Sven Wimnell 23 juni 2021:
USA, Ryssland. Kina och inrikes regeringskris.
Debattartiklar 14 - 22 juni 2021. Utrikes och inrikes artiklar 8 - 14 juni 2021

http://wimnell.com/omr35-39zzzzzzy31.pdf

Sven Wimnell 23 juni 2021:
USA, Ryssland. Kina och inrikes regeringskris.
Debattartiklar 14 - 22 juni 2021. Utrikes och inrikes artiklar 8 - 14 juni 2021
http://wimnell.com/omr35-39zzzzzzy31.pdf

Sida **Innehåll**

5 **Kapitel 1: USA, Ryssland, Kina** och inrikes regeringskris

6 Upptinad relation – nu får ambassadörer återvända

10 Michael Winiarski: Det är uppenbart att Putin har sett själva mötet som en vinst

13 Karin Eriksson: Kanske lyckas Biden bättre med Moskva än Washington

15 Anna-Lena Laurén: Ryska etablissemanget jublar över Putins möte med Biden

17 Ledare: Peking förvandlar Hongkong till ett fängelse

20 Drömmen om Utah

32 Vi måste rädda klimatet och mångfalden för att överleva

37 Arkeologin har blivit ett globalt vapen för Kinas revanschism

45 **Inrikes, regeringskris**

46 Ledare: Låt inte Dadgostar välja tid och plats för duellen

49 Den här vägen är farlig för Sverige

56 Ewa Stenberg: Om inte Dadgostar ändrar sig är ett extraval nära

59 Nu väntar en ödeshelg för Socialdemokra-terna

65 Regeringen kan lösa det här genom att stryka punkten om marknads-hyror

67 Ewa Stenberg: Här är Stefan Löfvens kryphål

71 Vänstern vägrar backa för Löfven: ”Det är dags att sluta curla Lööf”

75 Löfven kan köra över Lööf

78 Här är partiernas positioner i kampen om regeringsmakten

83 Oro för smittspridning när hela riksdagen kallas in

88 Bråda dagar för att hinna fatta beslut

90 Ledare: Det är Kristerssons svek som ger Vänsterpartiet makt

93 Nu börjar veckan som kan förändra Sverige

98 Regeringens förhoppning släcktes genast av Dadgostar

101 Vänsterledaren har förberett sig för striden i tio år

104 Det är omöjligt att få en fast bostad i Stockholm

108 Så fungerar hyresmarknaden i andra länder

112 Katrine Marçal: ”Generation hyra” har hamnat mellan stolarna

115 Attendos vd om pandemin: Vi har lyckats totalt sett. För mig det en lättnad

130 Ledare: Det finns bara ett alternativ till extraval

133 Nu hänger det på Annie Lööf – igen

137 Historiskt nederlag för Löfven – ”Extraval ett alternativ”

143 Liberalerna byter sida för att få ett maktskifte

147 Statsvetare: Det här kan hända nu

149 V-ledaren står fast vid hyreskravet

152 Fyra svenska regeringskriser vi minns

154 Åsa Beckman: Det vi såg på tv i går visade att politiken är existentiell

157 **Kapitel 2: Debattartiklar i DN 14 - 22 juni 2021**

205 **Kapitel: 3 utrikes och inrikes artiklar 8-14 juni 2021**

207 **Samhällsplaneringens problem**

207 **Webbplatskarta för sida.se**

209 **Utrikes och inrikes artiklar ligger tillsammans osorterade på slutet Läsarna får själva sortera artiklarna De börjar på sidan 323**

Inrikes DN-artiklar 8 - 14 juni 2021

Artiklarna är inte som vanligt sorterade på problemområden den utan är placerade tillsammans på slutet i dagordning med 8 juni först och 15 juni sist.

Som vanligt följer i det närmaste listan med riksdagen, departementen, ministrarna, kommunerna och regionerna.

210 **Lista över problemområden**

211 Riksdagen och politiska partier

223 Statsrådsberedningen och statsministern

231 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

243 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

250 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

256 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

268 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

281 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

294 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

302 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna.

323 **Utrikes och inrikes artiklar 8-14 jun i2021**

Kapitel 1: USA, Ryssland, Kina och inrikes regeringskris

17 Upptinad relation – nu får ambassadörer återvända

Ett första möte – och kortare än väntat. Men efter tre timmars samtal i Genève kom USA:s president Joe Biden och Rysslands Vladimir Putin ut med försiktigt positiva besked. Tonen i samtalen var bra, positiv, sa Biden efter mötet. Putin beskrev vid en separat presskonferens sin amerikanske kollega som en ”balanserad, erfaren man”.

GENÈVE, Ledarna för världens två största kärnvapenmakter, USA och Ryssland, möttes på onsdagen på neutral mark i Genève i Schweiz, efter en vår och sommar då relationen mellan länderna gradvis försämrats. Inför toppmötet hade både Putin och Biden sagt att relationen nått ett ”lågvattenmärke”, som inte skådats sedan kalla krigets dagar.

– Vi har ett särskilt ansvar för strategisk säkerhet och stabilitet i världen, på grund av att våra länders stora kärnvapenarsenaler. Det är uppenbart att vi har olika åsikter, men vi måste försöka förstå varandra, sa Vladimir Putin.

För Biden var det första gången han träffade Putin sedan han valdes till president. Biden hade lovat att tala klarspråk om en rad frågor: krigen i Ukraina och Syrien, giftattacker i

Västeuropa, Iranavtalet, cybersäkerhet och misstänkt rysk inblandning i amerikanska val.

Efter mötet – som var tänkt att vara i fem timmar, men avklarades på tre – sa han att han gjort det:

– Jag sa bland annat klart att jag inte kommer tolerera försök att påverka våra demokratiska val, och att vi kommer att svara om han gör det.

Men Biden betonade också att mötet gått bra, och att de båda ledarna förstått varandra.

– Tonen i samtalen var bra, positiv. När vi inte höll med varandra sa vi det. Men det var inte några överdrivna, storvulna uttalanden, som det varit alldeles för mycket av tidigare.

Ingenting slår att mötas öga mot öga, enligt Biden:

– Vi har olika åsikter, och jag vill att han förstår varför jag säger det jag säger, och varför jag gör det jag gör. Jag förklarade att jag inte är emot Ryssland, utan för USA:s folk. Ingen amerikansk president kan behålla folkets förtroende om han inte tar ställning för demokrati och grundläggande värden, till exempel. Så mänskliga rättigheter kommer alltid att vara ett samtalsämne.

– Men jag var ute efter ökad strategisk stabilitet vid det här mötet. Och vi diskuterade det i detalj. Vi inleder nu en dialog för att kontrollera nya vapen, som redan i dag hotar världens säkerhet, sa Biden.

Vid en separat presskonferens bekräftade Vladimir Putin att ledarna kommit överens om att inleda en dialog inom flera områden.

– Vi talade om cybersäkerhet, strategisk säkerhet och situationen i Arktis, och förhoppningsvis kan vi nå överenskommelser om dessa frågor, sa den ryske presidenten.

De konkreta resultaten låter än så länge vänta på sig. Men Putin sa att ländernas ambassadörer kommer att återvända till sina poster.

Samtalen var heller inte fientliga i tonen, enligt Putin, utan snarare ”pragmatiska”. Den ryske presidenten beskrev Biden som en president som är ”annorlunda som person” än Donald Trump.

– Biden är en balanserad, professionell person. Det är uppenbart att han är en erfaren statsman. Mötet mellan oss var effektivt, substantiellt och målinriktat. Och ett av målen är att bygga förtroende, sa Putin.

Mötet ägde rum i ett 1700-talspalats med utsikt över Genèvesjön i Schweiz, och omgärdades av ett massivt säkerhetspådrag. 3 500 poliser och ett okänt antal Secret Service-agenter och ryska livvakter paralyserade stora delar av Genève.

Några tiotal aktivister lyckades ändå genomföra mindre protester som krävde att den fängslade ryske oppositionsledaren Aleksej Navalnyj friges.

Hbtq-aktivister hade också hängt regnbågsflaggor från ett hus med utsikt över villan där Putin och Biden möttes.

Biden tog upp Aleksej Navalnyjs fall med Putin, och det var när den ryske oppositionsledarens

namn kom upp på de båda olika presskonferenserna som det hettade till något.

Den ryska presidenten beskrev Navalnyjs anhängare som ”extremister” som ville destabilisera Ryssland. Han jämförde dem med de extremister som deltog i stormningen av Kapitolium i Washington – något som avfärdades bara några minuter senare av Joe Biden.

– Jag tycker det är en löjlig jämförelse, sa Biden.

Den amerikanske presidenten är dock nöjd med sin rundresa i Europa, som inkluderat deltagande vid G7-mötet i Storbritannien, och möten med EU och Nato.

– Det är mycket kvar att göra. Men vi har fått mycket gjort på den här Europaresan, sa Biden.

Erik de la Reguera

erik@delareguera.se

Fakta.

Joe Biden föddes 1942 i Pennsylvania.

Arbetade en kort tid som advokat innan han gav sig in i politiken. Mellan 1972 och 2009 var han Delawares senator.

Därefter var han Barack Obamas vicepresident mellan 2009 och 2017.

I höstas vann Biden presidentvalet mot Donald Trump och han flyttade in i Vita huset i januari.

Vladimir Putin föddes 1952 i Leningrad (nuvarande S:t Petersburg). Han har en juristexamen och rekryterades tidigt av KGB. 1999 blev han chef för säkerhetstjänsten FSB. Samma år meddelade Boris Jeltsin att han ville se Putin som sin efterträdare.

Vann sitt första presidentval 2000 och var president i åtta år. 2008 blev han premiärminister för att 2014 väljas till president igen.

Villa de la Grange, där Joe Biden och Vladimir Putin träffades, ligger i Parc de la Grange i Genève. Parken har anor från romartiden. På 1700-talet betraktades den som ett jordbruksområde.

Det var familjen Lullin som lät bygga Villa de la Grange mellan 1768 och 1773.

Ägorna donerades till Genèves stad 1917. Parken är i dag öppen för allmänheten och klassas som ett historiskt monument.

TT

17 Michael Winiarski: Det är uppenbart att Putin har sett själva mötet som en vinst

Om kroppsspråket avslöjar någonting var Vladimir Putin mycket nöjd med sitt möte med Joe Biden. Den ryske presidenten såg både tillfreds och

avspänd när han mötte pressen efter drygt tre timmars överläggningar med sin amerikanske kollega, som han betecknade som ”ganska konstruktiva”.

Ännu är det mycket som inte är känt av vad som avhandlades under toppmötet Biden–Putin. Ett konkret resultat kunde dock presenteras: USA:s och Rysslands ambassadörer ska, som väntat, återvända till Moskva och Washington. I många av förhandsanalyserna inför toppmötet i Genève hette det att bara det faktum att toppmötet blir av är en vinst för Putin. Det är uppenbart att även Putin har sett det så. Toppmötet blev en välkommen chans för Putin att framstå som en ledare för en av världens två supermakter. Den ryske ledaren kunde nu lägga bakom sig en epok som av många av hans landsmän uppfattades som förödmjukande för Ryssland. Under flera årtionden betraktades den forna stormakten som en andra rangens regionala makt. Ryssland hade liten talan i internationella frågor och var förpassad från de globala finrummen.

Nu satt Rysslands och USA:s presidenter ansikte mot ansikte, som till synes jämbördiga parter. Nästan som på den gamla goda tiden, då toppmöten mellan USA och Sovjet avgjorde världens öden, dryftade ledarna för de två största kärnvapenmakterna rustningskontroll, maktbalans och regionala konflikter.

Då spelar det mindre roll för Putin vad Biden kallar honom för: ”mördare” eller ”smart och en värdig motståndare”. Inte heller att Biden hade med sig en pärm med klagomål mot Rysslands aggressiva beteende i sitt grannskap, mot ryska cyberattacker, giftmordsattentatet mot Aleksej Navalnyj och den odemokratiska utvecklingen på hemmaplan.

På sin presskonferens avspisade Putin varje kritisk fråga med den metod som han numera använder: ”whataboutism”, som innebär att man bemöter kritik genom att framhålla att motsidan är lika goda kålsupare och därmed hycklare.

Putin hävdade att de flesta cyberattacker sker från USA, att det är USA som har stämplat ryska medier som ”utländska agenter, att alla försämringar i de rysk-amerikanska relationerna är USA:s fel, och att politiska oppositionella blir åtalade i USA (som exempel nämnde han de som stormade kongressen på Kapitolium den 6 januari).

Putin hade inte behövt ta till dessa argument. Ingenting av USA:s kritik påverkar Putin, varken hans beteende eller maktställning. Tvärtom sitter Putin säkert inom överskådlig tid. Oppositionen är till stor del olagligförklarad och kuvad och en ändring av grundlagen låter honom vara president ända till 2036.

Michael Winiarski

17 Karin Eriksson: Kanske lyckas Biden bättre med Moskva än Washington

Joe Biden fick åka till Genève för att hitta pragmatismen som han förgäves vädjat om på hemmaplan. Framtiden får utvisa om han lyckas bättre med Moskva än Washington.

WASHINGTON. Solen lyste starkt i Schweiz, så mitt under pressträffen tog president Joe Biden av sig kavajen. Man väntade bara på att han skulle kavla upp ärmarna också, för att markera att han är beredd att jobba hårt ihop med Rysslands president under kommande år.

Både Putin och Biden gjorde klart för journalisterna att de inte måste bli besläktade själar. De behöver bara ha en rak dialog om USA:s och Rysslands nationella intressen och markera när de krockar – som när det gäller it-brottslighet eller skyddet för mänskliga rättigheter. Biden konstaterade att det tar kanske ett halvår eller ett par år att avgöra om Washington och Moskva lyckas upprätta en strategisk dialog.

Mötet i Genève var finalen på hans europeiska resa. Hans övergripande mål var att berätta för

världen att USA är tillbaka. Men när det gäller Ryssland kvarstår frågan: vilket USA?

Biden vill visa att USA är en pålitlig partner i internationell politik. Men relationen till Moskva är ett kapitel för sig.

Bidens utrikespolitiska rådgivare har gjort klart att de inte bara vill bryta med Trumperan utan också Obamaadministrationens inledningsvis naiva förhoppningar. USA:s nya president hyser inga illusioner om Putin, men söker samarbete där samarbete är möjligt. Enligt Washington Post råder en viss splittring i bland hans medarbetare, där utrikesdepartementet har velat gå hårdare fram mot Ryssland än den nationella säkerhetsrådgivaren Jake Sullivan.

Men både och är Bidens signum. Hemma i Washington har han rivstartat sin presidentperiod med omfattande reformer, samtidigt som han vädjat om samverkan över partigränserna. Den strategin möter allt större motstånd från Republikanerna. Men just när det gäller Ryssland råder faktiskt en viss samsyn.

Demokraten Jim Langevin och republikanen Michael McCaul har gemensamt uppmanat Biden att ta tillvara på en ”historisk möjlighet” och ställa Putin till svars för cyberattackerna som drabbat USA på senare tid – från omfattande intrång i statliga nätverk till utpressningsviruset mot Colonial Pipeline. Gång på gång har amerikanska myndigheter anklagat Ryssland och ryska kriminella ligor för att ligga bakom.

Nu får partierna sätta betyg på om presidenten lyckades sätta hårt mot hårt mot Putin.

Samarbetsmannen Joe Biden återvänder till splittringen på hemmaplan. Framtiden får avgöra – kanske kan han lyckas bättre med Moskva än Washington.

Karin Eriksson

18 Anna-Lena Laurén: Ryska etablissemanget jublar över Putins möte med Biden

En framgång för Putin. Ett bevis på att Ryssland räknas. Det ryska etablissemanget jublar över mötet mellan Putin och Biden i Genève.

Nu har vi fått början till dialog, en början till att bygga förtroende. Sist och slutligen är vi två

kärnvapenmakter. Vi har förpliktelser, säger Sergej Tsekov, medlem i utrikesutskottet i ryska dumans överhus, till nyhetssajten gazeta.ru.

Ryssland vill vara en av dem som fattar beslut om krig och fred i världen. För det ryska etablissemanget har mötet mellan Putin och Biden i Genève nu bekräftat den saken. Reaktionerna är närmast euforiska.

– Vi hoppas att Europa inser faktum, framför allt de russofobiska länderna. Killar, ni är alla beroende av oss, av vad Ryssland och USA säger! Vår inställning är konstruktiv. Vi hoppas att det ska leda till ett bra resultat, säger Vadim Dengin, också han medlem i utrikesutskottet, till gazeta.ru.

Med de så kallade ”russofobiska länderna” avser Dengin framför allt Estland, Lettland och Litauen. Men budskapet är också riktat till Ukraina. Trots att Putin inte lyckades åstadkomma en enda lättnad i sanktionerna mot Ryssland – något alla visste från början – så framställer hans krets mötet med Biden som en stor framgång. Ett bevis på Rysslands tyngd i världen. Vad det handlar om är att bygga en image av Putin som en jämlike med ledaren för världens mäktigaste land.

Och för det räcker det med bilderna där Putin skakar hand med Joe Biden. Det är påtagligt hur samma ryska etablissemang som vanligtvis spyr galla över USA plötsligt uppträder som om USA var en gammal kollega och partner.

Talande när det gäller kulturskillnader är hur ryska Kremltrogna medier förfasar sig över de ”aggressiva och ouppfostrade” amerikanska

journalisterna, som skriker ut frågor utan lov och placerar sina kameror var de vill.

Ryska experter varnar dock för överdrivet positiva slutsatser av det här mötet.

– Amerikanerna och ryssarna har bägge meddelat var deras röda linje går. Men den här sortens diskussioner är mycket relativa, så länge man inte har någon strategisk överenskommelse. Om amerikanerna anser att Ryss-land till exempel bryter mot de mänskliga rättigheterna kan de när som helst skrida till åtgärder, påpekar Vladimir Vasilev i gazeta.ru. Han är forskare på Forskningsinstitutet för USA och Kanada i Moskva.

En konkret framgång är alla överens om: att både den amerikanska och ryska ambassadören nu återgår till sitt arbete.

Anna-Lena Laurén

19
Ledare: Peking förvandlar Hongkong till ett fängelse

Gryningsräden mot Apple Daily i veckan var inte oväntad. Ägaren Jimmy Lai sitter redan i fängelse för att ha engagerat sig i demokratirörelsen i Hongkong. Och den kinesiska kommunistdiktaturens megafoner kräver sedan länge att tidningen ska stängas.

Razzian borde ändå fylla världen med upprördhet och sorg. Fem av Apple Dailys

högsta chefer greps, för att de publicerat material som misshagar makten i Hongkong och Peking. Poliser gick igenom journalisternas datorer. Utgivarbolagets konton har frusits och läsare varnats för att länka till artiklar.

Detta är ännu ett exempel på hur yttrandefriheten stryps i den forna brittiska kronkolonin. Public service-bolaget RTHK har gjorts om till en statlig propagandakanal, styrd av Kommunistpartiets hejdukar. Friheten på internet kvävs i allt snabbare takt. Hongkong har inte helt placerats bakom den stora kinesiska brandväggen, men censuren blir alltmer aktiv.

Framöver ska dessutom desinformation, hat och lögner vara förbjudet i medierna. Självklart är det Hongkongs politiska ledning som avgör vad som räknas som ”fejknyheter”.

Alla de värsta farhågorna har besannats om den nationella säkerhetslag som infördes förra året. I verkligheten fungerar den som en enda stor gummiparagraf, med vilken Hongkong görs om till en straffanstalt.

Lagen var ett svar på demokratirörelsens massprotester 2019, när miljoner medborgare samlades för att försvara sina livsvillkor. Enligt modellen ”ett land, två system” skulle Kina efter britternas överlämnande 1997 garantera bevarandet av marknadsekonomin, det oberoende rättssystemet och yttrandefriheten i 50 år. Kommunistregimen har nu brutit alla dessa löften.

Säkerhetslagen påstås vara riktad mot terrorister, subversiva krafter och konspirationer med utländska makter. Men allt är så svepande skrivet att vem som helst

riskerar att hamna i trålen. Det är också ett användbart verktyg för att bannlysa demonstrationer, något som kom väl till pass när minnet av massakern på Himmelska fridens torg 1989 skulle högtidlighållas den 4 juni.

Repressionen sprider sig raskt till alla delar av samhället. Akademiker tvingas till tystnad, domare petas åt sidan, lärare får sparken om de försöker få barnen att tänka självständigt.

Ur enpartistatens synvinkel är metoderna förstås logiska. Eftersom president Xi Jinpings system inte lockar Hongkongs invånare, återstår bara våld och förtryck för att övertyga dem om kommunismens storhet.

Den mediefrihet som tidigare gällt gör också att Hongkongborna känner till vad som pågår på andra håll i Kina. Den brutala förföljelsen av muslimska uigurer i provinsen Xinjiang väcker både avsky och rädsla för att drabbas av regimens hänsynslöshet. Häromdagen skickade Peking 28 stridsflygplan för att skrämmas i Taiwans luftrum.

Kinas ekonomiska framsteg följdes inte av politiska reformer, som västvärlden hoppades. Tvärtom drar Xi Jinping hela tiden åt tumskruvarna. Framför allt USA har börjat reagera, med fördömanden och sanktioner, men något enkelt sätt att vända utvecklingen finns inte. Förra året drog Kina fortfarande till sig större utländska investeringar än något annat land, och företagen vill inte bli av med marknaden.

Den demokratiska världen – inklusive näringslivet – måste ändå gemensamt stå upp mot Peking, försvara sin egen frihet och hjälpa

andra att utöka den. Till skillnad från Kinas fängelser har våra öppna samhällen en attraktionskraft. Lyssna bara på människorna i Hongkong.

DN 19/6 2021

19 Drömmen om Utah

I ett land som genom århundraden präglats av folkförflyttningar har utposten Utah blivit ett nytt mål.

Här kan människor förverkliga den amerikanska drömmen till ett rimligt pris – eller ändra sina drömmar.

Karin Eriksson och Eva Tedesjö har träffat nybyggarna.

På det salta fältet kan ingenting växa. Ändå är det livet som återvänder när drakarna lyfter mot skyn på Bonneville Salt Flats i nordvästra Utah.

Tre små pojkar kämpar för att hålla linorna fria från trassel och från familjens busigaste medlem. En grand danois på åtta månader är en storvuxen hund och en lekfull valp i ett.

– Arlo! Låt bli!

Familjen Stephens har tagit sig ut på fredagsutflykt: Mamma Bekah, pappa Mike samt sönerna Stillman, 8, Colt, 6, och Jaxon, 5. Det vidsträckta vita fältet 20 mil väster om Salt Lake City är ett av deras favoritresmål.

Saltkristallerna på marken är en rest från den uttorkade sjön Lake Bonneville, som för många tusen år sedan täckte en tredjedel av delstaten Utah. Ett vårregn tidigare i veckan har fått ytan att krackelera.

En av pojkarna plockar upp några korn från marken, smakar och grimaserar.

– Då har du lärt dig något nytt, konstaterar hans mamma.

○ ○ ○

Pojkarna rör sig i ett drömlandskap, i nya drömmars land. Utah är den snabbast växande delstaten i USA.

Under det senaste decenniet har befolkningen vuxit med 18,4 procent, långt över genomsnittet för nationen. Tillväxten beror på både flyttströmmar och barnafödande. Och människor har fortsatt röra sig mot Utah under pandemin, samtidigt som USA som helhet har stagnerat, med låga födelsetal och minskad invandring.

Mycket talar för att USA snart står inför samma problem som Europa och delar av Asien, med en befolkning som bara blir äldre och äldre.

Metropoler som New York, Los Angeles och Chicago har inte samma attraktionskraft som tidigare. Kalifornien, som brukade vara slutdestinationen för alla som ville förverkliga den amerikanska drömmen, har till och med tappat något i folkmängd under de senaste åren.

Folkomflyttningarna påverkar även makt och inflytande. Colorado, Florida, Montana, North Carolina, Oregon och Texas får nu fler platser i representanthuset i den amerikanska kongressen, på bekostnad av Illinois, Michigan, New York, Ohio, Pennsylvania, West Virginia och Kalifornien.

○ ○ ○

Familjens Stephens resa mot Utah började sommaren 2019 i Orange County i Kalifornien. De hade hyrt ett hus vid västkusten i några år. Det var fint, men dyrt.

– Min man blev av med jobbet. Vi kände att vi inte ville vara kvar på en plats där vi som familj skulle vara så ekonomiskt utsatta. Min man kommer från Utah och har familj här, så vi beslöt att flytta hit. En vecka senare var vi på väg, berättar Bekah Stephens.

Hon och hennes man insåg ganska snabbt att det skulle bli svårt att få tag på en bostad i den snabbast växande delstaten i USA. De hamnade i en stor husvagn i stället.

Nu lever de på begränsad yta med tre barn och hund, vid ett inhägnat område för mobila bostäder i Salt Lake City. Det finns områden i USA där fattiga människor bor i trailerparker, men detta är något annat, en prydlig parkering

med stora och trevligt inredda så kallade *recreational vehicles*.

– Det är ingen stor bostad i traditionell bemärkelse, men vi försöker dra fördel av det här sättet att leva. Vi tar vara på varje tillfälle att ge oss ut i naturen, säger Bekah Spencer.

Han har startat en firma som installerar stereoutrustning i bilar. Hon driver en blogg där hon berättar om tillvaron i husvagnen och tipsar om resor och upplevelser. Via sociala medier har hon hittat ett nordiskt koncept som hon tycker verkar spännande. Hon övar på att säga det på svenska: *Friluftsliv*.

– Jag hittade en artikel om det på Pinterest eller Etsy. Det kändes attraktivt. Vi vill ge kärleken till naturen till våra barn. Vi vill lära dem att känna glädje över allt som vi har. Bara att få vara på vandring och höra hur insekterna surrar och hur vattnet porlar i bäcken och hur vinden susar i träden.

Under det senaste året har hon framför allt sålt guider till livet i husbil och husvagn. Beställningarna kommer från många håll. Texas. Wyoming. New York. Illinois.

Kanske har distansarbetet under pandemin fått fler och fler att fundera över hur och var de vill tillbringa sina liv.

Bekah har gjort sig av med många av familjens ägodelar. Men hon känner sig också friare.

– Den amerikanska drömmen byggde på idén att man kan få allt. Men vi inser mer och mer att vi inte behöver allt. Det är inte det som gör oss lyckliga.

○ ○ ○

Landskapet i Utah växlar. Vida fält. Höga berg med snötäckta toppar. Öken som lyser i rött och orange. Klarblå sjöar. Och klassiska amerikanska förorter med grönskande gräsmattor.

I Spanish Fork åtta mil söder om Salt Lake City ägnar Yomayra Alvarez lördagsförmiddagen åt att pyssla med planteringen i trädgården. Sönerna Angel och Albert räcker över redskap, medan maken Johnny vattnar.

De drömde om om ett hus som detta, när de flyttade från Long Beach i Los Angeles för sex år sedan: Nybyggt, fräscht och stort.

Deras släktingar i Kalifornien hade svårt att begripa att de ville flytta till en liten håla i USA:s inland.

– Våra familjer tycker att det för ödsligt och tyst här. Men vi har inte ångrat oss. Priserna är lägre och vi får så mycket större yta. Våra barn kan röra sig fritt och lära känna andra barn, säger Yomayra Alvarez.

Familjen Alvarez uppskattar naturupplevelser, precis som familjen Stephens.

Men för Jonny och Yomayra har den nya drömmen om Utah också starka band till den gamla klassiska drömmen om USA. Det vill säga idén att den som jobbar hårt kan nå framgång. Bara inte var som helst.

Arbetsmarknaden fick familjen att lämna Kalifornien. Ekonomin i Utah blomstrar – här skapas fler jobb i det privata näringslivet än någon annanstans i USA. Arbetslösheten är

bland den lägsta i landet. Befolkningen blir allt yngre och mer blandad.

Yomayra Alvarez arbetar med mat till husdjur. Maken Johnny är elektriker.

– Vi sökte jobb, vi fick jobb. Här är så många möjligheter, säger hon.

För sex år sedan fanns i princip bara stormarknaden Walmart och någon snabbtmatskedja vid motorvägen i Spanish Fork. Nu kan invånarna välja mellan många restauranger och butiker. Överallt pågår byggprojekt och husvisningar.

Yomayra Alvarez pekar på familjens bakgård.

– Ser du muren? Den kom på plats för bara några månader sedan. De bygger en ny gymnasieskola och en arena för amerikansk fotboll på andra sidan.

○ ○ ○

Det kan finnas många anledningar att flytta i USA.

På sikt riskerar klimatförändringarna att göra det svårare att bo i vissa delar av landet. De stora skogsbränderna – som förvärras med stigande temperaturer – har gjort tillvaron tuffare för många människor längs västkusten.

Men även politiken och polariseringen i USA pekas ibland ut som orsaken till att folk rör på sig. Det sägs ibland att människor som tröttnat på alla regleringar i progressiva Kalifornien söker friheten i konservativa fästen längre in i landet.

Utah domineras av Republikanerna och politikerna vill bland annat göra delstaten till en fredad zon för rätten att bära vapen. Det betyder i praktiken att de är beredda att trotsa alla påbud om striktare regler för vapenförsäljning och vapeninnehav från makthavarna i huvudstaden Washington.

Fast det finns också en del myter om den konservativa flykten från kusten. En granskning från New York Times visar att det inte är de rika och välmående som lämnar Kalifornien i första hand, utan människor som behöver jobb och bostäder till rimliga kostnader.

– För oss var det ekonomin som avgjorde. Men skatterna är lägre och lagarna är annorlunda i Utah, säger Johnny Alvarez.

Så använder han samma f ormulering som Bekah Stephens:

– Vi känner oss friare.

I ett land där stora delar av befolkningen ser med skepsis på att politikerna omfördelar resurser, väljer människor att röra på sig i stället.

Mike Stephens hade aldrig trott att han skulle återvända till barndomsbygderna i Utah, efter att ha bott vid kusten i Florida och Kalifornien.

– Utah är ju öken och snö. Men det är fint att vara nära familjen och det är fint att ha vänner som man har känt hela livet. Och skolorna för barnen är mycket bättre här, säger han.

○ ○ ○

Cherilyn och Jenna Jakobi samt Renee och Emily Goodbrand rusar ut på landsvägen i södra Utah.

De fyra turisterna, två mödrar och deras unga vuxna döttrar, vill ta selfies vid de gula strecken i mitten av väg 163.

En bilist vevar ned rutan och skriker en filmreplik:

– *Run, Forrest, run!*

Han är nog van vid hinder i trafiken i den röda öknen i Monument Valley. En försommardag 2021 är det många som vill ta bilder vid utsiktspunkten Forrest Gump Point. Den har fått sitt namn efter filmen från 1994. I en berömd scen kommer skådespelaren Tom Hanks springande genom landskapet, åtföljd av en stor folkmassa.

Pandemin bidrar till flödet av besökare. Många av turisterna vid Forrest Gump Point har anpassat sina semesterplaner efter virusutbrottet. Rod och Patty Dempsey från Virginia hade tänkt åka runt i Europa, men beslöt sig för att upptäcka sitt eget land i stället.

– Vi hade aldrig varit i Utah tidigare. Vi är överväldigade av tystnaden och skönheten, säger hon, när den obligatoriska selfien vid Forrest Gump Point är avklarad.

I den här delen av Utah är landskapet vidsträckt och öde. Hit når turisterna, men inte flyttströmmarna. Men Rod och Patty Dempsey förstår attraktionskraften i Utah efter några dagar i nationalparkerna.

– Det här är en plats som fångar Amerikas själ, säger Rod Dempsey och sveper med handen mot de vida fälten.

– Kan du inte se det framför dig? Hur människor kom åkande hit med häst och vagn en gång i tiden?

○ ○ ○

Spring, Forrest, spring.

Håll dig i rörelse. Finns det ett starkare ideal i USA?

I mitten av 1800-talet var det mormonerna som färdades mot Utah. De försökte skapa en fristad från förföljelse i Stora saltsjödalen. Men makthavarna i Washington uppskattade inte deras försök att bryta sig loss. Utahterritoriet inrättades 1850 och Utah blev en regelrätt delstat i USA 1896.

Kanske kan man säga att integrationen i Förenta staterna har pågått i 170 år.

Salt Lake City blir mer och mer som andra storstäder med hipsterbarer och Prideflaggor, flotta överklasskvarter och problem med hemlöshet och social oro. På vägar och stigar ökar trängseln. Huspriserna stiger snabbt.

– Det märks att det flyttat hit fler människor med pengar, säger Mike Stephens.

Det är inte alla Utahbor som gläds åt utvecklingen.

– Snart kommer folk kanske att säga att det är för hektiskt här och att de måste flytta vidare

och hitta en mer rofylld plats, säger Bekah Stephens.

○ ○ ○

Kanske spelar det inte så stor roll om den amerikanska drömmen byter riktning, så länge rörelsen fortsätter – så länge tågen rullar längs rälsen, så länge flyttlassen rör sig genom öknen och så länge en pojke kan springa med sin drake på ett stort vitt fält.

Bekah Stephens är inte alls säker på att Utah blir slutmålet för familjen.

– Jag tror inte att drömmen är en plats. Jag tror att det är ett sätt att leva.

Karin Eriksson

karin.eriksson@dn.se

Utah

Delstat i västra USA, till ytan knappt hälften så stor som Sverige.

Gränsar till Colorado, Wyoming, Idaho, Arizona och Nevada.

År 2020 uppgick befolkningen till 3 270 000 personer.

En majoritet av invånarna tillhör mormonkyrkan.

Huvudstad och största stad är Salt Lake City.

USA:s befolkningsutveckling

Ökar mest: Utah, Idaho, Texas, North Dakota, Nevada, Colorado, Washington, Florida, District

of Columbia, Arizona är de främsta vinnarna under det senaste decenniet.

Tappar mot genomsnittet: Louisiana, Maine, Pennsylvania, Arkansas, Ohio, Wyoming, Michigan och Connecticut växer betydligt långsammare än genomsnittet i USA.

Minskar: Illinois, Mississippi och West Virginia har till och med tappat i befolkning under det senaste decenniet.

Källa: US Census Bureau och The Salt Lake Tribune

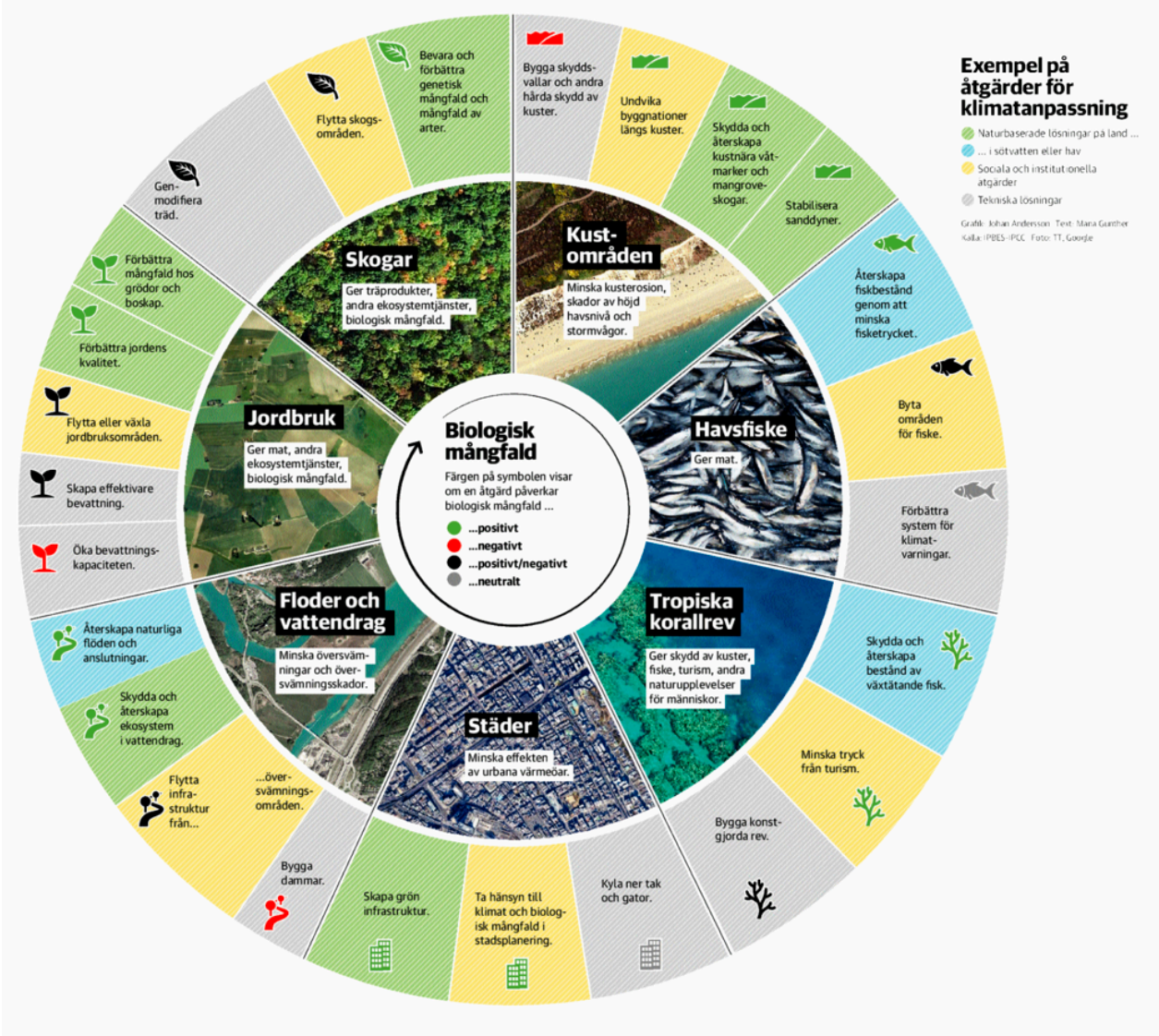
Exempel på åtgärder för klimatanpassning
Naturbaserade lösningar på land ...
... i sötvatten eller hav
Sociala och institutionella åtgärder
Tekniska lösningar
Grafik: Johan Andersson Text: Maria Gunther
Källa: IPBES-IPCC Foto: TT, Getty
Biologisk mångfald
Färgen på symbolen visar om en åtgärd påverkar biologisk mångfald ...
...positivt
...negativt
...positivt/negativt
...neutralt
Skogar
Ger träprodukter, andra ekosystemtjänster, biologisk mångfald.
Bevara och förbättra genetisk mångfald och mångfald av arter.
Flytta skogs-områden.
Gen-modifiera träd.
Kust-områden
Minska kusterosion, skador av höjd havsnivå och stormvågor.
Bygga skydds-vallar och andra hårda skydd av kuster.
Undvika byggnationer längs kuster.
Skydda och återskapa kustnära våt-marker och mangrove-skogar.
Stabilisera sanddyner.
Havsfiske
Ger mat.
Återskapa fiskbestånd genom att minska fisketrycket.
Byta områden för fiske.
Förbättra system för klimat-varningar.
Tropiska korallrev
Ger skydd av kuster, fiske, turism, andra naturupplevelser för människor.
Skydda och återskapa bestånd av växtätande fisk.
Minska tryck från turism.
Bygga konst-gjorda rev.
Städer
Minska effekten av urbana värmeöar.
Kyla ner tak och gator.
Ta hänsyn till klimat och biolog-isk mångfald i stadsplanering.
Skapa grön infrastruktur.
Bygga dammar.
...över-svämnings-områden.
Flytta infra-struktur från...
Floder och vattendrag
Minska översväm-ningar och över-svämningsskador.
Återskapa naturliga flöden och anslutningar.
Skydda och återskapa ekosystem i vattendrag.
Jordbruk
Ger mat, andra ekosystemtjänster, biologisk mångfald.
Förbättra mångfald hos grödor och boskap.
Förbättra jordens kvalitet.
Flytta eller växla jordbruksområden.
Skapa effektivare bevattning.
Öka bevattnings-kapaciteten.

20 Vi måste rädda klimatet och mångfalden för att överleva

Klimatförändringarna och förlusten av biologisk mångfald är de två största hoten mot mänskligheten. Ingen av kriserna kan lösas utan den andra, men naturen erbjuder lösningar till båda, enligt den första gemensamma rapporten från organisationerna IPCC och IPBES.

Vi måste snabbt få ned våra utsläpp av växthusgaser och fånga in koldioxid som redan finns i atmosfären om vi ska ha någon chans att begränsa uppvärmningen till nivåer vi kan hantera. Men om åtgärderna mot klimatkrisen samtidigt hotar och förstör biologisk mångfald riskerar vi vår hälsa, vår ekonomi, vår försörjning av mat och vatten, och skapar dessutom grogrund för framtida pandemier.

– Varför ska vi bry oss om biologisk mångfald och inte bara om klimatförändringarna? Behöver vi verkligen biologisk mångfald? Svaret är ja. Om man planterar skog med samma sorts träd så kan alltihop slås ut av en torka. Det kan komma skadeinsekter som förstör vartenda träd, säger Camille Parmesan, professor vid institutionen för biologiska och marina vetenskaper vid universitetet i Plymouth i England..

– Det här är viktigt för oss alla, även för den som bara bryr sig om människor. Vi kan inte fortsätta att upprätthålla vårt sätt att leva om vi förstör den biologiska mångfalden. Vi kan inte

ha ett landskap där vi bara odlar grödor och har skogsplanteringar. Mångfaldiga och hälsosamma ekosystem fungerar bättre, och de är också bättre på att ta upp koldioxid. Så de är bättre på att hejda uppvärmningen och är dessutom mer motståndskraftiga mot klimatförändringarna, fortsätter hon.

Hon var en av deltagarna när 50 av världens främsta experter på klimatförändringar och biologisk mångfald hade ett fyra dagar långt digitalt möte i december förra året. Det var det första samarbetet mellan organisationerna IPCC, Intergovernmental panel on climate change, och IPBES, Intergovernmental science-policy platform on biodiversity and ecosystem services, som sammanställer kunskapsläget för biologisk mångfald på samma sätt som klimatpanelen IPCC gör för klimatförändringarna. Rapporten från mötet presenterades förra veckan, efter att den blivit granskad och godkänd av andra forskare.

Budskapet i rapporten är tydligt: klimatförändringarna och förlusten av biologisk mångfald är allvarliga hot mot mänskligheten, och de är tätt sammanlänkade. Båda kriserna är orsakade av människan, och ingen av dem kan lösas utan hänsyn till den andra. Men med hjälp av naturen kan vi hitta lösningar som både kan hejda den globala upphettningen och gynna biologisk mångfald.

– Att behandla klimat, biologisk mångfald och våra mänskliga samhällen som sammankopplade system är nyckeln till framgångsrika resultat, säger professor Hans-Otto Pörtner, chef för avdelningen för integrerad ekofysiologi vid Alfred Wegenerinstitutet i Bremerhaven i Tyskland.

Rapporten är tillägnad Bob Scholes, professor i systemekologi vid University of the Witwatersrand i Johannesburg i Sydafrika, som tillsammans med Hans-Otto Pörtner ledde expertgruppens arbete. Den 28 april avled han hastigt efter en vandring i norra Namibia, bara 63 år gammal.

IPBES presschef Robert Spaull inledde presentationen av rapporten med ett citat av Bob Scholes: ”Under alldeles för lång tid har vi som arbetar med att bevara biologisk mångfald bara pratat för oss själva. Följden av det är att förlusten av natur ses som ett problem långt borta som hanteras av andra. Men för att vinna kampen om att göra världen hållbar är den viktigaste platsen där vi måste arbeta det levande landskapet där vanliga människor finns. Det betyder att det är allas ansvar, och att alla har en roll i att se till att vi får en hållbar framtid.”

Ett exempel på en åtgärd mot klimat-förändringarna som kan vara skadlig för den biologiska mångfalden är storskalig odling av energiskog och andra växter för att göra biobränslen.

– Bioenergi är bra för att hejda klimatförändringarna, av två anledningar. Det kan ersätta fossila bränslen, och vi kan fånga in koldioxid från förbränningen och pumpa ner den under jord, så att vi får negativa utsläpp och tar bort koldioxid ur atmosfären, säger Peter Smith, professor vid institutionen för biologi och miljövetenskap vid universitetet i Aberdeen i Skottland, och en av rapportens författare.

Tekniken kallas bioenergi med koldioxidlagring, eller BECCS (bio-energy with carbon capture and storage), där koldioxid som växter tagit upp från luften samlas in när växterna förbränns och lagras i berggrunden.

– Men det finns en del möjliga nackdelar för biologisk mångfald. För att få bort de mängder koldioxid som krävs behövs det odlingar på tusentals miljoner hektar, över hela planeten. Man brukar säga att det krävs ett område som är dubbelt så stort som Indien. Och då får vi problem eftersom land också behövs för att odla mat och för att bevara biologisk mångfald. Men om bioenergin kan inkluderas i landskap med många olika användningar tror jag att det kan vara bra. Jag köper inte tanken på att bioenergi alltid är dåligt eller att bioenergi alltid kommer att vara lösningen. Men jag tror att det finns bra och dåliga sätt att göra det på, säger Peter Smith.

Att plantera träd överallt är inte heller alltid rätt lösning.

– Det låter bra i tidningsrubriker att vi bara behöver plantera fler träd. Men vi måste göra det smart. Att plantera träd är rätt på vissa ställen, men på andra platser kan det vara katastrof. För att hitta lösningarna måste vi veta vad som ska göras, var och hur, säger Camille Parmesan.

Ett varierat landskap med många olika växter som passar in i sin miljö och växtzon ger bäst förutsättningar för att ta upp koldioxid från luften och är också motståndskraftigt mot klimatförändringar och skadedjursangrepp. En skogsplantering med importerade arter från

andra delar av världen kan vara motsatsen till det.

– Jag vandrade nyligen i en sådan skog i Storbritannien. Jag ska inte förolämpa öknar genom att kalla det för en öken, för en välmående öken är vacker, mångfaldig och fantastisk. Det här var sterilt. Det var bara en enda art av träd, som inte ens hör hemma i Storbritannien. Och det fanns inget annat. Inga insekter, inga fåglar, ingen undervegetation. Det kunde lika gärna vara byggt i betong. Vi kan intala oss att det ändå är bra för klimatet, men det är det verkligen inte, säger Camille Parmesan.

Men naturen erbjuder lösningar som är bra både för klimatet och för den biologiska mångfalden, skriver forskarna.

– Att återställa naturliga ekosystem som mangroveskogar, sjögräs, ängar, torvmark, gräsmark och savann förbättrar upptaget av koldioxid och är gynnsamt för den biologiska mångfladen, och för människan, säger Hans-Otto Pörtner.

Maria Gunther

maria.gunther@dn.se

20 Arkeologin har blivit ett globalt vapen för Kinas revanschism

Arkeologin har lite oväntat blivit ett sätt för Kina att stärka sin globala maktställning. Offensiven kuggar in i det gigantiska Sidenvägsprojektet, och kan tillföra en portion mjuk makt. Syftet är att skriva om historien och utmåla Kina som pådrivare för välstånd, fred och politisk stabilitet, skriver Göran Leijonhufvud.

Det finns verkligen inga gränser för vart kinesisk vetenskap är på väg. Den är med och mutar in rymden, alldeles nyligen med en sond på Mars. Men den går också under jorden på hela vår planet i en målmedveten jakt på fynd som kan stärka Kinas ställning.

Regimen vill visa att landet delar en kulturell gemenskap med många andra länder och därmed vinna inflytande och skapa intressesfärer. De kinesiska arkeologiska projekten ökar därför snabbt i omvärlden.

Offensiven kuggar in i det gigantiska Sidenvägsprojektet, det vill säga president Xi Jinpings långt gångna planer på ett nät av

förbindelseleder som strålar ut från Kina med ett brett utbud av infrastruktur.

Den arkeologiska diplomatin skulle kunna mildra intrycket av Sidenvägsprojektets hårda ekonomiska och militärstrategiska målsättningar. Den kan tillföra en portion mjuk makt. Men den politiska agendan är ofta uppenbar.

”Den underförstådda målsättningen med dessa utgrävningar med kinesiska deltagare i Centralasien är att gradvis skriva om historien och beskriva Kina som pådrivaren för välstånd, fred och politisk stabilitet längs den gamla Sidenvägen”, skrev arkeologerna Michael Storozum och Yuqi Li i den ledande tidskriften Archeologies i fjol.

Det är en trestegsraket. Första steget tas hemma för att stärka bilden av kontroll över hela det område som utgör dagens Kina. Den ska legitimera den rörelse västerut som pågått i ett par tusen år i gränstrakter som Tibet, Xinjiang och Inre Mongoliet. Expansionen har skett med framstötar men också med långa perioder av reträtt och bristande kontroll.

Jag blev påmind om den utvecklingen i våras. Då kom den årliga officiella tio i topp-listan för Kinas viktigaste arkeologiska upptäckter på hemmaplan 2020. Fyra av fyndplatserna bekräftar på olika sätt det kinesiska rikets kontakter västerut.

Andra steget är att inleda grävprojekt i grannländer som Uzbekistan, Pakistan, Indien och Bangladesh.

Tredje steget är att gå ut i världen och hitta samarbeten. Ibland är det bara för att vinna vänner genom att bjuda på den arkeologiska spetsteknologi som Kina utvecklat under de senaste årtiondena.

Men ofta är syftet att förmedla att Kina tidigare var en stormakt som lämnat spår efter sig även på främmande kontinenter som Afrika eller Amerika. Där finns ett element av revanschism efter att Kina, länge världens största ekonomi, blev överkört av västerländska makter på 1800-talet och hamnade i ett halvkolonialt tillstånd.

Kinas arkeologiska samarbeten omfattar till exempel sökningar efter försvunna kinesiska skepp utanför Kenya, friläggning av ett gammalt buddisttempel i Bangladesh, grävningar vid Luxor i Egypten och utforskningar av Mayakulturens lämningar i Honduras, Mexiko och Belize. Jag skulle lätt kunna ge ytterligare ett tjog exempel.

Det var en svensk som för hundra år sedan satte fart på den moderna kinesiska arkeologin. Johan Gunnar Andersson, allmänt kallad ”Kina-Gunnar” på hemmaplan, var anställd av den kinesiska regeringen som geolog. Hans kartläggningar ledde honom också till arkeologiskt intressanta platser.

Mest berömd är upptäckten och utgrävningen av stenåldersbyn Yangshao i provinsen Henan som Andersson ledde 1921. Fynden visar en förhållandevis tidig civilisation. Bilden av det äldre Kina var annars ett enkelt och barbariskt samhälle. Upptäckten av Yangshaokulturen födde en nationell stolthet och inspirerade till nya upptäckter.

Johan Gunnar Andersson hade svensk finansiering. En entusiastisk supporter var kronprinsen, sedermera kung Gustaf VI Adolf. Han deltog i en av Anderssons utgrävningar 1926. Tillsammans såg de till att starta Östasiatiska museet i Stockholm med Andersson som chef.

När kommunistpartiet kom till makten i Kina 1949 vidtog arkeologisk stiltje. När disciplinen började vakna till liv igen på 1980-talet var inriktningen först lika navelskådande som före 1949. Det handlade om att belysa en högstående flertusenårig civilisation. Underförstått skulle fynden också gärna bekräfta den etniska majoritetens överlägsenhet, det vill säga hanfolket, dem som vi i dagligt tal kallar kineser.

Ett aktuellt exempel är regionen Xinjiang, tidigare känt som Östturkestan. För att kontrollera de lokala uigurerna och kazakerna tillgriper regimen i dag inte bara interneringsläger och andra starkt ifrågasatta metoder. Den förlitar sig också på arkeologin.

Kommunistpartiets ledning i regionen gick 2016 öppet ut och beordrade arkeologerna att använda kulturella reliker för att slå fast att Xinjiang varit en del av Kina i åtminstone tvåtusen år. Arkeologin måste trycka ner separatismen var budskapet. Lokala fynd av antika skålar målade på kinesiskt vis blev avgörande bevis. Fynd av gamla uiguriska föremål nämndes inte.

Det var i takt med att Kinas ekonomi började expandera utomlands på 1980-talet som arkeologin följde med. Och 2016 kunde Wang

Wei, föreståndare för Institutet för arkeologi vid samhällsvetenskapliga akademin i Peking, konstatera:

– Nu har vi kapacitet att hjälpa andra. Vi har pengarna, teknologin och färdigheterna. Vi är redo att gå ut i världen.

Ögonbryn höjdes när kinesiska arkeologer 2016 började arbeta med den begravda bronsåldersstaden Rakhigarhi i norra Indien – alltså ett samarbete i ett grannland som Kina länge haft ett spänt förhållande till.

Utgrävningen var något av en milstolpe i en 30-årig upprustning av kinesisk arkeologi som började med att hundratals egna specialister lärdes upp både hemma och utomlands.

– Vårt problem var att vi saknade kunskap om andra länder, sade Wang Wei vid ett pressmöte inför utgrävningen i Indien.

Redan 2003 upprättade kinesisk arkeologi en stödjepunkt i England. Pekings universitet bildade tillsammans med University College London ett Centrum för Kinas kulturarv och arkeologi.

I de högtflygande planerna för centret ingår fortfarande enligt hemsidan att ”utveckla en global förståelse för hur Kinas kulturella och ekonomiska förflutna på ett fördelaktigt sätt kan återspeglas i dagens politik, kulturarv och turism”.

Att upprätta sådana kollegiala akademiska samarbeten ingår i Kinas påverkansoperationer utomlands. Men centret spelar också en stor roll

i utbildningen av den nya generationen kinesiska experter.

– Kinesiska arkeologer är i dag väl så kunniga och avancerade som kolleger från länder med större erfarenhet som Storbritannien, Tyskland och USA, säger professor Dorian Fuller. Han är föreståndare för centret i London och följer de globala kinesiska insatserna.

Utgrävningarna i norra Indien är ett intressant exempel. Indierna fokuserade på det ämnesmässiga samarbetet och bortsåg från de politiska och militära spänningarna. De kinesiska arkeologerna kom till projektet i Indien 2016 med de absolut senaste teknikerna. Indisk arkeologi hade inte samma resurser. Den kinesiska sidan kunde däremot slanta upp. Men pandemin och politiska spänningar gör att den kinesiska insatsen kommit i skymundan.

Däremot har de kinesiska grävprojekten i den tvåtusen år gamla bosättningen Mingtepa i Uzbekistan blivit mycket uppmärksammade. Platsen var en viktig knutpunkt längs Sidenvägen i den tättbefolkade Ferghanadalen.

Kineserna bidrog bland annat med en nyutvecklad skyffel, avancerade mätmetoder och datorkraft. Därefter har båda sidor kunnat slå fast att Mingtepa var en mycket större stad än man trott.

Ett sidoprojekt kom i fjol fram till att ris av typen Japonica odlades i sydöstra Uzbekistan för nästan tvåtusen år sedan. Det ska ha kommit från sydvästra Kina.

I sin offensiv söker Pekings utsända tecken på kinesisk närvaro eller påverkan. Temat för flera projekt i Kenya har varit att söka efter

skeppsvrak från 1400-talet då Kina hade världens överlägset största handelsflotta.

På vissa kenyanska öar finns fortfarande människor med asiatiska anletsdrag som tror att de härstammar från kinesiska sjömän som för mycket länge sedan kapsejsat i närheten.

Vanliga destinationer för kinesiska arkeologer är även Mexiko, Honduras och Belize och fyndplatserna där för det gamla indianska Mayariket. De frågar till exempel varför konsten i Maya på 400-talet plötsligt börja inkludera buddistiska symboler.

De pekar också på det tidigare gemensamma skicket i Maya och Kina att begrava bemärkta personer svepta i dräkter av jade. Det finns teorier om ett gemensamt ursprung i Östasien. Fascinerande tanke, men inte prövad på allvar.

Peking ägnar också stora resurser till att utveckla marin arkeologi, uppenbarligen för att bevisa att kinesiska fartyg en gång dominerade Sydkinesiska sjön. Kinesiska medier uppger i dag att det finns hundratals äldre skeppsvrak i dessa farvatten. De ska stötta Kinas territoriella anspråk på nästan hela Sydkinesiska sjön – i strid med grannstaterna och i strid med ett utslag från internationella domstolen i Haag.

De kinesiska ledarna har alltså ofta en klar politisk agenda med de arkeologiska samarbetena utomlands. Samtidigt gör de utsända experterna ibland avgörande genombrott som betyder mycket för de olika värdländernas självsyn.

Ett exempel är som sagt Mingtepa i Uzbekistan. Ett annat är tidsbestämningen och

utvecklingsnivån för det gamla kungariket Malindi i dagens Kenya.

Ytterligare en framgång är undersökningarna av ruinerna i Copán i Honduras, huvudstad i ett mayarike som gick under på 800-talet. Där har arkeologen Li Xinwei kunnat besvara många frågor kring mayafolkets syn på världsalltet och uppfattningar om gudakonungar, men även i detalj kunnat beskriva den begravda arkitekturen.

Göran Leijonhufvud

goran.leijonhufvud@oooo.se

Inrikes, regeringskris

17 Ledare: Låt inte Dadgostar välja tid och plats för duellen

En sak vet vi säkert: När de 48 timmarna löpt ut och Nooshi Dadgostar (V) håller en ny presskonferens på torsdagen har regeringen inte gått henne till mötes. Fri hyressättning på nybyggen är en del av januariavtalet. Skippar Stefan Löfven reformen vinner han kanske Västerpartiets gillande, men han förlorar i samma andetag Centerpartiets och Liberalernas stöd.

Därefter hopar sig frågetecknen.

Det är möjligt att Dadgostar skjuter på sin deadline och skapar utrymme för en mer eller mindre förnedrande reträtt. Så har vänsterpartisterna gjort tidigare under mandatperioden.

I så fall är det lätt att förstå varför. Ska V fälla den socialdemokratiske statsministern måste partiet gå i armkrok med inte bara Moderaterna och Kristdemokraterna, utan också Sverigedemokraterna. Dessutom väntar knappast mer vänsterpolitik på andra sidan av ett misstroende.

Ska man ta Nooshi Dadgostar på orden kommer hon dock förklara att Vänsterpartiets stöd för regeringen är borta. Och att hon tänker försöka få till en misstroendeomröstning mot Stefan Löfven före riksdagens sommaruppehåll.

Det är i så fall lättare sagt än gjort. För att få till en sådan votering krävs 35 ledamöter. V har 27.

M och KD har sagt att de inte tänker hjälpa till. Det är logiskt – de tre partierna vill ju helt olika saker. V vill ha bort hyresförslaget, men egentligen helst behålla Stefan Löfven. M och KD vill ha bort S-regeringen, men gillar reformen.

Någon gemensam sakpolitik finns inte där över huvud taget. Inte heller en alternativ regering. Ulf Kristersson (M) och Ebba Busch (KD) har inga skäl att hjälpa vänsterledaren att få till sitt misstroendevotum.

Frågan är hur Sverigedemokraterna agerar. Det lär inte vara aktuellt för Nooshi Dadgostar och Jimmie Åkesson att tillsammans begära misstroende. Men SD:s 62 mandat räcker för att partiet på egen hand ska kunna få till en votering. Hur röstar de andra då?

Ett är säkert: Om regeringen faller under midsommarveckan blir det svårt att få en ny på plats. V hoppas att Stefan Löfven ska återkomma, den här gången utan förslag om fri hyressättning och januariavtal. Det är en illusion. I det läget kommer inte C och L att släppa fram honom.

Ulf Kristersson har, i sin tur, fortfarande inte mandaten som krävs för att ta sig till statsministerposten.

Extra val då, efter sommaren? Det gör knappast saken enklare. Mest sannolikt utifrån opinionsundersökningarna är att L hamnar utanför riksdagen, och att S, V, MP och C

samlar fler mandat än M, KD och SD. Samma låsningar kvarstår alltså.

Med eller utan ett extra val: Om Sverige står utan regering ett år före ordinarie val, mitt i en utdragen internationell kris, finns starka skäl för de två statsbärande partierna att ta gemensamt ansvar. S och M skulle kunna få en hel del uträttat tillsammans – städa av skrivbordet inför nästa mandatperiod.

Är Ulf Kristersson inte intresserad av att göra det förefaller det riskfyllt att hjälpa V att skapa en regeringskris.

Lockas Moderaterna ändå av att pröva Vänsterpartiets misstroendelöfte – och testa huruvida Stefan Löfven tolereras av riksdagen – så vore det dumt att låta Nooshi Dadgostar bestämma tid och plats för duellen.

Varför inte sätta sakpolitiken först och vänta till efter att riksdagen har röstat igenom den hyresreform som Moderaterna också vill ha?

DN 17/6 2021

18 ”Den här vägen är farlig för Sverige”

Statsminister Stefan Löfven (S) står inför sin hittills värsta politiska kris. På måndag kan riksdagen fälla både honom och regeringen i en historisk omröstning. Statsministern anser att de fyra partier som står bakom misstroendeförklaringen utsätter hela landet för en fara.

– Att kasta in Sverige i en politisk kris i detta svåra läge för landet är inte ansvarsfullt, säger Stefan Löfven.

Vänsterpartiet hotade redan i tisdags med att rikta misstroende mot statsminister Stefan Löfven om regeringen går vidare med förslaget att införa fri hyressättning för nyproducerade bostäder. På torsdagen stod det klart att V inte får gehör för sina krav.

Därmed är Vänsterpartiets förtroende för regeringen slut, enligt V-ledaren Nooshi Dadgostar. Hon menar att det inte finns något som talar för att det kommer att ändras de närmaste dagarna.

– Jag ser inte vad det skulle vara. Vi har fått ett tydligt besked om att det inte finns någon respekt för det underlag som statsministern regerar på. Då går vi mot ett misstroende, säger Nooshi Dadgostar.

Beskedet från V ledde till att SD omgående tog initiativ till att väcka misstroende mot statsministern. V har sagt att partiet kommer att fälla regeringen även om det är huvudmotståndaren SD som yrkat på misstroende. På måndag klockan 10 ska det avgöras när riksdagen röstar om den har förtroende för statsministern eller inte.

– Nu finns det en majoritet i riksdagen som vill avsätta statsministern, säger Sverigedemokraternas gruppledare i riksdagen, Henrik Vinge.

– Den här regeringen för en usel politik som drabbar så många människor, säger Vinge och räknar upp vårdköerna, pensionerna och gängkriminaliteten som de främsta skälen till varför regeringen inte ska sitta kvar.

För statsminister Stefan Löfven innebär det att han kan bli bortröstad drygt ett år före ordinarie val. Efter omröstningen på måndag har han en vecka på sig att bestämma om han ska utlysa extra val eller gå till talmannen och försöka bilda en ny regering. Vid den förra regeringsbildningen efter valet 2018 tog det fyra månader innan det fanns en regering på plats.

Löfven är kritisk till att V lyft frågan om misstroende trots att regeringen ännu inte lagt något förslag om fri hyressättning. Han menar att det riskerar att kasta in landet i en politisk kris mitt under en pågående pandemi.

– Att driva landet till en misstroendeomröstning med hänvisning till ett förslag som inte existerar och utan plan för framtiden, det är inte ansvarsfullt. Det här är inte det som svenska folket förväntar sig av

politiken men det är precis det som Vänsterpartiet tillsammans med Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna nu gör, säger Löfven.

Han menar att V tillsammans med de andra partierna är inne på en farlig väg.

– De här fyra partierna är nu skyldiga svenska folket ett besked om vilket deras regeringsalternativ är. Den här vägen som de beträtt är farlig för vårt land, säger Stefan Löfven.

Statsministern räknar inte med att det ska gå att hitta någon lösning innan måndagens misstroendeomröstning i riksdagen. Om han fälls ska han fundera på sina två alternativ: att begära entledigande eller att utlysa extraval.

Vilket av alternativen han föredrar vill han inte säga.

– Jag tänker ta mig tid att fundera igenom vad som är bäst för Sverige, säger Stefan Löfven.

Moderaterna har tidigare varit skeptiska till att hjälpa Vänsterpartiet att rikta misstroende mot statsministern. Men efter att Sverigedemokraterna yrkat om misstroendeförklaring gav M tummen upp.

– Den här regeringen borde aldrig ha tillträtt. Den är resultatet av oförenliga villkor och oförenliga löften. Vi har varit emot den här regeringen från första början och därför är det naturligt för oss att rösta mot den när misstroendeomröstningen kommer upp. Det här är ett haveri för regeringen Löfven, säger gruppledaren Tobias Billström (M).

KD-ledaren Ebba Busch säger att hennes parti länge varit redo att avsätta regeringen.

– Vi var emot regeringen Löfven när den tillträdde, och vi är emot den nu. Kristdemokraterna kommer att rösta rött för att fälla regeringen Löfven, säger Ebba Busch.

Bakgrunden till regeringskrisen är att när Vänsterpartiet i början av 2019 valde att släppa fram Stefan Löfven som statsminister så skedde det med två villkor. V lovade att rikta misstroende mot statsministern om regeringen försämrade arbetsrätten eller införde marknadshyror utifrån de förslag som finns i januariavtalet. Frågan om arbetsrätten är på väg att lösas genom en uppgörelse mellan arbetsmarknadens parter, medan regeringen fortfarande bereder frågan om fri hyressättning i nyproduktion. Det är framför allt Centerpartiet som slagits för att ändra reglerna för hyressättning.

C-ledaren Annie Lööf är inte beredd att gå Vänsterpartiet till mötes för att undvika en regeringskris.

– Det är Vänsterpartiet som i dag har gett besked om att man krokar arm med Sverigedemokraterna och stödjer deras misstroende. Det är Nooshi Dadgostar som har fullt ansvar för den här situationen, säger Annie Lööf.

Hanna Jakobson

hanna.jakobson@dn.se

Hans Olsson

hans.olsson@dn.se

Hans Rosén

hans.rosen@dn.se

Bakgrund. Omröstningen kan bli historisk

Elva gånger har riksdagen röstat om misstroende mot olika ministrar men ingen har har blivit fälld. Måndagens omröstning kan alltså bli historisk.

Däremot har ministrar avgått inför hotet om misstroende.

Två misstroenden har tidigare riktats mot Stefan Löfven under hans tid som statsminister, 2014 och 2017.

Båda gångerna togs initiativet av Sverigedemokraterna.

Däremot röstades Stefan Löfven ner efter valet 2018. Det skedde dock inte genom ett misstroende utan genom att statsministern prövades på det sätt som numera är brukligt efter ett val. Han fick leda en övergångsregering fram till att januariavtalet kom på plats efter en 134 dagar lång regeringsbildning.

Två andra statsministrar har varit uppe till omröstning men klarat sig: Göran Persson (S) och Thorbjörn Fälldin (C).

Vänsterpartiet har en gång tidigare (1990) varit med och fällt en socialdemokratisk statsminister, men det skedde inte genom en misstroendeomröstning. I stället hade statsminister Ingvar Carlsson markerat att han

ämnade avgå om ett förslag i den ekonomiska politiken röstades ner. Trots det röstade V nej och Carlsson avgick. Han var dock snart tillbaka som statsminister.

Hans Rosén

hans.rosen@dn.se

Fakta. Här är reglerna som styr vad som kan hända

Hotet om misstroende väcktes av Nooshi Dadgostar (V) men hennes parti förfogar inte över de 35 ledamöter som krävs för att väcka frågan om misstroende. Det gör däremot Sverigedemokraterna och de var snabba med att lämna in ett yrkande. Moderaterna och Kristdemokraterna har ställt sig bakom det.

Riksdagens talman har planerat in den avgörande omröstningen till måndag den 21 juni klockan 10.00. Dessförinnan ska yrkandet bordläggas två gånger i kammaren.

Det avgörande vid omröstningen är att en statsminister inte får ha en majoritet i kammaren emot sig. Eller annorlunda uttryckt: 175 ledamöter eller fler får inte trycka på röd knapp. Det gör att Stefan Löfven ligger illa till. Partierna bakom misstroendet (V, M, KD, SD) förfogar tillsammans över 181 mandat. Eftersom bara nej-röster kan fälla statsministern kan den som vill stödja honom trycka på antingen grön knapp (ja) eller gul (avstår). Efter att januariavtalet kommit på plats efter förra valet släppte Centern och Liberalerna fram Löfven genom att rösta gult.

En möjlig utväg ur statsministerns dilemma är en uppgörelse som gör att något parti drar tillbaka sitt misstroende. Skulle Vänsterpartiet ändra sig så finns inte längre en majoritet mot Löfven. Inget tydde på torsdagskvällen på att detta låg inom räckhåll.

Statsministern förfogar även över ett annat verktyg: att utlysa extraval. Det ska i så fall hållas inom tre månader. Stefan Löfven kan ta till detta redan nu, men han har också en vecka på sig att fundera efter en misstroendeomröstning. Därefter entledigas han av riksdagens talman, om han inte själv redan begärt det.

Alternativet till extraval är nya talmansrundor för att hitta en statsminister som har riksdagens förtroende. Medan de pågår kommer Löfvens ministär i så fall sitta kvar som en politiskt vingklippt övergångsregering. Utfallet är ytterst ovisst. Trion M, KD och SD förfogar bara över 154 mandat. Även om L ansluter får M-ledaren Ulf Kristersson en majoritet emot sig, förutsatt att övriga partier röstar som de lovat i regeringsfrågan.

Ett januariavtal 2.0 skulle sannolikt kräva en uppgörelse med Vänsterpartiet, vilket C och L är mycket avvisande till.

Det finns en faktor till som kan komplicera läget vid jämna omröstningar. I riksdagen finns två - vildar som hoppat av från sina partier. Dessutom har Centern en ledamot, Helena Lindahl, som 2019 gick emot partilinjen och röstade nej till Stefan Löfven.

Hans Rosén

hans.rosen@dn.se

18 Ewa Stenberg: Om inte Dadgostar ändrar sig är ett extraval nära

Efter helgen kan regeringen Löfven falla. Om inte Vänsterpartiet ändrar sig kommer riksdagen att rösta bort statsministern och hans ministrar.

Mycket talar då för att Sverige i så fall står inför ett extraval.

När Nooshi Dadgostar ställde sig i riksdagens pressrum på torsdagsförmiddagen skiftade landets politiska läge.

”Vänsterpartiet saknar nu förtroende för Sveriges statsminister”, sade Vänsterledaren. Det är formuleringar som inte lämnar några större öppningar för kompromisser. Hon lovade att rösta för en misstroendeförklaring också om det är Sverigedemokraterna som lägger yrkandet i riksdagen – en signal om att hon verkligen menar allvar.

”Ni kan lita på att vi kommer att hålla detta hela vägen”, sade Nooshi Dadgostar.

Sverigedemokraterna begärde snabbt en misstroendeomröstning om regeringens framtid. Den kommer att hållas nu på måndag klockan tio. Moderaterna och

Kristdemokraterna deklarerade att de också kommer att rösta mot statsministern. Ändrar sig inte Vänsterpartiet kommer alltså statsministern och därmed också regeringen att falla på måndag.

Vänsterpartiet har tagit den strid partiet svurit på att utkämpa ända sedan man släppte fram S-ledaren Stefan Löfven till makten i januari 2019. Då ställdes Vänsterpartiet helt utan inflytande, men drog upp två röda linjer. Den ena – att inte acceptera en liberaliserad arbetsrätt – har regeringen redan klivit över. Nu sätter Nooshi Dadgostar hårt mot hårt på grund av utredningsförslaget om att hyresvärdarna fritt ska få sätta hyran i nybyggda lägenheter.

Vänsterpartiet kräver att statsministern lovar att inte lägga fram utredningen alternativt att han ger Hyresgästföreningen veto över ett ändrat förslag. Resultatet är att Löfven hänger likt en mycket lös mjölktand om Vänsterpartiet står fast vid sitt ord.

Moderaterna och Kristdemokraterna visar ingen entusiasm över utvecklingen, så här ett år före ett ordinarie val och under en pandemi. Men de har svårt att låta bli att fälla statsministern när han inte längre har stöd i riksdagen. Det skulle minska oppositionens trovärdighet om de avstod.

Det finns dessutom en liten möjlighet att M-ledaren Ulf Kristersson skulle kunna bilda en regering om det blev nya talmansrundor. Liberalerna har bytt lag och det finns politiska vildar (alltså ledamöter som inte ingår i någon partigrupp) i riksdagen.

En Kristerssonregering stödd på SD vore förstås ett mardrömsscenario för Vänsterpartiet. Ändå väljer Nooshi Dadgostar denna strid.

Den handlar om mer än att partiet vill förhindra marknadshyror. Om Nooshi Dadgostars parti ska kunna få inflytande i framtiden måste det visa att det inte alltid viker ner sig och ger Socialdemokraterna och Miljöpartiet fria händer, bara för att V tycker att alternativet är värre. Dadgostars strid är en investering i inflytande under kommande år. Den partiledare som bara har ett val har ingen bra förhandlingsposition.

Vänsterpartiet har gjort upp med Moderaterna och Kristdemokraterna i riksdagen flera gånger. Regeringens nederlag har lett till högre opinionssiffror för V. Men det är inte säkert att väljarna belönar Vänsterpartiet om deras hot denna gång skulle leda fram till en högerregering istället för en rödgrön.

Statsminister Stefan Löfven är känd för att kunna bryta sig ur knepiga situationer. Men denna är den värsta han någonsin stått inför.

Regeringen vill inte svika Centern och Liberalerna genom att bryta Januariavtalet, det skulle göra det svårt att regera efter nästa val.

Om samarbetspartierna vill skulle förhandlaren Löfven kanske kunna hitta en smidigare lösning, som Hyresgästföreningen och fastighetsägarna kan acceptera. Men C och L säger nej till det.

Löfven kan inte heller förhandla direkt med Vänsterpartiet, eftersom det står i januariavtalet att Vänsterpartiet inte ska få inflytande.

”Ett avtal är ett avtal”, sade statsministern på en pressträff på torsdagseftermiddagen. Han gav

inte Vänsterpartiet några öppningar, mer än rådet att invänta höstens remissbehandling av utredningsförslaget. Det talar för ett nederlag på måndag.

Om Löfven inte lyckas hitta en utgång som gör att Vänsterpartiet viker undan och januariavtalet överlever kan han mycket väl komma att utlysa extraval. Den möjligheten har han om han vill. S-ledaren kan motivera extravalet med att Sverige behöver en fungerande regering som kan ta ansvar i pandemin, en övergångsregering kan nämligen fatta ett mycket begränsat antal beslut. Sedan kommer Löfvens valrörelse att handla om att utmåla oppositionen som oansvarig och högeroppositionens valrörelse om att utmåla Löfven som oförmögen att regera.

Ewa Stenberg

ewa.stenberg@dn.se

19 Nu väntar en ödeshelg för Socialdemokraterna

En dramatisk helg väntar det socialdemokratiska partiet.

Ansvaret vilar tungt på statsminister Stefan Löfven att sy ihop en lösning som kan rädda både regeringen och honom själv.

Krismöten på olika nivåer är planerade de närmaste dagarna.

På måndag klockan 10 samlas Sveriges riksdag för att avgöra framtiden för Stefan Löfven och hans regering. Som det ser ut nu kommer statsministern och därmed regeringen att förlora omröstningen eftersom fyra partier – SD, M, KD och V – sagt att de står bakom misstroendeförklaringen.

På fredagen gjorde statsministern klart att han de närmaste dagarna kommer att jobba hårt för att förhindra en regeringskris.

– Det är vår uppgift att anstränga oss för att landet inte hamnar i en svår politisk situation, säger Stefan Löfven.

I övrigt var såväl regeringspartierna som samarbetspartierna C och L under fredagen tystlåtna om vad som görs för att undvika regeringskrisen.

Liberalernas Nyamko Sabuni bekräftade efter ett möte med partiledningen att L inte kommer att rösta för att fälla Stefan Löfven.

Nu väntar en dramatisk maktkamp mellan partierna om vem som ska backa i synen på hyressättningen.

Det finns en stor ilska mot Vänsterpartiet bland socialdemokrater runtom i landet, visar DN:s rundringning. Att skapa regeringskris mitt i en pandemi anses ansvarslöst. Många är oförstående inför att Vänsterpartiet tagit detta drastiska steg redan innan regeringen har lagt fram ett skarpt förslag om hyressättningen.

– Jag ser inte att det finns möjlighet till kompromisser. Det skulle i så fall kräva att Nooshi Dadgostar och Annie Lööf träffades och kom överens. Vad Stefan Löfven säger nu har

ingen betydelse, säger Isak From, riksdagsledamot och distriktsordförande i Västerbotten.

S-toppen Jimmy Jansson, kommunstyrelsens ordförande i Eskilstuna, anser att samtliga riksdagspartier måste besinna sig. Han är besviken på Vänsterpartiet men menar att januaripartierna också bör ta sig en rejäl funderare.

– De måste reflektera över om den här frågan verkligen är så viktig så att man vill ha en regeringskris.

Till syvende och sist ligger bollen hos Centerpartiet, anser han.

– Om man gång på gång förnedrar ett parti offentligt, vilket Centern gör med Vänstern, så är det klart de lackar ur till slut, även om det V nu gör är irrationellt.

I torsdags försökte regeringen blidka Vänsterpartiet genom att bjuda in bostadsmarknadens parter till samtal om hyressättningen – Hyresgästföreningen, Sabo och Fastighetsägarna. Enligt DN:s uppgifter är parterna tveksamma till om samtal kommer att kunna leda någonstans.

För Hyresgästföreningens del är det till exempel ingen nackdel om förslaget om fri hyressättning inte blir verklighet.

Om Stefan Löfven trots helgens ansträngningar inte lyckas vända Vänsterpartiets beslut om att fälla regeringen har han en vecka på sig att bestämma om han ska utlysa extraval eller gå till talmannen och försöka bilda en ny regering.

Under lördagen möts Socialdemokraternas partistyrelse för att den högsta partitoppen ska få höra hur tankarna går i olika delar av rörelsen. Partiföreträdarnas åsikter om vilket alternativ som är bäst spretar.

Åsa Johansson, distriktsordförande i Värmland minns hösten 2018, när talmannen försökte i fyra månader innan han lyckades hitta en statsminister.

– Det parlamentariska läget ser likadant ut nu. Att sätta igång nya talmansrundor ser jag inte skulle ha någon vidare framgång. Blir det som de har sagt, att Vänsterpartiet hänger på Sverigedemokraterna på måndag, då tror jag att det blir ett nyval.

Också Jimmy Jansson är inne på ett extra val eftersom en talmansrunda kan resultera i att Centern återigen får en nyckelroll.

– Kommer C då att vilja fälla Löfvenregeringen eller kan de tänka sig att låta Vänstern få rätt? Och vilken blir då nästa fråga som något parti vill fälla regeringen på? Sverige blir ostyrbart, säger han.

Daniel Suhonen, opinionsbildare och chef för den fackliga tankesmedjan Katalys, hör till dem som tycker att Stefan Löfven ska avgå om han röstas ner. Mandatfördelningen i riksdagen ger möjligheter till en ny S-ledd regering, menar han.

– Jag tycker inte att man ska gå till extraval. Det finns goda chanser för Stefan Löfven att komma

tillbaka som statsminister, efter en tids turbulens, säger Daniel Suhonen.

En S-källa med insyn tror att det bästa alternativet är att avgå och att genom talmansrundor bilda en ny S-ledd regering, men den här gången med Centerpartiet i stället för Miljöpartiet som regeringspartner.

– Man kan vänta sig att Centerpartiet kommer att bli ganska stora i nästa val. Vart ska de liberala väljarna annars ta vägen om de inte vill rösta på L? säger källan.

Men det är Stefan Löfven som ska fatta det slutgiltiga beslutet.

Frågan diskuteras löpande i partiets inre maktkärna, det verkställande utskottet, och till sin hjälp har han sin närmaste krets: några tjänstemän och ett fåtal utvalda ministrar som han lyssnar extra noga på.

– Jag vill gå igenom de här alternativen noga för mig själv och med de människor jag har runt om mig, säger Stefan Löfven.

Hanna Jakobson

hanna.jakobson@dn.se

Hans Olsson

hans.olsson@dn.se

Hans Rosén

hans.rosen@dn.se

Fakta. Misstroendeförklaringen

För att en misstroendeförklaring ska riktas mot ett statsråd måste minst hälften av riksdagens ledamöter rösta ja, det vill säga minst 175 ledamöter. Under pandemin har antalet ledamöter på plats i riksdagen begränsas till 55 stycken, men eftersom det krävs minst 175 röster för att misstroendeförklara ett statsråd kommer hela riksdagen att kallas in på måndag.

Om tillräckligt många röstar för misstroendeförklaringen ska talmannen entlediga statsrådet. Gäller misstroendet statsministern måste hela regeringen avgå.

Stefan Löfvens alternativ:

Om statsministern fälls i omröstningen på måndag finns det två alternativ för honom att välja mellan. Han kan begära att få avgå direkt eller att utlysa extraval. Vad gäller att utlysa extraval har han en vecka på sig att fundera. Senast den 28 juni, första vardagen efter midsommarhelgen, måste han tala om vad han gör.

Avgår han kan det bli nya talmansrundor och det kan sluta med att Löfven får uppdraget att försöka få till ett underlag för en ny Löfvenregering.

TT

19 ”Regeringen kan lösa det här genom att stryka punkten om marknads-hyror”

Vänsterpartiet känner medvind efter beskedet om att partiet inte längre har förtroende för statsminister Stefan Löfven.

Partiledaren Nooshi Dadgostar ser bara en sak som skulle hindra V från att fälla Löfven på måndag:

– Regeringen kan lösa det här genom att stryka punkten om marknadshyror, kommenterar hon.

Så sent som i tisdags ställde Nooshi Dadgostar ett ultimatum till regeringen om att dra tillbaka planerna på att införa fri hyressättning för nyproducerade bostäder. Nu väntar en historisk förtroendeomröstning på måndag som kan leda till att regeringen faller.

Enligt DN:s källor finns det ett starkt stöd inom V för att fortsätta driva en hård linje mot regeringen. V har tröttnat på det som de beskriver som ett arrogant bemötande från regeringskansliet. V har också märkt ett ökat

intresse för partiet med en ökad medlemstillströmning. Enligt V har det tillkommit 200 nya medlemmar de två senaste dagarna.

Under fredagen satt partiets verkställande utskott i möte för att diskutera hur partiet ska agera om statsministern fälls. Det handlar enligt DN:s källor om vilka krav V ska ställa för att släppa fram Löfven nästa gång. Partiledaren Nooshi Dadgostar svarar skriftligt på DN:s frågor:

Finns det något som skulle kunna hindra V från att rösta ned Löfven på måndag?

– Regeringen kan lösa det här genom att stryka punkten om marknadshyror. Vi gav ett alternativ till regeringen i tisdags att inleda förhandlingar inom 48 timmar i syfte att träffa ett avtal innan riksdagens öppnande i september. Det svarade de inte ens på, och inga förhandlingar inleddes innan tidsfristen. Nu finns spekulationer om att en förhandlingslösning diskuteras, men det är inte realistiskt att ett avtal skulle vara klart innan måndag. Därför återstår bara att stryka punkten.

Du har efterfrågat ett möte med Löfven, finns det något sådant inplanerat?

– Vilka möten jag har inplanerade och vem jag pratar med håller jag gärna för mig själv.

Hur har de interna reaktionerna varit på V:s besked?

– Jag upplever en bred enighet och ett stort stöd från partiet i den här frågan. Nej till marknadshyror har varit en högt prioriterad

fråga för oss, och vi har verkligen försökt lösa det med regeringen. När de stängde dörren till en förhandlingslösning och gav besked om att det inte är aktuellt att backa från den fria hyressättningen, var det ingen tvekan om vårt förtroende för statsministern är förbrukat, och uppslutningen kring detta har varit total i partiet.

Hans Olsson

hans.olsson@dn.se

Hans Rosén

hans.rosen@dn.se

19 Ewa Stenberg: Här är Stefan Löfvens kryphål

Statsminister Stefan Löfven har ålat sig ur fälla efter fälla. Ibland har det skett till ett mycket högt pris för Socialdemokraterna, men hittills med regeringsmakten i behåll. Detta är hans svåraste knipa. Men det finns ett litet kryphål även denna gång.

Stefan Löfven kan gå till historien för sin uppfinningsrikedom och offervilja för att hålla Socialdemokraterna kvar vid makten.

Statsministern har överlevt många kriser. Han klarade misstroendehotet mot tre ministrar i samband med Transportstyrelseskandalen, till priset av att låta två ministrar gå. Han har vid två tillfällen tvingats regera på högeroppositionens budget – men svalt förtreten och styrt vidare.

S-ledaren lyckades efter det senaste valet spräcka alliansen och bilda en S/MP-regering i en riksdag där majoriteten fanns till höger om de båda partierna.

Han lyckades också lösa den mycket svåra konflikten om arbetsrätten, om än till priset av en elva miljarder kronors reform och flera arga LO-förbund.

Det är politisk hantverksskicklighet, men också en kallsinnig beredskap att offra socialdemokratiska idéer. Partiet har genomfört kontroversiella högerreformer som stora skattesänkningar för de som tjänar mest och försämrat anställningsskydd. S har fått betala med svikna vallöften.

Nu står Stefan Löfven inför sitt mästarprov. Han behöver göra politikens motsvarighet till det utbrytarkungen Harry Houdini gjorde för över hundra år sedan, han som blev berömd för sin osannolika förmåga att bryta sig ur kedjor, handklovar och tvångströjor.

På ytan ser det, liksom det gjorde för Houdini, omöjligt ut.

Vänsterledaren Nooshi Dadgostar säger att hennes parti inte längre har förtroende för statsministern. Hon har krävt att han stryker en punkt i januariavtalet om fri hyressättnig för

nybyggen, alternativt ger Hyresgästföreningen vetorätt över reglerna. I olika intervjuer och radiosändningar räknar Nooshi Dadgostar upp hur många tusenlappar i hyreshöjning som väntar boende i olika områden, likt en talangfull vänsterpopulist. På andra sidan står Liberalernas Nyamko Sabuni och Centerns Annie Lööf, de som drivit igenom liberaliseringen av hyresreglerna. De visar heller ingen kompromissvilja.

Nyamko Sabuni underströk i Sveriges radio på fredagen att ”det är inte förhandlingsbart det som står i januariavtalet”. Hon menar att det nu är upp till statsministern att säkra avtalet och sitt regeringsunderlag: ”Han måste lösa det här med Nooshi”.

Men det finns kryphål som kan ge Stefan Löfven en chans att avvärja det som nu ser ut som ett säkert nederlag i riksdagen på måndag. Det största är att Vänsterpartiet ju lade till en punkt på sin kravlista, alternativet att förhandla om reglerna med hyresmarknadens parter på ett sätt som gör Hyresgästföreningen nöjd. Alltså den organisation som genom åren haft ganska starka band till Socialdemokraterna.

Regeringen har redan sagt att man ska bjuda in parterna till samtal. Nooshi Dadgostar säger nu att det är för sent för en uppgörelse, men kan regeringen ändå förmå dem att komma överens får Vänsterpartiet svårt att säga nej.

Det påminner om hur regeringen hanterade konflikten om arbetsrätten. Den löstes genom att löntagarna fick en helt annan reform, rätt till betald vidareutbildning, i utbyte mot att de de flesta fackförbunden accepterade att företagen får lättare att säga upp anställda.

Parallellt med förhandlingsförberedelser och samtal försöker statsministern skaffa hjälp för att påverka både Hyresgästföreningen och Vänsterpartiet. Löfven höll på fredagen presskonferens med Tobias Baudin, från LO-förbundet Kommunal.

”Sätt er vid bordet, lös frågan”, uppmanade Kommunals ordförande hyresmarknadens parter.

Baudin sade också att den hotande regeringskrisen har en mycket olycklig timing för hans medlemmar som sliter i vården och omsorgen under pandemin.

Regeringspartierna och Centern antyder gärna att Vänsterpartiet nu riskerar att hjälpa Sverigedemokraterna fram till makten.

Ida Gabrielsson, vice ordförande i V, bemötte det på fredagseftermiddagen i en TT-intervju genom att säga att hennes parti inte ser ett extraval som en realistisk följd om statsministern röstas ned. Hon räknar med att det blir nya talmansrundor och en återkomst för Stefan Löfven som statsminister. ”Vi vill ju att Stefan Löfven kommer tillbaka, men utan marknadshyror.”

Det är troligt att statsministern kommer att ägna en del av helgen åt att ta ur Vänsterpartiet den övertygelsen. En kombination av hot och erbjudanden brukar vara en skicklig förhandlares hemlighet. Nu återstår att se om om S-ledaren verkligen rår på de till synes stentuffa Nooshi Dadgostar, Annie Lööf och Nyamko Sabuni.

Ewa Stenberg ewa.stenberg@dn.se

20 Vänstern vägrar backa för Löfven: ”Det är dags att sluta curla Lööf”

Både Vänstern och Centern kan rädda kvar Stefan Löfven och regeringen – men någon måste kompromissa. Under lördagen försökte Morgan Johansson återigen blidka vänsterpartisterna men fick kalla handen.

Nu ligger bollen hos Centerpartiet, menar Vänsterpartiet.

– Det är dags att sluta curla Annie Lööf, säger Ida Gabrielsson (V) vice partiordförande.

Måndagens misstroendeomröstning mot statsministern och hans regering kryper närmare. Som det ser ut nu kommer Stefan Löfven att röstas bort. Det som kan rädda honom är om antingen Vänsterpartiet eller Centerpartiet ger med sig i synen på fri hyressättning – punkt 44 i januariavtalet och skälet till Vänsterledaren Nooshi Dadgostars ilska. Internt i S finns en stor press på att Löfvens förhandlingsförmåga ska hjälpa honom att få fram en lösning som båda partierna kan acceptera och som samtidigt inte bryter mot januariavtalet. Helgen har kantats av möten – i partierna och mellan partier. Bland annat diskuterade Stefan Löfven situationen med partistyrelsen under lördagen.

Justitieminister Morgan Johansson (S) har i flera steg försökt blidka vänsterpartisterna med hjälp av bostadsmarknadens parter. Regeringen försöker sig nu på samma variant som med las-frågan förra hösten när arbetsmarknadens parter själva kom fram till en lösning.

I Ekots lördagsintervju meddelade han att han bokat in ett möte med parterna den 30 juni.

– Man måste ge parterna en chans att prata med varandra. Samtidigt är vi från regeringens sida bundna av januariavtalet och tänker hålla på det. Men i den här processen måste parterna in, säger han i intervjun.

Men Vänsterpartiet vill inte nöja sig med regeringens utsträckta hand. En källa med insyn säger till DN att partiet ser den uppstådda situationen som sin enda chans att få med sig den samlade oppositionen och påverka förslaget om marknadshyror.

– Om vi går med på samtalen den 30 juni och släpper misstroendevotumet nu. Vad ska vi göra då om vi inte är nöjda efter de här samtalen? Då kommer ju oppositionen aldrig mer att lyssna på oss, säger källan.

Ida Gabrielsson är vice partiordförande i V och - säger att partiet givetvis är för ett samtal mellan parterna i hyresfrågan.

– Nu ligger bollen hos Annie Lööf. Hon måste svara på om hon är redo att släppa en av punkterna på 73-punktslistan för att undvika den här regeringskrisen. I så fall är vi givetvis för att parterna sätter sig ner och diskuterar, säger Gabrielsson.

Hon anser att hennes parti har kompromissat mest av alla under mandatperioden.

– Annie Lööf har än så länge inte gett något som helst besked om att hon är villig att kompromissa med något alls. Det är dags att sluta curla Annie Lööf, säger Gabrielsson.

Hur ser ni på risken att ert agerande bidrar till en regering som leds av Ulf Kristersson?

– Den risken får Annie Lööf helt avgöra i ett sådant läge. Vi kommer aldrig släppa igenom en borgerlig regering. Hon måste bekänna färg.

Vänsterns beslut att gå vidare med misstroende väckte i torsdags stor förvåning bland centerpartisterna. Under fredagen samlades Centerpartiets partistyrelse och riksdagsgrupp för att diskutera läget. Enligt uppgifter till DN var stämningen på mötet enad, januariavtalet ska hållas och det finns ingen anledning eller möjlighet att förhandla bort frågan om fri hyressättning.

– Vi tycker att situationen är onödig men den frågan är ingenting vi kan tumma på, säger en person med insyn. Men samtidigt finns det, enligt uppgifter till DN, dock olika viljor i partiet: De som vill gå med på någon slags kompromiss för att stoppa en regeringskris och de som inte vill ge efter för V.

Det finns också centerpartister som gärna skulle se ett extraval eftersom partiet ligger bra till opinionsmässigt och har resurser för att klara en valrörelse. DN har varit i kontakt med centerpolitiker ute i distrikten. Den allmänna uppfattningen är att januariavtalet står fast även om det råder delade meningar om hur viktig frågan om fri hyressättning är.

– Den är ju viktig eftersom att vi tog upp den som en fråga i 73-punktsavtalet. Men det är klart att bostadssituationen inte ser likadan ut över hela landet, säger en lokalpolitiker.

Samma politiker säger att det är svårt att sig in i hur samtalen mellan partitopparna förs på riksplan.

– Men hade det varit i kommunen hade jag absolut satt mig ner med Vänsterpartiet och pratat, det är ju så det går till i kommunpolitiken.

Enligt uppgifter till DN har Miljöpartiet försökt pressa Annie Lööf att ge med sig.

– Det kan lätt ses som att hon skulle ha orsakat en regeringskris annars, säger en MP-källa.

Det finns flera potentiella lösningar på förhandlingsbordet utöver las-varianten som Morgan Johansson försöker med. Enligt uppgifter till DN är ett annat alternativ att erbjuda Vänsterpartiet något annat, som inte direkt rör hyressättningsfrågan.

– Det skulle kunna vara en överenskommelse kopplat till höstbudgeten till exempel, säger källan.

Lyckas inte Löfven sy ihop en kompromiss väntar antingen talmansrunda eller extra val inom tre månader. Både Socialdemokraterna och Miljöpartiet gör sig nu redo för att gå till extra val genom att se över sina valorganisationer och eventuella valkampanjer, enligt uppgifter till DN.

DN har sökt både Stefan Löfven och Centerledningen, båda har avböjt att kommentera.

Hanna Jakobson

hanna.jakobson@dn.se

Alexandra Carlsson Tenitskaja

alexandra.carlsson.tenitskaja@dn.se

Fakta. Statsministerns två alternativ om han fälls

Extraval: Ett extraval ska hållas inom tre månader från att det utlysts. Det är den regering som avgått, och som då sitter som övergångsregering, som bestämmer datumet för extraval. De ledamöter som väljs in i ett extraval sitter till nästa ordinarie val.

Talmansrundor: Det innebär att talmannen för samtal med partiernas företrädare för att undersöka vilket regeringsalternativ som har stöd i riksdagen. Sedan presenterar talmannen ett förslag till statsminister. Om förslaget inte röstas igenom i riksdagen påbörjas en ny talmansrunda. Talmannen får fyra försök till detta – efter det utlyses ett extraval. Även om antalet talmansrundor är begränsade finns det ingen tidsbegränsning för hur lång tid de får ta. I teorin skulle talmansrundor kunna pågå till nästa ordinarie val.

Källa: Riksdagen

20”Löfven kan köra över Lööf”

Statsminister Stefan Löfven behöver under helgen se till att han och hans regering inte blir förnedrade i en misstroendeomröstning. Det tror Li Bennich-Björkman, professor i statsvetenskap vid Uppsala universitet.

Nu handlar det för Löfven att försöka avvärja det överhängande hotet om misstroende. Och enligt Li Bennich-Björkman är det Vänsterpartiet som har makten.

– Vänsterpartiet är ju i ett läge där de vill ha så mycket som de bara kan få. Så frågan är vad Stefan Löfven kan ge dem så att de blir nöjda och lägger ner hotet.

Li Bennich-Björkman tror dock inte att C-ledaren Annie Lööf har några förhandlingsmöjligheter.

– Jag har svårt att tro det. Hon har ju kedjat fast sig vid frågan om att utestänga ytterkantspartierna. Så all form av förhandling skulle innebära att Vänsterpartiet ges inflytande. Och det kan Annie Lööf och hennes parti inte gå med på, säger Bennich-Björkman.

I alla fall inte utåt.

Om ett misstroende skulle gå igenom i riksdagen på måndag, tillkommer en helt ny känslomässig aspekt för Stefan Löfven, säger Li Bennich-Björkman.

– Det skulle innebära att Löfven och hans regering har förnedrats i svensk politik. Det skulle förvåna mig mycket om Vänstern ändå hamnade i den här sitsen där de röstar för ett misstroende. Det finns inget egenvärde för Vänsterpartiet att fälla en rödgrön regering. Det handlar om en symboliskt viktig fråga. Och vänstern behöver ha något att visa nu när de har gått så pass långt.

Anders Sannerstedt, docent i statsvetenskap vid Lunds universitet tror inte att Vänsterpartiet har något att förlora på det här bråket.

– Jag tror att det dessutom finns gott om S-väljare som tycker att det här med marknads-hyror är förfärligt och som tycker att det är bra att vänstern nu sätter hårt mot hårt. I en valrörelse kan jag inte se att V löper någon risk att förlora på det här, de kommer att kunna hävda att det är Socialdemokraterna som sålt sin själ till marknadsliberaler, säger Anders Sannerstedt.

Han tror dock inte att Annie Lööf kommer att sätta sig i några som helst förhandlingar, inte ens även om det inte skulle kommuniceras utåt.

– Jag tror att Annie Lööf hellre tar ett extra val, det skulle hon få lättare att hantera internt och dessutom har de goda möjligheter att göra bra ifrån sig, säger Anders Sannerstedt.

Alexandra Carlsson Tenitskaja

alexandra.carlsson.tenitskaja@dn.se

20 Här är partiernas positioner i kampen om regeringsmakten

Moderaterna

Det är moderatledaren Ulf Kristersson som är Stefan Löfvens främsta utmanare om statsministerposten. Nu har M-ledaren fått chansen att fälla motståndaren. Men även om det finns en majoritet emot Löfven så är Kristerssons chanser att bli statsminister små med den mandatfördelning som nu finns i riksdagen. Nooshi Dadgostar (V) må ta hjälp av M för att straffa Löfven, men hon kommer aldrig att släppa fram Kristersson till makten.

Ändå måste Ulf Kristersson försöka. Enligt DN:s källor var Moderaterna ljumma inför idén att rösta bort Löfven med bara ett år till ordinarie val. Man hade dock inget val när SD körde sitt eget race och lämnade in ett yrkande på misstroende. Moderaterna brände sig på decemberöverenskommelsen 2014, när man lät Stefan Löfven sitta kvar trots att det fanns en majoritet emot honom. Den här gången behöver M visa sina väljare att man är ett stridsdugligt oppositionsparti.

Kristdemokraterna

Ebba Buschs budskap har länge varit att hon alltid är beredd att utmana den S-ledda regeringen. Redan 2015 ansåg hon att de borgerliga partierna borde köra över regeringens budget med stöd från SD. Hon var också den första partiledaren som satte sig ner med Jimmie Åkesson i politiska samtal. KD-ledaren lär med andra ord känna sig tämligen bekväm med den uppkomna regeringskrisen. Att hennes regeringsunderlag, med Ulf Kristersson (M) som statsminister, har små chanser att ta makten spelar mindre roll. Att visa stridslystnad har ett egenvärde för Ebba Busch.

Blir det däremot extraval finns viss anledning till oro för Kristdemokraterna. Opinionssiffrorna visar på en tunn marginal ner till riksdagsspärren på 4 procent. Å andra sidan har KD varit där förr och räddats av stödröstande moderater.

Vänsterpartiet

Vänsterpartiet har spelat högt när partiledaren Nooshi Dadgostar ställt ultimatum om rollen som regeringsunderlag till Stefan Löfven. Internt är stödet starkt för den tuffa linjen men det återstår att se om även väljarna uppskattar det. För V-ledaren handlar det mycket om en existensfråga. V släppte fram Stefan Löfven till makten efter den rekordlånga regeringsbildningen 2018 – trots den förnedrande formuleringen i januariavtalet om att V inte ska få något inflytande.

V motiverade sitt beslut med att man satte upp två röda linjer för regeringens handlingsfrihet: försämra inte arbetsrätten och inför inte marknadshyror. Om V skulle låta sig köras över i frågan om hyressättning sjunker partiets trovärdighet både mot väljare och internt. V-ledaren vill skaffa sig en starkare position inför nästa förhandling och visa S att man inte låter sig köras över hur som helst.

Centerpartiet

Annie Lööf sitter på de avgörande mandaten sedan valet 2018 och kunde därför pressa Socialdemokraterna till stora eftergifter när januariavtalet skrevs. En av dem var hyresreformen som nu kan bli avtalets fall.

Men det är inte bara den som provocerat Vänsterpartiet.

För Annie Lööf har det varit avgörande att visa sina borgerliga väljare att man inte bara håller SD borta från makten utan också V. Därför innehåller januariavtalet en klausul om att V ska utestängas från allt politiskt inflytande. Det skapade en ilska inom V som också är bränsle i den pågående regeringskrisen.

Annie Lööfs nyckelposition gör att hon skulle kunna lösa krisen genom att öppna för förändringar i hyresreformen. Blir det nya talmansrundor efter att Stefan Löfven röstats ner kan det återigen bli Annie Lööf som fäller avgörandet om nästa statsminister.

Sverigedemokraterna

Nooshi Dadgostars besked om att V saknar förtroende för statsministern förvånade

sannolikt delar av det sverigedemokratiska partiet.

Men när de väl fick chansen att fälla regeringen gick det bara någon timme innan de lämnade in ett yrkande om misstroende hos talmannen.

Jimmie Åkessons SD har spelat en nyckelroll i de senaste dagarnas utveckling. Utan dem hade Vänsterledarens hot troligtvis fallit platt eftersom V inte ensamma samlar de 35 riksdagsmandat som krävs för att yrka på misstroende.

Det senaste året har Sverigedemokraterna intensifierat arbetet med att göra sig redo inför ett potentiellt samarbete med Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna. Faller Stefan Löfven och hans regering på måndag kan chansen till regeringsinflytande komma snabbare än de anade.

Miljöpartiet

Märta Stenevis och Per Bolunds parti står under krisen i skuggan av koalitionspartnern Socialdemokraterna. Säkerligen funderar de redan på vad ett extraval skulle innebära. Med tanke på att MP:s väljarstöd länge legat kring fyraprocentsspärren finns en uppenbar risk att partiet kan åka ur riksdagen.

Å andra sidan skulle en ny valrörelse, där klimatet kan få stort utrymme, kunna vara en möjlighet att öka på väljarstödet.

Liberalerna

Partiet befinner sig i en märklig situation. I våras bestämde sig Liberalerna för att börja avveckla sitt engagemang i januariavtalet.

I nästa val ska partiet verka för en borgerlig statsminister, det vill säga Ulf Kristersson (M), även om det kräver samverkan med SD. Men i omröstningen på måndag kommer Liberalerna att trycka på gul knapp, och därmed inte bidra till att fälla Stefan Löfven. Skälet är förstås att det vore orimligt att rösta bort statsministern när han inte brutit mot något i januariavtalet.

Hur Nyamko Sabunis L agerar om det därefter blir nya talmansrundor återstår att se. Ett extraval vore en mardröm för partiet, som i nuläget har ett väljarstöd på 2,5 procent enligt SCB.

Socialdemokraterna

Statsminister Stefan Löfven har klarat sig genom många kriser men står nu inför den värsta hittills. Hans regering riskerar att falla på måndag om man inte trollar fram en kompromiss som blidkar Vänsterpartiet.

Men krisen har varit en tidsinställd bomb ända sedan S ingick januariavtalet. Stefan Löfven gick med på långgående borgerliga reformer, som fri hyressättning i nybyggda lägenheter. Samtidigt behövde han Vänsterpartiets stöd för att bli statsminister. Och nu har V fått nog.

Fälls Stefan Löfven avgör han själv fortsättningen: avgå eller utlysa extraval?

Blir det nya talmansrundor så kan Löfven mycket väl komma tillbaka som statsminister,

men Vänsterpartiet och Nooshi Dadgostar lär inte vara lika medgörliga denna gång.

Hanna Jakobson

hanna.jakobson@dn.se

Hans Olsson

hans.olsson@dn.se

Hans Rosén

hans.rosen@dn.se

19 Oro för smittspridning när hela riksdagen kallas in

I morgon, måndag, kan Stefans Löfvens öde avgöras under en misstroendeomröstning, och för första gången sedan pandemin startade har samtliga riksdagsledamöter kallats till Stockholm.

– Det innebär risk för smittspridning, säger biträdande riksdagsdirektör Claes Mårtensson.

Sedan i mars förra året har bara 55 av riksdagens 349 ledamöter deltagit samtidigt i debatter och voteringar i riksdagens kammare, för att minska smittspridning.

Men när situationen nu ställs på sin spets och statsministern står inför en misstroendeomröstning är kravet enligt regeringsformen att samtliga ledamöter är närvarande, förklarar biträdande riksdags-direktör Claes Mårtensson.

– Det är ett stort dilemma trots att flera smittskyddsåtgärder har vidtagits där samtliga ledamöter bland annat informerats om att vi kommer ha en särskild ordning för in- och utpasserande, säger han.

– Munskydd rekommenderas och ledamöterna kan även vända sig till sin gruppledare för vidare vägledning.

Kaffeautomaten kommer att vara avstängd för att undvika köbildning och antalet platser på läktarna och för fotografering är begränsade. Snabbtester av covid-19 kommer inte att genomföras på plats då det är för tidskrävande, menar Claes Mårtensson.

– Ytterligare ett problem som riksdagsförvaltningen stött på är att ett flertal riksdagsledamöter är på en valobservationsresa i Armenien. Några av dem kommer att återvända hem för att delta på måndag, säger han.

Det innebär att ledamöterna inte kommer att hinna sitta i den karantän som Folkhälsomyndigheten rekommenderar efter utlandsresa.

– Talmannen har tyvärr inga legala möjligheter att hindra dem från att delta trots att det bryter mot rekommendationerna, säger Claes Mårtensson.

– Det vi har gjort för att minska risken för smittspridning vad gäller inresande är att vi rekommenderar att de bär ett starkare munskydd, eller ansiktsmask, under den korta tid de befinner sig inne i salen.

– Ledamöter som nyligen befunnit sig utomlands kommer även att slussas in genom en särskild ingång och får bara vara närvarande under själva omröstningen.

Hur trygga känner ni er med vidtagna smittskyddsåtgärder?

– Det är klart att det finns en viss oro då personer kan drabbas av lindriga symtom i helgen eller inte hinner sitta i karantän. Vi kan inte garantera att de stannar hemma.

Flera ledamöter som DN varit i kontakt med är oroliga för trängsel i riksdagen och för att andra ledamöter ska komma dit trots symtom på -covid-19.

På grund av frågor om smittspridning kallade talman Andreas Norlén riksdagens gruppledare till telefonmöte under lördagen. Han bedömer att de åtgärder som riksdagsförvaltningen förbereder inför måndagen är mycket bra och att de gör att sammanträdet kan genomföras på ett så smittsäkert sätt som möjligt.

Folkhälsomyndighetens generaldirektör Johan Carlsson medverkade också vid mötet.

– Jag tyckte han ganska tydligt sa att han bedömde att risken för smittspridning i kammaren är låg och att han ansåg att de åtgärder som riksdagsförvaltningen förbereder är relevanta och rimliga i sammanhanget, säger Andreas Norlén.

Samtidigt medger han att en misstroendevotering utgör en mycket speciell situation.

– Det är ju två viktiga utgångspunkter som kolliderar. Å ena sidan intresset av att följa Folkhälsomyndighetens rekommendationer för att minska risken för smittspridning. Å andra sidan intresset av att ledamöterna och riksdagen kan fullgöra sitt demokratiska uppdrag. Den bedömningen i den enskilda situationen måste varje ledamot själv göra i samråd med sin gruppledning, säger Andreas Norlén.

Miljöpartiets gruppledare i riksdagen Annika Hirvonen, som redan tidigare frågat sig vad som händer om ledamöter blir sjuka inför voteringen, säger till DN att mötet inte gav några svar.

– Frågan som jag har ställt flera gånger har jag fortfarande inte fått ett svar på. Jag kan bara tolka det som att även om det är ledamöter som har symtom så kommer man inte hålla dem hemma om det innebär att det påverkar resultatet, säger hon.

Centerpartiets Alireza Akhondi säger att det är en viktig omröstning som kommer mycket olägligt.

– Det är klart att det är oroväckande. Samtidigt ingår det i vårt uppdrag som politiker och ledamöter att ta sig själv i kragen. Som tur är så ska jag få vaccin i dag så man får väl hoppas att man är kry, säger Alireza Akhondi (C).

Moderaternas Lars Beckman litar på att riksdagsförvaltningen gör allt för att se till att voteringen kan göras smittsäkert. Trots det kvarstår en oro.

– Risken för smittspridning är ju anledningen till att vi haft miniriksdag tidigare under pandemin. Smittskyddsåtgärderna blir särskilt aktuella om någon ledamot skulle ha covid-19 eller symtom, säger han.

Angelika Bengtsson (SD) säger att hon inte känner sig orolig.

– Jag litar på att riksdagsförvaltningen har gjort ett bra jobb med smittskyddet, säger hon.

Jonas Desai

jonas.desai@dn.se

Johanna Sundbeck

johanna.sundbeck@dn.se

20 Bråda dagar för att hinna fatta beslut

Just nu förbereder de olika - departementen för ett scenario där Stefan Löfvens regering faller i morgon, måndag.

En övergångsregering har egentligen i stort sett samma befogenheter som en vanlig. Men praxis säger att den ska ta det försiktigt med politiskt färgade förslag.

Stefan Löfven kallade till ett extra regeringssammanträde på söndagen, enligt uppgifter till DN. Anledningen är att flera beslut ska hinna fattas före misstroendeomröstningen – som kan resultera i en övergångsregering med färre befogenheter.

Därför pågår också förberedelser på de olika departementen, till exempel på social-departementet.

– Departementet förbereder sig givetvis för olika scenarion men det finns en oro för hur arbetet med att hantera pandemin eventuellt kan komma att påverkas framåt, säger Sofia Brändström, pressekreterare hos socialminister Lena Hallengren, (S).

Finansminister Magdalena Anderssons (S) presstalesperson Isabel Lundin säger att en övergångsregering i princip har samma befogenheter som en vanlig regering. Problemet är att den saknar tillräckligt många mandat i

riksdagen för att kunna få igenom sina förslag, enligt Lundin.

”Enligt praxis brukar en övergångsregering därför undvika beslut och förslag som är politiskt laddade. Den brukar inte heller svara på frågor eller interpellationer från ledamöter”, skriver hon i ett sms till DN.

Hon hänvisar också till hur finansdepartementet valde att hantera budgetfrågan när regeringen skulle lägga fram höstbudget 2018, även då i rollen som övergångsregering. Också då valde de att följa tidigare framtagna riktlinjer för hur övergångsregeringar ska agera.

”Enligt riktlinjerna bör en övergångsregering endast avgöra löpande eller brådskande ärenden och inte lägga fram propositioner som är politiskt kontroversiella eller som har en tydlig partipolitisk inriktning. Av regeringsformen följer vidare att den senaste beslutade budgeten ska fortsätta att gälla om riksdagen inte beslutat om en ny budget”, står det i ett pressmeddelande från 31 oktober 2018.

Uppgifter i meddelandet kommer från ett PM från Statsrådsberedningen från 2014.

Regeringskansliets kommunikationsavdelning skriver i ett mejl att den enda uttryckliga begränsningen av en övergångsregerings befogenheter är att den inte får besluta om extra val.

Hanna Jakobson

hanna.jakobson@dn.se

Alexandra Carlsson Tenitskaja

alexandra.carlsson.tenitskaja@dn.se

21 Ledare: Det är Kristerssons svek som ger Vänsterpartiet makt

Nooshi Dadgostar (V) lade upp bollen. Jimmie Åkesson (SD) smashade in den. Så lär en del till höger – och en bit ut till vänster – vilja spinna förra veckans besked. Först från Vänsterpartiet att de vill ha en misstroendeomröstning mot statsminister Stefan Löfven. Sedan från Sverigedemokraterna att de levererar rösterna som krävs för att få till en.

Ytterkantspartierna visar att de är att räkna med. Det går inte att göra som januarigänget vill: utesluta dem, placera tyngdpunkten i mitten.

Det var också därför som S, MP, C och L på söndagsförmiddagen tvingades att sträcka ut en hand till V. En hand som Nooshi Dadgostar omgående viftade bort – eftersom budet inte var så generöst som hon kan kräva.

Den ”analysen” stämmer bara om man bortser från vilka andra som hjälper till att dunka in matchbollen om Löfven röstas bort av riksdagen i dag, måndag: Moderaterna och Kristdemokraterna. Och från vilken fråga som ligger till grund för misstroendet: en liberalisering av hyresmarknaden.

Januariavtalet kom till därför att svensk politik gått i baklås. Varken Alliansen eller de rödgröna klarade att vinna en majoritet. Centerpartiet och Liberalerna var, tack och lov, inte beredda att låta Ulf Kristersson (M) bryta sitt löfte till väljarna om att inte göra sig till Sverigedemokraternas gisslan.

I två mandatperioder hade det varit mer eller mindre omöjligt att driva igenom ordentliga reformer. Plötsligt gick det inte ens att få en regering på plats.

C och L ville inte ha Stefan Löfven som statsminister. Socialdemokraterna ville inte föra allianspolitik. Men för att dyrka upp det låsta läget gjorde de en kompromiss.

S, MP, C och L hade visserligen inte en egen riksdagsmajoritet. Men de kunde räkna med V i statsministeromröstningen, eftersom partiet inte hade något alternativ till Stefan Löfven. Och om M och KD bara stod fast vid sin egen politik, fick avtalets innehåll en majoritet i riksdagen.

Vänsterpartiet fick noll inflytande, som avtalet lite överflödigt slog fast. Liksom Sverigedemokraterna.

Så länge M – tungviktaren av de två borgerliga oppositionspartierna – har satt sakfrågorna först har januariavtalet också levererat. Gamla vänsterkrav, som vinstförbud i välfärden, har lagts på tippen. I stället har liberal politik, som avskaffad värnskatt, blivit verklighet. Bara häromveckan presenterades den största reformen av arbetsrätten på flera årtionden. Las luckras upp.

V har gormat, dragit upp röda linjer, levererat misstroendelöften. Men de har inte haft ett uns av inflytande. Förutom när M har gett dem det, genom att skjuta sakpolitiken åt sidan.

Det är också vad som sker på måndagen. Ulf Kristersson erbjuder alltså Nooshi Dadgostar sina röster för att hjälpa Vänsterpartiet att stjälpa en reform som Moderaterna och resten av borgerligheten har suktat efter i decennier.

Självklart får ytterkanterna inflytande om M vill ge dem det. Självklart blir det svårare att driva igenom borgerlig politik om M inte är intresserat av det.

Fälls Stefan Löfven rycker ett extra val närmare. Förra gången de svenska väljarna fick rösta stod två löften ut från moderatledaren. Han tänkte inte ”samarbeta, samtala, samverka, samregera” med Sverigedemokraterna. Och han lovade att vara den ”vuxna i rummet” som satte sakpolitiken främst.

De senaste åren har M ägnat åt att riva alla hinder till SD. Under våren har partiet signalerat att det över huvud taget inte kan tänka sig ett regeringssamarbete om SD inte finns med.

Nu är Moderaterna alltså på väg att sänka den bästa möjligheten att liberalisera hyresmarknaden på mycket länge.

Att döma av detta blir det alltså två nya löften från Ulf Kristersson inför ett eventuellt extra val: Blir han kapten görs Jimmie Åkesson till styrman. Når M-ledaren inte hela vägen fram ska han tvinga Stefan Löfven att ta Nooshi Dadgostar i båten.

Skutans kurs är Moderaterna tydligen mindre intresserade av.

DN 21/6 2021

21 Nu börjar veckan som kan förändra Sverige

Januaripartierna försökte få Vänsterpartiet att skjuta upp striden – men det räckte inte. Sannolikheten att Stefan Löfven och hans regering fälls i riksdagen denna måndag är stor.

Nu väntar veckan som kan förändra Sverige.

KOMMENTAR.

Sedan Vänsterpartiet beslutade att rösta på Sverigedemokraternas förslag om att fälla - regeringen i en misstroendeomröstning håller det svenska politiska landskapet åter på att formas om. Ytterkantspartierna tänker inte längre låta sig marginaliseras.

Politikerna har på mindre än en vecka gått från midsommarstämning till att rusta för full och omedelbar strid.

Statsminister Stefan Löfven (S) och Centerns Annie Lööf försökte på söndagen sträcka ut en hand till Vänsterpartiet och erbjöd en utväg. Men resultatet blev politiska skällsord och ännu hårdare stämning mellan Vänsterns Nooshi Dadgostar, statsministern och Centerledaren. Januaripartierna har starka incitament att försöka hitta en lösning fram till måndagsmorgonen – men den verkar sitta mycket långt inne. Framför allt är det Centern som inte vill ge vika från sin princip om att stänga ute båda ytterkantspartierna från inflytande.

Vänsterpartiets medlemmar är förväntansfulla och beredda att spänna ut de röda banderollerna i en extravalrörelse, om så krävs. Misstroendehotet är en investering i framtida makt för Vänsterpartiet. Nooshi Dadgostars parti vill inte bli utmanövrerat och negligerat av den statsminister partiet hjälpt fram ännu en gång.

V-ledaren har en så tuff hållning i denna strid att det blir svårt att backa – om nu inte januaripartierna slår till full reträtt och stryker januariavtalets punkt om att låta fastighetsägarna själva sätta hyran i nybyggen. Lyckas inte den tidigare rätt kreative

statsministern ta sig ur knipan kan han för andra gången komma att fällas i en riksdagsomröstning. Det hände första gången efter valet 2018. Då tog det 134 dagar att bilda en ny regering – med samme Löfven som statsminister.

Vänsterpartiets tyngsta motiv för att kompromissa med regeringen är att inte riskera att gå till historien för att ha släppt fram ett parti med rötter i vit-makt rörelsen till makten.

Ingen vet hur ett eventuellt extraval eller nya talmansrundor kan sluta, det skulle faktiskt kunna bli med en Kristerssonregering i samarbete med Sverigedemokraterna.

Nooshi Dadgostar har sagt att hon tror att Stefan Löfven kommer tillbaka som statsminister utan det kritiserade hyresförslaget på programmet. Det är långt ifrån säkert. Den rödgröna regeringen har svalt mycket för att kunna behålla makten. Men att gå till val på en statsbudget som Moderaterna och Kristdemokraterna bestämt vore allt för magstarkt. Det blir nämligen resultatet om inte januaripartierna har med sig Liberalerna längre.

Socialdemokraterna vill gå till val som partiet som sätter landets bästa främst och tar ansvar. Men med en reformagenda skriven av de politiska motståndarna skulle nog väljarna snarast tänka på ett parti utan ryggrad som vill ha makt till varje pris.

Den kommande veckan behöver Löfven – om han nu fälls – ta reda på om han kan bilda regeringen Löfven III. Då måste han antingen övertyga Liberalerna att göra upp en budget till med regeringen och C, trots att partiet redan

beslutat att lämna Januarisamarbetet så fort avtalet är avslutat. Liberalernas väljare skulle sannolikt bli väldigt förvirrade om partiet väljer att rädda kvar S/MP-regeringen, när det bestämt sig för att byta sida och stödja en moderat statsminister. Säger Nyamko Sabuni (L) nej återstår för Stefan Löfven att övertyga Centerpartiet om att börja budgetsamarbeta med Vänstern. Den tanken har Annie Lööf ägnat mycket tid åt att avfärda.

Dessa svårigheter gör det mer sannolikt att Stefan Löfven utlyser extraval. Han har den senaste veckan understrukit att Sverige är inne i en allvarlig kris och att det behövs en handlingskraftig regering. Avgår regeringen den kommande veckan omvandlas den till övergångsregering. Sådana har av tradition fattat mycket få politiska beslut.

Stefan Löfvens utmanare, Ulf Kristersson (M), har varit ganska osynlig. Partiet visar inte någon entusiasm inför utsikten att gå till val två gånger på ett år. Men som ledande oppositionsparti har Moderaterna inte så stort val. Det är bara för Ulf Kristersson att gilla läget och le mot kameran. Annars kommer Jimmie Åkesson (SD) att framstå som den verklige oppositionsledaren.

Ewa Stenberg

ewa.stenberg@dn.se

Fakta. Så ska de rösta

Rött, grönt eller gult – så ska riksdagen rösta om misstroendet. Ledamöterna ska rösta för eller emot misstroendet, en grön röst är således för misstroende och mot Stefan Löfven och hans regering.

Förutom rött och grönt kan riksdagens ledamöter även rösta gult, vilket i praktiken blir ett slags passivt stöd för statsministern, eftersom det krävs att en majoritet är för misstroendet.

Om 175 ledamöter eller fler trycker grön knapp innebär det att en majoritet av kammaren inte längre har förtroende för regeringen.

Bakgrund. Punkt 44

I januariavtalet har regeringen och Centerpartiet och Liberalerna kommit överens om flera förändringar av bostadsmarknaden. Det reformförslag som ligger till grund för dagens kris är punkt 44: Reformera hyresmodellen.

I uppgörelsen skriver partierna bland annat:

Fri hyressättning vid nybyggnation införs. Hyran inom dessa bestånd sätts efter en inledande period enligt en tariff grundad på jämförbara nybyggda objekt med en gradvis anpassning för att uppnå förutsägbarhet eller genom gängse förhandling.

Lägenheternas kvalitet och läge få ett större genomslag i hyressättningen. En kommission ska kartlägga den varierande tillämpningen av lägesfaktorn mellan olika orter och föreslå lämpliga åtgärder från statens sida i de fall (på de orterna) det konstateras att lägesfaktorn inte beaktas i tillräcklig mån.

Förhandlingssystemet för befintliga hyresrätter reformeras för att fungera mer effektivt med ett oberoende skiljedomsförfarande som vid tvist avgör vad som är en rimlig årlig höjning samt tidsgränser för förhandlingar som kombineras med ekonomiska sanktioner när dessa inte hålls.

21 Regeringens förhoppning släcktes genast av Dadgostar

Regeringen försöker rädda sig kvar i sista minuten genom ett nytt bud till Vänsterpartiet. Men V säger nej och siktar på att rösta bort Stefan Löfven som statsminister i dag, måndag.

– Det är oseriöst av en svensk statsminister att låtsas som att han uppfyllt våra krav när han själv vet att han inte har gjort det, säger V-ledaren Nooshi Dadgostar.

Klockan tickar nu för regeringen som kan falla redan på måndagsförmiddagen i en historisk misstroendeomröstning i Sveriges riksdag. Statsminister Stefan Löfven (S) och C-ledaren Annie Lööf kom på söndagen med ett nytt bud till Vänsterpartiet för att i sista stund undvika att regeringen tvingas avgå eller utlysa extraval.

Men Vänsterpartiet släckte regeringens förhoppningar nästan omgående. V tycker inte att budet är tillräckligt bra för att garantera att det inte införs marknadshyror i Sverige.

– Efter de besked vi har fått i dag så kommer Vänsterpartiet i morgon att rösta rött till Stefan Löfven, säger Nooshi Dadgostar.

Den utlösande faktorn är Vänsterpartiets krav på att stryka punkten i januariavtalet som säger att fri hyressättning ska införas i nyproduktion.

Regeringens förslag är att bostadsmarknadens parter ska förhandla om frågan och få möjlighet att bestämma hur hyressättningen ska fungera. Parterna omfattar Hyresgästföreningen, Fastighetsägarna och Svenska allmännyttan.

– Nu får parterna tillsammans en möjlighet att hitta en lösning. Vi förväntar oss nu att övriga partier är beredda att ta ansvar för att inte driva in Sverige i en politisk kris, säger statsminister Stefan Löfven.

C-ledaren Annie Lööf säger att hennes parti har tagit intryck av kritiken och därför gått med på att öppna för en förhandling.

– Vår avsikt är att parterna ska förhandla, inte samtala, fram till den 1 september. Vår förhoppning är att inflytandet från parterna kan lösa en del knutar i riksdagen, säger Annie Lööf.

Vänsterpartiet gav i tisdags regeringen två alternativ för att inte väcka misstroende. I det första alternativet krävde V att regeringen skulle stryka punkten om fri hyressättning helt och hållet. Det andra lyder: ”Alternativ två, om hyreslagstiftningen ska ändras, då måste regeringen genast inleda förhandlingar där Hyresgästföreningen ingår. Ett sådant avtal ska senast vara klart till riksdagens öppnande och accepteras av Hyresgästföreningen”.

– Vi har presenterat ett förslag som är helt i linje med det som Vänsterpartiet krävde i förra veckan, säger Stefan Löfven.

Men Nooshi Dadgostar håller inte med. Hon menar att regeringens bud innebär att

Hyresgästföreningen får en för svag position i förhandlingarna eftersom punkten om fri hyressättning fortfarande finns med i januariavtalet.

V kräver att den punkten stryks helt och hållet.

– Vi är positiva till att det är parterna som ska lösa frågan men det kan inte kombineras med ett lagstiftningshot från politiken. Då har ju Fastighetsägarna redan fått allt de vill ha och det finns ingen anledning för dem att flytta sig. Det är oseriöst och det vet regeringen och Annie Lööf om, säger Nooshi Dadgostar.

Om regeringen faller i måndagens omröstning anser Liberalernas partiledare Nyamko Sabuni att även Januariavtalet har fallit. Hon menar att problemen grundas i att alla partier inte är beredda att prata med varandra, och syftar på att Centern inte velat förhandla med Vänsterpartiet.

– Den här gången har i alla fall vi tyckt att det har varit viktigt att prata med Vänsterpartiet och försöka ge svar på deras önskemål, säger hon.

Hanna Jakobson

hanna.jakobson@dn.se

Hans Olsson

hans.olsson@dn.se

21
Vänsterledaren har förberett sig för striden i tio år

För Nooshi Dadgostar personligen handlar regeringskrisen inte om vilken sakfråga som helst. Hyresbostäder är frågan som satte fart på hennes politiska karriär och förde henne ända till toppen.

Nu måste hon infria förhoppningarna hon en gång väckte i partiet.

Alla partiledningar är ständigt på spaning efter nya talanger att lyfta fram och coacha, i bästa fall ända fram till de allra tyngsta posterna. Så var det när V-ledningen fick upp ögonen för en ung kommunpolitiker i förortskommunen Botkyrka söder om Stockholm för ungefär tio år sedan.

Den socialdemokratiska kommunledningen tänkte sälja ut allmännyttans hyreslägenheter i Alby till en privat hyresvärd.

Plats på scen för Nooshi Dadgostar.

En proteströrelse på gräsrotsnivå tog fart. I vänsterpartisten Nooshi Dadgostar fann man en slagfärdig företrädare.

En som var med beskriver henne som länken - mellan gatan och parlamentet, den som både

kunde formulera sig i talarstolen och samla namnunderskrifter utanför tunnelbanan.

Drivkraft kunde Nooshi Dadgostar hitta i barndomsminnen som hon också har tagit upp på presskonferenser de senaste dagarna. Med allvarsstämma har hon berättat om hur hennes föräldrar, flyktingar från Iran, tvingades flytta på grund av höjd hyra men fann en ny bostad hos allmännyttan. Om inte annat ett retoriskt effektivt försvar för den svenska modellen på bostadsmarknaden.

Insatserna i Alby pekade mot större uppgifter än kommunpolitiken. Efter valet 2014 tog Nooshi Dadgostar plats i riksdagen. Hon fick snart en roll i budgetsamarbetet som Vänsterpartiet då hade med Stefan Löfvens S-MP-regering. Och hon blev bostadspolitisk talesperson.

2016 fick Dadgostar uppgiften att lansera partiets förslag om statliga topplån för att stimulera bostadsbyggande. En belåten partikamrat sade då:

– Hon är en kombination av Che Guevara och en juridikprofessor.

Därefter fick hon i uppdrag av Löfvenregeringen att leda en statlig utredning inom bostadspolitiken. Ett förtroende som inte så många vänsterpartister har visats.

V-ledningen svällde av stolthet. Nooshi Dadgostar lyftes upp till posten som vice partiordförande.

När Vänsterpartiet släppte fram Stefan Löfven som statsminister drog dåvarande V-ledaren Jonas Sjöstedt upp två röda linjer. Den ena

gällde arbetsrätten, den andra hyresmarknaden.

Frågan om arbetsrätten har blivit komplicerad för V efter att stora delar av fackföreningsrörelsen sagt ja.

Återstår hyresfrågan. Sett till Nooshi Dagostars politiska karriär är det ingen tillfällighet att det är här bomben briserar.

Men det finns också en djupare ideologisk botten i Nooshi Dadgostars strid med regeringen.

Ett av Jonas Sjöstedts strategiska projekt som V-ledare var att övertyga alla om att partiet definitivt lämnat kommunismen bakom sig. För hans efterträdare handlar det om att mejsla fram en ännu tydligare bild av vad som ska komma istället.

Nooshi Dadgostar kan ta spjärn mot ett omfattande ideologiskt utvecklingsarbete som partiet har drivit de senaste åren.

I den nya strategin lägger man mindre vikt vid framtidsvisionen om ett klasslöst samhälle. Det betonas mer att socialismen kan finnas och förverkligas här och nu, i olika delar av samhället.

Som bostadsmarknaden.

I stället för avlägsna mål är det stridbar aktivism i dagsaktuella sakfrågor som gäller, grundat på skarpa ideologiska ställningstaganden.

Som i frågan om hyressättningen.

Hans Rosén

hans.rosen@dn.se

21 ”Det är omöjligt att få en fast bostad i Stockholm”

Bostadsbrist, dyra hyror och höga priser. Unga föräldraparet Alizia och Douglas vet inte hur de någonsin ska kunna äga en lägenhet eller få ett försthandskontrakt.

– Det går inte att spara pengar på grund av att vår hyra är så hög. Vår bostadssituation ser väldigt mörk ut, säger Alizia Jonsson, 20 år.

Det råder stor bostadsbrist i Stockholms län och klyftorna på bostadsmarknaden växer. Unga vuxna är en grupp som har svårt att ta sig in på bostadsmarknaden.

En ny rapport från länsstyrelsen visar att 70 procent av hushållen i Storstockholm saknar möjlighet att köpa en nybyggd bostadsrätt, att 60 procent inte har råd med en ny hyresrätt och att 90 procent inte har råd med ett nytt småhus.

Som en följd av läget på bostadsmarknaden bor 67 000 unga vuxna i Stockholm ofrivilligt hemma hos sina föräldrar.

För Alizia Jonsson, 20 år, och Douglas Nyberg, 20 år, är det otänkbart att bo kvar hemma. I stället flyttar de runt mellan olika andrahandslägenheter med sin dotter Aléa som är 16 månader.

– Man vet ingenting om framtiden eller var vi kommer bo i december. Vi uppskattar att vi har någonstans att bo just nu, säger Douglas.

Lägenheten som de bor i för tillfället är en tvåa, modernt inredd. På golvet ligger det målarpennor. Aléa ritar på ett staffli som står i vardagsrummet.

– Vi får bo i lägenheten tills december. Om det bara hade varit du och jag hade jag skitit i bostadssituationen, konstaterar Alizia och tittar på Douglas.

– Det som är mest jobbigt är att vi inte har en fast punkt för Aléa, säger Douglas.

Parets bostadsresa har varit svår och de har tittat närmare på över hundra lägenhetsannonser med ett stort antal visningar som följd. Flera uthyrare har försökt lura dem på pengar och har velat att det ska stå inneboende på kontraktet.

– Jag kan känna att det är oansvarigt att skaffa barn när vi har en otrygg boendesituation och då skäms jag. Vi får redan dömande blickar eftersom vi är unga föräldrar, säger Alizia.

Douglas arbetar som teknisk support på ett telefonbolag och Alizia är hemma med Aléa, men hon studerar samtidigt på komvux för att kunna ta studielån och öka chanserna till framtida jobb. Intäkterna som studierna ger är viktiga för att klara alla räkningar.

– Eftersom Aléa börjar förskolan i augusti är jag tvungen att vara hemma med henne nu, men jag får för lite föräldrapenning. Så i dagsläget läser jag tre kurser, säger hon.

Sedan de var 15 år har paret bott själva, men Alizia är den som är mest organiserad av dem. Hon har sökt alla tillgängliga bidrag och tycker att det saknas ett bra stöd i bostadsletandet för unga. De överväger att flytta ifrån släkten och byta stad.

– Vi är unga, har barn och har inte tjänat tillräckligt med pengar. Det är omöjligt att få en fast bostad i Stockholm, säger Alizia.

Mitt i mörkret fick paret erbjudande om en försthandslägenhet via Stockholms bostadsförmedling. De uppfyllde först kravet för att få ansöka om lägenheten i Kista.

– Hyran var i det lägre spannet, men sedan skrev bostadsförmedlingen att de inte kunde räkna med min föräldrapenning eftersom den inte är arbetsgrundad, eller med mitt CSN. Enligt dem hade jag noll kronor i inkomst, säger Alizia.

Trots att hon skaffat sig en timanställning blev de nekade lägenheten på endast Douglas inkomst.

– Det fattades 40 000 kronor per år. Men vi tänkte att bostadsförmedlingen skulle förstå att Alizia inte skulle vara mammaledig för evigt och att hon kommer att tjäna pengar på sitt nya jobb, säger Douglas.

I det sista mejlet paret fick stod det att de skulle söka lägenheter som har lägre inkomstkrav.

– Vi har märkt att lägenheterna som vi har störst chans att få är nyproduktion med högre hyra. Lägenheter som har lägre hyra är mer eftertraktade och vi hamnar långt nere i kön, på plats 600.

På grund av höga bostadskostnader måste parets ekonomi planeras i minsta detalj och sociala sammankomster med vänner är lyx. Alizia tycker det är jobbigt att inte kunna hänga på när kompisarna går ut.

– När jag följer med och avstår från att käka blir det stelt, för jag vill inte erkänna att vi inte har några pengar.

Hon känner sig ensam i sin ekonomiskt utsatta situation.

– Ingen vet hur vi har det bakom stängda dörrar och hur vi kämpar med vår ekonomi. Vi har inga skulder. Allt vi gör, det gör vi för Aléas skull. Hon är vår högsta prioritet.

Även om framtiden är oviss ger de inte upp och ser fram emot sommaren, det nya jobbet och att Aléa ska börja förskolan.

– Vi måste fortsätta kämpa. Vår dröm är att bo i Järfälla eftersom vi är härifrån, men vi är öppna för allt, säger Alizia.

Bim Jacobsson

bim.jacobsson@dn.se

Jonas Lindkvist

jonas.lindkvist@dn.se

21 Så fungerar hyresmarknaden i andra länder

Sverige står inför en regeringskris och den utlösande frågan är en utredning om fri hyressättning i nyproducerade hyresrätter. Men hur gör andra länder? DN:s korrespondenter berättar om hyresmarknaden i Europa.

Nederländerna. Staten bestämmer hyran

I Nederländerna är en majoritet av hyresrätterna så kallade *sociale huurwoningen*. Det är bostäder där staten bestämmer hyran, just nu maximalt 750 euro per månad (7 650 kronor), och reglerna kring uthyrning. Till exempel måste en tillträdande hyresgäst ha en inkomst under ett visst belopp.

Har man väl fått en av dessa eftertraktade, statligt subventionerade bostäder har man rätt att bo kvar även när ens inkomst stiger.

Problemet är att utbudet av sociala hyresrätter inte ökar i takt med befolkningen och bostadskköerna blir allt längre. I Amsterdam är väntetiden i snitt 13 år.

I övriga hyresrätter, väsentligt färre, är det fri hyressättning.

Av de runt 7,5 miljoner bostäder som finns i Nederländerna är cirka 60 procent privatägda.

8 procent ägs av privata hyresvärdar, investmentolag och så vidare.

Resterande delen, cirka 32 procent ägs av bostadsföretag inom systemet *sociale huurwoningen*.

Pia Gripenberg

Danmark. Skarp kritik mot danska systemet

Danmarks allmännytta påminner om den svenska. När det gäller den privata hyresmarknaden är det upp till varje kommun att besluta om hyrorna ska vara reglerade eller fria. I kommuner med oreglerad hyressättning bestäms hyran direkt mellan värden och de boende.

Många av landets privatägda fastigheter har reglerade hyror – oftast en så kallad omkostnadshyra där hyran baseras på drifts- och underhållskostnader samt skälig avkastning till ägaren. Undantag kan göras för totalrenoverade lägenheter och för mindre fastigheter med få lägenheter.

Att det finns flera olika former av hyresreglering har lett till skarp kritik från den europeiska samarbetsorganisationen OECD som menar att systemet skapar obalans på marknaden. Detta, menar OECD, är orsaken till att många hyreslägenheter i Danmark har omvandlats till bostadsrätter eller ägarlägenheter samtidigt som antalet hyreslägenheter sjunkit.

Det pågår även en debatt om utländska investerare som renoverar för att kunna höja hyrorna och nu pratas det om ändrad lagstiftning.

Hanna Grosshög

Finland. Subventionerade lägenheter i Helsingfors

I Finland avreglerade man hyresmarknaden på 1990-talet, och det fick två följder: utbudet ökade och hyrorna höjdes.

I dag är det relativt lätt att hitta en bostad i centrala Helsingfors, men det kostar, ofta mer än en hyresrätt i Stockholm. Många privatpersoner köper lägenheter som investeringsobjekt och hyr ut dem på den fria marknaden. En etta mitt i Helsingfors kan kosta mellan 700 och 900 euro i månaden.

Men den fria marknaden är inte det enda sättet att hyra i Finland. I alla nybyggen i Helsingfors måste en fjärdedel av bostäderna vara prisreglerade hyresbostäder. Helsingfors stad är landets största hyresvärd och lägenheterna är subventionerade och billigare. I år sökte 21 800 personer en lägenhet av staden. De delas ut enligt ett system där hyresgästens inkomster och livssituation i viss mån spelar in. I den nya stadsdelen Busholmen har man till exempel byggt bostadshus där man blandar personer från olika socioekonomiska grupper.

Att det byggs mycket i Helsingfors ökar tillgången till lägenheter. Tre fjärdedelar av finländarna äger dock sitt eget boende.

Philip Teir

Frankrike. Hyrestak i attraktiva storstäder

I Frankrike är marknadshyror grundprincipen men det finns många och stora undantag. I så kallade ”ansträngda områden” gäller hyresreglering. Det är över tusen kommuner i ett tjugotal storstadsregioner, där det är svårt att hitta bostad. Här finns hyrestak och fastighetsägaren kan tvingas betala skatt på tomma bostäder.

I varje fransk kommun måste det också finnas minst 20 procent inkomstprövade, subventionerade bostäder, så kallade HLM (”habitation à loyer modéré”, ungefär ”bostad med låg hyra”).

En handfull städer har infört striktare, lokala regler. I Paris gäller sedan ett par år tillbaka referenshyror, beroende på när fastigheten är byggd, antalet rum och adressen. För en omöblerad tvåa på 35 kvadratmeter strax innanför ringleden ska hyran till exempel vara 8 700 kronor.

Men trots hyresreglering och subventionerade bostäder är hyrorna höga i Paris. Ett år efter införandet av referenshyror kunde en studie av bostadsannonser visa att hälften av dem hade högre hyror än de tillåtna.

Sigrid Melchior

Tyskland. Fler än hälften hyr sin bostad

Tyskland har, i jämförelse med andra länder i Europa, en hög andel hyresgäster. Fler än hälften av landets drygt 80 miljoner invånare hyr sin bostad, enligt siffror som landets statistikmyndighet publicerade 2018.

Hur mycket en hyresbostad får kosta beror på läge och skick. Hyran ska sättas i förhållande till likvärdiga bostäder i området. Skulle priset överstiga den så kallade referenshyran med mer än 50 procent kan detta räknas som ockerhyra. Fastighetsägare som bedöms utnyttja en hyresgästs utsatta situation för att ta ut en för hög hyra riskerar böter eller fängelsestraff.

I Berlin har hyrorna på nytecknade lägenhetskontrakt i vissa stadsdelar fördubblats

under de senaste tio åren. I staden pågår en intensiv och politiskt infekterad debatt om hur låg- och medelinkomsttagare ska ha råd att bo kvar. Boendesituationen för hyresgäster kan bli en av de stora frågorna när Tyskland går till val i september.

Lovisa Herold

21 Katrine Marçal: ”Generation hyra” har hamnat mellan stolarna

Storbritanniens avreglerade hyresmarknad har skapat det som kallas för ”generation hyra”. Det är den allt större och allt mer frustrerade gruppen unga som hyr sina bostäder privat.

De har blivit en politisk kraft att räkna med.

I Storbritannien finns å ena sidan sociala bostäder så kallade ”council houses”. Och å

andra sidan en nästan helt oreglerad privat hyresmarknad.

På den privata hyresmarknaden råder marknadsprincipen nästan fullt ut. Hyror sätts fritt av värden och detta har blivit en allt hetare politisk fråga. Främst eftersom den plötsligt berör så många fler.

Politiskt talar man om ”generation hyra” för att beskriva hur allt fler unga inte har råd att köpa någon bostad och i stället just hyr privat. Det här är britter som ofta kommer ur medelklassen och tjänar ganska bra med pengar, men inte tillräckligt för att kunna köpa en bostad i någon av Storbritanniens större städer.

De senaste decennierna har den privata hyresmarknaden i Storbritannien i princip dubblerats i storlek. Under mitten av 1990-talet hyrde bara 10 procent av alla britter sin bostad på den privata marknaden. 2018 var samma siffra uppe på 20 procent.

Bland de som tillhör ”generation hyra” finns i dag mycket frustration. Du betalar motsvarande 20 000 kronor i månaden för en inte särskilt tjusig lägenhet i södra London och din hyresvärd vägrar göra någonting åt möglet i vardagsrummet. Hyresvärden har rätt att inspektera lägenheten flera gånger om året och ofta behöver du ha tillstånd för att hänga upp tavlor eller byta bredbandsbolag, trots att det är du som betalar räkningen.

Både höger och vänstern i Storbritannien ser de här problemen. Det konservativa partiet har främst försökt lösa det genom olika åtgärder för att göra det enklare att köpa en bostad. Labour däremot har fokuserat på olika former av

regleringar: till exempel att hyreskontrakt på minst tre år ska bli norm.

Eftersom ”generation hyra” är så stor har den också blivit en politisk kraft att räkna med. En del politiska analytiker menar rentav att den oreglerade privata hyresmarknaden i Storbritannien är en av anledningarna till att unga välutbildade britter i storstäderna har blivit allt mer vänster.

”Generation hyra” har nämligen hamnat mellan stolarna. De tjänar för lite för att kunna köpa en bostad och alldeles för mycket för att få en social bostad. Många har både universitetsutbildning och vad som tidigare ansågs vara stabila medelklassjobb. Trots det lyckas de inte flytta ut ur den där hyreslägenheten som de delar med två andra kompisar. ”Generation hyra” upplever att systemen helt enkelt inte fungerar för dem. Alltså blir de mer välvilligt inställda till saker som ”socialistisk revolution”.

Trots sina relativt höga löner.

Och detta oroar inte minst det konservativa partiet.

Katrine Marçal

katrine.marcal@dn.se

19 Attendos vd om pandemin: Vi har lyckats totalt sett. För mig var det en lättnad.

Personal larmar om överdödlighet och missförhållanden på Attendos boenden. Det privata omsorgsbolaget tar emot ett niosiffrigt coronastöd från skattebetalarna och delar ut miljonbonus till cheferna.

Efter det tvingas koncernchefen Martin Tivéus ha säkerhetsvakter runt hemmet dygnet runt.

Det är många som vill ha svar. Hur många dog egentligen på Sabbatsbergsbyns äldreboende? Varför skrev Attendo till de anhöriga att de separerade sjuka och friska när de inte hade personal nog att göra det? Har det bedrivits vård eller vanvård i det privata omsorgsbolagets regi?

Koncernchefen Martin Tivéus sitter inne med besked, men hur mycket är han beredd att berätta? Han har suttit hemma och funderat och förberett ett papper med saker som han vill säga. Första meningen lyder: ”Det finns de som tror att jag har en överklassbakgrund.”

Som direktör för ett företag, vars affärsidé är vinster i välfärden, utgör han för vissa sinnebilden av en Krösus som skor sig på gamla och sjuka. Han lägger ifrån sig pappret på bordet bredvid sin nybryggda cappuccino och låter orden flöda fritt:

– Attendo har målats upp som ett bolag som i vinstjakt har dragit ner på personal och låtit folk dö i onödan, vilket är fruktansvärt att höra och enormt långt ifrån sanningen.

Innan Martin Tivéus kommer in på vad Nordens största privata aktör på marknaden gjorde, eller inte gjorde, för att skydda sina äldre när coronaviruset svepte in över boendena och skördade offer, vill han nyansera bilden av sin bakgrund.

– Jag växte upp med två hårt arbetande föräldrar och har själv jobbat sedan jag var tretton år. Man fick tjäna ihop sina pengar själv, jag har inte fått en krona. Jag tycker det var bra.

Familjen bodde i Enebyberg i Danderyd. När Martin Tivéus och hans tvillingsyster var i tonåren skilde sig föräldrarna och de flyttade med mamman till Djursholm.

– Jag kände mig aldrig hemma där.

I dag är Martin Tivéus bosatt på Lidingö. Hans moral är offentligt ifrågasatt. Han säger att han uppfostrades utifrån en stark etisk kompass med betoning på samhällsintresse och vikten av att stå på egna ben och att göra rätt för sig.

– Familjen hade en bred politisk palett, alltifrån pappa socialdemokrat, mamma folkpartist och min tvillingsyster långt ut åt vänster.

Innan Martin Tivéus började i omsorgsbranschen var han Nordenchef för Klarna. Han kom till Attendo hösten 2018. Efter ett och ett halvt år kom pandemin. Den slog med full kraft mot Sabbatsbergsbyns äldreboende vid Vasaparken.

I P1-dokumentären ””Det illojala vårdbiträdet” berättar Attendoanställda Stine Christophersen hur hon kallades till huvudkontoret efter att ha larmat Expressen om missförhållanden på äldreboendet.

Sabbatsbergsbyn beskrevs i kvällstidningsartikeln som ett slagfält där nästan hälften av de boende på fyra avdelningar avled i covid-19 under ett par veckors tid.

I brev till de anhöriga påstod Attendo att de bedrev så kallad kohortvård, där smittade vårdas separat, men personalen var underbemannad. De kunde inte hålla isär sjuka och friska. De hann inte ens få i alla tillräckligt med vatten eller sitta vid deras dödsbädd, enligt radiodokumentären.

Stine Christophersen hade tagit upp saken med sina chefer utan att få gehör innan hon pratade med pressen. Efter publiceringen kallades hon till Attendos huvudkontor.

I hemlighet spelade hon in samtalet, där cheferna, i strid med den grundlagsskyddade meddelarfriheten, ville veta vad i artikeln, som byggde på flera källor, som hon hade sagt. Mötet slutade med att hon tilldelades en erinran för illojalitet.

– Det fanns en hel del berättigad kritik i Sveriges Radios dokumentär. Den var väldigt

plågsam att lyssna på. Det sätt på vilket Stine blev bemött var helt oacceptabelt, vi kan inte stå för det, säger Martin Tivéus.

Varför fick din företagskultur chefer att ljuga och tysta visselblåsare?

– Jag har jobbat två och ett halvt år i ett bolag som har 35 års historia. Det är ett stort företag och det tar tid att jobba med företagskultur.

Alla anställda har på grund av det inträffade genomgått en utbildning om meddelarfriheten och informerats om företagets visselblåsarkanaler, enligt Martin Tivéus.

Efter det har en medarbetarundersökning gjorts, där sju av tio kryssade i att de har förtroende för sin chef och kan påtala brister uppåt. Martin Tivéus ställer i rask takt en rad frågor som han själv svarar på:

– Är vi färdiga? Nej. Visar det att vi har element av dålig kultur i bolaget? Ja. Är det okej? Nej, jag vill aldrig mer behöva höra någonting sådant här i vårt företag. Kan jag garantera det? Nej, det är för stort för det, vi är över tusen chefer, men jag ska fanimej jobba för det.

Hur många dog på Sabbatsbergsbyn?

– Jag vill inte släppa det. Börjar vi visa antal dödsfall på enskilda äldreboenden hamnar vi i slutändan i sensationsjournalistik på temat: här gick det bra men här var ”dödsboendet”. Det vill jag inte bidra till av respekt för anhöriga och personal.

Varför dog det så många där?

– Viruset tog sig in tidigt, då det varken fanns kunskap eller testkapacitet. Det är nyckeln till varför det inte funkade, inte bara på

Sabbatsbergsbyn utan på alla de äldreboenden i Sverige som drabbades tidigt.

Sabbatsbergsbyn är ett stort äldreboende med mycket personal mitt i Stockholm City där smittspridningen var hög, och en stor del av personalen åkte kommunalt till och från jobbet.

– I mars, april fanns det nästan ingen testkapacitet. Man visste inte vilka som var friska och sjuka. Vi fick inte testa personal förrän i juni och det var ju personalen som är den största riskfaktorn, förstod man efteråt.

Lokalerna var inte heller byggda för smittskydd. Martin Tivéus jämför med sjukvårdens intensivvårdsavdelningar, där det finns slussar och man jobbar med över– och undertryck. Men äldreboenden ska vara en hemlik miljö. Allra störst blev utmaningen på demensavdelningarna.

– De som bor där är ofta ganska aktiva och de glömmer bort att hålla sig i självisolering, de springer runt. De bor på ett hem där de delar gemensamma utrymmen med åtta andra. Du får inte flytta dem och inte låsa dörren. Det finns inte förutsättningar för ett effektivt smittskyddsarbete. Sabbatsbergsbyn hade nästan ingen chans.

Ändå försäkrade ni anhöriga om att ni bedrev kohortvård i stället för att säga som det var och låta de anhöriga ta ställning till om de skulle ta hem sina föräldrar. Hur resonerar du kring det?

– Den anhörigkommunikationen kunde ha gjorts annorlunda. Det är någonting som vi måste se över hur vi jobbar med.

Även om Martin Tivéus konstaterar att Attendo har gjort saker fel är hans grundinställning att de på det stora hela har gjort allt de har kunnat.

– Det som framkom präglade inte hela vår verksamhet. I stort sett så tycker jag att vi lyckades bra.

Till grund för detta uttalande har Attendos koncernchef en nyframtagen rapport, beställd av analysföretaget Sirona, som är specialiserade på hälso- och sjukvårdsdata.

– Vi tog extern hjälp för vår egen skull, men också för omvärldens, för det är ju ingen som kommer att lita på oss, vad vi än plockar fram.

Uppdraget var, enligt Martin Tivéus, att gå igenom överdödlighet. Sirona har granskat alla som har varit mantalsskrivna på ett äldreboende i alla kommundelar där Attendo finns, vilket motsvarar en tredjedel av landets äldreboenden, och sedan kollat mot dödsfallsregistren.

– Vi fick analysen i går. Den visar att vi hade 19 procentenheter lägre överdödlighet på Attendo än alla andra utförare i Sverige och 25 procent lägre överdödlighet än alla kommunala äldreboenden i alla kommuner. Vi misslyckades på Sabbatsbergsbyn i inledningen av pandemin men har lyckats totalt sett. För mig var det en lättnad.

DN Lördag har låtit Tom Britton, som är professor i matematik, läsa analysen. Han konstaterar att Sirona studerar överdödligheten,

alltså ökad dödlighet generellt jämfört med tidigare år, och inte konstaterat döda med covid.

Om man tittar på covid-klassade dödsfall så kan det ge ett annat resultat, liksom om man jämför med alla andra boenden och inte bara i de 33 kommuner där Attendo är verksamma.

Som studien har gjorts nu är skillnaden inte statistisk signifikant, enligt analysen. Det går inte att härleda skillnaderna i överdödlighet till att Attendo har drivit boendena.

Martin Tivéus säger att han har låtit göra rapporten därför att han och Attendo behöver upprättelse. Mot bakgrund av att åklagare har inlett förundersökning mot Attendo om brott mot lagen om meddelarskydd och att aktiekursen faller tungt på börsen är det begripligt att koncernchefen försöker sopa framför egen dörr. Sin bonus har han skänkt till en personalfond.

– Det var företagets åsikt att vi kan ha ersättning även under ett sådant här år. Uppfattningen var att det drabbar aktieägarna, inte skattebetalarna. Med facit i hand: det var kanske lite tondövt.

Debatten som följde när han först tog emot pengarna överskuggade allt som han hittills har varit med om.

– Jag sov inte på åtta dagar. Jag kände att nu tar det här en sväng som smutsar ner så många människor som har jobbat så hårt för någonting helt annat.

Konsekvenserna drabbade Martin Tivéus inte bara professionellt, utan även privat.

– När det var sådant drev för ett par veckor sedan fick jag ta emot hot som gjorde att vi var tvungna att ha säkerhetsvakt runt hemmet i två veckor dygnet runt. Det var djupt obehagligt och enormt integritetskränkande.

Vad handlade hoten om?

– Det är kopplat till skriverier om min bonus och det faktum att jag blev utmålad som någon som plundrar välfärden för egen vinning.

Martin Tivéus säger att det inte var därför han gick in i omsorgsbranschen.

– Hade jag bara varit driven av pengar hade jag aldrig bytt jobb. Jag hade högre lön på Klarna och ett incitamentsprogram som hade varit värt astronomiska summor i dag.

Koncernchefen känner sig nerkladdad. Han tror på privata aktörer i vården och vinster i välfärden. Konkurrens ger vård till samma eller lägre samhällskostnad och kunderna valfrihet.

Det var i övertygelsen om att han, med sina kunskaper och erfarenheter av att driva digitalisering i stora organisationer, kunde bidra till förbättring om han bytte fåra.

– Jag ville göra någonting som var samhällsnyttigt och skapa värde inom andra miljöer än olika techbranscher. Vi står inför en demografisk puckel som är enorm, på tio år ska det bli 60 procent fler 80-plussare som behöver omsorg. Då behövs välfärdsteknik och digitalisering.

Innovationsarbetet fick pausas när pandemi vände upp och ner på allt. Två av Martin Tivéus

äldsta vänner är läkare, den ena är chef för iva-vården i Stockholm och den andra för övrig vård i region Stockholm. Båda satt, liksom han, i pandemins stormöga.

– Vi hade många kvällssamtal och det var på grund av de samtalen som jag införde besöksstopp på Attendos boenden och hälsokontroll av all personal, fast ingen annan gjorde det, eftersom jag litade mer på dem än på några myndigheter. Det är för mycket ideologi och politik i den här branschen.

Den 2 april 2020 gick Martin Tivéus ut i Aktuellts niosändning och sade att det behövdes mer skyddsutrustning och att han ville se nya riktlinjer från Folkhälsomyndigheten.

Du hade hög svansföring i början av pandemin. Du kritiserade myndigheter och politiker och tyckte att ni gjorde rätt och alla andra fel.

– Det hade ingenting med hög svansföring att göra.

Martin Tivéus ger en tillbakablick. I början av pandemin trodde man inte att det inte rörde sig om det som kallas för ”asymtomatisk smitta”.

– Folkhälsomyndigheten sade: har du inte symtom, så är det okej. Du behöver bara ha munskydd när du är i kontakt med misstänkt smittade.

Attendo införde besöksstopp på sina boenden och hälsokontrollerade all personal i början på varje skift. De som hade symtom skickades hem.

– Stämde Folkhälsomyndighetens råd borde smittan ha gått ner från 10 mars, då inkubationstiden hade gått ut, men vi såg att den fortsatte upp. Det innebar att riktlinjerna inte kunde stämma. Det drog iväg ändå därför att man smittade asymtomatiskt. Och det var därför jag larmade.

Egentligen ville han inte gå ut i media, säger Martin Tivéus. Han hade läst om hur personal på äldreboendena i Spanien och Italien gick hem och lämnade de gamla åt sitt öde av rädsla för att bli smittade och befarade att det skulle kunna hända även i Sverige.

– Jag hörde av mig tre gånger till både Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten innan jag gick ut i media. Vi var de enda som var aktiva i alla de här marknaderna och hade erfarenheter från andra länder och vi satt på en massa data. Inte fan är man tyst då. Jag försökte verkligen nå myndigheterna, men de ville inte lyssna.

Martin Tivéus börjar gråta. Tårarna trillar nerför koncernchefens kinder medan han fortsätter prata.

– Förlåt, jag blir berörd för det var så mycket känslor i den här situationen. Man hade ansvar för massor med liv men kände maktlösheten när det blev politik och stolthet i grejer som det inte ska vara politik och stolthet i, för det handlar om människoliv.

Det rådde en global brist på munskydd i början av pandemin och Martin Tivéus jobbade dygnet runt för att hitta skyddsutrustningen. Han utnyttjade alla privata kontakter han hade,

gjorde affärer på Wechat mot förskottsbetalning.

Hela första vågen gick förbi utan rätt riktlinjer, enligt honom. Först efter sommaren sade Folkhälsomyndigheten att det rörde sig om asymtomatisk smitta och ändrade munskyddsrekommendationerna.

– Det här var fundamentala misstag i smittskyddsstrategin och de drabbade inte bara oss, de drabbade hela svenska äldreomsorgen. Det här var kärnan men det försöker man bara sopa under mattan. Alla vi som jobbar i den här branschen vet hur det var.

Attendos Finlandchef hade enligt Martin Tivéus möte direkt med sjukvårdshälsoministern på veckobasis. Departementet kallade till informella möten med de största utförarna.

– De lyssnade mycket på det vi sade och gjorde förändringar därefter. I Sverige var det ingen som ville lyssna. Jag vet inte hur det är möjligt att de inte ville det.

Allt det här skedde i början av pandemin men ett år senare, i juni 2021, kommer nya avslöjanden i Expressen om missförhållanden på ännu ett Attendoboende: Långbroberg i södra Stockholm.

Personalen berättar om boende som läggs för kvällen redan klockan fyra på eftermiddagen, obemannade avdelningar nattetid, gamla som skriker av smärta, blaskig soppa, frysta måltider och brukare som rasar i vikt.

– Jag kommer inte kunna kommentera detta, jag behöver utreda det först, säger Martin Tivéus.

Skulle du själv vilja ha fryst, micrad mat varje dag?

– Nej, det skulle jag inte, förstås, och så ser heller inte vårt matkoncept ut. Jag vet inte vad som har hänt.

En undersköterska i Expressenartikeln säger att Attendo bara har plånboken i fokus. Tre dagar tidigare har Martin Tivéus uppgett för SVT att Attendo slopar sitt bonussystem för alla operativa chefer.

Vad var ersättningen kopplad till?

– Tanken var att man ska belöna förbättringar inom kundnöjdhet, personalnöjdhet, beläggning och hållbar ekonomi. *Cost by care day*, heter det, alltså kostnaden per omsorgsdygn på det boendet där man är chef.

Varför slopas det nu?

– Det var mitt beslut att ta bort det, för jag ser ju att det finns en risk att det driver fel beteende hos vissa chefer.

Attendo har 25 000 platser runtom i Norden. Före pandemin var det en hög och jämn beläggning på äldreboendena. Men från mars 2020 och de följande tolv, fjorton månaderna var det väldigt få som flyttade in i äldreboende, enligt Martin Tivéus.

– Kapacitetsutnyttjandet droppade jättemycket, framför allt i Stockholmsområdet. Vi pratar om 20 procentenheter.

Många tror att de många tomma platser beror framför allt på överdödlighet men överdödlighetssiffrorna är inte så stora, enligt honom.

– Det beror framför allt på rädslan för att flytta in. Man är rädd, av förståeliga skäl.

Vad har du att säga till de som förlorade en anhörig på ett äldreboende där ni försäkrade att situationen var under kontroll?

– Jag beklagar verkligen sorgen till alla som mist en anhörig under pandemin. Vår personal har gjort sitt bästa under en extrem situation. Under sådan stress begås också misstag. Att kommunikationen på ett av våra äldreboenden inte fullt visat sig spegla den situation som rådde är något jag bara kan beklaga.

Kommer bemanningen på Attendos boenden att ändras?

– Det är kommunerna som styr. Tjänsten upphandlas och avtalet inkluderar även personaltäthet. Men man kan diskutera om vi i stället borde göra som Finland. Där har man precis nyligen tagit fram en äldreomsorgslag som i lag statuerar hur minimibemanningstäthet ska se ut.

Hur ser du på det?

– Det är en tydlig modell, då slipper du att olika kommuner hittar på efter egen kommunekonomi. Det handlar om ifall vi ska vi ha nationella kvalitetskrav som gäller alla, offentliga som privata. I dag har vi inte det. Men ytterst handlar kvalitet om kundernas välmående.

Du säger att ni har fått en minimibemanning som ni måste följa, men ni skulle ju kunna ta av vinsten för att överbemanna.

– Det har vi gjort under den här pandemin. Personaltätheten låg 5 procent över normal bemanning i första vågen och ytterligare ett par procent över i andra vågen. Från koncernhåll sade vi inte nej till en krona som hade kunnat göra skillnad i smittskyddsarbetet.

Att personalläget blev problematiskt på Sabbatsbergsbyn beror enligt Martin Tivéus på höga sjukskrivningstal. Hela vården skrek efter personal och de kunde inte ta människor från gatan utan utbildning.

– Det fanns inte fler att stoppa in. Det var ett svårt läge och det var ett antal kritiska veckor. Men vi ägnade oss inte åt att fundera på marginaler eller vinst när pandemin slog till. Det var inte ens en fråga.

Hur mycket gick Attendos äldreboenden med vinst eller förlust under pandemiåret?

– Vi redovisar inte äldreboenden separat, men totalt var det en förlust på 904 miljoner. Tar man bort extraordinära poster blev det ett överskott som motsvarar 0,4 procent av försäljningen.

Hur kommer nattbemanningen på Attendos äldreboenden 1 majhelgen under en eventuell fjärde våg att se ut jämfört med motsvarande helg 2020?

– Det är inte jag som sätter bemanningen på nätterna. Vad som är viktigt för mig är att vi håller avtal och har den bemanning vi ska ha.

Kommer ni kunna hålla isär sjuka och friska?

– Det är lätt att ställa frågan men den är inte så himla lätt att svara på. Ja, i möjligaste mån så ska vi försöka göra det men det har varit svårt under de intensiva perioderna av pandemin. Det var ett katastrofläge.

Anna Bodin

anna.bodin@dn.se

Attendo

Grundades 1985 och var det första privata företaget i Sverige som drev äldreomsorg på entreprenad.

Driver även omsorg för personer med funktionsnedsättning, individ- och familjeomsorg.

Är Nordens största privata aktör med ungefär 21 000 omsorgsplatser, varav en tredjedel i Sverige.

Har 25 000 anställda i Sverige, Norge, Danmark och Finland.

Huvudägare är Nordstjernan.

I rapporten för det första kvartalet i år redovisade Attendo en omsättning på drygt 3 miljarder kronor med ett resultat efter skatt på minus 9 miljoner kronor, vilket ledde till kraftigt börsfall.

Martin Tivéus

Familj: Hustrun Caroline och två barn, en son på åtta och en dotter på fyra.

Bor: Hus på Lidingö.

Gör: Koncernchef och vd för omsorgsbolaget Attendo sedan augusti 2018. Har tidigare varit bland annat Sverigechef för Microsoft, vd på Avanza 2011–2016 och Nordenchef för Klarna.

22 Ledare: Det finns bara ett alternativ till extraval

Måndagen blev historisk. Sex gånger tidigare har riksdagen röstat om misstroende mot en statsminister. Stefan Löfven blev den första att falla.

Det var också en märklig dag – av oheliga allianser och partier som inte gick att känna igen.

V, SD, M och KD tycker inte lika om vare sig vem som ska vara statsminister eller om den

reform – friare hyressättning i nybyggen – som misstroendeförklaringen syftade till att stoppa. Ändå gjorde de glatt gemensam sak.

Efter att januariavtalet slutits vintern 2019 varnades det från höger om att Stefan Löfven nog skulle blåsa Centerpartiet och Liberalerna på alla borgerliga reformer de tvingat honom att acceptera. Nu föll alltså S-ledaren på svärdet för att driva igenom en liberalisering av bostadsmarknaden, medan Moderaterna och Kristdemokraterna såg till att Vänsterpartiet hade de röster som krävdes för att stoppa reformen.

Mycket har sagts om hur Nooshi Dadgostar (V) vägrar att låta sitt parti vara en dörrmatta. Men det går inte att undkomma M:s och KD:s roll i att blockera punkt 44 om att reformera hyresmodellen. Januariavtalets liberala delar har stöd i riksdagen – men bara om Moderaterna och Kristdemokraterna röstar på sin politik.

Vad händer nu?

En sak är säker: Det blir svårt att få en ny regering på plats. Det är för att det saknas naturliga majoriteter i kammaren som det tog mer än tre månader att rösta fram en statsminister förra gången. De svåra kompromisser som utgör kärnan i januariavtalet blev nödvändiga därför att det inte finns några enkla lösningar.

Ulf Kristersson (M) säger sig redo att axla ansvaret. Ebba Busch (KD) yrkar bifall – och pekar på den budget M och KD fick igenom i riksdagen med SD:s hjälp i december 2018. Men de tre partierna har bara 154 mandat. Även om

Liberalerna ansluter – som Nyamko Sabuni lovade efter misstroendeomröstningen – fattas ett.

Varför skulle Annie Lööf (C) vinka fram M-ledaren för att han ska göra budget med Jimmie Åkesson? Hon har konsekvent lovat att inte göra regeringen beroende av SD.

Nooshi Dadgostar hoppas att Stefan Löfven ska komma åter, utan ett januariavtal den här gången. Hon lär hoppas ännu mer efter Sabunis hårda besked om att det är ett nytt läge, att januariavtalet har fallit och att L vill ha en M-regering. S, MP, V och C har ju mandaten som krävs.

Det är en vänsterillusion. Då är det mer lockande för Centerpartiet att se om ett extraval kan ändra matematiken.

Det finns bara ett sätt för Stefan Löfven att ta sig tillbaka till statsministerposten i den här riksdagen: att januariavtalet återuppstår. Att samarbetet mellan S, MP, C och L säkras. Att Centerpartiet och Liberalerna bedömer att punkt 44 hedras.

Ett extraval lockar inte många partier. Få vill tömma kassorna och köra slut på aktivisterna året innan ordinarie tillställning.

Dessutom är det ett högriskprojekt för flera av dem. Liberalerna så klart, som ligger långt under spärren i de flesta mätningar – ett skäl till att Sabunis besked efter misstroendeomröstningen kanske inte ska tas bokstavligt. Även Miljöpartiet har svaga siffror.

Hur påverkas valdeltagandet i ett extra val? Och vem får skulden av väljarna för att politikerna

inte kunnat komma överens? Det är frågor som flera partier lär ställa sig.

I värsta fall får M, KD och SD majoritet i den nya riksdagen. Då är risken hög att Jimmie Åkesson får sitt nationalkonservativa block och Sverige en regering som går i hans ledband.

Men ett extraval ger också partierna möjlighet att be väljarna om nya förhandlingsmandat. Om inte januariavtalet ges nytt liv är det just vad som kommer att ske.

DN 22/6 2021

22 Nu hänger det på Annie Lööf – igen

Regeringen Löfven har fallit efter initiativ från Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna.

Nu söker Stefan Löfven efter halmstrån som gör att han kan komma tillbaka som statsminister. Och det hänger på Annie Lööf – igen.

Jag har en vecka på mig”, sade den just avsatte statsministern.

Stefan Löfven hade inte sagt så mycket före omröstningen som gjorde honom historisk.

Han gick med sina ministrar runt sig mot riksdagen. ”Kämpa Steffe”, ropade en förbipasserande som stannat upp i junisolen.

Men S-ledaren lät socialdemokraternas gruppledare sköta snacket i riksdagens talarstol före misstroendeomröstningen. Lugnt läste statsministern på tavlan att 181 ledamöter röstade emot honom. Det hade räckt med 175 för att dra undan mattan.

Stefan Löfven blev den förste statsministern som fick ta emot riksdagens misstroendeförklaring.

Efter det gick Löfven tillbaka mot regeringskvarteren. Han höll en digital pressträff där han berättade att han nu under den kommande veckan ska undersöka om det går att bilda en tredje Löfvenregering. Han pekade också på möjligheten att utlysa extraval.

För en vecka sedan hade Löfven knappast sett detta komma. I så fall hade han agerat annorlunda. Inte ens SD:s Jimmie Åkesson hade trott att detta skulle kunna hända, berättade han utanför riksdagskammaren efter omröstningen.

Det var inte bara regeringen som föll när Vänsterpartiet drog tillbaka sitt stöd. Januarisamarbetet sprack också. Stefan Löfven hade inte ens hunnit avsluta sin pressträff när Liberalernas Nyamko Sabuni inledde en egen och berättade att hennes parti bytt sida och kommer att arbeta för en borgerlig stats-minister.

En orsak till att partierna gått in i en regeringskris, som ingen från början ville ha, är att partierna investerar i framtida inflytande.

Skulle Centern ha gett efter och strukit den punkt i januariavtalet som Vänsterledaren krävde, hade Annie Lööfs förhandlingsposition försvagats inför en kommande regeringsförhandling. Det hade sänt signaler om att Centern är ett parti som det går att köra över.

Motsvarande gäller för Vänsterpartiet. De hade denna möjlighet att ta strid. Skulle V ha dragit tillbaka sitt ultimatum hade det riskerat att förbli en politisk dörrmatta.

Motsvarande kalkyler gjordes i högerblocket. Moderaterna och Kristdemokraterna ville först inte driva fram en regeringskris. Men M kunde inte låta Sverigedemokraterna ta rollen som det enda högerpartiet som vill byta regering. Och Kristdemokraterna behöver visa högerväljarna att de är värda stödröster, om sådana skulle behövas.

Stefan Löfven har nu en vecka på sig att reda ut om han kan få ihop ett nytt regeringsunderlag. Det har blivit mycket svårare efter Liberalernas sidbyte.

Regeringen behöver kunna få igenom en valbudget, men utan Liberalerna blir högeroppositionen det större blocket i en budgetomröstning.

Löfvens enda möjlighet ser ut att vara att få Centern och Vänsterpartiet att samarbeta. Det sitter troligen mycket långt inne. Annie Lööfs strategi är ju att samarbeta i mitten och att inte

binda sig till något block. Det var så hon skaffade sig stort inflytande i januariavtalet, då hängde det också på Lööf. Det är så Centern tänker fortsätta maximera sin makt.

Det mest sannolika ser ut att vara ett extraval. I så fall skrivs historia igen, det senast var 1958.

Nyval är ett mardrömsscenario för de partier som ligger under riksdagsspärren, Liberalerna och Miljöpartiet. Det gör dem kanske mer förhandlingsvilliga.

Det hörs att partiledarna börjar varva upp för en extravalrörelse. Nyamko Sabuni redogjorde för något som lät som ett valmanifest på sin pressträff. Kristdemokraternas Ebba Busch lät nästan som en amerikansk Trumprepublikan när hon sade att Stefan Löfven kommit till makten genom politiskt spel och mygel.

Svarte Petter-spelet har börjat om vems fel regeringskrisen är. Statsministern understryker var gång han tar till orda att han ser till landets bästa och tar ansvar, att han inte störtat landet in i någon politisk kris.

Vänsterns Nooshi Dadgostar är lika noga med att hon minsann kompromissat mest av alla och nu bara gör som partiet länge sagt. ”Vi har gjort något som uppfattas som ovanligt i politiken – stått vid vårt ord”, sade hon i riksdagen.

Samtidigt kommer rapporter om hur partierna förbereder sina gräsrötter på att spika ihop valstugor och hur de köper annonsplatser.

Det kan mycket väl bli en valrörelse med högt tonläge och mer populism än tidigare. Men det alla fattar är att regeringsfrågan kommer att stå

i centrum mer än någonsin. Och då är det dyrt att vika ner sig på förhand.

Ewa Stenberg

ewa.stenberg@dn.se

22 Historiskt nederlag för Löfven – ”Extraval ett alternativ”

Statsminister Stefan Löfven åkte på ett historiskt nederlag när riksdagen ställde sig bakom en misstroendeförklaring. Nu väntar några dramatiska dagar för att försöka sy ihop en ny regering eller be svenskarna om att gå till valurnorna i ett extraval.

– Vi har ett nytt politiskt landskap, säger Stefan Löfven.

Omgiven av sina ministrar promenerade Stefan Löfven på måndagsförmiddagen till riksdagen för att möta ett historiskt nederlag. Aldrig tidigare har en svensk statsminister förlorat en misstroendeomröstning men strax före klockan 11 var motgången ett faktum. Med röstsiffrorna 181 ja, 109 nej och 51 nedlagda förklarade riksdagen att den inte längre har förtroende för Stefan Löfven.

Det innebär att Sverige lagom till midsommar befinner sig i den värsta regeringskris som landet upplevt på decennier. Nu väntar några dagars ovisshet innan Stefan Löfven sätter ned foten om vad hans nästa steg blir.

– Sverige befinner sig nu i ett politiskt mycket svårt läge, säger Stefan Löfven.

För Löfven handlar det om två alternativ. Han kan antingen hitta ett nytt regeringsunderlag som kan ge honom förnyat förtroende, eller så kan han utlysa extraval. Eftersom Liberalerna sagt att de nu överger S och kommer att stötta en borgerlig regering har Stefan Löfvens möjligheter krympt. Han kommer inte att ge några besked om framtiden förrän om några dagar efter överläggningar med i första hand Centern och Liberalerna.

– Vi ska ha samtal och pröva olika vägar. Om det inte fungerar så är extraval ett alternativ, säger Stefan Löfven.

– Man ska komma ihåg att det här är exakt samma riksdag med samma mandatfördelning

som den som samlades efter valet 2018. Då tog det fyra månader att bilda regering.

Statsministern är besviken på Vänsterpartiet som gått samman med Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna för att fälla regeringen, trots att de inte har något politiskt gemensamt.

– När ett vänsterparti går ihop med de högerkonservativa så har vi ett nytt politiskt landskap. De här partierna är bara överens om en sak: att fälla regeringen, säger Stefan Löfven.

Statsministern har nu en vecka på sig att välja väg. Senast vid midnatt på måndag ska han meddela om han vill överlåta till talmannen att lösa regeringsfrågan eller om han tänker utlysa extraval. Ett extraval måste hållas inom tre månader efter att det utlysts så en möjlig valdag kan bli någon gång i september.

Statsministern understryker att ett besked kan komma redan före midsommar.

– Vi tänker inte ta mer tid än nödvändigt men det är ganska svåra överväganden som ska göras så det kan komma att ta en vecka, säger Löfven.

Han tillägger att han inte tänker avgå utan planerar att leda Socialdemokraterna i ett eventuellt extraval.

– Jag har inga andra planer.

Upprinnelsen till regeringskrisen är Vänsterpartiets krav att regeringen måste stryka den punkt i januariavtalet som säger att det ska införas fri hyressättning för nyproducerade bostäder. Kravet ställdes redan när regeringen

Löfven tillträdde i januari 2019 efter en rekordlång regeringsbildning.

För V är marknadshyror ett rött skynke, och regeringens ovilja att stryka punkten ledde till sist till Stefan Löfvens fall. Vänsterledaren Nooshi Dadgostar säger att hennes parti nu är öppet för samtal och förhandlingar med Stefan Löfven men då måste den fria hyressättningen bort från agendan.

– Vi sträcker nu ut en hand. Vi vill gärna att Stefan Löfven ska återkomma som statsminister men utan marknadshyror. Vi vill att han ska söka återfå förtroendet för oss, säger Nooshi Dadgostar.

Om Stefan Löfven ska kunna undvika extraval måste han sannolikt blidka både Vänsterpartiet och Centerpartiet. Det är i första hand C som har drivit frågan om fri hyressättning och tonläget mellan Nooshi Dadgostar och C-ledaren Annie Lööf har stundtals varit oförsonligt.

Men båda har öppnat för att tolerera Stefan Löfven som statsminister ännu en gång. För Annie Lööf är det dock en förutsättning att januariavtalet ligger till grund för ett eventuellt samarbete med S.

– Nu är det Nooshi Dadgostar och Vänsterpartiet som bär ett tungt ansvar och behöver svara på frågor om vägen framåt. Dagens omröstning visar varför man inte ska ge populistiska ytterkantspartier som V och SD inflytande, säger Annie Lööf.

Hon säger fortsatt nej till att stryka punkten om hyresmarknaden ur januariavtalet.

– För Centerpartiets del är januariavtalet en helhet, säger Annie Lööf.

Hanna Jakobson

hanna.jakobson@dn.se

Hans Olsson

hans.olsson@dn.se

Hans Rosén

hans.rosen@dn.se

Fakta. Så ser Löfvens alternativ ut

Viktiga tider och datum

Inom en vecka måste Stefan Löfven bestämma sig för vilken väg han ska gå.

Om Löfven utlyser extraval måste det hållas inom tre månader, senast i slutet av september.

Det här innebär Löfvens två alternativ:

Löfven avgår

Statsministern ser en möjlighet att bilda regering på nytt och lämnar sin avskedsansökan till talmannen. Då inleds talmansrundor för att undersöka vilka partier som kan bilda regering.

Möjliga statsministerkandidater är Stefan Löfven och Ulf Kristersson. Om en av dem hittar samarbete för att forma en regering röstar riksdagen om han ska få uppdraget.

Under tiden leder Löfven en övergångsregering. Den får inte utlysa extraval, men enligt talmannen Andreas Norlén får regeringen lägga fram de förslag som krävs för att skydda riket,

vid en fjärde pandemivåg till exempel, men behöver förankra detta tydligare än vanligt hos andra riksdagspartier.

Extraval

Fram till valdagen har regeringen full makt över besluten – som nu. Men osäkerheten om vad som händer därefter är stor.

Klart är dock att ordinarie val 2022 kommer att genomföras ändå. Det blir alltså två val inom loppet av ett år.

Valmyndigheten har uppdraget att alltid kunna genomföra ett extraval.

En vecka efter det att extravalet meddelats måste partier anmäla sin partibeteckning till valmyndigheten.

20 dagar före valdagen börjar ambassader och konsulat ta emot röster.

Tio dagar före valdagen startar förtidsröstningen.

Tio dagar före valdagen ska röstkort ha nått väljarna. TT

22 Liberalerna byter sida för att få ett maktskifte

Liberalerna gör ett snabbt sidbyte efter att statsminister Stefan Löfven har röstats ner i riksdagen. Därmed tar en ny högerkonstellation form på allvar inför stundande talmansrundor eller extraval.

– Vi kommer att eftersträva en borgerlig regering, säger L-ledaren Nyamko Sabuni.

Liberalerna beslutade i våras att man i ordnade former skulle lämna januariavtalet inför nästa val och därefter verka för en borgerlig statsminister, även om det kräver samverkan med Sverigedemokraterna. Den situationen uppstod snabbare än vad man då anade. Efter att riksdagen på måndagen röstat för att fälla den socialdemokratiske statsministern meddelar Nyamko Sabuni (L) att hon inte tänker hjälpa Stefan Löfven tillbaka till makten.

– Det har blivit tydligt att riksdagen inte har förtroende för Stefan Löfven och därmed faller förutsättningarna för att genomföra januariavtalet. Riksdagens budskap i dag till oss fyra samarbetspartier är tydligt: januariavtalet duger inte. Därför är mitt besked att Liberalerna nu kommer att eftersträva en borgerlig regering, antingen i talmansrundor eller om det blir ett extraval, säger Nyamko Sabuni.

Vad ser du för roll för Sverigedemokraterna i ett sådant regeringsunderlag?

– Så liten som möjligt, men jag inser att vi måste kunna prata med alla partier om vi ska kunna ta oss an de stora samhällsproblem som vi har.

Därmed finns det fyra partier i riksdagen som vill att Ulf Kristersson (M) axlar Stefan Löfvens fallna mantel som statsminister (M, KD, SD och L). Kristersson själv var dock avvaktande i sina kommentarer efter misstroendeomröstningen.

– Jag tror att det finns ett stort stöd hos det svenska folket för en ny och bättre borgerlig regering. Men nu väntar vi på besked om det blir nya diskussioner på talmannens initiativ eller om det blir extraval, säger Ulf Kristersson.

Moderaternas linje är att man i första hand vill bilda en regering ihop med Kristdemokraterna. För att lyckas med det är man redo att inleda ett samarbete med Sverigedemokraterna om exempelvis statsbudgeten.

Det var Sverigedemokraterna som hade begärt misstroendeomröstningen som fällde Stefan Löfven på måndagen. Jimmie Åkesson vill inte utesluta att det går att få en ny regering på plats med nuvarande mandatfördelning men han medger att möjligheterna inte är stora.

– Sedan den förra komplicerade regeringsbildningen har det ju hänt en del. Liberalerna har svängt och sagt att man vill byta ut den här regeringen. Men det är en komplicerad situation som kanske bara kan lösas genom extraval, säger Jimmie Åkesson.

Förutsättningen för ett regeringsskifte är att den nya statsministerkandidaten inte har en majoritet emot sig. De fyra partierna som

backar upp Ulf Kristersson förfogar i nuläget bara över 173 av riksdagens 349 mandat. Därtill finns det en före detta L-ledamot som numera är politisk vilde, men högerkvartetten får ändå en knapp majoritet emot sig, förutsatt att övriga partier röstar i linje med vad de tidigare har sagt.

Däremot kan Liberalernas sidbyte allvarligt försvåra möjligheterna för en S-ledd regering att få igenom sin budget.

Ett extraval skulle förstås kunna ändra på matematiken. En fara för högerkvartetten är dock att den i så fall kan reduceras till en trio. Liberalerna har länge legat klart under riksdagsspärren i opinionsmätningarna.

Extraval är inte heller något som M-ledaren önskar sig.

– Jag tror att väldigt få svenskar är sugna på att gå till extraval just nu. Men blir det så, då är vi väl förberedda, säger Ulf Kristersson.

Nyamko Sabuni vill i det här läget sätta press på Centerpartiets Annie Lööf, som har sagt kategoriskt nej till alla former av samarbete med SD.

– Det är upp till Centerpartiet om Stefan Löfven ska få fortsätta regera. Då måste Centerpartiet prata med Vänsterpartiet. Men Annie Lööf kan också välja att stödja en borgerlig regering som då kan få ett starkt liberalt inslag.

Ebba Busch (KD) gick inför omröstningen till stenhårt angrepp mot januariavtalet som hon beskrev med orden ”mygel, smutskastning och kohandel”. Efteråt var hon försiktig i sina uttalanden om möjligheterna till maktskifte.

– I dag har Kristdemokraterna levererat på sitt viktigaste vallöfte, att fälla Stefan Löfven. Nu börjar arbetet med att söka stöd för en ny regering, säger Ebba Busch.

Hanna Jakobson

hanna.jakobson@dn.se

Hans Olsson

hans.olsson@dn.se

Hans Rosén

hans.rosen@dn.se

Fakta. Januariavtalet

I januari 2019 ingick fyra partier det avtal som gav Sverige en ny regering efter 134 dagar med talmansrundor, förhandlingar och omröstningar. Socialdemokraterna och Miljöpartiet fick fortsätta regera mot att de accepterade en lång rad reformer från Centerpartiets och Liberalernas kravlista.

Enligt januariavtalet skulle de fyra partierna också samarbeta om statsbudgeten. I en punkt fastslogs dessutom att varken Vänsterpartiet eller Sverigedemokraterna skulle få inflytande över politiken.

Januariavtalet innehåller 73 punkter, varav en, nummer 44, handlar om att fri hyressättning ska införas i nybyggda lägenheter, ett krav från C och L.

Ett annat centralt krav från de borgerliga partierna var att arbetsrätten skulle förändras.

Just dessa två reformer pekade Vänsterpartiet ut som röda linjer när man accepterade att

Stefan Löfven (S) skulle få regera på januariavtalet. Om regeringen Löfven lade fram förslagen skulle den förlora V:s förtroende, löd varningen.

22 Statsvetare: Det här kan hända nu

Talmansrundor eller extraval? Resonemangen skiljer sig något mellan två statsvetare.

Däremot är de överens: Blir det talmansrundor går det förmodligen snabbare än efter valet 2018.

Snarare talmansrundor än extraval, och i så fall ingen borgerlig regering. Så resonerar Tommy - Möller, professor i statsvetenskap vid Stockholms universitet – men konstaterar att utfallet är ovisst.

– Vi har aldrig varit närmare ett extraval än nu, men det är en nödlösning. Jag tror snarare på talmansrundor. Vi är i samma läge som efter förra valet, och då talar det mesta för att Löfven återkommer som statsminister, säger Tommy Möller.

Med vilka uppgörelser återstår att se, betonar han.

– Det kräver att Centerpartiet explicit accepterar att Vänsterpartiet är en del av regeringsunderlaget. Vänsterpartiet kommer inte nöja sig med att, som förra gången, släppa fram regeringen utan att få inflytande, säger Tommy Möller.

Han är ”ganska övertygad” om att processen kommer gå snabbare än efter valet 2018.

– Det politiska landskapet är rörigt, men mer överskådligt än då. Då var talmannen också helt grön. Nu har han erfarenheter från resan hösten 2018 och har möjlighet att sätta skarpare tidsgränser för partierna.

Ulf Bjereld, professor i statsvetenskap vid Göteborgs universitet och tidigare ordförande för Socialdemokrater för tro och solidaritet, tror att utfallet hänger på Centerpartiet.

– Utfallet är svårbedömt, för det beror på hur stor kompromissviljan är från Centerpartiet. Vänsterpartiet har grävt ned sig så djupt i sin position att det blir väldigt svårt för partiet att flytta sig i frågan om marknadshyror, säger Ulf Bjereld.

Om Stefan Löfven inte kommer någonstans under veckan är sannolikheten liten att

talmannen Andreas Norlén gör det, resonerar han.

– Jag tror att antingen gör man signifikanta framsteg under veckan, och då blir det en ganska kort talmansrunda och Stefan Löfven igen. Gör man inte framsteg under veckan, då tror jag att Stefan Löfven i stället utlyser extraval. Jag har svårt att se att han skulle låta talmannen äga frågan, givet att han själv jobbat en vecka utan att nå fram. Då skulle det underlätta för Ulf Kristersson att bilda regering, säger Ulf Bjereld.

Jenny Nyman

jenny.nyman@dn.se

22 V-ledaren står fast vid hyreskravet

Vänsterledaren Nooshi Dadgostar uppmanar partierna att lämna kompromisslöheten bakom sig. Samtidigt står hon kvar vid hyreskravet och meddelar att V inte tänker släppa igenom en budget som de inte varit med och förhandlat.

– Stefan Löfven är beroende av våra mandat och jag utgår från att han kommer att söka förtroende från oss, säger hon.

Kort efter att statsminister Stefan Löfven (S) och hans regering fälldes i måndagens misstroendeomröstning ställde sig Vänsterledaren Nooshi Dadgostar framför journalisterna i riksdagen.

– Vi har försökt lösa den här situationen hela mandatperioden och sträckt ut en hand men har gång på gång avvisats av regeringen och stödpartierna, säger hon.

Vänsterledaren säger att hennes parti är öppet för samtal, diskussioner och förhandlingar om hur Stefan Löfven ska kunna bilda en ny regering.

Hur ser du på möjligheterna för Stefan Löfven att bilda en sådan regering med tanke på tonläget mellan V och C de senaste dagarna?

– Vi står helt öppna för att samtala med regeringen och C. Det viktiga nu är att vi lämnar kompromisslösheten bakom oss.

Du säger att ni ska lämna kompromisslösheten bakom er men står fortfarande fast vid kravet på att punkt 44 i januariavtalet, det vill säga förslaget om fri hyressättning, ska strykas.

Hur går det ihop?

– Den här regeringen har inte talat med oss när man skrivit ett avtal. Jag tror att det är bra om vi nu kan tala och förhandla med varandra för att lösa den uppkomna situationen. Stefan Löfven är beroende av våra mandat och jag utgår från att han också kommer att söka oss för att vi ska återfå förtroendet.

Samtidigt meddelade hon också att hon inte är beredd att stödja en budget som en regering

styrd av Stefan Löfven lägger utan att få vara med och förhandla.

– Inget parti röstar på en budget som de inte är med och förhandlar, säger hon.

Dadgostar fick också frågan varför Stefan Löfven skulle stryka punkten först efter att ha fallit i en omröstning.

– Det är han som har ansvar för detta. Han har en vecka på sig. Jag är säker på att det går att lösa den här situationen.

Bostadsfrågan har en särskild betydelse för Nooshi Dadgostar. Hon har berättat om hur hon och hennes familj hittade en ny bostad med hjälp av allmännyttan när hyran i deras befintliga bostad blev för hög.

Redan för tio år sedan kämpade hon som lokalpolitiker i Alby i södra Stockholm mot kommunledningens planer på att sälja ut allmännyttan.

Och för några år sedan fick Dadgostar i uppdrag av den Löfven-ledda regeringen att leda en statlig utredning om bostadspolitiken.

Hanna Jakobson

hanna.jakobson@dn.se

Hans Olsson

hans.olsson@dn.se

Hans Rosén

hans.rosen@dn.se

22 Fyra svenska regeringskriser vi minns

Statsminister Stefan Löfven röstades bort på måndagen med 181 röster emot sig. Följden kan bli ett extraval, men det här är inte första gången som Sverige skakas av en regeringskris.

Här är fyra exempel från de senaste 45 åren.

Fälldin och kärnkraften 1976

1976 tog de borgerliga partierna makten efter 44 år av socialdemokratiskt styre. En av Centerpartiets viktigaste frågor var kärnkraften och statsminister Thorbjörn Fälldin (C) hade före valet meddelat att han inte skulle sitta i en regering som startade nya kärnkraftverk. De andra regeringspartierna, Moderaterna och Folkpartiet, ville i sin tur se en utbyggnad av kärnkraften. Fälldin försökte få frågan avgjord genom en folkomröstning men M och FP sa nej. När nya reaktorer i Forsmark och Ringhals skulle tas i bruk 1978 valde Fälldin att avgå.

Ingvar Carlsson och lönestoppet

Med anledning av den svenska ekonomin försämrades i slutet av 1980-talet föreslog den socialdemokratiska regeringen med Ingvar Carlsson i spetsen att införa lönestopp och fredsplikt, ett tillfälligt strejkförbud, under 1990 och 1991. Inför riksdagsomröstningen i februari 1990 hade Ingvar Carlsson klargjort att han tänkte avgå om förslagen inte klubbades

igenom. Regeringen förlorade omröstningen med 190–153 och Carlsson lämnade in sin avskedsansökan. Talmannen Thage G. Peterson gav Carl Bildt (M) uppdraget att bilda regering. Bildt misslyckades och då gick frågan till Ingvar Carlsson som med stöd av VPK lyckades bilda en ny regering, trots att M och FP krävde nyval.

Den röriga hösten 2014

I december 2014, samma höst som regeringen Löfven valdes, meddelade Sverigedemokraterna att de tänkte rösta på Alliansens budget. Om detta skedde skulle regeringens budgetproposition fällas dagen därpå – vilket aldrig hänt i modern tid. Statsminister Stefan Löfven sa då att han tänkte utlysa extraval. Men innan dess hann regeringen och oppositionspartierna enas om den så kallade Decemberöverenskommelsen, som bland annat innebar att minoritetsregeringar lättare skulle få igenom sina budgetar. Löfven drog då tillbaka den annonserade utlysningen av extraval. Decemberöverenskommelsen föll 2015.

Transportstyrelsens it-upphandling 2017

I juni 2017 blev det känt att Maria Ågren, Transportstyrelsens tidigare generaldirektör, i hemlighet utretts för att ha röjt sekretessbelagda uppgifter och att hon hade bötfällts efter att ha varit ovarsam med hemliga uppgifter. Kort därefter avslöjades att i stort sett hela Transportstyrelsens it-miljö, där mycket information klassats som skyddsvärd, hade gjorts tillgänglig för icke säkerhetskontrollerad personal i utlandet. Stefan Löfven ombildade regeringen efter hot från Alliansen om misstroendeförklaringar av tre ministrar.

Två statsråd lämnade regeringen i spåren av it-skandalen: Anders Ygeman och Anna Johansson. Även statsminister Stefan Löfvens statssekreterare Emma Lennatsson avgick.

Mia Holmgren

mia.holmgren@dn.se

Amanda Lindholm

amanda.lindholm@dn.se

22 Åsa Beckman: Det vi såg på tv i går visade att politiken är existentiell

Vissa frågor skapar åsiktsvågor som politikerna inte uppfattar i tid. Rätten till rimligt billiga bostäder är en sådan. Frågan är vad Stefan Löfven förstod bakom munskyddet direkt efter omröstningen.

Man kunde tro att det var en välbesökt skolavslutning. Kvinnorna bar ljusa eller blommiga klänningar och männen småskrynkliga sommarkostymer. De satt i bänkarna med munskydd, vissa till och med plastvisir, och vid talarstolen skymtade handspritsflaskor. De inkallade ledamöterna, ofta med tryggt och stabilt boende i bostadsrätter och villor, försökte fläkta sig med hopvikta pappersark i försommarvärmen.

Under de senaste dagarna har många av oss haft intensiva diskussioner om Löfvens politiska kris. Runt hela landet har familjemiddagar och grillfester kommit att handla om i fall en större avreglering av bostadsmarknaden verkligen är en tillräckligt stor fråga för att fälla en regering under en pågående pandemi och till på köpet öppna för en SD-stödd regering. Det har blivit en fråga som splittrat generationer.

”Ni brydde er inte om vad som höll på att hända medan ni stressade runt på visningar av lägenheter som ni köpte med förmånliga lån”, som en väns arga dotter uttryckte det.

Den ilskan har gått allt för många förbi. Med jämna mellanrum skapas idérörelser och åsiktsvågor som de som har makten inte uppfattar i tid. De förstår helt enkelt inte att en viss fråga börjar uppfattas som avgörande. Klimatfrågan var länge en sådan fråga, bostäder är en annan. Om Socialdemokraterna hade insett hur explosiv frågan om tillgång till bostäder med rimliga hyror är för många människor hade vi kanske inte befunnit oss i den kris vi nu befinner oss i.

Frågan är om Löfven förstod det ens när han med dyster blick tittade på Per Bolund över munskyddet direkt efter omröstningen.

Många av de som nu sluter upp runt Nooshi Dadgostar i sociala medier, även om de inte är vänsterpartister, tillhör den generation som fått ovanligt tuffa förutsättningar. De lever med osäkra anställningar som bromsar deras möjlighet att låna pengar. De, om några, vet hur mycket en bostad påverkar vardagen. Med en måttlig hyra kan de enklare växla liv, skilja sig, bryta upp, studera. De här unga menar allt mer ihärdigt att billiga bostäder är något som ett samhälle måste kunna erbjuda.

Pröva att titta på det senaste dygnets rad av presskonferenser, nyhetssändningar och utspel med dessa ungas blick. Eller gårdagens stora final i riksdagens plenisal. Där fick man se alla osannolika turer med olika personer som försökte kroka arm med varandra. Annie Lööf som krokade arm med Stefan Löfven, Ulf Kristersson som sade sig vilja prata med alla bara för att kunna kroka arm med Jimmie Åkesson, som i stället försökte kroka arm med Nooshi Dadgostar som i sin tur försöker slinga sig ur greppet.

Den fråga som allting exploderat ur – bostadspolitiken – försvann än en gång.

Men det vi såg i går på tv visade någonting annat. Det visade att politiken är existentiell. En bostad är inte bara tak, väggar och golv. Den är utgångspunkten för att kunna forma sitt eget liv.

Åsa Beckman

asa.beckman@dn.se

Kapitel 2:
Debattartiklar i DN 14
- 22 juni 2021

14 ”Återvändare i Afghanistan vill tillbaka till Sverige”

De flesta som inte fått asyl i Sverige och därför återvänt till Afghanistan och Irak lever i dag under miserabla förhållanden enligt en ny rapport, baserad på intervjuer med hundra återvändare. En majoritet av dem planerar att återmigrera till Sverige eller till något annat EU-land, skriver André Asplund, Constanza Vera Larrucea och Henrik Malm Lindberg, Delmi.

DN. DEBATT 210614

En av de viktigaste frågorna inom migrationspolitiken gäller de som inte får stanna i Sverige. Få inom denna grupp återvänder till hemlandet och ännu färre gör så frivilligt. En ny rapport från Delegationen för migrationsstudier (Delmi), som baseras på intervjuer med hundra personer som inte fått asyl och därför återvänt till Afghanistan och Irak, visar att det kanske inte är så konstigt att så pass få väljer att återvända. De flesta lever nämligen i dag under miserabla förhållanden – ekonomiskt, socialt och psykosocialt. Utan hopp om en dräglig framtid planerar dessutom en majoritet av dem att återmigrera till Sverige eller till något annat EU-land.

Från svenska myndigheters sida är ett grundläggande antagande att ett så kallat frivilligt återvändande är att föredra då detta är mer humant för målgruppen

och dessutom kostnadseffektivt i samhällsekonomiska termer. En tidigare rapport från Delmi (2020:1) pekade på betydande svårigheter med genomförandet av återvändandepolitiken i Sverige från ett myndighetsperspektiv. Hur ser det då ut om vi bedömer utfallet från återvändarnas perspektiv? Finns det goda förutsättningar för ett så kallat hållbart återvändande som ofta omtalas i både nationella och internationella sammanhang?

De intervjuade hade i de flesta fall sökt asyl under flyktingkrisen 2015 men fått avslag och därefter, frivilligt eller tvångsvis, återvänt till Afghanistan respektive Irak. Utifrån deras utsagor blir det tydligt att det frivilliga återvändandet har flera dimensioner av upplevt tvång. Frivilligheten, som från myndigheternas sida lyfts som viktigt för återintegreringen, upplevs alltså i de flesta fall som ytterst begränsad och dess tilltänkta positiva påverkan på återintegrationen kan därför ifrågasättas. Vi vet även sedan tidigare att många av de som har fått ett återvändandebesked är ovilliga att samarbeta med svenska myndigheter och vissa avviker under något skede av återvändandeprocessen och glider in i ett skuggsamhälle med stora umbäranden som följd. Rapporten illustrerar att det kan finnas rationella skäl bakom detta beteende, nämligen vetskapen om den bistra verklighet som många möter när man lämnat Sverige och den svåra process som (åter)integrationen innebär.

Afghanistan och Irak präglas av säkerhetsproblem till följd av etno-sekteristiskt våld, hög arbetslöshet och omfattande korruption. Särskilt problematisk är situationen i Afghanistan där så många som 80 procent av befolkningen beräknas leva under fattigdomsstrecket. Bland de som återvände till Afghanistan, ofta yngre ensamkommande män, var läget mycket svårt. Vissa verkar ha mer rötter och sociala nätverk i Iran och återvände i någon

bemärkelse därför inte ”hem” utan till en för dem ganska okänd plats – Kabul. Även de som var födda och uppvuxna i landet vittnar om en vardag fylld av diskriminering, svårigheter att göra sig hemmastadda och att få tag på arbete.

I vår studie ser vi att de som återvände till Irak hade en jämförelsevis bättre situation än afghanerna. Det tycks i sin tur främst bero på att de var äldre och mer väletablerade redan innan resan till Sverige, men också att de i större utsträckning hade familj och sociala nätverk att knyta an till.

Å andra sidan är de i en ekonomiskt sämre situation än när de lämnade landet. Därutöver lider de av det instabila säkerhetsläget och ofta även av en personlig hotbild som kraftigt försvårar den psykosociala integrationen. För de fåtal som verkar vara bättre återintegrerade finns en gemensam faktor: tillgång till familj och sociala nätverk. Detta underlättar också den ekonomiska integrationen eftersom det ger större möjligheter att skaffa arbete, starta ett företag eller få stöd i tider av kris.

Vare sig för afghanska eller irakiska återvändare finns det något som tyder på att de erfarenheter, kunskaper och färdigheter man erhåller under tiden i Sverige har betydelse för återintegrationen. Det mesta av både teoretisk och praktisk utbildning är svår att nyttja i en så pass annorlunda kontext som Afghanistan och Irak. Därutöver bidrar den långa väntetiden under asylprocessen och det återvändarna uppfattar som en orättvis bedömning från myndigheternas sida, till känslor av förtvivlan och nedstämdhet – vilket i sin tur försvårar återintegrationen. Ekonomiska (återintegrerings)stöd som erbjuds ger ofta bara en tillfällig lindring under den första fasen efter ankomsten. Stöden används sällan för att utbilda sig, starta någon egen

verksamhet eller bli självförsörjande, och upplevs i många fall vara svåra och krångliga att tillgå.

Utifrån studien vill vi lyfta fram några punkter som bör beaktas av beslutsfattare i Sverige och som kan åstadkomma bättre förutsättningar för ett hållbart återvändande:

1 Kommunikationen mellan i första hand Migrationsverket och återvändarna bör förbättras och en tydlig kommunikativ strategi utformas. Också i tidigare studier om tolkfunktionen i asylprocessen (se Delmi 2021:4) finns belägg för att tolkning inte alltid genomförs av tillräckligt kvalificerade tolkar. När migrationsmyndigheterna via tolkar och asyladvokater inte lyckas förmedla exempelvis skälen till avslag på lämpligt och förståeligt vis påverkar det möjligheten att förbereda sig inför återvändandet.

2 Mottagarlandets myndigheter måste leva upp till sina förpliktelser att ta emot sina egna medborgare på ett värdigt och humant sätt. I många fall finns befintliga återtagandeavtal och överenskommelser som ger en möjlighet att ställa krav på mottagarlandets myndigheter såsom exempelvis ambassaderna.

3 Möjligheterna bör förbättras för att på lagliga vägar få stanna i landet. En majoritet av de som intervjuats hyser planer på att återmigrera till Sverige eller något annat EU-land. Genom att skapa möjlighet för människor som har vistats i Sverige och förvärvat språk- och andra kunskaper att komma tillbaka, kan man styra om och kanalisera den irreguljära migrationen via lagliga vägar in i landet.

4 Stödprogrammen som ska hjälpa återvändarna med återintegrationen bör bli mer skräddarsydda utifrån målgruppens förutsättningar och behov, men stöden

måste också bli lättare att erhålla och dess information bättre kommunicerad till de som ska återvända.

Inspiration om hur programmen kan bli mer individanpassade kan här hämtas från Tyskland vars träningscenter tycks förbättra förutsättningarna för en framgångsrik återintegration (OECD 2020). Att genom stödprogram erbjuda utbildning som kan öppna för möjligheter att återmigrera, via lagliga vägar, skulle man dels kunna öka graden av frivilligt återvändande och dels bidra till utveckling i hemländerna i de fall återvändarna väljer att använda sin nya kunskap där i stället.

I strävan efter en laglig och ordnad migration är det viktig att komma ihåg att för många betyder återvändandet från Sverige inte nödvändigtvis slutet på resan. Stöd för återvändande och återintegrering måste planeras utifrån en realistisk världsbild. Om levnadsvillkoren inte är hållbara kan knappast återintegrationen för de som återvänder bli det heller.

Fakta. Projektet

Studien som ligger till grund för den nya rapporten ”Those who were sent back” (Delmi 2021:10) baseras på återvändarnas egna berättelser om och erfarenheter av asyl- och återvändandeprocessen i Sverige och återintegrationen i hemlandet.

Delegationen för migrationsstudier (Delmi) är en oberoende kommitté under justitiedepartementet. Delmi ger uppdrag åt forskare att genomföra studier, analyser och utvärderingar. Syftet är att bidra med faktaunderlag till den offentliga debatten och framtida beslut på migrationsområdet.

Projektet runt återvändande och återintegration har varit medfinansierat av Asyl, migrations, och integrationsfonden (AMIF).

André Asplund, rapportförfattare och utredningssekreterare vid Delmi

Constanza Vera Larrucea, rapportförfattare och utredningssekreterare vid Delmi

Henrik Malm Lindberg, rapportförfattare och utredningssekreterare vid Delmi

15”Vi vill spana i spioners och terroristers krypterade appar”

Sverige är inte rustat för att möta hotet från främmande makt och från våldsbejakande extremism. De som vill skada Sverige och demokratin har också ökat sin förmåga. Nu krävs en samlad nationell ansats där hela samhället bidrar för att hålla Sverige säkert. Hoten är verkliga – de finns här och nu, skriver Klas Friberg, Säkerhetspolischef.

DN. DEBATT 210615

Säkerhetshotet mot Sverige har breddats och fördjupats. Såväl främmande makt som våldsbejakande extremister har intensifierat sin verksamhet och med stöd av digitaliseringen har de ökat sin förmåga. Främmande makts traditionella värvande av agenter och våldsbejakande extremisters

rekrytering kombineras med nya metoder. Det breddade säkerhetshotet och ökade sårbarheter gör att Sveriges säkerhet utsätts för allt större risker. Ett säkert Sverige kräver hårt arbete. Det kräver också att fler prioriterar säkerhet högre och förändrad lagstiftning.

Säkerhetspolisens bedömning är att utvecklingen med ett ökande säkerhetshot kommer att fortsätta de närmaste åren och Sveriges framtida säkerhet avgörs av hur vi hanterar den förändrade hotbilden. Rekryteringen och finansieringen av våldsbejakande extremism, främmande makts strategiska uppköp, cyberangrepp i syfte att stjäla information och påverkansoperationer mot svenskt beslutsfattande är några exempel som pågår här och nu. Mot den bakgrunden är det särskilt allvarligt att ansträngningarna att hålla Sverige säkert inte är tillräckliga.

I Totalförsvarspropositionen som antogs av riksdagen i december 2020, framgår det att säkerhetsskyddet är grunden för ett motståndskraftigt totalförsvar. Regeringen skriver att effekterna av ett antagonistiskt cyberangrepp kan få lika stora konsekvenser som ett konventionellt väpnat angrepp.

Under senare år har också flera positiva förändringar skett för att stärka säkerhetsskyddet. Lagstiftningen har tydliggjorts och dess omfattning vidgats. Såväl Säkerhetspolisen som Försvarsmakten har också fått ökade resurser och tillsynsbefogenheter inom säkerhetsskyddsområdet, tillsammans med ett regeringsuppdrag för att kartlägga behovet av kompetensförsörjning. Ytterligare lagförslag har lagts fram, bland annat att fler verksamheter ska ha en säkerhetsskyddschef, vilken ska vara direkt underställd verksamhetschefen.

Säkerhetspolisen ser att medvetenheten om säkerhetsskyddets betydelse har ökat. Det vidtas åtgärder för att förbättra situationen. Samtidigt – trots att säkerhetsskyddet är grundläggande för Sveriges förmåga att hantera antagonistiska hot och för att minska sårbarheter på alla nivåer i samhället – finns brister hos både myndigheter och företag. Det faktum att säkerhetsskydd kräver kunskap och kostar pengar försvårar. Ofta finns brister redan i den

grundläggande säkerhetsskyddsanalysen. Alldeles för ofta är det också så att säkerhetsskydd helt enkelt inte prioriteras tillräckligt högt av ledningen.

Här behöver fler göra mer för att hålla Sverige säkert.

Säkerhetspolisen arbetar varje dag med att se till att det som inte får hända inte heller händer. Hotet och angreppen riktar sig mot det som många av oss tar för givet – våra grundläggande fri- och rättigheter och vårt politiska oberoende – men också mot Sveriges ekonomi och territoriella suveränitet. I vårt arbete ser vi hur främmande makt och extremistmiljöerna använder sig av nya tekniska möjligheter och ofta involverar aktörer i flera länder för att bedriva säkerhetshotande verksamhet mot Sverige.

Den tekniska utvecklingen har lett till att mängden data som Säkerhetspolisen hanterar i vårt arbete är enorm och den ökar hela tiden. I många ärenden förekommer datamängder i form av till exempel underrättelseuppgifter eller beslag vars omfattning kan jämföras med all information som finns samlad i ett stadsbibliotek. Säkerhetspolisens uppgift är att identifiera både de hot och de hotaktörer som finns i informationsmängden. Vi ska med andra ord hitta nålen i en ständigt växande höstack.

Förmågan att snabbt kunna tillgängliggöra, kontrollera och förstå information kan vara skillnaden mellan liv och död. För att lyckas med arbetet att skydda Sverige och vår demokrati behöver Säkerhetspolisen få tillgång till och inhämta större informationsmängder än vad som sker i dag. Vi behöver till exempel använda artificiell intelligens och maskininlärning för att kunna hitta rätt information vid rätt tidpunkt.

Att få tillgång till och bättre kunna hantera större informationsmängder är en förutsättning för att förhindra framtida spionage och terroristattentat mot Sverige. Det är också en förutsättning för att kunna hitta det okända hotet innan det blir verklighet och att minska handlingsutrymmet för de aktörer som vill skada Sverige och demokratin.

Ett säkrare Sverige där det okända hotet hittas i tid kräver ytterligare lagstiftning som anpassas efter samhällets och teknikens utveckling. Självklart ska detta utformas så att skyddet för den personliga integriteten värnas. Anpassningarna handlar bland annat om:

1 Ökade möjligheter att ta del av krypterad kommunikation. Lagen om hemlig dataavläsning var ett steg i rätt riktning, men mer behövs för att möta säkerhetshoten. Spioner och terrorister bedriver likt grov organiserad brottslighet i princip all sin verksamhet på krypterade appar. Samtidigt har de brottsbekämpande myndigheterna liten eller ingen möjlighet att ta del av uppgifterna. En anledning är att de företag som står bakom meddelandetjänsterna och apparna inte har någon skyldighet att bistå brottsbekämpande myndigheter.

2 Förbättrade möjligheter till informationsdelning. För att motverka säkerhetshotet från främmande makt och våldsbejakande extremism behöver berörda myndigheter kunna dela och ta emot information. En anpassad informationsdelning kräver både tekniska och rättsliga förutsättningar.

3 Kriminalisering av våldsskildrande propaganda. Vid i princip varje husrannsakan Säkerhetspolisen gör för att motverka terrorism påträffas filmer och bilder som skildrar avrättningar eller andra grova våldshandlingar. Materialet används för rekrytering och radikalisering. Möjligheten att göra det straffbart att inneha och se på våldsskildrande propaganda behöver därför ses över.

4 Kunskapscentrum mot extremism. Ett relativt stort antal verksamheter, till exempel skolor, med kopplingar till våldsbejakande extremistmiljöer mottar offentliga medel genom statliga och kommunala bidrag. För att komma till rätta med problemet behövs ett kunskapscentrum som kan ge stöd till de som bedömer vilka som får bidrag.

Just nu pågår ett viktigt och välkommet arbete på Regeringskansliet med att ta fram en ny nationell säkerhetsstrategi. Genom strategin kan behovet av riktning och ramverk för det arbete som krävs för att

värna Sveriges säkerhet under de kommande åren tillgodoses. En samlad strategi ger bättre förutsättningar att gemensamt och samordnat hantera hotbilden och trygga Sveriges säkerhet. Det behöver bli tydligt att fler behöver göra mer för ett säkert Sverige.

De som vill skada Sverige och demokratin har ökat sin förmåga. Varken när det gäller främmande makt eller våldsbejakande extremism är Sverige rustat för att möta hotet. Nu krävs en samlad nationell ansats, där hela samhället bidrar för att hålla Sverige säkert. Hoten är reella, de finns här och nu.

Klas Friberg, Säkerhetspolischef

16 ”Regeringen hjälper Rwanda med politisk förföljelse”

Regeringen har gett klartecken till en utredning om utlämning av en rwandisk medborgare. All bevisning kommer från den auktoritära regimen i landet. Men för oss advokater är det i praktiken omöjligt att få fram motbevisning. Mannens rättigheter kränks därför inte bara i Rwanda utan även i Sverige, skriver Thomas Bodström med flera.

DN. DEBATT 210616

Att regeringen och rättsväsendet hjälper en diktatur att förfölja sina politiska motståndare är inget annat än en stor rättsskandal.

För en tid sedan tvingade Belarus ner ett flygplan som var på väg från Aten till Vilnius. Anledningen var att belarusiska myndigheter grep en journalist, Roman Pratasevitj. Enligt den belarusiska presidenten. Lukasjenko, gjordes detta ”för att skydda folket” och journalisten kallades för terrorist.

Reaktionen lät glädjande nog inte vänta på sig. För en gångs skull var EU-länderna enade om att kraftigt fördöma Belarus och införa sanktioner. Svenska regeringen har också varit skarp i sin kritik. Få tror i dag att Pratasevitj kommer att få en rättvis rättegång. Det är en naturlig uppfattning, eftersom det är omöjligt att en diktatur kan ha ett fritt rättsväsende – i så fall skulle givetvis diktatorer eller andra personer inom den styrande regimen omedelbart åtalas och dömas för brott mot mänskliga rättigheter.

I en annan del av världen hände i princip samma sak. I augusti förra året kidnappades den välkända hotelldirektören Paul Rusesabagina, som räddade 1 200 flyktingar under folkmordet i Rwanda, en insats som blev känd för omvärlden genom filmen ”Hotel Rwanda”. Han befann sig i ett flygplan, som var på väg från Dubai till Burundi, men som i stället landade i Rwanda. Rusesabagina, som kritiserat Rwandas regim, har varit fängslad sedan dess och enligt Amnesty international har hans mänskliga rättigheter redan kränkts. Utöver att han förhindrats att träffa sin advokat har han nekats mat och medicin.

Även om förfarandet i Belarus och Rwanda är närmast identiskt – likaså att de två länderna är djupt odemokratiska och styrs i respektive land av en man,

president Lukasjenko respektive Paul Kagame – är det stor skillnad på hur Sverige förhåller sig till de bägge länderna.

I dag finns i praktiken inget rättsligt samarbete mellan Sverige och Belarus. Det är bra. Det går nämligen inte att lita på att det finns en tillförlitlig rättssäkerhet där och att mänskliga rättigheter respekteras.

När det gäller förhållandet med Rwanda är situationen helt annorlunda. Sverige har sedan flera år ett utvecklat samarbete med den rwandiska regimens rättsväsende.

Att i princip alla NGO-organisationer, som Amnesty international och Human rights watch, kan vittna om förföljelser, trakasserier, kidnappningar och mord mot oppositionella verkar inte ha gjort något intryck. Likaså uppgifter om att vittnen påverkas och att misstänkta torteras. Inte ens den svenska säkerhetspolisens uppgifter om att det förekommer falska anklagelser förändrar inställningen.

Invändningar om att vittnen från Rwanda kan tvingas berätta det som regimen vill, har svensk polis i en tidigare process avfärdat med att ”människor ljuger både i Sverige och Rwanda”. Visst finns det skäl att ibland kritisera svensk polis i samband med förhör, men ingen tror väl att svensk polis utsätter misstänkta för tortyr eller tvingar vittnen att ljuga för att staten vill det. Än mer beklagligt är det att åklagare och domstolar har samma inställning.

Anledningen till det svenska rättsväsendets totala undfallenhet mot en diktatur har sin grund i folkmordet i Rwanda 1994. Men även om Sverige i slutet av 90-talet undertecknade en resolution om att arbeta för att brott som begåtts under folkmordet ska

beivras, får det inte innebära att man struntar i att mänskliga rättigheter inte respekteras.

Det är dags att inse att det nu har gått mer än ett kvarts sekel sedan folkmordet i Rwanda och dags att förstå att landet, efter en lovande start, förvandlats till en fruktansvärd diktatur där regimen använder folkmordet för att förfölja oppositionella.

DN-journalisten Erik Esbjörnssons recension av boken ”Do not disturb” (Michaela Wrong, DN 16/4) fick den passande rubriken ”Därför får skuldkänslor omvärlden att blunda för våldet i Rwanda.” Den boken borde polis, åklagare och domstolar läsa så att de möjligtvis skulle komma på andra tankar i sin inställning till sitt nära samarbete med en diktatur.

För närvarade pågår en utredning om att lämna ut en rwandisk medborgare som har efterlysts av regimen i Rwanda. Mannen är en gift trebarnsfar som bott i Sverige i över 20 år. All bevisning kommer från Rwanda. Det finns ingen möjlighet för svensk polis, åklagare, advokater eller domstol att kontrollera sanningshalten i bevisningen. Trots detta har regeringen givit klartecken till att påbörja utredningen i detta ärende och mannen sitter sedan ett halvår tillbaka häktad av svensk domstol på åklagarens begäran. Dessutom kan vi inte utföra vårt arbete som advokater, då allt material i utredningen, av respekt till de rwandiska myndigheterna, är hemligstämplat.

Vi har blivit förhindrade att göra egna utredningar av anklagelserna från regimen i Rwanda. Att få fram motbevisning mot falska anklagelser är därmed i praktiken omöjligt. Det innebär att mannens rättighet att få en rättvis rättegång enligt Europakonventionen kränks inte bara i Rwanda utan även i Sverige.

Pinsamt nog för Sverige var det helt annorlunda när Norge nyligen hade ett liknande fall. Där tilläts en advokat att göra en undersökning i Rwanda, som visade att flera av vittnena hade ljugit. Det medförde att Norge inte följde Rwandas krav på att lämna ut den rwandiska medborgaren.

Ytterst är det Riksåklagaren, Högsta domstolen och regeringen som kommer att avgöra den här mannens öde, som om han blir utlämnad till Rwanda sannolikt aldrig kommer att återse sin fru och sina barn igen.

Utöver Norge har även Storbritannien, Frankrike och Finland, för att nämna några länder, sagt nej till att utlämna människor till Rwanda, då de inte kan förväntas få en rättvis rättegång vilket anses strida mot Europakonventionen. Frågan är varför vår syn på mänskliga rättigheter, enligt Europakonventionen, har lägre prioritet än våra grannländers.

Det är dags att regeringen samt de högsta juridiska instanserna i Sverige börjar inse konsekvenserna av sitt agerande, som i praktiken innebär att man hjälper en diktatur att komma åt sina politiska motståndare.

En sak är säker: när ytterligare bevis kommer fram som bevisar detta kommer de ansvariga i framtiden inte att kunna säga att de inte visste vad de gjorde.

Thomas Bodström, advokat, tidigare justitieminister (S)

Hanna Larsson Rampe, advokat

Anna Wahlström, advokat

17 ”Tydligare reglering och insyn krävs för hvb-vården”

Häromdagen hittades en femårig pojke tragiskt nog död efter att ha försvunnit från det hvb han var placerad vid – ett hvb som fått upprepad kritik från Ivo. Trots åtgärder mot problem vid hvb-hem är det fortfarande möjligt att bedriva undermålig vård av samhällets mest utsatta barn och ungdomar, skriver sex forskare i socialt arbete.

DN. DEBATT 210617

SVT och Sveriges Radio har under hösten 2020 och våren 2021 vid ett flertal tillfällen rapporterat om olika former av missförhållanden vid landets hvb (hem för vård eller boende) för barn och ungdomar, det vill säga institutioner för barn som utsatts för brister i sin hemmiljö eller har egna destruktiva beteenden som missbruk och kriminalitet. Ofta har det handlat om hot och våld och att ungdomar fortsätter att placeras på hvb som vid upprepade tillfällen fått allvarlig kritik från Inspektionen för vård och omsorg (Ivo).

Det har bland annat rapporterats om personal som varit drogpåverkade, som skickat meddelande med sexuellt innehåll till placerade ungdomar och som utövat våld och ungdomar som mobbat varandra. Så sent som häromdagen hittades en femårig pojke tragiskt nog död i ett vattendrag efter att ha försvunnit från det hvb i Hagfors han var placerad vid – ett hvb som fått upprepad kritik från Ivo.

Utifrån det som kommit fram i senare tids nyhetsrapportering är det lätt att förfäras, även om problemen så vitt vi känner till bara rör en minoritet av alla hvb. Trots att staten bara för ett drygt decennium sedan genom Vanvårdsutredningen kartlade historiska missförhållanden, och trots myndigheters regelbundna tillsyn så är det fortfarande möjligt att bedriva undermålig vård av samhällets mest utsatta barn och ungdomar.

Debatten har hittills framför allt pekat på vikten av lämplig personal och bättre kommunikation mellan Ivo och landets kommuner.

I Sverige finns cirka 500 hvb som har rätt att driva vård och behandling av barn och unga, ibland med stöd av tvångslagstiftning (lvu). Varje år är omkring 10 000 barn och ungdomar placerade på hvb för kortare eller längre perioder, majoriteten av dem är pojkar. Flertalet hvb har som uttryckligt syfte att bidra med behandling till barn och ungdomar. Vården ges i stor utsträckning på en fragmentiserad och svåröverblickbar marknad där omkring 80 procent av hemmen ägs av privata bolag. Vi vet i dag mycket lite om vårdens effekter och innehåll, på denna marknad med höga vinster och ofta höga priser för de betalande kommunerna.

Så vad ska man göra?

1 De problem som rapporterats visar att det finns skäl att se över systemet för Ivos tillståndsprövning och tillsyn av hvb. Enligt våra egna studier ställs förhållandevis få skarpa professionella krav vid tillståndsprövningen (till exempel vad gäller personalens kompetens, personaltäthet, behandlingens innehåll och metoder) samtidigt som de tillstånd som utfärdas är permanenta. Det senare skiljer Sverige från exempelvis Danmark där tillstånd ska omprövas årligen.

Dessutom är det ovanligt att Ivo i samband med tillsyn använder sina skarpaste instrument och faktiskt drar in tillstånd. Detta framkommer inte minst av SVT:s granskning, där hvb har kunnat fortsätta bedriva sin verksamhet trots uppenbara kvalitetsbrister. Man kan fråga sig om näringsidkarens rätt att bedriva vård väger alltför tungt, vilket i förlängningen kan drabba de placerade barnen.

2 Problemen visar tydligt på svårigheterna för kommuner att få relevant information om de hvb som finns på marknaden. Vi vill här understryka att det inte enbart handlar om ”glapp” gällande informationsöverföring mellan Ivo och kommuner. Konkurrensutsättning ställer höga krav på kvalitetskontroll, samtidigt som kommuner tenderar att ha informationsunderläge gentemot hvb-verksamheterna när det gäller kunskap om vad som inom forskningen benämns vårdens ”black box”, det vill säga dess faktiska innehåll.

Offentliga tillsynsbeslut, skarpa upphandlingsavtal och upprättande av bättre nationella kvalitetsregister är grundläggande för en fungerande marknad och de brister som här identifierats måste snarast åtgärdas. Samtidigt ger Ivos tillsyn i grunden enbart en ”ögonblicksbild” av en verksamhet och information från register säger inte nödvändigtvis något substantiellt om vårdens innehåll.

Givet detta, så är det angeläget att kommuner tar sitt ansvar och själva genomför ingående uppföljningar av de hem som används och de placeringar man gjort. Det bör här handla om täta och lämpligen längre på-plats-besök, för att komma närmare vårdens faktiska innehåll och säkerställa att barn och ungdomar vistas i en god miljö och får den behandling som de utlovas.

I de sammanhangen är det helt centralt att myndighetsrepresentanter talar med barnen och ungdomarna också utan medverkan av institutionspersonal. Flera studier och rapporter pekar på att en kontinuerlig och tillitsfull kontakt med ansvarig socialsekreterare är något placerade barn och ungdomar i hög grad efterfrågar.

3 Problemen aktualiserar återigen frågan om vilken kompetens som personal ska ha för att få arbeta vid institutioner avsedda att ge vård och behandling till barn i utsatta livssituationer och med komplexa behov. Det finns fortfarande få tydliga bestämmelser om vilken kompetens de som utför denna svåra samhällsuppgift ska ha. Befintliga kartläggningar visar att en betydande andel av personalen vid hvb saknar eftergymnasial utbildning med inriktning mot vård och behandling.

Det är viktigt att se över befintlig och blivande personals utbildning och lämplighet att arbeta med barn och ungdomar. Personalen måste ha stöd och hjälp i form av grundläggande utbildning, vidareutbildning och handledning. Hur man ska mäta personlig lämplighet är en svårare sak, men det måste finnas metoder för att sålla mellan lämplig och olämplig personal. Enligt flertalet studier är det i grunden relationen mellan personal och placerad ungdom som är nyckeln till en god vård och behandling.

Institutionsvård är i sig en potentiellt ”farlig” verksamhet. Det är till exempel konstaterat att det är riskfyllt att placera ungdomar med destruktivt beteende tillsammans och de rapporter som finns visar på svårigheter att åstadkomma positiva behandlingsresultat. Samtidigt tyder forskning från Sverige och andra länder på att vi knappast kan klara oss helt utan institutionsvård. Frågan är för vilka

barn och unga det är en nödvändig vårdform och hur vården ska styras, kontrolleras och utvärderas.

Det är på tiden med en genomgripande diskussion som behandlar vad staten och kommunerna kan göra, vilken lagstiftning och kontroll som behövs, hur kommuner, Ivo och de som upphandlar tjänsterna ska samarbeta och i vilken grad marknadsmekanismer bör få styra vårdens pris, struktur, omfattning och innehåll.

För forskningens del behövs longitudinella studier där barn och ungdomar följs under längre perioder, både med hjälp av intervjuer för att få deras perspektiv och med hårda data om hur det går för dem. Också djupgående studier av de många och komplexa interaktioner som pågår i en institutionsmiljö behövs för att utveckla kunskapen om vad som är gynnsamt för behandlingen av de barn och ungdomar som placeras.

Peter Andersson, fil dr i socialt arbete

Tommy Lundström, professor i socialt arbete

David Pålsson, postdoktor i socialt arbete

Marie Sallnäs, professor i socialt arbete

Emelie Shanks, fil dr i socialt arbete

Stefan Wiklund, professor i socialt arbete

Artikelförfattarna är verksamma som forskare och lärare vid Institutionen för socialt arbete, Stockholm universitet

18 ”Ny narkotikautredning måste få utreda avkriminalisering”

Efter sommaren ska regeringen presentera direktiv för en ny narkotikautredning. Vi är, liksom socialminister Lena Hallengren (S), skeptiska till avkriminalisering. Men vi menar att det är viktigt att avkriminalisering får prövas av utredningen. Annars kommer utredningens trovärdighet att misstänkliggöras, skriver Bengt Westerberg och Sven-Olov Carlsson.

DN. DEBATT 210618

Regeringen tycks äntligen vara på väg att tillsätta den narkotikautredning som både riksdagen och många narkotikadebattörer länge har krävt. Utredningsdirektiven ska presenteras efter sommaren. Den svenska narkotikapolitiken måste utvärderas ordentligt och internationella erfarenheter systematiskt samlas in.

För att utföra det uppdraget krävs en utredning som får reella förutsättningar att beställa relevanta utvärderingar och söka ny kunskap. Förr var det vanligt i Sverige med statliga utredningar som arbetade under flera år och som hade möjlighet att beställa ambitiösa forskningsrapporter. Vi tror att det är precis vad som krävs när det gäller narkotikapolitiken. Det är alltså hög tid att väcka en gammal god svensk utredningstradition till liv: en bred parlamentarisk utredning som får både resurser och tid.

Det är angeläget att den nya utredningen får ett brett mandat som ger möjlighet att vända på alla stenar. Bara så kan vi få underlag för en, så långt det är möjligt, evidensbaserad narkotikapolitik.

En stor majoritet i Sverige är överens om att icke-medicinsk användning av narkotika ska vara förbjudet. Det gäller även flertalet av dem som är kritiska mot dagens narkotikapolitik.

I Sverige är eget bruk och innehav för eget bruk straffbart. Det kan enligt lagen i värsta fall resultera i sex månaders fängelse. Denna rättsliga ordning infördes för tre decennier sedan. Undertecknad BW medverkade som politiker till den och undertecknad SOC arbetade utanför politiken för att få den till stånd.

De som menar att den politiken har varit framgångsrik brukar peka på att kriminaliseringen innebär att det ofta är polisen som först upptäcker bruk, att många unga uppger att förbudet är ett viktigt skäl för att avstå och att narkotikaanvändningen är förhållandevis låg bland unga. Andelen 15–16-åringar som under den senaste månaden har använt cannabis är i Sverige cirka 3 procent, vilket innebär att Sverige ligger på plats 31 av 35 europeiska länder.

Kritikerna däremot menar att den har misslyckats. De pekar på att konsumtionen har ökat något bland unga vuxna och att den svenska narkotika-dödligheten är näst högst i Europa och de menar att kriminaliseringen avskräcker brukare från att söka hjälp.

De förespråkar en avkriminalisering av det slag som för tjugo år sedan genomfördes i Portugal. Förbudet mot narkotikaanvändning finns kvar där, men i stället för straff väntar vid överträdelse en civilrättslig

reaktion: brukaren ska inställa sig hos en kommission, som informerar om riskerna med narkotika och erbjuder behandling. En avkriminalisering föreslogs i våras av den norska regeringen, men avvisades nyligen av Stortinget. Diskussionen i Norge lär dock fortsätta.

Ett principiellt argument mot kriminalisering är att det är tveksamt att straffa en person för att ha prövat en otillåten substans om det inte skadar någon annan. Det kan vi hålla med om. Men man kan inte bortse från att intaget ofta drabbar andra. Så kan det vara även när det handlar om cannabis. Den har blivit allt starkare, vilket ökar risken för beroende och psykotiska problem. Att fängelse finns i straffskalan motiveras dock enbart med att det krävs för att polisen ska kunna ta urin/blodprov. I praktiken utdöms aldrig fängelse för bara eget bruk. Med en civilrättslig reaktion försvinner möjligheten till urin/blodprov, men vi skulle gärna se att den fanns även utan fängelse i straffskalan.

Vi tror inte att det är särskilt vanligt att brukare på grund av straffbarheten avstår från att söka hjälp. Den ges ju av socialtjänsten eller hälso- och sjukvården utan att polisen blandas in. En studie i Malmö visar att närmare 90 procent av dem som dog av en överdos hade haft kontakt med vården. Behandlingsinsatserna har också ökat under det senaste decenniet, men kvaliteten bedöms i många fall vara undermålig. En åtgärd för att råda bot på detta skulle vara att, som en statlig utredning föreslog redan för tio år sedan, lägga över ansvaret för beroendevården på hälso- och sjukvården.

Även om få på grund av straffbarheten avstår från att söka hjälp så kan det finnas skäl att erbjuda en alternativ påföljd för den som döms, men som vill slippa hamna i polisens belastningsregister. Ärendet

borde kunna helt avskrivas om vederbörande genomgår en behandling som är framgångsrik.

Ibland hävdas att personer, som själva är påverkade, av rädsla för konfrontation med polisen kan avstå från att slå larm om en kamrat har tagit en överdos. Risken för det är liten, men den kan inte nonchaleras. För att minimera den borde man kunna införa en ”den barmhärtiga samaritens lag”, som innebär att polisen inte ingriper mot personer som råkar befinna sig tillsammans med en akut hjälpbehövande.

Det sägs också att kriminaliseringen innebär att polisen lägger orimligt mycket resurser på att jaga småbrukare. Men även vid avkriminalisering förutsätts i regel att polisen ska spela en viktig roll för att upptäcka bruk, så det är oklart varför det skulle leda till några stora besparingar.

Ett problem med avkriminalisering är att den av många skulle kunna uppfattas som att samhället tonar ner risken med narkotikabruk. Användningen bland unga är genomsnittligt större i länder som har avkriminaliserat än i länder där bruket är straffbart. I Norge har polisen noterat en attitydförändring i den riktningen redan under den debatt som har föregått förslaget om avkriminalisering.

Ett definitivt misslyckande för dagens narkotikapolitik är den höga dödligheten. Ibland skylls kriminaliseringen även för den. Det sägs att avkriminaliseringen i Portugal ledde till minskad dödlighet. Det är sant att dödstalen sjönk i samband med avkriminaliseringen, men samtidigt vidtogs en rad andra åtgärder som sannolikt är en viktigare förklaring. Dessutom har dödstalen på senare år åter stigit. Det kan också noteras att den högsta dödligheten i Europa finns i ett av de länder som har avkriminaliserat, nämligen Estland (för att inte tala

om de delar av Nordamerika där narkotika är legaliserat).

Vår slutsats är att man måste finna andra förklaringar till den höga dödligheten i Sverige. En är sannolikt en utsatt social situation för många unga vuxna, en annan läckage från den legala förskrivningen av metadon vid läkemedelsassisterad behandling och en tredje den tidigare nämnda undermåliga behandling som erbjuds dem med beroende. Tidigare var också försäljningen av fentanyl en viktig orsak, men dödligheten på grund av den har efter en dom minskat kraftigt. Den totala dödligheten har gått ner under senare år, men ligger fortfarande orimligt högt.

Narkotikapolisen Lennart Karlsson gav nyligen en god bild av hur svårt narkotikapolitik är: *”Narkotikapolitiken är komplex. Det är inte en bit som ska passa. Det är flera som ska passas in på samma gång. Och om man försöker ersätta en bit med en annan så kan hela pusslet gå i baklås. Förmågan att se hela pusslet, eller som det så populärt brukar heta ’hålla flera tankar i huvudet samtidigt’, är helt avgörande för att inte landa fel.”* Vi kan inte annat än instämma.

Det är viktigt att även avkriminalisering får prövas av utredningen. Om det inte tillåts kommer avkriminaliseringsanhängarna att fortsätta misstänkliggöra inte bara dagens narkotikapolitik utan även utredningens trovärdighet. Vi är i likhet med socialminister Lena Hallengren (S) skeptiska till avkriminalisering, men vi menar alltså att utredningen ändå bör få pröva även den frågan.

Bengt Westerberg, tidigare socialminister och vice statsminister (L)

Sven-Olov Carlsson, tidigare förbundsordförande IOGT-NTO och internationell president i World federation against drugs

19 ”Låt regeringen sitta kvar så länge ny regering inte kan bildas”

Det förvånar mig att vi inte redan infört konstruktivt misstroendevotum. Det finns i dagens Tyskland, som en metod för att förhindra regeringskriser. Visst, en majoritet av riksdagen ska kunna

tvinga en regering att avgå. Men då måste de partier som röstar för misstroende också själva vara beredda att omedelbart ta över regeringsmakten, skriver Olof Petersson.

DN. DEBATT 210619

Man skulle kunna kalla det en parlamentarisk kris. Men det är inte frågan om någon akut händelse. Svensk parlamentarism har länge varit i en svår situation, som nu har blivit värre. Ett parti vill ha en misstroendeförklaring för att visa att regeringen inte har tillräckligt stöd. Just så är det. Detta är ett problem inte bara för regeringen utan för hela det demokratiska systemet.

Vårt parlamentariska statsskick bygger på att regeringen har tillräckligt stöd. Det behöver inte nödvändigtvis vara en majoritetsregering. Det har visat sig att minoritetsregeringar kan vara stabila och handlingskraftiga. Då behövs det breda överenskommelser med partier utanför regeringen.

Idén är enkel. Regeringen regerar. Oppositionen opponerar.

Regeringen styr riket, står det i regeringsformen. Regeringen måste kunna få igenom sin budget och väsentliga delar av sin politik. Annars kan regeringen inte styra riket.

Oppositionen spelar också en viktig roll. Partierna i opposition ska kritisera regeringen, lägga fram alternativa förslag och förbereda sig för att axla regeringsansvaret efter nästa val.

Sverige har ett proportionellt valsystem. Partiernas styrka i riksdagen står i proportion till deras andel bland väljarna. Men i förhållandet mellan riksdagen och regeringen råder inte någon proportionalism. Det största partiet, eller den största regeringskonstellation,

bildar regering. Oppositionen har ingen del av regeringsansvaret.
Ibland hör man argumentet att ett parti som har en femtedel av väljarstödet också ska ha en femtedel av det politiska inflytandet. Om man menar inflytande över regeringsmakten är detta helt enkelt fel. Det är inte så svensk parlamentarism är tänkt att fungera.
Vårt parlamentariska system utformades mot bakgrund av de dystra erfarenheterna från mellankrigstidens Europa. I Tyskland och andra länder klarade det parlamentariska systemet inte påfrestningarna av ekonomiska kriser och politisk extremism. Svaga regeringar framstod som demokratins största problem.
Tage Erlander har berättat om sitt missmod under minoritetsregeringarnas 1920-tal. Förväntningarna hade varit stora. Men den svenska riksdagen framstod som handlingsförlamad *”genom bittra strider mellan partier som såg som sin främsta uppgift att hindra konkurrenspartierna från att förverkliga sina program”. Vi unga var förtvivlade”*, suckade Erlander.
Kravet på starka regeringar blev därför vägledande för parlamentarismens utformning i Sverige. Man införde en spärr mot småpartier för att förhindra en politisk uppsplittring av riksdagen.
Under en period hade Sverige val vart tredje år. Argumentet för att gå tillbaka till fyraåriga mandatperioder var just omsorgen om regeringsmakten. Förkortningen av valperioden från fyra till tre år hade försvagat de politiska organens handlingskraft. Närheten till val hade lett till överdrivna motsättningar mellan de politiska partierna. Långsiktiga uppgörelser mellan partierna hade försvårats.

Tanken var att en regering skulle få tid och möjligheter att förverkliga sitt politiska program. Vid nästa val, fyra år senare, skulle väljarna ha möjlighet att fälla sin dom. Antingen får regeringen fortsätta eller så får oppositionen chans att pröva sitt alternativ.

Så var det tänkt att fungera. Men det har inte blivit så. Riksdagen är uppsplittrad på många partier. Regeringar saknar tillräckligt stöd i riksdagen.

Det finns flera sätt att stärka demokratins handlingskraft. Men inte alla skulle passa Sverige och inte alla är politiskt möjliga.

Att minska riksdagens uppsplittring är enkelt. Det finns flera sätt att göra det svårare för småpartier. Spärrgränsen kan höjas, exempelvis till 5 procent som i Tyskland.

Utjämningsmandaten kan avskaffas eller reduceras till antalet. Valkretsarna kan göras fler och mindre – då hinner bara de största partierna få mandat innan mandaten tar slut.

En fritänkande statsvetare kan bidra till debatten genom att lägga fram sådana förslag. Men det är politiskt omöjligt. Att öka proportionaliteten i valsystemet går bra. Men att minska proportionaliteten går inte. Få är de politiker som vill gå till val under parollen att öka orättvisorna.

Men det finns olika sätt att stärka regeringsmakten utan att ändra valsystemet. En radikalt grepp vore att införa presidentstyre i stället för parlamentarism. Då väljer folket en president, som kan ges mer eller mindre vidsträckta maktbefogenheter. Men om man samtidigt har ett parlament som stiftar lagar uppstår omedelbart risken att presidenten tillhör ett annat parti än parlamentets majoritet. Risken för politiska låsningar är uppenbar.

Samma sak gäller modellen med en direktvald statsminister. Detta system prövades i Israel ett par år men övergavs efter dåliga erfarenheter.
En del statsskick utgör en kompromiss mellan presidentstyre och parlamentarism. Frankrike är ett exempel. Finland var också ett sådant ”halvpresidentiellt” system, men efter det att presidentens makt har reducerats så fungerar Finland i stort sett som ett rent parlamentariskt system.
Eller så kan man acceptera tanken att alla partierna ska vara proportionellt företrädda inte bara i riksdagen utan också i regeringen. Då får vi en permanent samlingsregering. Under andra världskriget styrdes Sverige av en regering med alla partier utom kommunisterna. En del ville behålla samlingssystemet efter kriget men de politiska motsättningarna var för stora.
Schweiz är en välfungerande demokrati med permanent samlingsregering. Men förutsättningarna är speciella. Det saknas en reell opposition och valdeltagandet är lågt. Mycket av den politiska makten i ligger i stället på delstaterna, kantonerna. Folket har möjlighet att påverka genom folkomröstningar och andra former av direkt demokrati.
Slutsatsen är att det är vanskligt att importera andra länders modeller. Politiska institutioner måste ha en förankring i historisk erfarenhet och politisk kultur.
Så frågan återstår vad som går att göra inom ramen för vårt parlamentariska styrelsesätt och proportionella valsystem.
Vad som förvånar mig är att vi inte redan har infört konstruktivt misstroendevotum. Det finns i dagens Tyskland, som en metod för att

förhindra mellankrigstidens ständiga regeringskriser.
Konstruktiv misstroendeförklaring bygger på en enkel idé. Visst, en majoritet av riksdagen ska kunna tvinga en regering att avgå. Men då måste de partier som röstar för misstroende också själva vara beredda att omedelbart ta över regeringsmakten. Annars riskerar landet att inte kunna styras. Politik är inte bara att vara emot. Med konstruktivt misstroendevotum tvingas partierna också visa vad de är för.
Med en sådan regel underlättas regeringsbildningen. Oppositionen måste i förväg ha försäkrat sig om att kunna bilda en regering som tolereras av riksdagen. Först då kan man rösta bort regeringen genom en misstroendeförklaring. Då räcker det inte med oheliga allianser mellan partier som bara är överens om att de ogillar den sittande regeringen.
”Det kommer en tid då varje nation stannar upp och reflekterar över sin framtid.” Så inledde vi Ekonomikommissionens rapport 1993. Då var uppgiften att reformera de politiska institutionerna för att kunna bemästra svåra ekonomiska kriser. Nu är den politiska krisen självförvållad.
Flera av Lindbeckkommissionens förslag kom att genomföras. Men inte punkt 92. Detta förslag har blivit än mer aktuellt. *”Renodla parlamentarismens princip. Stärk regeringens ställning. Inför konstruktivt misstroendevotum: regeringen sitter kvar så länge en ny regering inte kan bildas.”*
Olof Petersson, statsvetare

20 ”De mänskliga rättigheterna måste vara ram för all politik”

Politisk makt är inte ett självändamål utan den är ett redskap för att i debatt och överenskommelser med andra förverkliga det som enligt ens egen respektive ens partis övertygelse är det bästa alternativet. I jämförelse med det kommer målet att bli av med en regering, oavsett om den är höger, mitten eller vänster, alltid i andra hand, skriver ärkebiskop Antje Jackelén.

DN. DEBATT 210620

Språkförvirringen på politikens område tilltar. Betydelser förskjuts, missförstånd uppstår. Det kan vara skadligt för den demokrati vars 100 år vi med rätta uppmärksammar och firar.

Till att börja med är politik inte en sysselsättning endast för politiska partier och mer eller mindre professionella politiker. Politik är ansvarstagande i det offentliga rummet för ett sammanhang där fler människor än den egna släkten lever tillsammans. I sin nya bok ”Den hotade demokratin” pekar Olle Wästberg på riskerna med att tappa bort politik som allas angelägenhet. Professionalisering och centralisering av partier samt fjärmande från

den ”vanliga” medborgaren är allvarliga riskfaktorer för demokratin.

Varje medborgare handlar medvetet och omedvetet politiskt – och ska göra det – inte bara de dagar då kuvertet med röstsedeln stoppas i valurnan utan också däremellan. Att agera politiskt är i grunden ett honnörsord. Visst kan det finnas bra och dålig, hederlig och ohederlig politik, och även politik som måste bekämpas. Men att bruka orden politik och politisk i nedvärderande syfte leder fel. Det förminskar allas vårt medborgerliga ansvarstagande för samhällets bästa, ett ansvar som vi behöver ta som enskilda personer men också gemensamt i sammanslutningar av olika slag.

För det mesta sorteras partier och deras program enligt höger–vänsterskalan. Det är ofta praktiskt, men långt ifrån heltäckande. Gal-tan, som är en ideologisk värderingsskala, har föreslagits som alternativ eller komplement, men har inte fått närmelsevis samma genomslag som höger–vänster.

Det finns dock sådant som ligger bortom vänster–höger-schemat. Det är skadligt när det ändå pressas in i detta schema. FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna från 1948 är ett bra exempel. Den borde stå bortom höger–vänster-skalan, eftersom dessa rättigheter är just – som det engelska namnet säger – universella och därmed grundläggande för allt politiskt handlande. Ändå händer det att de görs till en höger- eller vänsterfråga. I vårt internationella arbete, Act Svenska kyrkan, har vi gjort erfarenheten att de mänskliga rättigheterna i somliga sammanhang ses som höger, eftersom de utgår från varje enskild

människa och inte från gemenskapen. I svensk kontext händer det numera att mänskliga rättigheter och försvaret av dem ses som ett vänsterprojekt.

Nyligen lät en av Sveriges partiledare undslippa sig ett anmärkningsvärt påstående. *”Våra gränser är ju inramade av vår liberalism, vår värdegrund utifrån vår ideologi, de är inte inramade av den svenska lagen eller av FN:s konvention för mänskliga rättigheter,”* sa Nyamko Sabuni i SVT:s Morgonstudion (21/5 2021).

Nu tror jag inte för ett ögonblick att Nyamko Sabuni ringaktar de mänskliga rättigheterna och en partiledare ska naturligtvis stå upp för sin politik. Ändå visar hennes uttalande hur lätt det blir begreppsförvirring. De mänskliga rättigheterna utgör mycket väl en ram för all politik. Alla partiprogram, oavsett var de lokaliserar sig på en höger–vänster-skala, måste acceptera att bli prövade mot de mänskliga rättigheterna. I alla situationer måste det högsta målet för politiken vara att söka det bästa för kommunen, regionen och landet, som en del av en europeisk och global gemenskap.

Politisk makt är inte ett självändamål utan den är ett redskap för att i debatt och överenskommelser med andra förverkliga det som enligt ens egen respektive ens partis övertygelse är det bästa alternativet. I jämförelse med det kommer målet att bli av med en regering, oavsett om den är höger, mitten eller vänster, alltid först i andra hand. Det finns dock ett enda undantag, nämligen om det handlar om en diktatorisk regering som motverkar själva demokratin och sätter de

mänskliga rättigheterna åt sidan. Då måste det högsta målet bli att ersätta en sådan regering.

Varför vurmar då jag som teolog och kyrkoledare för de mänskliga rättigheterna?

1 För det första därför att teologin också tillhör det som inte ska definiera sig utifrån en höger–vänster-skala. Denna skala är inte irrelevant för kyrkans arbete, men kan aldrig vara måttstocken för den. Kristen teologi är inte underordnad ett lands politik, utan måste orientera sig utifrån det bibliska budskapet om Jesus Kristus som uttolkas i varje tid och i världsvid gemenskap.

Kyrkans ställningstaganden i det offentliga rummet ska alltid vara teologiskt motiverade. Det kan handla om att ställa frågor som få andra ställer eller att, många gånger tillsammans med andra, uppmärksamma situationer av utsatthet. Det kan vara bekvämt eller obekvämt för politiker, men ersätter aldrig deras jobb.

2 För det andra utgår de mänskliga rättigheterna från en grund som är given innan alla kalkyler om nytta och smarta lösningar kan börja. Alla människor är födda fria och jämlika i värdighet och rättigheter, som översättningen av första artikeln egentligen borde lyda (snarare än den gängse översättningen: födda fria och lika i värde). Här finns en stor närhet till en grundläggande text i judisk och kristen tradition: den första skapelseberättelsen där det heter att Gud skapade människan till sin avbild (1 Moseboken 1:27). Dessutom, som den andra skapelseberättelsen poängterar, skapade Gud människan som en relationsvarelse (1 Moseboken 2:4b-3:7). I tur och ordning uppstår

relationen till skaparen, till skapelsen, till medmänniskan och till sig själv.

Det mänskliga livets mening hänger i ett nät av dessa fyra relationer: till det heligaste som majoriteten av jordens befolkning kallar Gud, till planeten som ekosystem, till vår nästa som är nära eller långt borta och till det egna jaget.

Denna grund – människans värdighet och hennes relationalitet – bör vara ram och grund för alla partiers politik, och inte tvärtom. Jag tänker på den tyske sociologen Hartmut Rosas bok ”Det vi inte kan råda över”.

Å ena sidan har vi det som vi kan råda över fullt ut, det som vi upplever att vi helt och hållet förfogar över. Å andra sidan kan vi inse att det finns sådant som vi gör rätt i att erkänna som ”oförfogbart”, sådant som det vore fel att göra anspråk på att till fullo råda över. Vi måste vara noga med att skilja mellan dessa två. Utan den skillnaden blir livet stumt och öde. Teologiskt uttryckt: där vi nonchalerar det som möter oss som heligt är risken överhängande att också det mänskliga tar stryk.

Vi behöver hålla rätt på begreppen och värna om de mänskliga rättigheterna som en ram för allt politiskt arbete. Och i det kan vi alla bidra.

Ärkebiskop Antje Jackelén, Svenska kyrkan

21 ”C-väljare trotsar Lööf – säger nej till vinster i välfärden”

En ny undersökning visar att 70 procent av Centerpartiets väljare tycker att vinstbegränsningar är ett bra förslag. Det framgår också att viljan att begränsa vinsterna bidrar till att en fjärdedel av dem kan överväga att byta parti. Det är dags för Annie Lööf att börja representera de egna väljarna i stället för skol- och välfärdskapitalet skriver Daniel Suhonen och Kalle Sundin, Katalys.

DN. DEBATT 210621

Välfärdsbolagen inom vård, skola och omsorg fortsätter att omvandla svenska skattepengar till privata vinster – mot folkets vilja. Under lång tid har SOM-institutets mätningar visat att det finns en klar majoritet i väljarkåren som vill begränsa möjligheterna till vinstuttag, men Centerpartiet, Liberalerna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna har satt stopp för det.

Det är i höst tio år sedan den uppmärksammade Caremaskandalen, då Dagens Nyheter avslöjade grova missförhållanden på koncernens äldreboenden. Medan det sparades in på bemanning och hygienartiklar så att de gamla

inte fick den vård de behövde gavs cheferna del av hemliga bonusprogram. Det blev startskottet för ett ljudligt folkligt missnöje som sedan ökat i volym i takt med att fler skandaler radat upp sig.

Under 2013 gick John Bauer-skolorna i konkurs medan ägaren blev mångmiljonär. Året därefter granskades Hälsans förskola som lät barnen äta knäckebröd och vatten som kost samtidigt som stora summor försvann ur verksamheten som vinster. Kartläggningar har visat hur friskolor systematiskt antar ett elevunderlag som kräver färre anställda, vilket skapar vinstutrymme. Glädjebetyg har blivit ett sätt för skolor att göra sig attraktiva som kundval. Den som letar exempel på hur marknadslogiken inkräktat skadligt på välfärdsverksamheterna behöver inte leta länge.

Under det senaste året har behovet av regleringar manifesterat sig ytterligare. Vidden av den segregerande effekt som marknadsskolan bidragit till har tagit större plats i debatten.

Coronapandemin har satt välfärden i fokus. I april uppdagades att vårdbolaget Attendo delat ut miljonbonusar till sina toppchefer trots att de mottagit extrastöd från skattebetalarna. Parallellt har allvarliga medieavslöjanden gjorts om underbemanning hos koncernen när smittan slog till. I dolda inspelningar avslöjas att kohortvård – som innebär att man håller isär sjuka och friska och att samma personal inte jobbar med båda – inte bedrevs på ett hårt drabbat boende i Stockholm. Detta tvärtemot vad Attendo uppgav för anhöriga. Nyligen uppdagades ytterligare uppgifter där personal

från koncernens boenden larmat om missförhållanden.

Vi går snart in i en ny valrörelse. För att få en bild av opinionsläget i vinstfrågan just nu – och undersöka hur olika spår i debatten satt avtryck hos allmänheten – har Katalys låtit Novus göra en väljarundersökning.

Resultaten visar att:

1 70 procent av C-väljarna vill begränsa vinster i välfärden, men blir överkörda av Annie Lööf och partiledningen. Vår mätning visar att det fortsatt finns ett överväldigande stöd för att reglera vinster i välfärden i väljarkåren som helhet – två av tre tycker att vinstbegränsningar är ett bra förslag. Skulle en folkomröstning genomföras hade åtta av tio väljare röstat för begränsningar i någon form.

Av särskilt intresse är att närstudera Centerpartiets väljare. Sett till dagens väljaropinion och besked i regeringsfrågan verkar två alternativ formera sig: en koalition mellan Moderaterna, Sverigedemokraterna, Kristdemokraterna och Liberalerna står mot en mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Miljöpartiet och Vänsterpartiet. Att stödet för reglering är kraftigt bland Socialdemokraternas, Vänsterpartiets, och Miljöpartiets väljare vet vi sedan tidigare – men vår undersökning visar även att 70 procent av Centerpartiets väljare tycker att vinstbegränsningar är ett bra förslag. Dessutom ser vi att viljan bland Centerväljarna att begränsa vinsterna bidrar till att en fjärdedel av dem kan överväga att byta parti.

Ur ett representativt perspektiv är centerledningens nuvarande linje – att tillåta

oreglerade vinstuttag – fullständigt snedvriden. Annie Lööf kör helt enkelt över sina väljare.

2 Det finns en pandemi- och Attendoeffekt i väljarkåren: förutsättningarna att driva igenom vinstbegränsningar bör vara särskilt gynnsamma.

Knappt en femtedel av Sveriges väljarkår uppger att de under pandemin tycker att det har blivit viktigare att begränsa vinsterna för skattefinansierade bolag inom vård, skola och omsorg. Av dessa uppger två av tre medierapporteringen om Attendos agerande som ett av skälen.

Det innebär att Attendos bonusutdelningar bidragit till att 12 procent av allmänheten tycker att det har blivit viktigare med vinstbegränsningar, vilket kan uppskattas till cirka 900 000 väljare (baserat på antalet röstberättigade i valet 2018). Hela 80 procent uppger att de tagit del av rapporteringen om Attendo.

3 Stort stöd för slopad kötid som urvalsprincip i skolan och högre skolpeng till kommunala skolor än friskolor. Björn Åstrands statliga utredning om en mer likvärdig skola har överlämnat förlag till regeringen i syfte att minska skolsegregationen. Två av dessa förslag har mött stort motstånd från skolbolagen. Det ena handlar om att kommunala skolor ska få högre skolpeng än friskolor eftersom de har helhetsansvar för alla kommunens elever. Vår undersökning visar att sex av tio väljare tycker det är ett bra förslag, endast 19 procent tycker att det är dåligt.

Det andra förslaget handlar om att kötid inte längre ska tillåtas som urvalsprincip i skolan för att skapa en mer likvärdig antagning. Ungefär varannan väljare tycker det är ett bra förslag, endast 20 procent är negativa. Det finns en tydlig uppdelning där väljarna för Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Miljöpartiet, Centerpartiet och Liberalerna är mer positiva till förslagen än Moderaternas, Kristdemokraternas och Sverigedemokraternas väljare.

För Socialdemokraterna sänder vår undersökning en tydlig signal: gör skarpa vinstbegränsningar till en tongivande del av valplattformen 2022. Pandemin har satt välfärden i ett nytt ljus – fler väljare förstår nu att den måste stå pall när vi behöver den som mest. Den omdömeslöshet som uppvisats av bolag som fått statliga krisstöd har bidragit till att droppen runnit över för många. Det sticker ordentligt i ögonen att se skattemedel bli till miljonbonusar för chefer i koncerner som inte sköter sig.

Till Centerpartiets ledning är budskapet ett annat: börja representera de egna väljarna i stället för skol- och välfärdskapitalet. Vår undersökning visar att om det efter valet 2022 inleds ett regeringssamarbete mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Vänsterpartiet och Miljöpartiet så finns det ett 83-procentigt stöd bland koalitionens väljare att begränsa vinsterna i välfärden – och en stor folkmajoritet i väljarkåren som helhet.

Skulle Annie Lööf bortse från detta måste hennes partis agerande kallas för vad det är: ett elitdrivet ideologiskt gisslandrama med väljarna och välfärden som offer. Centerledningens

okritiska inställning till vinstuttagen har i det närmsta obefintligt folkligt fotfäste inför en eventuell regeringsförhandling med Socialdemokraterna.

I tio år har vinstdebatten rasat utan politiskt resultat, nu kan inte folkviljan ignoreras längre.

Fakta. Rapporten

Rapporten ”Den ignorerade majoriteten – två av tre vill begränsa vinster i välfärden” släpps i dag.

Rapporten bygger på en väljarundersökning som gjorts av Novus.

Frågorna ställdes via webbintervjuer under perioden 13 maj–21 maj 2021. Individurvalet har dragits slumpmässigt ur Novus förrekryterade Sverigepanel.

Rapportenfinns att läsa på www.katalys.org

Daniel Suhonen, chef vid det fackliga idéinstitutet Katalys

Kalle Sundin, utredare vid det fackliga idéinstitutet Katalys

22 ”Nyval kan verka bra – men det är ett misslyckande”

Möjligheten till extraval är en säkerhetsventil. Det är bra att den finns men att den löser ut betyder att någonting inte fungerar som det ska. Varje nyval är ett nederlag för den representativa demokratin. Herbert Tingsten varnade redan på trettiotalet för att nyval inbjuder till kortsiktig taktik utan att regeringens ställning stärks, skriver Olof Petersson.

DN. DEBATT 210622

Man skulle kunna kalla det nyvalsparadoxen. Nyval kan verka bra för demokratin. Väljarna får ju ett extra tillfälle att påverka. Men så enkelt är det inte.

Att det över huvud taget finns extraval är ett tecken på problem. Om den representativa demokratin fungerar normalt behöver väljarna inte ingripa under pågående valperiod.

Huvudsyftet med extraval är att lösa regeringskriser. Väljarna har gett sina riksdagsledamöter ansvaret att leda landet. Regeringen ska ha riksdagens förtroende eller åtminstone tolereras av riksdagen. Men om de politiska låsningarna blir alltför stora så återstår inget annat.

Nyval är ett erkännande av att politikerna har misslyckats. De tvingas gå tillbaka till sina uppdragsgivare och säga sorry, vi klarade det inte.

Möjligheten att hålla nyval blev aktuell under 1920-talets minoritetsparlamentarism och regeringskriser. Motioner väcktes i riksdagen om att göra det lättare att hålla nyval, eller urtima val som det hette då.

Uppgiften att utreda saken gick till Herbert Tingsten, då tongivande statsvetare, senare chefredaktör för denna tidning. Tingsten konstaterade att nyval passade bättre i vissa demokratier än andra.

Den engelska modellen av parlamentarism bygger på majoritetsval i enpersonsvalkretsar och två stora partier som konkurrerar med varandra. Där kan också små skillnader i valutslag tippa över balansen. Då kan nyval lösa en regeringskris.

Men i ett proportionellt flerpartisystem som det svenska är läget annorlunda. Med hänsyn till partiernas inbördes styrka och det proportionella systemets verkningssätt skulle ett nyval inte leda till väsentliga förändringar i partiställningen.

Tingsten varnade också för att nyval inbjuder till kortsiktig taktik. Regeringens ställning skulle knappast stärkas. *”Snarare skulle man under ett system med minoritetsparlamentarism kunna tänka sig, att de utanför regeringen stående partierna samverkade för att tillfoga regeringen nederlag och därigenom minska dess prestige inför den allmänna opinionen.”* (SOU 1935:21)

Det har också framförts andra argument för nyval. Ett nyval kan påskynda genomförandet av en grundlagsändring. Ändringar av de svenska grundlagarna kräver ju två likalydande beslut med mellanliggande val. Men just möjligheten att snabbt genomdriva grundlagsändringar har fått skarp kritik. ”Orimligt lätt att rösta bort den svenska demokratin”, skrev några människorättsaktivister på denna debattsida för ett par år sedan (25/3 2018).

Och nu har en utredning fått i uppdrag att bedöma om det val till riksdagen som ska hållas mellan de två riksdagsbesluten om grundlagsändring måste vara ett ordinarie val.

Här framträder nyvalsparadoxen extra tydligt. Väljarnas makt minskar för att skydda demokratin. Vissa beslut är så viktiga för demokratin att de kräver eftertanke och noggrann prövning. Då ska inte tillfälliga opinioner få påverka.

Ingen har veterligen ifrågasatt möjligheten att hålla extraval. Däremot har man diskuterat fram och tillbaka hur reglerna närmare bestämt ska se ut. Särskilt komplicerat var det under 1809 års regeringsform, där kungen var inblandad i beslut om att upplösa riksdagen och utlysa urtima val.

Med grundlagsreformen i början av 1970-talet förenklades reglerna. Regeringen får besluta om extraval till riksdagen mellan ordinarie val. Extraval ska också hållas om försöken att bilda regering misslyckas.

Det finns länder som saknar möjlighet att utlysa nyval, exempelvis Norge och USA. I de länder

som håller nyval brukar en ny mandatperiod börja.

Sverige skiljer ut sig internationellt i det avseendet att det ordinarie valet hålls oavsett om det varit nyval eller inte. *”Såvitt bekant har en regel, motsvarande den svenska, funnits endast i en främmande stat, nämligen i Sachsen-Koburg-Gothas författning av år 1852”*, kommenterade Herbert Tingsten.

En utredning föreslog 1963 att man skulle hoppa över det ordinarie valet om nyvalet hölls mindre än ett år före. Då skulle mandatperioden kunna bli upp till fem år. Men det förslaget genomfördes inte.

Nyval ger alltså väljarna möjlighet att ingripa i den politiska processen under pågående valperiod.

En del statsskick har drivit denna tanke ännu längre. Där har väljarna möjlighet att ta initiativ till att återkalla ett mandat innan mandatperioden löper ut.

Ett antal delstater i västra USA ger denna möjlighet till recall. Ett uppmärksammat fall ägde rum 2003 då en majoritet i Kalifornien röstade för att avsätta den sittande guvernören och i stället välja Arnold Schwarzenegger. Till hösten väntas en ny sådan förtroendeomröstning.

Men en sådan ångerrätt beror på att demokratin har problem. I slutet av 1800-talet hade amerikansk politik blivit genomkorrumperad. De stora bolagen kunde styra lagstiftningen genom mutor och gentjänster. Bolagen bevakade de lagstiftande församlingarna genom särskilda representanter. De brukade träffas i

ett förrum, lobby, och kallades följaktligen lobbyister. Men storbolagen nöjde sig inte med att påverka de redan valda utan de använde nu också sin makt för att utöva inflytande över valen. *”I stället för att köpa lagstiftare har man tillsatt dem”*, konstaterade Tingsten.

Den representativa demokratin hade blivit så försumpad att den inte längre fungerade. En reformrörelse drev igenom möjligheter till folkomröstningar, recall och andra sätt att bemästra eller gå förbi de korrupta politikerna.

Ett avgörande ögonblick i svensk författningshistoria ägde rum 1743. Denna så kallade principalatstrid gäller förhållandet mellan väljarna (principalerna) och deras valda ombud. Riksdagen skulle ta ställning i tronföljdsfrågan. Borgerskapet i Stockholm ville ha en annan lösning än sin representant i borgarståndet och röstade för att avsätta honom. Men han vägrade att avgå.

Till sist fick han rätt. Väljarna kunde inte återkalla ett mandat eller tvinga sin representant att rösta på ett visst sätt. I den riksdagsordning som sedan antogs 1810 infördes en bestämmelse om att riksdagens ledamöter inte kunde bindas av andra föreskrifter än rikets grundlagar.

Liknande principstrider utspelades också i andra länder vid denna tid. Det fanns två olika tolkningar av vad en representativ demokrati egentligen innebar. Anhängarna till det imperativa mandatet ville kunna binda sina representanter med bestämda instruktioner. Det fria mandatets förespråkare hävdade däremot att en representant måste få handla

efter sitt eget samvete och ställas till svars först vid nästa val.

Det var det fria mandatets princip som segrade. Den offentliga makten i Sverige utgår från folket. Men folket deltar inte aktivt i den dagliga statsstyrelsen. Riksdagen är folkets främsta företrädare och det är riksdagen som stiftar lagar, beslutar om budget och kontrollerar regeringsmakten.

Möjligheten till extraval är en säkerhetsventil. Det är bra att den finns men att den löser ut betyder att någonting inte fungerar som det ska. Varje nyval är ett nederlag för den representativa demokratin.

Rickard Sandler avgick som statsminister 1926 och fällde det berömda yttrandet: *”Det är bättre att denna regering faller än att regeringsmakten lämnas att förfalla.”*

Vad som nu händer är inte bara att regeringen faller utan också att regeringsmakten förfaller. Svensk parlamentarism klarar inte längre att få fram starka regeringar. Det är bara att konstatera att den representativa demokratin har hamnat i sin värsta kris sedan regeringsformen kom till för ett halvsekel sedan.

Olof Petersson, statsvetare

Kapitel: 3 utrikes och inrikes artiklar 8-14 juni 2021

Samhällsplaneringens problem

En lång sammanfattning om samhällsplaneringens problem finns på sidorna 149 - 240 i

Sven Wimnell 22 april 2021: Levnadskostnader 2021, skatter, skattefördelning, några samhällsproblem. vårbudget. Debattartiklar i DN 18-22 april 2021. Om samhällsplaneringens problem. Utrikes och inrikes artiklar15-18 april 2021.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzy22.pdf

Tillsammns bidrar vi till en bättre värld

Sida är Sveriges biståndsmyndighet. Genom samarbete med civilsamhället, myndigheter och företag arbetar vi för hållbar utveckling, och skapar förutsättningar för människor som lever i fattigdom och förtryck att förändra sina liv.

Webbplatskarta för sida.se

Söker du något på vår webbplats? Här får du en överblick över alla sidor som finns på webbplatsen och hur webbplatsen är uppbyggd.

- Så fungerar biståndet
  - Syftet med biståndet
  - Två sorters bistånd
  - Finansiering av biståndet
  - Globala målen för hållbar utveckling
  - Aktörer i biståndet
    - Civilsamhället
    - Offentlig sektor
    - Multilaterala organisationer
    - Näringslivet
    - Forskare och universitet
  - Så mäter Sida resultat
    - Resultat av svenskt bistånd 2020
    - Resultat av svenskt bistånd 2019
  - Kontroll av biståndet
    - Sidas arbete mot korruption
    - Openaid ger insyn i biståndet
  - Prioriteringar i biståndet
- Sida i världen
- Samarbetspartner till Sida
  - Samarbeta med Sida

        - Så blir en insats till
        - Genomförande och uppföljning
        - Mål- och resultatstyrning
        - Utvärdering av svenskt utvecklingssamarbete
    - Civilsamhället och organisationer
    - Forskare och universitet
    - Näringslivet
        - Swedish Leadership for Sustainable Development
        - Garantier
        - Challenge Funds
        - Power Africa
    - Offentlig sektor
        - EU-Twinning
        - TAIEX
    - Multilaterala organisationer
    - Metoder och material
        - Gender Toolbox
        - Green Toolbox
        - Human Rights Based Approach – rättighetsperspektiv
        - Peace and Conflict Toolbox
        - Poverty Toolbox
    - Utlysningar
    - International Training Programmes
- Seminarier och kurser
    - Kurser
        - Praktisk information om Sida Partnership Forum
    - Development Talks och seminarier
    - Sida Alumni-föreläsning
- Jobba med bistånd
    - Jobba på Sida
        - Rekryteringsprocessen på Sida
        - Medarbetare berättar
        - Tillsatta jobb
        - Praktik på Sida
        - Traineeprogram
    - Internationella tjänster
    - Sidas stipendier
- Om Sida
    - Så styrs Sida
        - Miljöledning
    - Organisation
        - Generaldirektörens stab
        - Avdelningen för ledningsstöd
        - Avdelningen för HR och kommunikation
        - Avdelningen för verksamhetsstöd
        - Avdelningen för internationella organisationer och tematiskt stöd

- Avdelningen för partnerskap och innovation
- Avdelningen för Afrika
- Avdelningen för Asien, Mellanöstern och humanitärt bistånd
- Avdelningen för Europa och Latinamerika
- Internrevision
- Sidas vetenskapliga råd

- Kontakta oss
  - Fakturera Sida
  - Anmäl misstankar om korruption, oegentligheter och missförhållanden
- Publikationer
- Upphandlingar
- Nyheter
- Presskontakter
  - Pressmeddelande och pressinbjudningar
  - Pressbilder
  - Logotyper
- Opinion om biståndet
- Om webbplatsen
  - Webbplatskarta för sida.se
  - Om kakor
  - Användning av personuppgifter
  - Tillgänglighet

Hitta snabbt

- Publikationer
- Anmäl korruption och oegentligheter
- Presskontakter
- Tillgänglighetsredogörelse
- Användning av personuppgifter
- Hantera kakor

Sidas webbplatser

- Openaid. Observera många samband
- Sidas frågeforum
- Lediga tjänster
- Sida Alumni

Kontakt **Kontakta oss**

Utrikes artiklar 8 - 14 juni 2021

Utrikes och inrikes artiklar ligger tillsammans osorterade på slutet Läsarna får själva sortera artiklarna De börjar på sidan 323

Inrikes DN-artiklar 8 - 14 juni 2021

Artiklarna är inte som vanligt sorterade på problemområden utan är placerade tillsammans på slutet i dagordning med 8 juni först och 15 juni sist.

Som vanligt följer i det närmaste listan med riksdagen, departementen, ministrarna, kommunerna och regionerna.

210 **Lista över problemområden**

211 Riksdagen och politiska partier

223 Statsrådsberedningen och statsministern

231 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

243 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

250 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

256 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

268 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

281 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

294 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

302 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna.

323 **Utrikes och inrikes artiklar 8-14 jun i2021**

Riksdagen och de politiska partierna. Och övergripande de-lar av kuturministerns demokrati och kultur

www.riksdagen.se

210 **Lista över problemområden**

211 Riksdagen och politiska partier

223 Statsrådsberedningen och statsministern

231 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

243 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

250 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

256 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

268 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

281 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

294 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

302 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna.

323 **Utrikes och inrikes artiklar 8-14 jun i2021**

Från http://wimnell.com/omr36-39zzzzzq14-15.pdf

Sveriges Riksdag och dess utskott, partier och ledamöter

Revidering har skett 19 februari 2021 bara beträffande utskottens arbetsuppgifter. Enligt brev från riksdagen:

" I bilagan i riksdagsordningen hittar du utskottens ansvarsområden,
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/riksdagsordning-2014801_sfs-2014-801

Vänliga hälsningar
Marianne Moström
Riksdagsinformation
Kommunikationsavdelningen
Riksdagsförvaltningen

020-349 000

riksdagsinformation@riksdagen.se
www.riksdagen.se "

Sveriges riksdag

https://www.riksdagen.se

Start
Ledamöter & partier
Utskotten & EU-nämnden
Debatter & beslut
Dokument & lagar
Så funkar riksdagen
Webb-tv

Riksdagens utskott (14 feb 2019 Från omr40zp)

Klicka på länkarna

Alla utskott och EU-nämnden
http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/#alla-utskott--eu-namnden

Arbetsmarknadsutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/arbetsmarknadsutskottet/

Civilutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/civilutskottet/

Finansutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/finansutskottet/

Försvarsutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/forsvarsutskottet/

Justitieutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/justitieutskottet/

Konstitutionsutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/konstitutionsutskottet/

Kulturutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/kulturutskottet/

Miljö- och jordbruksutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/miljo--och-jordbruksutskottet/

Näringsutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/naringsutskottet/

Skatteutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/skatteutskottet/

Socialförsäkringsutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/socialforsakringsutskottet/

Socialutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/socialutskottet/

Trafikutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/trafikutskottet/

Utbildningsutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/utbildningsutskottet/

Utrikesutskottet http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/utrikesutskottet/

EU-nämnden http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/eu-namnden/

Sammansatta utrikes- och försvarsutskottet
http://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/sammansatta-utrikes--och-forsvarsutskottet/

1. Konstitutionsutskottet ska bereda ärenden om

a) lagstiftning i konstitutionella och allmänt förvaltningsrättsliga ämnen,
b) lagstiftning om radio, television och film,
c) yttrandefrihet, opinionsbildning och religionsfrihet,
d) press- och partistöd,
e) Riksrevisionen, såvitt avser val av riksrevisorn och riksrevisionsdirektören, skiljande av riksrevisorn respektive riksrevisionsdirektören från uppdraget, åtal mot riksrevisorn och riksrevisionsdirektören, Riksrevisionens årsredovisning och revision av Riksrevisionen,
f) riksdagen och riksdagens myndigheter i övrigt utom Riksbanken,
g) länsförvaltningen och rikets administrativa indelning,
h) den kommunala självstyrelsen,
i) medgivande från riksdagen att väcka talan mot en riksdagsledamot eller att ingripa i en ledamots personliga frihet, samt
j) anslag inom utgiftsområde 1 Rikets styrelse.

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/konstitutionsutskottet/

2. Finansutskottet ska bereda ärenden om

a) penning-, kredit-, valuta- och statsskuldspolitiken,
b) kredit- och fondväsendet,
c) det affärsmässiga försäkringsväsendet,
d) Riksrevisionen i den mån ärendena inte tillhör konstitutionsutskottets beredning,
e) den kommunala ekonomin,
f) statliga arbetsgivarfrågor, statlig statistik, redovisning, revision och rationalisering,
g) statens egendom och upphandling i allmänhet,
h) förvaltningsekonomiska frågor i övrigt som inte rör enbart ett visst ämnesområde,
i) budgettekniska frågor, samt
j) anslag inom utgiftsområdena 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning, 25 Allmänna bidrag till kommuner, 26 Statsskuldsräntor m.m. samt 27 Avgiften till Europeiska unionen.

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/finansutskottet/

3. Skatteutskottet ska bereda ärenden om

a) skatteförfarandet,
b) folkbokföring,
c) exekutionsväsendet, samt
d) anslag inom utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution.

h**ttps://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/skatteutskottet/**

4. Justitieutskottet ska bereda ärenden om

a) domstolarna,
b) arrendenämnderna och hyresnämnderna,
c) åklagarväsendet,
d) polisväsendet,
e) rättsmedicinen,
f) kriminalvården,
g) brottsbalken, rättegångsbalken och lagar som ersätter eller har nära samband med föreskrifter i dessa balkar, samt h) anslag inom utgiftsområde 4 Rättsväsendet.

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/justitieutskottet/

5. Civilutskottet ska bereda ärenden om

a) äktenskaps-, föräldra-, ärvda-, jorda-, handels- och utsökningsbalkarna och lagar som ersätter eller har nära samband med föreskrifter i dessa balkar, i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning,
b) försäkringsavtalsrätt,
c) associationsrätt,
d) skadeståndsrätt,
e) transporträtt,
f) konkursrätt,
g) konsumentpolitik,
h) internationell privaträtt,
i) lagstiftning av annat allmänt civilrättsligt slag,
j) bostadsförsörjning och annan bostadspolitik,
k) plan- och bygglagstiftningen samt andra frågor som har nära samband med denna,
l) vattenrätt,
m) expropriation, fastighetsbildning och lantmäteriväsendet, samt
n) anslag inom utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik.

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/civilutskottet/

6. Utrikesutskottet ska bereda ärenden om

a) rikets förhållande till och överenskommelser med andra stater och mellanfolkliga organisationer,
b) internationellt utvecklingssamarbete,
c) utrikeshandel i övrigt och internationellt ekonomiskt samarbete, allt i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning, samt
d) anslag inom utgiftsområdena 5 Internationell samverkan och 7 Internationellt bistånd.

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/utrikesutskottet/

7. Försvarsutskottet ska bereda ärenden om

a) totalförsvar,
b) samhällets räddningstjänst,
c) åtgärder för att minska samhällets sårbarhet,
d) kärnteknisk säkerhet och strålskydd,
e) sjö- och kustövervakning, allt i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning, samt
f) anslag inom utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap.

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/forsvarsutskottet/

8. Socialförsäkringsutskottet ska bereda ärenden om

a) socialförsäkringsbalken och lagar som ersätter eller har nära samband med föreskrifter i denna, i den mån ärendena inte hör till ett annat utskotts beredningsområde,
b) familjeförmåner,
c) förmåner vid sjukdom och arbetsskada,
d) förmåner vid ålderdom,
e) förmåner till efterlevande,
f) bostadsstöd,
g) sjuklön,
h) socialavgifter,
i) migration,
j) svenskt medborgarskap, samt
k) anslag inom utgiftsområdena 8 Migration, 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning, 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom och 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn.

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/socialforsakringsutskottet/

9. Socialutskottet ska bereda ärenden om

a) omsorger om barn och ungdom i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning,
b) omsorg om äldre och personer med funktionsnedsättning,
c) åtgärder mot missbruk och andra socialtjänstfrågor,
d) alkoholpolitiska åtgärder,
e) hälso- och sjukvård,
f) sociala ärenden i övrigt, samt
g) anslag inom utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg.

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/socialutskottet/

10. Kulturutskottet ska bereda ärenden om

a) allmänna kultur- och bildningsändamål,
b) kulturarv,
c) folkbildning,
d) ungdomsverksamhet,
e) internationellt kulturellt samarbete,
f) idrotts- och friluftsverksamhet,
g) tillsyn och reglering av spelmarknaden,
h) trossamfunden i den mån de inte tillhör konstitutionsutskottets beredning,
i) radio och television i den mån de inte tillhör konstitutionsutskottets beredning, samt
j) anslag inom utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid.

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/kulturutskottet/

11. Utbildningsutskottet ska bereda ärenden om

a) skolväsendet, vissa särskilda utbildningsformer och annan pedagogisk verksamhet,
b) högre utbildning, forskning och rymdfrågor,
c) studiestöd, samt
d) anslag inom utgiftsområdena 15 Studiestöd och 16 Utbildning och universitetsforskning.

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/utbildningsutskottet/

12. Trafikutskottet ska bereda ärenden om

a) vägar och vägtrafik,
b) järnvägar och järnvägstrafik,
c) hamnar och sjöfart,
d) flygplatser och luftfart,
e) post,
f) elektroniska kommunikationer,
g) it-politik, samt
h) anslag inom utgiftsområde 22 Kommunikationer.

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/trafikutskottet/

13. Miljö- och jordbruksutskottet ska bereda ärenden om

a) jordbruk, skogsbruk, trädgårdsnäring, jakt och fiske,
b) vädertjänst,
c) naturvård,
d) miljövård i övrigt som inte tillhör ett annat utskotts beredning, samt
e) anslag inom utgiftsområdena 20 Allmän miljö- och naturvård samt 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/miljo--och-jordbruksutskottet/

14. Näringsutskottet ska bereda ärenden om

a) allmänna riktlinjer för näringspolitiken och därmed sammanhängande forskningsfrågor,
b) industri och hantverk,
c) handel,
d) immaterialrätt,
e) energipolitik,
f) regional utvecklingspolitik,
g) statlig företagsamhet,
h) pris- och konkurrensförhållanden i näringslivet, samt
i) anslag inom utgiftsområdena 19 Regional utveckling, 21 Energi och 24 Näringsliv.

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/naringsutskottet/

15. Arbetsmarknadsutskottet ska bereda ärenden om

a) arbetsmarknadspolitik med arbetslöshetsförsäkring,
b) arbetslivspolitik med arbetsrätt, arbetsmiljö och frågor som rör lönebildning,
c) integration,
d) åtgärder mot diskriminering i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning,
e) jämställdhet mellan kvinnor och män i den mån ärendena inte tillhör ett annat utskotts beredning, samt
f) anslag inom utgiftsområdena 13 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering och 14 Arbetsmarknad och arbetsliv.
Lag (2020:608).

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/arbetsmarknadsutskottet/

Sammansatta utrikes- och försvarsutskottet

Ett utskott kan komma överens med ett eller flera andra utskott om att arbeta med en fråga tillsammans. Då bildas ett tillfälligt, så kallat sammansatt utskott. Ett exempel på ett sådant utskott som har bildats vid flera olika tillfällen är sammansatta utrikes- och försvarsutskottet.

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/sammansatta-utrikes--och-forsvarsutskottet/

EU-nämnden

Vilken linje ska ministrarna i regeringen driva i EU? I riksdagens EU-nämnd förankrar regeringen sin EU-politik. Det gör statsministern och övriga ministrar inför möten och beslut i olika sammansättningar av EU:s råd. EU-nämnden arbetar med alla EU:s samarbetsområden som till exempel utrikespolitik, jordbrukspolitik och polissamarbete.

https://www.riksdagen.se/sv/utskotten-eu-namnden/eu-namnden/

EU-nämnden (Ej reviderad)

EU-nämnden
9 § För samråd enligt 10 kap. 10 § regeringsformen ska riksdagen för varje valperiod inom sig tillsätta en nämnd för Europeiska unionen (EU-nämnden).
EU-nämnden ska bestå av ett udda antal ledamöter, lägst femton.
Vid nämndens sammanträden har varje partigrupp som är representerad i nämnden rätt att ersätta en ledamot i nämnden med en ledamot av det utskott vars område berörs av de frågor som nämndens överläggningar med regeringen rör. Denna rätt har dock inte en partigrupp som redan har en ledamot eller suppleant i nämnden som samtidigt är ledamot av det berörda utskottet. *Lag (2010:1411)*.
Tilläggsbestämmelse
10.9.1
Antalet ledamöter i EU-nämnden fastställs av riksdagen på förslag av valberedningen. *Lag (2009:1332)*.
Regeringens skyldighet att underrätta och rådgöra med EU- nämnden
10 § Regeringen skall underrätta EU-nämnden om frågor som skall beslutas i Europeiska unionens råd. Regeringen skall också rådgöra med nämnden om hur förhandlingarna i rådet skall föras inför besluten i rådet.
Regeringen skall överlägga med EU-nämnden i andra frågor rörande arbetet i Europeiska unionen när nämnden på grund av särskilda skäl påkallar sådan överläggning.
Regeringen skall rådgöra med nämnden inför möten i Europeiska rådet. *Lag (2009:1332)*.

Statsrådsberedningen och statsministern

210 **Lista över problemområden**

211 Riksdagen och politiska partier

223 Statsrådsberedningen och statsministern

231 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

243 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

250 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

256 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

268 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

281 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

294 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

302 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna.

323 **Utrikes och inrikes artiklar 8-14 jun i2021**

318 Lista över problemområden

319 Riksdagen och politiska partier

331 Statsrådsberedningen och statsministern

339 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

351 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

358 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

364 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

376 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

389 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

402 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

410 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna.

431 **Inrikes DN-artiklar 4 -7 juni 2021**.

Sverige styrs av regeringen

Regeringen styr med hundratals myndigeter, med 290 självständiga kommuner och 21 självständiga regioner.

Regeringens politik bestäms av socialdemokrater, miljöpartister, centerpartisteer och liberaler.

Regeroingen har en opposition av vänsterpartister, moderater, kristdemokrater och sverigedemokrater, som kan påverka regeringen med hjälp av riksdagens utskott,

Regeringen den 30 oktober 2020 har beskrivits i Sven Wimnell 2 november 2020: **http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzt.pdf**

Regeringens verksamheter enligt dess hemsida 30 oktober 2020:
Statsrådsberedningen
Arbetsmarknadsdepartementet
Finansdepartementet
Försvarsdepartementet
Infrastrukturdepartementet
Justitiedepartementet
Kulturdepartementet
Miljödepartementet
Näringsdepartementet
Socialdepartementet
Utbildningsdepartementet
Utrikesdepartementet
Länsstyrelserna

Statsministern styr regeringen

Politikområden för politiken 5 febuari 2021
Regeringens ministerområden. http://www.regeringen.se

*** Partiledaren/statsministern Stefan Löfven.**
*** Allmänt om regeringens politik.**
Statsminister Stefan Löfven
statsradsberedningen.registrator@regeringskansliet.se

*** Europapolitik.**
Politik för EU
EU-minister Statsrådsberedningen Hans Dahlgren
sb.registrator@regeringskansliet.se

*** Utrikespolitik.**
Politik för en utrikesminister. 17 dec 2020 + bistånd o d
Utrikesminister Ann Linde
utrikesdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Handel.**
Politik för en handelsminiser.
Utrikeshandelsminister och minister med ansvar för nordiska frågor Anna Hallberg
utrikesdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Internationellt utvecklingssamarbete. Bistånd. Minister för internationellt utvecklingssamarbete. Per Olsson Fridh**
utrikesdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Försvar.**
Politik för en försvarsminister.
Försvarsminister Peter Hultqvist
forsvarsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Miljö och klimat.**
Politik för fysiska och sociala miljöer. Politik för klimat.
Miljö- och klimatminister samt vice statsministerPer Bolund
m.registrator@regeringskansliet.se Miljödepartementet

*** Politik för juridik och migration.**
Politik för en justitie-och migrations)minister.
Justitie- och migrationsminister Morgan Johansson
justitiedepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Polisen. Brott. Kriminalvård.**
Politik för en inrikesminister för brott och polis o d
Inrikesminister Mikael Damberg
justitiedepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Transporter och infrastruktur.**
Politik för en infrastrukturminister.
Infrastrukturminister Tomas Eneroth
i.registrator@regeringskansliet.se

*** Energi- och digitalisering.**
Politik för energi och digitalisering
Energi- och digitaliseringsminister Anders Ygeman
i.registrator@regeringskansliet.se
'

*** Sjuk- och hälsovård o d.**
Politik för en socialminister med hälso- och sjukvård.
Socialminister Lena Hallengren
socialdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Hushållet.Mat, boende, konsumtion, hushållsekonomi o d**
Politik för en socialförsäkringsminister.
Socialförsäkringsminister Ardalan Shekarabi
socialdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Utbildning.**
Politik för utbildning i skolor. Ungdomspolitik
Utbildningsminister Anna Ekström
utbildningsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Högre utbildning och forskning.**
Minister för högre utbildning och forskning Matilda Ernkrans
utbildningsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Information, konst, kultur o d. Demokrati. Idrott.**
Politik för en kultursminister. Med demokrati och idrott
Kultur- och demokratiminister samt minister med ansvar föridrottsfrågorna Amanda Lind
kulturdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Jobb.**
Politik för en arbetsmarknadsminister.
Arbetsmarknadsminister Eva Nordmark
arbetsmarknadsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Jämställdhet. Diskriminering. Segregation**
Politik för jämställdhet,diskriminering och segregation
Jämställdhetsminister samt minister med ansvar för arbetet mot diskriminering och segregation Märta Stenevi
arbetsmarknadsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Näringar.**
Politik för en näringsminister.
Näringsminister Ibrahim Baylan
naringsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Landsbygdspolitik.**
Politik för en landsbygdsminister.
Landsbygdsminister Jennie Nilsson
naringsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Politik för statens finanser och statens stöd till regioner och kommuner o d.**
Politik för finans- finansmarknads- och civilministrar.

Finansminister Magdalena Andersson
finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Finansmarknads- och bostadsminister, biträdande finansminister Åsa Lindhagen
finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Civilminister Lena Micko
finansdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

*** Andra aktörer**
Partisekreterare (S) Lena Rådström Baastad
Socialdemokraterna Partiet info@socialdemokraterna.se

Gruppledare för S i riksdagen. annelie.karlsson@riksdagen.se

Karl-Petter Thorwaldsson. F d ordförande i LO
karl-petter.thorwaldsson@lo.se
Ny ordförande **Susanna Gideonsson@lo.se**

Vänsterpartiledare Nooshi Dadgostar
nooshi.dadgostar@riksdagen.se
F d Sjöstedt Jonas <jonas.sjostedt@riksdagen.se>
Ulla Andersson, vänsterpartiet. <ulla.andersson@riksdagen.se>

Ordf. Annie Lööf. Centerpartiet.se, info@centerpartiet.se

Ordf. Nyamko Sabuni. Liberalerna.se, info@Liberalerna.se
Med på listan finns inte moderater, krisdemokr.Sverigedemokrater som inte hyllar demokratin, motarbetar regeringen och vill störta den

Statsrådsberedningen

Statsrådsberedningen har ansvar för att leda och samordna arbetet i Regeringskansliet.
Om Statsrådsberedningen

Relaterad navigering

- **Rättsliga dokument**
- **Myndigheter med flera**
- **Organisation**
- **Kontakt**

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Stefan Löfven
Statsminister

Hans Dahlgren
EU-minister
Genvägar

Genvägar

- **Globala målen och Agenda 2030**
- **Innovationsrådet**
-

Aktuellt från Statsrådsberedningen

Under regeringen lyder Myndigheter

Här från Sven Wimnell 1 maj 2019:
Människornas verksamheter och grunderna för planering av framtiden för världen och Sverige.
http://wimnell.com/omr40zp.pdf

Genom att klicka får man veta vad de gör. De sysslar med gemensamma problem och privata problem.

Myndigheterna ändras. För att få det senaste, aktuella, använd adresserna till regeringen.

Statsrådsberedningen

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/statsradsberedningen/

Myndigheter

- **Svenska institutet för europapolitiska studier (Sieps)**
  18 december 2014 från Statsrådsberedningen

- **Harpsundsnämnden**
  18 december 2014 från Statsrådsberedningen

Stefan Löfven

Statsminister

Statsrådsberedningen

”Vårt land ska vara en ledande och inspirerande kraft i världen. Där vi sluter klyftor och förverkligar de löften om frihet vi ställt ut till våra barn. Där vi investerar gemensamt i människor och miljö, i kunskap och konkurrenskraft, i trygghet i nuet och hopp inför framtiden.”

SW 10 Samlade kunskaper och övergripande värderingar
SW 11/19 Individernas inre verkligheter.

SW 2 Religiösa verksamheter o d.

SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.
SW 31 Statistik och demografi.
SW 32 Statsvetenskap.
SW 33 Nationalekonomi, internationell ekonomi.
SW 34 Lagar o förordningar, traktat, juridik.

SW 35 De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter.
SW . 351 Sveriges riksdag (och motsvarande utomlands)
SW . 352 Kommun- och landstingsfullmäktige (och mots.)
SW . 353 Sveriges regering (och motsvarande utomlands)
SW . 354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d).
SW 36/39 Politiska krav och politiska planeringar:
SW 4 Sambandsforskningsverksamheter.
SW 5 Naturforsknings- och matematikverksamheter.

SW 6 Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.
SW 7 Formgivning av fysiska och sociala miljöer.
SW 8 Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
SW 9 Saklitterära verks.Allmän geografi o historia. Biografi.

Hans Dahlgren

EU-minister

Statsrådsberedningen

"Sverige ska ha en aktiv roll i den Europeiska unionen. I en tid då vi har många gemensamma utmaningar och när ett land till och med väljer att lämna EU, så vill vi se mer gränsöverskridande samarbete. För fler och bättre jobb, för en ambitiös klimatpolitik och för trygghet och säkerhet för alla som bor här.

SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.
SW 9 Saklitterära verks.Allmän geografi o historia. Biografi.

Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikes-departementet, för-svarsdeprtementet och miljödepartementet.

210 Lista över problemområden

211 Riksdagen och politiska partier

223 Statsrådsberedningen och statsministern

231 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

243 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedeparte-mentet

250 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

256 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

268 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdeparte-mentet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

281 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbets-marknadsdepartementet och näringsdepartementet.

294 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

302 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommu-nerna.

323 Utrikes och inrikes artiklar 8-14 jun i2021

Utrikesdepartementet

UD ansvarar för Sveriges förbindelser med andra länder och internationella organisationer och för biståndS- och internationell handelspolitik. UD utgör tillsammans med cirka 100 utlandsmyndigheter utrikesförvaltningen.
Områden

Områden

- Demokrati och mänskliga rättigheter
- Handelspolitik och främjande
- Internationellt utvecklingssamarbete
- Utrikes- och säkerhetspolitik

Om Utrikesdepartementet

Relaterad navigering

- Utrikesdepartementets delar i statens budget
- Rättsliga dokument
- Utredningar och kommittéer
- Myndigheter med flera
- Remisser
- Organisation
- Kontakt
- UD:s reseinformation

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Ann Linde
Utrikesminister
Anna Hallberg
Utrikeshandelsminister och minister med ansvar för nordiska frågor
Per Olsson Fridh.Minister för internationellt utvecklingssamarbete
Genvägar

Genvägar

Sveriges ordförandeskap i OSSE

- Sveriges diplomatiska förbindelser
- Swedish Foreign Policy Stories
- Sweden Abroad
- UD: presstjänst
- UD:s internationella presscenter
- UD Legaliseringar
- Misstanke om brott eller oegentligheter
- Klagomål mot utrikesförvaltningen
- UD:s rapporter om mänskliga rättigheter
- Informationsmaterial: Utrikesdepartementet – en kort presentation

Aktuellt från Utrikesdepartementet

Utrikesdepartementet 6 februari 2921

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/utrikesdepartementet/

Myndigheter

- **Business Sweden**
  02 september 2015 från Utrikesdepartementet
- **Sweden House**
  10 augusti 2015 från Utrikesdepartementet
- **Styrelsen för ackreditering och teknisk kontroll, SWEDAC**
  26 maj 2015 från Utrikesdepartementet
- **Nordiska Afrikainstitutet**
  09 februari 2015 från Utrikesdepartementet
- **Svenska institutet, SI**
  06 februari 2015 från Utrikesdepartementet
- **Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete, Sida**
  06 februari 2015 från Utrikesdepartementet
- **Kommerskollegium**
  06 februari 2015 från Utrikesdepartementet
- Inspektionen för strategiska produkter, ISP
  Utrikesdepartementet
- **Exportkreditnämnden (EKN)**
  06 februari 2015 från Utrikesdepartementet
- **Folke Bernadotteakademin**
  06 februari 2015 från Utrikesdepartementet

Ann Linde

Utrikesminister

Utrikesdepartementet

”När allt fler demokratier utmanas världen över måste Sverige fortsatt vara en stark och respekterad röst för fred, frihet och mänskliga rättigheter. Vår utrikespolitik ska bidra till att i samarbete med andra stärka tryggheten och säkerheten, i vårt närområde och globalt. Det är så vi värnar grundläggande demokratiska rättigheter och gemensam säkerhet världen över.”

Ann Lindes områden

- Demokrati och mänskliga rättigheter
- Folkrätt
- Utrikes- och säkerhetspolitik

SW 35 De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter.
SW . 351 Sveriges riksdag (och motsvarande utomlands)
SW . 352 Kommun- och landstingsfullmäktige (och mots.)
SW . 353 Sveriges regering (och motsvarande utomlands)
SW . 354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d).
SW 34 Lagar o förordningar, traktat, juridik.
SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.
SW 93 Allmänt om allm. historia. Världs- och forntidshistoria.

Anna Hallberg

Utrikeshandelsminister och minister med ansvar för nordiska frågor
Utrikesdepartementet
"När exporten ökar och jobben blir fler kan hela Sverige växa och utvecklas. Därför står vi upp för frihandeln och möjliggör för fler svenska företag att ta sig ut i världen. Genom utrikeshandeln kan vi främja hållbara lösningar och svenska värderingar."

Anna Hallbergs områden

- Handelspolitik och främjande
- Nordiska frågor

SW . 653 Handelsverksamheter.
SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.
SW 93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.

Per Olsson Fridh

Minister för internationellt utvecklingssamarbete
Utrikesdepartementet

”Världen står inför stora utmaningar. Vi ser en försvagad demokrati globalt sett, samtidigt som klimatförändringarna blir alltmer akuta och fattigdomen tycks bita sig fast i delar av Afrika. Sveriges bistånd ska stärka demokratin och bidra till att utveckla en mer hållbar och fredlig värld."
(Peter Erikssons förklaring)

Relaterad navigering

- **Presskontakter**
- **Pressbilder**
- **E-post till registrator**
- **Kontakt**

SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.
SW . 354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d).
SW 36/39 Politiska krav och politiska planeringar:
SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.
SW 93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.

Försvars-departementet

Försvarsdepartementet ansvarar för Sveriges militära försvar och dess stödmyndigheter. Departementet planerar på strategisk nivå internationella insatser och säkerhetsfrämjande verksamhet och ger uppdrag till myndigheterna att genomföra samt följa upp dessa insatser.

Områden

Områden

- **Försvar**
- **Militärt försvar**

Om Försvarsdepartementet

Relaterad navigering

- **Försvarsdepartementets delar i statens budget**
- **Rättsliga dokument**
- **Utredningar och kommittéer**
- **Myndigheter med flera**
- **Remisser**
- **Organisation**
- **Kontakt**
- **Genomförandet av försvarsbeslutet - regeringens åtgärder på försvarsområdet**

Ansvarigt statsråd

Ansvarigt statsråd

Peter Hultqvist
Försvarsminister

Aktuellt från Försvarsdepartementet

Försvarsdepartementet

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/forsvarsdepartementet/

Myndigheter

- **Myndigheten för digital förvaltning**
  07 september 2018 från Finansdepartementet

- **Totalförsvarets rekryteringsmyndighet**
  05 februari 2015 från Försvarsdepartementet

- **Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI)**
  05 februari 2015 från Försvarsdepartementet

- **Statens inspektion för försvarsunderrättelseverksamheten (Siun)**
  05 februari 2015 från Försvarsdepartementet

- **Försvarsunderrättelsedomstolen**
  05 februari 2015 från Försvarsdepartementet

- **Försvarsmakten**
  05 februari 2015 från Försvarsdepartementet

- **Försvarets radioanstalt (FRA)**
  05 februari 2015 från Försvarsdepartementet

- **Försvarets materielverk (FMV)**
  05 februari 2015 från Försvarsdepartementet

Peter Hultqvist

Försvarsminister
Försvarsdepartementet
"Försvarspolitiken måste ha sin utgångspunkt i ansvaret för Sverige. Det handlar om att hävda vår suveränitet, vår demokratiska samhällsordning och rätten att själva bestämma över vår framtid."

Peter Hultqvists områden

- **Försvar**
- **Militärt försvar**

SW . 6525-6529 Militära verksamheter.

Miljödepartementet

Miljödepartementet arbetar med frågor som rör minskade klimatutsläpp, en giftfri vardag och att stärka den biologiska mångfalden på land och i vatten. Departementet ansvarar också för frågor som rör kretslopp och avfall, strålsäkerhet, skydd och skötsel av värdefull natur, friluftsliv samt internationellt miljösamarbete. De 16 miljökvalitetsmålen är grunden för regeringens miljöpolitik och miljömålssystemet är den centrala, gemensamma plattformen för aktörer i det svenska miljöarbetet.

Områden

Områden

- **Miljö och klimat**

Om Miljödepartementet

Relaterad navigering

- **Miljödepartementets delar i statens budget**
- **Rättsliga dokument**
- **Utredningar och kommittéer**
- **Myndigheter med flera**
- **Remisser**
- **Kontakt**

Ansvarigt statsråd

Ansvarigt statsråd

Per Bolund

Miljö- och klimatminister samt vice statsminister

Genvägar

Genvägar

- **Aktuella regeländringar**

Aktuellt från Miljödepartementet

Miljödepartementet 6 februari 2021

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/miljodepartementet/

Myndigheter

- **Stiftelsen Institutet för vatten- och luftvårdsforskning, SIVL**
  28 april 2015 från Miljö- och energidepartementet
- **Stiftelsen för miljöstrategisk forskning, Mistra**
  28 april 2015 från Miljö- och energidepartementet
- **Stiftelsen för Internationella institutet för industriell miljöekonomi vid Lunds universitet**
  28 april 2015 från Miljö- och energidepartementet
- **De lokala säkerhetsnämnderna vid kärntekniska anläggningar**
  28 april 2015 från Miljö- och energidepartementet
- **Svenska Miljöinstitutet AB, IVL**
  28 april 2015 från Miljö- och energidepartementet
- **Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut, SMHI**
  02 februari 2015 från Miljö- och energidepartementet
- **Kemikalieinspektionen, KemI**
  27 januari 2015 från Miljö- och energidepartementet
- **Statens geotekniska institut (SGI)**
  26 januari 2015 från Miljö- och energidepartementet
- **Strålsäkerhetsmyndigheten**
  26 januari 2015 från Miljö- och energidepartementet
- **Naturvårdsverket**
  26 januari 2015 från Miljö- och energidepartementet
- **Kärnavfallsfonden**
  26 januari 2015 från Miljö- och energidepartementet
- **Havs- och vattenmyndigheten, HaV**
  26 januari 2015 från Miljö- och energidepartementet
- **Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande, Formas**
  26 januari 2015 från Miljö- och energidepartementet

Per Bolund

Miljö- och klimatminister samt vice statsminister
Miljödepartementet

Per Bolunds områden

Miljö och klimat

- **Presskontakter**
- **Pressbilder**
- **E-post till registrator**
- **Kontakt**

Genvägar

- **Per Bolund på Twitter**
- **Per Bolund på Instagram**

Aktuellt från Per Bolund

Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

210 **Lista över problemområden**

211 Riksdagen och politiska partier

223 Statsrådsberedningen och statsministern

231 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

243 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

250 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

256 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

268 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

281 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

294 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

302 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna.

323 **Utrikes och inrikes artiklar 8-14 jun i2021**

Justitiedepartementet

ansvarar för rättsväsendets myndigheter, bland annat polisen, åklagarväsendet, domstolarna, kriminalvården samt för migrations- och asylfrågor och krisberedskap. Justitiedepartementet ansvarar för lagstiftningen inom områdena statsrätt och allmän förvaltningsrätt, civilrätt, processrätt, straffrätt samt migrations- och asylrätt.

Områden

Områden

- Bekämpning av terrorism
- Civilt försvar
- Familjerätt
- Grundlagar och integritet
- Krisberedskap
- Migration och asyl
- Rättsväsendet

Om Justitiedepartementet

Relaterad navigering

- Justitiedepartementets delar i statens budget
- Rättsliga dokument
- Utredningar och kommittéer
- Myndigheter med flera
- Remisser
- Organisation
- Kontakt
- Internationellt rättsligt samarbete

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Morgan Johansson
Justitie- och migrationsminister

Mikael Damberg
Inrikesminister
Genvägar

Genvägar

- Justitiedepartementets propositioner
- 34-punktsprogrammet mot gängkriminalitet
- Ett tryggare Sverige
- Sveriges strategi mot terrorism och arbete mot våldsbejakande extremism
- Information om viseringar (visum)
- Europeisk e-juridikportal
- Frågor och svar – inreseförbud till EU via Sverige
- Till dig som är student

Aktuellt från Justitiedepartementet

Justitiedepartementet

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/justitiedepartementet/

Myndigheter

- **Revisorsinspektionen (RI)**
  19 april 2017 från Justitiedepartementet
- **Polismyndigheten**
  11 februari 2015 från Justitiedepartementet
- **Inspektionen för strategiska produkter, ISP**
  06 februari 2015 från Justitiedepartementet
- **Stiftelsen Gällöfsta utbildningscentrum**
  05 februari 2015 från Justitiedepartementet
- **Justitiekanslern (JK)**
  05 februari 2015 från Justitiedepartementet
- **Statens haverikommission (SHK)**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet
- **Sveriges Domstolar**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet
- **Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet
- **Rättshjälpsmyndigheten**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet
- **Migrationsverket**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet
-
- **Kriminalvården**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet
- **Ekobrottsmyndigheten (EBM)**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet
- **Domarnämnden**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet
- **Brottsoffermyndigheten (BrOM)**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet
- **Brottsförebyggande rådet (Brå)**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet
- **Åklagarmyndigheten**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet
- **Kustbevakningen (KBV)**
  04 februari 2015 från Justitiedepartementet
- **Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)**
  02 februari 2015 från Justitiedepartementet

- **Säkerhetspolisen**
  05 januari 2015 från Justitiedepartementet

- **Rättsmedicinalverket (RMV)**
  05 januari 2015 från JustitiedepartementetMorgan Johansson
-
- **Gentekniknämnden**
  05 januari 2015 från Justitiedepartementet

- **Datainspektionen**
  05 januari 2015 från Justitiedepartementet

Morgan Johansson

- Migration och asyl
- Rättsväsendet

Justitie- och migrationsminister
Justitiedepartementet
"Som justitie- och migrationsminister vill jag arbeta för att knäcka den organiserade kriminaliteten och förstärka kampen mot terrorismen. Vår migrationspolitik ska vara långsiktigt hållbar och brett förankrad. Jag tror på den välfärdsmodell som vi har i Sverige och på ett samhälle som håller ihop."

SW 32 Statsvetenskap.
SW 34 Lagar o förordningar, traktat, juridik.
SW . 7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.
SW . 7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet.

Morgan Johanssons områden

- Bekämpning av terrorism
- Demokrati och mänskliga rättigheter
- Familjerätt
- Grundlagar och integritet

Mikael Damberg

Inrikesminister
Justitiedepartementet

Mikael Dambergs områden

- Bekämpning av terrorism
- Civilt försvar
- Försvar
- Krisberedskap
- Rättsväsendet

SW . 7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.
SW . 6525-6529 Militära verksamheter. (Civilt)

Infratruktur hanteras av infrastruktur-departementet. Med digitalisering och energi

210 **Lista över problemområden**

211 Riksdagen och politiska partier

223 Statsrådsberedningen och statsministern

231 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

243 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

250 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

256 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

268 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

281 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

294 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

302 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna.

323 **Utrikes och inrikes artiklar 8-14 jun i2021**

Infrastruktur-departementet

Infrastrukturdepartementet ansvarar för frågor som rör transporter och infrastruktur, digitalisering och it, postfrågor samt energifrågor.

Områden

Områden

- **Digitaliseringspolitik**
- **Energi**
- **Transporter och infrastruktur**

Om Infrastrukturdepartementet

Relaterad navigering

- **Infrastrukturdepartementets delar i statens budget**
- **Rättsliga dokument**
- **Utredningar och kommittéer**
- **Myndigheter med flera**
- **Remisser**
- **Organisation**
- **Kontakt**

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Tomas Eneroth
Infrastrukturminister

Anders Ygeman
Energi- och digitaliseringsminister

Genvägar

Genvägar

- **Nationell infrastrukturplan 2018-2029**
- **Nationell godstransportstrategi**
- **Digitaliseringsstrategin**
- **Infrastrukturdepartementet på twitter**
- **Transportsektorn elektrifieras**

Aktuellt från Infrastrukturdepartementet

Myndigheter under Infrastrukturdepartementet
5 februari 2021

- Luftfartsverket (LFV)
  Luftfartsverkets huvuduppgift är att tillhandahålla en säker, effektiv och miljöanpassad flygtrafiktjänst för civil och militär luftfart. Inom affärsverkets uppgifter ingår också forskning och innovation inom myndighetens verksamhetsområde.
  från Infrastrukturdepartementet

  Post- och telestyrelsen (PTS)
  PTS verkar inom tele-, it-, radio- och postområdena och har som mål att alla i Sverige ska ha tillgång till effektiva, prisvärda och säkra kommunikationstjänster.
  från Infrastrukturdepartementet
- Sjöfartsverket
  Sjöfartsverket ansvarar för sjöfartens framkomlighet genom att se till att sjöfart kan bedrivas året runt i svenska farvatten och i samtliga svenska hamnar under säkra och effektiva former.
  från Infrastrukturdepartementet

  Statens väg- och transportforskningsinstitut (VTI)
  VTI är ett nationellt forskningsinstitut som har till huvuduppgift att bedriva forskning och utveckling inom samtliga trafikslag, det vill säga väg, järnväg, luftfart och sjöfart.
  från Infrastrukturdepartementet

- Luftfartsverket (LFV)
  Luftfartsverkets huvuduppgift är att tillhandahålla en säker, effektiv och miljöanpassad flygtrafiktjänst för civil och militär luftfart. Inom affärsverkets uppgifter ingår också forskning och innovation inom myndighetens verksamhetsområde.
  från Infrastrukturdepartementet
  Post- och telestyrelsen (PTS)
  PTS verkar inom tele-, it-, radio- och postområdena och har som mål att alla i Sverige ska ha tillgång till effektiva, prisvärda och säkra kommunikationstjänster.
  från Infrastrukturdepartementet

  Sjöfartsverket
  Sjöfartsverket ansvarar för sjöfartens framkomlighet genom att se till att sjöfart kan bedrivas året runt i svenska farvatten och i samtliga svenska hamnar under säkra och effektiva former.
  från Infrastrukturdepartementet
- Statens väg- och transportforskningsinstitut (VTI)
  VTI är ett nationellt forskningsinstitut som har till huvuduppgift att bedriva forskning och utveckling inom samtliga trafikslag, det vill säga väg, järnväg, luftfart och sjöfart.
  från Infrastrukturdepartementet
- Trafikanalys
  Trafikanalys är regeringens utvärderings- och analysorgan för frågor inom hela transportområdet. Myndigheten ansvarar för att utvärdera åtgärder och redovisa olika åtgärders effekter inom transportområdet. Trafikanalys ansvarar också för resvane- och transportundersökningar samt för den officiella statistiken inom området transporter och kommunikation. Myndigheten har också till uppgift att sprida kunskap, erfarenheter och resultat från verksamheten till andra myndigheter och intressenter.
  från Infrastrukturdepartementet
- Trafikverket
  Trafikverket ansvarar bland annat för den samlade trafikslagsövergripande långsiktiga infrastrukturplaneringen för

väg, järnväg, sjö och luft samt för planering, byggande, drift och underhåll av de statliga vägarna och järnvägarna. Trafikverket ska med utgångspunkt i ett samhällsbyggnadsperspektiv skapa förutsättningar för ett samhällsekonomiskt effektivt, internationellt konkurrenskraftigt och långsiktigt hållbart transportsystem.
från Infrastrukturdepartementet

- Transportstyrelsen
  Transportstyrelsen ansvarar för merparten av regelgivning, tillsyn, tillståndsprövning och registerhållning inom transportområdet. Myndigheten har det samlade ansvaret för att ta fram regler och se till att de följs. Verksamheten omfattar alla trafikslag, dvs. väg, järnväg, luftfart och sjöfart. Dessutom administrerar Transportstyrelsen bland annat fordons- och trängselskatten och supermiljöbilspremien.
  från Infrastrukturdepartementet
- Myndigheten för digital förvaltning
  Myndigheten för digital förvaltning (DIGG) har på övergripande plan i uppgift att:
  från Infrastrukturdepartementet
- Energimyndigheten
  Energimyndigheten verkar inom olika samhällssektorer för att skapa villkoren för en effektiv och hållbar energianvändning och en kostnadseffektiv svensk energiförsörjning.
  från Infrastrukturdepartementet
- Oljekrisnämnden
  Oljekrisnämnden är en domstolsliknande myndighet. Bestämmelser om Oljekrisnämndens uppgifter finns i oljekrislagen (1975:197) och ransoneringslagen (1978:268). Oljekrisnämnden träder i funktion i en krissituation.
  från Infrastrukturdepartementet
- Energimarknadsinspektionen
  Energimarknadsinspektionen bedriver tillsyn över energimarknaderna för el, naturgas och fjärrvärme.
  från Infrastrukturdepartementet
- Elsäkerhetsverket
  Elsäkerhetsverket arbetar för att förebygga att människor och egendom skadas av el. De arbetar också för att elektriska apparater och elinstallationer är konstruerade och utförda på ett sådant sätt att de inte stör utrustning för radio och telekommunikation och andra apparater.
  från Infrastrukturdepartementet
- Svenska kraftnät
  Svenska kraftnäts uppgift är att förvalta Sveriges stamnät för elkraft. Svenska kraftnät har också systemansvaret för den svenska elförsörjningen, ett ansvar som innebär att se till att elsystemet kortsiktigt är i balans och att dess anläggningar samverkar driftsäkert.
  från Infrastrukturdepartementet

Tomas Eneroth

Infrastrukturminister
Infrastrukturdepartementet
"Vi bygger Sverige. För att klara klimatet och för att jobben ska bli fler investerar vi i infrastruktur. Vi gör den största järnvägssatsningen i modern tid och satsar på ny konkurrenskraftig teknik. Det är nu det händer!"

Tomas Eneroths områden

- **Transporter och infrastruktur**

SW . 654 Telekommunikationsverksamheter.
SW . 656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d.

Anders Ygeman

Energi- och digitaliseringsminister
Infrastrukturdepartementet

Anders Ygemans områden

- Digitaliseringspolitik
- Energi

SW . 651 Kontorsarbete o d. Datoranvändning.
SW . 644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d.
SW . 656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d.
SW 66/68 Tillverkning av varor.
SW 66 Tillverkning av kemivaror od.
SW 67 Tillverkning av bearbetningsvaror o d
SW 68 Tillverkning av komplexvaror.
SW 69 Tillverkning/ byggande av byggnader o anläggningar.
SW 62 Ingenjörsverksamheter (konstruktion o d)

Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

210 **Lista över problemområden**

211 Riksdagen och politiska partier

223 Statsrådsberedningen och statsministern

231 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

243 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

250 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

256 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

268 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

281 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

294 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

302 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna.

323 **Utrikes och inrikes artiklar 8-14 jun i2021**

Socialdepartementet

Socialdepartementet ansvarar för frågor som rör samhällets välfärd. De handlar om att främja människors hälsa och samtidigt se till att sjuka får den vård de behöver. De omfattar försäkringar för att människor ska vara ekonomiskt trygga när de är sjuka, äldre eller när barnen är små. Frågor om individ- och familjeomsorg, stöd till personer med funktionsnedsättning och äldreomsorg ingår också. Dessutom arbetar departementet med rättigheter för personer med funktionsnedsättningar och med frågor om premiepensionssystemet.

Områden

Områden

- **Folkhälsa och sjukvård**
- **Funktionshinder**
- **Socialförsäkringar**
- **Socialtjänst inklusive äldreomsorg**

Om Socialdepartementet

Relaterad navigering

- **Socialdepartementets delar i statens budget**
- **Rättsliga dokument**
- **Utredningar och kommittéer**
- **Myndigheter med flera**
- **Remisser**
- **Kontakt**
- **Överenskommelser inom sjukvård och omsorg**

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Lena Hallengren
Socialminister

Ardalan Shekarabi
Socialförsäkringsminister
Genvägar

Genvägar

- Statens budget
- För äldre, sjuka och vård- och omsorgspersonal med anledning av covid-19
- Åtgärder på socialförsäkringsområdet med anledning av coronaviruset
- Statens överenskommelser med SKR
- Brexit och EUs framtida relation med Storbritannien
- Trygghet och livskvalitet för äldre
- Hållbara pensioner
- Vård i rörelse 2020
- Prenumerera på nyheter från regeringen

Aktuellt från Socialdepartementet

Socialdepartementet

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/socialdepartementet/

Myndigheter

- **Jämställdhetsmyndigheten**
  21 mars 2018 från Socialdepartementet

- **Myndigheten för vård- och omsorgsanalys**
  06 februari 2015 från Socialdepartementet

- **Läkemedelsverket (LV)**
  06 februari 2015 från Socialdepartementet

- **Stiftelsen WHO Collaborating Centre for International Drug Monitoring**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Provinsialläkarstiftelsen**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Systembolaget Aktiebolag**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Apotek Produktion & Laboratorier AB (APL)**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket (TLV)**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Statens institutionsstyrelse (SiS)**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

  Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU)
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- 19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Pensionsmyndigheten**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF)**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Myndigheten för delaktighet**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Inspektionen för socialförsäkringen (ISF)**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd (HSAN)**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Försäkringskassan**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (FORTE)**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Folkhälsomyndigheten**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

E-hälsomyndigheten
19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Barnombudsmannen (BO)**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Arvsfonden**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Alkoholsortimentsnämnden**
  19 december 2014 från Socialdepartementet

- **Inspektionen för vård och omsorg (IVO)**
  18 december 2014 från Socialdepartementet

Lena Hallengren

Socialminister
Socialdepartementet
"Vården och omsorgen ska funka, oavsett vem du är eller var i landet du bor. Det ser jag som min viktigaste uppgift de kommande åren. Det är en fråga om trygghet, svenska folket förväntar sig vård och omsorg av den allra högsta kvaliteten. Och det ska vi leverera."

Lena Hallengrens områden

- Folkhälsa och sjukvård
- Funktionshinder
- Socialtjänst inklusive äldreomsorg

SW . 7951 Sociologi. Socialvård..
SW . 7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.

SW 61 Hälso- o sjukvårdsverks., räddning o d. Veterinärverks.
SW 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.

Ardalan Shekarabi

Socialförsäkringsminister
Socialdepartementet
”De som varit med och byggt landet genom sitt arbete har lagt grunden för vår gemensamma välfärd. De har rätt till en trygg ålderdom. Därför är höjda pensioner min främsta prioritering.”

Ardalan Shekarabis områden

- Socialförsäkringar
- Spelpolitik

SW 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.
SW . 646 Personlig hygien o d, klädvård (utom tvätt o d)
umgänge o d
SW . 647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster o utgifter mm.

Från arbetsmaknadsdepartementet

Märta Stenevi

Jämställdhets- och bostadsminister med ansvar för stadsutveckling och arbetet mot segregation och diskriminering

Arbetsmarknadsdepartementet

"Vi kan aldrig acceptera att människor inte har makten över sina egna liv. Regeringen jobbar för ökad jämställdhet på alla nivåer, att stärka barns rättigheter, att bekämpa våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Vi står tydligt upp för alla människors lika värde." (Företrädarens förklaring)

Märta Stenevis områden

- Arbete mot segregation
- Barnets rättigheter Bostäder och samhällsplanering Demokrati och mänskliga rättigheter
- Jämställdhet
- Nyanländas etablering

- Presskontakter
- Pressbilder
- E-post till registrator
- Kontakt

SW . 658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.

krisinformation.se

Nya skärpta nationella råd

Från och med den 14 december gäller skärpta nationella föreskrifter och allmänna råd om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19. Alla i samhället, både individer och verksamhetsansvariga, har en skyldighet att vidta åtgärder för att förhindra smittspridning. Det gäller också vid firande av högtider.

DELA INNEHÅLLET PÅ DENNA SIDA:
Twitter Facebook E-post

Du har ett personligt ansvar för att skydda dig själv och andra mot spridningen av covid-19. Särskilt viktigt är att du skyddar personer i riskgrupper mot smitta. Från och med 14 december är du skyldig att:

Stanna hemma vid symtom

- Har du symtom på covid-19 ska du stanna hemma. Du rekommenderas även att testa dig för pågående infektion.

- Läs mer om hur du ska agera om du eller någon i hushållet har symtom eller blivit smittad av covid-19 här.
-

Begränsa nya nära kontakter

- Samlas aldrig fler än åtta personer samtidigt.
- Umgås bara med personer du normalt träffar, personer du bor med eller några få vänner och närstående utanför hushållet.
- Håll alltid avstånd till andra personer du träffar. Umgås helst utomhus.

Hålla avstånd till andra och undvika platser med trängsel

- Håll alltid avstånd till andra människor. Det gäller både inomhus och utomhus.
- Undvik platser som butiker, köpcentrum och kollektivtrafik om det är trångt.
- Handla ensam och vistas inte i butiker under längre tid än nödvändigt.
-

Resa på ett så smittsäkert sätt som möjligt

- Undvik kollektivtrafik och andra färdmedel där det inte går att köpa platsbiljett.

- Undvik att träffa nya kontakter under resan och på resmålet.
- Säkerställ att du kan isolera dig på ditt resmål eller kan ta dig hem utan att smitta andra om du får symtom på covid-19.
-

Arbeta hemifrån så ofta du kan

- Kom överens med din arbetsgivare om att arbeta hemifrån när detta är möjligt.
- Om du måste åka till arbetet bör du anpassa dina arbetstider så du kan undvika trängsel i kollektivtrafiken och på arbetsplatsen.
-

Hålla en god handhygien

- Tvätta händerna regelbundet och noggrant med tvål och vatten.
- Tvätta alltid händerna före måltid och efter toalettbesök samt när du befunnit dig i offentliga miljöer.
-

Vara försiktig när du besöker personer som är 70+ eller tillhör en riskgrupp

- Var extra noga med att följa alla råd och rekommendationer. Folkhälsomyndigheten har information om hur du kan umgås på ett säkert sätt.
- Besök på äldreboenden ska ske under säkra former. Följ boendets besöksrutiner.

- Om du haft covid-19 under våren är det inte säkert att du fortfarande har en mindre risk att smittas och att smitta andra.
-

Läs mer

- Om ditt personliga ansvar i "Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd om allas ansvar att förhindra smitta av covid-19".
- Om hur du kan umgås och resa smittsäkert under jul och nyår på Folkhälsomyndighetens webbplats.
- Om hur du kan skydda dig själv och andra på Folkhälsomyndighetens webbplats.

Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

Övergripande delar av kulturministerns demokrati och kultur läggs i området för riksdag m m

210 Lista över problemområden

211 Riksdagen och politiska partier

223 Statsrådsberedningen och statsministern

231 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

243 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

250 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

256 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

268 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

281 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

294 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

302 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna.

323 Utrikes och inrikes artiklar 8-14 jun i2021

Utbildnings-departementet

Utbildningsdepartementet ansvarar för regeringens utbildnings- och forskningspolitik. Departementet arbetar med frågor som exempelvis handlar om skolresultat, lärarnas villkor och studiefinansiering.

Områden

Områden

- Barn- och ungdomsutbildning
- Folkbildning
- Högskola och forskning
- Studiefinansiering
- Vuxenutbildning

Om Utbildningsdepartementet

Relaterad navigering

- Utbildningsdepartementets delar i statens budget
- Rättsliga dokument
- Utredningar och kommittéer
- Myndigheter med flera
- Remisser
- Organisation
- Kontakt

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Anna Ekström
Utbildningsminister

Matilda Ernkrans
Minister för högre utbildning och forskning

Genvägar

Genvägar

- Arbete inom utbildningsområdet med anledning av nya coronaviruset

Aktuellt från Utbildningsdepartementet

Utbildningsdepartementet

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/utbildningsdepartementet/

Myndigheter

- **Etikprövningsmyndigheten**
  24 januari 2019 från Utbildningsdepartementet
- **Karlstads universitet**
  23 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Högskolan i Skövde**
  23 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Högskolan i Halmstad**
  23 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Högskolan i Borås**
  23 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Högskolan Dalarna**
  23 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Göteborgs universitet**
  23 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Gymnastik- och idrottshögskolan (GIH)**
  23 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Försvarshögskolan**
  23 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Centrala studiestödsnämnden (CSN)**
  23 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Blekinge tekniska högskola (BTH)**
  23 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Överklagandenämnden för högskolan**
  18 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Överklagandenämnden för studiestöd (ÖKS)**
  18 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Örebro universitet**
  18 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Vetenskapsrådet**
  18 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Uppsala universitet**
  18 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Universitetskanslersämbetet (UKÄ)**
  18 januari 2017 från Utbildningsdepartementet
- **Universitets- och högskolerådet (UHR)**
  18 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Södertörns högskola**
  18 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Stockholms universitet**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Stockholms konstnärliga högskola (SKH)**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Statens skolverk**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Statens skolinspektion**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM)**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Skolforskningsinstitutet**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Sameskolstyrelsen**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Rymdstyrelsen**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Polarforskningssekretariatet**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Mälardalens högskola (MDH)**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Myndigheten för yrkeshögskolan (MYH)**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Mittuniversitetet**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Malmö universitet**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Lunds universitet**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Luleå tekniska universitet**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Linnéuniversitetet**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Linköpings universitet**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Kungl. Tekniska högskolan (KTH)**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Kungl. Musikhögskolan i Stockholm (KMH)**
  17 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Kungl. Konsthögskolan**
  13 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Kungl. biblioteket (KB)**
  13 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Konstfack**
  12 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Karolinska institutet (KI)**
  12 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Institutet för rymdfysik**
  11 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Högskolan Väst**
  11 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Högskolan i Kristianstad (HKR)**
  11 januari 2017 från Utbildningsdepartementet

- **Umeå universitet**
  05 februari 2015 från Utbildningsdepartementet

- **Skolväsendets överklagandenämnd**
  05 februari 2015 från Utbildningsdepartementet

Anna Ekström

SW . 7957 Undervisning o d.

Utbildningsminister
Utbildningsdepartementet
"Vi har haft ett av de mest högpresterande och jämlika skolsystemen i världen. Dit ska vi igen. Då krävs ordning och studiero, kunskap och bildning. Vi ska skapa en skola där varje elevs ansträngning avgör hur långt hon kan nå i sina studier – inte vilka föräldrar hon råkar ha eller vilken skola hon valt."

Anna Ekströms områden

- Barn- och ungdomsutbildning
- Folkbildning
- Vuxenutbildning

Matilda Ernkrans

Minister för högre utbildning och forskning
Utbildningsdepartementet
”Oavsett var du bor i vårt land ska det finnas goda möjligheter att studera vidare. Vi ska se till att Sveriges studenter får bra förutsättningar och en trygg studietid. Vi investerar i utbildning och forskning för att bygga ett starkare samhälle.”

Matilda Ernkrans områden

- Högskola och forskning
- Studiefinansiering

SW . 7957 Undervisning o d. Forskning

Kulturdepartementet

Kulturdepartementet ansvarar för frågor som rör kultur, demokrati, medier, de nationella minoriteterna och det samiska folkets språk och kultur. Departementet ansvarar också för idrott och ungdomspolitik samt för frågor som rör det civila samhället, trossamfund och begravningsverksamhet.

Områden

Områden

- **Civila samhället och idrott**
- **Demokrati och mänskliga rättigheter**
- **Kultur**
- **Medier**
- **Ungdomspolitik**

Om Kulturdepartementet

Relaterad navigering

- **Kulturdepartementets delar i statens budget**
- **Rättsliga dokument**
- **Utredningar och kommittéer**
- **Myndigheter med flera**
- **Organisation**
- **Kontakt**

Ansvarigt statsråd

Ansvarigt statsråd

Amanda Lind

Kultur- och demokratiminister samt minister med ansvar för idrottsfrågorna

Genvägar

Genvägar

- **Amanda Linds möten angående nya coronavirusets effekter**
- **Regeringens strategi för romsk inkludering**
- **Demokratin 100 år**
- **Kulturrådsbloggen**

Aktuellt från Kulturdepartementet

Kulturdepartementet

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/kulturdepartementet/

Myndigheter

- **Nationalmuseum**
  02 januari 2018 från Kulturdepartementet
- **Delegationen mot segregation**
  02 januari 2018 från Kulturdepartementet
- **Myndigheten för stöd till trossamfund**
  01 juli 2017 från Kulturdepartementet
- **Sveriges Fängelsemuseum**
  02 januari 2017 från Kulturdepartementet
- **Nämnden för hemslöjdsfrågor**
  21 november 2016 från Kulturdepartementet
- **Myndigheten för press, radio och tv**
  27 februari 2015 från Kulturdepartementet
- **Myndigheten för tillgängliga medier**
  27 februari 2015 från Kulturdepartementet
- **Statens musikverk**
  27 februari 2015 från Kulturdepartementet
- **Statens konstråd**
  27 februari 2015 från Kulturdepartementet
- **Statens försvarshistoriska museer**
  27 februari 2015 från Kulturdepartementet
-
- **Riksantikvarieämbetet**
  27 februari 2015 från Kulturdepartementet
- **Naturhistoriska riksmuseet**
  27 februari 2015 från Kulturdepartementet
- **Myndigheten för kulturanalys**
  27 februari 2015 från Kulturdepartementet
- **Moderna museet**
  27 februari 2015 från Kulturdepartementet
- **Konstnärsnämnden**
  24 februari 2015 från Kulturdepartementet
- **Institutet för språk och folkminnen**
  24 februari 2015 från Kulturdepartementet
- **Forum för levande historia**
  24 februari 2015 från Kulturdepartementet
- **Svenska Artisters och Musikers Intresseförening (SAMI)**
  20 februari 2015 från Kulturdepartementet

- **Stiftelsen Dansmuseifonden**
  20 februari 2015 från Kulturdepartementet
- **Sveriges Radio**
  20 februari 2015 från Kulturdepartementet
- **Nordicom**
  20 februari 2015 från Kulturdepartementet
- **Riksteatern**
  20 februari 2015 från Kulturdepartementet
- **Valmyndigheten**
  05 februari 2015 från Kulturdepartementet
- **Zornsamlingarna**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet
- **Stiftelsen Thielska galleriet**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet
- **Stiftelsen Tekniska museet**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet
- **Stiftelsen Strindbergsmuseet**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet
- **Stiftelsen Skansen**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet
- **Stiftelsen Nordiska museet**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet
- **Stiftelsen Föremålsvård i Kiruna**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet
- **Stiftelsen Carl och Olga Milles Lidingöhem**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet
- **Stiftelsen Arbetets museum**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet
- **Riksförbundet Sveriges museer**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet
- **Nobelmuseet**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet
- **Judiska museet i Stockholm**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet
- **Áttje, Svenskt fjäll- och samemuseum**
  26 januari 2015 från Kulturdepartementet
- **Voksenåsen AS**
  21 januari 2015 från Kulturdepartementet
- **Stiftelsen Drottningholms Slottsteater**
  21 januari 2015 från Kulturdepartementet

- **Kungliga Operan AB (Operan)**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet
- **Föreningen Svensk Form**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet
- **Diskrimineringsombudsmannen, DO**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet
- **Utbildningsradion**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet
- **Sveriges Television**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet
- **Sveriges författarfond**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet
- **Svenska Tonsättares Internationella Musikbyrå (STIM)**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet
- **Stiftelsen Svenska Filminstitutet**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet
- **Stiftelsen Dansens Hus**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet
- **Statens museer för världskultur**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet
- **Statens medieråd**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet
- **Statens maritima museer**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet
- **Statens kulturråd**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet
- **Statens historiska museer**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet
- **Statens centrum för arkitektur och design**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet
- **Sametinget**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet
- **Röhsska museet i Göteborg**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet
- **Riksarkivet**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet
- **Nämnden mot diskriminering**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet
- **Kungliga Dramatiska teatern AB (Dramaten)**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Bildkonst Upphovsrätt i Sveriges (BUS)**
  19 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Sveriges Författarförbund**
  11 december 2014 från Kulturdepartementet

- **Bildmuseet i Umeå**
  11 december 2014 från Kulturdepartementet

Amanda Lind

Kultur- och demokratiminister samt minister med ansvar för idrottsfrågorna
Kulturdepartementet
”Vår demokrati ska främjas, journalister och konstnärers frihet skyddas och oavsett om du bor i storstad eller på landsbygden ska du ha tillgång till att utöva och uppleva kultur och idrott.”

Amanda Linds områden

- **Civila samhället och idrott**
  - **Demokrati och mänskliga rättigheter**
- **Kultur**
- **Medier**
- **Ungdomspolitik**

SW 70 Allmänt om konst o kultur.
SW 71 Övergripande formgivning/planering av fysiska miljöer.
SW 72 Formgivning av byggnader o anläggningar, arkitektur.
SW 73 Skulptur o d. Museiverksamheter, konstutställning.
SW 74 Konsthantverk, formgivning av bruksföremål. Inredning.
SW 75 Konstmåleri. 76 Grafisk konst, teckenkonst. 77 Fotografi.
SW 78 Musik (konserter o d 792)
SW 79 Seder o bruk, nöjen, sociala miljöer o verks. Sport.
SW . 7911-7913 Seder och bruk.
SW . 7914-7919 Film, radio, TV, offentliga fester mm.
SW . 792 Teater. Opera. Konserter. Revyer. Konstdans.
SW . 793 Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. Lek.
SW . 7959 Sociala miljöer o verks.i allmänna grupper o d.
SW 796/799 Sport, idrott o d.
SW 8 Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
SW 90 Tidningar, tidkrifter, journalistik. Blandade ämnen.
SW . 101 Bibliografiska verksamheter. Arkiv.
SW . 102 Biblioteksverksamheter. Databaser. Internetsökning
SW 10 Samlade kunskaper och övergripande värderingar
SW 11/19 Individernas inre verkligheter.
SW 2 Religiösa verksamheter o d.
SW . 655 Förlagsverksamheter o d.
SW . 659 Marknadsförings- och reklamverksamheter od. SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
SW 32 Statsvetenskap.

Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknads-departementet och näringsdepartementet

210 **Lista över problemområden**

211 Riksdagen och politiska partier

223 Statsrådsberedningen och statsministern

231 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

243 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

250 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

256 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

268 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

281 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

294 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

302 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna.

323 **Utrikes och inrikes artiklar 8-14 jun i2021**

Arbetsmarknads-departementet

Arbetsmarknadsdepartementet ansvarar för frågor och ärenden som rör arbetsmarknad, arbetsrätt och arbetsmiljö. Departementet ansvarar också för arbetet för ökad jämställdhet mellan kvinnor och män och mänskliga rättigheter på nationell nivå. Dessutom ansvarar departementet för arbetet för integration, mot segregation, rasism och diskriminering samt för att stärka hbtq-personers och barns rättigheter.

Områden

Områden

- **Arbete mot segregation**
- **Arbetsmarknad**
- **Arbetsrätt och arbetsmiljö**
- **Barnets rättigheter**
- **Demokrati och mänskliga rättigheter**
- **Jämställdhet**
- **Nyanländas etablering**

Om Arbetsmarknadsdepartementet

Relaterad navigering

- **Arbetsmarknadsdepartementets delar i statens budget**
- **Rättsliga dokument**
- **Utredningar och kommittéer**
- **Myndigheter med flera**
- **Remisser**
- **Organisation**
- **Kontakt**

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Eva Nordmark
Arbetsmarknadsminister

Märta Stenevi
Jämställdhets- och bostadsminister med ansvar för stadsutveckling och arbetet mot segregation och diskriminering

Genvägar

- Reformering av Arbetsförmedlingen
- Ordning och reda på arbetsmarknaden
- En arbetsmiljöstrategi för det moderna arbetslivet 2016-2020
- Arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck
- Hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter
- Samlat grepp mot rasism och hatbrott
- Följ Arbetsmarknadsdepartementet på Twitter
- Prenumerera på nyhetsbrev om regeringens arbetsmarknadspolitik

Aktuellt från Arbetsmarknadsdepartementet

Arbetsmarknadsdepartementet

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/arbetsmarknadsdepartementet/

Myndigheter

- **Myndigheten för arbetsmiljökunskap**
  16 augusti 2018 från Arbetsmarknadsdepartementet
- **Arbetsmiljöverket**
  07 mars 2016 från Arbetsmarknadsdepartementet
- **Statens nämnd för arbetstagares uppfinningar, SNAU**
  15 oktober 2015 från Arbetsmarknadsdepartementet
- **Arbetsdomstolen**
  02 februari 2015 från Arbetsmarknadsdepartementet
- **Svenska ILO-kommittén**
  02 februari 2015 från Arbetsmarknadsdepartementet
- **Svenska ESF-rådet, Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige**
  02 februari 2015 från Arbetsmarknadsdepartementet
- **Nämnden för styrelserepresentationsfrågor**
  02 februari 2015 från Arbetsmarknadsdepartementet
- **Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, IFAU**
  02 februari 2015 från Arbetsmarknadsdepartementet
- **Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen, IAF**
  02 februari 2015 från Arbetsmarknadsdepartementet
- **Arbetsförmedlingen**
  02 februari 2015 från Arbetsmarknadsdepartementet
- **Medlingsinstitutet**
  03 december 2014 från Arbetsmarknadsdepartementet

Eva Nordmark

Arbetsmarknadsminister
Arbetsmarknadsdepartementet
"Alla som kan arbeta ska arbeta. Det är grunden för vår gemensamma välfärd. När arbetslivet förändras gör vi en nystart i arbetsmarknadspolitiken. Regeringen fortsätter föra en politik för fler jobb och nya satsningar på kompetensutveckling. Vi bygger ett tryggare arbetsliv med goda utvecklingsmöjligheter. Så möter vi framtiden tillsammans."

Eva Nordmarks områden

- **Arbetsmarknad**
- **Arbetsrätt och arbetsmiljö**
- **Nyanländas etablering**

SW . 658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.
SW . 7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet.

Märta Stenevi

Jämställdhets- och bostadsminister med ansvar för stadsutveckling och arbetet mot segregation och diskriminering

Arbetsmarknadsdepartementet

"Vi kan aldrig acceptera att människor inte har makten över sina egna liv. Regeringen jobbar för ökad jämställdhet på alla nivåer, att stärka barns rättigheter, att bekämpa våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck. Vi står tydligt upp för alla människors lika värde." (Företrädarens förklaring)

Märta Stenevis områden

- Arbete mot segregation
- Barnets rättigheterBostäder och samhällsplanering Demokrati och mänskliga rättigheter
- Jämställdhet
- Nyanländas etablering

- Presskontakter
- Pressbilder
- E-post till registrator
- Kontakt

SW . 658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.

Med mera

Näringsdepartementet

Näringsdepartementet har ansvar för frågor som rör bolag med statligt ägande, näringsliv, innovation, landsbygd, livsmedel och regional utveckling.

Områden

Områden

- Bolag med statligt ägande
- Innovation
- Landsbygd, livsmedel och areella näringar
- Näringspolitik
- Regional utveckling

Om Näringsdepartementet

Relaterad navigering

- Näringsdepartementets delar i statens budget
- Rättsliga dokument
- Utredningar och kommittéer
- Myndigheter med flera
- Remisser
- Kontakt

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Ibrahim Baylan
Näringsminister

Jennie Nilsson
Landsbygdsminister

Genvägar

Genvägar

- Information in English from the Ministry of Enterprise and Innovation
- Regeringens strategiska samverkansprogram
- En livsmedelsstrategi för jobb och hållbar tillväxt i hela landet
- Ett nationellt skogsprogram för Sverige

Aktuellt från Näringsdepartementet

Näringsdepartementet

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/naringsdepartementet/

Myndigheter

- **Teracom Group AB (Teracom)**
  22 november 2017 från Näringsdepartementet
- **European company for the financing of railroad rolling stock (EUROFIMA)**
  09 april 2015 från Näringsdepartementet
- **Stiftelsen Norrlandsfonden (Norrlandsfonden)**
  09 april 2015 från Näringsdepartementet
- **Stiftelsen Industrifonden (Industrifonden)**
  09 april 2015 från Näringsdepartementet
- **Centrala djurförsöksetiska nämnden**
  06 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Skogsstyrelsen**
  06 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA)**
  06 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Livsmedelsverket (SLV)**
  06 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Statens jordbruksverk (SJV)**
  06 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Sveriges lantbruksuniversitet (SLU)**
  06 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Lernia AB (Lernia)**
  05 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Orio AB (Orio)**
  05 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Verket för innovationssystem (Vinnova)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Vattenfall AB (Vattenfall)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Vasallen AB (Vasallen)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **V.S. VisitSweden AB (VisitSweden)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Transportstyrelsen**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Trafikverket**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Trafikanalys**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Tillväxtverket**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
-
- **TeliaSonera Aktiebolag (TeliaSonera)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Svevia AB (publ) (Svevia)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Sveriges geologiska undersökning (SGU)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Svensk-Danska Broförbindelsen SVEDAB AB (Svedab)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Svenska skeppshypotekskassan (Svenska Skeppshypotek)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Svenska rymdaktiebolaget (SSC)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Swedfund International AB (Swedfund)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Swedesurvey Aktiebolag (Swedesurvey)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Swedavia AB (Swedavia)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Sveaskog AB (Sveaskog)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
-
- **Statens väg- och transportforskningsinstitut (VTI)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Statens Bostadsomvandling AB (Sbo)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Specialfastigheter Sverige Aktiebolag (Specialfastigheter)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **SOS Alarm Sverige AB (SOS Alarm)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Sjöfartsverket**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **SJ AB (SJ)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **SBAB Bank AB (publ) (SBAB)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **SAS AB (SAS)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Samhall Aktiebolag (Samhall)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **RISE Research Institutes of Sweden AB (RISE)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **PostNord AB (PostNord)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Post- och telestyrelsen (PTS)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Patentombudsnämnden**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Patent- och registreringsverket (PRV)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Myndigheten för tillväxtpolitiska analyser och utvärderingar (Tillväxtanalys)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Metria AB (Metria)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag (LKAB)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Luftfartsverket (LFV)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Konkurrensverket (KKV)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Jernhusen AB (Jernhusen)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Inlandsinnovation AB (Inlandsinnovation)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Infranord AB (Infranord)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Green Cargo AB (Green Cargo)**
  04 februari 2015 från
- **Fouriertransform Aktiebolag (Fouriertransform)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Bolagsverket**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Arlandabanan Infrastructure AB (Arlandabanan)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Apoteksgruppen i Sverige Holding AB (Apoteksgruppen)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Apoteket AB (Apoteket)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
- **Ansvarsnämnden för djurens hälso- och sjukvård**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **ALMI Företagspartner AB (ALMI)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet
-
- **Aktiebolaget Svensk Exportkredit (SEK)**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Aktiebolaget Svensk Bilprovning**
  04 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Aktiebolaget Bostadsgaranti (AB Bostadsgaranti)**
  03 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Akademiska Hus Aktiebolag (Akademiska Hus)**
  03 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **AB Svenska Spel (Svenska spel)**
  03 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **AB Göta kanalbolag (Götakanal)**
  03 februari 2015 från Näringsdepartementet

- **Styrelsen för samefonden**
  19 december 2014 från Näringsdepartementet

- **Lantmäteriet**
  19 december 2014 från Näringsdepartementet

- **Boverket**
  19 december 2014 från Näringsdepartementet

Ibrahim Baylan

Näringsminister
Näringsdepartementet

Ibrahim Baylans områden

- Bolag med statligt ägande
- Innovation
- Näringspolitik

SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
SW . 658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.
SW 66/68 Tillverkning av varor.
SW 66 Tillverkning av kemivaror od.
SW 67 Tillverkning av bearbetningsvaror o d
SW 68 Tillverkning av komplexvaror.
SW 69 Tillverkning/ byggande av byggnader o anläggningar.
SW . 644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d.
SW 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.
SW 62 Ingenjörsverksamheter (konstruktion o d)

Jennie Nilsson

Landsbygdsminister
Näringsdepartementet

Jennie Nilssons områden

- Landsbygd, livsmedel och areella näringar
- Regional tillväxtSW 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.

SW 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.

Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

Kommentarer kan ingå i de andra områdena

210 Lista över problemområden

211 Riksdagen och politiska partier

223 Statsrådsberedningen och statsministern

231 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

243 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

250 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

256 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

268 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

281 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

294 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

302 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna.

323 Utrikes och inrikes artiklar 8-14 jun i2021

Finansdepartementet

Finansdepartementet ansvarar för frågor som rör statens ekonomi. Det handlar om samordning av statens budget, prognoser och analyser, skattefrågor samt styrning och förvaltning av statens verksamhet. Dessutom ansvarar departementet för frågor som rör finansmarknad, bostäder och samhällsplanering samt konsumentlagstiftning.

Områden

Områden

- Bostäder och samhällsplanering
- Ekonomisk politik
- Finansmarknad
- Kommuner och regioner
- Konsumentpolitik
- Offentlig upphandling
- Skatt och tull
- Spelpolitik
- Statlig förvaltning

Om Finansdepartementet

Relaterad navigering

- Finansdepartementets delar i statens budget
- Rättsliga dokument
- Utredningar och kommittéer
- Myndigheter med flera
- Remisser
- Organisation
- Kontakt

Ansvariga statsråd

Ansvariga statsråd

Magdalena Andersson
Finansminister
Lena Micko
Civilminister
Åsa Lindhagen
Finansmarknadsminister, biträdande finansminister

Genvägar

Genvägar

- Statens budget
- Prognoser för den ekonomiska utvecklingen
- Ekonomiska åtgärder för 2020 till följd av virusutbrottet
- För företagare med anledning av covid-19

Aktuellt från Finansdepartementet

Finansdepartementet

https://www.regeringen.se/sveriges-regering/finansdepartementet/

Myndigheter

- **Myndigheten för digital förvaltning**
  07 september 2018 från Finansdepartementet
- **Upphandlingsmyndigheten**
  25 november 2015 från Finansdepartementet
- **Trygghetsstiftelsen**
  25 juni 2015 från Finansdepartementet
- **Miljömärkning Sverige AB (Miljömärkning Sverige)**
  19 maj 2015 från Finansdepartementet
- **Statistiska centralbyrån**
  06 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Statens skadereglingsnämnd**
  06 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Statens Personadressregisternämnd**
  06 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Resegarantinämnden**
  06 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Kammarkollegiet**
  06 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Fastighetsmäklarinspektionen**
  06 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Allmänna reklamationsnämnden (ARN)**
  06 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Första AP-fonden**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Stipendiestiftelsen för studier av japanskt näringsliv**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Tredje AP-fonden**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Tullverket**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Sparbankernas säkerhetskassa**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Skatteverket**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Skatterättsnämnden**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet

- **Sjätte AP-fonden**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Sjunde AP-fonden**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Riksgälden**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Prövningsnämnden för stöd till kreditinstitut**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Länsstyrelserna**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Lotteriinspektionen**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Krigsförsäkringsnämnden**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Konsumentverket**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Kronofogdemyndigheten**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Konjunkturinstitutet**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Forskarskattenämnden**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Fjärde AP-fonden**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet
-
- **Finanspolitiska rådet**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Finansinspektionen**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Ekonomistyrningsverket**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Bokföringsnämnden**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Arbetsgivarverket**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Andra AP-fonden**
  05 februari 2015 från Finansdepartementet
- **Statskontoret**
  19 december 2014 från Finansdepartementet
- **Statens överklagandenämnd**
  19 december 2014 från Finansdepartementet

- **Statens tjänstepensions- och grupplivnämnd**
  19 december 2014 från Finansdepartementet

- **Statens servicecenter**
  19 december 2014 från Finansdepartementet

- **Statens fastighetsverk (SFV)**
  19 december 2014 från Finansdepartementet

- **Statens ansvarsnämnd**
  19 december 2014 från Finansdepartementet

- **Fortifikationsverket**
  19 december 2014 från Finansdepartementet

- **Statens tjänstepensionsverk (SPV)**
  18 december 2014 från Finansdepartementet

- **Skiljenämnden i vissa trygghetsfrågor**
  18 december 2014 från Finansdepartementet

- **Offentliga sektorns särskilda nämnd**
  18 december 2014 från Finansdepartementet

Magdalena Andersson

Finansminister
Finansdepartementet
"Att tillväxten skapas på ett sätt som är socialt och ekologiskt hållbart och fördelas rättvist är en av vår tids ödesfrågor, men också en fråga där Sverige har goda möjligheter att ligga i framkant".

Magdalena Anderssons områden

- Ekonomisk politik
- Skatt och tull

SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
SW . 656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d. (Tull)
SW . 6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.

Lena Micko

SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
SW . 6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.

Civilminister
Finansdepartementet
”Som civilminister är en av mina viktigaste uppgifter att se till att kommuner och regioner har de förutsättningar de behöver för att klara sina uppgifter, inte minst att kunna erbjuda medborgarna en god och tillgänglig välfärd. För ett Sverige som håller ihop är det också viktigt med en statlig närvaro över hela landet”

Lena Mickos områden

- Kommuner och regioner
- Konsumentpolitik
- Offentlig upphandling
- Statlig förvaltning

Åsa Lindhagen

Finansmarknads- och bostadsminister, biträdande finansminister
Finansdepartementet
”Jag är en oroad optimist. Vår generations viktigaste uppdrag är att skapa ett samhälle som håller även för de som ska leva långt efter oss. Därför arbetar jag för finansiell stabilitet och ett stabilt bostadsbyggande. Ekonomin ska gynna den som fattar klimatsmarta val.”

Åsa Lindhagen områden

- Bostäder och samhällsplanering
- Finansmarknad

SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
SW . 643 Organisation av boende, personalrum o d, hotell.

SW 71 Övergripande formgivning/planering av fysiska miljöer.
SW 72 Formgivning av byggnader o anläggningar, arkitektur.
Länsstyrelser hör till regeringen

De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna.

Kommentarer kan ingå i de andra områdena

210 **Lista över problemområden**

211 Riksdagen och politiska partier

223 Statsrådsberedningen och statsministern

231 Utrikesförhållanden, försvar och klimat hanteras av utrikesdepartementet, försvarsdepartementet och miljödepartementet.

243 Inre ordning och säkerhet hanteras av justitiedepartementet

250 Infratruktur hanteras av infrastrukturdepartementet. Med digitalisering och energi

256 Hälso- och sjukvård och hushållens problem hanteras av socialdepartementet. Coronakrisen och hushållens problem

268 Utbildning och forskning hanteras av utbildningsdepartementet och kulturdepartementet. Med kulturella verksamheter och idrott.

281 Arbetsmarknad och företagare hanteras av arbetsmarknadsdepartementet och näringsdepartementet.

294 Penningverksamheter hanteras av finansdepartementet m fl.

302 De 21 länsstyrelserna, de 21 regionerna och 290 kommunerna.

323 **Utrikes och inrikes artiklar 8-14 jun i2021**

Länsstyrelserna

Uppdaterad 05 februari 2015

Sverige är indelat i 21 län som alla har en länsstyrelse och en landshövding. Länsstyrelsen är en statlig samordnande myndighet, en servicemyndighet, en överklagandeinstans och med tillsynsansvar. Länsstyrelsen står som garant för att de av regeringen beslutade nationella målen genomförs.

Länsstyrelsernas webbplats

- **Facebook** **Twitter**
- **LinkedIn** **E-post**

Sidan är uppmärkt med följande kategorier:

- **Finansdepartementet**
- **Statlig förvaltnin**
-

De 21 Regionerna

De 290 Kommunerna

Regeringens ministrar styr inte kommuner och regioner men har något inflytande genom länsstyrelserna. Det inflytandet är oklart. Regeringen har inflytande över kommuner och regioner genom statliga myndigheter men myndigheterna är självständiga och regeringen styr dem bara genom allmänna instruktioner.

Därför behövs ett område för länsstyrelsers, kommuners och regioners verksamheter.

Frånhttp://wimnell.com/omr36-39zzzzzq14-15.pdf

Under regeringen lyder Landshövdingar med Länsstyrelser.

Här från Sven Wimnell 1 maj 2019:
Människornas verksamheter och grunderna för planering av framtiden för världen och Sverige.
http://wimnell.com/omr40zp.pdf

Länsstyrelserna

Sverige är indelat i 21 län som alla har en länsstyrelse och en landshövding. Länsstyrelsen är en statlig samordnande myndighet, en servicemyndighet, en överklagandeinstans och med tillsynsansvar. Länsstyrelsen står som garant för att de av regeringen beslutade nationella målen genomförs.
Länsstyrelsernas webbplats

Publicerad 17 december 2014 · Uppdaterad 05 februari 2015

Länsstyrelsen Blekinge län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Läsa våra senaste nyheter Läsa mer om oss Besöka ett naturreservat Våra remisser Ring rätt telefonnummer vid kriser

Dalarnas län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Kontakta oss Sök i Länsstyrelsens diarium Hitta publikationer Hitta ett naturreservat Läs om landshövding och länsledning

Gotlands län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Få utflyktstips Kontakta oss Anmäla bristande djurhållning Ansöka om stöd i Landsbygdsprogrammet Jobba hos oss

Gävleborgs län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Anmäla bristande djurhållning Söka solcellsstöd Titta i vårt diarium Veta mer om motortrafik i naturen Veta mer om hotade arter (ÅGP) Läsa våra nyheter

Hallands län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Läsa våra nyheter Söka jobb Söka stöd till solceller Läsa våra kungörelser Kontakta oss Ansöka om strandskyddsdispens Anmäl för miljöprövning av vattenkraft

Jämtlands län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Jobba hos oss Evenemang på gång Kungörelser Aktuella jaktbeslut och domar Komplettering eller yttrande i ärende

Jönköpings län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Jobba hos oss Evenemang på gång Kungörelser Aktuella jaktbeslut och domar Komplettering eller yttrande i ärende

Kalmar län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Läsa nyheter Kontakta oss Anmäla att djur far illa Söka karta eller geotjänster Läsa fiskeregler Ansöka om medborgarskap Publikationer

Kronobergs län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Anmäla vattenkraft till miljöprövning Ta del av kungörelser Anmälan om vattenverksamhet Söka stöd till solceller Kolla lediga jobb

Norrbottens län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Jobba hos oss Veta mer om årets älgjakt Söka i diariet Läsa våra senaste nyheter Veta mer om landshövdingen

Skåne län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Söka solcellsstöd Överklaga kommuns beslut Ansöka om tillstånd för djurverksamhet Söka stiftelser och stipendier Ansöka om medborgarskap

Stockholms län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Registrera stiftelse Anmäla att djur far illa Kontakta Länsstyrelsen Jobba hos oss

Södermanlands län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Läsa våra senaste nyheter Jobba hos oss Veta mer om Länsstyrelsen Anmäla vattenverksamhet Ansöka om tillstånd för djurverksamhet Ansöka om förprövning av djurstallar

Uppsala län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Läsa nyheter Söka jobb Läsa kungörelser Skaffa en digital brevlåda Söka stöd för naturvård Överklaga kommunens beslut Hyra boende i naturreservat

Värmlands län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Se om vi har lediga tjänster Läsa om nya regler för vattenkraft 2019 Hitta ett naturreservat Läsa nyheter Söka energistöd Delta i Regional samverkanskurs - RSK - 2019

Västerbottens län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Anmäla bristande djurhållning Anmäla vattenkraft till nationell plan för miljöprövning Söka i Länsstyrelsens diarium Läsa våra nyheter Ladda ner en publikation Jobba hos oss

Västernorrlands län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Besöka ett naturreservat Läsa våra publikationer Hitta en författning Söka i vårt diarium

Västra Götalands län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Läsa våra nyheter Kolla status på vattnet och musslor i Västerhavet Ansöka om medborgarskap Registrera stiftelse Jobba hos oss Komplettera ditt ärende Söka i våra karttjänster och geodata

Örebro län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Läsa nyheter Kontakta oss Söka jobb Ladda ner en publikation Använda karttjänster och geodata Hitta naturreservat eller kulturmiljö

Östergötlands län

Privat Företag Förening Lantbruk och landsbygd Stat och kommun Besök och upptäck

Bygga och bo
Djur och natur
Jakt och fiske
Livshändelser

Ansöka om bidrag för vård av kulturhistoriska miljöer Ansöka om bidrag till solceller Hitta en vigselförrättare Söka stiftelser i vår stiftelsedatabas Samråd för ändring i naturmiljön

Kommuner och landsting (regioner)

Kommunallag (2017:725)

Svensk författningssamling 2017:725
SFS nr: 2017:725
Departement/myndighet: Finansdepartementet K
Utfärdad: 2017-06-22
Ändringsregister: SFSR (Lagrummet)
Källa: Regeringskansliet / Lagrummet.se

SFS-nummer · 2017:725 · Visa fulltext

Innehåll:

- 1 kap. Grunderna för den kommunala verksamheten
- 2 kap. Kommunala angelägenheter
- 3 kap. Kommunernas och landstingens organisation och
- 4 kap. Förtroendevalda
- 5 kap. Fullmäktige
- 6 kap. Styrelsen och övriga nämnder
- 7 kap. Anställda
- 8 kap. Delaktighet och insyn
- 9 kap. Kommunal samverkan
- 10 kap. Överlämnande av kommunala angelägenheter
- 11 kap. Ekonomisk förvaltning
- 12 kap. Revision
- 13 kap. Laglighetsprövning
- Övergångsbestämmelser

Sven Wimnell 9+16+26 maj 2016:

Sveriges 6 regioner. Länsstyrelser, landsting och kommuner. Invånare 2005 och 2013. Antalet bostäder 2010. Länkar till deras hemsidor på internet 6 maj 2016 med uppgifter om allt de vill visa upp.

http://wimnell.com/omr36-39zzzq.pdf

Innehåll:

Sida

3 **Sveriges regioner.**

10 **Länsstyrelser, landsting och kommuner. Invånare 2005 och 2013. Antalet bostäder 2010. Länkar till deras hemsidor på internet 6 maj 2016 med uppgifter om allt de vill visa upp**.
Kompletteringar har skett den 14 och 16 maj 2016:
För varje län har lagts till:
* Skattesatser 2016 i kommuner, län riket. Uppgifter från SCB.
* Sammanräknad förvärvsinkomst per kommun år 2014 för kvinnor och män. Uppgifter från SCB.
* Samtliga förväntade påbörjade bostäder genom nybyggnad, Uppgifter från boverkets intervjuundersökningar presenterade i maj 2016.
* Antal förvärvsarbetande (dagbefolkning) efter sektor och kommun År 2014. Uppgifter från SCB.
* Svenskt Näringslivs hemsidor för länen.
* Arbetsförmedlingarna i länen.
* Handelsbanken

11 1) Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands och Jämtlands län.

29 2) Dalarnas, Gävleborgs, Södermanlands, Uppsala, Västmanlands och Örebro län.

55 3) Östergötlands, Jönköpings, Kalmar och Kronobergs län.

74 4) Gotlands och Stockholms län.

84 5) Hallands, Värmlands och Västra Götalands län.

106 6) Blekinge och Skåne län.

119 **Detaljer om kommunerna. Folkmängd per tätort och småort per kommun 2005 (enligt SCB)**

121 1) Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands och Jämtlands län.

144 2) Dalarnas, Gävleborgs, Södermanlands, Uppsala, Västmanlands och Örebro län.

177 3) Östergötlands, Jönköpings, Kalmar och Kronobergs län.

200 4) Gotlands och Stockholms län.

212 5) Hallands, Värmlands och Västra Götalands län.

246 6) Blekinge och Skåne län.

267 **Pressinbjudan: Indelningskommittén presenterar diskussionsunderlag angående Sveriges framtida regionala indelning.**

277 **Några kommentarer den 14 maj 2016.**

280 **Innehållet i hemsidor hos boverket, naturvårdsverket och socialstyrelsen samt arbetsuppgifter för den nya regeringen.**

293 **Människor påverkas hela livet av fysiska och sociala miljöer de vistas i.**

294 Människornas levnadsförhållanden och utvecklingens krafter.

297 Utvecklingens krafter

298 Systemet för mänskliga verksamheter

301 Den fundamentala påverkanskedjan

303 Sven Wimnells hemsida på Internet: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ?

305 Något om välfärd och näringsliv. 26 maj 2016.

307 Näringslivet.

308 Svenskt Näringaliv

317 Arbetsförmedlingen

324 Handelsbanken

Från SKR.se 28 dec 2019

Sveriges kommuner och regioner

Meny

Arbetsgivare, kollektivavtal

Demokrati, ledning, styrning

Ekonomi, juridik, statistik

Hälsa, sjukvård

Integration, social omsorg

Näringsliv, arbete, digitalisering

Samhällsplanering, infrastruktur

Skola, kultur, fritid

Förskola, grund- och gymnasieskola

Kultur, fritid

Om SKR

- Lediga jobb Remisser Styrelsehandlingar och beslut Styrelse och beredningar Kansliorganisation Om SKR

Mer från SKR

- Kurser och konferenser Rapporter och skrifter Cirkulär Webbsändningar Nyhetsbrev Press Lärande exempel Bloggar

Kommuner, regioner

- Kort om kommuner och regioner Kommuner, lista Fakta kommuner och regioner Regioner, lista

Hjälp

English pages
Lättlästa sidor
Webbkarta
A-Ö index

Webbhandboken

I webbhandboken samlar vi alla riktlinjer, instruktioner och annat som krävs för att kunna göra ett bra jobb med sidorna på SKR:s webbplatser.
Sök i webbhandboken
Om webbhandboken

Om SKR

SKR är en arbetsgivar- och intresseorganisation. Vi är en medlems-organisation för alla kommuner och regioner.

SKR:s uppgift är att stödja och bidra till att utveckla kommuner och regioners verksamhet. Vi fungerar som ett nätverk för kunskapsutbyte och samordning. I vår roll ingår att ge service och professionell rådgivning till tjänstepersoner och förtroendevalda i kommuner och regioner inom alla de frågor som kommuner och regioner är verksamma inom. Vi erbjuder även kurser och konferenser inom många ämnen.
SKR:s medlemmar

Sveriges största arbetsgivarorganisation
SKR är arbetsgivarorganisation för alla kommuner och regioner. De är tillsammans arbetsgivare för mer än en miljon människor. SKR har till uppgift att teckna centrala kollektivavtal om lön och allmänna anställningsvillkor.
Arbetsgivarfrågor

Det går att göra skillnad
SKR:s ambition är att ligga steget före och belysa viktiga omvärldsförändringar. På så vis kan vi påverka utvecklingen i den riktning som ger störst nytta för våra medlemmar, och som i förlängningen bäst gynnar allmänheten. Genom intressebevakning arbetar vi för att påverka beslutsfattare såväl nationellt som internationellt.
Internationellt
Lättläst information om Sveriges Kommuner och Regioner

Fakta om kommuner och regioner

Antal kommuner och regioner
Det finns 290 kommuner och 21 regioner i Sverige. Gotlands kommun räknas in både under kommuner och regioner. Gotland är kommun med landstingsuppgifter och regionalt utvecklingsansvar och har också rätt att kalla sig region.

Så styrs regionerna
Regionerna styrs av politiker som valts direkt av länets invånare. Det betyder att medborgarna har stora möjligheter att påverka och kontrollera hur regionerna utför sina uppdrag.
Så styrs regionerna

Så styrs kommunerna
Kommunerna ansvarar för en stor del av den samhällsservice som finns där vi bor. Bland de viktigaste uppgifterna är förskola, skola, socialtjänst och äldreomsorg. Kommunerna styrs av politiker som valts direkt av medborgarna. Det betyder att medborgarna har stora möjligheter att påverka och kontrollera hur kommuner utför sina uppdrag.
Så styrs kommunerna

Kommungruppsindelning
Sveriges Kommuner och Landstings kommungruppsindelning 2017. Här finns en beskrivning av den reviderade kommungruppsindelning som gäller från 1 januari 2017.
Kommungruppsindelning
Läns- och kommunregister

Här finner du en lista över alla län och vilka kommuner de innefattar samt en lista med landets alla kommunkoder och en karta över Sveriges kommuner.
Länsregister
Kommunkoder
Kommunindelning, karta från SCB (PDF, nytt fönster)

Kostnader och intäkter för kommuner och regioner
Vi har sammanställt statistik kring hur kommunernas och regionernas kostnader och intäkter är fördelade. Du finner bland annat tabeller med övergripande uppgifter om kommunernas och landstingens resultat, de siffror som diagrammen bygger på samt utvecklingen av statsbidragen.
Fakta om kommunernas och regionernas kostnader och intäkter

Antal anställda i kommuner och regioner
Sveriges kommuner och regioner är tillsammans arbetsgivare för mer än en miljon människor. Mer exaka och uppdaterade uppgifter hittar du på våra statistik-sidor.
Personalstatistik

Rena fakta om kommuner och regioner
Det finns många föreställningar och uppfattningar om kommuner och regioner och den verksamhet som de ansvarar för.
Många gånger är uppfattningarna korrekta och relevanta och bidrar till att förbättra våra välfärdstjänster. Andra gånger baseras de på bristfällig fakta, onyanserade resonemang och oproportionerliga slutsatser. Orsaker och verkan, resultat och resursfördelning – det är inte alltid det låter sig förklaras i korta, slagkraftiga rubriker.
Vi har därför tagit fram en skrift där vi samlat fakta om kommuner och regioner i ett försök att ge hela bilden, eller den bild som sällan visas.
Välfärden i siffror

Läs vidare
Därför är självstyrelse bra
Styra Sverige, så fungerar det
Lista på kommuner som återtagit benämningen stad
Stads- och kommunhistoriska institutet
Kartor, SCB:s webbplats

Informationsansvarig
- **Björn Kullander Handläggare**

Sveriges Kommuner och RegionerSKR är en medlems- och arbetsgivarorganisation för landets alla kommuner och regioner. Vi är en politiskt styrd organisation och vår styrelse består av förtroende-valda från kommuner och regioner. Sveriges Kommuner och Regioner hette tidigare Sveriges Kommuner och Landsting (SKL).

Kontakta SKR
Adress och övrig kontaktinformation
08-452 70 00
info@skr.se

Kommungruppsindelning 2017

Här är en beskrivning av SKLs kommungruppsindelning 2017 som gäller från den 1 januari 2017. Det är en omarbetning av den tidigare kommungruppsindelningen från 2011.

Kommungruppsindelningen används för att underlätta jämförelser och analyser i olika statistiska sammanhang och är utarbetad på Statistiksektionen, SKL.

Indelningen består av totalt nio grupper fördelade på tre huvudgrupper, där kommunerna grupperats utifrån vissa kriterier som tätortsstorlek, närhet till större tätort och pendlingsmönster. Dataunderlaget är hämtat från SCB:s olika databaser.

Förändringar jämfört med tidigare indelning
Huvudprincipen för den nya indelningen har varit storlek på tätorten, närhet till större tätort och pendlingsmönster. Grupperna storstad och större städer bygger nu på antal invånare i den största tätorten i kommunen istället för som tidigare, invånarantalet i hela kommunen.

En ny grupp, mindre stad/tätort, har tillkommit och pendlingsmönstren i omkringliggande kommuner har fått ökad betydelse. Grupperna varuproducerande kommuner och kommuner i tätbefolkad respektive glesbefolkad region har utgått. Gruppen turism-och besöksnärings-kommuner finns kvar, men med förändrad definition.

Beskrivning av grupperna
För en mer utförlig och detaljerad beskrivning, se publikationen Kommungruppsindelning 2017.

A. Storstäder och storstadsnära kommuner
A1. **Storstäder** - kommuner med minst 200 000 invånare varav minst 200 000 invånare i den största tätorten.

A2. **Pendlingskommun nära storstad** - kommuner där minst 40 procent av nattbefolkningen pendlar till arbete i en storstad eller storstadsnära kommun.

B. Större städer och kommuner nära större stad
B3. Större stad - kommuner med minst 50 000 invånare varav minst 40 000 invånare i den största tätorten.
B4. Pendlingskommun nära större stad - kommuner där minst 40 procent av nattbefolkningen pendlar till arbete i en större stad.
B5. Lågpendlingskommun nära större stad - kommuner där mindre än 40 procent av nattbefolkningen pendlar till arbete i en större stad.

C. Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner
C6. Mindre stad/tätort - kommuner med minst 15 000 men mindre än 40 000 invånare i den största tätorten.
C7. Pendlingskommun nära mindre stad/tätort - kommuner där minst 30 procent av nattbefolkningen pendlar till arbete i annan mindre ort och/eller där minst 30 procent av den sysselsatta dagbefolkningen bor i annan kommun.
C8. Landsbygdskommun - kommuner med mindre än 15 000 invånare i den största tätorten, lågt pendlingsmönster (mindre än 30 procent).
C9. Landsbygdskommun med besöksnäring - landsbygdskommun med minst två kriterier för besöksnäring, dvs antal gästnätter, omsättning inom detaljhandel/ hotell/ restaurang i förhållande till invånarantalet.

Översiktstabell och lista på indelning 2017 (Excel, nytt fönster)
Classification of Swedish municipalities 2017 (engelsk översättning) (PDF, nytt fönster)

Publikationer
Kommungruppsindelning 2017 (PDF, nytt fönster)

https://skr.se/tjanster/omwebbplatsen/omkakor/webbkarta.16.html

Webbkartan visar alla sidor som finns på webbplatsen.

I systemet för mänskliga verksamheter ligger verksamheterna för demokrati i område 3 :

3. Politikvetenskaper och politiska verksamheter.
15 områden

SW 3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.

SW 31 Statistik och demografi.
SW 32 Statsvetenskap.
SW 33 Nationalekonomi, internationell ekonomi.
SW 34 Lagar o förordningar, traktat, juridik.

SW 35 De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter.
SW . 351 Sveriges riksdag (och motsvarande utomlands)
SW . 352 Kommun- och landstingsfullmäktige (och mots.)
SW . 353 Sveriges regering (och motsvarande utomlands)
SW . 354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d).

SW 36/39 Politiska krav och politiska planeringar:
SW 36 ...om individernas kroppsliga förhållanden.
SW 37 ...om utbildning o d.
SW 38 ...om fysiska miljöer o ekonomiska verks.
SW 39 ...om sociala miljöer, nöjen, sport o d.

Områdena 31-34 innehåller politiska vetenskaper som inte för politik utan bara studerar politiker och politik.

Området 35 innehåller verksamheter som förtroendevalda i allmänna val ägnar sig åt: folkvalda församlingar på olika nivåer. FN EU, riksdagar, kommuner och folkvalda regioner
.
Områdena 36-39 innehåller verksamheter som försöker påverka de förtroendevalda, i första hand politiska partier, politiska organisationer och personer.

Den svenska regeringen och kommunerna och regionerna ska ägna sig åt att undersöka vad som har gjorts, görs, kan göras och bör göras och vilka beslut som bör fattas. Riksdagen beslutar om vad de tre kategorierna ska ägna sig åt.

Kommunerna har lag för sina verksamheter och ska sörja för kommuninånarnas välfärd. Regionerna har vissa av delar av välfärden under sitt beskydd, huvudsakligen sjukvård och kommunikationer. De kan komma i konflikt med kommunerna när gränserna är suddiga.

För regeringen gäller att den ska se till välfärden i hela landet och kommer i konflikt med kommuner och regioner, bland annat ifråga om problem med coronasjukan, men mycket ifråga om socialtjänst för barn, gamla och personer med problem. Hushållen ska ha goda förhållanden och ha god service ifråga om gemnesamma saker, som utredningar, försvar, vägar, tillgång till bostäder, skolor, socialtjänst. handel och kulturella verksamheter o s v..

FN och dess organisationer, EU m m har krav på svenska förhållanden som den svenska regeringen måste beakta. Regeringen har mycket att bestyra och ska anpassa sig till både problem under och över regeringens nivå.

Regeringen består av departement och ministrar enligt följande :

Systemet för mänskliga verksamheter utom område 3

1. Psykologiska och filosofiska verksamheter
20 områden:
Texten för områdena är länk till hemsidan.

SW 1 Psykologiska och filosofiska verksamheter.

SW 10 Samlade kunskaper och övergripande värderingar
SW . 101 Bibliografiska verksamheter. Arkiv.
SW . 102 Biblioteksverksamheter. Databaser. Internetsökning
SW . 103 Allmänna encyklopedier. Övergripande värderingar.
SW . 104 Övergripande filosofiska verksamheter om samband
SW . 105 Övergripande om forskning
SW . 106 Övergripande om ekonomiska verksamheter
SW . 107 Övergripande filosofier om utbildning o d.
SW . 108 Samhällskunskap.
SW . 109 Ide- filosofi- och lärdomshistoria.

SW 11/19 Individernas inre verkligheter.
SW 11 Individens lager av kunskaper, erfarenheter o d.
SW 12 Individens visioner, framtidsvisioner o d.
SW 13 Individens känslor, värderingar od. Estetik.
SW 14 Individens ideologi / uppfattning om samband o d.
SW 15 Individens psykiska mekanismer Psykologi o d.
SW 16 Individens logik. Vetenskpsteori o d.
SW 17 Individens moral och uppfattningar om moral.
SW 18/19 Filosofer, äldre och senare, i öst och väst.

2. Religiösa verksamheter o d.
5 områden:

SW 2 Religiösa verksamheter o d.
SW 20 Övergripande religiösa verksamheter o d.
SW 21 Allmän religionsvetenskap.
SW 22/28 Kristna religioner.
SW 29 Icke kristna religioner o d.

4. Sambandsforskningsverksamheter. Infostruktur.
3 områden:

SW 4 Sambandsforskningsverksamheter.
SW 40 Systemvetenskap.Infostruktur.
SW 41-49 Samband o samordning mellan olika verksamheter.

5. Naturforsknings- och matematikverksamheter.
11 områden

SW 5 Naturforsknings- och matematikverksamheter.
SW 50 Allmänt om naturforskning. Naturkunskap.
SW 51 Matematik.
SW 52 Astronomi, rymdforskning.
SW 53 Fysik o d.
SW 54 Kemi o d.
SW 55 Geologi, meteorologi, hydrologi o d.
SW 56 Paleontologi, arkeologi o d.
SW 57 Biologi, ekologi. Naturgeogr. Utv.lära, ärftlighet
SW 58 Botanik.
SW 59 Zoologi.

6. Teknologiska / Ekonomiska verksamheter. 30 områden:

SW 6 Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.
SW 60 Allmänt om teknologiska o ekonomiska verksamheter.

SW 61 Hälso- o sjukvårdsverks., räddning o d. Veterinärverks.
SW 62 Ingenjörsverksamheter (konstruktion o d)
SW 63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske od.
SW 64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.
SW . 641 Matlagning. 642 Måltider, matservering.
SW . 643 Organisation av boende, personalrum o d, hotell.
SW . 644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d.
SW . 645 Användning av inventarier o d.
SW . 646 Personlig hygien o d, klädvård (utom tvätt o d)
SW . 647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster o utgifter mm.
SW . 648 Städnings-, rengörings- och tvättverksamheter o d.
SW . 649 Personvård: barn, hemsjukvård.

SW 65 Adm, distribution, kommunikation, organisation o d.
SW . 651 Kontorsarbete o d. Datoranvändning.
SW . 6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.
SW . 6525-6529 Militära verksamheter.
SW . 654 Telekommunikationsverksamheter.
SW . 655 Förlagsverksamheter o d.
SW . 656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d.
SW . 657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
SW . 658 Allm.företagsekonomi, Arbets-förmedling o -marknad.
SW . 659 Marknadsförings- och reklamverksamheter od.

SW 66/68 Tillverkning av varor.
SW 66 Tillverkning av kemivaror od.
SW 67 Tillverkning av bearbetningsvaror o d
SW 68 Tillverkning av komplexvaror.

SW 69 Tillverkning/ byggande av byggnader o anläggningar.

7. Formgivning av fysiska och sociala miljöer. 21 områden:

SW 7 Formgivning av fysiska och sociala miljöer.
SW 70 Allmänt om konst o kultur.

SW 71 Övergripande formgivning/planering av fysiska miljöer.
SW 72 Formgivning av byggnader o anläggningar, arkitektur.
SW 73 Skulptur o d. Museiverksamheter, konstutställning.
SW 74 Konsthantverk, formgivning av bruksföremål. Inredning.
SW 75 Konstmåleri. 76 Grafisk konst, teckenkonst. 77 Fotografi.
SW 78 Musik (konserter o d 792)

SW 79 Seder o bruk, nöjen, sociala miljöer o verks. Sport.
SW . 7911-7913 Seder och bruk.
SW . 7914-7919 Film, radio, TV, offentliga fester mm.
SW . 792 Teater. Opera. Konserter. Revyer. Konstdans.
SW . 793 Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. Lek.
SW . 794 Spel. Skicklighets-och turspel. Lotteri. Lotto. Tips etc.

SW 795 Sociala miljöer och sociala verksamheter.
SW . 7951 Sociologi. Socialvård..
SW . 7952/7956 Sociala miljöer, sociala verksamheter.
SW . 7957 Undervisning o d.
SW . 7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet.
SW . 7959 Sociala miljöer o verks.i allmänna grupper o d.

SW 796/799 Sport, idrott o d.

8. Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
12 områden:
SW 8 Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
SW 80 Språkliga verksamheter. 802/809 motsvarar 82/89.
SW 81 Litteraturvetenskap. Litteraturhistoria.
SW 82/89 Skönlitteratur på olika språk.
SW 82 Engelsk skönlitteratur o d.
SW 83 Tysk, nederländsk, nordisk skönlitt.
SW 84 Fransk skönlitteratur o d.
SW 85 Italiensk skönlitteratur o d.
SW 86 Spansk och portuguisisk skönlitteratur o d.
SW 87 Grekisk och latinsk skönlitteratur o d.
SW 88 Slavisk och baltisk skönlitteratur o d.
SW 89 Skönlitt på orientaliska och övriga språk o d .

9. Blandade saklitterära verksamheter. Tidningar. Allmän geografi. Biografi. Allmän historia.
12 områden:
SW 9 Saklitterära verks.Allmän geografi o historia. Biografi.
SW 90 Tidningar, tidkrifter, journalistik. Blandade ämnen.
SW 91 Allmän geografi, reseskildringar. 913/919 mots. 93/99.
SW 92 Biografiska verksamheter, släkthistoria o d.
SW 93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.
SW 93 Allmänt om allm. historia. Världs- och forntidshistoria.
SW 94 Medeltidens o nya tidens hist. i allmänhet och i Europa.
SW 95 Medeltidens o nya tidens historia i Asien.
SW 96 Medeltidens o nya tidens historia i Afrika.
SW 97 Medeltidens o nya tidens hist i Nord- o Mellanamerika.
SW 98 Medeltidens o nya tidens historia i Sydamerika.
SW 99 Medeltiden o nya tiden: Australien. Oceanien. Poler. Rymden.

Ansvarsområden

Kulturministern, utbildningsministern och forkningsministern i regeringen svarar för verksamhetsområdena 1-5, 8-9 och en stor del av 7. Övriga ministrar svarar för område 6 och en liten del av 7.

I omåde 6 sköts område 61 hälso- och sjukvård huvudsakligen av regionerna och område 64 av kommunerna. I område 7 sköter kommunerna områdena 71 och 72 och kulturministern områdena 73- 794 och 796-799. Det blir inte mycket kvar till de övriga ministrarna huvudsakligen övergipande delar av 795.

Kulturministern, utbildningsministern och forkningsministern har inte hög hand om sina områden, beklagligt eftersom kunskaper och värderingar har stor betydele för demokratin.

I Sven Wimnell 7 januari 2021: Om stora regioner och regionstyrelser. Debattartiklar. Utrikes och inrikes artiklar till 1 januari 2021.
http://wimnell.com/omr36-39zzzzzzy6.pdf
gjordes en genomgåg av regionerna med följande slutsats

Slusats
Det kan vara lämpligt att ha
290 kommuner,
6 stora självständiga regioner,
21 länsstyrelser samt
6 statliga regionstyrelser för planering av verksamheter som rör regionala förhållanden i de 6 stora områdena.

Regionstyrelserna kan ligga direkt under regeringen eller ha myndighetskaraktär.

Det viktiga är att staten får planeringar för de 6 stora regionerna som de nu inte tycks ha och som behövs.

Regeringen behöver ha en regionminister, oklart var, som kan hantera regionerna. Det kan kanske vara klimat- och miljöministern som omvandlas till klimat- och regionminister.

De 6 regionstyrelserna ska styras av klimat- och regionministern, som ska ha en rikspolitik som grund som ska innehålla statens krav på regionernas och kommunernas fysiska och sociala miljöer. Länsstyrelserna som har lång tradition blir kvar för kontinuiteten och får tillsyn över länen.

Man ska få kvar självständigheten i kommuner och regioner och samtidigt ha en statlig styrning med hjälp av de statliga regionstyrelserna.

Man kan skilja mellan planeringar och beslut. Planeringarna ska följa processerna hur det var och är, kan bli och bör bli.

Kommunerna och de självständiga regionerna måste förbättras enligt vad man lärt sig nu. Det som tillkommer är den statliga planeringen, som lider av stor brist nu.

Utrikes och inrikes

artiklar 8-14 juni 2021

08 Drömmen om global bolagsskatt

Globala skatter låter lockande i vida kretsar. De är också förbålt svåra att införa just för att de antas omfatta länder av ytterst olika karaktär. Efter att de rika G7-medlemmarna i helgen kommit överens om ramarna för en internationell bolagsskatt finns det därför skäl att vara skeptisk.

Meningen är att världens runt 100 största och mest profitabla företag ska betala minst 15 procent i skatt. Länder där verksamhet bedrivs och vinster genereras ska få del av kakan. En techjätte ska således inte kunna skriva sig på Caymanöarna och lägga globala intäkter på hög i skatteparadiset.

Det är i och för sig logiskt, och dessutom populärt bland väljare. Drivkraften bakom G7-uppgörelsen är dock lika mycket pandemin, och den explosion av statsskulden som följt inte minst i USA och Europa.

Prioriteringarna skiljer sig åt. Joe Biden behöver plocka in skatt från företagen för att finansiera löften om infrastruktursatsningar, men utan att amerikanska bolag får en konkurrensnackdel. I kongressen väntar motstånd. EU-länder vill klämma åt Google och Amazon. Mindre spelare, som Irland och Singapore, är inte överdrivet roade av att höja sina attraktiva företagsskatter. Kina skulle säkert gladeligen mjölka utländska bolag men ogärna avstå från sina statliga guldäggs vinster.

Att uppfylla alla förväntningar blir knepigt. Detaljerna avgör hur gracerna så småningom fördelas. Och även om många är med på att pungslå kupongklippare, kan ingen bortse från att höjd bolagsskatt påverkar investeringar och löneutrymme i svårförutsägbar mån.

En global koldioxidskatt skulle egentligen vara nödvändig. Att den fortfarande tycks avlägsen säger något om uppförsbacken för G7-planen. Vad uppgörelsen ändå visar är att internationellt samarbete åter har blivit möjligt efter maktskiftet i USA. I bästa fall spiller det över på fler områden.

Gunnar Jonsson

gunnar.jonsson@dn.se

08 Ledare: Med en ny blockpolitik är det slut på reformarbetet

I oktober förra året nådde Svenskt Näringsliv och tjänstemannafackens samverkansorganisation PTK en historisk överenskommelse: Las (Lagen om anställningsskydd) skulle luckras upp. I gengäld fick arbetstagarna stärkta möjligheter till kompetensutveckling. LO ställde sig utanför, men de två största medlemsförbunden, Kommunal och Metall, anslöt i december.

Uppgörelsen var ingen liten sak. Den innebär de största förändringarna av arbetsmarknadens spelregler sedan Saltsjöbadsavtalet, menar vissa. Den svenska modellen levererade igen. Men den gjorde det tack vare tryck från politiken. På bordet låg redan ett -förslag på en förändrad arbetsrätt, klart att göras till lag av riksdagen. Så var det i sin tur tack vare januari-avtalet. Socialdemokraterna hade tvingats inse att för

att få behålla makten var partiet tvunget att kompromissa.

Det har länge varit uppenbart att Sverige har ett stort reformbehov när det gäller arbets- och bostadsmarknaderna. Stelbenta regler har gjort det svårt för unga och nyanlända att få en första bostad eller ett första jobb, hindrat människor mitt i livet att ta sig vidare till något nytt. Det har i sin tur hämmat svenska företag och svensk konkurrenskraft.

Men politiken har stått i vägen för reformerna. Partierna till vänster – liksom fackföreningarna – har varit ointresserade av förändringar. Borgerligheten har omväxlande varit för feg och haft för få mandat. Det krävdes en uppgörelse över de gamla blockgränserna för att lösa upp knutarna.

När det gäller arbetsmarknaden håller arbetet alltså på att gå i mål. På måndagen presenterade arbetsmarknadsminister Eva Nordmark (S) tillsammans med C:s Martin Ådahl, L:s Arman Teimouri och MP:s Leila Ali Elmi den utredning som ska förvandla Svenskt Näringslivs och PTK:s överenskommelse till lagstiftning. ”Den största reformen på svensk arbetsmarknad i modern tid”, slog Eva Nordmark fast. Någon timme senare gav Svenskt Näringsliv, PTK, Kommunal och Metall utredningen sin välsignelse.

När det gäller bostadspolitiken presenterades utredningen om friare hyressättning på nybyggen i förra veckan. Det är en mindre omfattande reform, eftersom den inte berör det existerande beståndet, men utgör likväl ett första steg mot en bättre fungerande bostadsmarknad.

Där kvarstår Vänsterpartiets misstroendehot dessutom. Men det är svårt att se hur V ska kunna blockera en friare hyressättning, givet att det har stöd av en majoritet i riksdagen och att det inte finns någon alternativ regering för partiet att rösta fram.

Inför valet nästa år är i alla fall två saker säkra. För det första: Sverige kommer att behöva fler struktur-reformer. För det andra: för att det ska lyckas krävs

nya uppgörelser i mitten – den nya blockpolitiken som många hoppas ska ta form skulle dränera reformkraften.

Det är uppenbart att en S-regering blir mindre benägen att genomföra liberaliseringar om V ansluter till regeringsunderlaget än om endast C-L-MP finns där.

Men även konstellationen M-KD-SD skulle lamslås. Jimmie Åkesson har redan lovat att hans parti ska agera motvikt till Moderaterna i den ekonomiska politiken. Det är inte svårt att begripa varför: Sverigedemokraterna är förtjusta i staten och lockar i hög grad LO-väljare som i många fall gillar status quo.

Ta tag i Sverige, brukar Ulf Kristersson (M) lova att han ska göra. Samt att sätta sakpolitiken i första rummet. Det är goda ambitioner. En ny blockpolitik lämpar sig dåligt för dem.

DN 8/6 2021

08 C och L har låtit Jimmie Åkesson bestämma vad liberalism är

SD är ett anti-liberalt parti. Men det betyder inte att liberalism är motsatsen till nationalism eller populism.

På den gamla vanliga politiska skalan, den som går från vänster till höger, hamnar liberala partier oftast någonstans i mitten. Ibland lutande åt vänster, ibland åt höger.

Placeringen i mitten har underlättat för regeringssamarbeten med både socialdemokratiska och konservativa partier. Den har också varit lätt att sälja in: de flesta väljare är trots allt varken socialister eller nyliberaler. Följaktligen har både Centerpartiet och Liberalerna bejakat bilden av sig själva som mittenpartier, även under de år då man haft organiserat samarbete högerut.

Med den nya politiska skalan, den som löper vertikalt och som kan sägas fånga värderingsskillnader i kulturella frågor, är det lite annorlunda. Här framställer sig Centern, och periodvis även Liberalerna, snarare som ytterligheter, trots att det saknas sakpolitisk grund för en sådan positionering.

Man kan fråga sig varför. Också här borde ju mitten vara en attraktiv utgångspunkt både i det parlamentariska arbetet och på väljararenan. Många väljare skräms av Sverigedemokraternas yviga nationalism och oförsonliga inställning till invandring utan att för den sakens skull attraheras av vänsterns identitetspolitik.

Så vad hindrar de svenska liberala partierna från att försöka dra mer nytta av denna dubbla mittenposition? Att öppna för samarbeten med alla i stället för att, som Liberalerna tidigare och Centern fortfarande, avvisa både Vänsterpartiet och Sverigedemokraterna?

Nej, frågan är inte alls så dum som den låter. Jag är förstås medveten om att partierna i flera år har tävlat om att vara högerpopulismens farligaste fiende och att detta för åtminstone Centerpartiet anses ha varit en synnerligen framgångsrik strategi. Jag är också medveten om all den prestige som har investerats i olika

ställningstaganden i den så kallade regeringsfrågan.

Men jag tror att det finns ytterligare en aspekt av detta som bottnar i ett missförstånd om den liberalism som båda partierna säger sig värna.

På GAL/TAN-skalan, det för närvarande vanligaste sättet att rubricera den kulturella värderingsskalan, utgör "libertariansk" en av tre etiketter på skalans ena ytterlighetsposition, vid sidan av "grön" och "alternativ".

Det är redan från början en udda kombination av åsikter (eller är det karaktärsdrag? sinnesstämningar?) med oklar innebörd. Ingen svensk översättning av begreppet libertarian är särskilt träffsäker. Varken "liberal" eller "frihetlig" fångar fenomenet. Översätter man det inte alls blir det en referens till en i Sverige knappt livskraftig ideologi.

Därför har GAL i praktiken kommit att uppfattas som motsatsen till det som Sverigedemokraterna – det svenska "TAN"-partiet (traditionell, auktoritär, nationalistisk) – står för. Det hävdar i alla fall statsvetaren Johan Hellström (Fokus 22/4).

Studerar man de liberala partiernas retorik från de senaste åren är det lätt att instämma i den analysen. En röst på Liberalerna i Europaparlamentsvalet 2019 var exempelvis en röst "mot extremism", åtminstone enligt partiets valaffischer. Samtidigt är Centerpartiets liberalism, enligt Annie Lööf, "den viktigaste motpolen till populism".

Baksidan av det hela är förstås att man låter en politisk motståndare definiera den egna politiken. Om liberala partier strävar efter att vara “GAL”, och detta tolkas som motsatsen till SD, blir slutresultatet att liberalism är antitesen till Sverigedemokraterna.

Och visst stämmer det att Sverigedemokraterna är ett anti-liberalt parti. Men därav går inte att dra slutsatsen att liberalism är motsatsen till nationalism eller populism.

Snarare är det universalism som är nationalismens logiska motpol. I ena änden det partikulära gruppintresset, i andra ändan det gränslösa och allmänmänskliga.

Liberaler, liksom socialdemokrater, gröna och konservativa, ja till och med Sverigedemokrater, kan i olika frågor inta olika positioner längs denna skala. Vilket de också i praktiken gör. Och då är vi tillbaka vid den mittenposition som både Centern och Liberalerna de facto representerar, men har haft så svårt att erkänna.

GAL/TAN må vara ett sentida och förmodligen flyktigt tillskott till den politiska analysen. Men frågorna som skalan försöker fånga är inte nya. Generationer av liberaler har brottats med migrationens dilemman, våndats över avvägningar mellan individuell frihet och social sammanhållning, försökt hantera gränsdragningen mellan religion och politik. Här finns en rik idétradition att inspireras av för den som söker vägledning och ideologisk stadga.

Men den karikatyr av liberalism som Centerpartiet och Liberalerna bidragit till att teckna saknar förankring i denna tradition.

Centerpartiets relativt goda opinionssiffror talar tyvärr för att partiet kommer att fortsätta producera lättviktiga budskap. Mittenpolitik som oklar garant för antipopulism. Liberalerna är däremot eventuellt på väg att frigöra sig från flosklerna. Kanske är det försent för att rädda partiet kvar i riksdagen. Men förhoppningsvis drar de inte med sig liberalismen i fallet.

Andreas Johansson Heinö

Fristående kolumnist

08 ”Starkt stöd för att sätta in militär mot grov kriminalitet”

Det finns ett starkt folkligt stöd för att låta försvaret bistå polisen vid insatser mot grov kriminalitet. Förtroendet för försvaret är också det största på åtminstone 35 år och det finns ett tydligt stöd för höjda försvarsutgifter. Det visar vår nya studie från SOM-institutet vid Göteborgs universitet, skriver forskarna Ulf Bjereld, Joakim Berndtsson och Karl Ydén.

DN. DEBATT 210608

Det säkerhetspolitiska läget i Sveriges närområde och i Europa har skärpts. Rysslands olagliga annektering av Krim och spänningen mellan Ukraina och Ryssland påverkar även hotbilden mot Sverige. Ett väpnat angrepp mot Sverige kan inte uteslutas, ansåg regeringen i sin försvarspolitiska proposition hösten 2020.

Samtidigt som hotbilden mot Sverige skärpts finns bred partipolitisk enighet om behovet av kraftiga förstärkningar av det militära försvaret. Värnandet av Sveriges territorium blir en starkare prioriterad uppgift för försvaret, samtidigt som betydelsen av Sveriges deltagande i internationella insatser har nedtonats. Värnplikten har återaktiverats.

Parallellt med denna utveckling syns tecken på en intensifierad debatt om Sveriges förhållningssätt till Nato. Tillsammans med Sverigedemokraterna har de fyra borgerliga partierna i riksdagen röstat igenom ett tillkännagivande där regeringen uppmanas att uttala en så kallad Natooption. En sådan option innebär att Sverige – på samma sätt som Finland – deklarerar att man upprätthåller möjligheten att söka medlemskap i Nato. Utrikesminister Ann Linde betonar i stället att det är regeringen som slår fast Sveriges säkerhetspolitiska linje och att en så kallad Natooption inte är aktuell.

Hur förhåller sig då diskussionen om en förändrad hotbild, mer pengar till försvaret och Sveriges relationer till Nato till svensk opinion i försvars- och säkerhetspolitiska frågor?

I kapitlet ”Det kalla krigets återkomst?” i den kommande volymen ”Ingen anledning till oro (?)” från SOM-institutet vid Göteborgs universitet visar vi att svenska folkets förtroende för försvaret aldrig har varit så starkt sedan mätningarna påbörjades 1986.

På frågan ”Hur stort förtroende har du för det sätt försvaret sköter sitt arbete?” svarade 46 procent att de hade ett mycket eller ganska stort förtroende. Endast 16 procent svarade att de hade ett ganska eller mycket litet förtroende. Förtroendebalansen (andelen som har ett stort förtroende minus andelen som har ett litet förtroende) för försvaret blir därför rekordhöga +30. Allra störst förtroende för försvaret återfinns hos sympatisörer till Socialdemokraterna och Liberalerna. Minst förtroende för försvaret återfinns hos Sverigedemokraterna och Vänsterpartiet.

SOM-undersökningen visar också att det finns ett folkligt stöd i Sverige för att öka försvarsutgifterna. Av de tillfrågade anser 37 procent att det är ett mycket eller ganska bra förslag att ”öka försvarsutgifterna”, medan 22 procent anser att det är ett ganska eller mycket dåligt förslag. Hela 41 procent anser att det är ett varken bra eller dåligt förslag. Starkast stöd för ökade försvarsutgifter återfinns hos sympatisörer till Moderaterna, Sverigedemokraterna, Kristdemokraterna samt Liberalerna. Motståndet mot ökade försvarsutgifter återfinns främst hos sympatisörer till Miljöpartiet och Vänsterpartiet.

Varje år sedan 1994 har SOM-institutet undersökt svenska folkets inställning till Natomedlemskap. Fram till och med år 2012 var opinionsläget i frågan stabilt – andelen som

ansåg att Sverige inte skulle söka medlemskap i Nato var två till tre gånger så stor som andelen som ansåg att Sverige borde ansöka om medlemskap. Men år 2013 förändrades opinionen. Natomotståndet minskade och andelen som ansåg att Sverige borde ansöka om Natomedlemskap ökade. Sedan några år tillbaka är grupperna som förespråkar respektive avfärdar ett svenskt Natomedlemskap ungefär lika stora.

Opinionsläget i Natofrågan är fortsatt stabilt. Natomotståndarna är något fler än Natoanhängarna, men skillnaden är liten. Andelen som anser att det är ett bra förslag att Sverige söker medlemskap i Nato uppgår till 27 procent, vilket är en minskning med 2 procentenheter. Andelen som anser att det är ett dåligt förslag uppgår till 32 procent, jämfört med 33 procent föregående år. Andelen som anser att förslaget varken är bra eller dåligt uppgår till 41 procent, en liten ökning från 38 procent föregående år.

Förändringarna är små. Vi kan ändå notera att andelen som anser att Sverige ska söka medlemskap i Nato – 27 procent – är den minsta sedan 2012. Natomotståndet är störst bland vänsterpartister, miljöpartister och socialdemokrater. Natomotståndet är lägst bland moderater, kristdemokrater, sverigedemokrater och liberaler.

Bland centerpartister är Natomotståndarna fler än Natoanhängarna, 30 mot 19 procent. Centern (som är för Natomedlemskap) och Sverigedemokraterna (som är emot Natomedlemskap) har en position som skaver mot den dominerande uppfattningen bland respektive sympatisörer. Det är viktigt att

komma ihåg att när resultaten bryts ner på enskilda partier blir antalet ibland mycket litet, i synnerhet för de mindre partierna.

I synen på försvarets viktigaste uppgifter betonas, likt tidigare år, försvaret av svenskt territorium, skydd av centrala samhällsfunktioner samt att bistå civila myndigheter vid krissituationer. Deltagande i fredsbevarande och humanitära insatser anses också viktiga, dock mindre än de nationella uppgifterna.

För första gången ingår frågan om att låta försvaret bistå polisen vid insatser mot grov kriminalitet. Försvarets medverkan i polisiära uppgifter är alltsedan Ådalshändelserna 1931 en känslig fråga i Sverige. Då sköts fem personer i samband med en arbetskonflikt ihjäl av militär som stod under polismans befäl. Resultaten visar att det finns stöd i opinionen för samverkan mellan polis och försvar i kampen mot grov brottslighet. Av svarspersonerna anser 78 procent att det är en viktig uppgift för Försvarsmakten att bistå polisen vid insatser mot grov kriminalitet.

Stödet för den förda försvarspolitiken är således relativt starkt. De förändringar som genomförs påminner om en återgång till positioner och idéer som formade svensk försvarspolitik under det kalla kriget. Förändringen är i sin tur förankrad i en bred uppfattning om ett försämrat säkerhetsläge i vårt närområde.

Vilken roll kommer försvarsfrågorna att få i nästa års valrörelse? Innebär väljarnas relativa nöjdhet med den förda politiken att dessa frågor blir svåra att politisera? I svensk politik finns en tradition att undvika öppna konflikter om utrikes- och säkerhetspolitiken och dessa frågor

har endast sällan en avgörande betydelse för väljares partival.

Samtidigt kan utrikes- och säkerhetspolitiska frågor vara ett sätt för partierna att mobilisera sina egna väljare och profilera sig i förhållande till politiska motståndare. Särskilt frågan om Sveriges relationer till Nato innehåller en konfliktpotential som de politiska partierna kan frestas att utveckla i en kommande valrörelse.

Ulf Bjereld, professor i statsvetenskap vid Göteborgs universitet

Joakim Berndtsson, docent i freds- och utvecklingsforskning vid Göteborgs universitet

Karl Ydén, fil dr, institutionen för tillämpad informationsteknologi vid Göteborgs universitet.

Artikelförfattarna har också skrivit den SOM-studie som refereras i artikeln.

08 ”Den största reformen i modern tid”

Det blir lättare att säga upp anställda men också större möjligheter till utbildning för att ställa om till nya jobb. Regeringen och samarbetspartierna är nu överens om hur den svenska arbetsrätten ska förändras.

– Det är den största reformen på arbetsmarknaden i modern tid, säger arbetsmarknadsminister Eva Nordmark (S).

Punkten om en förändrad arbetsrätt har varit en av de svåraste att knäcka för regeringen och samarbetspartierna Centern och Liberalerna.

I vintras var förhandlingarna mellan arbetsmarknadens parter på väg att stjälpa med följd att regeringen riskerade att möta avgångskrav om den gick vidare med förändrade turordningsregler.

Men nu finns ett färdigt lagförslag på bordet. I korthet handlar det om en rad förändringar som påverkar alla som har en anställning. Förslaget bygger på en överenskommelse mellan Svenskt Näringsliv, PTK och fackförbunden If Metall och Kommunal. Här är några av de viktigaste punkterna:

1 Arbetsgivare får rätt att göra undantag från turordningsreglerna vid uppsägning för tre anställda oavsett företagets storlek. I dag har arbetsgivaren rätt att göra undantag för max två personer i företag med högst tio anställda.

2 Termen ”saklig grund av personliga skäl” vid uppsägning ersätts med ”sakliga skäl”. Till sakliga skäl räknas till exempel om arbetstagaren allvarligt brutit mot anställningsavtalet genom arbetsvägran, samarbetssvårigheter, missbruk eller brott.

3 Rätten till vidareutbildning och kompetens för de anställda förstärks genom ett nytt omställningsavtal som bland annat ger den som har arbetat hos en arbetsgivare i minst 8 år möjlighet att utbilda sig med 80 procent av sin lön under ett år.

Arbetsmarknadsminister Eva Nordmark kallar det för en glädjens dag och beskriver förändringarna som den största reformen av svensk arbetsmarknad i modern tid.

– Sammantaget innebär reformen att Sverige får ett av världens bästa system för omställning.

Samtidigt betyder det nya förslaget att Socialdemokraterna har fått gå med på att släppa fram möjligheter för arbetsgivarna att göra fler undantag från turordningsreglerna. Det är inget som kommer att väcka jubel i vänsterkretsar, men arbetsmarknadsministern anser att helheten gynnar löntagarna.

– Det här är en förhandlingsprodukt med ett givande och ett tagande. Jag anser att det är en mycket väl avvägd och balanserad förändring som är anpassad till en modern arbetsmarknad, säger Eva Nordmark.

– Det här stärker företagens möjligheter att hitta rätt kompetens, fortsätter hon.

Förändringarna kommer också att bli kostsamma för staten, som beräknas behöva lägga 11 miljarder kronor per år för att skapa ett nytt studiestödssystem och ge resurser till omställning.

Enligt Centerns arbetsmarknadspolitiska talesperson Martin Ådahl är det väl satsade pengar.

– Det här är resurser som kommer att ligga väldigt nära arbetsmarknaden och är noga investerade pengar. Det har också bidragit till att vi har fått den här breda uppslutningen, säger han.

Han menar att det nu är historiska förändringar som genomförs och ett systemskifte som kommer att gynna Sverige.

– Nu går vi från att bygga tryggheten på svensk arbetsmarknad på fyrkantiga regler som inte fungerat, till att bygga den på att folk får en chans att stärka sig genom utbildning, omställning och ett riktigt bra skydd mot godtycke.

Vänsterpartiet har tidigare hotat med att väcka misstroende mot statsminister Stefan Löfven om regeringen går fram med förslag som försämrar arbetsrätten. Måndagens besked innebär inte att V är beredda att dra tillbaka sitt hot.

– Vi har hela tiden sagt att vi kan respektera ett partsgemensamt ställningstagande. Nu behöver vi invänta vad de förbund som inte ingår i det här tycker. Så frågan lever, säger Ali Esbati (V), arbetsmarknadspolitisk talesperson.

– Det här innebär att en socialdemokratisk minister står och redogör för försämringar av anställningsskyddet för många av löntagarna i Sverige. Det som varit tydligt under lång tid är att det i stället behövs förstärkt skydd i många branscher, fortsätter han.

Hans Olsson

hans.olsson@dn.se

Fakta. Viktiga punkter i las-paketet

Arbetsrätt: Alla arbetsgivare ska få undanta tre anställda från regeln om ”sist in-först ut”. Termen ”saklig grund av personliga skäl” vid uppsägning ersätts med ”sakliga skäl”. Om det blir en tvist vid en uppsägning består inte anställningen, vilket minskar arbetsgivarens kostnad. Anställningsformen allmän visstidsanställning, vanlig inom vården, avskaffas och ersätts av särskild visstidsanställning. Detta innebär att det bara behövs 12 månaders anställning innan den omvandlas till fast jobb – i dag krävs 24 månader.

Reformerad a-kassa: Svenskt Näringsliv och de ingående fackförbunden vill utreda om dagens statliga a-kassa i stället ska drivas av arbetsmarknadens parter. Regeringen kommer att ge direktiv till en sådan utredning i sommar.

Omställning: En viktig pusselbit för att fackförbunden skulle acceptera en förändrad arbetsrätt. Det handlar dels om ett bättre skydd när man blir av med jobbet men också om kontinuerlig vidareutbildning. Omställningsavtalet omfattar också visstidsanställda och personliga assistenter. Här finns också det nya statliga studiesystem, som ska administreras av CSN. För att få det nya stödet krävs att man varit ”etablerad” på arbetsmarknaden under minst åtta år, vilket betyder minst 16 timmar per vecka under denna tid. Man kan få ledigt med betalt för 44 veckors heltids-studier, eller dela upp utbildningen på hel- eller deltid. Ersättningen är 80 procent av lönen, maximalt 20 500 kronor i månaden, utöver detta kan man också få ”kompletterande studiestöd”, som bekostas av arbetsgivarna.

08 Ewa Stenberg: Så gjordes det omöjliga möjligt

Stefan Löfven lyckas helskinnad åla sig ur den svåra knipan som regeringen suttit i om arbetsrätten. Men det krävdes elva miljarder kronor per år i ökade statsutgifter för att komma loss.

En glädjens dag, sade arbetsmarknadsminister Eva Nordmark, när hon presenterade lösningen på en av denna mandatperiods svåraste frågor.

Reformen hon, samarbetspartierna och de flesta av arbetsmarknadens parter gjort upp om går i korthet ut på att arbetsgivare lättare kommer att kunna säga upp anställda, medan anställda lättare ska kunna vidareutbilda sig.

Lösningen satt mycket långt inne. Ett tag såg det ut som om det kunde bli strejker och regeringskris istället för en arbetsmarknadsreform.

Det handlar om januariavtalets mest kontroversiella punkt. För att kunna behålla regeringsmakten efter valet 2018 lovade S-ledaren Stefan Löfven Centern och Liberalerna att liberalisera arbetsrätten. Det gick rakt emot Socialdemokraternas vallöften och försatte LO i chocktillstånd.

Vänsterpartiet lovade att rikta en misstroendeförklaring mot regeringen om planen förverkligades. Högeroppositionen lovade senare att ställa sig bakom den, allt för att bli kvitt den rödgröna ministären.

Centern och Liberalerna påminde samtidigt om att en liberaliserad arbetsrätt var nödvändig om januarisamarbetet skulle överleva, att avstå var inte något alternativ.

Som lök på laxen för Socialdemokraterna blev relationen med LO den sämsta på ungefär 130 år. LO och flera av dess förbund började knyta band till Vänsterpartiet. LO sade först unisont nej till att göra upp med arbetsgivarna om att nytt huvudavtal för att undgå politikernas förslag till lagstiftning. Men efter en tid gick ändå de två största LO-förbunden in i en uppgörelse, som nu ligger till grund för reformen.

Och på måndagen var det alltså dags för det som troligen är politiken slutscen i detta drama. Den som arbetsmarknadsminister Eva Nordmark kallade för en glädjens dag och den största arbetsmarknadsreformen i modern tid.

Det finns ungefär elva miljarder förklaringar till att denna till synes olösliga konflikt ändå gick att lösa. Det är så många skattekronor som regeringen räknar med behöver avsättas per år i snitt när reformen ska betalas.

Reformen ger inte bara de som hotas av uppsägning eller är uppsagda rätt till vidareutbildning och stöd. Också anställda mitt i arbetslivet kommer att få vidareutbilda sig under upp till ett år med stöd av staten.

Moderata riksdagsledamöter twittrade snabbt att det är ett nytt dyrt friår.

Socialdemokraterna har länge drivit frågan om att ge löntagarna rätt till livslångt lärande. S gick till val 2014 på en ny kompetensförsäkring som skulle förhandlas fram mellan staten och arbetsmarknadens parter. Nu uppstod möjligheten att genomföra den.

Förhandlaren Stefan Löfven, med sin bakgrund i LO-förbundet Metall, lyckades likt en politikens Houdini åla sig ur tvångströjan som januariavtalet, Vänsterpartiet och LO satt på honom.

Men allt är inte frid och harmoni. ”I en tid då vanligt folk ropar efter mer trygghet så är det här sällsynt tondövt” säger Byggnads ordförande Johan Lindholm och kallar förslaget ”ett historiskt misstag”

Vänsterpartiets Nooshi Dadgostar har inte heller tagit bort fingret från avtryckaren. Men i praktiken är det

mest invektiv regeringen Löfven kan vänta därifrån. Vänstern har hängt upp hotet mot regeringen på vad LO kommer fram till. Och vem tar i detta läge avstånd från att få vara med och dela på elva miljarder kronor?

Turordningsreglerna i lagen om anställningsskydd kommer ju att ändras hur som helst.

Ewa Stenberg

ewa.stenberg@dn.se

08 Tummen upp från båda parter

Facken och arbetsgivarna är samfällt nöjda med regeringens besked i lasfrågan.

– Nu återtar parterna kontrollen av arbetsmarknadens regering, säger PTK:s förhandlingschef Martin Wästfelt.

Under våren har fackförbund och Svenskt Näringsliv suttit i tre utredningar tillsammans med tjänstemän från arbetsmarknadsdepartementet för att göra om deras överenskommelse om nytt huvavtal till fungerande lagar och regler.

Parterna har tidigt var mycket tydliga med att de förväntar sig att överenskommelsen ska översättas i praktisk politik, annars blir det inget huvudavtal. På måndagen var det dags för bedömde fyra män överenskommelsen på en digital presskonferens:

– En bra dag för den svenska modellen. Parternas lösning håller och beskedet är att den ska genomföras. Näringslivet förändras mycket snabbt, därför behövs nya regler – 1970-talets håller inte längre, sade Svenskt Näringslivs vice vd Mattias Dahl.

Vägen fram till dagens las-paket har lett en hel del fackliga konvulsioner.

Tjänstemännens PTK brydde sig inte om traditionen att ”inget avtal utan LO” och kom överens med Svenskt Näringsliv i höstas. Deras hjärtefråga har varit omställning.

–Viktigast är det nya studiestödet, med det kan du mitt i livet och på dina egna villkor, studera i upp till ett år. Det kan förstärka din karriär, men det bidrar också till ökad rörlighet på arbetsmarknaden, hävdade förhandlingschef Martin Wästfelt.

Efter att LO sade nej i höstas anslöt sig sedan LO:s två största förbund till överenskommelsen.

Ett av dem är IF Metall, vars avtalssekreterare Veli-Pekka Säikkälä lyfte en fråga som är viktig inom industrin.

– Inhyrningen av personal var tänkt som en tillfällig lösning, så blev det inte – en del kan vara inhyrda på samma företag 10–15 år. Nu ändras det, nu ska de erbjudas fast jobb efter två år.

Kommunal gick från ett ”blankt nej” i höstas till ett ja i december och bröt sig ur LO-familjen.

– Nya regler för visstidsanställda gör att de ska erbjudas fast anställning efter 12 månader, mot 24 i dag. Det långa studiestödet gör att många felutbildade får en ny chans. De här reformerna stärker arbetar-kvinnornas ställning, menade förbundets avtalssekreterare Johan Ingelskog.

Hans Strandberg

hans.strandberg@dn.se

08 Misstänkt hade insyn i viktiga försvarssystem

Den person som misstänks för brott mot rikets säkerhet var så sent som i april anställd vid Försvarets Materielverk (FMV).

Som reservofficer och på centrala poster även inom Försvarsmakten hade han insyn i flera av försvarets viktigaste system för telekommunikation.

Det visar dokument som DN tagit del av kring den man som anhölls i torsdags. Han misstänks för grov obehörig befattning med hemlig uppgift. Efter husrannsakan och förhör av Säkerhetspolisen släpptes mannen under helgen.

– Förundersökningen är på ett sådant stadium att jag har bedömt att den här mannen på fri fot inte kan undanröja bevis. Misstankarna kvarstår och förundersökningen fortsätter, säger kammaråklagare Mats Ljungqvist vid riksenheten för säkerhetsmål till DN.

Brottsrubriceringen grov obehörig befattning med hemlig uppgift är densamma som Mats Ljungqvist åtalat sex andra personer för. Det har då gällt så kallade militärt överintresserade personer som i slutna nätverk samlat uppgifter

om militära anläggningar, vilket DN tidigare skildrat.

De fyra fängelsedomar som hittills avkunnats har gällt personer som för flera år sedan samlade in sina uppgifter. I den senaste domen i april dömdes en reservofficer som inte längre arbetade för Försvarsmakten till åtta månaders fängelse.

Men misstankarna i det här fallet gäller eventuella brott som ska ha skett alldeles nyligen – så sent som under förra månaden, enligt åklagaren.

– Jag har angett brottstidpunkten till april–maj på framställan till tingsrätten. Men jag har inget i övrigt att tillägga, säger kammaråklagare Mats Ljungqvist,

Så sent som i april var den misstänkte anställd vid Försvarets Materielverk (FMV), enligt dokument DN tagit del av.

FMV är den myndighet som ställer krav på och köper in försvarsmateriel. Förutom lång tjänst vid FMV har den misstänkte i många år tjänstgjort i Försvarsmakten där han varit officer, och sedan reservofficer.

I sina olika befattningar har den misstänkte arbetat med några av Försvarsmakten mest vitala telekommunikationssystem. Det gäller både försvarets eget, fasta, telenät och radiosystem.

– Jag har belagt alla inblandade med yppandeförbud och därför kan jag varken bekräfta eller kommentera någonting, säger kammaråklagare Mats Ljungqvist.

DN har frågat den misstänktes försvarare, advokat Thomas Olsson om hur mannen ställer sig till misstankarna. Även advokaten hänvisar till yppandeförbudet.

– Jag har inga kommentarer om vem personen är eller vad den personen sagt i förhör, säger Thomas Olsson.

Mikael Holmström

mikael.holmstrom@dn.se

Tidigare har sex så kallade militärt överintresserade personer som samlat uppgifter om militära anläggningar åtalats.

Foto: TT

Fakta. Det säger lagen

Misstankarna gäller brott mot rikets säkerhet enligt 19 kap. 8 § Brottsbalken

5 § Den som, för att gå främmande makt tillhanda, obehörigen anskaffar, befordrar, lämnar eller röjer uppgift om försvarsverk, -vapen, förråd, import, export, tillverkningssätt, underhandlingar, beslut eller något förhållande i övrigt vars uppenbarande för främmande makt kan medföra men för Sveriges säkerhet döms, vare sig uppgiften är riktig eller inte, för spioneri till fängelse i högst sex år.

7 § Den som, utan syfte att gå främmande makt tillhanda, begår gärning som avses i 5 § döms, om uppgiften rör något förhållande av hemlig natur, för obehörig befattning med hemlig uppgift till böter eller fängelse i högst två år.

8 § Är brott som i 7 § sägs anses som grovt, skall för grov obehörig befattning med hemlig uppgift dömas till fängelse i högst fyra år.

08 Fyra döms för gängskjutning

Gävle tingsrätt dömer fyra personer som bedöms tillhöra en kriminell gruppering för flera olika brott i samband med en skjutning mot ett rivaliserande gäng i augusti 2020.

Längst straff får en 28-årig man som pekas ut som gruppens ledare. Han döms till nio års fängelse för försök till mord och grovt vapenbrott.

Enligt tingsrätten beväpnade han sig och sköt mot flera personer i den rivaliserande gruppen den aktuella kvällen. **TT**

08 2,4

var magnituden på det skalv som inträffade i Skaraborg under natten till måndagen. Skalvet, samt ett relativt stort efterskalv, inträffade omkring fem kilometer sydöst om Varnhem mellan Skövde och Skara.

TT

08 Man häktad för barnvåldtäkt

En man i 25-årsåldern har häktats misstänkt för våldtäkt mot barn – ett brott som ska ha begåtts utomhus på torsdagskvällen i ett skogsområde i Salems kommun, söder om Stockholm.

Den misstänkte mannens advokat säger att hans klient förnekar brott. I december 2019 dömdes mannen till fängelse i ett år och sex månader för bland annat våldtäkt mot barn, flera fall av sexuella övergrepp mot barn och barnpornografibrott.

DN

dn@dn.se

08 Vi har infört lite olika åtgärder för att det inte ska kunna missas, till exempel en dubbel-bemanning.

Mattias Sköld, chef på räddningscentralen på Hyllie brandstation efter att varningssignalen

”Hesa Fredrik” höll tyst i fem skånska kommuner den första måndagen i mars. Personen som hade ansvaret för att trycka på knappen hade helt enkelt glömt bort det – men nu har rutinerna ändrats, rapporterar P4 Malmöhus.

TT

08 Flera gryningsräder i global polisoperation

Flera polisinsatser genomfördes i Sverige under måndagsmorgonen – med koppling till en mycket stor operation mot ”några av världens främsta kriminella”.

Enligt tyska medier har ännu en krypterad kommunikationstjänst knäckts.

Det europeiska polissamarbetet Europol har aviserat en pressträff i dag tisdag, där man ska berätta om en operation som är ”den mest raffinerade insatsen hittills för att motverka kriminella över hela världen” och där bland annat svensk polis varit inblandad.

Enligt Europols inbjudan har insatsen riktat sig mot ”några av världens främsta kriminella”.

Vad det handlar om för typ av brottslighet är svensk polis förtegen om, men från nationella pressavdelningens håll bekräftar man att polisinsatser som under måndagsmorgonen genomförts på flera olika håll i Sverige har en koppling till det som kommer att berättas om under tisdagen. Utan att direkt göra en tydlig koppling till just Europols inbjudan rapporterar samtidigt de tyska public service-bolagen NDR och WDR att amerikanska FBI nyligen fått

åtkomst till information från en krypterad kommunikationstjänst, som kriminella nätverk och gäng världen över använt för att bedriva narkotikahandel.

Det har lett till en koordinerad insats mellan polis i 16 länder, däribland Sverige, som under måndagsmorgonen ska ha stormat lägenheter, lagerlokaler och kontorsbyggnader.

TT

08 Grundstött fartyg loss från Fårö

Det finskflaggade fartyg som gick på grund utanför Fårö i lördags har nu dragits loss.

– Ramona flyter, säger Monica Näslund, pressansvarig på Transportstyrelsen, till Hela Gotland.

Det var under lördagsmorgonen som det 75 meter långa finskflaggade fartyget Ramona gick på grund vid Fårös västra kust. Fartyget, som fraktade timmerstockar, hade lämnat Klintehamn på Gotlands västkust och var på väg mot Lettland när grundstötningen skedde. **TT**

08 Så länge stannar sommarvärmen

Solen och värmen håller i sig. I mitten av veckan kan det bli något svalare men till helgen stiger temperaturen igen utom i nordligaste Norrland. Och nästa vecka ser ut att bjuda på fortsatt fint sommarväder.

Sommarvädret har börjat ovanligt tidigt i år och lokalt har flera värmerekord uppmätts. Småländska Målilla toppade med högsta temperaturen på nationaldagen med 28,2 grader. Rekordet för den 6 juni håller dock Stockholm ända sedan 1978 då 29,7 grader uppmättes.

– Det har varit varmare än normalt i juni i hela landet, säger Stina Karlsson, meteorolog på SMHI.

Allra varmast har det varit i norra Norrland med mellan sju och nio grader högre än vad som är vanligt i början av juni. På söndagen uppmättes 27–28 grader på vissa håll i området.

Även den kommande veckan ser det ut att bli höga temperaturer.

– Den varma luften ligger kvar men det kommer inte att bli riktigt lika varmt som det har varit de senaste dagarna, säger Stina Karlsson.

Prognosen är lite osäker för exakta temperaturer men de når över 20-graders

strecket, med undantag för nordligaste Norrland. I mitten av veckan kan det bli något svalare och moln och regnskurar kan bildas på vissa håll.

– I Svealand, Örebro och Värmland kan det bli kraftiga skurar med inslag av åska.

Till helgen stiger temperaturen igen, däremot är söndagens väder lite mer ostadigt. Sedan väntar en ny vecka som inleds med vackert och soligt väder, enligt SMHI.

– Det är fortfarande osäkert men det ser ut att bli kallare luft i de norra delarna av landet medan det i söder ser ut som att det fortsatt kan bli omkring 20 grader, säger Stina Karlsson.

Kan det bli samma värme och torka i år som under sommaren 2018?

– Det kan vi inte säga något om, vi gör inte så långa prognoser, säger Stina Karlsson.

I flera regioner i södra Svealand, östra och södra Götaland och på Öland och Gotland råder brandrisk. SMHI varnar även för höga flöden i Norrbottens inland och i Lapplandsfjällen.

Årets högsta temperatur förra veckan uppmättes under måndagen i Östmark-Åsarna i norra Värmland på 28,5 grader.

Katarina Lagerwall

katarina.lagerwall@dn.se

Sverige väntas ha över 11 miljoner invånare 2040

Sveriges befolkning beräknas öka med närmare en miljon de kommande tjugo åren, visar nya siffror från Statistiska centralbyrån (SCB). Men i åtta län väntas folkmängden minska.

Totalt väntas befolkningen i Sverige öka från 10,4 miljoner invånare 2020 till 11,3 miljoner år 2040. En ökning på 924 000 personer, eller 8,9 procent.

Procentuellt väntas folkmängden öka mest i fem län, där Stockholm och Uppsala län hamnar i topp med drygt 16 procent under perioden. Övriga län är Halland, Skåne och Västra Götaland.

I åtta län beräknas folkmängden i stället att minska, allra mest i Västernorrlands och Norrbottens län med drygt 5 procent färre invånare jämfört med i dag.

2011–2020 var invandring skälet till folkökningen i alla län. De kommande åren väntas migrationen till Sverige bli lägre men beräknas fortsatt bidra till ett befolkningstillskott i landet, skriver SCB.

Katarina Lagerwall

katarina.lagerwall@dn.se

08
Klimatskeptikern blev klimataktivist – när slumpen fick råda

Telefonen ringde – med ett märkligt besked. Hugues-Olivier Brillouin hade lottats fram som en av 150 delegater i en statlig medborgarförsamling om klimatpolitiken.

– Jag sa att de måste ha ringt fel. Jag var ju skeptisk till att människan påverkar klimatet, berättar Hugues-Olivier Brillouin.

Knappt två år senare har han bytt åsikt. Vad var det egentligen som hände?

Saint-Quentin-sur-Indrois ligger långt ute på franska landsbygden. Samhället har 504 invånare, enligt den senaste folkräkningen.

Mobiltäckningen är dålig, det finns inget bageri och närmaste mataffär ligger en dryg mil bort, i en annan tätort.

62-årige Hugues-Olivier Brillouin har bott i byn i drygt tjugo år. Han försörjer sig som eventfotograf. På fritiden rustar han familjens 1700-talshus och gör cykelutflykter med sin fru.

Det är inte varje dag som telefonen ringer där hemma.

Men den här dagen gör den det.

– *Monsieur* Brillouin, ni har blivit framlottad till att delta i en…

– Nej, nej, jag vill inte ha något, säger Hugues-Olivier och slänger på luren.

Ännu en sån där telefonförsäljare, tänker han.

Men telefonen ringer på nytt. Efter några signaler svarar han.

– Ja, hallå?

Samma röst.

Nu klargör den att det inte handlar om att sälja något. Utan om att delta i en ny medborgarförsamling som ska ta fram de stora dragen i Frankrikes klimatpolitik för de kommande årtiondena.

– Okej. Så varför ringer ni till mig?

Du är framlottad, förklarar rösten.

Utvald genom slumpen.

Det är sensommaren 2019 när han får samtalet. Då har Frankrike just börjat återhämta sig efter nästan ett år av massiva protester i Paris och andra städer runt om i landet. Gula västarna-upproret inleddes hösten året före som en protest mot höjd bensinskatt men förvandlades snabbt till ett uppror mot allt som deltagarna såg som orättvist och fel.

Hugues-Olivier Brillouin hade sett traktens gula västar stå i rondellen vid infarten till byn. Han brukade tuta uppmuntrande när han körde förbi, och lägga sin gula väst på instrumentbrädan för att visa sitt stöd.

Men han var inte aktiv i rörelsen.

Nu hade Emmanuel Macron slopat skattehöjningen, höjt minimilönen och aviserat satsningar på landsbygden. Men presidenten ville dessutom skapa en medborgarförsamling som skulle få arbeta fram förslag som tog Frankrike närmare målet om 40 procent mindre koldioxidutsläpp år 2030 (jämfört med 1990). Det som bensinskattehöjningen trots allt varit tänkt att bidra till, enligt regeringen.

– Jag tror inte att jag är rätt person för er medborgarförsamling. Jag har läst en del i ämnet och jag är inte övertygad om att människan påverkar klimatet. Jag tror det är solens aktivitet som leder till temperaturhöjningen, säger Hugues-Olivier Brillouin när han talat med den där rösten i 45 minuter.

Det gör ingenting, det är såna som dig som vi behöver fler av, försäkrar rösten. Hugues-Olivier låter sig motvilligt övertygas om att han kanske ändå är rätt man för uppdraget.

Några dagar senare ringer telefonen hemma hos Agny Kpata i en förort söder om Paris. Hon är ensamstående mamma och arbetar till vardags med att koordinera leveranser av sjukhusmateriel. Hon har aldrig varit politiskt aktiv. Men nu känner hon sig lockad av att vara del av något större.

– Låt mig bara prata med min tonårsson, säger hon till rösten i telefonen.

Agny känner på sig att det kan bli många sena kvällar. Som ensamstående mamma vet hon att tiden alltid är knapp, och att det kan bli svårt att

hinna med. Men staten står för resor, förlorad arbetsinkomst och en del andra utgifter.

Och hennes son protesterar inte.

Ett par månader senare möts Agny Kpata, Hugues-Olivier Brillouin och de andra delegaterna för första gången i Paris. 51 procent är kvinnor. 49 procent män. Tillsammans utgör de ”Medborgarförsamlingen för klimatet”.

150 olika perspektiv.

150 olika liv, med vitt skilda erfarenheter.

150 individer som slumpats fram utifrån en rad kriterier, för att utgöra ett tvärsnitt av Frankrikes befolkning.

Åtta helgträffar väntar, och mängder av timmar i skenet av studielampan hemmavid.

– Jag tycker om att prata, så i början var det lite frustrerande att talartiden var så begränsad när vi träffades. Men moderatorerna höll i det bra. De tvingade oss att lyssna på varann. Det ledde med tiden till något man kan kalla kollektiv intelligens, säger Hugues-Olivier Brillouin när vi möter honom i det gamla huset på landet.

Kollektiv intelligens är ett begrepp som används inom både sociologi och statsvetenskap. Den fransk-amerikanska professorn Hélène Landemore, verksam vid Yale-universitetet, har skrivit flera böcker om det. Hon menar att kollektiv intelligens (eller visdom) har en tendens att uppstå just när framlottade människor med skilda bakgrunder möts i medborgarförsamlingar. Landemore argumenterar för att denna form av direktdemokrati – eller deltagande demokrati –

därför borde få spela en större roll i dagens moderna statsskick.

Under de första båda träffarna fick Hugues-Olivier Brillouin och de andra lyssna – och ställa kritiska frågor till – Frankrikes ledande forskare om klimatförändringarna.

– För mig kom vändpunkten på en fikapaus, då jag talade med en av forskarna. Hon uppmanade mig att granska hur de studier jag refererade till hade finansierats. När jag gjorde det upptäckte jag att många av dem sponsrats av de stora olje- och gasbolagen, säger Hugues-Olivier Brillouin.

Bilden som växte fram var att solens strålar visserligen haft inverkan på klimatet historiskt sett, och i viss mån har det även i dag, men att den huvudsakliga orsaken till de senaste hundra årens förändringar är den dramatiska ökningen av växthusgaser i atmosfären. Och den beror i huvudsak på människans förbränning av fossilbränslen. Om det råder det i dag närmast konsensus i internationell forskning.

– När jag väl accepterade att det var så här, insåg jag att det är upp till oss. Att vi måste agera snabbt, säger Hugues-Olivier Brillouin.

Varje fönster i hans 1700-talshus är unikt, berättar han. Alla har olika mått. Att renovera huset och göra uppvärmningen mer energieffektiv har varit en utmaning.

Både Hugues-Olivier Brillouin och Agny Kpata beskriver en process där de under medborgarförsamlingens gång blivit allt mer medvetna om sina egna livsval, men också att de började söka mer information på egen hand

och ta kontakter i sina respektive lokalsamhällen, med allt från lantbrukare till lokala affärsinnehavare.

– Det blev väldigt många timmars självstudier och samtal. Mycket mer än vad vi fick ersättning för, säger Agny Kpata.

Våren 2021 står hon på en scen på Place de la République i Paris inför tusentals demonstranter. Hon talar med återhållen vrede.

– Vi sa hela tiden att det här inte bara handlade om oss. Utan om alla fransmän. Det är därför vi är här i dag, säger hon.

I juni 2020 lade medborgarförsamlingen om klimatet fram 149 förslag. Många av dem antogs enhälligt. President Emmanuel Macron tackade och sa senare att han var beredd att genomföra 146 av dem.

Macron öppnade också för att utlysa en folkomröstning om att skriva in en garanti för kampen mot klimatförändringarna i den franska grundlagen.

Men de 150 delegaterna – som nu bildat en förening för att följa upp sina förslag – har med tiden blivit besvikna på lagförslagen. De ger dem bara 2,5 av 10 i betyg, och talar om en urvattning.

Förslaget om ett totalförbud för alla inrikesflyg som kan ersättas av tågresor på upp till fyra timmar, har av regeringen förvandlats till ett förbud för flyg som kan ersättas med tågresor på upp till två och en halv timme. Det innebär att det blir förbjudet att flyga från Paris till Bordeaux – men inte från Paris till Marseille.

Förslaget om obligatorisk renovering och byte av uppvärmningssystem av bostäder, har av regeringen ändrats till begränsade satsningar på vissa typer av renovering.

Och så vidare.

Macron har svarat på kritiken med att säga att ”bara för att 150 medborgare skrivit ihop något, förvandlas det inte till Bibeln eller Koranen”.

Motstånd i den franska senaten, där högerpartiet Republikanerna har en stark ställning, riskerar i juni att urvattna lagförslagen ytterligare. En del senatorer ställer sig frågan med vilken rätt medborgarförsamlingen kräver dessa radikala reformer.

Svaret är: slumpen. En svag grund för demokratisk legitimitet, kan tyckas. Men slumpen och lottdragningen har spelat en viktig roll för demokratin historiskt sett.

Redan i antikens Grekland lottade man fram de personer (om än enbart män) som fick förbereda lagförslag. Liknande system tillämpades i italienska stadsstater under medeltiden. Lotten sågs som en garanti för att delegaten inte skulle företräda ett särintresse – utan sätta stadens intresse framför sitt eget.

När nationalstaten sedan blev norm kom direktdemokratin att betraktas som opraktisk. Den ersattes av representativ demokrati – även om en del länder, som Schweiz, höll fast vid återkommande folkomröstningar.

Men frågan är: kan systemen samexistera?

Sedan 1980-talet har flera försök gjorts med medborgarförsamlingar i bland annat Danmark,

Belgien, Kanada, Polen och Irland. Flera av erfarenheterna beskrivs som positiva. Men kritiker menar att deltagarna kan manipuleras – en risk som dock kan minskas genom ökad transparens. Den franska klimatförsamlingens möten finns exempelvis utlagda på Youtube.

Andra kritiker menar att medborgarförsamlingar har en tendens att bli överdrivet radikala, eftersom de bara har till uppgift att ta ställning till en sakfråga.

– Fast i det här fallet är det väl fullt rimligt? säger Hugues-Olivier Brillouin under takbjälkarna i sitt hem.

– Om man menar allvar med att hantera klimatkrisen måste man prioritera. Då räcker det inte med att byta ut några fönster eller dörrar. Då måste vi renovera hela huset, säger han.

Ett drygt tiotal av exdelegaterna har engagerat sig politiskt och kandiderar i de regionalval som hålls i Frankrike den 20 och 27 juni. Bland dem finns Agny Kpata, som står på valbar plats på en lista från en allians mellan De gröna och andra partier i Yvelines utanför Paris.

– När de sa att jag inte behövde representera ett parti, utan kunde vara oberoende kandidat för civila samhället, bestämde jag mig för att tacka ja, berättar hon.

Genom sitt engagemang har hon fått kontakter med EU-parlamentariker i Bryssel, och driver på för att få till en medborgarförsamling om klimatet på EU-nivå.

Hugues-Olivier Brillouin är mer skeptiskt inställd till miljörörelsen, men precis som Agny Kpata tycker han att fler borde få möjlighet att delta i medborgarförsamlingar. Såväl lokalt, nationellt som på EU-nivå.

Han har också fått lust att ge sig in i politiken. Förra året försökte han utmana borgmästaren i sin lilla kommun. Men det föll på pandemin, menar han.

– Här i byn måste du sitta ned och prata med folk om du ska ha en chans att få deras röst. Och det gick ju inte under pandemin.

Men krisen har stärkt honom i hans nya övertygelser.

– Om det är något som pandemin har visat, så är det att det går att göra saker om man bara har den politiska viljan, säger Hugues-Olivier Brillouin.

Erik de la Reguera

erik@delareguera.se

Fakta. Medborgarförsamlingen – en nygammal idé

Medborgarförsamlingen för klimatet i Frankrike bildades i oktober 2019 på initiativ av president Emmanuel Macron.

Dess uppdrag var att föreslå åtgärder för att nå målet om att minska utsläppen av växthusgaser med 40 procent till 2030, jämfört med 1990. Åtgärderna skulle även väga in att

omställningen bör ske utan att öka sociala rättvisor.

150 delegater lottades fram baserat på urvalskriterier som ålder, kön, inkomst och bostadsort. Avsikten: att sammansättningen skulle spegla Frankrikes befolkning i så hög grad som möjligt.

Resultaten presenterades i juni 2020 och president Macron har lovat gå 146 av de 149 förslagen till mötes.

Redan i det antika Grekland användes lottdragning, för att undvika att personer med särintressen tog kontroll över demokratin.

Sedan 2004 har medborgarförsamlingar använts i bland annat Kanada (ändringar av valsystem), Irland (grundlagsändringar), Polen, Danmark och på senare år också om klimatet i Frankrike och Storbritannien.

Vanligtvis innehåller de mellan 50 och 200 personer, får ett tydligt mål och tidsbegränsning, och ges tillgång till ledande vetenskaplig expertis inom området.

08 Över tio miljoner elever har gjort sitt livs viktigaste prov

Sömnlösa nätter med inbankande av fakta var på måndagen över för över tio miljoner kinesiska sistaårselever på gymnasiet. Med endast penna i hand trädde de in i skolsalar för att göra provet, gaokao, som de pluggat inför i hela sitt liv.

Resultatet kan få livsavgörande betydelse och är en angelägenhet för hela familjen.

PEKING. Spänd men också lite uppsluppen stämning råder utanför Renda Fuzhong, en av 90 skolor i Peking som i år står som värd för gaokao.

En del föräldrar gör ”high-five” med sina barn innan de släpps in i skolan. Andra klappar dem på axeln eller ger dem en kram. En kille i kön studerar in i det längsta, med ögonen djupt försjunkna i läroboken.

Gaokao är det viktigaste provet en kinesisk elev någonsin gör och har också kallats ett av världens tuffaste test. Det avslutar den tolvåriga skolgången och förberedelserna inleds redan i ung ålder. Resultatet avgör vilket universitet eleven kommer in på. Något som har en avgörande inverkan på framtida karriär och löneutveckling. Betyg och resultat på tidigare prov spelar ingen som helst roll.

Att provet också är en familjeaffär är tydligt utanför skolan som DN besöker. Alla kommer i sällskap av minst en förälder. En del har med sig ytterligare släktingar. Alla angelägna om att barnet ska lyckas.

Flera av föräldrarna som flockas utanför skolbyggnaden är klädda i rött, som betyder tur. En del kvinnor har tagit vidskepelsen ett steg längre och bär den traditionella kinesiska klänningen qipao, som tros föra med sig extra lycka. Liu Ying är en av dem. Hennes klänning har dessutom en slits som går högt upp. Ju högre slits desto mer tur, sägs det.

– Med den här på mig är jag säker på att min son kommer att lyckas, säger hon.

Förutom Liu Ying är pappan, mormodern och mostern till sonen Xu Wenliang med för att ge stöd, eller en del skulle kalla det press, inför provet. För att undvika missöden har familjen tagit in på ett hotell i fyra nätter strax intill provsalen. Från hemmet hade det tagit 40 minuter med tunnelbana. Men inför gaokao får inget gå snett.

– Nu kunde vi gå hit, annars hade vi riskerat att fastna i rusningstrafik.

Medan vi pratar har sonen börjat med det första provet som pågår i en och en halv timme och som testar kunskaperna i kinesiska. På eftermiddagen väntar matematik och på tisdagen är det dags för engelska samt naturvetenskapliga ämnen. Liu Ying känner sig trygg med att det kommer gå bra, men är lite nervös inför engelskan, det skolämnet gillar inte sonen.

– Det här är det viktigaste vår son gör under sin skolgång, det är väldigt viktigt, konstaterar hon högtidligt.

Att ett enda prov är så livsavgörande har fått kritik. Det sätter en enorm press på eleverna och leder i vissa fall till psykisk ohälsa. Samtidigt menar flera jag pratar med utanför skolan att det är rättvist, eftersom alla får samma frågor. Gaokaos förespråkare framhåller också att provet ger elever från mindre privilegierade förhållanden en chans att komma in på elituniversitet. Å andra sidan har de som kommer från välbärgade familjer större möjlighet att betala för fler privatlektioner som hjälper eleven att förbereda sig.

– Vår son var nervös igår. Men vi försökte lugna honom och säga att han inte behöver bry sig så mycket. Ta det som en vanlig dag, säger Liu Ying när jag frågar om pressen.

Utanför skolan delas en tidning ut till föräldrarna. Den förkunnar att i år kommer alla elever att identifieras med ansiktsigenkänning. Tidigare har det förekommit fusk där elevers identiteter har stulits. I tidningen försäkras också att alla provvakter är vaccinerade och testade.

När klockan närmar sig 11.30 och dagens första prov går mot sitt slut flockas föräldrar igen utanför skolbyggnaden, spänt spanande efter sina barn. Väl ute ur salen tas de om hand som om de vore idrottsmän som ska ladda inför nästa drabbning. Föräldrarna tar dem under armen, klappar om dem, ger dem något att dricka för att sedan fort gå där ifrån. Nu ska de

äta lunch och vila inför eftermiddagens prov som börjar klockan 15.

– Vi tänker äta något lätt som inte är så starkt. Så att han inte blir trött, säger Liu Ying.

Sonen Xu Wenliang ser trött men glad ut när han hittar sina föräldrar.

– Det känns bra, jag tycker inte det var så svårt.

Var du nervös?

– Man måste försöka vara stabil i sinnet när man gör ett sånt här test, säger han innan han dras i väg av familjen för vila och mat.

Fakta. Högsta poäng är 750

Gaokao görs varje sommar i Kina.

Alla elever gör samma prov i engelska, kinesiska och matematik.

Därefter får de välja ytterligare tre provämnen. Det handlar om naturvetenskapliga och samhällsorienterade ämnen.

I år har rekordmånga registrerat sig för att göra testet, 10,78 miljoner.

Provet är inträdesbiljetten till universitetet. Högsta poäng i år är 750 poäng. Ju högre poäng desto större chans att komma in på något av Kinas elituniversitet.

08 Omröstning om ny koalition dröjer

Nathan Shachar

naranjal@gmail.com

Israel. Den nya israeliska regeringskoalitionen kommer inte att sväras in förrän måndagen den 14 juni. Talmannens beslut att vänta så länge är tjänstefel, enligt regeringsbildaren Yair Lapid.

Enligt Lapid hade det naturliga varit att svära in regeringen nu på onsdag:

– Regeringsprogrammet är undertecknat och portföljerna fördelade. Den extra väntan sker efter påtryckningar mot talmannen från premiärminister Benjamin Netanyahu, som hoppas skjuta vårt projekt i sank.

08 Sista befriaren av Auschwitz är död

Tyskland. David Dushman var den sista nu levande sovjetiska soldaten som var med vid befrielsen av det nazistiska förintelselägret Auschwitz. Men nu har Röda armén-veteranen avlidit i Tyskland, 98 år gammal.

När befrielsen kom den 27 januari 1945 fanns bara några tusen fångar kvar i Auschwitz i södra Polen. Då hade över en miljon människor mördats i lägret, varav de flesta judar. Den då 21-årige soldaten använde sitt pansarfordon för att meja ner lägrets elektriska stängsel, vilket bidrog till att de fångar som fanns kvar kunde befrias.

TT

08 Modi: Alla vuxna ska få gratis vaccin

Indien. Med start den 21 juni ska alla över 18 år få gratis covidvaccin i Indien, säger premiärminister Narendra Modi i ett tv-sänt tal till sina landsmän.

Den federala regeringen tar därmed över ansvaret för vaccinationerna från delstatsregeringarna i det hårt virusdrabbade landet. Tidigare har statliga vaccin gått till äldre och vårdanställda, medan delstaterna och dess sjukhus vaccinerat övriga mot en avgift.

TT-Reuters

08 Sedan jag var fem år gammal har jag drömt om att resa ut i rymden. Den 20:e juli gör jag den resan tillsammans med min bror.

Miljardären Jeff Bezos kommer att följa med när hans rymdföretag Blue Origin genomför sin första bemannade rymdfärd. Amazongrundaren planerar även att ta med sin bror Mark på resan, Även vinnaren av en budgivning får en plats i rymdfarkosten. Det högsta budet under den pågående andra omgången ligger på 2,8 miljoner dollar (drygt 23 miljoner kronor).

TT-AFP-Reuters

08 Minst 40 döda i tågkollision

Pakistan. Natten till måndagen spårade Millat-expressen ur på väg från den stora kuststaden Karachi norrut i Pakistan. Och tajmningen var sämsta tänkbara – minuten senare kom ett annat expresståg från andra hållet.

Kollisionen blev våldsam, och minst 40 döda har grävts fram ur de förvridna vagnarna.

TT

08 Kuppledare ny president

Mali. Översten, kuppledaren och tidigare vicepresidenten Assimi Goïta har svurits in som övergångspresident i det oroliga västafrikanska Mali.

Afrikanska unionen har uteslutit Mali efter den senaste kuppen och hotat med sanktioner om inte en civil regering återupprättas snabbt.

TT-AFP-Reuters

08 Lovisa Herold: Skulle inte Merkels avgång göra tysk politik spännande?

Berlin. Resultatet i delstatsvalet i Sachsen-Anhalt är en gåva till kristdemokraterna och en mardröm för socialdemokraterna.

För De gröna, som seglat upp i toppen i opinionsmätningarna på riksnivå, är det

en trist påminnelse om hur svårt det är att utmana CDU – med eller utan Merkel.

Kanske är den tyska politiken inte så spännande, trots allt. Det låter kanske inte som det bästa sättet att börja en text om just tysk politik, men dagen efter delstatsvalet i Sachsen-Anhalt kan jag inte få just den slutsatsen ur huvudet.

Valresultatet i den lilla delstaten väster om Berlin beskrivs visserligen som en skräll. För bara några veckor sedan visade en opinionsundersökning från institutet INSA att högernationalistiska AFD gått om kristdemokratiska CDU som största parti i Sachsen-Anhalt. Nu, när den första rösträkningen är genomförd, står det klart att CDU fått nästan dubbelt så stort stöd som AFD – 37,1 procent, att jämföra med 20,8.

Men den som nyfiket undrat vem, och vad, som kommer att fylla tomrummet efter Angela - Merkel när hon avgår vid valet i höst har fått en påminnelse om att det knappast är ett oskrivet blad som väntar. Åtminstone inte i den tyska inrikespolitiken.

Kristdemokratiska CDU har regerat i delstaten Sachsen-Anhalt sedan Tysklands återförening, med undantag för två mandatperioder då socialdemokratiska SPD tog över ledarskapet. Detsamma gäller på förbundsnivå. Angela Merkels betydelse för den tyska politiken går knappast att överskatta, men det kristdemokratiska partiet fanns före hennes tid. Och det kommer att finnas kvar efter henne.

Så vad säger CDU:s dominans i Sachsen-Anhalt om miljöpartiet De gröna – de som enligt opinionsmätningar nästan tredubblat sitt stöd

på förbundsnivå sedan valet 2017? Partiet vars kandidat till förbundskanslerposten i internationella medier jämförs med populära ledare som Finlands statsminister Sanna Marin och Nya Zeelands premiärminister Jacinda Ardern?

Torsten Krauel, politikkommentator på den konservativa tidningen Die Welt, skriver att De gröna förväxlat uppmärksamhet med förtroende. Partiet har, enligt flera bedömare, en tendens att få större stöd i opinionsundersökningar än de får vid själva valen. Med andra ord säger väljare gärna att de röstar grönt, men när det väl gäller lägger de sin röst på mer etablerade partier. Som CDU, till exempel.

Själv säger De grönas förbundskanslerkandidat, Annalena Baerbock, att partiet av historiska skäl är svagare i delstater som liksom Sachsen-Anhalt tillhör forna Östtyskland.

– Vi saknar tio års historia här, i jämförelse med de 40 år vi funnits i Västtyskland, säger Annalena Baerbock, enligt den tyska tidningen Tagesspiegel.

Det stämmer att De gröna är starkare i forna Västtyskland. Högernationalistiska AFD är starkare i forna öst. Valresultatet i Sachsen-Anhalt, en delstat som gjort sig känd för att bilda helt andra regeringskoalitioner än de som Angela Merkel lett i Berlin, går inte att direktöversätta till förbundsnivå.

Men delstatsvalet är trots allt det första som äger rum sedan Annalena Baerbock föreslagits som förbundskanslerkandidat, och att partiet inte ser ut att ha vunnit mer än en procentenhet

sedan 2016 är en besvikelse för De gröna. Inför förbundsdagsvalet kommer de att tvingas svara på frågor om vad de har att erbjuda väljare på landsbygden, som är skeptiska till kraven på höjda bensinpriser och De grönas vision om ett progressivt Tyskland som tar täten i klimat-omställningen.

– Alla kan ju inte cykla överallt, sa väljaren Steffi Bayer till DN några dagar före valet i Sachsen-Anhalt.

Hon hör till de som anser att De gröna driver en för hård linje i klimatfrågan, och som tycker att omställningen måste få ta tid.

Om valresultatet i Sachsen-Anhalt är en tankeställare för De gröna är det en mardröm för socialdemokratiska SPD. Förbundskansler-kandidaten Olaf Scholz, som sett sitt parti rasa i opinionsmätningarna sedan valet 2017, höll sig i bakgrunden när valresultatet presenterades på måndagskvällen. I stället sa partiets generalsekreterare, Lars Klingbeil, att CDU vann eftersom de lyckats profilera sig som AFD:s motpol.

– Det här är inget bra resultat, sa SPD-politikern till mediebolaget RND.

När kampanjerna inför förbundsdagsvalet i september nu startar på allvar lär politikerna i Berlin snegla nyfiket på regeringsbildningen i Sachsen-Anhalt. CDU med nöjt intresse, De gröna och SPD med nervösa blickar. Kommer CDU:s Reiner Haseloff låta De gröna sitta kvar i regeringen, eller byta ut dem mot liberala FDP? Hur går det för SPD? Och vilken roll kommer högernationalistiska AFD, som trots allt blivit näst största parti i delstaten, att spela?

Kanske blir Angela Merkels sista valrörelse trots allt ovanligt spännande.

Lovisa Herold

lovisa.herold@dn.se

Fakta. Sista valet före förbundsdagsvalet

Delstatsvalet i Sachsen-Anhalt genomfördes i söndags, och var det sista som hölls innan förbundsdagsvalet den 26 september i år.

Resultatet som public service-bolaget ZDF publicerade på måndagen (förändring jämfört med förra valet inom parentes):

Parti Andel

Kristdemokratiska CDU 37,1 procent (+7,4)

Högernationalistiska AFD 20,8 procent (-3,4)

Vänsterpartiet Die Linke 11 procent (-5,3)

Socialdemokratiska SPD 8,4 procent (-2,2)

Miljöpartiet De gröna 5,9 procent (+0,8)

Liberala FDP 6,4 procent (+1,6)

Källa: ZDF

08 Så många drabbades när Klarnas app havererade

För en dryg vecka sedan stängde Klarna sin app efter att det uppdagats att kunder kunnat se varandras uppgifter.

DN har tagit del av bolagets interna rapport som visar att sammanlagt 83 000 kunders information delats, varav 15 000 fall handlar om identifierbar information.

– Det här är dåligt för oss, punkt slut, säger vd:n Sebastian Siemiatkowski till DN.

Det var i i slutet av maj som betaltjänsten Klarna fick tekniska problem. Under en halvtimme kunde användare se varandras uppgifter. Klarna stängde ner appen. Kort därpå skrev bolagets vd på Twitter att haveriet var självförvållat, men exakt vad som hände och hur många som drabbats har fram tills nu varit oklart.

– Vi trodde att vi var klara redan där under helgen, men sedan tillkom ny information som gjorde att vi verkligen behövde säkerställa allt så att vi går ut med rätt information, säger Sebastian Siemiatkowski om att det dröjde en dryg vecka innan de gick ut med fler detaljer.

DN har tagit del av Klarnas interna utredning. Den visar att sammanlagt 83 000 kunders information delats, varav 15 000 fall handlar om identifierbar information som till exempel e-post. Däremot ska inga bankuppgifter ha delats mellan användarna, enligt rapporten.

Ända sedan starten 2005 har Klarna gjort sig känt som ett techbolag i digital framkant. Så hur kunde ett haveri ens vara möjligt?

– Det är klart att vi ställer oss den frågan också, säger Sebastian Siemiatkowski.

Är det någon som har fått sparken?

– Nej, så funkar det inte. Det viktiga här är att se att det är bolagets ansvar, inte någon enskild individ. Vi måste skapa ett system som bygger på principen att en person kan göra fel och att det ändå inte ska gå så snett som det gjorde förra veckan.

Enligt Klarnas interna riktlinjer ska utvecklingar i appen granskas av flera personer och provas i en så kallad testmiljö innan den tas i bruk av kunderna. Men buggen slank igenom trots att man följde alla protokoll, menar vd:n.

– Vi har väldigt rigida testkontroller, men tyvärr kan saker ändå gå fel ibland. Det är det som har hänt här, helt enkelt. Med det sagt är det klart att vi analyserar vad vi hade kunnat göra annorlunda för att undvika den här typen av fel i framtiden, och vi har identifierat en del sådana åtgärder som vi tror skulle minska den risken, säger han men tillägger att de är tekniska.

Redan i april i år inledde Finansinspektionen en tillsyn av Klarnas it-säkerhet, men det ska enligt

myndigheten inte handla om att de fått uppgifter om brister, utan snarare om att Klarna vuxit sig så stort att det motiverar mer uppmärksamhet. En vecka efter haveriet hade myndigheten bara fått in ett tiotal anmälningar kopplade till händelsen, vilket får ses som en bråkdel i relation till de tusentals som påverkats. Och enligt Siemiatkowski syns knappast någon massflykt från Klarna.

– Nej, tvärtom. Vi har inte haft några kunder som hört av sig och sagt att de inte vill använda tjänsten. Eller det finns säkert, men inte i någon större omfattning så att det påverkar våra transaktioner.

Att händelsen däremot påverkar kundernas förtroende är han övertygad om.

– Ja, varför ska jag skyla det? Det är klart att det påverkar vårt förtroende, jag behöver inte sitta och säga att jag hoppas att det inte är så. Det här är dåligt för oss, punkt slut. Och det är pinsamt, och vi är oerhört ledsna. Så enkelt är det. Med det sagt, så finns det massor med saker som vi kan göra bättre.

Sedan ett par år tillbaka ställs högre krav på att skydda personuppgifter genom reglerna i dataskyddsförordningen GDPR. Att bryta mot förordningen kan resultera i höga böter, inte minst för en jätte som Klarna, eftersom bötessumman baserar sig på omsättning. Vid större överträdelser kan sanktionsavgiften landa på maximalt 20 miljoner euro. Sebastian Siemiatkowski tycker att det är för tidigt att spekulera om en eventuell sanktion.

– Vi har rapporterat in enligt de riktlinjer som gäller, och uppdaterat vartefter vi har kommit vidare. Sedan får vi se vad det får för konsekvenser, men jag tycker det är för tidigt att uttala mig om det. Vi får se, säger han.

20 miljoner euro kan tyckas vara småpotatis i jämförelse med vad företaget är värt. En färsk analys visar att Klarna värderas till omkring 400 miljarder kronor, enligt uppgifter till SvD och Di. Och i fjol landade rörelseintäkterna på över 10 miljarder kronor.

Det senaste året har skriverierna om bolagets väg till börsen tilltagit, delvis på grund av uttalanden som Siemiatkowski gjort. Men på frågan om hur it-haveriet påverkar den resan skrattar han och säger:

– Alltså det där är ju en sådan där journalistfråga. Sorry, men vi tänker inte på vägen till börsen.

Gör du verkligen inte det?

– Nej, men alla journalister frågar och då tycker jag att det är konstigt att inte svara. Så då svarar man någonting och så blir det som att det här är en jättestor fråga för oss. Men helt ärligt, genuint. Det är faktiskt inte det. Jag tänker aldrig på börsen.

– Det finns inga konkreta planer på när vi ska börsnoteras, och vi jobbar inte aktivt med en notering just nu. Dessutom har vi en ny CFO (finansdirektör) som började i februari. Det hade varit bra om han hade blivit varm i kläderna innan vi ens skulle fundera på att göra

en sådan sak. Så det blir en liten mediegrej att det pratas om det.

Men den senaste veckan har den mediala uppmärksamheten kretsat kring något annat. Ett par dagar efter it-haveriet skickade Klarna själva ut nyheten om att rapparen ASAP Rocky blivit delägare och skulle vara vd för en dag. Ett till synes vältajmat försök att släta över den betydligt tråkigare nyheten om att användarna kunnat se varandras information? Inte alls, menar Sebastian Siemiatkowski.

– Det är klart att folk har rätt att tänka vad de vill, men för att ge kontext så kan jag säga att det där om ASAP Rocky, det slänger man inte ihop på en vecka. Den lanseringen har planerats under oerhört lång tid. Frågorna för oss var snarare om det är för tidigt, om vi borde skjuta på det lite grann, om den låg för nära incidenten. Nu gjorde vi bedömningen att det inte var så.

Lovisa Ternby

lovisa.ternby@dn.se

Fakta.

Klarna är ett svenskt fintechbolag som grundades 2005. Företaget arbetar med betalningslösningar för e-handeln. Grundare är Sebastian Siemiatkowski, Niklas Adalberth och Victor Jacobsson.

Totalt antal aktiva konsumenter: 90 miljoner.

Totalt antal handlare: 250 000

Antal transaktioner per dag: 2 miljoner.

Antal anställda: 3 500. **Källa: Klarna**

08 Ny typ av gröna kreditgarantier

Om drygt två veckor ska det gå att söka en ny typ av gröna kreditgarantier från staten för stora industriinvesteringar, på minst en halv miljard. Riksgälden ska pröva ansökningarna. Garantierna på maximalt 15 år ska täcka 80 procent av lån till gröna investeringar, med kapitalbelopp på minst 500 miljoner.

TT

08 Google får miljardböter

Frankrikes konkurrensmyndighet tilldelar Google 220 miljoner euro i böter för att ha utnyttjat sin marknadsposition när det gäller nätreklam.

Bakgrunden är att tre mediekoncerner anklagat Google för att skapa ett slags monopol när det gäller reklamintäkter.

TT-Reuters

08 Staten stärker grepp om stålet

LKAB köper röststarka aktier i stålkoncernen SSAB. Därmed tar den statliga gruvjätten ett starkare grepp om bolaget som man utvecklar fossilfri ståltillverkning tillsammans med, det så kallade Hybritprojektet. LKAB ökar genom köpet röstandelen i SSAB från 10,5 procent till 16,0 procent.

TT

08 Dyster prognos för halvledare

Bristen på halvledare har påverkat världens handel negativt. Det kommer också att dröja innan situationen förbättrats, enligt tillverkaren Flex.

– Med så stor efterfrågan förväntas bristen att kvarstå till mitten eller slutet av 2022. , säger en representant för företaget till Financial Times.

TT

08 SBB i miljardaffär

Samhällsbyggnadsbolaget i Norden (SBB) köper 20 procent av aktierna i JM för nära 4,6 miljarder kronor.

”SBB:s fokus på bostäder och äldreboenden samt nyproduktion av bostäder, blir ännu starkare genom denna affär”, säger vd:n Ilija Batljan i ett pressmeddelande.

TT

08 Allt fler flyger med SAS

Flygbolaget SAS noterar en kraftig uppgång när det gäller antalet passagerare i maj. Jämfört med april ökade antalet resande med 20 procent vilket motsvarar totalt 404 000 passagerare och flygbolaget ökade samtidigt sin kapacitet med 9 procent för att möta efterfrågan.

TT

08 Swedavia ser tecken på ett lyft

Flygtrafiken till och från Sverige är fortfarande kraftigt begränsad på grund av coronapandemin.

Men Swedavias vd Jonas Abrahamsson är försiktigt optimistisk och ser tecken på återhämtning.

Flygplatserna i Sverige är långt från lika vältrafikerade som före pandemin, visar statistik från det statliga flygplatsbolaget Swedavia för maj månad.

Antalet passagerare steg visserligen från omkring 80 000 till 446 000 jämfört med maj i fjol, men kommer inte i närheten av de runt 3,6 miljoner passagerare som reste till och från Swedavias flygplatser under 2019 när pandemin ännu inte var ett faktum.

Swedavias vd Jonas Abrahamsson säger i ett pressmeddelande att förutsättningar för att resa har förbättrats inför sommaren, och att det finns tidiga tecken på återhämtning under den senare delen av sommaren och hösten.

”Flygbolag återstartar och utökar trafik, även om det är i mindre skala jämfört med tidigare. Smittspridningen minskar i takt med att vaccinationsutrullningen fortsätter och vi ser också att länder börjar öppna upp och att reserestriktioner hävs. Vi vet att det är många som har en stark längtan efter att få resa och att det finns ett starkt uppdämt resebehov”, säger Jonas Abrahamsson.

Omkring 254 000 av de 446 000 resenärerna i maj var utrikesresenärer, enligt Swedavia.

TT

08 Stan miljardsatsar på dricksvattnet

Stockholms stad kommer under de närmaste 20 åren att lägga mellan 11 och 13 miljarder kronor på att rusta upp vattensystemet. Ett led i detta är att riva vattenreservoaren i Lill-Jansskogen och bygga en ny.

– Vatten- och avloppssystemet är Stockholms blodomlopp och en basal sak som verkligen måste fungera, och det är viktigt att vi tänker på gestaltningen, säger miljöborgarrådet Katarina Luhr (MP).

I dag levererar Stockholm Vatten och Avfall dricksvatten till cirka 1,5 miljoner människor. Till år 2050 ska omkring 2,2 miljoner människor försörjas med dricksvatten. Vattenverken ligger i dag nära produktionstaket, särskilt i samband med värmeböljor.

För att säkra dricksvattenförsörjningen för Stockholmsregionen behöver den befintliga infrastrukturen anpassas för att möta de krav som ställs på ett långsiktigt hållbart system.

– Vi har vattenledningar från tidigt 1900-tal som fortfarande fungerar. Det är de från 1960-talet som är i sämst skick. Vi vet att vattenledningar läcker och det är onödigt, säger Katarina Luhr.

Uggleviksreservoaren från 1935 ligger i Lill-Jansskogen, i närheten av Östermalms IP, och

kan ses från höga utsiktspunkter i staden. Den utgör en del i huvudvattennätet tillsammans med reservoarerna Trekanten, Tallkrogen och Tensta samt vattenverken på Lovön och i Norsborg. Reservoarens uppgift är att lagra och utjämna tillgången till dricksvatten över dygnet.

Stockholm Vatten och Avfall har därför startat ett projekt för upprustning och anpassning av reservoarerna.

För Uggleviksreservoarens del konstaterar programmet att den befintliga anläggningen behöver förnyas, vattenvolymen öka och höjas geografiskt. Reservoarvolymen behöver öka med 50 procent. Efter planens genomförande kommer den äldre vattenreservoaren att rivas.

Det här är en grönklassad byggnad, får ni riva den?

– Förr hade man ganska höga krav på de kommunaltekniska byggnaderna, de skulle vara arkitektoniskt genomtänkta. I gasverksområdet vid Hjorthagen ser man ju ypperliga exempel på det, det är ju klenoder i Stockholms byggnadshistoria. Det är jätteroligt om vi kan se till att hålla en hög klass på det som ska byggas här också, säger stadsbyggnadsborgarrådet Joakim Larsson (M).

Syftet är att den nya vattenreservoaren ska anpassas till platsens mycket höga kultur- och naturvärden.

– Det här är en väldigt känslig miljö, Nationalstadsparken med alla de krav på varsamhet som finns, det är det som är utmaningen här. När den nya reservoaren är klar kommer vi att ta bort den gamla och plantera träd på den platsen. Det kommer att bli

ett antal år när det är en byggarbetsplats men sedan ska den fina naturupplevelsen här uppe återställas, säger Joakim Larsson.

Den nya reservoaren påminner i delar mycket om den gamla, med pelarsal som i dag. Det är en pentagon, med fem hörn, och kommer att sticka upp lite mer ur skogen. På utsidan av den nya reservoaren kan det bli berguvsholkar.

– Det är något vi skulle vilja se mycket mer av när man bygger vanliga fastigheter också, att göra något för att förstärka biologisk mångfald, säger Katarina Luhr.

Men det är inte bara Uggleviksreservoaren utan hela vatteninfrastrukturen som måste åtgärdas.

– Ja, vi har ett jätteprojekt just nu som heter Stockholms framtida vattenförsörjning och vi räknar med att det under cirka de närmaste 20 åren kommer att kosta oss mellan 11 och 13 miljarder att rusta upp hela vattensystemet.

Uggleviksreservoaren är mycket viktig för hela systemet.

– I dag ligger den lite för lågt, vilket gör att man inte riktig kan fylla upp de andra. Alla hänger ihop och det styr trycket i alla systemen. Den behöver bli högre för att vattnet ska kunna pressa på och pressa upp det i de andra reservoarerna. De andra behöver lagas och renoveras och fixas till så att de inte börjar läcka och går sönder, men här måste vi göra ett omtag för att den inte är riktigt funktionell, säger Katarina Luhr.

Totalt finns elva reservoarer i Stockholm, den nyaste är byggd på 1970-talet. Vanadislundens

borglika reservoar uppfördes under åren 1913–1918.

Om ni inte gör någonting så kommer stockholmarna att vakna en morgon och inte ha något vatten i kranen?

– Nej, det kommer inte att gå på en dag, men vi måste rusta upp vårt va-nät, och vi tycker att det är viktigt att man inte skjuter på det för då kan det hända att vissa inte får vatten i kranen och vissa får rostigt vatten i kranen, att man kanske får lite puts från vattentornen i kaffet och det vill man nog inte ha, säger Katarina Luhr.

Mia Tottmar

mia.tottmar@dn.se

Fakta. Reservoar i tempelform

Uggleviksreservoaren är en av Stockholms större vattenreservoarer, ritad av arkitekten Paul Hedqvist och togs i drift 1935.

Anläggningen är utformad med klassicistiska attribut i tempelform med pelare och kapitäl.

I Stadsmuseets kulturhistoriska klassificeringskarta är Uggleviksreservoaren markerat med grönt. Det innebär att byggnaden har höga kulturvärden och att den är särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig och konstnärlig synpunkt.

08 Stockholm öppnar med gratis aktiviteter

Sommarstockholm ska vara tillgängligt för framför allt barn och ungdomar.

– Restriktionerna lättar och startskottet var när Gröna Lund öppnade förra veckan. Det ska bli en glädjerik sommar, vi har kraftsamlat och planerat ett gediget program med kultur- och idrottsaktiviteter, säger finansborgarrådet Anna König Jerlmyr (M).

Det blir parkteater, Gotland runt och utställningar på olika museer. Mycket av fokus ligger på utomhusaktiviteter.

Det har funnits farhågor om ett skollov med färre sommarjobb, färre som reser i väg och sysslolösa ungdomar som driver omkring. Det brukar betyda stök och bråk.

– Jag känner tillförsikt, för ungdomar i samtliga stadsdelar har vi en mängd kostnadsfria aktiviteter, säger Anna König Jerlmyr.

Men Stockholms kulturfestival och ungdomsfestivalen We are Sthlm blir inte av i år heller.

– Vi ställer om och erbjuder många mindre aktiviteter, med över 1 000 programstarter. Kulturförvaltningen satsar 12,5 miljoner kronor och tillsammans med statliga medel kan vi ge

många kulturarbetare jobb i sommar, säger kulturborgarrådet Jonas Naddebo (C).

Programmen är utspridda över staden och fokuserar på barn och unga samt på äldre.

– Vi har just nu en turné på våra vård- och omsorgsboenden med musik, dans och senare cirkus.

Kulturskolan ordnar en ambulerande konstutställning, biblioteken anordnar digitala bokkollon.

– Det har varit svårt att planera för den här sommaren, då måste man vara mer innovativ, säger Jonas Naddebo.

Föreningslivet vill ordna till exempel drop in-fotboll och att prova på basket och kampsport.

Idrottsförvaltningen ordnar aktiviteter vid stadens utomhusbad.

Hur blir det med antalet besökare på baden?

– Restriktionerna ligger kvar, i alla fall tills vidare, det beror på pandemilagens begränsningar.

Inom Stockholms stad finns 31 officiella strandbadplatser. Blir det restriktioner där?

– Där arbetar vi framför allt med information, skyltning och värdar. Det är samma reglering som i våra parker. Det finns en laglig möjlighet för en kommun att stänga av ytor om det blir eller riskerar att bli stor trängsel – Uppsala gjorde det vid Valborg – men jag hoppas att vi inte behöver göra det, säger Karin Ernlund.

Mia Tottmar mia.tottmar@dn.se

08 ”Avregleringar krävs för att minska bostadsbristen”

Hyresrätter. Den enda marknad som är prisreglerad är marknaden för hyresbostäder. Samtidigt är det den enda som inte fungerar.

Under decennier har det rått brist på hyresrätter. Följden har blivit en kronisk bostadsbrist som i sin tur lett till trångboddhet, ungdomar som inte kan flytta hemifrån, svart marknad, krav på kontakter och företag som inte kan rekrytera.

Lägenheter med låga hyror i storstädernas attraktiva områden innehas företrädesvis av välbeställda personer. Väntetiden i Stockholms bostadskö är i genomsnitt nästan 10 år. Det är ett system för ”insiders”, de som redan har - bostad gentemot ”outsiders”, de som saknar bostad.

Detta system försvaras högljutt av starka röster inom Hyresgästföreningen, Vänsterpartiet och stora delar av socialdemokratin. Vänsterpartiet hotar med att avsätta regeringen om de går vidare med ett förslag som skulle avskaffa prisregleringen för en bråkdel av marknaden, nybyggen.

Ett avskaffande av prisregleringen skulle inte i sig förändra läget på ett avgörande sätt. Det skulle krävas ytterligare förändringar som - kräver politiskt mod att genomföra, till exempel en uppluckring av det kommunala planmonopolet. Men är dags att ställa en fråga till försvararna av dagens sjuka system.

Bruksvärdessystemet har funnits i mer än ett halvt århundrade och har bara lett till en allt mer dysfunktionell situation på bostadsmarknaden.

Exakt vad är det som tyder på att ett bibehållande av systemet kommer leda till en förbättring inom en överblickbar framtid?

Torbjörn Larsson, Stockholm

08 Johan Croneman: Den geniale och komplexe Roy Andersson kan man aldrig få för mycket av

Jag tycker att Roy Andersson är en av de största och mest betydelsefulla svenska konstnärerna i modern tid. Alla kategorier. Fred Scotts prisade dokumentär

gör mig otroligt rörd, till och med överraskad och förvånad.

Det här är en present till alla er som aldrig förstått sig på en Roy Andersson-film. En generös gåva till alla er som inte ens försökt att förstå – en skänk från ovan till alla som tror sig ogilla Roy Andersson.

Man kan faktiskt inte ogilla Roy Andersson. Det är bara som ni tror. Och jag vet att jag riskerar att få Ebba Witt-Brattström över mig, igen, men:

Jag älskar verkligen Roy Andersson, hyser den djupaste respekt, beundrar honom stort. Ja, han är vit, han är man, han är 78 år. Kulturman. Många tycker att han är ett geni. Jag nöjer med mig genial.

Jag tycker dessutom att han är en av de största och mest betydelsefulla svenska konstnärerna i modern tid. Alla kategorier. Skulle jag välja mellan Roy och Ingmar så väljer jag Roy.

Messar en god vän och berättar att jag just sett Fred Scotts finfina dokumentärfilm om Roy Andersson, ”Being a human person” (SVT Play).

Han messar tillbaka om hur han ser på Roy: ”Pösig, övertydlig. Buskis-Beckett. Bortsett de tidiga verken”.

Jag tänker inte argumentera, jag kan till och med under vissa premisser förstå att man också kan se honom från det hållet. Och att en del gör det. Men att de kanske inte förstår bättre …?

Fred Scotts prisade dokumentär gör mig otroligt rörd, till och med överraskad och förvånad, trots att jag följt Andersson sedan 15-årsåldern,

vuxit upp med honom, sett filmerna och sett om filmerna, många gånger, diskuterat honom hundratals gånger, bråkat om honom, läst böcker han skrivit, läst långa essäer om honom. Fred Scotts porträtt går rakt ner, rakt in.

Roy Andersson debuterade med ”En kärlekshistoria” (1970), av de flesta kritiker betraktat som ett mästerverk, det tog honom fem år att leverera film nummer två, ”Gilliap”, själva antitesen till debuten. Därefter gjorde han reklamfilm i 25 år. Sedan fyra fångfilmer på 20 år.

Filmaren Fred Scott har följt Roy Andersson under nästan tre år (2017-2019), och han har fått till ett intimt möte med personen Roy Andersson, ett lika intimt möte med konstnären, filmaren och filmarens arbetsprocess, och sist men inte minst: Mötet med några av hans fantastiska medarbetare. Utom dem, inga filmer, ingen konst, inga framgångar, inga priser.

Man förstår utan problem att det är en prövning att arbeta både med och för Roy Andersson, och i samtalen med mångåriga medarbetare fattar man med lätthet de ruskigt tidsödande produktionsvillkoren, långsamheten noggrannheten, humör- och känslosvängningarna.

De flesta av oss skulle väl klara ett par sådana veckor, kanske härda ut i några månader, här pratar vi producenter, scenografer, fotografer, snickare etc som stått ut, stått fast och stått pall under både åratal och decennier.

Jag har som yrkeskritiker av framför allt film och tv med åren blivit mindre och mindre intresserad av produktionsvillkor, tekniska

begränsningar, eller regissörers inre liv. Jag har lärt mig att mitt jobb nog egentligen bara består av att bedöma vad jag kan se, vad som kommer ut på duken, ut från skärmen.

Roy Andersson måste man nog ändå försöka se och förstå inifrån, eller från sidan, uppifrån eller nerifrån. Man måste verkligen i detalj titta på, och försöka förstå, vad det är han gör, hur han gör, varför och till och med vad det kostar, konstnärligt, personligt, privat.

Jag vet att några tröttnat på hans tablåer, hans färger, hans byggen, hans humor, hans pretentioner, i mina ögon har han målat på, och jobbat med, samma tavla, samma bild, samma film i trettio år. Mer konsekvent konstnärsskap får du leta efter. Och mer komplext blir det inte.

Johan Croneman

johancroneman@gmail.com

08 Förre balettmästaren: ”Kungliga Baletten är ett träsk”

En kränkande nakenbild skakar Kungliga Baletten. På upprörda stormöten larmar nu dansare den högsta ledningen om stora arbetsmiljöproblem och rädslan för repressalier när man lyfter missförhållanden. Tretton dansare - berättar för DN om ett danskompani i kris.

– Det finns en väldigt gammaldags och hierarkisk ordning i dansbranschen, - säger Operans vd Birgitta Svendén.

I mitten av februari inträffade en allvarlig incident i Kungliga Baletten, Operans prestigefyllda danskompani: En kränkande nakenbild av en kvinnlig dansare togs och spreds av hennes kollegor.

Händelsen är välkänd inom danskompaniet. Flera källor har berättat för DN vad som hänt:

Under ett digitalt möte mellan dansarna blev en kvinnlig dansare, som inte visste att hon syntes i bild, avfotograferad halvnaken medan hon bytte om i bakgrunden. Bilden togs genom att en kollega som deltog i mötet tog en skärmdump på bildrutan där hon syntes.

Dansaren som tog skärmdumpen och två andra dansare spred sedan bilden vidare på olika sätt. Den visades bland annat upp för en grupp som befann sig i ett omklädningsrum.

– Jag tror egentligen inte de ville vara elaka mot just den kvinnan. Men de förstod inte att bilden både var djupt kränkande och utgjorde sexuella trakasserier, säger en källa.

DN har sökt de fyra inblandade. Kvinnan som utsattes har avböjt medverkan, medan de tre som tagit eller spridit bilden inte besvarat kontaktförsök.

Flera källor har reagerat på att händelsen inte har fått större konsekvenser, och att den inte har fördömts öppet av balettledningen.

– Kvinnan fick själv ta kontakt med ledningen och berätta varför bilden var trakasserande. Det

enda balettchefen sa till kompaniet var att vi skulle vara snälla mot varandra, säger källan.

Operaledningen tillbakavisar att händelsen har hanterats felaktigt:

– Den utreddes som den skulle. Det blev också en följdpåverkan av den händelsen, säger vd Birgitta Svendén till DN, men vill inte uppge vad konsekvenserna blev.

Meningarna om hanteringen är alltså delade.

Men den kränkande nakenbilden har blivit starten på en kedja av händelser som nu skakar Kungliga Baletten.

I slutet av mars, drygt månaden efter att nakenbilden spreds, mottog flera personer i högsta Operans högsta ledning ett anonymt brev. Bland mottagarna fanns vd:n, hr-chefen och några styrelseledamöter.

I brevet beskrivs kränkningen av den kvinnliga dansaren. Balettledningen anklagas för att ha misslyckats med att hantera kränkningen, och styrelsen ombeds agera:

”Balettledningen talade med dansarna som var involverade, och bad dansaren som utsattes för det här att försöka bli vän med gärningspersonerna”, står det i brevet.

Eftersom avsändaren var anonym ansåg Operans styrelse det vara omöjligt att besvara. Men det fick ändå högsta ledningen att reagera.

På ett stormöte med dansarna den 26 april deltog för ovanlighetens skull även vd:n och hr-chefen. Birgitta Svendén berättade om brevet,

men var vag om innehållet och sa bara att det handlade om en ”situation”:

”Det var en situation som var helt respektlös. Saker som man helt enkelt inte gör. Men det gjordes, och det kom till ledningens, de fackliga representanternas och skyddsombudens kännedom”, sa hon till dansarna.

Hon bedyrade att operaledningen hanterat ärendet ”by the book”. Om någon i kompaniet fortsatte att tvivla på det så var det, enligt Birgitta Svendén, en signal om att det finns brist på tillit inom organisationen.

Mot slutet av mötet, när dansarna fick ställa frågor, tog först en kårdansare och därefter en solistdansare ordet:

”Jag ska vara riktigt ärlig nu”, sa kårdansaren: ”Men jag tror att med tidigare händelser, och händelser i nutid, så känner vi att de inte har hanterats bra. Det är nog därför det inte finns något tillit i den här typen av situationer.”

Solistdansaren höll med. Han sa att tilliten till ledningen är låg när han tittar tillbaka på hur andra händelser och personliga situationer hanterats:

”När man inte känner att man blir lyssnad på, då är det som att man blir förolämpad två gånger om.”

Birgitta Svendén ville träffa dansarna igen. Det hände också månaden senare, den 26 maj.

56 medarbetare deltog i det mötet. Man talade inte om nakenbilden, utan nu uppmanades dansarna att inför hela gruppen berätta om andra problem eller den ”barriär” som gör att

många ser sig tvingade att vara anonyma med kritik.

Fler höjde nu rösten. Sju dansare berättade för vd:n om rädslan för att bli straffad när man lyfter problem eller missförhållanden. Eller att det känns meningslöst att göra det när deras balettchef tar invändningar som personliga attacker.

En dansare berättade för vd:n att han lärt sig att det är bättre att ”hålla käften och låg profil” när man är i händerna på en stark chef.

En annan att han under tiden i kompaniet känt sig behandlad som att han bara är ett ”stycke kött”.

Dansarna som riktat öppen kritik på stormötena är inte ensamma i Kungliga Baletten om att vara missnöjda med sin ledning.

DN har de senaste månaderna granskat arbetsförhållandena i kompaniet, tagit del av interna dokument och inspelningar, samt intervjuat 15 nuvarande dansare. 13 av dem ger en mycket kritisk bild av arbetsplatsen, och förvånas inte heller av att många tvivlar på om hanteringen efter nakenbilden varit korrekt.

– Det har inträffat flera allvarliga incidenter de senaste åren. Vi har bara gått och väntat på att det ska komma ut i medierna och bli en skandal. Men på något sätt har man kunnat sopa det under mattan, säger en kvinnlig dansare.

Enligt DN:s uppgifter har det i närtid även utretts ett annat fall av trakasserier mot en dansare i danskompaniet. Ett fall som ska ha inträffat långt tidigare, men som det tog tid innan ledningen gick till botten med.

– Det är bara ett spel för gallerierna att ledningen nu kallar till möten för att prata om - situationen i kompaniet, eftersom de vet att medierna söker information. Varken Birgitta Svendén eller någon annan i högsta ledningen har brytt sig mycket om baletten, säger en kvinnlig dansare.

Öppet vågar dock dansarna i Kungliga Baletten varken prata om nakenbilden eller andra specifika incidenter. Inte heller om stora strukturella problem som man anser har blivit värre de sista åren – såsom åldersdiskriminering, utfrysning, en eskalerande vikthets, saker som de tycker drivs på av den nuvarande balettledningen.

De är rädda för att bli straffade internt eller svartmålade om det blir känt att de talar med medier.

– Från barnsben lär sig dansare att lyda auktoriteter och inte ifrågasätta. Så är det även hos oss i dag. De som ifrågasätter ses som jobbiga och riskerar att inte få dansa, eller till och med förlora jobbet om man inte har en fast anställning, säger en manlig dansare.

– Om jag pratar öppet om problem så får jag inte dansa längre. Det är vad folk är rädda för här. Att cheferna ska ta dansen, som är det enda vi har, ifrån oss, säger en kvinnlig dansare.

Sedan tidigare har det varnats om tystnadskulturen i danskompaniet. I januari förra året ringde ett huvudskyddsombud på Operan till Arbetsmiljöverket. Han beskrev i samtalet med en inspektör dansarnas situation:

”Beskriver att det varit dålig stämning under en längre period och har en uppfattning om att

uppföljning av SAM (systematiskt arbetsmiljöarbete, reds. anm) inte har fungerat och inte leder någon vart. Beskriver också att många inte velat lyfta svårigheter pga att man är rädd att inte få förnyat uppdrag”, står det i en tjänsteanteckning.

Flera tidigare medarbetare i Kungliga Baletten påpekar att problemen inte är nya. Även de beskriver danskompaniet som en arbetsplats där missförhållanden antingen tystas ned, eller aldrig kommer upp till ytan.

Yuri Zhukov, som för två år sedan lämnade Kungliga Baletten och sin roll som balettmästare, förvånas inte över att dansarna inte vågar prata öppet:

– Det är farligt för dansarna att prata. Mycket farligare än vad det är för mig. Tystnaden i kompaniet är en sjukdom. Dansarna är unga och djupt dedikerade till hantverket, ingen som är där vill förlora sin position. Det är något som ledningen hela tiden kan utnyttja, säger Yuri Zhukov.

Han uppger själv att han blev bortstött från kompaniet efter en konflikt med balettchefen.

– Jag trodde att Operan var en institution där man kunde lyfta förslag. Men när jag gjorde det hamnade jag i problem. Chefen vägrade att ens prata med mig om det, säger han.

Är det inte en naturlig del i ett balettkompani – att folk som konkurrerar om platserna är missnöjda på grund av konstnärliga beslut?

– Den typen av försvar är skitsnack. Konkurrens rättfärdigar inte den katastrofala arbetsmiljön.

Den som säger det har bara ett mål: att ingenting ska förändras, säger Yuri Zhukov.

Har du något personligt missnöje till följd av att du inte är kvar i kompaniet, som bidrar till att du är kritisk i dag?

– Nej, jag är glad över att inte vara kvar i Kungliga Baletten. Det är ett träsk, och jag vill inte jobba i ett träsk. Kungliga Baletten ligger långt efter resten av dansvärlden, och måste börja förändras.

Mycket av den kritik som framkommer i DN:s granskning kretsar kring balettchefen Nicolas le Riche.

Han, en tidigare stjärndansare vid Parisoperans balett, anställdes på Operan hösten 2017 och fick då ett femårigt kontrakt.

”En av Parisoperans mest lysande himlakroppar under decennier”, skrev DN:s danskritiker Örjan Abrahamsson i samband med tillsättningen, men varnade samtidigt för en ”backlash” för Kungliga Baletten, som redan tidigare haft interna problem:

”Fint värre. Men Le Riche ska inte dansa. Han ska vara konstnärlig ledare. Och då är hans cv lika tveklöst blygsamt.”

Ingen av de DN talar med tvivlar på Nicolas le Riches djupa kunskap om dansen, eller att han vet vad som krävs för att hålla högsta nivå. En dansare beskriver honom som “den bästa instruktör vi någonsin har haft”.

– Även under de sista fyra åren har kompaniet varit mycket framgångsrikt konstnärligt, säger Birgitta Svendén.

Men kritiken mot hur Nicolas le Riche styr kompaniet är utbredd, enligt flertalet av DN:s källor. Flera anser att hans ledarstil är den viktigaste orsaken till bristerna i arbetsmiljön, som de beskriver som “toxisk”.

Att förtroendet för chefen brister är sedan tidigare dokumenterat: I Kungliga Balettens medarbetarundersökning 2019 uppgav 40 procent av de svarande (totalt 44 personer) att de inte kände sig respekterade av chefen.

I samma undersökning angav 30 procent att arbetsplatsen inte varit fri från konflikter som påverkat arbetet negativt, medan 20 procent uppgav att de inte hade varit förskonade från utsatthet, såsom mobbning, diskriminering eller sexuella trakasserier, det året.

Enligt DN:s uppgifter har även balettmästare, fysioterapeuter och dansarnas fackliga representanter i dag en ansträngd relation med balettchefen.

I fackets fall har detta lett till att Operans centrala fackordförande, som jobbar på en annan avdelning, fått ta över ansvaret vid samverkanssamtalen. Det är dock inte något som facket vill tala om öppet. I ett inlägg som publicerats i en intern Facebookgrupp har en representant förklarat varför man inte tänker besvara DN:s frågor:

”Vi står fast vid vår tro att en dialog med arbetsgivaren är den enda vägen för att komma framåt och göra saker bättre”, skrev representanten, som samtidigt avrådde andra dansare från att tala med medier.

I maj 2020 sammanställde Kungliga Baletten en riskanalys, där det anges att kompaniets ledning ska jobba för att åtgärda bristerna i arbetsmiljön. Vilken effekt arbetet haft skulle man följa upp i en ny medarbetarundersökning samma år.

Den gjordes för snart nio månader sedan, men hittills har ingen dansare som DN talat med fått se resultaten.

Alla dansare i Kungliga Baletten är inte kritiska mot Nicolas le Riche eller arbetsmiljön. Ett stort antal medarbetare har inte velat besvara DN:s frågor, men två dansare ger en något mer positiv bild, både av arbetsmiljön och av Nicolas le Riches ledarstil.

Dansarna påpekar att det internt sannolikt finns ett brett spektrum av åsikter om situationen.

– Det är lätt att utifrån ge en svartvit beskrivning av en kulturinstitution, där subjektiva, konstnärliga val görs varje dag. Men en sådan berättelse ger inte hela bilden, säger en av dansarna.

Frågar man cheferna själva ger de också bilden av att danskompaniet är splittrat i sina åsikter. Birgitta Svendén hänvisar till intryck hon får i samtal med yngre dansare:

– De verkar ändå tycka att de är i ett bra kompani, med en bra arbetsmiljö. Då tänker jag så … Som ung dansare är man så fokuserad på att det är ens egen dans som är det absolut viktigaste, man är ibland inte ens medveten om vad som rör sig runt omkring. Man har sin karriär i sikte väldigt starkt.

Det finns flera berättelser om att dansare skolas in att vara undergivna. Att man som ung inte ifrågasätter utan gör precis som cheferna säger.

– Generellt, efter att ha talat med chefer för olika danskompanier, så upplever jag att det finns en väldigt gammaldags och hierarkisk - ordning i dansbranschen. Det är en konstnärlig grupp där någon fortfarande pekar med hela handen och man gör som man blir tillsagd. Det är egentligen det vi måste bryta. Jag har tagit upp det med kompaniet.

Birgitta Svendén menar att delar av de interna problemen blivit tydligare efter stormötena med kompaniet:

– Man efterfrågar mer kommunikation, större transparens och närhet till sin chef. Man vill bli sedd och hörd, säger hon.

Flera dansare uttrycker att människor inte mår bra i Kungliga Baletten, och att det till exempel förekommer åldersdiskriminering och utfrysning. Känner du till det?

– Utredningar har gjorts och det har varit mycket diskussioner tillsammans med hr, skyddsombud och fackliga representanter. Min bild är att vi omhändertagit det här, även om jag inte tror att allting är löst och därmed avslutat.

Efter intervjun skickar hon över några utvalda siffror från medarbetarenkäten 2020.

DN får inte se vägningen i resultaten – men siffrorna sägs visa att andelen som känner sig

respekterade av chefen steg från 50 procent till 58 procent mellan 2019 och 2020, samt förbättringar på tre andra punkter vad gäller synen på ledarskapet.

Jämförelsevärdet för andra företag 2019 var att 4 procent inte kände sig respekterade av chefen. På Kungliga Baletten var den siffran 40 procent.

– Ja, och är det så, då finns det ännu större anledning till att det här måste vara fokusområdet för att se till att ändra situationen.

Operaledningen för i dagsläget diskussioner kring huruvida Nicolas le Riches kontrakt, som går ut nästa år, ska förlängas.

– Vi har diskuterat förlängning och kommer att fortsätta att diskutera frågan. Men det är något vi måste arbeta med internt, säger Birgitta Svendén, som säger sig ha förtroende för balettchefen.

Samtidigt menar Nicolas le Riche att han vill rätta till problemen och bristen på förtroende.

”Jag är väldigt medveten om att alla mina beslut inte alltid varit lätta att ta emot och reagera på”, skriver han i ett mejl till kompaniet, dagen efter DN:s intervju.

Jag får höra från flera dansare att de är rädda för att prata med dig, för att du tar det som en personlig attack. Hur ser du på det?

– Det är ledsamt att höra, och det är inte min avsikt. I enskilda situationer har vi säkert haft olika åsikter och perspektiv på saker, vilket kanske kan vara svårt för båda parter att

komma runt. Men jag försöker föra de konversationerna så professionellt som möjligt, och inte ta det personligt, säger Nicolas le Riche.

Enligt DN:s uppgifter har flera dansare anmält till hr-avdelningen att de har blivit utsatta för åldersdiskriminering under hans ledarskap. Några sådana anklagelser säger sig chefen inte känna till:

– Jag har inte hört det direkt från någon, och vi har inte fått några formella klagomål om det. Kanske är det ett rykte? Men jag tar det väldigt seriöst om det är fallet – jag hoppas att dansarna som ser att det finns problem vill prata med mig direkt, för kanske de inte ser hela bilden, säger Nicolas le Riche.

Om människor känner sig isolerade eller inte respekterade, betyder det på något sätt att du misslyckats som chef?

– Vi måste se att det finns två saker här: känslor och fakta. Om det är fakta, då ska det utredas. Om det är en känsla, då måste vi jobba med den och etablera en dialog. I den kommunikationen är ansvaret delat, och vi måste arbeta för att rädslan ska försvinna i största möjliga mån. Jag är medveten om problemen som finns och vi arbetar oupphörligt för att motverka dem tillsammans med samtliga medarbetare.

Tillbaka till den kränkande nakenbilden. Varför kunde det hända i Kungliga Baletten år 2021? Enligt Birgitta Svendén finns egentligen inte något bra svar:

– Någon skulle säga att dansarna är väldigt unga och ibland kanske inte tänker på vad som händer och vad man gör. Men det är inte en förklaring … Jag kan bara säga att den utreddes som den skulle, säger hon.

– Det är respektlöst att göra en sådan sak. Därav har det också skett konsekvenser efter denna handling.

Kungliga Balettens chef Nicolas le Riche uppger att han först informerades om kränkningen tre fyra dagar efter den inträffat, när facket kontaktade honom:

– Vi tog det på fullaste allvar och vidtog åtgärder. Det är väldigt oroande med den här typen av beteenden inom vår arbetsmiljö, säger han.

Varför tror du att det kunde hända?

– Ett svar handlar om digitala möten, det hade aldrig kunnat hända i fysiska möten. Men det viktigaste är att vi har respektfull kollegialitet. Jag blev väldigt ledsen över vad som hände, för det handlar om människor som får lida.

Hugo Lindkvist

hugo.lindkvist@dn.se

Fakta. Kungliga Baletten

Kungliga Baletten är Kungliga Operans danskompani. Det är även ett av världens allra äldsta, grundat 1773 av Gustav III. Kompaniet har 68 heltidsanställda dansare, av ett tjugotal olika nationaliteter.

Fakta. Konflikt kring - restriktionerna

Kritiken mot arbetsmiljön kommer efter ett drygt år då stora delar av Operans verksamhet har legat nere, till följd av coronapandemin och samhällets restriktioner. Det gäller även Kungliga Baletten, men kompaniet har fortsatt att träna regelbundet, samt gjort digitala föreställningar.

Som skildras i Operans egenproducerade dokumentär ”50 personer” (Operan play) har pandemin i sig bidragit till flera interna konflikter i kompaniet. I dokumentärfilmen ses flera dansare ifrågasätta vad de, under produktionen av föreställningen ”Shift/Cacti”, anser vara bristen på säkerhetsåtgärder för att förhindra smittspridning av covid-19.

Under våren inträffade ett större smittutbrott på Kungliga Operan, då över 15 personer testade positivt för covid-19. Enligt DN:s uppgifter insjuknade minst fem dansare i Kungliga Baletten. Operahuset stängde efter utbrottet ned all verksamhet under ett par veckor.

Av/Hugo Lindkvist

Så gjorde vi granskningen

DN har gjort enskilda intervjuer med 15 nuvarande dansare, samt fyra tidigare medarbetare i Kungliga Baletten. Därutöver har bakgrundsintervjuer gjorts med flera personer som har god insyn i Kungliga Balettens och Kungliga Operans verksamhet.

DN har tagit del av flera interna dokument, brev och mejl, samt offentliga handlingar som

innehåller danskompaniets medarbetarundersökning och riskanalys. DN har tillgång till inspelningar från flera möten, däribland från stormötena med dansarna den 26 april och den 26 maj.

Sammanlagt har DN sökt fler än 50 medarbetare i och omkring Kungliga Baletten för att ställa frågor om hur de ser på arbetsmiljön. Ett stort antal har antingen avböjt att medverka eller inte besvarat kontaktförsök.

08 Bildade brittiska provokationer om pandemin och krisernas historia

Niall Ferguson är känd som en frispråkig brittisk intellektuell och tv-personlighet. I den nya boken ”Doom” sätter han in coronakrisen i en lång kedja av historiska katastrofer. Den är bildad och

underhållande, men knappast sylvass, skriver Jesper Högström.

Niall Ferguson

”Doom. The politics of catastrophe”

Penguin Press, 496 sidor.

Vi har nog bara sett den första vågen av pandemiböcker än och ingen flockimmunitet verkar vara i sikte. Johan Anderbergs ”Flocken”, Amina Manzoors ”Pandemier!” och Fredrik Charpentier Ljungqvists ”Corona” är bara de första svenska mutationerna av viruset som snart kommer att skölja över oss som en mild tsunami (som Johan Giesecke skulle ha formulerat saken).

Den brittiske historikern Niall Fergusons ”Doom” tillhör dem som hetsskrivits under pandemins gång, ett slags utbroderat direkt-referat som redan i förordet ber om ursäkt för alla slutsatser som redan när boken går i tryck kommer att ha visat sig inaktuella. Ännu mer hörbart är emellertid det besvikna tonfallet i en bok som läggs upp som en spellista med katastrofernas Greatest hits i mänsklighetens historia – Digerdöden, Pompeji, Titanic och Tjernobyl – och tvingas avsluta med denna antiklimax till slutlåt.

Det är som om ”Kung Oidipus” avslutats med tv-sända presskonferenser från Thebes folkhälsomyndighet och en veckotidningsintervju där kungaparet talade ut om hur de lärt sig att bejaka sitt okonventionella förhållande.

Ferguson är känd i Storbritannien som en akademisk provokatör av den sort de brittiska

elituniversiteten gärna producerar, uppfriskande motvallstänkare enligt vissa, intellektuell ligist och slagskämpe enligt andra. Han gjorde sig ryktbar genom en bok om en katastrof som verkligen gjorde skäl för namnet, ”The pity of war”, där han hävdade att det var ett ödesdigert misstag av Storbritannien att ge sig in i första världskriget (ett segerrikt Tyskland skulle bara ha bildat ett EU fyrtio år i förväg, nazism, kommunism och andra världskriget skulle ha undvikits).

Därefter har Ferguson skrivit böcker om finansmarknaden, nätverksteori, den amerikanska byråkratins förfall och en halv biografi om Henry Kissinger. Allt detta blir påtagligt i ”Doom”, eftersom covid 19 ger honom möjlighet att recycla en stor del av sina teser, om ett annalkande kallt krig med Kina (lika bra att bejaka, tycker Ferguson, eftersom kinesernas lömska agerande i början av pandemin är ett av många tecken på att de redan satt i gång det där kriget) och den inkompetenta amerikanska administration som ligger bakom USA:s höga dödssiffror, i jämförelse exempelvis med ett land som Tyskland.

En invändning skulle kunna vara att det är USA:s avvisande inställning till företeelser som den svenska Folkhälsomyndigheten som slår igenom i de där dödstalen, och att den befolkning som skördats av liemannen var försvagad av läsk och snabbmat. Det argumentet redovisas inte av Ferguson, eftersom jobbiga motargument överhuvud taget aldrig tillåts hejda det brusande flödet i hans framställning.

Det finns naturligtvis alltid ett stort mått av bekräftad världsbild i böcker som denna: den tillfredställelse man hör i Fergusons röst när han identifierar kinesiskt mörkande som en faktor i pandemins spridning skulle man också höra hos en svensk kulturskribent som avslöjade att viruset ”slog mot utsatta grupper”. Men i det här fallet tillåts man aldrig glömma Fergusons intresse av att motionera sina käpphästar.

Det innebär att man får ta honom som en bildad och underhållande turnéföreläsare snarare än en sylvass analytiker. Det fria associativa flödet och de excentriska deklarationerna måste ses som ett självändamål snarare än något analytiskt redskap. Det är inte helt klart varför en flera sidor lång beskrivning av den brittiska taktiken i slaget vid Somme ska vara med i en bok om coronapandemin, förutom att Ferguson är inläst på ämnet och att det, på ett lite vagt sätt, har att göra med administrativ inkompetens som en bidragande faktor vid katastrofer.

Något liknande får man förmodligen säga om Fergusons beskrivning, i blixtrande förbifart, av Black lives matter-rörelsen som ett av de apokalyptiska utbrott som brukar följa pandemier (en motsvarighet, påpekar han ivrigt, till den bolsjevikiska revolutionen i Ryssland som han betraktar som ett parallellt virusutbrott till spanska sjukan).

Det finns något befriande över greppet att tolka världens gång genom statistik och fysikaliska lagar snarare än de socioekonomiska modeller som är det defaultmarxistiska favoritgreppet: att tala om grå noshörningar och svarta svanar i

stället för de evinnerliga ”privilegierna” och klassmotsättningarna.

Det är vad Ferguson har gemensamt med författare som Jared Diamond, Malcolm Gladwell eller Yuval Noah Harari: han erbjuder en alternativ belysning av en verklighet som aldrig kan beskrivas från en enda utkikspunkt. I fallet med coronapandemin blir hans slutsats föga originell: det var en grå noshörning (en förutsägbar risk) som behandlades som en svart svan (en oförutsägbar företeelse).

Onekligen viss förvirring i djurparken. Helt uppenbart krävs det en större taxonomisk kompetens nästa gång, även om just den här noshörningen visade sig göra mindre kaos än man kunde ha fruktat.

Jesper Högström

08 När föräldrar tycker olika om uppfostran – så påverkas barnen

En förälder säger ja, den andra säger nej – vad händer då? Är det skadligt för barn att föräldrarna har olika åsikter om uppfostran?

Svar: Det beror på.

Men att föräldrar ska utgöra en ”enad front” inför barnen är ett feltänk, menar forskare DN talat med.

Den ena föräldern vill ha tydliga regler och barn som lyder, den andra vill vara lyhörd och resonera sig fram med barnet. En säger nej till macka före maten, den andra tycker att det är överdrivet präktigt. Eller en vill att helgerna ska ägnas åt barnteater och pedagogiska utflykter medan den andra föredrar en tom kalender och fri skärmtid åt alla.

Hur gör man då? Och hur påverkas barn av att deras föräldrar tycker olika?

Föräldrars konflikter kan, på ett generellt plan, påverka barn negativt. Särskilt riskabelt är det om konflikterna handlar om barnet, säger Martin Forster, psykolog som forskar om föräldraskap vid Karolinska institutet i Solna.

– Men det är helt okej att tycka olika om hur man ska göra med barnen. Det är också helt okej om föräldrarna gör på olika sätt, och det är till och med okej om man har någon konflikt om det – så länge man respekterar att man tycker och gör olika.

Barnpsykolog Malin Bergström håller med. Det viktiga är att man, trots åsiktsskillnader, har ett gemensamt föräldraskap, menar hon. Att man kan vara ett ”föräldrateam” och samarbeta, oavsett om man lever ihop eller inte.

– Det finns en hel teori kring det här, som inom föräldraforskningen kallas för ”coparenting”, och den är belagd i forskning på flera olika sätt, säger hon.

Malin Bergström är en av dem som har bidragit till forskningen. Hon och hennes forskarkollegor har undersökt om den psykiska hälsan hos 3-åringar med separerade föräldrar påverkas av hur barnen bor efter separationen, och om barnens mående har samband med kvaliteten i föräldrarnas samarbete – det vill säga coparenting. Deras studie publicerades i slutet av maj i den vetenskapliga tidskriften BMJ Paediatrics Open.

Utifrån data om mer än 12 000 treåringar i Stockholms län såg forskarna att de barn som bor växelvis, lika mycket hos varje förälder, mår lika bra som de barn vars föräldrar lever tillsammans. De såg också att barn som bor växelvis mår bättre än de som enbart, eller mest, bor med bara en förälder.

– Men det intressanta är att de skillnaderna försvann helt när vi lade in måtten på coparenting. Det var alltså föräldrarnas förmåga att samarbeta som hade störst betydelse för hur barnen mådde – de barn vars föräldrar fick höga värden på coparenting mådde bäst, oavsett hur de bodde, säger Malin Bergström.

Malin Bergström beskriver fyra avgörande aspekter av begreppet coparenting:

Att föräldrar samarbetar.

Att föräldrar stödjer varandra i föräldraskapet.

Hur föräldrar hanterar konflikter.

Att föräldrar känner tillit till varandras föräldraskap.

Detta är, för Malin Bergström, svaret på hur föräldrar kan minska risken för att olika

uppfattningar och eventuella konflikter ska påverka deras barn negativt.

– I praktiken handlar det bland annat om vem som vinner när man tycker olika, vem som sätter standarden, hur man fördelar föräldraansvaret och hur man kan komma överens. Det viktiga är att hitta något som båda trivs med och kan stå för. Om båda till exempel är nöjda med ansvarsfördelningen så bidrar det till att de är tillfredsställda med sin föräldrarelation, och det är positivt för barnen.

Så vad gör man, när man står där och tycker olika och känner irritationen växa inombords?

– Man förhandlar, säger Malin Bergström. Hela föräldraskapet är som en ständigt pågående förhandling mellan mig och min medförälder. Det uppstår situationer tusen gånger om dagen, situationer som dessutom ändras utifrån var barnet befinner sig utvecklingsmässigt, så man måste förhandla, om och om igen: Var ska bebisen sova? När ska barnet få en egen mobiltelefon? Hur länge ska tonåringen få vara ute?

En stor del av föräldraskapet handlar om att på det här viset kunna använda den andra föräldern som en resurs, menar hon. Ibland kan man inte komma överens, men det behöver inte vara negativt. Det kan till och med vara en fördel:

– Under förutsättning att det inte leder till svåra konflikter får ju barnet en bredare erfarenhet av nära relationer, av att människor är olika. Och konflikter i sig behöver inte vara dåliga, det beror på hur man hanterar dem – och i en del familjer har man en mer gapig och skrikig stil,

men om det finns en kärleksfull och tillitsfull grund är det bara så man uttrycker sig.

Om det den ena föräldern vill känns fel för den andra, kan man då bli överens om att man inte är överens?

– Ja. Vi ska hitta sätt som vi båda är nöjda med. Det kan innebära att vi gör olika, och respekterar det.

– Eller: Det är värre för barn om vi bråkar om hur vi ska göra än att vi gör olika.

Malin Bergström tror inte på påståendet att föräldrar ska utgöra en ”enad front” inför barnen.

– Det är ett feltänk som man bara ska släppa. Det underskattar barns förmåga att läsa av människor.

Barnet känner om man som förälder gör något som inte känns rätt inuti, menar hon.

– Och det är viktigt att som förälder inte visa upp en falsk fasad, hur pedagogisk den än framstår. Man behöver vara autentisk, visa vem man är. Barn behöver möta riktiga personer, med sina fel och brister.

Konflikter mellan föräldrar har ett samband med problem hos barnen – och det är ofta en överreaktion hos föräldern som är boven i dramat, berättar Martin Forster. Han förklarar:

– Om jag har en konflikt med den andra föräldern, och går ur konflikten men fortfarande är uppbragt – och så struntar barnet i att ta bort sin tallrik från matbordet, eller något annat som jag tycker är viktigt … Då kan jag gå i taket,

delvis på grund av att jag fortfarande är arg på min partner, fast jag pyser ut det över barnet.

– Men om jag respekterar att vi tycker olika kanske jag inte får samma känslomässiga reaktion mot barnet. Respekten för partnern hjälper alltså föräldern att behålla sin jämvikt inför barnen. Det är när man inte respekterar den andres sätt att göra, när man börjar lägga sig i, kanske till och med saboterar, talar illa om den andra föräldern – det är då det kan bli problem för barnet.

Om den andra förälderns sätt med barnet väcker en massa känslor inom en behöver man därför jobba med det, säger Martin Forster.

– Man kan fundera: ”Är det här något jag kan acceptera och släppa?” Om svaret är nej får man kanske ta det en vända till med den andra föräldern, säga ”Det här blir jag faktiskt himla irriterad på, skulle vi kunna ta det igen, se om vi kan nå en kompromiss så att det inte pyser ut över barnen?” För det räcker tyvärr inte med att säga till barnet att ”mamma tycker på ett annat sätt än jag och det är okej”, för om barnet märker att jag knyter näven i fickan och tystnar, då är det precis lika illa. Det handlar om vad jag visar emotionellt.

Hur påverkas barn av att föräldrar tycker olika?

– Framför allt är det belagt att det hänger ihop med att barnet vänder känslorna inåt, blir nedstämt, oroligt, drar sig tillbaka och får dåligt självförtroende. Tidigare har man också sett ett sådant samband för barn som blir utagerande. Man har tänkt ”titta här, föräldrarna bråkar, då blir barnet också utagerande”, säger Martin Forster.

– Men på senare år har man kontrollerat för genetiska faktorer, och då har man sett att en hel del av barnens utåtagerande beteende har att göra med att de delar gener med föräldrarna.

Konflikter mellan föräldrar kan vara särskilt negativa för barn om de leder till att föräldrarna drar sig undan varandra.

– Många tänker nog att stå och skrika på varandra är det värsta för barnen, men faktum är att det är negativt på flera sätt om föräldrarna drar sig undan från varandra och kanske slutar prata med varandra. Det beror på att föräldrarna då ofta blir mer otillgängliga även för barnen.

Men barn är olika. Hur föräldrars konflikter påverkar har väldigt mycket att göra med hur barnet är, poängterar Martin Forster.

– Som förälder har man kanske dåligt samvete och tänker ”Alla våra bråk, hur mycket skadar vi barnen?” Och ja, konflikter är en pusselbit, men barnen har med sig en massa saker genetiskt, som inte alls har att göra med det som händer i familjen.

– Vissa barn kan gå helt opåverkade ur erfarenheter av föräldrars konflikter medan andra drabbas hårdare. Vi ser till exempel i forskningen att barn som har en tendens att vända känslorna inåt kan ta på sig skulden för det som är fel mellan föräldrarna, medan utagerande barn kan dras in i konflikterna.

Maria Zamore

Tips. Vad kan man göra när man tycker olika om uppfostran?

Malin Bergströms tips:

Sätt grunden genom att gå till barnmorskemottagningen och bvc tillsammans. Det bygger gemenskap.

Låt den förälder som inte fött barnet ta plats från början. Föräldraskap kräver träning.

Lägg inte allt krut på din egen relation till barnet. Relationen till din medförälder är lika viktig – för barnet.

Prata om vad ni kan släppa, vad ni behöver förhandla om och vad som är era gemensamma grundvärderingar.

Satsa inte på att bli överens om allt. I relationer måste det finnas frihetsgrader.

Tänk på att olika åsikter kan bero på att ni har olika relationer till barnen och därför uppfattar deras behov olika. Det gör att barnen blir sedda i en bredare bemärkelse. Respektera det och förhandla.

Martin Forsters tips:

Om du inte kan hantera din irritation över medförälderns sätt att hantera olika situationer med barnen – försök att lösa det, antingen tillsammans med medföräldern eller genom att ta hand om dina egna känslor.

Låt inte din frustration gå ut över barnen. Tänk på att de märker att du är irriterad på den andra föräldern, även om du inte säger det.

Välj dina strider. Känn efter: Vad är det som är viktigt för mig och vad är viktigt för barnet i längden? Kan jag acceptera att barnen har

konstiga kläder på sig ibland? Kan jag acceptera att vi har olika läggningstider, eller är det en viktig strid att ta?

09 Biden borde vara glad åt Manchin

Ingen borde vara förvånad. Joe Manchin har trots allt sagt i åratal att han inte vill ändra senatens filibusterregel, som kräver 60 av 100 röster för att ta lagförslag vidare.

Men vänsterflygeln i Demokraterna tjuter i högan sky över partikamraten från West Virginia. Manchin och filibustern påstås stå i vägen för president Joe Bidens storståtliga plan för att bygga ett paradis av rättvisa med höjd skatt för rika knösar.

Vänstern glömmer några saker. Det är sant att Biden besegrade Trump. Men kongressvalet slutade med ett lövtunt övertag för Demokraterna, som i senaten behöver vicepresident Kamala Harris utslagsröst för att bryta 50–50-läget. Något mandat för en revolution finns inte.

Man kan tycka att en pyttedelstat som West Virginia inte borde ha lika stor vikt som Kalifornien i senaten, men sådan är nu författningen. Det ger Manchin ett inflytande, som är starkare så länge filibustern varar.

Senatorn känner sina väljare. West Virginia, fullt av vita arbetare och landsbygd, var länge pålitligt demokratiskt. Från 90-talet och framåt har delstaten kantrat alltmer åt den republikanska sidan, och 2020 vann Trump där med 39 procentenheter. Invånarna gillar kol och vapen, men inte identitetspolitiker från New York. Manchin skulle ha blivit bortröstad för länge sedan om han inte begrep det.

Dessutom anser Manchin faktiskt att samarbete över partigränserna vore det bästa för landet. Särskilt i en jämnt delad senat krävs kompromisser. Manchin tänker inte stödja sitt partis tjocka lunta med ändrade valregler, om det inte går att få med sig några republikaner.

Egentligen borde Demokraterna vara glada över att de har Manchin. Dels är det bra om någon sätter lite fartgränser för vänstern. Dels appellerar han till de arbetarväljare som partiet numera oftast verkar strunta i, men som behöver vinnas tillbaka. Annars kan en mer hållbar majoritet aldrig smidas.

Gunnar Jonsson gunnar.jonsson@dn.se

09 Ledare: Hellre hjälp från FBI än från Försvarsmakten

Det är talande att ett av de bästa sätten att komma åt de kriminella gängen tycks vara genom deras paranoia. För är det något som sägs om livet som organiserad brottsling är det att det präglas av ständig rädsla och förföljelsemani. Därav de kriminellas efterfrågan på krypterad information, möjligheten att kommunicera utan att besväras av polis och åklagare.

Operationen Trojan Shield, som på tisdagsmorgonen presenterades av Europol med flera, är ett exempel på hur polisen legat inte ett men många steg före brottslingarna. Tidigare har man försökt knäcka existerande kommunikationstjänster som Encrochat och Sky. Denna gång har polisen, ledd av amerikanska FBI, kunnat använda en ny tjänst med namnet Anom enbart för att lura till sig kriminella.

Det ska alltså handla om 20 miljoner meddelanden från sammanlagt 11 800 telefoner i ett 90-tal länder som polisen nu har tillgång till.

Brottsligheten blir mer internationell, svenska nätverk är aktiva inte minst i Spanien. Att polisen också kan samarbeta över gränserna blir allt viktigare.

Sverige pekas ut som ett av länderna med flest Anom-telefoner. Av allt som allt 800 gripna världen över är 155 personer misstänkta för grova brott i Sverige. Det är en överrepresentation som illustrerar hur utbredda problemen med kriminella gäng, vapen och mord har blivit här.

Att Sverige var ett av de ledande länderna i operationens europeiska del beror bland annat just på detta. Linda H Staaf, chef för underrättelseenheten på nationella operativa avdelning (Noa), bekräftar att man tidigt såg att många Anom-användare har koppling till Sverige.

Den svenska ledande rollen kanske ändå kan ses som en framgång för vår hårt ansatta polis. Nästa steg är att se till att de kriminella verkligen döms till kännbara straff. Fortfarande är svensk lag för tandlös mot den organiserade brottsligheten; vårt rättsväsende har till skillnad från Danmarks inte anpassats för att kunna hantera en ny och grövre brottslighet.

Införande av kronvittnen och strängare straff för övergrepp i rättssak, som nyligen föreslogs i en utredning, är några vägar att försvåra livet för brottslingar och därmed underlätta det för laglydiga. Andra är att använda tidiga förhör som bevis i domstol och på andra sätt göra det mindre lönsamt för åtalade att tiga sig igenom hela förundersökningen.

Veckans stora tillslag torde innebära att många svenska brottslingar kommer bort från gatorna. Nu är det upp till hela samhället att deras plats inte tas av andra. Att se till att de kriminella gängen inte fylls på underifrån är ännu viktigare än att kapa deras toppar.

På tisdagens DN Debatt presenterade forskare från SOM-institutet vid Göteborgs universitet en studie där 78 procent av de tillfrågade vill att försvaret ska bistå polisen mot grov kriminalitet.

Nu är ”bistå” ett brett begrepp, så det är inte helt klart vad de svarande vill att militären ska göra mot gängen. Men studien understryker att kriminaliteten anses av svenskarna vara en så viktig fråga att de är villiga att låta samhället gå mycket långt för att besegra den.

Politikernas svar bör vara konkreta förslag och inte bara ett muller om hårda tag.

För att komma åt brottslingarnas kommunikation och för att fördjupa internationella samarbeten behöver polisen och domstolarna ytterligare resurser och verktyg – inte stridsvagnar och attackdykare.

DN 9/6 2021

09 Ulf Brunnberg kommer aldrig få Saltkråkan tillbaka

Det enda som kan få mig att tycka att nyinspelningen av ”Saltkråkan” är en bra idé är att se vilka andra som är emot den. För visst, detta är inget annat än skamlöst renommé-snylteri, det bästa hade väl varit att bara göra en ny, helt självständig tv-serie. Det tycker jag också. Men jag vill faktiskt inte befinna mig på samma sida som sådana som skådespelaren Ulf Brunnberg.

Han är så upprörd över det här tilltaget, att försöka modernisera en älskad klassiker: Tjorven blir väl en hen, och så ska det vara en massa mörkhyade karaktärer, förstås, med vattenskotrar och ipads, fastän det är ute i skärgården och alla vet att de där ”nya” svenskarna inte kan simma, att de i verkligheten inte ens vill lära sig, nej, sådant där mångfaldstänk ser Ulf Brunnberg igenom, PK, kallar han det, politiskt korrekt.

”Om man ska göra ’Saltkråkan’, då ska man visa svenskheten, då ska man visa traditionerna, då ska man visa det sociala mönstret och inte försöka blanda upp det och göra någon konstgjord andning av det”, säger han i SVT:s ”Mötet” (7/6) till Louise Edlind Friberg, som spelade Malin när det begav sig. Och det är inte

bara ”Saltkråkan” det handlar om, större värden än så står på spel: ”Det är som ett domino. När en bit rasar fortsätter det att rasa. Sverige är i ett jävla förfall.”

Jag vet att en del blir just sådana när de blir äldre. Att de hamnar i otakt, och börjar känna att samtiden är en alldeles för gräll och stickig kofta, att de föredrar förr. Såsom det Sverige där en tonårsflicka som Malin självklart tar hand om både hem och barn och far, och ägnar fritiden åt att kyskt freda sig från kavaljerernas uppvaktning. Några som faktiskt skulle kunna skrocka igenkännande åt detta historiska Sverige, åt gamla ”Saltkråkan”, är – ironiskt nog – en del av de invandrare som Ulf Brunnberg känner sådan olust inför nu.

Kanske har han mer gemensamt med dem än han själv inser.

Och kanske att Sverige 1964 var bättre för honom. Han var ung då, bara 17 år, hela framtiden låg för hans fötter. Snart skulle han söka in till Calle Flygares Teaterskola, och bara några år senare fick han sitt stora genombrott som Johan i tv-filmatiseringen av ”Markurells i Wadköping”, samt tilldelades ett stipendium med motiveringen ”Brunnberg är en lymmel, men en satans begåvad lymmel”. Vilka tider, va!

För väldigt många andra har dock årens gång och sakers förändring varit av godo. Inte för att det spelar någon roll. För Ulf Brunnbergs ljuva ungdom kommer aldrig tillbaka, hur han än kämpar för att få klockan att gå baklänges. Kampen om ”Saltkråkan” har han redan förlorat.

Lisa Magnusson

lisa.magnusson@dn.se

09 ”Föräldrar i utsatta områden gillar det fria skolvalet”

Vi har frågat föräldrar till barn i 29 utanförskapsområden om vad de tycker om skolvalet och kvaliteten på skolan. Resultatet visar att dessa föräldrar har god kunskap om den svenska skolan samt att de känner till, använder och uppskattar det fria skolvalet, skriver Thomas Erséus, Stefan Koskinen och Andreas Åström, Almega.

DN. DEBATT 210609

Sedan valfriheten i skolan infördes på 1990-talet har antalet elever som väljer att gå i en fristående skola ökat successivt. I dag går drygt 384 000 barn och elever i en fristående förskola eller skola. Samtidigt är företeelsen föremål för en omfattande debatt.

En aspekt av det fria skolvalet som diskuteras flitigt handlar om kopplingen till invandring och integration. Det görs bland annat gällande att stora grupper av befolkningen inte vill använda det fria skolvalet och att språkförbistring gör att de inte känner till det. Friskolemotståndarna driver även linjen att skolvalet bidrar till segregationen samt att stora grupper låter sina barn gå i skolor med religiös inriktning. Båda dessa argumentationslinjer tar ett utifrånperspektiv och talar om människor som bor i utanförskapsområden i stället för att tala med dem. Vi väljer att göra tvärtom.

Förvånansvärt nog har ingen tidigare frågat dem om hur de ser på valfriheten i skolan. Almega kan därför presentera helt nya uppgifter som ifrågasätter argumentationen ovan. Vi har låtit Demoskop genomföra en undersökning i 29 områden runt om i Sverige som klassas som särskilt utsatta. 500 vårdnadshavare till barn i grundskoleåldern fick svara på frågor om vad de anser om skolvalet och kvalitet i skolan. En del av intervjuerna genomfördes på arabiska för att garantera god förståelse.

Resultaten visar att föräldrar i de särskilt utsatta områdena har en positiv uppfattning om friskolor och det fria skolvalet. Bland annat är det vanligare här än bland befolkningen i allmänhet att barnen går i en friskola. 19 procent av de svarande anger att deras barn går i en friskola, vilket kan jämföras med 15 procent av eleverna på riksnivå.

Nyligen avslutades Järvaveckan, som handlar om förmåga och möjligheter för människor i utanförskapsområden att påverka samhällsutvecklingen. Att 35 procent av föräldrarna i Järva har valt en friskola åt sina barn visar att det finns en stark vilja att vara med och forma de egna levnadsvillkoren, även om det statistiska underlaget inte tillåter alltför långtgående slutsatser.

Undersökningen ger dessutom en bild som sällan förekommer i debatten. Det visar sig nämligen att föräldrarna i de utsatta områdena har god kunskap om den svenska skolan samt att de känner till, använder och uppskattar det fria skolvalet.

En mycket stor majoritet av de svarande vet att man har rätt och möjlighet att välja skola. Hela 92 procent av föräldrarna har denna kunskap.

De har dessutom använt sig av valfriheten eftersom 82 procent uppger att de har valt skola för sina barn. Två resultat som ytterligare bekräftar denna bild är att 31 procent anger att de någon gång bytt skola åt sitt barn utan att flytta, medan 38 procent har funderat på att byta skola.

Föräldrarna i de särskilt utsatta områdena känner dock inte bara till och använder valfriheten i skolan. De anser också att denna frihet är väsentlig. Hela 88 procent tycker det är viktigt att kunna välja skola. Endast 12 procent tycker det är oviktigt. En överväldigande majoritet av föräldrarna lägger alltså stor vikt vid rätten att välja skola.

Det är också intressant att titta på vilka faktorer som föräldrarna tycker är viktigast när det gäller val av skola till sina barn. Här visar det sig att endast en av hundra ansåg att det allra viktigaste är att skolans elever har liknande bakgrund som det egna barnet. Farhågan att skolvalet skulle bidra till att ett stort antal elever skulle hamna i självvalt utanförskap verkar alltså vara överdriven. I stället prioriterar föräldrarna sådant som en hög andel behöriga lärare, en trivsam miljö samt att skolan uppvisar goda resultat.

Vidare har vårdnadshavare bosatta i de särskilt utsatta områdena och med barn i friskolor överlag en positiv uppfattning om friskolor. Exempelvis tycker de i högre utsträckning än andra att det egna barnets skola är bra. Fyra av tio föräldrar med barn i friskolor anser att barnets skola är mycket bra, jämfört med endast tre av tio föräldrar vars barn går i en kommunal skola.

Friskoleföräldrarna är också mer benägna att rekommendera barnets skola till andra. 92 procent av föräldrarna i de särskilt utsatta områdena skulle rekommendera sitt barns friskola, att jämföra med 82 procent bland föräldrar med barn i kommunal skola. I Skolinspektionens stora skolenkät från 2020, som täcker hela befolkningen, svarade 79 procent att de skulle rekommendera sitt barns skola. Jämförelsen med Skolenkäten är illustrativ även ur andra perspektiv. 86 procent av friskoleföräldrarna i de särskilt utsatta områdena anser att barnet har studiero i skolan, jämfört med endast 63 procent i Skolinspektionens enkät.

Det finns ett antal olika förslag och utredningar som på olika sätt syftar till att göra det svårare att driva friskolor. Mest aktuell är utredningen En mer likvärdig skola vars förslag skulle leda till att elever i fristående grundskolor riskerar att få skolpengen sänkt med upp till 8 procent och i vissa fall mer. Syftet är uppenbart – att få bort friskolorna, genom att helt enkelt göra det ekonomiskt omöjligt att driva friskolor.

Om dessa förslag blir verklighet slår man undan benen för alla friskolor, särskilt som dessa redan i dag är underfinansierade jämfört med de kommunala skolorna. Därmed undergräver man basen för det breda utbud av skolor som är en förutsättning för människors skolval. Det finns nämligen inget annat sätt att skapa ett sådant utbud av skolor än att låta friskolor gå med överskott och därmed säkra en buffert. Att bestraffa hundratusentals barn och att underkänna deras och deras föräldrars val vore ohyggligt oklokt. Det skulle också gå stick i stäv med uppfattningarna hos föräldrarna i de särskilt utsatta områdena.

I grunden handlar detta om en skillnad mellan å ena sidan valfrihetens vänner och å den andra sidan dess motståndare. Antingen tror man att människor, inklusive de som bor i utanförskapsområden, har vilja och förmåga att påverka sina liv. Eller så tror man det inte. Våra siffror pekar på att den förra synen stämmer bättre överens med verkligheten, åtminstone när det gäller barnens skola. Då vore det oklokt att utforma en politik för motsatsen.

Thomas Erséus, vd Almega

Stefan Koskinen, förbundsdirektör Almega Tjänsteföretagen

Andreas Åström, näringspolitisk chef Almega

09 Utländsk polis rycker in och hjälper Sverige – igen

Än en gång har ett annat land ryckt in för att hjälpa Sverige rensa i de kriminella leden.

Arbetsmetoden strider mot svensk lag – men hyllas ändå av polis och politiker.

Frågan är nu hur länge svenska lagstiftare kan förlita sig på att andra gör det jobb som de själva inte velat godkänna.

För ett år sedan: Encrochat. I mars i år: Sky ECC. Och nu, efter en nio månader lång och topphemlig insats, har den krypterade appen Anom knäckts genom en rafflande infiltrationsoperation av amerikanska FBI. Actionfyllda bilder på husrannsakningar, gripanden, vapen och laster med kokain spreds av nöjda polisföreträdare på flera kontinenter.

Förbluffande många av de gripna är svenskar. Av över 800 misstänkta över hela världen har 155 svensk identitet, vilket betyder nästan 20 procent.

Detta är också förklaringen till att FBI i september förra året bjöd in Sverige till Operation Trojan Shield. Trots att många redan gripits tack var Frankrikes - hackning av Encrochat ansåg utländsk polis helt enkelt att den svenska kriminella miljön fortfarande var så stor och våldsam att det krävdes akuta insatser, vilket bekräftas av underrättelsechefen Linda H Staaf. Ändå finns det de som gärna vill föra upp framgångarna på det svenska kontot.

”Jag vill lyfta fram att det var svensk polis som var med och ledde den här insatsen. Det är ett enormt kvitto på svensk polis kompetens och deras anseende i Europa och världen”, säger inrikesminister Mikael Damberg (S) till DN.

Men sanningen är alltså att misstänkta knarkhandlare och lönnmördare återigen gripits tack vare bevis som sannolikt aldrig skulle ha varit möjliga att samla in med stöd av svensk lagstiftning. FBI lyckades infiltrera ett okänt mobilbolag och få en betald medhjälpare att sälja preparerade mobiler i stor skala och ge FBI full insyn i all kommunikation – 27 miljoner meddelanden – utan att det fanns några konkreta brottsmisstankar. Blåsningen mot den organiserade brottsligheten kan ses som en innovativ variant på Frankrikes, Belgiens och Kanadas kontroversiella operationer mot föregångarna Encrochat och Sky ECC.

”Det är så här vi måste arbeta, vi kan inte längre bara försöka utreda enskilda brottsnätverk”, sa Jean-Philippe Lecouffe, operativt ansvarig vid EU-organet Europol, vid tisdagens presskonferens.

I Sverige får polisen däremot enbart utföra så kallad hemlig dataavläsning, HDA, mot enskilda personer – inte företag – och bara om det finns misstankar om brott som kan ge minst två års fängelse.

Under det år som metoden varit tillåten – 1 april 2020 till 1 april 2021 – blev resultatet magert: bara ett enda åtal.

Den krassa slutsatsen blir därmed att svensk polis i hög grad måste fortsätta förlita sig på andra länder för att få veta vad inhemska kriminella chattar om via krypterade plattformar.

Ett inte helt osannolikt scenario är därmed att polisen kan be utländska kollegor om att hacka svenska brottsorganisationer som man själv inte kommer åt. Och här spelar faktiskt den svenska principen om fri bevisföring polis och åklagare i händerna, vår ganska unika rättsordning gör nämligen att i princip vilka bevis som helst kan läggas fram under en rättegång. Så vilket land ska i så fall komma till Sveriges räddning nästa gång?

Linda H Staaf och övriga polisledningen gör nu ingen hemlighet av att de vill få göra som utländska kolleger och hacka mobiler inom kriminella miljöer utan konkreta brottsmisstankar. Moderaterna, Liberalerna och Kristdemokraterna har hakat på och kräver en lagändring, men bara i fråga om dataavläsning mot enskilda personer och inte företag eller plattformar. Socialdemokraterna vill å sin sida ”inte stänga dörren” men tycker att det är för tidigt att riva upp den färska HDA-lagen, vilket innebär att frågan tills vidare är begravd.

I omvärldens ögon riskerar Sverige därmed att framstå som ett land med ovanligt många brottsorganisationer och ovanligt trubbiga lagar. För den som funderar på att konstruera nästa krypterade mobiltjänst för kriminella kan det säkert te sig frestande att placera sina dataservrar just här.

Lasse Wierup

lasse.wierup@dn.se

09 Polisen: Över tio mord har förhindrats av samarbetet

Det internationella jättetillslaget mot organiserad brottslighet har lett till över 800 frihetsberövanden världen över.

Totalt har 155 personer gripits misstänkta för grova brott i Sverige inom det omfattande internationella samarbetet med bland andra FBI och Europol.

Hundratals polisrazzior har genomförts runt om i världen, bland annat i Sverige. Mängder av ledande aktörer inom den internationella organiserade brottsligheten ska ha gripits i koordinerade gryningsräder.

Sverige och Nederländerna har lett den europeiska delen av det internationella samarbetet mot organiserad brottslighet, det som tidigare inletts av amerikanska FBI och australiska AFP. I koordinerade razzior kunde 70 personer gripas i Sverige på måndagen, spansk polis grep samtidigt fem svenskar och innan operationen offentliggjordes hade ytterligare 80 personer frihetsberövats i Sverige.

– Vi har genomfört ett av de mest omfattande tillslagen någonsin i en underrättelseledd operation mot våldsam brottslighet och narkotikanätverk, säger Linda Staaf, chef för underrättelseenheten vid Noa, polisens nationella operativa avdelning, på en pressträff i Europols huvudkontor i Haag.

Utöver de 155 gripandena hävdar hon att man tack vare den svenska spaningen har kunnat förhindra över tio planerade mord i landet. Under måndagen genomfördes vidare över 100 husrannsakningar i vilka man kunde beslagta, droger, vapen, bilar, kontanter, smycken, datorer och mobiltelefoner.

800 frihetsberövanden, 700 husrannsakningar och åtta ton kokain hör till resultaten för internationella samarbetsoperationerna Trojan Shield (USA),

Greenlight (EU) och Ironside (Australien). Därtill ingår i beslagen fem ton cannabis, två ton metamfetamin och 1,25 miljarder kronor i kontanter.

Bara i Västsverige har 21 personer som misstänks tillhöra den organiserade brottslighetens topp anhållits efter en insats med 300 poliser. Spaningen i Västsverige har pågått i nio månader och polisen har på nära håll kunnat följa grov narkotikahandel och planering av grova våldsbrott. Vid tillslaget i måndags gjordes beslag av vapen, ammunition och narkotika.

– Min uppfattning är att vi har satt dit toppskiktet den här gången, säger Tobias Bergkvist, chef för regionala utredningsenheten i Väst.

När du säger toppskiktet, vilka talar du om då?

– Vi går inte ut med namn på vare sig individer eller gäng, men ett stort nätverk sitter redan frihetsberövade efter ett mord i Gamlestaden och många från nätverken i Backa och Tynnered har också gripits.

Hur gick gripandena till?

– Det var förhållandevis lugnt, men det rör ju sig om individer med ett stort våldskapital så det är klart att det var en omfattande insats under ett fåtal timmar. Det var en logistik som vi aldrig sett maken till tidigare.

I Stockholmsområdet har ett tjugotal personer från de mest tongivande kriminella nätverken gripits misstänkta för bland annat mord och förberedelse till mord.

– Sverige har fått en ganska central roll i det här internationella samarbetet eftersom man sett att vi har en hel del kriminella som använder just den här tekniska lösningen, säger Robert Karlsson, biträdande regionchef i Stockholm.

Noa-chefen säger att tio mord har förhindrats i Sverige. Skulle några av dem ha begåtts i Stockholm?

– En övervägande del är kopplade till region Stockholm och kriminaliteten här.

Vad innebär den här insatsen för de kriminella nätverken?

– Vi river enorma hål i de här strukturerna just nu. Vi skadar dem väldigt allvarligt. Vi griper de här och vi dömer dem. Bara på informationen från Encrochatten har vi över 200 utdömda fängelseår och då är ännu inte Vårbynätverket dömt.

I Skåne har mellan 20 och 30 personer frihetsberövats i samband med insatserna, enligt polisen i region Syd som även noterar flera beslag av vapen och mycket stora mängder narkotika.

Ossi Carp

ossi.carp@dn.se

Kristina Hedberg

kristina.hedberg@dn.se

Josefine Hökerberg

josefine.hokerberg@dn.se

Fakta. Krypterade telefontjänster

De senaste åren har internationell polis lyckats knäcka flera krypterade telefontjänster.

Störst uppmärksamhet har Encrochat fått, som fransk polis hackade förra våren.

I Sverige har det lett till att toppskikten av flera tunga kriminella nätverk har kunnat ställas inför rätta och även lagföras.

Tidigare i år kom uppgifter om att även Sky ECC knäckts. Svensk polis har bedömt att det är dubbelt så stort som Encrochat.

Flera av de krypterade telefontjänsterna har marknadsförts som de säkraste i hela världen.

Vanligtvis har enheterna saknat funktioner som gps, mikrofon och kamera.

Meddelanden har också kunnat förstöras av sig själva och med ett ”paniklösenord” har telefonerna kunnat låsas så att de blivit obrukbara.

09 ”Det är ett kvitto på svensk polis kompetens”

Inrikesminister Mikael Damberg, (S), är stolt över svensk polis roll i det internationella tillslaget mot organiserad brottslighet.

Nu väntar ett hårt tryck på resten av rättskedjan.

– När polisen är så här offensiv så blir det ännu mer press på det övriga rättssystemet, säger han.

Det är en exceptionell insats som kommer att försvaga de kriminella gängen, enligt inrikesminister Mikael Damberg, (S).

– Vi har aldrig sett en så stor samordnad insats mot kriminella i Sverige tidigare. Jag vill lyfta fram att det var svensk polis som var med och ledde den här

insatsen. Det är ett enormt kvitto på svensk polis kompetens och deras anseende i Europa och världen, säger han.

Han ser det internationella samarbetet som en nyckel för att komma åt den organiserade brottsligheten.

– Inget land klarar av det här helt själva. Jag blir lite förvånad över de debattörer som inte inser kraften i internationellt polissamarbete. Att tro att ett enskilt land kan slå mot den här typen av infrastruktur med narkotika som smugglas från Sydamerika till Europa, vapen från västra Balkan eller penningtvätt runtom i världen, är naivt, säger Mikael Damberg.

Har det funnits några juridiska hinder mot den här metoden?

– Det jag känner till är att både polis och svensk åklagarmyndighet är väldigt trygga med de bedömningar man har gjort och att detta kommer att kunna användas i rättegångar i runt om Sverige.

Både Åklagarmyndigheten och Kriminalvården har sedan länge larmat om en hög belastning. Räcker verkligen myndigheternas kapacitet till för att hantera de nya fallen?

– Det är väl den propp jag ser i systemet just nu. När polisen är så här offensiva så blir det ett väldigt tryck på Kriminalvården och på våra domstolar. Det är ändå ett positivt problem att jobba med. Det sker en utbyggnad av domstolsväsendet och Kriminalvården med både fler temporära platser på anstalter och häkten men också nya fängelser på längre sikt.

Ser du något behov av akuta tillskott eller åtgärder för att stärka resten av rättskedjan?

– Kriminalvården är väl medveten om den offensiv som polisen genomför just nu och har ett operativt arbete för att hela tiden skaka fram nya platser och göra det man kan inom ramen för befintlig organisation. Vi står inför en stor utbyggnad de kommande åren.

Hanna Jakobson

hanna.jakobson@dn.se

09 FBI: Så lurade vi kriminella världen över

FBI rekryterade en källa och tog över en ny metod för kryptering som de sedan sålde till den organiserade brottsligheten världen över.

Men de lade in en hemlig huvudnyckel och fick under flera år kopior på alla meddelanden.

I en 30-sidig inlaga till distriktsdomstolen i södra Kalifornien som DN tagit del av berättar FBI hur de kom att lura maffian över hela världen. Det började i San Diego 2017 efter ett tillslag mot bolaget Phantom Secure som sålde krypteringstjänster till telefoner till kriminella. Efter tillslaget lyckades FBI rekrytera en hemlig källa som tidigare sålt Phantoms tjänster. Källan gav dem tillgång till nästa generation krypterade telefoner – kallade Anom – som källan själv hade utvecklat.

Källan som nu fick betalt av FBI fick i uppdrag att distribuera den nya Anom-tjänsten via sitt nätverk till kriminella världen över i vad som kom att kallas Operation Trojan Shield, skriver FBI-agenten Nicholas I Cheviron i en inlaga till domstolen.

Agenten beskriver i dokumentet hur FBI i samarbete med australisk polis skapade en dold huvudnyckel till krypteringen och funktion som automatiskt skickade vidare alla meddelanden till en FBI-server i USA.

Efter ett första beta-test i Australian lät FBI försäljningen av Anom växa över världen, via den hemliga källan såg de också till att tjänsten endast såldes till kriminella från den organiserade brottsligheten.

Fram till sommaren 2019 samlade de på sig meddelanden men utan att granska dem och under hösten 2019 skapades ytterligare en server, nu i ett tredje land.

Från oktober 2019 har 20 miljoner meddelanden sparats från sammanlagt 11 800 enheter från ett 90-tal länder. Toppländerna är Tyskland, Nederländerna, Spanien, Australien och Serbien. Även Sverige pekas ut på en karta som ett av de länder med flest Anom-telefoner.

Enligt FBI utreds nu endast de mest graverande fallen och tillsammans med Europol ska de ha identifierat 300 gränsöverskridande brottssyndikat som användare av Anom-tjänsten. Däribland italienska maffian, mc-gäng, och en rad olika knarkhandlare. FBI:s källa som sålde Anom till kriminella ska enligt domstolshandlingen ha fått 120 000 dollar i betalning och ytterligare 60 000 dollar för utlägg, totalt motsvarande cirka 1,6 miljoner kronor.

Mattias Carlsson

mattias.carlsson@dn.se

09 Sabunis motståndare startar nytt nätverk

Efter att Liberalerna öppnat för samarbete med Sverigedemokraterna samlas tunga partiföreträdare i ett nytt nätverk som ska utveckla social-liberalismens idéer.

– Det finns en väldig efterfrågan på att få diskutera vad vi är för parti och vilken riktning vi ska ta, säger regionrådet Anna Starbrink.

Det är en rad namnkunniga personer som slutit upp bakom initiativet som kallas Kerstin Hesselgren-akademin. Förra EU-kommissionären Cecilia Malmström och förra partiledaren Bengt Westerberg är några av dem som tackat ja till att sitta i akademins råd.

Kerstin Hesselgren var en liberal och feministisk pionjär som 1921 blev den första kvinnan att väljas in i riksdagens första kammare. I hennes anda ska akademin utveckla den socialliberala idétraditionen, ordna seminarier och opinionsbilda.

Initiativet kommer från Stockholms länsförbund, där partiledningen mötte starkt motstånd inför vägvalet i regeringsfrågan. I slutet av mars valde ändå majoriteten att gå på Nyamko Sabunis linje. Den innebär att Liberalerna ska verka för en borgerlig statsminister, även om det kräver stöd från Sverigedemokraterna. Just samverkan med SD är det många inom partiet vänder sig emot. Anna Starbrink, regionråd i Stockholm, var motståndare till Sabuni-linjen och är en av dem som väckte idén till Kerstin Hesselgren-akademin.

– Det är ingen hemlighet att vi har det tufft i Liberalerna och vi behöver samlas kring det som knyter ihop oss. Det finns en väldig efterfrågan på att få diskutera vår socialliberala ideologi, vad vi är för parti och vilken rikting vi ska ta, säger hon.

Bakom initiativet står även riksdagsledamoten Joar Forsell, tillika vice ordförande i Stockholms länsförbund. Även han var emot partiledningen i regeringsfrågan.

– Liberalerna har haft en stökig period som har varit jobbig för många medlemmar. Vi ser det här som ett sätt att samla många kring något framåtsyftande och diskutera vad som är de socialliberala lösningarna.

Både Starbrink och Forsell framhåller att de har varit måna om att samla personer från bägge läger i striden om vägvalet i regeringsfrågan. Ett av de seminarier som är redan är inplanerade, med temat liberalt bistånd, leds exempelvis av förre partiledaren Lars Leijonborg.

Initiativet ska inte ses som en krigsförklaring mot partiledningen, enligt en källa. I stället beskrivs akademin av personer med insyn som ett försök att skapa ny energi och entusiasm inom de grupper i partiet som ser vägvalet i regeringsfrågan som ett stort nederlag.

En källa talar om ”djup förstämning” inom delar av partiet. Särskilt i Stockholm, partiets starkaste fäste, ses det som en överlevnadsfråga inför nästa val att vässa den socialliberala profilen. Ett syfte är att skapa en verksamhet som kan motverka att besvikna medlemmar lämnar partiet.

Hans Rosén

hans.rosen@dn.se

09 Stödet för SD ökar bland LO-medlemmar

Andelen LO-anslutna som sympatiserar med Sverigedemokraterna har ökat samtidigt som andelen som sympatiserar med Socialdemokraterna minskat. Det visar SCB:s stora partisympatiundersökning. I november sympatiserade 22,3 procent av LO-anslutna med SD. I senaste majundersökningen har den siffran ökat till 25,8 procent. I november sympatiserade 40,1 procent med S, en siffra som sjönk till 35,1 procent i maj.

I november var Vänsterpartiet tredje största parti bland LO-medlemmar. Den platsen har nu övertagits av Moderaterna, som får 12,6 procent. V får 11,2 procent. **TT**

09 Frågorna som Biden och Putin kan enas kring

Hur talar två ledare med varandra när den ene kallar den andre för mördare och den andre svarar med en axelryckning? Förväntningarna är inte höga när Joe Biden och Vladimir Putin träffas för första gången nästa vecka i Genève. Biden har flaggat för att han tänker pressa Putin om mänskliga rättigheter och rysk aggression. Men kommer Putin att bry sig?

En Putin som vänder bort blicken och inte svarar. Det är inget bra utgångsläge för mötet, och det blir inte bättre av att Ryssland i Washington betraktas som allt mer irrelevant. Redan en av Bidens företrädare, Barack Obama, hävdade att Ryssland på sin höjd är en regional makt – en svidande skymf för Putin.

Sett från Moskvas horisont är USA inte mycket bättre – utan en stormakt på dekis.

Någon symmetri präglar därmed inte mötet mellan de två kärnvapenmakternas ledare.

Annat var det förr: under det kalla krigets period, då USA och Sovjetunionen tävlade om världsherraväldet, hängde allt på relationerna mellan dessa två ideologiska motpoler. Ofta förde de krig genom ombud – som i Korea och Vietnam.

Sedan kom en period, från det sovjetiska imperiets sammanbrott för 30 år sedan till för ungefär sju år sedan, då den öppna fientligheten tycktes vara borta. Under det töväder som då rådde möttes träffar mellan USA:s och Rysslands ledare närmast av gäspningar. Ryssland hade tappat sina lydstater och sin status som supermakt och kunde inte hota den USA-ledda världsordningen.

Allting förändrades med Rysslands invasion i Ukraina och annekteringen av Krim i början av 2014. Då började relationen steg för steg försämras. Året därpå inträdde Ryssland i Syrienkriget, och 2016 försökte Moskva påverka USA:s presidentval.

Putin visade att han försökte återta rollen som global spelare. Världen fördes tillbaka till ett läge då ett toppmöte mellan en amerikansk och rysk statschef åter kunde betyda någonting.

Senast det begav sig var i juli 2018, då Donald Trump mötte Putin i Helsingfors. Att Trump skulle vara undergiven mot Putin var väntat, han hade trots allt aldrig yppat ett kritiskt ord om Putin.

Men att Trump skulle vara så krypande för sin ryske kollega var ändå en kalldusch. Under en gemensam presskonferens tog Trump tydligt Rysslands parti mot USA och Europa. Trump tog inte ställning mot den ryska aggressionen mot Ukraina och när Putin förnekade den ryska påverkansoperationen mot valkampanjen i USA fick han medhåll av Trump. På hemmaplan hördes röster om att presidenten hade gjort sig skyldig till landsförräderi.

Kreml kunde inte dölja sin förtjusning: ledaren för världens mäktigaste nation kapitulerade totalt för Ryssland.

I Genève lär vi inte behöva bevittna en liknande underkastelse från Bidens sida. Bidens åtta dagars Europaresa inleds med en serie möten bland vänner och transatlantiska allierade i G7, EU och Nato. Biden vill visa att ”USA är tillbaka” efter fyra års ökenvandring med Trump.

Men den bistra verkligheten är att Ryssland – och Europa – är nedprioriterade områden i Bidens världsbild.

Nu är det den framväxande supermakten Kina som betraktas som det strategiska hotet, och i det avseendet är Biden på samma linje som Trump. Liksom att Biden fullföljer Trumps beslut att avsluta USA:s 20-åriga krig i Afghanistan.

Skillnaden är att USA efter Bidens tillträde i januari 2021 började fokusera på demokrati på ett helt annat sätt än Trump. Behovet är uppenbart: på senare år har demokratin i världen drabbats av bakslag, till förmån för auktoritära ledare och diktatorer.

Biden planerar därför att kalla till ett möte med världens demokratiska stater – hur de nu definieras – som ska hålla emot auktoritärt styrda stormakter Ryssland och Kina.

Som alltid i storpolitiken finns här ett mått av dubbelmoral. Omsorgen om mänskliga rättigheter är selektiv, och beror på hur det bedöms gynna USA:s intressen.

Biden har infört sanktioner mot Ryssland på grund av giftattentatet och fängslandet av oppositionsledaren Aleksej Navalnyj och nu senast mot Belarus efter diktatorn Lukasjenkos kapning av ett passagerarplan.

Biden har också fördömt Kinas förtryck mot uigurerna i Xinjiang.

Däremot har Biden inte infört sanktioner mot Saudiarabien, trots att det står klart att kronprins

Mohammed bin Salman godkände operationen att mörda journalisten Jamal Khashoggi på konsulatet i Istanbul.

Biden har inte heller satt käppar i hjulet för den omstridda ryska gasledningen Nord Stream 2, för att inte konfrontera Tyskland, som betraktas som en viktig bundsförvant mot Kinas expansion.

Och på hemmaplan finns fängelset i Guantánamo, där det efter nära 20 år fortfarande sitter 40 fångar, av vilka många inte vet vad de anklagas för.

Vad ska Biden och Putin då tala om? Finns det ens någonting de kan enas om?

Inför mötet ger Moskva och Washington så olika svar att det ser ut som om de två presidenterna kommer att tala förbi varandra.

Putin har sagt att mötets dagordning kan innefatta frågor där det finns gemensamma synsätt, som klimatet, pandemin, nedrustningen och kampen mot terrorismen.

Biden har sagt att han ska ta upp en rad känsliga frågor, inte minst behandlingen av Navalnyj. Ukraina kommer också upp, där Biden väntas understryka USA:s stöd för Ukrainas territoriella integritet, liksom frågan om Belarus, som under Kremls beskydd nu blivit en laglös diktatur.

Någon ”reset” (återställning) av den typ som Obama misslyckades med är det inte tal om. I stället handlar det om att få stabila och förutsägbara relationer, eller som den brittiske säkerhetspolitiske analytikern Edward Lucas beskriver det, att ”parkera” problemet Ryssland. USA har siktet inställt åt annat håll – Kina och Stilla havet. Därmed har Ryssland inte mycket att frukta i form av konkreta mothugg från Biden. Det innebär att Moskva får friare händer att dominera östra Europa.

Omvärldens fördömanden av människorättsbrott är inget Putin bryr sig om. Däremot svider kännbara ekonomiska åtgärder. Men det har Biden inte visat någon avsikt att ta till. Han beslutade att – just inför toppmötet – lyfta USA-sanktionerna mot gasledningen

Nord Stream 2 i Östersjön, trots att Vita huset tidigare har kallat ledningen för ”Kremls geopolitiska projekt som hotar Europas energisäkerhet”.

Här kunde Putin inkassera en stor seger. Nu kommer den ryska gasen inte som i dag behöva gå genom Ukraina, och Ryssland kan enklare utöva energiutpressning mot sitt grannland. Vid ett ekonomiskt forum i Sankt Petersburg i förra veckan kunde Putin belåtet konstatera att ”Ukraina måste visa god vilja om man vill transitera rysk gas till Europa”.

Kritik mot att Biden ska möta Putin har inte saknats, inom och utom landet. Ukrainas president Volodymyr Zelenskyj sade sig vara besviken över att Biden inte stoppar Nord Stream 2.

Bidens nationella säkerhetsrådgivare Jake Sullivan försvarar toppmötet med Putin med att det inte ska ses som en ”belöning”, utan att det är nödvändigt att mötas ansikte mot ansikte.

Michael Winiarski

Flera svåra frågor står på dagordningen när USA:s och Rysslands presidenter träffas. DN:s utrikeskommentator Michael Winiarski bedömer förutsättningarna för Biden och Putin att komma överens.

Demokrati

Svårt.

Putin avvisar blankt Bidens kritik av Rysslands bristande respekt för mänskliga rättigheter, Moskvas inblandning i amerikanska val och cyberattacker.

Internationell rätt

Svårt.

Biden accepterar inte att Putin vill få det illegalt annekterade Krim erkänt som en del av Ryssland. Putin kommer inte backa från anspråken inflytande över Ukraina.

Energi

Medelsvårt.

Biden har sagt att den ryska gasledningen Nord Stream 2 är ”Kremls geopolitiska projekt”, men lyfte nyligen USA:s sanktioner mot bygget, enligt Kreml ”en positiv signal” inför toppmötet.

Syrien

Medelsvårt.

Biden och Putin stöder olika sidor i konflikten, men i och med att USA har avveckla mycket av sitt engagemang – medan Ryssland bombar syriska ”rebeller” – lär den frågan inte bli den svåraste.

Rustningskontroll

Lätt.

Här har de två ledarna redan kommit överens om att förlänga det sista stora avtalet om strategisk kärnvapennedrustning New START till år 2026. Ett problem är att avtalet inte omfattar 65 procent av de två ländernas icke-strategiska kärnvapen. Ett annat problem är att Kina, på väg att bli en militär supermakt, inte är part i rustningskontrollen.

Miljö/klimat

Lätt.

Här kan ledarna för två av världens två största producenter och exportörer av olja och naturgas komma överens; Putin har förklarat att det är en ”myt” att Ryssland inte bryr sig om klimathotet.

09 Äldre kvinna död efter - knivattack – en gripen

En kvinna i 65-årsåldern dödades på tisdagen i en knivattack i Karlstads kommun. Polis uppger att en misstänkt gärningsman är gripen. Enligt Nya Wermlands-Tidningen satt kvinnan med vänner på en uteplats när en man rusade fram.

– Det här gick så fort så ingen hann reagera, säger en av vännerna till tidningen.

TT

09 Tolv miljoner i straffavgift för inspelade 1177-samtal

Företaget Medhelp ska betala tolv miljoner kronor i sanktionsavgift för brister i hanteringen av samtal som ringts till vårdguiden 1177. Det har Integritetsskyddsmyndigheten beslutat.

Inspelade samtal som ringts till 1177 fanns tillgängliga oskyddat på internet, vilket uppmärksammades 2019.**TT**

09 Macron örfilad av man bakom kravallstaket

Frankrike. Den franske presidenten Emmanuel Macron blev örfilad i samband med en resa i sydöstra Frankrike. Filmer från Macrons besök i byn Tain-l'Hermitage visar hur en man bakom ett kravallstaket ger Macron en lavett och skriker ”Ner med Macronien!” då presidenten sträcker ut handen för att hälsa.

Motivet bakom örfilen är oklart, men gärningsmannen som brottades ned av presidentens livvakter, skrek även ”Montjoie Saint Denis”, vilket var franska arméns stridsrop då landet fortfarande var en monarki.

TT

09 Öst är öst och väst är väst och nu måste de två mötas

Global idéhistoria är ett relativt nytt, växande ämnesområde som drar in forskare från stora delar av världen. En viktig uppgift är att frilägga den bild som kulturerna gör sig om varandra – och därmed bidra till ökad förståelse, skriver Ronny Ambjörnsson.

Väst har alltid varit nyfiken på öst. Folk i väst har undrat och gjort sig föreställningar om Österlandet, allt sedan det funnits skrivna källor. I de gamla grekernas föreställningsvärld framstod Indien som ett underland. Få västerlänningar hade varit där, men det fanns många hörsägner. I Indien levde enhörningen, vild och obändig (men känslig för kvinnlig mildhet), och människor med hundhuvuden. Där fanns inga slavar, alla människor var fria. Indien framstod nära nog som en utopi, långt innan begreppet hittat sin västerländske talesman.

På 300-talet f Kr kom en tillnyktring. Då trängde makedoniern Alexander i spetsen för en grekisk-makedonsk armé över de snötäckta bergen i Hindukush ner i Indus dalgång, och vidare mot Indiska oceanen. Det var ett ytterst märkligt företag, ett krigståg men samtidigt något av en vetenskaplig expedition. I armén ingick vad vi kan kalla geografer, historiker och etnografer – Alexander hade varit elev till filosofen Aristoteles och hade själv filosofiska intressen. Vad var det som drev honom? Inte bara erövringar, verkar det.

Flera källor hävdar att han lockades av att lösa geografiska problem, andra att det var filosofiska frågor som intresserade honom mest. I Indien fanns det ”nakna filosofer”, män som av ideologiska skäl avvisade alla former av kläder. Dem ville han ha kontakt med. Hur resonerade de? Många ansåg att Alexander kanske inte hade så bestämda mål med sitt sökande. Det främsta skälet kan ha varit hans pothos,

en längtan efter att se vad som fanns bortom bergen. Öst har i väst alltid förknippats med längtan och önskningar. Under medeltiden tänktes Paradiset ha sin geografiska hemort i öst, där fanns sagolika skatter men också ett slags mål för längtan – till Österland vill jag fara, heter det i en svenska visa som inte alls har med Indien att göra.

Under sin marsch anlade Alexander ett slags kolonier, grekisktalande städer bland vilka många kom att kallas Alexandria. Han tänkte sig kanske att stadsbefolkningen i dess helhet skulle övergå till att tala grekiska och anta en grekisk kultur, men för de flesta blev utvecklingen den rakt motsatta: den grekiska befolkningen uppgick snart i den indiska och kvar stod några grekiska tempel, monument utan mening. Alexander dog ung, hans besittningar övertogs av hans generaler. Men han tycks in i det sista ha haft en strävan att förena öst och väst. Han lät sina ”officerare” ta sig persiska hustrur och gifte sig själv med en prinsessa från Samarkand. Han ville kanske ena världen, öst med väst, nord med syd.

En fråga man som idéhistoriker ofta får är vem som påverkar vem. Är det öst som påverkar väst? Eller är det tvärtom. I såväl Kina, som Indien och den grekisktalande världen fanns föreställningar om att all materia går att reducera till ett slags grundämnen: jord, vatten, luft samt ett fjärde grundämne, vanligen trä eller eld. Världsalltet är alltså en blandning, ett slags hopfogande. Beror denna likhet på påverkan? Möjligen. Men kanske ändå inte. Tanken kan ha uppstått spontant. Den är inte så originell, det är som när man kokar gröt eller bakar bröd. Det man vill ha, maten, den jordiska materien uppstår genom blandning. Det är en naturlig tanke i en jordbrukskultur. Det betyder att ingen är först, eller tvärtom, att alla är det

Catay, Kina, kände man till i väst, men knappast så mycket mer. Genom Alexanders krigståg blev Indien bättre bekant. Mellan Grekland och Indien fanns också likheter, till exempel själavandringstanken (*metempsykos*). I Indien går själavandringen ut på att människans öde bestäms av ett tidigare liv som ”orm,

insekt, fisk, fågel, lejon, galt, noshörning, tiger, människa” – citatet är hämtat från en fornindisk text. Även bland de tidigaste grekiska naturfilosoferna (före Alexander) finns liknande tankar hos flera filosofer som Pythagoras och Empedokles. I ett fragment uttrycker sig den senare så här: ”Jag har redan varit pojke och flicka, buske, fågel, stum fisk”. Citaten låter ju ganska lika. Påverkan?

I en nyutkommen bok av den brittiske Indienforskaren Richard Stoneman, ”The greek experience of India” (Princeton university press, 2019), hävdar denne att det lätt går att tänka sig en självständig skapelse både i Indien och Grekland. Föreställningar om själavandring är kanske inte så vanliga, men de finns dock i andra kulturer, i Västafrika och bland inuiter i Kanada. Samt alltså i Indien och Grekland. När Alexander tågar ner i Indusdalen är föreställningar om en själavandring redan etablerade i både Grekland och Indien.

Men det finns naturligtvis skillnader mellan hur greker och indier föreställde sig själavandringen. För grekerna verkar det etiska perspektivet inte vara lika framträdande som hos indierna. För indierna var själavandringen ett sätt att lösa ett moraliskt problem, nämligen den grundläggande orättvisa som ligger i att den som levt ett oförvitligt liv ändå kan drabbas av motgångar. Felet läggs alltså på individen, men inte direkt. Medveten om en indirekt orätt strävar denne efter att i sin nuvarande existens gottgöra det fel hen tidigare gjort sig skyldig till.

Själavandringstanken satte inte så djupa spår i vår kultur, till skillnad från i Indien där den kom att prägla flera av de stora religionerna. Det finns både skillnader och likheter mellan kulturerna. Det vore spännande att diskutera sådana likheter och skillnader i ett jämförande globalt perspektiv.

Global historia är ett växande ämnesområde, som drar in forskare från stora delar av världen. En uppgift som flera forskare tagit sig an är att frilägga den bild som kulturerna gör sig om varandra. När det gäller öst och väst sker det långt in i nyare tid. Kina uppfattades på 1700-talet som en vis kultur, dominerat av kloka äldre

män. För ett Europa som gått igenom 1600-talets blodiga religionskrig framstod Kina som något av ett ideal, ett samhälle av sans och måtta. I verkligheten var det naturligtvis inte riktigt så, utan en bild av Kina. Sådana bilder blev med den ökande handeln allt viktigare i ett samhälles självförståelse. Ett sätt att lära känna sitt land var att ställa det i kontrast till ett annat land eller en annan kultur. Kontrasten väcker nyfikenhet på det som är annorlunda, och nyfikenheten vidgar vetandet.

I början av 1800-talet blev det Indiens tur att uppmärksammas av europeiska författare. Bland de tyska romantikerna, hos författare som Friedrich Schlegel och Johann Gottfried Herder, ansågs den indiska kulturen uttrycka ett mer ursprungligt förhållande till tillvaron, inte så intellektualiserat och fyrkantigt som i Väst. Indien har också tid efter annan stått som föredöme för västerlänningar, som velat ta avstånd från vår materialism och anknyta till de mjukare värden som Indien antas ha stått för. Men verkligheten har, i hindunationalismens tid, blivit en annan.

Det som fascinerar oss i andra kulturer är just deras olikhet mot vår egen kultur. Det kan gälla indiska, muslimska eller kinesiska kulturer och samhällen. Vi ser inte det som är likt, vi ser det annorlunda. Under senare hälften av 1900-talet har Kina framstått som ett land västerlänningar har fascinerats av. När det gäller den kinesisk kulturen är det, menar sinologen Torbjörn Lodén, vissa drag som ständigt återkommer. Kineser har, sägs det, lättare att tänka både och, medan västerlänningen gärna tänker i termer av antingen eller. Kineser har en holistisk världsbild, västerlänningar en atomistisk.

Vad som vidare utmärker kinesiskt tänkande är, menar till exempel den tyske samhällsvetaren Max Weber, att det saknar en transcendent, översinnlig dimension som tänkandet har i väst. Kinesisk kultur kan därför uppfattas som ytlig. Kineser känner skam, inte skuld, när de gör ett moraliskt felsteg. De vill helst gömma sig, inte synas. Människor i väst gömmer felsteget i sitt

inre där det ständigt gör sig påmint och måste bearbetas. Den underliggande tanken är att felsteget inte så lätt glöms bort i väst, utan leder till ett förändrat beteende, medan den som känner skam strax kan återvända till sitt invanda liv, när fadäsen är glömd.

Mänskliga rättigheter är ett begrepp som saknar relevans i kinesiskt tänkande, en brist som även den tillskrivs avsaknaden av transcendent perspektiv. Begreppet universella värden har nyligen förkastats av Kinas kommunistparti. Men det offentliga förkastandet förutsätter att tanken på universella värden redan verkar förekomma i Kina. Förkastandet blir samtidig ett erkännande. Det skall påpekas att P C Chang, kinesisk och diplomat, spelade en ledande roll i formuleringen av FN:s deklaration om mänskliga rättigheter, en insats som lyfts fram av en svensk statsvetare, Hans Ingvar Roth.

Det är möjligt att det mellan kulturerna finns ett slags dialektik, vi tar intryck de andra, de andra av oss. 1967 befann jag mig i Kina på en studieresa. Det var i början av kulturrevolutionen och kollektivismen var mycket stark. Eftersom det mesta under denna tid i Kina gick till överdrift, värjde vi oss, svenska studenter, mot att bli indragna. Men vi fick samtidigt något att tänka på. Folkkommunerna drevs av en kollektivistisk anda, som, åtminstone jag, tog intryck av. I dag tycks det vara tvärtom. Torbjörn Lodén berättar om en kinesisk diplomat som av intresse besökt en svensk förskola och lagt märke till att eleverna i den svenska skolan fick arbeta mer i grupp än i Kina, där varje elev förväntades bli bättre än sina klasskamrater. Alltså kollektivism i Sverige, individualism i Kina. Det kan röra sig om enstaka exempel. Men exemplet stöds av stöds av liknande iakttagelser av journalister och andra resenärer i Kina.

Ronny Ambjörnsson

09 Blixten slog ner i Indien – 27 dog

Indien. Minst 27 personer har dött i blixtnedslag i den östindiska delstaten Västbengalen, enligt lokala katastrofmyndigheter.

Många av de drabbade var bönder som arbetade ute på fälten när det intensiva åskvädret plötsligt slog till.

Ett flygplan som var på väg att landa i Västbengalens huvudstad Calcutta drabbades också av åskstormen. Åtta passagerare skadades, fyra av dem så allvarligt att sjukhusvård krävdes. **TT-AFP**

09 Fujimori hävdar fusk i Peruval

När knappt 95 procent av rösterna på tisdagen var räknade efter den andra omgången av Perus presidentval var det fortfarande hårsmånsjämnt mellan de två kandidaterna.

Men nu leder vänsterkandidaten Pedro Castillo med några tiondelars procentenheter – 50,2 procent mot högerpopulisten Keiko Fujimoris 49,7.

Fujimori säger nu att det kan ha förekommit oegentligheter och att det finns tecken på bedrägeri. **TT-AFP**

09 Antalet döda i trafiken kanske aldrig så få

De danska vägarna har troligen aldrig varit så säkra som 2020. Pandemin har inneburit att trafikolyckorna föll till nivåer som inte skådats på åtminstone 100 år.

163 människor miste livet och 2 751 skadades i trafiken i Danmark under förra året, enligt Vejdirektoratet. Myndigheten skriver att antalet döda är det lägsta sedan samlad statistik började föras på 1930-talet. **TT**

09 USA varnar: Iran är nära att kunna skapa en atombomb

Förhandlingarna om Irans kärnenergiprogram är inne i ett kritiskt skede. USA varnar för att iransk atomvapenkapacitet bara är veckor bort.

Samtidigt är Vita huset ovilligt att lyfta på de förlamande sanktioner som lagts på Iran.

USA:s utrikesminister Antony Blinken varnade i måndags kväll för att Iran kan vara ”veckor bort” från att skaffa tillräckligt mycket höganrikat utan för att framställa en atombomb.

Samtidigt larmar Rafael Grossi, chef för FN:s atomenergiorgan IAEA, om att Iran inte förklarat förekomsten av uranpartiklar vid tre kärnanläggningar, något som Iran försökt hemlighålla, enligt vad Grossi uppger för tv-kanalen BBC.

Ytterligare en faktor som hämmar samtalen om att väcka liv i kärnenergiavtalet som syftar till att förhindra att Iran utvecklar kärnvapen är den pågående presidentvalrörelsen i Iran. Den 18 juni ska Iran välja en ny president – den nuvarande statschefen, Hassan Rouhani, har suttit två mandatperioder och kan inte ställa upp i valet. Stor favorit att efterträda den jämförelsevis västtillvända Rouhani är Ebrahim

Raisi, som beskrivs som betydligt mer oförsonlig mot västvärlden.

Det var för drygt två månader sedan, i början av april, som amerikanska, iranska och EU-diplomater samlades på Grand Hotel i Wien. Mötet signalerade en omstart i de usla relationerna mellan USA och Iran.

Under president Trump lämnade USA ensidigt det avtal om begränsning av Irans kärnteknikprogram som hans företrädare Barack Obama under stor möda förhandlat fram sommaren 2015. I stället utsattes Iran för ett störtregn av sanktionsbeslut – omkring 1 600 nya sanktioner från USA på olika områden.

Men president Joe Biden har förklarat att han vill väcka liv i överenskommelsen igen. Därför har företrädare för USA och Iran träffats i Wien för fyra samtalsrundor sedan början av april, och nu på torsdag är det dags för nya överläggningar.

Eller överläggningar och överläggningar – EU, som är värd för samtalen, agerar mellanhand - mellan de iranska och amerikanska delegationerna, som inte träffas öga mot öga.

Misstänksamheten har varit stor och samtalen har drabbats av oförutsedda hinder. Bara dagar efter att samtalen inleddes, skakades Irans största kärnanläggning, Natanz, av ett omfattande strömavbrott. Incidenten beskrivs av det officiella Iran som ett avancerat sabotage utfört av Israel.

Just nu anser sig inte Iran vara bundet till överenskommelsen i kärnbegränsningsavtalet JCPOA, som stadgar en anrikning av uran upp

till 3,67 procent. De väntar i stället på eftergifter i den amerikanska sanktionspolitiken. Frågan är vem av parterna som ska blinka först.

Erik Ohlsson

09 Livstidsdom mot Mladic står fast

Livstidsdomen mot Ratko Mladic, tidigare överbefälhavare för bosnien-serberna, ligger kvar. Det slog krigsförbrytartribunalen i Haag fast på tisdagen.

Ratko Mladic dömdes 2017 till livstids fängelse för bland annat folkmordet i Srebrenica, som ägde rum sommaren 1995. Såväl försvaret som åklagarsidan överklagade, Mladic för att straffet skulle lindras och åklagare för att straffet skulle vidgas för att även omfatta fem andra folkmord. FN:s krigsförbrytartribunal meddelade att

livstidsdomen mot Mladic vidmakthålls, vilket innebär att 78-åringen kommer att tillbringa resten av livet i fängelse. Domen är slutgiltig och kan inte överklagas vidare.

Massakern i Srebrenica, där cirka 8 000 människor systematiskt avrättades, har av FN-domstolen i beskrivits som ”bland det mest avskyvärda” som gjorts mot mänskligheten. Bosnienkriget varade i tre år, mellan 1992 och 1995.

Jonas Desai

jonas.desai@dn.se

09 Harris vill stoppa migranter till USA

Under sin resa i Centralamerika varnar USA:s vicepresident migranter för att försöka ta sig till den amerikanska gränsen.

– Kom inte! Om ni gör det skickas ni tillbaka, sa Kamala Harris i Guatemala.

När Joe Biden installerades som president i USA i januari spreds ett rykte om att han skulle öppna gränsen. Under april samlades 178 000

migranter vid gränsen, det högsta antalet på 20 år. Biden blev handlingsförlamad och kritiserades på hemmaplan från både vänster och höger. För att undgå kritiken utsåg han sin vicepresident, Kamala Harris, dotter till migranter, som ansvarig för situationen vid den södra gränsen, där antalet migranter från Latinamerika ökat under året. I två månader har hon planerat sin första resa utomlands som vicepresident.

Hennes budskap till Guatemala var glasklart. Kom inte! I stället lovade hon att locka amerikanska företag att investera i Guatemala.

– Vi kämpar för att nå framgång, sa hon och lovade även att USA skulle satsa på initiativ som stärker unga kvinnors makt.

Samtidigt som Harris framförde sitt hårda budskap bredvid Guatemalas president Alejandro Giammattei meddelade justitiedepartementet i USA att man gett klartecken till att bilda en insatsstyrka som ska angripa kartellerna som ligger bakom människosmugglingen. Hur det ska genomföras i praktiken är ännu ovisst, eftersom Mexikos president Andrés Manuel López Obrador motsätter sig amerikansk militär i Mexiko.

Anledningen till att Kamala Harris valde Guatemala som första land att besöka är enkel. Guatemala är det enda av de centralamerikanska länderna som USA har goda relationer med. I Honduras, El Salvador och Nicaragua är relationerna fortfarande frostiga efter att USA under 1980-talet medverkat i inbördeskrigen och deltagit med amerikansk militärrådgivning vid massakrer.

Med Honduras, där merparten av migranterna kommer från, är relationen extra dålig. Det beror på att en domstol i New York dömt brodern till Honduras president till livstidsfängelse för smuggling av kokain till USA. Kamala Harris hopp till att stoppa migrationen står därför till Guatemala. För att öka samarbetsviljan lovade hon att sända 500 000 doser covid-19-vaccin, samt motsvarande 215 miljoner kronor till den guatemalanska sjukvården. Under tisdagen anlände Kamala Harris till Mexiko för att träffa president Andrés Manuel López Obrador.

Henrik Brandão Jönsson

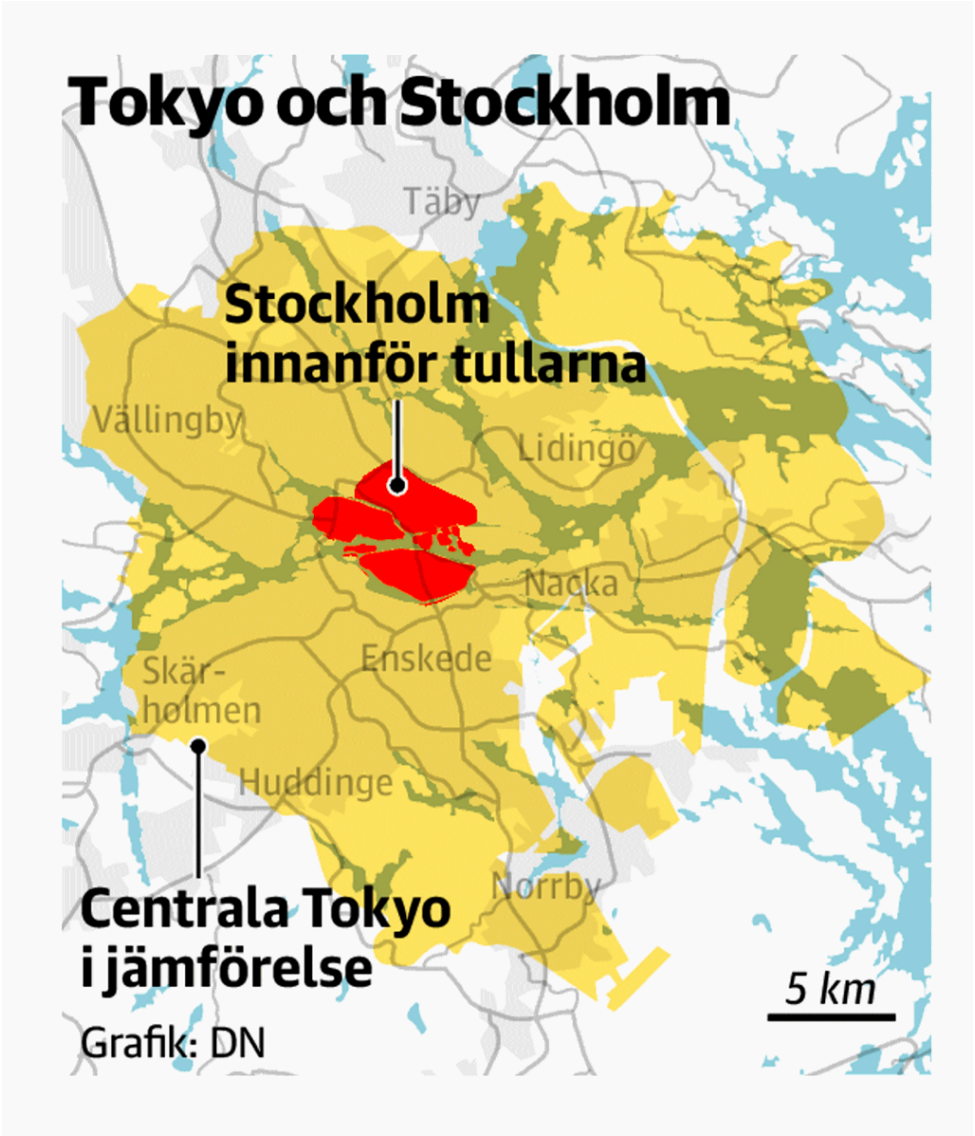
Tokyo och Stockholm
Täby
Stockholm
innanför tullarna
Vällingby
Lidingö
Nacka
Enskede
Skär-
holmen
Huddinge
Norrby
Centrala Tokyo
i jämförelse
5 km
Grafik: DN

09 Tokyo är den första megastaden som krymper

Snart börjar en ny fas i Tokyos historia – och det beror inte på att OS ska - arrangeras för andra gången. Befolkningskurvan är flack. Inom kort - beräknas Tokyo bli den första megastaden i världen som krymper. Det syns redan i form av tomma lägenheter i förorter och ställer nya krav.

om vanligt är det Japan som får ta itu med saken först. Befolkningen började minska för över tio år sedan, då den kulminerade på 128 miljoner invånare. Det var den första utvecklade ekonomin i världen som ställdes inför dilemmat.

I dag bor det 126 miljoner människor i Japan, som till ytan är ungefär lika stort som Norge. Fortfarande är det utan tvivel tätbefolkat, men år 2050 beräknas landet ha förlorat runt 30 miljoner invånare, motsvarande tre gånger Sveriges befolkning, jämfört med toppnoteringen. Då väntas Japan ha runt 100 miljoner invånare.

Medan Lagos, Kinshasa, Bombay och Delhi växer så att det knakar och enligt FN väntas parkera i topp på listan över världens största städer år 2100 möter Tokyo, som hittills brukat kallas världens största storstadsområde, en annan framtid.

– Tokyos befolkning ökar fortfarande något eftersom unga människor från andra ställen i Japan flyttar in. Det är ett ekonomisk rationellt beteende när det är i Tokyo de bästa universiteten och jobben finns. Men eftersom befolkningen i hela Japan nu minskar snabbt är det bara en tidsfråga innan det sker också i Tokyo, säger André Sorensen, professor i befolkningsgeografi vid University of Toronto till DN.

– Troligen inträffar det väldigt snart att befolkningstillväxten vänds till en nedgång. Det ska bli intressant att se hur pandemin påverkar det här, fortsätter han.

Japan på 1980-talet var en enorm framgångssaga. Priserna på mark i centrala Tokyo nådde ständigt nya höjder. Kurserna på börsen satte nya rekord. Världens blickar vändes mot det japanska undret. De olympiska spelen 1964 i Tokyo hade betytt en start på moderniseringen av nationen. Snabbtåget Shinkansen, nybyggda skyskrapor och ny teknik revolutionerade landet.

Åren 1990-1991 sprack bubblan. Det stod klart att inga skyskrapor, inte ens de i Tokyo kunde nå hur högt som helst. Det tog 20 år av dåliga tider. Sen spirade marknaderna något, men i stort sett har ingen större tillväxt skett sedan kraschen.

Däremot kan Tokyos utseende i dag förklaras av boomen på 1980-talet.

– När markpriserna sköt i höjden byggdes det längre och längre ut från centrum. Att utbredningen av staden blev större än normalt var möjligt eftersom Tokyos transportsystem är

så bra. Folk flyttade ut till platser 40-50 kilometer från centrum. Därifrån pendlade de in till sina arbetsplatser i centrum. Men det är där man nu ser en massa tomma hus och lägenheter. De borde troligen aldrig ha byggts från början, säger André Sorensen – vars bok The Making of Urban Japan, som utkom 2002, allmänt anses ha skapat förståelse för japansk stadsplanering i omvärlden.

När markpriserna inte längre verkade så avskräckande och lokala myndigheter betalade ut subventioner byggdes nya höghus i centrala Tokyo.

– Varje gång det står ett nytt hus klart i centrala Tokyo ökar problemen med tomma lägenheter på andra håll. Det sker nu framför allt i Tokyos förorter, säger den kanadensiske professorn.

Storstadsområdet Tokyo brukar sägas ha cirka 37 miljoner invånare och beräknas ofta vara störst i världen i sitt slag. Men allt beror, enligt Sorensen, på var man sätter gränsen för staden och hur man räknar.

– Det har länge varit relevant att kalla Tokyo för det största enskilt funktionellt fungerande urbana området i världen. Men om man istället talar om den största urbana regionen så är det Shanghai-området i Kina. Där bor 150 miljoner människor i ett område vid mynningen av Yangtzefloden, med flera stora städer: Shanghai, Hangzhou, Ningbo och Nanjing. De binds i dag ihop med höghastighetsjärnväg. Just järnvägen som minskat avstånden i tid har gjort det svårare att säga vilken som är den största urbana ytan i världen, menar André Sorensen.

Tokyo står på många vis på sin topp. Trots sin storlek har staden skapat ett av de högst utvecklade och mest effektiva systemen i världen för allmän kommunikation. Dussintals tunnelbane- och tåglinjer förflyttar dagligen miljontals pendlare över hela storstadsområdet.

Arbetslösheten ligger på under 3 procent. Tokyo är också en av världens säkraste storstäder. Kriminaliteten i Japan sjönk under 2020 för sjätte året i rad, till sin lägsta nivå sedan andra världskriget, enligt den nationella japanska polisen, NPA. Delvis beroende på att antalet brott minskat kraftigt på grund av coronapandemin.

Hur väntas den kommande befolkningsminskningen påverka Tokyo?

– Den märks redan på så sätt att hela Japan - under 1900-talet hade en stark tillväxt som berodde på befolkningstillväxt och urbanisering. (Japan beräknas i dag urbaniserat till över 90 procent). Nu har den ekonomiska tillväxten sedan länge stannat av och det påverkar en generation av unga människor som är i 20-årsåldern, den första generation som har sämre ekonomiska möjligheter än sina föräldrar. Unga skaffar färre barn och gör det senare eftersom de inte har säkra jobb. Det i sin tur snabbar på befolkningsminskningen, särskilt som Japan tar emot få människor med utländsk bakgrund, säger André Sorensen.

Japan är det första ekonomiskt utvecklade landet som står inför den här utvecklingen. Kan omvärlden lära sig något av Japan?

– Det är svårt att överföra policyprogram mellan olika förhållanden. Men när vi i Europa och Nordamerika snart går igenom samma sak som Japan och får ett slut på befolkningstillväxten och urbaniseringen är det dags att se att dessa båda faktorer varit större krafter i den ekonomiska utvecklingen än vad vi kanske förstått. Det är inte bara dåligt. Klimatfrågan blir då kanske lättare att handskas med. Världen kan troligen inte försörja 11 miljarder människor som vi hade räknat med om 50–60 år. Men det skapar nya problem, särskilt för unga. Hur ska vi till exempel strukturera våra arbeten och vår ekonomi? frågar sig professorn i befolkningsgeografi.

Hur har förberedelserna inför OS påverkat Tokyo?

– Ett problem med OS är att det fortfarande är osäkert vad det kommer att bli av det. Eller om det kommer att ställas in i sista minuten. I alla händelser kommer den positiva effekt man hoppats på att utebli. OS kommer inte att ses som en god investering. Tvärtom blir det en enorm förlustaffär. Det är inte konstigt att många människor är emot arrangemanget. Nu är första gången under hela pandemin som samhället stängts ned. Invånare är inte glada att det ska komma folk från hela världen och kanske föra med sig nya virusvarianter. Men för regeringen är det svårt att dra sig ur och stoppa OS. Mycket pengar har redan spenderats. I efterhand kommer invånare i Tokyo troligen att se på det här som tragiskt dålig tajmning.

På ett annat sätt, menar André Sorensen, har Tokyo-OS påverkat andra delar av Japan negativt. När Tokyo hade utsetts till OS-värd

började stora investeringar ske där. Pengarna försvann då från nordöstra Japan, där återuppbyggnaden efter jordbävningen och tsunamin 2011 de senaste åren gått väldigt långsamt.

– Alla byggnadsjobb har varit i Tokyo. Koncentrationen har påskyndat den ojämna utvecklingen mellan Tokyo och resten av Japan. Konsekvensen av OS blir troligen därför en växande skillnad mellan Tokyo och övriga landet.

Vad som här kommer att beskrivas visade sig 30 år senare ha utmynnat i en lärdom som verkar ha hjälpt stora delar av världen att mobilisera. Japan tycks ha fungerat som ett varnande exempel. Därför tvekade inte länder och centralbanker att ta till storsläggan för att möta coronapandemin.

Det här var läxan som lärdes.

Under 1980-talet blev fastighetspriserna i Japan sex, sju gånger högre. Självförtroendet bara växte. Den japanska modellen verkade oövervinnerlig.

Efter den så kallade Plaza-överenskommelsen 1985 hade kursen stärkts på den japanska yenen från 240 till 120 yen per dollar. Den japanska centralbanken sänkte räntan kraftigt och regeringen sänkte skatterna. Cocktailen blev explosiv.

Japanska företag, översköljda av kapital och med råstark valuta, gjorde spekulativa köp av fastigheter över hela världen. Mark i Ginza-distriktet i centrala Tokyo rapporterades vid något tillfälle ha sålts för som mest över 700 000 dollar per kvadratmeter.

– En del prisexempel före kraschen är kanske delvis myt, men helt klart var det en bubbla av enorma proportioner. Om man i dag oroar sig för bostadspriser i Sverige går det inte att jämföra med hur det var i Japan då, säger Claes Måhlén, chefsstrateg på Handelsbanken.

Bubblan sprack 1990–91.

– Prisfallet blev som mest omkring 50 procent på nationell basis och pågick in på 2000-talet. Men det senaste decenniet har fastighetspriserna klättrat uppåt igen, säger Claes Måhlén.

Utvecklingen har i efterhand fungerat som en varning för hur man *inte* ska hantera bubblor som spricker.

– Felet som Japan då gjorde var att reagera för långsamt med penningpolitiken och finanspolitiken. Man drogen benen efter sig och väntade. Sänkte räntan stegvis och långsamt.

Följden blev en nedgång som varade i decennier.

– Avtrycket det satte på resten av världen syntes både i samband med finanskrisen och under pandemin. För att en kris inte ska få spridningseffekter till hela samhället måste man vara mycket snabbfotad och omedelbart framme med brandsläckaren. Det mandatet har centralbankerna. Fed var så tidigt ute under pandemin att marknaden inte förstod vad den höll på med, säger Claes Måhlén, om den amerikanska centralbankens räntesänkningar förra året.

De japanska erfarenheterna, understryker han, har definitivt påverkat policymakare runt om i världen.

I dag är Tokyo inte längre dyraste platsen i världen att köpa en lägenhet. I till exempel London kostar en lägenhet i snitt 10–20 procent mer än i Tokyo, enligt Numbeo, som jämför priser på fastighetsmarknaden.

Hur Japan klarat de 30 år som gått sedan bubblan brast sammanfattar Handelsbankens chefsstrateg med orden: Inte särskilt väl.

Samtidigt är Japan ett land som fungerar väldigt väl på många sätt. Någon katastrof är det inte, säger han.

– Men Japan utnyttjade inte krisen till att reformera ekonomin utan puttade problemet framför sig. Och staten fortsätter att sätta sig i skuld hos de japanska hushållen och därmed skjuta svårigheterna på framtiden. Den förre premiärministern Shinzo Abes ekonomiska politik skulle bestå av tre pilar: aggressiv penningpolitik, aggressiv finanspolitik och strukturreformer. Det blev aldrig något av med reformerna, säger Claes Måhlén.

Japan har inte bara problem med en krympande befolkning, utan framför allt med en minskande skara yrkesverksamma som andel av befolkningen.

– Men för dem i arbetsför ålder betyder den krympande arbetskraften att de har ganska lätt att skaffa jobb. Och arbetslösheten kommer fortsätta att vara låg, förutser Claes Måhlén.

Torbjörn Petersson

torbjorn.petersson@dn.se

Fakta. 88 miljoner i världens största stad år 2100

Tokyo brukar toppa listan över världens största städer. Enligt FN:s rapport om urbanisering 2018 bodde då över 37 miljoner invånare i storstadsområdet Tokyo.

1. Tokyo 37,4 miljoner.

2. Delhi 29,4 miljoner

3. Shanghai 26,3 miljoner

4. Sao Paulo 21,7 miljoner

5. Mexico City 21,6 miljoner

6. Kairo 20,1 miljoner

7. Bombay 20,0 miljoner

8. Peking 19,6 miljoner

9. Dhaka 19,6 miljoner

10. Osaka 19,3 miljoner

Tokyo brukar ofta benämnas världens största stad med sina 37 miljoner invånare i storstadsområdet. År 2100 finns den japanska staden inte med bland de tio största städerna, enligt en beräkning som gjorts av Global Cities Institute, som publicerats i bland annat tidskriften Newsweek. I botten för beräkningarna om framtidens urbanisering ligger även en FN-prognos.

Här är listan över de tio städer som väntas vara störst år 2100. Den toppas av tre städer i Afrika.

1. Lagos, Nigeria (88 miljoner)

2. Kinshasa, Kongo (83 miljoner)

3. Dar es-Salaam, Tanzania

(74 miljoner)

4. Bombay, Indien (67 miljoner)

5. Delhi, Indien (57 miljoner)

6. Khartoum, Sudan (56 miljoner)

7. Niamey, Niger (56 miljoner)

8. Dhaka, Bangladesh (54 miljoner)

9. Kolkata, Indien (52 miljoner)

10. Kabul, Afghanistan (50 miljoner)

Av

/Torbjörn Petersson

Torbjörn Petersson är reporter och ingår i DN:s lag som ska bevaka OS i Tokyo på plats i sommar. Han är tidigare korrespondent i Asien och ska med Stockholm som bas åter börja bevaka Kina och Asien.

dn.se/av/ torbjorn.petersson

+ Följ reportern

09 Linus Larsson: I praktiken kontrolleras internet av några få aktörer

Det enorma haveriet slog ut sajter över hela världen. Det visar hur sårbart det är att vi förlitar oss på några få gigantiska företag för att driva stora delar av nätet.

Det har hänt ett par gånger nu. Plötsligt blir en viktig webbplats omöjlig att nå. Sedan en till, ytterligare en och snart framstår det som att halva internet har brakat samman. Vid lunchtid, svensk tid i går, blev det omöjligt att nå en lång rad viktiga mediesajter och andra webbplatser. New York Times, BBC, Financial Times och flera andra. I Sverige påverkades Svenska Dagbladet.

Av allt att döma berodde haveriet på ett tekniskt fel hos Fastly, som tillhandahåller servertjänster till företag som kan lägga filer hos dem för att slippa krångla med lagring och distribution själva.

Det är praktiskt, ekonomiskt och i de flesta fall effektivt. I princip alla större sajter gör det. Men det har också centraliserat internetdrift till några få, globala jätteföretag och tisdagens haveri visar hur illa det kan gå när någon av dessa klappar ihop.

För när en handfull bolag – Cloudflare, Amazon, Fastly, Google, Akamai för att nämna -

några – kontrollerar en så stor del av internet, då blir det också sårbart. Fel hos en av dem blir till ett fel på tusentals eller ännu fler sajter.

Det har hänt förr och det kommer hända igen.

Den här gången tycks det ha lösts relativt snabbt, men det visar ändå på ett dilemma: Digitalisering gynnar stordrift. Det finns massor att vinna på att förlita sig på tjänster som Fastlys. Och Fastly har i sin tur mycket att vinna på att växa och bli en global aktör.

Men priset vi betalar är vad som på engelska kallas ”single point of failure” – när det går fel på den här punkten, ja då går det fel överallt.

Linus Larsson

linus.larsson@dn.se

”Ny narkotikaut-redning måste få utreda avkriminalise-ring”

Efter sommaren ska regeringen presentera direktiv för en ny narkotikautredning. Vi är, liksom socialminister Lena Hallengren (S), skeptiska till avkriminalisering. Men vi menar att det är viktigt att

avkriminalisering får prövas av utredningen. Annars kommer utredningens trovärdighet att misstänkliggöras, skriver Bengt Westerberg och Sven-Olov Carlsson.

DN. DEBATT 210618

Regeringen tycks äntligen vara på väg att tillsätta den narkotikautredning som både riksdagen och många narkotikadebattörer länge har krävt. Utredningsdirektiven ska presenteras efter sommaren. Den svenska narkotikapolitiken måste utvärderas ordentligt och internationella erfarenheter systematiskt samlas in.

För att utföra det uppdraget krävs en utredning som får reella förutsättningar att beställa relevanta utvärderingar och söka ny kunskap.

Förr var det vanligt i Sverige med statliga utredningar som arbetade under flera år och som hade möjlighet att beställa ambitiösa forskningsrapporter. Vi tror att det är precis vad som krävs när det gäller narkotikapolitiken. Det är alltså hög tid att väcka en gammal god svensk utredningstradition till liv: en bred parlamentarisk utredning som får både resurser och tid.

Det är angeläget att den nya utredningen får ett brett mandat som ger möjlighet att vända på alla stenar. Bara så kan vi få underlag för en, så långt det är möjligt, evidensbaserad narkotikapolitik.

En stor majoritet i Sverige är överens om att icke-medicinsk användning av narkotika ska vara förbjudet. Det gäller även flertalet av dem som är kritiska mot dagens narkotikapolitik.

I Sverige är eget bruk och innehav för eget bruk straffbart. Det kan enligt lagen i värsta fall resultera i sex månaders fängelse. Denna rättsliga ordning infördes för tre decennier sedan. Undertecknad BW medverkade som politiker till den och undertecknad SOC arbetade utanför politiken för att få den till stånd.

De som menar att den politiken har varit framgångsrik brukar peka på att kriminaliseringen innebär att det ofta är polisen som först upptäcker bruk, att många unga uppger att förbudet är ett viktigt skäl för att avstå och att narkotikaanvändningen är förhållandevis låg bland unga. Andelen 15–16-åringar som under den senaste månaden har använt cannabis är i Sverige cirka 3 procent, vilket innebär att Sverige ligger på plats 31 av 35 europeiska länder.

Kritikerna däremot menar att den har misslyckats. De pekar på att konsumtionen har ökat något bland unga vuxna och att den svenska narkotikadödligheten är näst högst i Europa och de menar att kriminaliseringen avskräcker brukare från att söka hjälp.

De förespråkar en avkriminalisering av det slag som för tjugo år sedan genomfördes i Portugal. Förbudet mot narkotikaanvändning finns kvar där, men i stället för straff väntar vid överträdelse en civilrättslig reaktion: brukaren ska inställa sig hos en kommission, som informerar om riskerna med narkotika och erbjuder behandling. En avkriminalisering föreslogs i våras av den norska regeringen, men avvisades nyligen av Stortinget. Diskussionen i Norge lär dock fortsätta.

Ett principiellt argument mot kriminalisering är att det är tveksamt att straffa en person för att ha prövat en otillåten substans om det inte skadar någon annan. Det kan vi hålla med om. Men man kan inte bortse från att intaget ofta drabbar andra. Så kan det vara även när det handlar om cannabis. Den har blivit allt starkare, vilket ökar risken för beroende och psykotiska problem. Att fängelse finns i straffskalan motiveras dock enbart med att det krävs för att polisen ska kunna ta urin/blodprov. I praktiken utdöms aldrig fängelse för bara eget bruk. Med en civilrättslig reaktion försvinner möjligheten till urin/blodprov, men vi skulle gärna se att den fanns även utan fängelse i straffskalan.

Vi tror inte att det är särskilt vanligt att brukare på grund av straffbarheten avstår från att söka hjälp. Den ges ju av socialtjänsten eller hälso- och sjukvården utan att polisen blandas in. En studie i Malmö visar att närmare 90 procent av dem som dog av en överdos hade haft kontakt med vården. Behandlingsinsatserna har också ökat under det senaste decenniet, men kvaliteten bedöms i många fall vara undermålig. En åtgärd för att råda bot på detta skulle vara att, som en statlig utredning föreslog redan för tio år sedan, lägga över ansvaret för beroendevården på hälso- och sjukvården.

Även om få på grund av straffbarheten avstår från att söka hjälp så kan det finnas skäl att erbjuda en alternativ påföljd för den som döms, men som vill slippa hamna i polisens belastningsregister. Ärendet borde kunna helt avskrivas om vederbörande genomgår en behandling som är framgångsrik.

Ibland hävdas att personer, som själva är påverkade, av rädsla för konfrontation med polisen kan avstå från att slå larm om en kamrat har tagit en överdos. Risken för det är liten, men den kan inte nonchaleras. För att minimera den borde man kunna införa en ”den barmhärtiga samaritens lag”, som innebär att polisen inte ingriper mot personer som råkar befinna sig tillsammans med en akut hjälpbehövande.

Det sägs också att kriminaliseringen innebär att polisen lägger orimligt mycket resurser på att jaga småbrukare. Men även vid avkriminalisering förutsätts i regel att polisen ska spela en viktig roll för att upptäcka bruk, så det är oklart varför det skulle leda till några stora besparingar.

Ett problem med avkriminalisering är att den av många skulle kunna uppfattas som att samhället tonar ner risken med narkotikabruk. Användningen bland unga är genomsnittligt större i länder som har avkriminaliserat än i länder där bruket är straffbart. I Norge har polisen noterat en attitydförändring i den riktningen redan under den debatt som har föregått förslaget om avkriminalisering.

Ett definitivt misslyckande för dagens narkotikapolitik är den höga dödligheten. Ibland skylls kriminaliseringen även för den. Det sägs att avkriminaliseringen i Portugal ledde till minskad dödlighet. Det är sant att dödstalen sjönk i samband med avkriminaliseringen, men samtidigt vidtogs en rad andra åtgärder som sannolikt är en viktigare förklaring. Dessutom har dödstalen på senare år åter stigit. Det kan också noteras att den högsta dödligheten i Europa finns i ett av de länder som har avkriminaliserat, nämligen Estland (för

att inte tala om de delar av Nordamerika där narkotika är legaliserat).

Vår slutsats är att man måste finna andra förklaringar till den höga dödligheten i Sverige. En är sannolikt en utsatt social situation för många unga vuxna, en annan läckage från den legala förskrivningen av metadon vid läkemedelsassisterad behandling och en tredje den tidigare nämnda undermåliga behandling som erbjuds dem med beroende. Tidigare var också försäljningen av fentanyl en viktig orsak, men dödligheten på grund av den har efter en dom minskat kraftigt. Den totala dödligheten har gått ner under senare år, men ligger fortfarande orimligt högt.

Narkotikapolisen Lennart Karlsson gav nyligen en god bild av hur svårt narkotikapolitik är: *”Narkotikapolitiken är komplex. Det är inte en bit som ska passa. Det är flera som ska passas in på samma gång. Och om man försöker ersätta en bit med en annan så kan hela pusslet gå i baklås. Förmågan att se hela pusslet, eller som det så populärt brukar heta ’hålla flera tankar i huvudet samtidigt’, är helt avgörande för att inte landa fel.”* Vi kan inte annat än instämma.

Det är viktigt att även avkriminalisering får prövas av utredningen. Om det inte tillåts kommer avkriminaliseringsanhängarna att fortsätta misstänkliggöra inte bara dagens narkotikapolitik utan även utredningens trovärdighet. Vi är i likhet med socialminister Lena Hallengren (S) skeptiska till avkriminalisering, men vi menar alltså att utredningen ändå bör få pröva även den frågan.

Bengt Westerberg, tidigare socialminister och vice statsminister (L)

Sven-Olov Carlsson, tidigare förbundsordförande IOGT-NTO och internationell president i World federation against drugs

09 Grönt ljus för Volvos klimatmål

AB Volvos klimatmål håller för att nå Parisavtalets 1,5-gradersmål, enligt en granskning från Science Based Targets Initiative (SBTI). Det innebär att målen är granskade och vetenskapligt validerade för att nå 1,5-gradersmålet 2050.

– Volvokoncernens mål är de mest ambitiösa i branschen, säger buss- och lastbilstillverkarens vd Martin Lundstedt.

Volvo ska enligt sina klimatmål få ned utsläppen med 40 procent per fordonskilometer

till 2030, jämfört med nivån 2019. 2050 ska nettonollutsläpp ha uppnåtts.

TT

09 Attendo slopar kritiserat bonussystem

Vårdföretaget Attendo slopar sitt omdiskuterade bonussystem för operativa chefer.

– Den här debatten som överskuggar allting annat som vi gör... då står inte den i proportion till nyttan, säger vd Martin Tivéus till SVT.

Attendo hamnade i blåsväder efter att det avslöjats missförhållanden kring hanteringen av coronapandemin, därefter framkom det att företagets chefer fått stora bonusutbetalningar under pandemiåret. Enligt Tivéus kommer inte heller han själv att lyfta någon bonus. **TT**

09 Stigande villapriser – men mäklare spår inbromsning

På ett år har genomsnittspriset för en villa i Sverige stigit med hela 20 procent, enligt Svensk Mäklarstatistik. Men nu varnar branschen för en inbromsning i prisstegringen.

Snittpriset på villor som såldes i maj i Stockholm var nästan 7,5 miljoner kronor. I Göteborg var det drygt sex miljoner och i Malmö 5,6 miljoner kronor. På årsbasis betyder det en ökning på 20 procent för riket, 24 procent för Storstockholm, 19 procent för Storgöteborg och 23 procent för Stormalmö.

Den exempellösa prisuppgången antas bero på pandemin. Köparna söker större bostäder då de räknar att fortsätta att arbeta från hemmet. Men i och med att vaccinationsprogrammet tar fart tror Mäklarsamfundets vd Björn Wellhagen att pandemieffekten dämpas.

– Det är inte osannolikt att prisutvecklingen mattas något när våra konsumtionsmönster faller tillbaka till hur det var innan pandemin.

Det är en tro som delas av andra.

– Jag tror det bara är en tidsfråga innan säljarna får känna på motstånd, säger Bjurfor Stockholms vd Fredrik Kullman.

Även priserna på bostadsrätter har ökat under pandemin, men inte alls lika mycket som för villorna.

Dan Lucas

dan.lucas@dn.se

09 Företagsakuten utökas tre månader

Regeringen förlänger det statliga kreditgarantiprogrammet, den så kallade Företagsakuten, med tre månader. Den förlängs från 30 juni till 30 september i år.

”I nuläget är behovet av Företagsakuten begränsat, men innan likviditetsstödet avslutas vill regeringen kunna bekräfta en bred och tydlig återgång i ekonomin varför insatsen nu förlängs till att även gälla tredje kvartalet 2021”, skriver regeringen i ett pressmeddelande.

Företagsakuten är tänkt att underlätta för små- och medelstora företag som fått ekonomiska svårigheter under pandemin, och innebär att staten garanterar 70 procent av nya banklån till drabbade företag.

TT

09 Tobaksjätte ändrar intäktsprog-nosen

Tobaksjätten British American Tobacco reviderar nu upp sin intäktsprognos i samband med att man ser en större efterfrågan på bland annat e-cigaretter. Enligt företaget har man fått 1,4 miljoner konsumenter att använda produkter som e-cigaretter och nikotinpåsar, bland annat i USA där exempelvis smaksatta cigarrer kan komma att förbjudas.

Prognosen skrivs till fem procents intäktsökning från tidigare kommunicerade 3–5 procent. **TT**

09 Hushållen håller i pengarna

Hushållens konsumtion minskade med 5,1 procent i april jämfört med månaden före, enligt preliminära siffror från Statistiska centralbyrån (SCB).

Jämfört med motsvarande månad 2020 steg konsumtionen med 7,5 procent i april.

I mars ökade hushållens konsumtion med 5,4 procent jämfört med motsvarande månad året före. Statistiken är korrigerad för kalendereffekter och, när det gäller jämförelsen mellan april och mars, säsongsvariationer.**TT**

09 Skräpgeneralen ska se till att parkerna är välstädade

Med sol och sommar kommer också – som ett mycket oönskat brev på posten – skräpet.

– En utmaning på flera plan, konstaterar Anna Haglund, Stockholms nya skräpgeneral.

Klockan 04.30 i måndags morse gick Ahmed Kahn till jobbet i Rålambshovsparken. Då låg skräpet efter helgens nationaldagsfirande och studentfestande utspritt som en matta över parken. ”En katastrof”, beskrev Ahmed situationen när DN träffade honom vid 8-tiden på morgonen. Då hade han och en kollega redan samlat ihop allt skräp i säckar – de flesta stockholmarna slapp alltså se den omfattande nedskräpningen.

– Det är mest en massa förpackningar som kan kopplas till mat och dryck, konstaterade Ahmed som avböjde att fotograferas när han knöt ihop den sista säcken.

Att hans jobb gör både nytta och skillnad är dock tydligt för honom, vilket han tycker känns bra.

För Anna Haglund – som sedan en månad är den person som ska samordna allt som har med nedskräpning av stadens parker och gator – handlar det nya jobbet om en rivstarta.

– Vi kraftsamlar inför sommaren, lovar hon samtidigt som hon vittnar om att pressen på henne och alla medarbetare är hög.

Samtidigt vill hon sticka ut hakan:

– Om man kommer till Rålis och det ser ut som en soptipp – då kanske man ska ta en funderare på var felet ligger. Är det den som inte hunnit städa eller den som skräpat ned?

Drygt 1 000 lovlediga skolungdomar och 85 extra så kallade stockholmsvärdar, som anställs i tio månader, ska hur som helst se till att det städas. I parkerna gäller att alla entreprenörerna ansvarar för att det börjar

städas i tid, varje dygn. För Ahmed Kahn betyder mycket skräp lika med tidig morgon.

– Vi har flera utmaningar. En är att behovet av städning är väderberoende, ungefär som snöröjningen. Den andra är givetvis att få människor att ändra attityd; om alla tog med sig de förpackningar hem som de lyckas ta med sig till parken skulle det se helt annorlunda ut, konstaterar Anna Haglund.

En annan oönskad företeelse är att antalet ”tjuvtippar” ökar. Så väl byggföretag som privathushåll som renoverar fastigheter dumpar helt enkelt rivningsmaterial utomhus.

– Det sker förstås inte i Rålambshovsparken, men allt oftare i buskage och skogspartier hittar vi den typen av skräp. Det ser väldigt illa ut och kan också vara miljöfarligt, konstaterar Anna Haglund.

Hon ska arbeta brett – och samordna så väl trafikkontoret (som har ansvar för städningen längs med gatorna) och de tretton stadsdelarnas (som ansvarar för parker och grönområden) arbete med frågan.

Involverade är också exploateringskontoret, alla de entreprenörer staden anlitar, fastighetsägare och privata byggherrar.

– Målet är att vi ska jobba smartare, mer effektivt och miljövänligare. Alla avtal ska ses över och goda exempel spridas, säger hon som ska hålla koll på fyra olika entreprenörer och sjutton olika driftavtal som tecknats.

Flera nya grepp testats i jakten på en renare stad. Skräpkorgarna ska bli mer fågel- och

råttsäkra och möjligheten att källsortera på plats ska förbättras – det är några av dem.

Just nu pågår också ett försök med 37 skräpkorgar med ultraljudssensorer som säger till när det närmar sig tömningsdags. Nästa år ska hela stadsdelarna Farsta och Skarpnäck utrustas med dessa papperskorgar i ett storskaligt försök.

– Det handlar om att jobba smartare, ta den digitala tekniken till hjälp – vi ska ju inte åka ut och tömma om det inte är fullt, det leder ju bara till onödig trafik, säger Anna Haglund.

Utöver det fortgår stadens satsning på solcellskomprimerade skräpkorgar. De är av modell större och skärpet pressas ihop för att man ska få plats med mer. I dag finns det 1 059 stycken utplacerade på strategiska platser runt om i stan. Det är en ökning med 200 under det senaste året.

Totalt har staden drygt 11 000 skräpkorgar. Av dem står hälften på gatumark och tillhör trafikkontoret, resten är stadsdelarnas och finns till exempel i parker och grönområden.

Stockholm stad säger sig veta var det behövs extrainsatser när vädret är vackert. Hornsberg, Rålis och Tanto är hot spots.

Finns det verkligen tillräckligt med skräpkorgar där?

– Jag kan tyvärr inte svara på det i dag. Vi håller på med en inventering och kartläggning av hela verksamheten. I augusti har jag en bättre bild.

– Men vi vet ju som sagt var människor och skräpmängd ökar med antalet soltimmar. Där försöker vi städa frekvent.

Ulrika By

ulrika.by@dn.se

Fakta. De ansvarar för - renhållningen i parkerna

Stockholms stads trafikkontor sköter renhållning av gator och torg samt parkerna Kungsträdgården, Berzelii Park, Strömparterren, Norra Bantorget och Järva friområde.

Varje stadsdelsförvaltning sköter övriga parker inom sitt stadsdelsområde.

09 Lättare för hemlösa att vaccineras

Via frivilligorganisationer och kyrkor erbjuder SL 7 500 enkelbiljetter för att göra det lättare för hemlösa och socialt utsatta att vaccinera sig.

Tanken är att biljetterna ska möjliggöra resor till och från vaccinationsmottagningar, uppges det i ett pressmeddelande.

– Det ska vara lätt för alla att få sin vaccination. Nu vill vi se till de som i vanliga fall har en särskilt utsatt situation och göra en extra insats för att även hemlösa och utsatta lättare ska

kunna resa och vaccinera sig, säger Kristoffer Tamsons (M), trafikregionråd och ordförande för SL.

Trafikförvaltningen erbjuder varje år hemlösa 15 000 enkelbiljetter för resor till exempelvis härbärgen och läkare. Nu delas ytterligare 7 500 biljetter ut.

Fem organisationer, bland andra Stadsmissionen, får biljetter att dela ut till behövande. Beslutet ska fungera som ett komplement till regionens arbete att vaccinera socialt utsatta.

Andreas Nordström

andreas.nordstrom@dn.se

09 Tre nya mottagningar öppnar i veckan

I veckan öppnar nya vaccinationsmottagningar i Hallstavik, Farsta och Vallentuna. Det innebär att det sammanlagt finns 30 vaccinationsmottagningar i Stockholms län.

– Utbyggnaden sker i den omfattning som tillgången på vaccin möjliggör, säger hälso- och sjukvårdsregionrådet Anna Starbrink (L) i ett uttalande.

För knappt en vecka sedan meddelade Region Stockholm att nya mottagningar öppnar i Järfälla, Märsta, Åkersberga, Södertälje och i

innerstaden. Vaccinsamordnare Magnus Thyberg uppger att fler är att vänta.

– Fler enheter, både mobila och stationära, kommer att öppna kommande veckor, säger han.

Andreas Nordström

andreas.nordstrom@dn.se

09 Ytterligare en begärs häktad för mord i Husby

En man har begärts häktad för dödsskjutningen i Husby i nordvästra Stockholm förra veckan. Mannen anhölls i lördags och begärs nu häktad på sannolika skäl misstänkt för mord.

En annan man är redan häktad i ärendet, på sannolika skäl misstänkt för mord. Han häktades under måndagen i sin utevaro av Svea hovrätt.

Dödsskjutningen ägde rum den 31 maj. Den skjutne, en man i 25–30-års åldern, fördes skadad till sjukhus där han avled.

DN

dn@dn.se

09 Kulturministern kallar Operans styrelseordföra nde till möte

Efter DN:s granskning om Kungliga Baletten kallar kulturminister Amanda Lind (MP) Operans styrelseordförande till ett möte.

”Så att en trygg arbetsmiljö fri från trakasserier säkras på alla nivåer”, skriver Amanda Lind i en kommentar.

Även dansarna kallas till ett nytt stormöte med ledningen, visar ett internt mejl DN tagit del av.

DN kunde på måndagen berätta om den kränkande nakenbild som skakat Kungliga Baletten, Operans danskompani. Samtidigt berättade 13 nuvarande dansare om arbetsmiljöproblem och att det internt finns en utbredd rädsla för repressalier om man påtalar missförhållanden på arbetsplatsen.

Kultur- och demokratiminister Amanda Lind (MP) skriver i en kommentar till DN att hon tar uppgifterna som framkommit på största allvar, samt att hon vill diskutera frågorna med Operans styrelseordförande.

”Kulturdepartementet följer noga arbetet för en god arbetsmiljö, ökad jämställdhet och mot trakasserier, bland annat inom ramen för de - årliga ägardialogerna. Min bedömning är att det pågår ett aktivt arbete på våra kulturinstitutioner, men det som uppkommit är allvarligt. Därför kommer jag ha ett avstämningsmöte med Operans ordförande och diskutera den problembild som framkommit, så att en trygg arbetsmiljö fri från trakasserier säkras på alla nivåer”, skriver Amanda Lind.

Sent på måndagskvällen, efter att DN:s granskning om Kungliga Baletten publicerats digitalt, skickade Operans vd Birgitta Svendén ett uttalande till samtliga medarbetare i kompaniet.

Hon uppmuntrar i uttalandet medarbetarna att själva läsa granskningen, som hon menar är ”mycket välskriven” och fångar upp ”många av de känslor som existerar i kompaniet på ett bra

sätt”. Samtidigt meddelar Svendén att hon och hr-chefen på torsdag deltar i ytterligare ett stormöte med dansarna, för att då beskriva vilka åtgärder man planerar att vidta för att förbättra arbetsmiljön när dansarna återvänder efter sommaruppehållet.

Operans styrelseordförande Lena Olving säger efter att hon läst DN:s granskning att hon har fullt förtroende för att den operativa ledningen tar frågor rörande arbetsmiljön på stort allvar.

– Artikeln innehåller, oavsett vad som stämmer eller inte, anklagelser som både ledning och styrelse måste ta på allvar. Den indikerar att det finns en grupp av människor som anklagar en grupp i ledningen i ett antal olika frågor. Det måste man respektera och hantera, säger Lena Olvin.

Hon var en av flera i operaledningen som tidigare under våren mottog ett anonymt brev där balettledningen kritiserades för dess agerande efter att en kränkande nakenbild spridits inom danskompaniet. Lena Olving berättar nu att styrelsen besvarade brevet och att svaret överlämnades till dansarnas fackliga representanter:

– En styrelse kan inte hantera ett anonymt brev där det inte framgår vems kritik man ska bemöta. Men den här gången gjorde vi ett speciellt undantag och hänvisade i svaret tillbaka till att frågorna ska tas upp med ledning, skyddsombud eller fackliga representanter.

Vilka signaler har styrelsen fått kring arbetsmiljön i Kungliga Baletten?

– Det är operativa frågor, och en styrelse hanterar sällan detaljfrågor. Men vi får löpande information om verksamheten och denna typ av händelser ingår i en vd-rapport, så det är klart att vi har blivit informerade.

Har ni förtroende för att ledningen sköter de här frågorna på rätt sätt?

– Styrelsen tillsätter vd, och vd tillsätter sin ledning. Vi har oerhört stort förtroende för vd och hennes bedömning av sin ledning. I annat fall skulle hon inte vara vd, säger Lena Olving och fortsätter:

– Operan har ett bra arbetssätt när det gäller att hantera interna klagomål. Sedan ganska många år tillbaka görs externa oberoende utredningar när klagomål framförs. Man har också inrättat en extern speciell visselblåsarfunktion, men i det här fallet kan man bara konstatera att den inte använts på det viset.

DN:s granskning väcker även reaktioner bland personer som har stått Kungliga Baletten nära. Brendan Collins, lärare på Kungliga Svenska balettskolan och tidigare premiärdansare och balettmästare på Operan säger i en kommentar:

– Jag tycker naturligtvis att det alltid är bäst om olika situationer som uppstår på Operan helst ska lösas internt men om artiklar som skrivs i media kan påskynda organisatoriska förändringar till det positiva är det välkommet. Dansarnas koncentration ska ligga på det konstnärliga och bra ledarskap med ett medvetet arbetsmiljötänk som möjliggör detta måste vara en prioritet. Det gläder mig att Birgitta Svendén tar situationen på allvar, säger Brendan Collins.

Hugo Lindkvist

hugo.lindkvist@dn.se

Agnes Laurell

agnes.laurell@dn.se

09 AI-tekniken kan göra människan till en kugge i maskineriet, igen

Begreppet artificiell intelligens har en air av magisk futurism och ger löften om en rationell framtid. Saga Cavallin läser nya boken ”The atlas of AI” där Kate Crawford visar att tekniken riskerar att

försämra villkor på arbetsplatser och spä på rasprofilering.

Borde vi låta artificiell intelligens styra integrationsåtgärder?

Mattias Beijmo skriver i Aftonbladet (25/5) om fördelarna med att ersätta politiker med AI-system. När man i Schweiz och USA låtit AI ”sköta utlokaliseringen av nyanlända” har det ”föga oväntat” skapat en ”mer framgångsrik integration”. Enligt Beijmo sker detta för att systemet är oberoende av ”mobben på Twitter och opinionsmätningar”.

Samtidigt förs en diskussion om huruvida AI-verktyget Krom – som används av Arbetsförmedlingen för sortering av arbetssökande – verkligen fungerar som det ska. I en artikel i DN (7/5) framkommer att många anställda på myndigheten är skeptiska till verktyget. De menar att ”roboten fattar felbeslut som leder till att personer som skulle behöva annan typ av hjälp hamnar i Krom.”

Och nyligen intervjuades Liv Sandberg, den nya Nordenchefen för den kinesiska appen Tiktok i DN (26/5). Hon beskriver hur Tiktok använder ”både artificiell intelligens och fysiska personer” för att säkerställa att innehållet ”inte bryter mot appens regelverk”.

Alltså. AI diskuteras och debatteras på många samhällsnivåer och områden, men alltid enligt samma premisser. Att ifrågasätta den gängse förståelsen av vad AI är faller på sin egen orimlighet. AI, artificiell intelligens, är artificiell och intelligent. Intelligens innebär, enligt såväl Mattias Beijmo som läroböcker inom fältet, rationalitet och oberoende.

Men faktum är att AI varken är särskilt artificiellt, eller så värst intelligent. Det hävdar åtminstone den välrenommerade australiensiska forskaren Kate Crawford i sin bok ”The atlas of AI” som nyligen kom ut på Yale University Press.

Kate Crawford har forskat på artificiell intelligens i över 20 år. Hennes meritlista är imponerande, hon har utöver flera forskartjänster skrivit i Harper’s Bazaar och New York Times, och varit rådgivare åt lagstiftare i FN och Vita huset. I ”The atlas Of AI” tar hon ett pedagogiskt helhetsgrepp på den artificiella intelligensens idéhistoria, politiska implikationer och materiella grundvalar.

Akronymen AI används för en närapå oöverskådlig variation system. Som de inledande illustrationerna visar svänger sig många gärna med AI som ett signalord, utan att specificera närmare vad som faktiskt åsyftas. Som Crawford också påpekar är AI en omtvistad benämning inom datavetenskapliga kretsar, internt används i stället oftast ordet ”maskininlärning”. AI-nomenklaturen kommer framför allt väl till pass när det gäller att skapa opinion, lobba eller hitta investerare. Själva ordet AI besitter i sin mystiska vaghet en air av magisk futurism, det alluderar Sci-fi, ger löften om framtiden och teknikens oändliga möjligheter. När AI åberopas associerar vi till fiktionen, till filmer som ”Her”, ”Blade runner” eller ”Terminator” – vilket är precis vad techmogulerna vill.

Vad AI är, beror helt enkelt på vem du frågar. Mannen på gatan nämner möjligtvis Apples Siri, Amazons molntjänst, Teslas bilar eller Googles sökalgoritm. Frågar du experter inom

djupinlärning, skriver Kate Crawford, ger de förmodligen ett mer obegripligt svar om hur ”neurala nätverk organiserade i dussintals lager tar emot märkt data, blir tillskrivna tyngd och tröskelvärden, och klassificerar data på sätt som inte fullt ut kan förklaras”.

Förenklat kan AI sägas vara datorsystem som sorterar information inom ett visst område. Ett exempel kan vara bilder på bilar tagna med övervakningskameror, där systemet blir ”bättre” på att identifiera bilar ju fler bilder som sorteras. Just detta exempel är kopplat till ett aha-ögonblick i ”The atlas of AI”. Kate Crawford informerar om att när vi i god tro bekräftar för Google att vi ”inte är en robot” för att få tillträde till diverse hemsidor genom att klicka på bilder föreställande bilar, övergångsställen eller gatlyktor, utför vi obetalt sorteringsarbete åt Googles AI-robot. Vi volontärarbetar med att optimera teknik som sedan kan säljas till bland annat privata säkerhetsbolag.

Antagandet att det är möjligt att på artificiell väg skapa intelligens utgår från en föreställning om intelligens som har djupa idéhistoriska rötter – en föreställning som Kate Crawford ställer sig mycket kritisk till. Hon citerar MIT-professorn Marvin Minsky som uttryckte det på följande sätt när han fick frågan om huruvida maskiner kunde tänka: ”självklart kan de tänka; vi kan tänka och vi är som maskiner av kött”.

Crawford tar också upp filosofiprofessorn Hubert Dreyfus som i början av 60-talet beklagade att många ingenjörer ”inte ens tar i beaktande möjligheten att hjärnan hanterar information på fundamentalt annorlunda sätt än en dator”. Dreyfus skrev senare en bok med titeln ”What computers can’t do” där han

påpekade att mänsklig intelligens till stor del är beroende av omedvetna, undermedvetna processer, till skillnad från datorer som kräver att alla informationsprocesser är explicita och formaliserade. Mindre formella aspekter av intelligens måste anpassas eller elimineras efter datorns förutsättningar, vilket gör att datorer hanterar information på ett sätt väsensskilt människans. Androider drömmer inte om elektroniska får. Det går ingen rät linje mellan att skapa en avancerad datasorteringsmaskin och ett undermedvetet.

Kate Crawford menar att det här felslutet är en ”arvssynd” som kommit att prägla hela forskningsfältet liksom synen på AI hos allmänheten. Hon kallar det för en ideologi av cartesiansk dualism, där AI ”förstås som en kroppslös, abstrakt intelligens, avlägsnad från all relation till den materiella världen”. Men AI är, menar Kate Crawford, i allra högsta grad ”förkroppsligat” och beroende av ”naturresurser, bränsle, mänskligt arbete, infrastrukturer, logistik, historia och klassifikation.”

”The atlas of AI” rör sig vitt och brett. Crawford tar läsaren till smutsiga och farliga gruvschakt i Indonesien där de sällsynta metaller utvinns som bygger maskinerna (datorer, mobiler, enorma el- och vattenslukande serverhallar) där AI-systemen har sin hemvist. Hon visar med smärtsam tydlighet hur AI inte alls är artificiellt utan materiellt, och därtill en högst exploaterande kraft.

Kategorisering av människor utifrån utseende eller andra ytliga attribut förekommer inom bland annat AI-teknik för ansiktsigenkänning. Kate Crawford påminner oss om taxonomins

frenologiska och rasbiologiska rötter. I motsats till vad Mattias Beijmo hävdar finns många fall där förmodat ”oberoende” inte alltid inneburit rättvisa. När företag implementerar AI för att gå igenom jobbansökningar sorteras kvinnor bort, när AI används i säkerhetens och övervakningens namn blir utfallet ofta rasprofilering, mörkhyade stämplas som brottslingar och terrorister.

”The atlas of AI” avhandlar också hur AI-teknik motar tillbaka årtionden av arbetsrättslig organisering och framsteg. Vad som beskrivs som teknikutveckling och automatisering är egentligen en backlash. Från att villkoren på arbetsplatser i väst alltmer anpassats efter mänskliga behov, är vi återigen på väg att bli kuggar i ett maskineri, maskinernas helt oumbärliga hjälpredor.

Oavsett om vi jobbar på lager, som matbud, med journalistik eller på Arbetsförmedlingen, tvingas vi förhålla oss till datainsamling som styr och ”effektiviserar” vårt arbete. Som mäter, för statistik, överser och rapporterar hur lång tid det tar att cykla från restaurang till kund, att lasta ett paket, eller vid vilket stycke en läsare tröttnar på en artikel och klickar bort.

Med ”The atlas of AI” vill Kate Crawford få oss att börja prata om AI på ett nytt sätt: inte som något avlägset, framtida och abstrakt. Utan som något som finns här och nu, och som redan formar våra arbeten, vår planet och våra liv.

Saga Cavallin

09 Öst är öst och väst är väst och nu måste de två mötas

Global idéhistoria är ett relativt nytt, växande ämnesområde som drar in forskare från stora delar av världen. En viktig uppgift är att frilägga den bild som kulturerna gör sig om varandra – och därmed bidra till ökad förståelse, skriver Ronny Ambjörnsson.

Väst har alltid varit nyfiken på öst. Folk i väst har undrat och gjort sig föreställningar om Österlandet, allt sedan det funnits skrivna källor. I de gamla grekernas föreställningsvärld framstod Indien som ett underland. Få västerlänningar hade varit där, men det fanns många hörsägner. I Indien levde enhörningen, vild och obändig (men känslig för kvinnlig mildhet), och människor med hundhuvuden. Där fanns inga slavar, alla människor var fria. Indien framstod nära nog som en utopi, långt innan begreppet hittat sin västerländske talesman.

På 300-talet f Kr kom en tillnyktring. Då trängde makedoniern Alexander i spetsen för en grekisk-makedonsk armé över de snötäckta bergen i Hindukush ner i Indus dalgång, och vidare mot Indiska oceanen. Det var ett ytterst märkligt företag, ett krigståg men samtidigt något av en vetenskaplig expedition. I armén ingick vad vi kan kalla geografer, historiker och etnografer – Alexander hade varit elev till

filosofen Aristoteles och hade själv filosofiska intressen. Vad var det som drev honom? Inte bara erövringar, verkar det.

Flera källor hävdar att han lockades av att lösa geografiska problem, andra att det var filosofiska frågor som intresserade honom mest. I Indien fanns det ”nakna filosofer”, män som av ideologiska skäl avvisade alla former av kläder. Dem ville han ha kontakt med. Hur resonerade de? Många ansåg att Alexander kanske inte hade så bestämda mål med sitt sökande. Det främsta skälet kan ha varit hans pothos, en längtan efter att se vad som fanns bortom bergen. Öst har i väst alltid förknippats med längtan och önskningar. Under medeltiden tänktes Paradiset ha sin geografiska hemort i öst, där fanns sagolika skatter men också ett slags mål för längtan – till Österland vill jag fara, heter det i en svenska visa som inte alls har med Indien att göra.

Under sin marsch anlade Alexander ett slags kolonier, grekisktalande städer bland vilka många kom att kallas Alexandria. Han tänkte sig kanske att stadsbefolkningen i dess helhet skulle övergå till att tala grekiska och anta en grekisk kultur, men för de flesta blev utvecklingen den rakt motsatta: den grekiska befolkningen uppgick snart i den indiska och kvar stod några grekiska tempel, monument utan mening. Alexander dog ung, hans besittningar övertogs av hans generaler. Men han tycks in i det sista ha haft en strävan att förena öst och väst. Han lät sina ”officerare” ta sig persiska hustrur och gifte sig själv med en prinsessa från Samarkand. Han ville kanske ena världen, öst med väst, nord med syd.

En fråga man som idéhistoriker ofta får är vem som påverkar vem. Är det öst som påverkar väst? Eller är det tvärtom. I såväl Kina, som Indien och den grekisktalande världen fanns föreställningar om att all materia går att reducera till ett slags grundämnen: jord, vatten, luft samt ett fjärde grundämne, vanligen trä eller eld. Världsalltet är alltså en blandning, ett slags hopfogande. Beror denna likhet på påverkan? Möjligen. Men kanske ändå inte. Tanken kan ha uppstått spontant. Den är inte så originell, det är som när man kokar gröt eller bakar bröd. Det man vill ha, maten, den jordiska materien uppstår genom blandning. Det är en naturlig tanke i en jordbrukskultur. Det betyder att ingen är först, eller tvärtom, att alla är det

Catay, Kina, kände man till i väst, men knappast så mycket mer. Genom Alexanders krigståg blev Indien bättre bekant. Mellan Grekland och Indien fanns också likheter, till exempel själavandringstanken (*metempsykos*). I Indien går själavandringen ut på att människans öde bestäms av ett tidigare liv som ”orm, insekt, fisk, fågel, lejon, galt, noshörning, tiger, människa” – citatet är hämtat från en fornindisk text. Även bland de tidigaste grekiska naturfilosoferna (före Alexander) finns liknande tankar hos flera filosofer som Pythagoras och Empedokles. I ett fragment uttrycker sig den senare så här: ”Jag har redan varit pojke och flicka, buske, fågel, stum fisk”. Citaten låter ju ganska lika. Påverkan?

I en nyutkommen bok av den brittiske - Indienforskaren Richard Stoneman, ”The greek experience of India” (Princeton university press, 2019), hävdar denne att det lätt går att tänka sig en självständig skapelse både i Indien och

Grekland. Föreställningar om själavandring är kanske inte så vanliga, men de finns dock i andra kulturer, i Västafrika och bland inuiter i Kanada. Samt alltså i Indien och Grekland. När Alexander tågar ner i Indusdalen är föreställningar om en själavandring redan etablerade i både Grekland och Indien.

Men det finns naturligtvis skillnader mellan hur greker och indier föreställde sig själavandringen. För grekerna verkar det etiska perspektivet inte vara lika framträdande som hos indierna. För indierna var själavandringen ett sätt att lösa ett moraliskt problem, nämligen den grundläggande orättvisa som ligger i att den som levt ett oförvitligt liv ändå kan drabbas av motgångar. Felet läggs alltså på individen, men inte direkt. Medveten om en indirekt orätt strävar denne efter att i sin nuvarande existens gottgöra det fel hen tidigare gjort sig skyldig till.

Själavandringstanken satte inte så djupa spår i vår kultur, till skillnad från i Indien där den kom att prägla flera av de stora religionerna. Det finns både skillnader och likheter mellan kulturerna. Det vore spännande att diskutera sådana likheter och skillnader i ett jämförande globalt perspektiv.

Global historia är ett växande ämnesområde, som drar in forskare från stora delar av världen. En uppgift som flera forskare tagit sig an är att frilägga den bild som kulturerna gör sig om varandra. När det gäller öst och väst sker det långt in i nyare tid. Kina uppfattades på 1700-talet som en vis kultur, dominerat av kloka äldre män. För ett Europa som gått igenom 1600-talets blodiga religionskrig framstod Kina som

något av ett ideal, ett samhälle av sans och måtta. I verkligheten var det naturligtvis inte riktigt så, utan en bild av Kina. Sådana bilder blev med den ökande handeln allt viktigare i ett samhälles självförståelse. Ett sätt att lära känna sitt land var att ställa det i kontrast till ett annat land eller en annan kultur. Kontrasten väcker nyfikenhet på det som är annorlunda, och nyfikenheten vidgar vetandet.

I början av 1800-talet blev det Indiens tur att uppmärksammas av europeiska författare. Bland de tyska romantikerna, hos författare som Friedrich Schlegel och Johann Gottfried Herder, ansågs den indiska kulturen uttrycka ett mer ursprungligt förhållande till tillvaron, inte så intellektualiserat och fyrkantigt som i Väst. Indien har också tid efter annan stått som föredöme för västerlänningar, som velat ta avstånd från vår materialism och anknyta till de mjukare värden som Indien antas ha stått för. Men verkligheten har, i hindunationalismens tid, blivit en annan.

Det som fascinerar oss i andra kulturer är just deras olikhet mot vår egen kultur. Det kan gälla indiska, muslimska eller kinesiska kulturer och samhällen. Vi ser inte det som är likt, vi ser det annorlunda. Under senare hälften av 1900-talet har Kina framstått som ett land västerlänningar har fascinerats av. När det gäller den kinesisk kulturen är det, menar sinologen Torbjörn Lodén, vissa drag som ständigt återkommer. Kineser har, sägs det, lättare att tänka både och, medan västerlänningen gärna tänker i termer av antingen eller. Kineser har en holistisk världsbild, västerlänningar en atomistisk.

Vad som vidare utmärker kinesiskt tänkande är, menar till exempel den tyske samhällsvetaren

Max Weber, att det saknar en transcendent, översinnlig dimension som tänkandet har i väst. Kinesisk kultur kan därför uppfattas som ytlig. Kineser känner skam, inte skuld, när de gör ett moraliskt felsteg. De vill helst gömma sig, inte synas. Människor i väst gömmer felsteget i sitt inre där det ständigt gör sig påmint och måste bearbetas. Den underliggande tanken är att felsteget inte så lätt glöms bort i väst, utan leder till ett förändrat beteende, medan den som känner skam strax kan återvända till sitt invanda liv, när fadäsen är glömd.

Mänskliga rättigheter är ett begrepp som saknar relevans i kinesiskt tänkande, en brist som även den tillskrivs avsaknaden av transcendent perspektiv. Begreppet universella värden har nyligen förkastats av Kinas kommunistparti. Men det offentliga förkastandet förutsätter att tanken på universella värden redan verkar förekomma i Kina. Förkastandet blir samtidig ett erkännande. Det skall påpekas att P C Chang, kinesisk och diplomat, spelade en ledande roll i formuleringen av FN:s deklaration om mänskliga rättigheter, en insats som lyfts fram av en svensk statsvetare, Hans Ingvar Roth.

Det är möjligt att det mellan kulturerna finns ett slags dialektik, vi tar intryck de andra, de andra av oss. 1967 befann jag mig i Kina på en studieresa. Det var i början av kulturrevolutionen och kollektivismen var mycket stark. Eftersom det mesta under denna tid i Kina gick till överdrift, värjde vi oss, svenska studenter, mot att bli indragna. Men vi fick samtidigt något att tänka på. Folkkommunerna drevs av en kollektivistisk anda, som, åtminstone jag, tog intryck av. I dag tycks det vara tvärtom. Torbjörn Lodén berättar

om en kinesisk diplomat som av intresse besökt en svensk förskola och lagt märke till att eleverna i den svenska skolan fick arbeta mer i grupp än i Kina, där varje elev förväntades bli bättre än sina klasskamrater. Alltså kollektivism i Sverige, individualism i Kina. Det kan röra sig om enstaka exempel. Men exemplet stöds av stöds av liknande iakttagelser av journalister och andra resenärer i Kina.

Ronny Ambjörnsson

10
Ledare: Europa måste hjälpa Joe Biden att leda världen

Utan tvivel är det ett rejält framsteg. Till skillnad mot vid förra besöket behöver Europa inte oroa sig för att USA:s president blir så missnöjd med vädret att han skrotar Nato eller drämmer till med någon ny strafftull.

När Joe Biden landar för sin stora Europaturné har han en snitslad bana av toppmöten framför sig. På torsdagen står först Storbritanniens

premiärminister Boris Johnson på programmet. Därefter ska presidenten hinna med G7, Nato och EU innan han nästa vecka sätter sig ned med sin ryska motpart Vladimir Putin i Genève.

Biden har själv beskrivit resans syfte som att visa upp USA:s vänskap med sina nära allierade och samla världens demokratier mot tidens auktoritära hot. Den transatlantiska länken är inne igen, efter åren med Trump. Amerika är tillbaka, inte bara först.

Det betyder inte att Frälsaren är kommen. Snarare återupprättar USA och Europa den normala relationen, med gemensamma strävanden såväl som käbbel om stort och smått. Men omvärlden har förändrats. Och européerna måste själva börja leverera.

Även om Biden tar på sig rollen som den liberala världsordningens beskyddare, är ”köp amerikanskt” en av hans paroller. Det innebär att gynna inhemska företag och jobb på andras bekostnad, och till exempel ge det egna laget företräde i offentliga upphandlingar. Händelsevis har den nye presidenten ännu inte upphävt Trumps tullar på stål och aluminium.

EU har sina egna protektionistiska böjelser. Och att Biden inleder med att träffa Johnson, som presidenten tidigare jämfört med Trump, påminner om att britterna faktiskt nyss har avgått från unionen.

Europeisk enighet innefattar heller inte nödvändigheten av att betala för sin säkerhet. Nato beslutade 2014 att alla medlemmar inom tio år skulle lägga 2 procent av bnp på försvaret, men dit är det långt för de flesta. Det gäller inte

minst Tyskland, där löftet aldrig har varit mer än läpparnas bekännelse. Frankrike leker vidare med tanken på ”strategisk autonomi”, som låter misstänkt likt en utspädning av Nato.

Trump var bara en i en lång rad amerikanska presidenter som har betraktat Europa som en fripassagerare.

Också Bidens USA ser Kina som det växande hotet. Kommunistdiktaturen är redan en ekonomisk stormakt, som konkurrerar med ohederliga metoder, och skaffar sig allt större geopolitiska och militära muskler. Friheten har krossats i Hongkong, och i Xinjiang pågår en grym förföljelse av muslimska uigurer.

EU står vanligtvis och velar. Angela Merkel dunkade före nyår igenom ett långtgående investeringsavtal med Peking, men det har lagts i träda efter att EU infört sanktioner på grund av Xinjiang. Samtidigt är det inte bara tysk exportindustri som lever gott på den kinesiska marknaden.

Här borde USA, EU och andra stora demokratiska marknadsekonomier, som Japan och Australien, förena sina krafter. Det är precis så Biden framställer det: med samfällda ansträngningar kan västvärlden ställa upp rättvisa regler för handel och teknologi, som alla gynnas av – inklusive Kina, om det spelar rent.

USA och EU måste också hålla i dirigentpinnen om det ska bli något av försöken att rädda jordens klimat. Båda har mycket att bevisa när det gäller att begrava kolkraften, men Kina lär inte ta ledningen.

Den globala kris vi ännu inte är igenom är också en möjlighet för väst. Det räcker inte med luftiga löften om att vaccinera planeten, det ska göras. Fattiga länder måste få frikostig hjälp av rika, allt annat vore ett moraliskt fiasko. USA och Europa behöver ta hand om varandra, men även om världen.

DN 10/6 2021

10 ”Slå ihop sjukskrivningar och sjukvård i samma budget”

Vi kristdemokrater vill att staten ska överta ansvaret för sjukvården. Men det kommer inte räcka att förbättra sjukvården. Vi föreslår i dag ytterligare tre reformer. Bland annat vill vi att budgetansvaret för sjukskrivningar och sjukvården samlas för att tvinga fram ett bättre förebyggande arbete, skriver Ebba Busch (KD) och Jakob Forssmed (KD).

DN. DEBATT 210610

Sveriges nästa regering har stora problem att hantera: långtidsarbetslöshet, gängbrottslighet och en vårdskuld som tillåtits växa både före och under pandemin. Detta behöver mötas med genomtänkta reformer.

I dag presenterar Kristdemokraterna tre tunga förslag för att hantera sjukskrivningarna ur både mänskligt och ekonomiskt perspektiv. Så att alla människor åter ska kunna lita på Sverige. Det kommer att krävas omfattande offentliga utgifter, samtidigt som kontrollen över Sveriges finanser måste bevaras.

Kostnaden för ohälsan – i såväl mänskliga som ekonomiska termer – är hög och riskerar att sätta ytterligare tryck på ekonomin. Uppskattningar av de totala samhällsekonomiska kostnaderna för ohälsa och sjukfrånvaro – direkta och indirekta – pekar mot 700–900 miljarder kronor årligen. Den psykisk ohälsan, ofta kopplad till stress, utgör en allt större andel av nya sjukfall. Bara den psykiska ohälsan beräknas komma att kosta samhället 345 miljarder kronor år 2030.

Sveriges sjukfrånvaro är internationellt sett hög. Periodvis har vi legat i delad ledning i den europeiska sjukfrånvarotoppen – en inte särskilt smickrande position. Sjukfrånvaron påverkas av olika faktorer, men hänger nära samman med ohälsa. För den enskilde innebär sjukfrånvaro ofta utdragen smärta och oviss väntan på utredning, operation eller rehabilitering. Leda, ensamhet och en känsla av att inte vara behövd följer ofta i dess spår. Relationer och familjer drabbas.

För samhället innebär ohälsan både direkta kostnader för sjukvård och ersättningar, men

även indirekta kostnader för produktionsbortfall. När vårdköerna växer så växer även kostnaderna: sjukskrivningsperioder förlängs, personalförsörjning försvåras och hälsotillstånd förvärras.

Coronapandemins uppskjutna och uteblivna vård tillsammans med redan långa vårdköer kan bli en utdragen kris i dagens trasiga sjukvårdssystem, med fortsatt höga sjukskrivningstal som följd. Ändå har regeringen inte presenterat några långsiktiga reformer för att hantera de stora och strukturella problemen med stigande sjuktal och växande vårdköer.

Vi kristdemokrater har tidigare presenterat en stor och nödvändig sjukvårdsreform, där staten ska överta ansvaret för sjukvården. Men det kommer inte räcka att förbättra sjukvården, vi måste även förbättra det förebyggande arbetet så att fler sjukdomstillstånd undviks och påfyllnaden av sjukfall minskar.

För trots att vi vet att det är billigare att förebygga än att behandla så satsas bara cirka 3 procent av vårdbudgeten på preventiva åtgärder. Den psykiska ohälsan, men även somatiska diagnoser som hjärtsvikt, kan minskas med kloka förebyggande insatser som sparar både liv och pengar.

Varför satsas då inte mer av samhällets resurser på att människor ska slippa bli sjuka? En viktig förklaring är att ansvar och finansiering fördelas mellan olika myndigheter och politiska nivåer. Det är alltså en aktör som ska investera i att förebygga sjukdom medan en annan får skörda frukterna av investeringen. Och på samma sätt: om en aktör avstår från att förebygga, eller

behandla i tid, är det en annan som plockar upp sjukskrivningsnotan. Dessutom är återbetalningstiden på preventiva åtgärder lång, vilket gör att de inte prioriteras i budgetarbeten som i huvudsak sker för ett år i taget.

Därför kommer vi att till vår partistyrelse lägga fram följande omfattande reformförslag för att bygga bort systemfelen, banta byråkratin och stärka det svenska hälso- och sjukvårdsarbetet:

1 Kostnaderna för sjukskrivningar och hälso- och sjukvården ska kopplas samman. Med ett samlat budgetansvar för dessa två tätt sammanflätade och ömsesidigt beroende delar tvingar vi fram ett bättre förebyggande arbete som minskar de kostnader som annars uppstår i andra änden. Det kan handla om att främja fysisk aktivitet eller andra kostnadseffektiva åtgärder för att minska ohälsa och förebygga kostnadsdrivande sjuktal.

Men även operationer och annan behandling kommer sannolikt att påskyndas, då möjligheten uppstår att, så att säga, betala för en tidigarelagd behandling med resurser som frigörs med en förkortad eller utebliven sjukskrivning. Denna förändring vill vi genomföra i samband med att staten övertar ansvaret för sjukvården från regionerna.

2 Budgetsamordning måste genomföras redan före denna reform. De försök som gjorts har inte varit feltänkta. Men skälen till att de upphört är att de varit alltför begränsade och inte genomdrivits med kraft. Därför föreslår vi ett återinförande av den så kallade sjukskrivningsmiljarden, men i väsentligt större omfattning och dessutom i den utformning som

var tänkt från början: ett statsbidrag till regionerna som är helt prestationsbaserat utifrån en minskning av, eller en begränsning av en trendmässig ökning i, sjukfrånvaro.

En viktig skillnad jämfört med tidigare är dock att den sjukfrånvaro som bör tas med i beräkningen av regionernas del av sjukskrivningsmiljarderna begränsas till den som härrör från de 90 första dagarna, vilket är den del av sjukfrånvaron som regionerna har störst chans att påverka.

3 Hälso- och sjukvårdens verktyg för att förebygga ohälsa ska förstärkas. Därför föreslår vi att fysisk aktivitet på recept – ett system som är bevisat verkningsfullt men som inte alltid används ute i regionerna – ska ingå i högkostnadsskyddet. Genom att göra aktiviteter som skrivs ut på recept kostnadsfria, kommer fler patienter att kunna aktiveras.

Till skillnad från nuvarande friskvårdsbidrag kan fysisk aktivitet då komma alla grupper till del – inte bara de som har ett jobb. Högkostnadsskyddet saknar också marginaleffekter, vilket gör att människor då kan gå från bidrag till arbete, utan att förlora sin subventionerade fysiska aktivitet.

Det här är reformer som skulle kunna spara samhället enorma resurser och öka antalet arbetade timmar. Men de skulle också bidra till en bättre tillvaro för människor, med mindre av det lidande, passivitet och isolering som följer med långa sjukskrivningsperioder. Det handlar om att bota den som är sjuk, men även om att hjälpa den som är frisk att fortsätta vara frisk. Så möter vi en av de farligaste samhälls-

trenderna just nu, nämligen klyftan mellan de som har både arbete och god hälsa – och de som saknar både och.

Människor ska kunna lita på välfärden och på Sverige. Inte bara på att resurserna finns, utan även på att de används på rätt sätt. Kristdemokraterna kommer därför att arbeta från båda hållen. Dels med att hjälpa de som blivit sjuka, dels med att bygga nya system som förebygger sjukdom. Alltmedan vi stärker landets ekonomi och rustar oss för de många kända och okända utmaningar som väntar runt hörnet.

Ebba Busch (KD), partiledare

Jakob Forssmed (KD), ekonomisk-politisk talesperson

10 Sverige ligger efter Danmark i jakten på nya virusvarianter

Mot slutet av pandemins första år kom oroväckande larm från Storbritannien om en ny variant av coronaviruset – som bedömdes ha ökat smittspridningen. Viruset verkade sprida sig både snabbare och mer effektivt i befolkningen.

Samtidigt väcktes kritik i Sverige mot att vi här inte undersökte förekomsten av virusvarianter tillräckligt, genom så kallad sekvensering.

Vid årsskiftet sekvenserade Sverige omkring en procent av alla positiva provsvar i jakten på virusvarianter, enligt en rapport från Folkhälsomyndigheten.

Det kan jämföras med exempelvis Japan, Storbritannien, Danmark och Australien – som då undersökte och delade långt större andel av sina positiva provsvar.

Det var inte förrän i februari i år som regeringen gav Folkhälsomyndigheten i uppdrag att utöka det svenska övervakningsprogrammet för virusvarianter – just för att hitta och kartlägga utvecklingen av ”varianter av särskilt intresse”. Ett mål om att tio procent av alla positiva tester skulle undersökas sattes upp.

Men kort därefter meddelade Folkhälsomyndigheten att den brittiska varianten redan hunnit få fäste i samhället.

I Danmark har man siktat högre. Grannlandet var tidigt ute med att konstatera virusmutationer. Som den brittiska varianten i vintras, numera kallad Alfa, och nu senast den indiska varianten, numera kallad Delta. Sedan mitten av januari kartläggs coronavirusets genetiska arvsmassa i samtliga positiva covid-19-prov i landet.

– Politiken har varit starkt drivande i hanteringen av coronapandemin och en del i den nationella strategin är att hitta virusmutationer. Därför har regeringen avsatt stora medel till att testa, övervaka och upptäcka nya varianter, säger Henrik Ullum, chef för den

danska smittskyddsmyndighet Statens Serum Institut, som förklaring till framgångarna.

SSI ligger på ön Amager i Köpenhamn. Bakom låsta grindar mitt i staden breder ett landskap av kasernliknande byggnader ut sig. På innergården, där det för drygt ett år sedan bara fanns öppna ytor och prunkande gräsmattor, har myndigheten byggt upp ett nationellt - laboratorium, TestCenter Danmark, i tillfälliga betongbaracker.

Detta är Danmarks högsäte i kampen mot coronaviruset.

– Först hade vi två byggnader med en våning var, sedan blev det fler våningar och byggnader efterhand som verksamheten ökat. I Århus har vi startat en lika stor facilitet och i dag är vi 350 personer som jobbar i treskift dygnet runt, säger Arieh Cohen, utvecklingschef på testcentret som är en del av SSI.

Testcentret på Amager har som mest hanterat 210 000 provsvar dagligen. Men i takt med att allt fler danskar vaccineras har trycket minskat. Nu kommer det in 150 000 prover varje dygn.

På tv-skärmarna i laboratoriet tickar nya siffror in hela tiden. Det gäller att ha koll på inflödet från landets teststationer för att kunna anpassa verksamheten utifrån behov.

De senaste dagarna har omkring 1 procent av provsvaren varit positiva. Varje gång det upptäcks tar ett avancerat arbete med att kartlägga arvsmassan vid.

– Provet splittas i två delar där den ena delen går till helgenomsekvensering och den andra till en snabb varianttypning som vi kallar Delta pcr-

test. Det är ett screeningverktyg som inom 24 timmar ger svar på om det handlar om någon av de särskilda virusvarianter vi letar efter, säger Arieh Cohen.

Så fort en virusvariant upptäckts via snabbscreeningen kontaktas Styrelsen för patientsäkerhet som sköter smittspårningen och tar kontakt med de smittade och alla som de har varit i kontakt med.

Arieh Cohen, som bor i Lund och dagligen pendlar mellan Sverige och Danmark, menar att den stora skillnaden mellan länderna när det gäller sekvensering är just hur informationen används.

– Ska man bara övervaka virusvarianterna så räcker det att sekvensera 10–20 procent som i Sverige. Men i Danmark används sekvenseringen till att aktivt hantera smittspridningen. Upptäcks farlig smitta i en kommun ja då stängs den ned och isoleras. Den politiken, med nedstängning, har vi ju inte i Sverige, och då är det svårt att argumentera för att allt ska sekvenseras, säger han.

I snabbscreeningen upptäcks bara de varianter som man redan känner till. Helgenomsekvenseringen är långt mer omfattande och kartlägger hela virusets arvsmassa. Det gör det möjligt att upptäcka nya varianter.

Även om målet är att alla positiva provsvar ska helgenomsekvenseras är det i praktiken bara omkring 80 procent som lyckas då en del prover inte bär på tillräckligt mycket virus för att kunna sekvenseras.

– Det vi är mest rädda för är en variant som undviker vaccinationsskyddet, då måste vi snabbt kunna slå ner innan de hinner etablera sig, säger Anders Fomsgaard, chefsvirolog på Statens Serum Institut.

I Danmark är uppfattningen att sekvenseringen är en viktig anledning till att landet sluppit en tredje våg för att istället nu kan börja öppna upp tidigare än många andra.

– Men strategin hade inte varit så framgångsrik om vi inte hade haft så många digitala register. Vi vet var folk bor, var de arbetar, om de varit inlagda på sjukhus – allt. Och det är genom att samköra information om arvsmassan hos viruset tillsammans med data från de olika registren i realtid som vi kan agera proaktivt och riva upp kedjorna.

Flera experter som DN har pratat med menar att Sverige börjat ”komma ikapp” Danmark. Totalt har Sverige undersökt över 59 000 positiva covidtester med så kallad helgenomsekvensering för att hitta virusvarianter.

Folkhälsomyndigheten är inte särskilt oroad – smittan i samhället går ned och antalet personer som vaccineras mot covid-19 ökar för varje dag. Men det går inte att utesluta att varianter, som den indiska Deltavarianten, börjar spridas i samhället.

– Just nu har vi väldigt få av den indiska varianten. Den sydafrikanska varianten har vi haft fall av men de sjunker. Men däremot såg vi ju hur den brittiska varianten tog fart. Den försökte vi övervaka väldigt hårt i december när vi hörde talas om den. Men den tog fart i alla

fall, säger Mia Brytting, enhetschef vid enheten för laborativ virus- och vaccinövervakning.

Finns det risk att den indiska varianten kan få spridning här?

– Det är så få fall just nu. Vi kan inte säga att den inte kommer öka. Men om vi tittar på europeiska data så är det väldigt få fall generellt. Just nu har den inte alls spridit sig på samma sätt som den brittiska varianten gjorde tidigt.

I Storbritannien har den indiska varianten Delta tagit över – och dominerar nu i landet. Något som hotar landets planerade slopning av de sista coronarestriktionerna. Landets hälsominister har också meddelat att Deltavarianten är 40 procent mer smittsam än Alfavarianten.

Joakim Dillner, professor i infektionsepidemiologi vid Karolinska institutet, är däremot oroad för den indiska varianten och varnar för att det kan komma ett ”bakslag” i smittspridningen. Enligt honom borde Sverige snarare öka vaksamheten, framför allt när det gäller resenärer, för att förhindra ytterligare fall.

– Hotet, i synnerhet från den indiska varianten, borde innebära att man närmast har en ökad och skärpt vaksamhet kring till exempel in- och utresor i Sverige nu. Den kanske inte sprids i befolkningen för tillfället. Men för in- och utresor borde det vara skarpare vad som gäller, säger han.

Hanna Grosshög

hanna.grosshog@dn.se

Adrian Sadikovic

adrian.sadikovic@dn.se

Fakta. Virusvarianter av särskild betydelse

Utöver att Sverige sekvenserar runt tio procent av alla positiva PCR-prover så undersöks också bland annat positiva prover där en person varit utomlands eller där en person smittats trots vaccination.

Det är fyra varianter som den Europeiska smittskyddsmyndigheten ECDC pekar på som ”varianter av särskild betydelse”. Det rör sig om den brittiska, indiska, sydafrikanska och brasilianska virusvarianten. Varianterna kallas numera av WHO för Alfa, Beta, Gamma och Delta.

Den variant av särskild betydelse som Folkhälsomyndigheten senast började följa är en undervariant till den variant som först upptäcktes i Indien, alltså Deltavarianten. Totalt har 31 sådana fall upptäckts fram till och med vecka 18.

Under våren kom den brittiska varianten, Alfa, att dominera i Sverige. Den står för närvarande för över 90 procent av alla positiva fall.

Varken den brasilianska eller sydafrikanska varianten har ökat i andel den senaste tiden.

Källa: Folkhälsomyndigheten.

10 FBI pekar ut en svensk man som centralfigur i nätverket

FBI pekar ut en 37-årig svensk som en av huvudmännen bakom den sprängda krypteringsplattformen Anom. Mannen hotas nu av ett långt fängelsestraff för att ha sålt preparerade mobiler till kriminella i Sverige och andra länder. Han är tidigare dömd för att ha försökt förse narkotikamarknaden i Göteborg med kokain.

USA:s federala polis FBI har nu väckt åtal mot 17 personer misstänkta för att ha bedrivit ett sofistikerat upplägg av gränsöverskridande verksamhet med miljontals dollar i vinster på narkotikasmuggling, pengatvätt och systematiska övergrepp i rättssak. Gruppen kallade sig Anom Enterprise och tjänsten de erbjöd beskrev de, enligt åtalet, som ”konstruerad av kriminella för kriminella”.

En av de åtalade är en 37-årig svensk medborgare, Maximilian Rivkin, som bytt namn från Milos Jankovic. FBI pekar ut honom som influerare och en av gruppens tre administratörer. I den rollen ska han ha haft kontroll över hela Anoms nätverk, det vill säga att han haft befogenhet att marknadsföra

tjänsten, starta nya prenumerationer, anlita distributörer, stänga konton och helt nollställa de modifierade mobiltelefonerna.

– Han var den som började sälja mobiler till svenskar och har även pushat andra till att göra samma sak, säger en 30-årig man i Västsverige som haft kontakt med Maximilian Rivkin.

Enligt källan har en stor del av försäljningen skett i just Göteborgsområdet.

– Han har skickat många mobiler till folk här.

Maximilian Rivkin är född i Sverige och uppvuxen i Malmö. Enligt DN:s genomgång gav han sig tidigt in i kriminalitet och vid 30 års ålder fanns 22 avsnitt registrerade i hans belastningsregister. 2013 dömdes Maximilian Rivkin till fängelse i sju år, detta efter att ha avslöjats med två kilo kokain som förberetts för försäljning till köpare i Göteborg. Enligt domen, som också gällde planerad kokainimport från Spanien, hade Maximilian Rivkin haft en viktig roll i en större organisation.

På grund av det sistnämnda placerades Maximilian Rivkin på en anstalt med högsta säkerhetsklass.

Han ansökte om att förflyttas men fick avslag i förvaltningsrätten med följande motivering:

”Risken för allvarlig misskötsamhet eller kriminalitet har bedömts vara hög mot bakgrund av hans antisociala attityder, brottets art och omfattning, hans vidsträckta kriminella kontaktnät samt att han återfallit i eskalerande brottslighet.”

Att 37-åringen skulle ha haft en ledande roll inom Anom Enterprise är DN:s källa skeptisk till.

– Han verkar ha gått i en fälla, säger personen och hänvisar till att FBI lyckats infiltrera företaget med hjälp av en hemlig agent.

Maximilan Rivkin frigavs våren 2017 och var då folkbokförd på så en kallad särskild postadress i centrala Stockholm, flitigt använd av många kriminella.

Hösten 2017 ska mannen ha lämnat Sverige och flyttat till Serbien. Det är dock känt att Maximilan Rivkin har rört sig i andra delar av världen – för två år sedan greps han av colombiansk polis för att ha vandaliserat en hotellobby i kuststaden Cartagena. Fallet slutade med att migrationsmyndigheten utvisade honom med förbud att återvända till landet inom sju år.

Enligt FBI:s uppgifter befinner sig svensken nu i Turkiet där tre medåtalade också ska vara. Det är oklart hur USA:s eventuella samarbete med turkisk polis ser ut, men skulle 37-åringen gripas och överlämnas till USA riskerar han 20 år i fängelse.

Lasse Wierup

lasse.wierup@dn.se

Ossi Carp

ossi.carp@dn.se

Bakgrund. Operation Trojan Shield

Tidigt i måndags morse slog polisen till mot ett antal adresser i Sverige. Det var en del av ett internationellt tillslag – Operation Trojan Shield – mot organiserad brottslighet som ledde till hundratals gripanden världen över. Informationen som ledde fram till tillslagen hämtades från krypteringsplattformen Anom som använts som kommunikationslinje för kriminella – ovetande om att de där avlyssnats av FBI.

I Sverige greps 155 personer misstänkta för grova brott.

Sverige och Nederländerna har lett den europeiska delen av det internationella samarbetet mot organiserad brottslighet, det som tidigare inletts av amerikanska FBI och australiska AFP. Under måndagen genomfördes över 100 husrannsakningar i Sverige där polisen kunde beslagta, droger, vapen, bilar, kontanter, smycken, datorer och mobiltelefoner.

800 frihetsberövanden, 700 husrannsakningar och åtta ton kokain hör till resultaten av det internationella samarbetet. Därtill ingår också beslag av fem ton cannabis, två ton metamfetamin och 1,25 miljarder kronor i kontanter.

10 Gripen gängledare tros ha styrt haschimport

En av de svenskar som gripits i Operation Trojan Shield är en 32-årig gängledare från Bergsjön i Göteborg. Enligt misstankarna har mannen importerat över ett ton hasch med båt från Marocko.

Haschpartiet, som gömts i urholkade stenplattor, beslagtogs i november 2020 av tullen i Göteborg. Två män dömdes i slutet av maj i år till långa fängelsestraff för att ha tagit emot partiet.

Men den verklige importören ska ha klarat sig – tills nu. I måndags slog tullen på nytt till och grep en 32-årig man, misstänkt för synnerligen grov narkotikasmuggling.

– Jag har precis varit hos tullen där vi har gått igenom chattar och annan bevisning, berättar åklagare Jonas Almström, som leder för-undersökningen.

Bevisen består bland annat av chattar från mobilappen Anom, som 32-åringen ska ha använt för sina misstänkta narkotikaaffärer. Enligt Jonas Almström har 32-åringen en ledande ställning inom en kriminell gruppering med bas i Göteborgsförorten Bergsjön.

– Han tillhör det skikt inom grupperingen som tog över styret i samband med en konflikt för ett antal år sedan, säger han.

Gripandet ligger i linje med den beskrivning som polisens underrättelsechef Linda H Staaf ger av Trojan Shield-resultatet så här långt.

– Det är inte så att det är nya aktörer som är helt okända för oss. Utan det här är på precis samma sätt som med Encrochat, det vill säga att det handlar om personer och nätverk som vi känt till men haft svårt att komma åt, säger hon.

Mannen nekar till brott.

Lasse Wierup

lasse.wierup@dn.se

10 Razzian fyller häktet till bristnings gränsen

Nästan helt utan förvarning fick Kriminalvården hundratals nya klienter att låsa in den här veckan, efter den internationella razzian mot organiserad brottslighet.

– Det var fullt redan innan i storstadshäktena. Nu skjutsar vi vissa till mindre orter och dubbelbelägger alla

celler som går, säger Lennart Palmgren, chef för Sveriges häkten och anstalter.

Ledningsmötet var planerat sedan länge, men ämnet högst upp dagordningen helt nyinsatt.

När Kriminalvårdens regionchefer möttes i Göteborg på onsdagen var effekterna av Operation Trojan Shield i akut fokus. Den spektakulära polisinsatsen skall nu hanteras i vardagen ute på svenska häkten. Och förberedelsetiden för dem var obefintlig.

– Med all respekt för den höga sekretess polisen tvingats arbeta med i det här fallet, så skapar detta väldigt korta reaktionstider i vårt led, säger en pressad Lennart Palmgren, nationell chef för alla Sveriges häkten och anstalter.

Beläggningsgraden i hans verksamhet var 99,7 procent – före razzian. På kort tid, med kulmen under måndagsmorgonen, greps 155 personer i den svenska delen av insatsen.

En omedelbar åtgärd är att regioncheferna i ledningsgruppen får samordna sig mer än vanligt. Flest frihetsberövade efter razzian har Stockholm, Uppsala och Göteborg. Örebro och andra häkten i det som kallas Region Mitt är däremot inte lika berörda av operationen, så dit skjutsas nu några av storstädernas anhållna och häktade.

– Det är inte bara en mängd nya klienter, utan också en krävande grupp. För många väntar långa utredningstider och de ska säkert sitta med restriktioner. Dessutom ska de separeras både från sina vänner och sina fiender. Det är en logistisk utmaning, säger Lennart Palmgren.

I samma kvarter som Kriminalvårdens regionkontor i Väst ligger också Göteborgs häkte.

På trottoaren utanför stöter nationella chefen ihop med den lokala häkteschefen Malin Sparrström. Den här morgonen har ytterligare sju personer frihetsberövats efter oroligheterna i stadsdelen Hjällbo. Med det pressas hennes lokaler ännu mer.

Göteborg har 336 platser i normalläget, och då ska man veta att några av dem är resultatet av dubbelbeläggningar. De 336 var fulla redan i söndags. Utöver detta har Göteborg 30 så kallade anhållningsplatser.

I måndags frihetsberövades 21 personer till följd av Trojan Shield och på onsdagen 7 personer på ett bräde i Hjällbo. 21 + 7 = 28. Två tomma sängar alltså?

– Nej, nej, nej. Jag har inga tomma platser alls. Om jag har en tom bädd så är den det i några minuter. Max en kvart, säger Malin Sparrström.

– Men ni får väl använda tio platser i Tidaholm också, inflikar Lennart Palmgren.

– De har vi redan fyllt, svarar Malin Sparrström.

Efter anhållanden och häktningar väntar troligen långa strafftider på anstalt för många av de som gripits i den internationella razzian. Även där råder platsbrist.

– På tio års sikt ska vi bygga ut fängelserna i Sverige med 3 000–4 000 platser. Nu måste vi nog forcera det schemat, säger Lennart Palmgren.

Två stora anstalter är redan beslutade – Trelleborg och Kalmar. Under nästa år kommer också bygget av tillfälliga moduler på nio håll i

landet att ge några 100 nya platser i Kriminalvården.

Under eftermiddagen greps ännu en person i Hjällbo i Göteborg. Ännu en läggs till matematiken i stadens proppfulla häkte.

Kristina Hedberg
kristina.hedberg@dn.se

10 Nytt verktyg i polisens jakt på vapen

Regeringen föreslår ökade möjligheter till husrannsakan i jakt på vapen.

Regeringen är klar med en lagrådsremiss som ger polisen ökad möjlighet att göra husrannsakan i brottsförebyggande syfte, för att söka efter vapen och andra farliga föremål.

I dag är åtgärden begränsad till främst fordon och båtar.

– Med tanke på hur brottsutvecklingen förändrats så behöver vi utöka möjligheterna i

brottsförebyggande syfte, säger inrikesminister Mikael Damberg (S).

Lagförslaget innebär att den möjligheten utökas till gemensamt tillgängliga utrymmen, som trappuppgångar, källarkorridorer och tvättstugor i eller i anslutning till flerbostadshus.

– Många gängkriminella använder sig av gemensamma utrymmen för att lagra vapen och narkotika, säger Damberg.

Det beror, enligt honom, på att man inte vill ha vapen på sig eftersom straffen för vapenbrott har skärpts. Tanken är att de nya möjligheterna ska användas i allvarliga lägen då gängkonflikter kan leda till skjutningar.

TT

10 Löfven öppnar för bred avlyssning av kriminella

Statsminister Stefan Löfven (S) öppnar för att tillåta avlyssning av kriminella även om det inte finns någon brottsmisstanke. Moderatledaren Ulf Kristersson anser dock att statsministern agerar falskt.

– Sånt hyckleri, säger Ulf Kristersson.

Under riksdagens partiledardebatt tog både statsministern och M-ledaren upp veckans

internationella insats mot kriminella som ledde till att 155 svenskar frihetsberövades. Insatsen gjordes med hjälp av bevisning som FBI inhämtat genom bred avlyssning av den krypterade kommunikationstjänsten Anom.

Svensk polis hade inte kunnat göra samma sak eftersom här måste det finnas en konkret brottsmisstanke för att avlyssning ska få ske.

Nu öppnar Stefan Löfven för att den här typen av avlyssning ska kunna införas även i Sverige.

– Vi stänger inte dörren för det, men det måste naturligtvis utredas, säger han.

En statlig utredning jobbar redan med att se över frågan om så kallad hemlig dataavläsning men i uppdraget ingår inte att även komma med förslag om bred avlyssning. Enligt statsministern är det viktigt att den nuvarande utredningen får lägga fram sina förslag så snabbt som möjligt.

– Vi har en utredning som ska göra att vi ännu bättre kan komma åt de kriminella. Vi vill inte försena den utredningen, säger Löfven

Därför är han inte beredd att i nuläget skriva något tilläggsdirektiv för att få med frågan om bred avlyssning.

– Det skulle sinka utredningen och det är inte meningen. Vi har bråttom nu.

Statsministern framhåller också att införandet av bred avlyssning innebär en rad svåra överväganden när det gäller den personliga integriteten.

– Vi måste tänka in vilket samhälle det i så fall blir. Vi måste göra det på ett sådant sätt så att vi

inte får ett storebrorssamhälle. Men vi stänger inte dörren, finns det en möjlighet att göra det här på ett bra sätt så är vi beredda att titta på det, säger Stefan Löfven.

Under torsdagen ska riksdagens justitieutskott ta ställning till ett utskottsinitiativ från Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna.

De tre partierna uppmanar regeringen att ge polisen utökad möjlighet till avlyssning i förebyggande syfte utan att det finns en konkret brottsmisstanke. Initiativet stöds även av Sverigedemokraterna men Socialdemokraterna kommer att rösta nej.

– Av det skälet att det skulle försena utredningen. Det här är en stor fråga och den kan man inte bara göra med vänster hand, säger Stefan Löfven.

M-ledaren Ulf Kristersson tycker att S hycklar genom att partiet försöker ta åt sig äran för veckans gripanden av kriminella men säger nej till bred avlyssning.

– Sverige drar nytta av USA och tidigare Frankrike som avslöjar svenska brottsmisstänkta men vägrar att ge svensk polis möjligheter att göra exakt samma sak. Det är hyckleri, säger Ulf Kristersson.

–Vi borde ändra lagstiftningen så att vi i förebyggande syfte kan avlyssna kriminella. Teknikutvecklingen går jättefort och det är alldeles uppenbart att vi måste ha en mycket avancerad avlyssningsförmåga, fortsätter han.

Hans Olsson hans.olsson@dn.se

10 C kräver att försvaret tar itu med sexuella trakasserier

Kränkningar, sexuella trakasserier och mobbning ökar inom Försvarsmakten.

Därför föreslår Centerpartiet nu en rad åtgärder för att komma åt problemen.

– Det går i fel riktning när det gäller trakasserier. De handlingsplaner som finns når inte hela vägen. Nu när Försvarsmakten ska växa måste den vara attraktiv också för yngre kvinnor. Nya åtgärder måste till så att folk känner trygghet, säger Daniel Bäckström som är Centerns försvarspolitiske talesperson.

Både kvinnor och män omfattas av den återinförda värnplikten. Samtidigt visar Försvarsmaktens mätningar att kränkningarna bland soldaterna ökar. ”Hälften av de kvinnliga värnpliktiga upplever att de kränkts, framför allt när det gäller språkbruket”, konstaterade myndigheten i höstas.

Armén har störst problem, enligt den nya rapporten ”Förbättrad jämställdhet inom Försvarsmakten” från Centerpartiets riksdagsgrupp. De högsta cheferna får goda betyg i jämställdhet – men ute på förbanden är det sämre ställt. Det saknas systematik i arbetet som är allför beroende av enstaka eldsjälar, enligt Centern.

Även kvinnliga officerare drabbas av nedsättande kommentarer, trots lång tjänstgöring: ”Det var en chock för mig på mig att komma till armén”, vittnar en officer i rapporten som innehåller nio förslag.

Visselblåsare som larmat om missförhållanden, bland annat hemvärnssoldater i Västernorrland, har straffats med att bli uppsagda. Därför vill C ha en oberoende visselblåsarfunktion vid varje förband. Utrustning är ett annat återkommande problem, enligt Bäckström. Exempelvis är kroppsskydden inte anpassade för kvinnor. C kräver utrustning som varken hindrar förmågan till strid eller riskerar kvinnornas säkerhet.

Det officiella målet för andelen kvinnliga värnpliktiga år 2025 är 30 procent. I dag är 17 procent kvinnor. C vill höja den andelen till 40 procent år 2030.

– Det är viktigt att lära av andra länder som kommit längre. Norge närmar sig 30 procent andel kvinnor i antagningen till krigsskolan. De upplever att det stärker krigsförmågan att fler kvinnor kommer in, säger Daniel Bäckström.

Mikael Holmström

mikael.holmstrom@dn.se

Fakta. Några av förslagen i korthet

Öka antalet kvinnliga värnpliktiga till 40 procent år 2030.

Inrätta en oberoende visselblåsarfunktion vid varje förband.

Obligatorisk utbildning i jämställdhet.

Medinflytandeofficer ska vara länk mellan värnpliktiga och förbandschef.

Bättre dialog om könsfördelningen mellan förbanden och Plikt- och prövningsverket.

Ta fram utrustning som är anpassad till kvinnors kroppar, som inte begränsar förmågan att strida eller ökar riskerna.

10 Stöd för snabba böter för vattenskoter-förare

Riksåklagarens förslag om att buskörande vattenskoterförare ska kunna få böter direkt på plats får stöd från remissinstanserna. Förhoppningen är att nyordningen ska börja gälla redan i sommar.

Polisen välkomnar förslaget och skriver i sitt remissvar att det kommer att göra det lättare att lagföra personer som kör vårdslöst. Enligt förslaget ska ”störande och onödig körning”

kunna resultera i att polisen skriver ut böter på 1 500 kronor på plats.

TT

10 Svenska kvinnor ska utvisas från Syrien

Det kurdiska självstyret vill att ett antal svenska kvinnor med koppling till IS ska utvisas från Syrien till Sverige inom de kommande månaderna, rapporterar Sveriges Radios Ekot. Svenska utrikesdepartementet informerades om beskedet vid ett möte i förra veckan.

Kvinnorna sitter i läger i norra Syrien. De utvisas eftersom det inte finns tillräckligt med bevis för att åtala dem, säger Shiyar Ali, representant i Norden för det kurdiska

självstyret, till Ekot. Nu pågår diskussioner mellan det kurdiska självstyret och Sverige samt andra länder som har medborgare i lägren.

Enligt UD finns det ett 20-tal svenska kvinnor och ett 30-tal barn i lägren al-Hol och Roj.

TT

10 Nu har väl tyvärr Arvika blivit satt på kartan, så folk åker hit från andra delar av landet och spelar.

Jonas Wendel, lokalpolisområdeschef i Arvika, om det nattliga dånet från raggarbilars

högtalare i den värmländska staden. Enligt ett förslag ska det bli lättare att bötfälla dem som ligger bakom störningarna. Flera remissinstanser vill att föraren ska hållas ansvarig och vill att körkortet ska kunna dras in.

TT

10 Skallborr gick för djupt under en operation

En skallborr stannade inte som den skulle under en operation på neurokirurgen vid Akademiska sjukhuset i Uppsala i april, enligt Upsala Nya Tidning.

Patienten fick en skada på hjärnhinnan, men om personalen inte hade ingripit, och manuellt stoppat den, skulle borren ha kunnat orsaka hjärnblödning. Händelsen har anmälts till Ivo.

TT

10 Grönt ljus för vaccinpass

EU-parlamentet har röstat igenom det gröna passet som är tänkt att användas för resande inom Europa.

– Det här är ett stort kliv framåt mot att återfå den grundläggande friheten att kunna resa fritt i Europa, säger den svenska EU-parlamentarikern Abir Al-Sahlani (C).

Förslaget röstades igenom med 546 röster för, 93 röster emot och 51 nedlagda röster.

Medlemsländer har tidigare diskuterat huruvida länderna ska få ha kvar möjligheter att införa nationella coronarestriktioner så som krav på karantän vid inresa. Parlamentet krävde att restriktionerna skulle slopas helt efter att vaccinpasset infördes.

Men medlemsländerna vann den förhandlingen och det kommer fortsatt finnas möjligheter för länder att ha sina egna regler för inresande.

Abir Al-Sahlani (C) är mycket kritisk till det.

– Fullt vaccinerade medborgare kan fortfarande inte garanteras ett fritt resande, utan kan omfattas av karantän- eller testkrav, säger hon.

Men till en början kommer svenskar endast kunna få uppgifter om vaccination i passet.

Uppgifter om tidigare positivt covidtest och nytaget test kommer inte att kunna dyka upp där förrän i början av augusti. E-hälsomyndigheten är ansvariga för att få vaccin-

passen på plats. På myndighetens hemsida står det: ”I den första versionen av covidbevis ingår enbart ett bevis på att du är vaccinerad mot covid-19. E-hälsomyndigheten arbetar för att även ett bevis på negativt covid–19–test och ett bevis på tillfrisknande ska ingå.”

Vaccinpassen är tänkta att börja användas i Sverige från och med den 1 juli.

Alexandra Carlsson Tenitskaja

alexandra.carlsson.tenitskaja@dn.se

Fakta. Så skaffar du passet

I Sverige ansvarar E-hälsomyndigheten för att utfärda det gröna passet eller det gröna intyget som det också kallas. Alla regioner ansvarar själva för att rapportera in vaccinationer till det nationella vaccinationsregistret (NVR). Med hjälp av e-legitimation kan du beställa ett utdrag ur NVR och ladda ner det till din telefon eller skriva ut och ha på papper. Den som har en digital brevlåda får sitt covidbevis dit.

I dagsläget finns det ingen lösning för dig som inte har någon e-legitimation, men myndigheten arbetar för att lösa problemet.

Det gröna passet ska visas upp i samband med id-kontroll vid inresa till ett land. Passet kommer att ha en qr-kod. Koderna kommer finnas sparade i ett EU-gemensamt register och kontrolleras för äkthet mot registret.

Det är oklart om barn kommer att behöva ett eget grönt pass, E-hälsomyndigheten råder alla som vill resa att kolla upp vilka regler som gäller för barn i respektive land. Det går att göra på

UD:s hemsida. Men generellt vaccineras barn inte i dagsläget och kommer då inte kunna få något vaccinationsbevis.

Källa: E-hälsomyndigheten

10 Släppta restriktioner ett vapen i jakten på turister

Släppta krav på covidtest och vaccination – länder vid Medelhavet tävlar om att kapa åt sig så många turister som möjligt från det rika Nordeuropa. Till några länder är det redan fritt fram att flyga in, precis som före pandemin.

UD avråder inte längre från turistresor i Europa, och många svenskar sitter just nu och bokar en efterlängtad resa till solen.

De hamnar i en djungel av regler. Hur långt före resan ska man testa sig? Måste det vara pcr-test, eller räcker ett billigare antigentest? Om man är fullvaccinerad, hur länge måste man vänta efteråt för att resa?

Trots Bryssels alla ansträngningar för samordning skiljer bestämmelserna kraftigt mellan EU-länderna, för att inte tala om länderna utanför unionen.

För många länder i Sydeuropa är turismen en extremt viktig näring, exempelvis i Grekland där den står för vart femte jobb och en lika stor del av bnp.

Och förra säsongen gick nästan helt om intet.

Därför ser man nu tecken på en huggsexa där vissa länder går före för att roffa åt sig en större del av inkomsterna från turismen.

Ett vapen i den kampen är färre och mildare krav på dem som reser in.

I förra veckan meddelade Albanien att turister från bland annat EU-länder inte längre behöver visa upp vaccinationsintyg eller intyg på - genomgången infektion med covid-19. Och mer uppseendeväckande: inte ens ett negativt covidtest behövs.

Den enda restriktion som finns kvar är att inresande rekommenderas att hålla minst 1,5 meters avstånd på flygplatsen. Det är nog en rekommendation de flesta kan leva med. I grannlandet Montenegro gäller samma regler sedan i måndags, för de flesta EU-länder men också för turister från andra länder.

Ryssar står för en stor del av gästerna i det lilla Balkanlandet, och vid en konferens i Sankt

Petersburg i helgen försäkrade ministern Jakov Milatovic att det är fritt fram att resa:

– Ryska medborgare kan komma till Montenegro precis som före pandemin, utan vare sig visum eller tester.

Han tillade att turister som mot förmodan skulle insjukna i covid under vistelsen kommer att få gratis sjukvård, och att alla erbjuds gratis pcr-test före hemresan.

För små och relativt outvecklade turistländer som Albanien och Montenegro kan de släppta kraven bli en konkurrensfördel, till exempel gentemot det näraliggande Grekland som än så länge kräver pcr-test för inresa.

Ett test med intyg är som bekant inte gratis i Sverige – utan kostar minst 4 000 kronor för en familj på fyra personer. Priserna är liknande i de flesta nordliga länder.

Kroatien, ett annat turistberoende land i regionen, hamnar i ett slags mellanläge. Här räcker det att man testar sig vid ankomst till landet, och sedan väntar högst ett dygn på ett förhoppningsvis negativt resultat. Kroatien accepterar också turister som bara har tagit sin första dos av antingen Pfizer, Moderna eller Sputnik – de slipper testa sig.

Även det stora turistlandet Spanien har gett sig in i spelet, och släppte härom dagen kravet på - negativt covidtest för länder som inte betraktas som högriskområden.

Det betyder i nuläget att brittiska turister kan resa till den spanska solen utan annat krav än

att fylla i en blankett. Inga tester eller vaccinationsintyg krävs.

Nästan alla EU- och Schengenländer finns dock kvar på högrisklistan för närvarande. Undantag är bland annat Malta, Island och flera nordiska regioner som Åland och det som förr var Västra Finlands län samt det norska fylket Nordland.

Men för alla andra regioner i EU nöjer sig spanjorerna från och med nu med de billiga antigentesterna. Det innebär halva kostnaden för en soltörstande familj jämfört med en resa till exempelvis Grekland eller Italien.

Dessutom kommer flera länder och regioner av allt att döma att försvinna från den spanska högrisklistan under sommaren.

Ingmar Nevéus

10 Land för land

Längtar du efter att resa ut i Europa? Då gäller det att ha koll på vilka intyg och tester som krävs. Den sommar vi har - framför oss liknar ingen annan och DN:s korrespondenter guidar till de regler som gäller för olika länder.

Frankrike: Gratis pcr-test för turister inför hemresan

För inresa från Sverige krävs ett intyg som visar att man är fullvaccinerad mot covid-19 sedan minst 14 dagar tillbaka. Den som saknar det (och som är över 11 år) behöver ett pcr- eller antigentest med negativt resultat, som gjorts max 72 timmar före avresa.

Ingen karantän krävs. En hälsodeklaration måste också fyllas i.

Från 1 juli väntas Frankrike acceptera EU:s nya vaccinationspass, det ”gröna certifikatet”.

I Paris och på många andra håll i landet råder ännu krav på munskydd på offentliga platser, både inom- och utomhus. Munskyddet får tas av när man sitter ned på servering.

Utegångsförbud råder mellan klockan 23 och 06, men det väntas hävas den 30 juni.

Om det skulle krävas pcr-test inför hemresan erbjuder den franska staten det gratis för utländska turister.

Erik de la Reguera

Italien: I sex vita regioner är det fritt att röra sig

För att slippa karantän ska en resenär från Sverige och övriga Schengenområdet kunna visa ett negativt test som är högst 48 timmar gammalt. Personen ska fylla i ett särskilt formulär, EU digital passenger locator form, samt anmäla sig till hälsomyndigheten i den region man besöker.

När Italien anslutit sig till EU:s digitala vaccinpass, om några veckor, gäller i stället reglerna för passen.

I Italien är det obligatoriskt att bära munskydd inomhus och utomhus på allmänna platser. Undantag finns för sportaktiviteter och barn under sex år. Reglerna gäller till 31 juli.

Landet är indelat i olika zoner utifrån smittspridning. I de sex regioner som klassas som vita finns inga begränsningar att röra sig. -

Övriga Italien räknas just nu som gult. Där gäller att fram till 21 juni är det utegångsförbud mellan midnatt och 05.00.

Pia Gripenberg

Norge: Färdigvaccinerade slipper sitta i karantän

Norge har klarat pandemin bättre än nästan alla andra länder i Europa. Sveriges dödssiffra är mer än 18 gånger högre, med en befolkning som är knappt dubbelt så stor.

Är du färdigvaccinerad, eller har haft covid-19 det senaste halvåret? Då får du från och med fredag eftermiddag resa in i Norge utan krav på karantän, förutsatt att du testar dig vid gränsen eller inom två dagar från ankomst.

Ungdomar mellan 12 och 18 år kommer också att kunna slippa karantän efter att de visat ett negativt pcr-test som tagits max tre dagar efter inresa. Sedan förra veckan är det dessutom tillåtet att sitta i karantän på andra platser än de särskilda karantänshotell som tidigare krävdes.

Regeringen fortsätter däremot att avråda sin befolkning från onödiga utlandsresor, meddelar hälsominister Bent Høie.

DN-TT

Spanien: Inget munskydd men avstånd på stranden

Alla som flyger till Spanien ska fylla i en särskild hälsodeklaration, ett så kallat fcs-formulär, tidigast 48 timmar före ankomst. När deklarationen är ifylld genereras en qr-kod som

kan krävas vid incheckning samt ankomst till Spanien.

Turister behöver ett intyg från ett EU-land som visar att personen är fullvaccinerad sedan minst 14 dagar – alternativt att man har ett negativt så kallat antigentest som gjorts maximalt 48 timmar före inresan (gäller alla resenärer över 6 år). Även ett intyg om att man varit sjuk i covid-19 som är max 180 dagar gammalt kan fungera.

Kom ihåg att munskydd är obligatoriskt på offentliga platser i Spanien, både inom- och utomhus. Enda undantaget är på stranden – där man måste hålla minst en och en halv meters avstånd. Viss variation finns vad gäller restriktionerna i olika autonoma regioner.

Erik de la Reguera

Storbritannien: Tio dagars isolering och två covidtest

England, Skottland, Wales och Nordirland är i praktiken ännu mer eller mindre stängda för turism. Storbritannien är inte med i EU, så det europeiska ”gröna certifikatet” kommer inte att gälla per automatik.

Brittiska myndigheter klassar länder som gröna, orangea eller röda, och Sverige har just nu orange status. För inresa i England måste resenärer från Sverige testa negativt för covid-19 inom tre dagar före avresa, självisolera tio dagar vid ankomst, testa sig två gånger efter ankomst, dag 2 och dag 8 (båda dessa test måste bokas före avresa, och resenären står själv för kostnaden) och fylla i ett webbformulär inom 48 timmar före ankomst. Barn under fem år är undantagna från test två och tre.

Inför hemresa till Sverige måste resenärer testa negativt för covid-19 minst 48 timmar före ankomst, om de inte är fullvaccinerade mot -covid-19.

Erik de la Reguera

Grekland: Turistanställda har fått förtur till vaccin

Efter att ha klarat nästan hela 2020 bra drabbades Grekland relativt hårt av pandemin i år – med en första våg i december–januari och en andra i april–maj.

Nu har siffrorna över antalet smittade och döda sjunkit kraftigt.

Med ungefär lika stor befolkning som Sveriges har Grekland nått något längre i vaccineringen, med 58 doser per 100 invånare.

Personer som arbetar inom turismsektorn har prioriterats, liksom befolkningen på många av landets öar.

För inresa från EU-länder kräver Grekland antingen full vaccinering eller negativt pcr-test taget högst 72 timmar före ankomst.

På dessa villkor slipper man karantän. Vissa slumpvis utvalda resenärer testas också vid ankomst.

Restauranger, hotell och museer är öppna.

Munskydd ska bäras på allmän plats.

Ingmar Nevéus

Polen: Ingen karantän om man är vaccinerad

Smittspridningen har minskat i Polen. Landet börjar stegvis öppna upp. Efter en mycket omfattande lockdown under våren kan man nu gå till museer, biografer och restauranger (även inomhus), liksom hotell och shoppinggallerior, med vissa begränsningar för besökarantalet och sanitära säkerhetsåtgärder.

Vid publika sammanhang som konserter, teaterföreställningar, i kyrkor och på bussar och tåg är det fortfarande obligatoriskt att ha på sig munskydd. Undantagen är skogar, parker, grönområden, botaniska trädgårdar och stränder och för den som färdas i en privat bil.

För EU-medborgare, däribland svenskar, är det fritt fram att besöka Polen utan krav på karantän – förutsatt att man har ett av EU godkänt vaccinintyg eller ett negativt pcr- eller antigen-test.

Av de vuxna polackerna är 22 procent färdigvaccinerade.

Michael Winiarski

Danmark Giltigt vaccinintyg räcker för att resa hit

För inresa i Danmark krävs generellt ett negativt covid 19-test samt isolering vid ankomst – såtillvida man inte är färdigvaccinerad. Då räcker det med ett giltigt - vaccinintyg.

Särskilda regler gäller för de som bor i de svenska gränsregionerna – Blekinge, Skåne, Halland och Västra Götaland. De är undantagna från kravet på isolering och testning efter inresa. För dem räcker det att ha med sig ett intyg på att man har testat negativt de senaste 72 timmarna.

I den danska modellen kategoriseras alla länder/regioner inom EU/Schengen i gult, orange eller rött, beroende på hur smittoläge, -vaccinationer och testfrekvens ser ut. Sverige klassas just nu som orange.

Klassificeringen uppdateras av utrikesministeriet varje fredag klockan 16 och går enklast att följa på www.coronasmitte.dk.

Hanna Grosshög

Finland: Covidtest och särskilda skäl för inresa

Finlands coronaläge ser ljust ut. De flesta museer har öppnat igen, men med publikbegränsningar. Munskyddsrekommendationer råder på de flesta ställen.

Finland har haft en sträng resepolicy under hela året och har ännu inte gjort några avgörande lättnader för svenskar – eller andra utländska medborgare. Det kan verka förvirrande, eftersom finländska rederier och flygbolag - redan skyltat med att ett vaccinintyg (en dos för minst 21 dagar sedan) räcker för att komma in.

Myndigheternas officiella regler är strängare. Allra säkrast är att ha ett färskt, negativt covidtest (minst 72 timmar) med på resan. Eftersom Finland fortfarande inte öppnat för fri turism måste resenärer från de flesta länder dessutom ha giltiga skäl för sin resa in i landet, till exempel arbete eller familjeband. De nuvarande reglerna gäller till den 27 juni.

Philip Teir

Tyskland: Vanligt med krav på nytaget negativt test

I Tyskland ses Sverige som ett riskområde. Den som reser hit till Tyskland måste anmäla sin inresa via webbsidan einreiseanmeldung.de.

För att slippa tio dagars karantän efter inresa måste resenärer från Sverige ladda upp ett intyg på ett negativt covid-19-test, ett vaccinationsintyg eller ett dokument som visar att resenären tillfrisknat från en covid-19-infektion för max sex månader sedan. I butiker och i kollektivtrafiken gäller krav på munskydd.

Det är vanligt att restauranger, frisörsalonger och butiker kräver att få se ett intyg på ett negativt covid-19-test, som genomförts under det senaste dygnet.

Lovisa Herold

Fotnot: Regler för att semestra i länderna kan ändras – kom ihåg att det alltid är ditt ansvar att kontrollera om du uppfyller kraven för att få resa in.

TT

10 Stopp för peppar och salt när restaurangerna öppnar

Inga peppar- eller saltkar på borden, ingen brödkorg, byta duk efter varje gäst. Kraven är många och detaljerade när Belgien tar det stora steget att låta restaurangerna servera gäster även inomhus.

JORDEN RUNT

Lättnaden var stor när Belgien den 8 maj lättade på restriktionerna. Restauranger och barer fick öppna sina uteserveringar. Dock måste de följa de restriktioner som räknades upp i en 48-sidig skrift – som att inte sätta upp vindskydd åt alla håll.

Nu tas nästa steg mot mer normala förhållanden för restauranger, hotell och cateringföretag. Sedan i går får folk äntligen sitta inomhus och äta – en inte oväsentlig reform i detta regnrika land. Många är vaccinerade, smittspridningen har sjunkit och färre än 500 invånare vårdas på intensiven, vilket är ett gränsvärde som regeringen satt upp för att lätta på restriktionerna.

Med inomhusserveringen följer en uppdaterad lista på restriktioner. En mycket detaljerad sådan, skriver tidningen Le Soir.

Några exempel:

Max fyra gäster vid varje bord, om det inte är en större familj.

Alla anställda ska bära munskydd, även gästerna när de går på toaletten.

Gäster måste sitta ned, inga beställningar vid bardisken och naturligtvis inga bufféer.

Inga vanliga menyer, antingen ska rätterna skrivas upp på en stor tavla eller visas på skärm.

Borden ska rengöras mellan varje servering och eventuella dukar bytas. Det får inte finnas tillbehör på bordet, alltså inga brödkorgar eller peppar- och saltkar.

Minst 1,5 meters mellanrum mellan varje bordsgrupp.

Reglerna är framtagna i samarbete med branschorganisationer och påminner om villkoren som gällde förra året då restauranger fick hålla öppet vissa perioder.

En nyhet denna gång är att luftkvaliteten inomhus ska mätas. Mängden koldioxid ska registreras av en mätare. Överskrids ett visst gränsvärde måste restaurangen eller baren öppna fler fönster och dörrar. Överskrids ytterligare ett gränsvärde måste restaurangen stänga omedelbart.

Det är lätt att se framför sig det kaos som väntar om gäster redan vid förrätten får veta att de måste resa sig upp och lämna lokalen. Kanske finns ett ledigt bord i regnet i stället.

Pia Gripenberg

10 Navalnyjs stiftelse extremist-stämplad

Ryssland. Den fängslade ryske oppositionspolitikern Aleksej Navalnyjs antikorruptionsstiftelse klassas som en extremistgrupp efter ett domstolsbeslut, rapporterar Reuters.

Tidigare i juni klubbades en lag i Ryssland som förbjuder ledande personer inom extremist-stämplade organisationer att ställa upp i val under fem år. Även medlemmar på lägre nivå, samt finansiärer, ska kunna diskvalificeras under tre år. Kritiker befarar att lagen därmed även riskerar att drabba dem som stöttat nätverket med donationer.

TT

10 190

miljarder dollar – så mycket ska satsas på den amerikanska tekniksektorn för att den ska bli mer konkurrenskraftig mot Kina.

Med 68 röster mot 32 röstades paketet om motsvarande över 1 500 miljarder kronor igenom i USA:s senat. Pengarna ska bland annat gå till forskning.

TT-Reuters

10 Nya vaccindoser till fattigare länder

USA. Ytterligare 500 miljoner doser av Pfizer/-Biontechs vaccin ska köpas in av USA för att distribueras till 92 låg- och medelinkomstländer via det globala vaccinprogrammet Covax, enligt källor till flera amerikanska medier.
Nyhetsbyrån AP rapporterar att 200 miljoner doser, alltså tillräckligt för att vaccinera 100 miljoner människor, kommer att distribueras av USA under 2021. Resten kommer att komma världen till gagn först under 2022.

TT

10 Vrede när maffiaboss som mördat över 100 personer släpptes fri

Frisläppandet av maffiabossen Giovanni Brusca har lett till en omfattande debatt i Italien. Innan han greps 1996 hann Brusca med att mörda över 100 personer. Han frigavs efter 25 år för sitt föredömliga uppförande och för att ha lämnat ut mängder med dokument och upplysningar.

ROM. Giovanni Brusca, även kallad ”o verro”, vilket på sicilianska betyder ”svinet” hade en lång och blodig karriär innan han åkte fast 1996. I tisdags förra veckan fick Brusca, nu 64 år gammal, friheten tillbaka efter ett kvarts sekel i fängelse.

Hans största kriminella projekt var attentatet mot domaren Giovanni Falcone. Den 23 maj 1992 rycktes plötsligt marken undan när en enorm explosion detonerade på motorvägen från flygplatsen mot Palermo på Sicilien. Falcone och hustrun Francesca Morvillo hade inte en chans mot 500 kilo trotyl. Tre av parets livvakter dödades också i bombdådet.

Giovanni Brusca stod på en hög punkt ovanför motorvägen när han aktiverade utlösaren via en fjärrkontroll. Oerhört omtalat blev även Giovanni Bruscas mord på den tolvårige

Giuseppe Di Matteo, vars kropp löstes upp i ett syrabad 1993. Skälet till detta grymma dåd var att hindra att pappan, en tidigare maffiamedlem, skulle gå till polisen, vilket andra familjemedlemmar fruktade. Därför valde man till sist att döda pojken.

Under sin fångenskap har Giovanni Brusca visat att han är villig att berätta allt om den sicilianska maffian Cosa Nostras affärer som i hög grad handlar om narkotikakarteller. Franca Imbergamo är den undersökningsdomare som handlagt Giovanni Bruscas ”omvändelse”.

– När jag började så ville han ta mig i hand, men jag drog bort handen, säger hon i tidningen La Repubblica.

Vilken väg har då Brusca gått? frågar jag henne på telefon.

– Under många år har Brusca lämnat mängder med information som visat sig vara korrekt och i hög grad trovärdig. Det är bakgrunden till att han nu blir släppt. Han har helt enkelt bytt sida och blivit en samhällsansvarig medborgare som utan tvekan pekat ut ansvariga medarbetare. I dag måste vi framför allt betona det faktum att han har lämnat fängelset och sonat sitt straff, säger hon.

Efter att Giovanni Brusca släpptes ur fängelset förra veckan har polemiken varit mycket hätsk, särskilt i de familjer som fått betala med anhörigas liv. Maria Falcone, syster till den mördade domaren Giovanni Falcone, säger i ett uttalande på Giovanni Falcones Foundations Facebooksida att hon var rädd inför frigivningen av Brusca.

Även om hennes bror skulle vilja att rättssystemet följs, och därav även respektera Bruscas frisläppande, så måste familjerna till de mördade leva med ”smärtan, ilskan och rädslan för att en person kapabel till så mycket grymhet, skulle kunna återvända till ett kriminellt liv”, skriver hon i uttalandet.

Luciano Traina, som förlorat sin bror genom maffians våld, säger till tidningen La Repubblica att han ”aldrig kommer att förlåta” Brusca.

Även italienska politiker har kritiserat frisläppandet.

”Efter 25 år i fängelse är Giovanni Brusca en fri man. Detta är inte den rättvisa italienarna förtjänar”, sade Matteo Salvini, partiledare för Lega, enligt BBC.

Tv-journalisten Peter Gomez som ofta provocerar, ger sig också in i debatten:

– Jag vill informera alla om att kriget fortfarande pågår. Vi har fyra regioner i Italien som är kontrollerade av olika maffiaorganisationer. Framför allt i det rika Norditalien. Polisen griper hundratals personer varje år. Många tillslag har kunnat ske genom tips. Giovanni Brusca har avslöjat otaliga personer genom att samarbeta med polisen. I annat fall skulle de fortfarande vara fria och fortsätta att skjuta på gatorna, säger Peter Gomez.

Peter Loewe

loewepeter@gmail.com

10 Virkesbristen får priserna att rusa

Sedan i fjol har virkespriserna stigit med drygt 50 procent i snitt i Sverige – och med 250 procent i USA. Trots att sågverken går för fullt är det brist på virke, delvis beroende på pandemin, vilket gör att priserna skenar.

– Vi är ganska säkra på att den kommer att vara värre i höst, säger Johan Freij, skogsanalytiker på Danske Bank.

När Johan Freij och Danske Bank ska beskriva virkesbristen och prisökningarna i västvärlden tar de till begrepp som vanligtvis inte infinner sig i liknande rapporter.

De amerikanska trävarupriserna ”svänger som en kryptovaluta” och svenska sågverkschefer beskriver en ”helt galen trämarknad”.

Den boom som branschen just nu upplever är den fjärde liknande kraftiga och snabba prisuppgång som skett på 70 år.

Den första var Koreaboomen i spåren av Koreakriget i början av 1950-talet, den andra råvaruboomen i början av 70-talet, följt av Kinaboomen precis innan finanskrisen 2007–09.

Den nuvarande, ”coronaboomen”, är långt ifrån över.

– Det är en exceptionell brist på trävaror i världen helt enkelt, säger Johan Freij.

När han frågar sågverkscheferna ser de ingen lättnad på efterfrågetrycket, utan snarare att bristen blir än mer kännbar i höst.

– Branschen är väldigt samstämmig – de ser igen vändning innan vintern, säger Freij.

– Väldigt mycket av produktionen är redan intecknad, fortsätter han och påpekar att sågverken försöker prioritera sina stamkunder.

Dessutom kommer produktionen att gå ned i juli när sågverken drar ned på takten för att de anställda ska få semester.

– De kommer inte att kunna tillgodose de behov som finns. Vi är ganska säkra på att det kommer att vara värre i höst än i dag.

Bakom virkesbristen och de kraftigt stigande priserna ser Johan Freij ser fyra drivkrafter. En är coronapandemin som har lett till att fler ”hemmabyggare” passar på att bygga ut eller snickra på hemmet och sommarstugan.

– Den kommer sannolikt att avta när pandemin klingar av. När du har byggt ut din terrass med åtta kvadratmeter till, kommer du inte göra om det nästa år, säger han.

En andra drivkraft är byggandet i USA där det finns ett stort uppdämt behov, samtidigt som den nuvarande administrationen har fått igenom gigantiska stimulanser för ekonomin.

– Så har vi den gröna omställningen i Europa där vi ska göra byggnader mer energieffektiva – det kommer att behövas trä för det, säger Freij.

– Och under allt detta har vi en ökning av träanvändandet i arkitekturen på grund av klimatskäl. Du bygger in koldioxid i konstruktionen och du halverar koldioxidutsläppen om du går från betong till trä, tillägger han.

Men det som ändå oroar sågverkscheferna på sikt är vad som händer när priserna inte längre rusar. Även om prisnivåerna efter Koreaboomen och råvaruboomen, landade på högre nivåer än innan, var det en väldigt snabb vändning nedåt.

– Priserna skenar och då kan vi vara säkra på att vi går snabbare mot en vändning, säger Freij.

– Jag är säker på att trävaruproducenterna hade varit lyckligare om det hade varit en långsammare uppgång, tillägger han.

Men innan dess kommer sannolikt priserna fortsätta uppåt. I Danske Banks analys pekar branschföreträdare på prisuppgångar på mellan 15 och 30 procent under andra kvartalet.

Ändå är Sverige en ”lågprismarknad” när det gäller trä just nu.

– Här har priserna bara gått upp med 50 procent – i USA har de ökat med 250 procent, påpekar Freij.

Dan Lucas

dan.lucas@dn.se

10 Tomt i husfabriken när råvarubristen stoppar arbetet

Den stora fabrikshallen står tom och tyst när Michel Silverstorm öppnar porten. Här skulle annars två man stå och bygga panelen på en husvägg.

– I stället för att jag sköter mitt vanliga jobb, planering och försäljning, så får jag jaga material i den mån det går, säger Silverstorm, ägare och vd till husbyggaren Moderna Trähus i Trosa.

När Michel Silverstorm fick besked om att priserna på flera av de träprodukter Moderna Trähus använder skulle höjas i slutet av september tänkte han inte så mycket på det. Höjningarna var visserligen något högre än de som brukar komma på vid den tidpunkten, men det var inget som var extremt.

Vad han inte visste då var att det var bara början. Prisökningarna kom slag i slag, samtidigt som bristen på produkterna ökade och Michel Silverstorm fick arbeta allt mer med att försöka få tag på de insatsvaror firman behöver.

Michel Silverstrom tar fram ett excelark och visar DN vad som har hänt sedan slutet av september. Flera enskilda produkter har mer än fördubblats i pris. Den kanske vanligast dimensionen av trallvirke, till exempel, har

blivit 122 procent dyrare på bara ett drygt halvår.

Har du varit med om något liknande tidigare?

– Nej, aldrig. Det här är den värsta virkesbristen vi har varit med om, svarar han.

I den tomma fabrikshallen ligger visserligen en del virke till stommar och på en gigantisk bänk ligger en del av en husvägg där panelen har spikats på. Men den är inte klar.

– Vi har inte material att fortsätta. Det är ett par dagar nu som det står helt stilla då de grabbar som jobbar här är ute på en byggplats och hjälper andra att gipsa, säger Silverstorm.

– Normalt är det alltid två killar här, måndag till fredag och även ibland på lördagar, tillägger han.

Silverstorm lägger handen på bänken och säger:

– Står den här bänken still tjänar vi inga pengar.

I normala fall motsvarar kostnaden för trä mellan 15 och 17 procent av firmans totala kostnader för ett husbygge. Om den kostnaden ökar så kraftigt som skett sedan i höstas försvinner byggarens vinstmarginal mycket snabbt.

Moderna Trähus arbetar med avtal med fast pris till kunden. Det betyder att när avtalet skrivs utgår Silverstrom från de priser som - gäller vid kontraktstillfället – sex till tio månader innan huset står klart.

Det här är vanligt i branschen och i avtalet finns en klausul som ger byggaren rätt att höja priset

enligt ett särskilt index, för att kunna möta kommande prisökningar.

Men det räcker inte på långa vägar mot de snabba och kraftiga prisökningarna sedan i höstas.

På nya avtal kan Moderna Trähus i varje fall till en del kompensera sig genom att höja priset, men inte på de avtal som skrevs i fjol.

– Så det finns avtal som vi sitter fast i där vi kommer att ta en ganska stor ekonomisk smäll, konstaterar Silverstorm.

Moderna Trähus är en liten tillverkare. Just nu är det två husbyggen där firman ”i bästa fall” kan gå jämnt upp. Men Silverstorm har även kontakt med andra större aktörer i Småland. De kan ha 20–30 husbyggen med avtal som tecknades innan den kraftiga uppgången.

– Diskussionen i Småland handlar om att det nog blir ett par konkurser där, säger Silverstorm.

Hur reagerar kunderna?

– De vet att de blir någon veckas fördröjning och vi försöker hålla oss till det. Men blir det här värre så kommer vi hamna i en situation där vi måste skjuta på bygget och även slutbesiktningen, svarar Michael Silverstorm.

Slutbesiktningen anges till en viss vecka i avtalen och är det mål som kunderna längtar till för det är först då de kan flytta in i sitt nya hus.

– Vanligtvis håller vi på den veckan stenhårt, men det kommer situationer när vi inte kan göra det, säger Silverstrom.

Tror du att kunderna hoppar av?

– Inte i det här läget – de har ju inget alternativ. Om de går till en konkurrent, kan inte heller den göra jobbet snabbare.

– Men blir det ännu värre – att det dröjer veckor eller månader – kan kunden säga att de backar från avtalet och köper ett befintligt hus i stället, svarar Michel Silverstorm.

Det här är den värsta virkesbristen vi har varit med om.

Michel Silverstorm, vd på Moderna trähus

Dan Lucas

dan.lucas@dn.se

10 Expert: C och L blev blåsta på las-konfekten

Centern och Liberalerna blev mer eller mindre bortfintade i las-frågan, anser Mats Glavå, docent i arbetsrätt.

– Det var nog inte det här C och L tänkte sig, det har jag svårt att tro, säger han.

När las-röken lagt sig efter måndagens presentation av de nya reglerna kring anställningsskydd och omställning, är några saker uppenbara. Regelsystemet skiljer sig stort mellan lag och vad som gäller i företag med kollektivavtal.

– Det arbetsmarknadens parter gjort är en ordning för sig och en ordning för resten, säger Mats Glavå och pekar på att fack och arbetsgivare därmed indirekt lurat de borgerliga samarbetspartierna.

Han konstaterar att Centern och Liberalerna sagt sig vara nöjda med regeringens las-utredningar.

– Det man kan ifrågasätta är om det är sanningsenligt, säger Glavå.

Den heta frågan gäller anställningsskyddet och undantag i turordningsreglerna vid uppsägningar. Där skiljer sig de föreslagna reglerna i lag och kollektivavtal högst märkbart. I lag blir det tillåtet att undanta tre personer, oavsett företagsstorlek, mot dagens två i företag med högst tio anställda – alltså de regler som kommer att gälla för arbetsgivare som inte har tecknat avtal med facket. I kollektivavtal blir det möjligt att undanta uppemot 15 procent av personalstyrkan, enligt parternas överenskommelse.

Det är långt ifrån de uttalade målen som C och L satte upp i januariavtalet med regeringen och som syftade till att nå just småföretagen som ofta saknar kollektivavtal.

– Det är inte genomfört, det är uppenbart, säger Mats Glavå.

Något som uppenbarligen småföretagarnas intresseorganisation Företagarna gjorde mycket klart i kommentarerna under måndagen. Däremot har kostnaderna för att säga upp - oönskad personal minskat. Och det har blivit

något lättare att säga upp anställda av personliga skäl.

– Det är en viss förändring, men inget dramatiskt, säger Glavå.

Men sammantaget blir reglerna, ur ett arbetsgivarperspektiv, mer förmånliga för företagare med kollektivavtal, något som skulle kunna locka fler att skriva avtal med facken, enligt Mats Glavå.

– Det är rimligt att anta, säger han och tillägger att det därmed stärker den svenska modellen, som innebär mer av avtal mellan parterna före lagstiftning.

TT

10 Mynt sålt för 156 miljoner

Det var det sista klassiska guldmyntet avsett för vanlig användning i USA. Nu har 20-dollarn från 1933 blivit världens dyraste peng.

”1933 Double Eagle”, ett guldmynt med det nominella värdet 20 dollar, klubbades under tisdagen för närmare 18,9 miljoner dollar, motsvarande drygt 156 miljoner kronor, meddelar auktionsfirman Sotheby’s.

Det är ett av de sista exemplaren i sitt slag. Denna typ av mynt togs fram på direkt order av president Theodore Roosevelt nästan 30 år tidigare. Designen var så avancerad att det först

knappt gick att tillverka, men sedan användes myntet i stora upplagor i USA.

Efter den stora depressionen beslöt dock president Franklin D Roosevelt att landet skulle lämna guldmyntfoten, och det blev förbjudet att använda guldmynt. De växlades in till förmån för sedlar, och smältes ned.

Några få ”Double Eagle” smusslades undan, men jagades under följande år intensivt av USA:s underrättelsetjänst. Just det här exemplaret hamnade dock hos kung Farouk, som styrde Egypten 1936–1952. Han lyckades få amerikanskt exporttillstånd vilket innebar att myntet sedan var utom räckhåll för lagens långa arm.

I slutet av 1990-talet dök myntet upp i New York. Myndigheterna gjorde då ett nytt försök att beslagta det, men efter en rättsprocess blev kompromissen att det skulle säljas och att regeringen och säljaren skulle dela på vinsten. Auktionspriset 2002 blev 7 590 020 dollar – där de sista 20 var ersättning för myntets originalvärde.

TT

10 Alla vårdeleverna har fått jobb efter examen

Efter att ha gått halva gymnasietiden under brinnande pandemi är eleverna i vård- och omsorgsprogrammet på Åva gymnasium mer övertygade än någonsin om att fortsätta arbeta i branschen, där alla redan har blivit erbjudna jobb.

– Förut tänkte jag att vårdyrkena är jobb som alla andra, men efter pandemin har min inställning ändrats helt, säger Ali Ahmad Hussaini.

En regnig majdag sitter klass VO18, iklädda plastförkläden och handskar, med ett gäng grishjärtan framför sig. Lärare Petra Griping Berggren betraktar eleverna som inte rör en min när de sätter i gång att dissekera inälvorna.

Ända sedan 19-åriga Shakiba Heydari började förstå mer om hjärtats funktion har muskeln fascinerat henne.

– Jag har läst jättemycket anatomi och jag älskar kretsloppet, hur det lilla hjärtat kan få blodet att cirkulera i kroppen.

Shakiba hade egentligen tänkt gå gymnasiets naturprogram. Hon älskar natur, biologi och matte – och hade höga betyg med sig från högstadiet. Men när hon skulle välja linje hade hon bara varit i Sverige i två år och var rädd att hennes svenska inte skulle hålla hela vägen.

Som 14-åring kom hon till Sverige från Iran. Där är möjligheterna till ett tryggt liv och utbildning kraftigt begränsade för afghanska flyktingar likt Shakiba och hennes familj och hon – den äldsta av fem systrar – bestämde sig för att ta sig till Europa.

Redan då hade hon siktet inställt på att bli läkare.

– Jag träffade så många människor som inte hade råd att gå till läkare och som fick hälsoproblem. Jag tänkte att det är en rättighet som alla måste ha.

Shakiba fick så småningom permanent uppehållstillstånd med möjlighet att ta hit sin mamma och sina systrar, som alla nu bor tillsammans med henne.

Hon tänkte att vård- och omsorgsprogrammet inte var för henne och valde det mest för att sedan kunna fortsätta till läkarlinjen. Men när hon våren 2019 kom ut på sin första praktik, på ett äldreboende, tog arbetet henne med storm.

– Jag mötte så härliga människor. Att hjälpa dem gjorde att jag kände en så stor glädje. Jag kunde göra en skillnad i deras liv.

Praktiken fick henne att tänka att hon kan jobba som undersköterska, sjuksköterska eller läkare – bara hon får hjälpa till. När praktiken var slut började hon genast drömma om nästa.

Sedan kom pandemin.

○ ○ ○

– Hur känns det under huvudet, är det lagom eller ska jag höja lite?

21-åriga Ali Ahmad Hussaini hjälper Gunnel Orreborn att komma i ordning för natten. Det är en ganska lugn majkväll på den lilla avdelningen på Väsbygårdens äldreboende i Vallentuna. Här har Ali arbetat sedan sin första praktik 2019.

När det nya coronaviruset slog klorna i Sverige hamnade Ali plötsligt i pandemins mittpunkt. Parallellt med gymnasiestudierna på vård- och omsorgsprogrammet tog han hand om de som var allra känsligast för pandemins framfart.

– Jag var jätteorolig, det var vi allihopa här på boendet. Det är ju vårt ansvar att skydda de äldre – som vi är i direktkontakt med hela tiden.

Ali minns det eviga spritandet, osäkerheten kring hur mycket skyddsutrustning som är tillräckligt och skräcken att själv bli sjuk och på så vis smitta någon av dem han tog hand om.

En boende blev sjuk, men personalen lyckades isolera smittan så att den inte spred sig till fler, berättar Ali .

– Det är vi väldigt stolta över.

Ali Ahmad Hussaini berättar att han och hans syster kom till Sverige 2015 från Afghanistan, där deras liv var i fara. Ali fick ett tillfälligt uppehållstillstånd som gick ut i december förra året. Han har ansökt om förlängning, men svaret dröjer fortfarande, sju månader senare.

– Väntan är otroligt svår.

När han sökte till vård- och omsorgsprogrammet på Åva gymnasium i Täby var det framför allt för att han ville jobba. Det

var lockande att bli färdig undersköterska efter studentexamen.

– Förut tänkte jag att vårdyrkena är jobb som alla andra, men efter pandemin har min inställning ändrats helt.

Han vet att vården på sina ställen är underbemannad och arbetsförhållandena svåra, men säger att det hamnar i skuggan av vad man som vårdpersonal bidrar med.

– Vi som jobbade under pandemin har räddat liv. Det kommer jag alltid att vara stolt över.

○ ○ ○

– Säg till om ni behöver andas!

21-åriga Fanny Eklund är lugn när hon coachar det unga cheerleadinglaget. Hon har tränat själv i många år, men efter att ha fått problem med ryggen alltmer gått över till att utbilda andra.

– Allting handlar om kommunikation, med barn, med föräldrar. Det är samma som inom vården.

Hon påbörjade först ett annat gymnasieprogram, med djurvårdsinriktning. Hon konstaterar att det blev delvis rätt – omvårdnad vill hon arbeta med, men hellre med människor. Efter nästan två år hoppade hon av gymnasiet och började om.

– Vi har fått en väldigt bra utbildning, lärarna har visat alla sidor av vården.

Nästan halva VO18:s gymnasietid har varit under pandemin. Fanny Eklund tycker att studieförhållandena har varit svåra – både det minskade sociala umgänget, men också att hitta

självdisciplinen som krävs för att plugga på distans, utan direktkontakt med lärare.

Pandemins utbrott gjorde att praktiken under klassens andra år ställdes in. Fanny följde nyhetsrapporteringen om det nya coronaviruset och ville mer än någonsin ut och hjälpa till i verkligheten.

– Det här är livsviktigt arbete.

Redan till hösten har hon sökt till sjuksköterskeutbildningen, med målet att bli anestesisjuksköterska.

– Cheerleadingen är något jag inte vill släppa, men förstår att jag kanske kommer att behöva göra det så småningom. Att jobba inom vården innebär många arbetstimmar.

○ ○ ○

Trycket till sjuksköterskeutbildningar runt om i landet har ökat under pandemin. Även för Stockholmsområdets vård- och omsorgsprogram har inresset ökat något i år, även om det fortfarande finns fler platser än sökande.

På Åva gymnasium har antalet sökande ökat med nästan 25 procent i jämförelse med förra året, vilket läraren Petra Griping Berggren tror kan ha med pandemin att göra.

Men samtidigt som pandemin har visat på vikten av vård- och omsorgspersonalens arbete så har den också satt arbetsförhållandena i blixtbelysning.

– Vi som är äldre står ut med mycket mer, vi fogar oss och går med på sämre löner och sämre arbetsvillkor gällande tider och semestrar, men

de yngre har en helt annan syn, säger Petra Griping Berggren.

De unga vill kunna ha fritid och inte slita ihjäl sig, konstaterar hon.

– Jag tror att arbetsgivarna behöver ändra sig och tänka mer flexibelt och göra arbetet mer attraktivt för då tror jag att många kommer att fortsätta inom vården.

I början av 2021 fick eleverna äntligen komma ut på praktik igen. De blev erbjudna vaccin av Region Stockholm, något som väckte debatt, men möjliggjorde praktiserandet.

Shakiba Heydari fick komma till hjärtmedicinavdelningen på Danderyds sjukhus.

– Det var det roligaste jag någonsin har varit med om.

Hon kunde inte få nog av tillvaron på avdelningen: Samarbetet med kollegorna, kommunikationen med patienterna och fokuset på hjärtat.

– När passet var slut kände jag att jag hade kunnat fortsätta med ett till direkt.

Alla i klassen har blivit erbjudna jobb efter studenten, på såväl sjukhus som äldreboenden och dagcenter. Framtiden för de nyutexaminerade undersköterskorna är ljus, säger Petra Griping Berggren.

För några i klassen är dock studentdagen början på en kompromisslös nedräkning. Jalal Ahmadi har ett tillfälligt uppehållstillstånd enligt den nya gymnasielagen. Det innebär att han, senast

ett halvår efter studenten måste ha fått ett jobbkontrakt på minst två år. I praktiken innebär det nästan alltid en tillsvidareanställning.

– Det är väldigt stressigt, man är jätteorolig och jag har haft svårt att fokusera på både skolan och jobben, säger han.

Petra Griping Berggren berättar att hon tycker att det har känts hopplöst att se hur bland andra Jalal har arbetat all sin lediga tid för att få fast jobb. De är duktiga och eftertraktade, men svårt jagade av stressen, säger hon.

– Att man ska ha arbete förstår jag, men fast anställning är väldigt svårt. Jag har kollegor som jobbat många år på äldreboenden och sjukhus, men som inte fått fast anställning trots att de arbetat heltid, säger Petra Griping Berggren.

○ ○ ○

Första veckan i juni har det utdragna aprilvädret plötsligt försvunnit och lämnat plats åt en strålande försommarvärme. Den fjärde juni är studentdagen kommen.

Shakiba Heydaris bästa vän Soulin Mohammad går en annan linje på samma gymnasieskola. De har beslutat att ha champagnefrukost tillsammans och Shakiba har googlat runt bland Stockholms bästa frukostalternativ och till slut bokat bord på hotell Diplomat.

Hon har bara sovit några timmar.

– Det är nog annorlunda för andra – deras föräldrar kanske har gjort det tidigare, eller

deras mormor eller farmor. Men för mig – jag som inte kunde ta studenten innan – betyder det jättemycket. Jag är den första i min familj som tar studenten.

Någon champagne blir det dock inte. Det visar sig att klockan 9 är för tidigt för restaurangen att servera bubbel, även på en dag som denna. Vännerna fnissar och skålar i en alkoholfri variant.

Några timmar senare samlas klass VO18 framför skolans entré. En ljus, mössprydd massa dansar loss innan de släpps in för det sista mötet i klassrummet. ”You can try but never stop me – this is what I’m made of” dånar det från högtalarna, i låten av Nause.

– Hur ligger pulsen? undrar Petra Griping Berggren.

– 120 – takykardi!

I klassrummet innan utspringet är stämningen mättad. Både Fanny och Ali stryker bort några tårar när lärarna hyllar eleverna.

– Det låter så fånigt, men jag blir verkligen stolt som en mor när jag ser er, säger Petra Griping Berggren.

Varje elev får ha två anhöriga på plats vid utspringet. Shakibas mamma Fateme Heydari står med en bukett blommor vid kon nummer 15. Hon är glad och nervös. I flera år var de åtskilda, varje dag oroade sig Fateme över hur allt skulle bli. Nu tar hennes äldsta dotter studenten.

– Shakiba har talang och kämpar hårt. Jag är stolt över henne.

När Fateme ser sin dotter närma sig så börjar hon springa. De möts i en omfamning.

Shakiba säger att studenten är första steget mot att komma in på läkarlinjen, ett stort steg. Hon tänker på sin pappa, som ville, men inte kunde läsa vidare.

– Shakiba har talang och kämpar hårt. Jag är stolt över henne, säger Fateme Heydari.

Amanda Lindholm

amanda.lindholm@dn.se

Fakta. Gymnasiets vård- och omsorgsprogram

Gymnasiets vård- och omsorgsprogram är ett yrkesprogram där eleverna efter examen ska ha de kunskaper som behövs för att arbeta inom hälso- och sjukvård och socialtjänst. Den som klarar sina studier blir undersköterska.

Antalet platser på programmet har ökat något de senaste tio åren i Stockholm. Söktrycket är också högre inför höstterminen 2021 jämfört med förra året. Det finns dock fler platser än sökande. I år var det 0,8 sökande per plats. Samma siffra förra året var 0,6, men då fanns det också färre platser.

Källa: Skolverket och Gymnasieantagningen, Storsthlm

10 Misstänkt för barnvåldtäkt var på fri fot trots att han dömts redan 2019

Den 25-åring som misstänks ha våldtagit ett barn i ett skogsparti i Salems kommun i förra veckan dömdes till fängelse för en våldtäkt och flera sexuella övergrepp mot 17 barn redan 2019.

Men den domen överklagades och har inte vunnit laga kraft än. Mannen har därför befunnit sig på fri fot.

Den dömde mannen, då 23 år, överklagade domen till Svea hovrätt i januari 2020.

Men först i september i år ska målet tas upp – mer än ett och ett halvt år senare – trots att regeringens riktlinjer från 2018 säger att ett brottmål ska avgöras på högst fem månader.

Under den tiden har den dömde mannen kunnat begå en ny misstänkt våldtäkt på ett barn.

– Handläggningstiderna hos hovrätten är för närvarande alldeles för långa. Det finns alltid en risk för att en tilltalad som är på fri fot begår nya brott medan en rättsprocess pågår, skriver Anna Avenberg, tillförordnad hovrättslagman

vid avdelningen som handlägger målet till DN i ett mejl.

– Vi för en fortlöpande dialog med Domstolsverket om behovet av ytterligare resurser för att kunna korta handläggningstiderna.

På torsdagen den 3 juni uppgav polisen att en person förts till sjukhus med ambulans efter en misstänkt våldtäkt i Salems kommun. Den misstänkte gärningsmannen greps sedan på lördagen - på sannolika skäl misstänkt för grov våldtäkt mot barn.

Södertälje tingsrätt valde i måndags att häkta mannen på sannolika skäl misstänkt för våldtäkt mot barn.

I december 2019 dömdes den då 23-årige mannen till ett år och sex månaders fängelse för nio fall av sexuellt ofredande, sjutton fall av utnyttjande av barn för sexuell posering, sju fall av sexuellt övergrepp mot barn, sexton tillfällen av barnpornografibrott och åtta tillfällen av sexuella övergrepp mot barn samt ett fall av våldtäkt mot barn. Offren var i åldrarna 8–13 år under den tid som brotten begicks och samtliga övergrepp skedde över nätet.

Åklagarna och rätten var då eniga om att inte begära mannen häktad i väntan på att domen skulle vinna laga kraft. En av anledningarna till det var att de sexualbrott som mannen dömdes för hade begåtts för flera år sedan, då mannen endast var 17 år.

– Tingsrätten kom fram till att det i helhetsbedömningen inte var proportionerligt att häkta. Exakt hur de har kommit fram till det kan jag inte veta, men jag hade ingen annan

uppfattning eftersom misstänkt dessutom var ung vid gärningarna och utredningen tagit orimligt lång tid, skriver kammaråklagare Tobias Kudrén, som är åklagare både i den förra utredningen mot mannen och mot den nuvarande, i ett mejl till DN.

– Hade några gärningar varit färska hade i alla fall jag resonerat annorlunda, skriver kammaråklagare Tobias Kudrén.

Han fortsätter:

– Det är ju inte bara hovrätten som har tagit lång tid på sig, ärendet blev ju liggande hos polisen i över ett år utan att något gjordes. Hade ärendet haft en handläggare direkt hade han avtjänat sitt straff för länge sedan.

Den misstänkta våldtäkten ska ha begåtts i ett skogsparti i Salem vid 20-tiden på torsdagskvällen den 3 juni.

– Gärningen som han är misstänkt för nu skiljer sig från de han är dömd för tidigare eftersom det är ett fysiskt övergrepp, vilket jag anser är ännu mer gränslöst än de tidigare övergreppen över nätet, säger kammaråklagare Tobias - Kudrén.

Vid tiden för de tidigare brott som mannen dömts för och det nuvarande brottet bodde gärningsmannen hemma hos sina föräldrar. Den 25-årige mannen förnekar samtliga brott.

Josefine Hökerberg

josefine.hokerberg@dn.se

10 Janne Andersson: ”Inget bra beslut av Kulusevski”

Dejan Kulusevski blev enligt landslagsledningen smittad med covid-19 av en anhörig. Därefter spred han smittan vidare till den svenska EM-truppen och Mattias Svanberg.

– Han är jätteledsen och beklagar det - inträffade, sade förbundskaptenen Janne Andersson vid en presskonferens på onsdagen.

Janne Andersson beskrev tisdagen med två positiva covid-19-fall i EM-truppen som en av hans värsta under sina 39 år som fotbollstränare.

Under onsdagen var han på bättre humör och kunde berätta hur det kom sig att det som inte fick hända inför EM ändå hände. Efter att ha varit i kontakt med Dejan Kulusevski förklarade förbundskaptenen att Juventusspelaren sannolikt smittats av en anhörig och inte på den privata tillställning från vilken en film spritts på sociala medier.

Andersson sade att Kulusevski bjudits till sammankomsten av sin syster och att han blev överraskad över att det fanns några kompisar

där. Eftersom han redan hade haft covid-19 tänkte han inte så mycket på det.

– Dejan är jätteledsen och beklagar situationen. I efterhand inser han att det inte var bra. Jag tycker heller inte att det var ett bra beslut, sade Andersson och förklarade att det inte är aktuellt med någon form av bestraffning av spelaren.

– Jag håller inte på med repressalier. Jag menar att man lär sig, sade Andersson.

Enligt Andersson klandrar inte de övriga spelarna Kulusevski för det inträffande.

Enligt landslagsledningen är det Kulusevski som smittat Mattias Svanberg och därmed sett till att smittan kommit in till EM-basen i Göteborg.

Janne Andersson var självkritisk till beslutet att låta Svanberg träna med laget i tisdags kväll, en träning som Bolognaspelaren bröt när det kom besked om att hans provsvar kommit tillbaka positivt.

– Provsvaren blev försenade och sedan blev det en kommunikationsmiss mellan ledarna.

Svanberg har mycket svaga symtom och även Kulusevski mår under omständigheterna bra, men båda spelarna missar EM-premiären mot Spanien på måndag.

Frågan är hur det blir med Pontus Jansson. Mittbacken stod över onsdagens träning eftersom han kände sig hängig. Ett snabbtest för covid-19 var negativt.

Förbundskaptenen förklarade att han fortfarande räknar med att Kulusevski och

Svanberg ska kunna delta i EM och att han ännu inte tagit kontakt med ersättare.

Landslagsläkaren Anders Valentin sade att man inte kan utesluta att fler spelare blivit smittade, men förklarade att Svanberg visar på mycket små virusmängder och att han därför sannolikt inte varit särskilt smittosam.

I tisdags kväll presenterade ledningen sex åtgärder för att minska risken för smittspridning i och runt förläggningen på Sankt Jörgen Park. Onsdagens teorigenomgång genomfördes i mindre grupper i en stor lokal. Samtliga spelare testades två gånger under onsdagen.

Det står redan klart att det finns anledning till självkritik kring hur landslaget skött saken.

– Man kan alltid göra saker bättre. Vi skulle till exempel inte ha gått ner till träningen i går. Det var en kommunikationsmiss. Nu får vi lösa det som ska lösas, sade landslagschefen Stefan Pettersson.

Frågan är nu vad som händer om situationen skulle förvärras, om Sverige skulle få ytterligare covidfall. Olika länder har olika regler för hur länge man ska sitta i karantän och hur många som ska vara i karantän om någon i truppen smittats.

– Vi har inte hört om att vi inte skulle få komma in. Vi för den dialogen genom Uefa, sade Pettersson.

Jens Littorin

jens.littorin@dn.se

10USA:s demokrati hotas av starka inre krafter

Flera republikanskt dominerade delstater har eller vill försvåra - valdeltagandet, särskilt för minoriteter och yngre väljare. Man får gå tillbaka till inbördeskriget för att finna ett större demokratihot än det som USA står inför i dag, skriver Erik Åsard.

Amerikanska akademiker engagerar sig gärna i politiken. Det kan handla om att medverka i diverse medier, delta i demonstrationer, underteckna protestskrivelser eller söka jobb i en administration vars politik man gillar. Den typen av aktiviteter ses ofta som en merit vid tillsättningen av akademiska tjänster, vilket inte alltid är fallet i Sverige.

Några av mina amerikanska vänner har avbrutit sina karriärer för att periodvis arbeta på olika poster i departement och myndigheter. En kollega fick jobb inom Vita husets tunga budgetavdelning, en annan blev efter flera försök utnämnd till ambassadör. Den senare jobbade hårt för att senator Gary Hart skulle bli demokraternas presidentkandidat 1988. Det såg länge ljust ut, men Hart tvingades till slut att hoppa av kampanjen efter att hans utomäktenskapliga affär med en ung kvinna avslöjades. Kollegans dom var hård efteråt: ”Om bara den dumbommen hade förmått hålla

byxorna uppe kunde jag ha fått ett toppjobb redan då!”

Jag erinrar mig dessa exempel när jag läser uppropet ”Statement of concern”, som ett drygt hundratal av USA:s främsta demokratiforskare nyligen publicerat. Bland undertecknarna märks världsnamn som Larry Bartels, Francis Fukuyama, Margaret Levi, Pippa Norris och Robert Putnam. De uttrycker stor oro för demokratins fortbestånd i landet efter det senaste presidentvalet. Oron gäller de många destruktiva åtgärder som genomförts eller föreslagits i republikanskt dominerade delstater i syfte att göra det svårare att rösta, ändringar som särskilt väntas drabba minoriteter och yngre väljare.

Enligt Brennan Center for Justice vid New York University Law School har 14 delstater stiftat 22 nya lagar med olika röstningsbegränsningar, och många fler är på gång. Senast försökte Republikanerna i Texas genomföra en liknande lag, som ursprungligen även innehöll en inskränkning av möjligheten att förtidsrösta på söndagar. Det är den dag i veckan då rader av svarta väljare brukar passa på att rösta efter kyrkobesöket, en aktivitet kallad ”souls to the polls”. Omröstningen kunde dock inte genomföras efter att Demokraterna samfällt lämnade salen i protest. Men den republikanske guvernören har lovat att kalla tillbaka församlingen för att driva igenom lagen. Allt sker under förevändning att skydda ”valintegriteten”, trots att valet 2020 enligt ansvariga myndigheter var det säkraste någonsin.

I uppropet skriver statsvetarna att lagarna sammantaget förändrar de politiska systemen i

ett växande antal delstater så att de inte längre lever upp till minimikraven på fria och rättvisa val. ”Därför är hela vår demokrati nu i riskzonen”, heter det. Stora ord, men korrekta. Efter att Republikanerna förlorade makten i kongressen och Vita huset har de fokuserat sina aktiviteter på delstaterna, där de har en stark ställning. I flera av de jämna delstaterna politiseras nu valprocessen genom att majoriteten i de valda församlingarna ges möjligheter att överpröva valresultaten. Partiets lagstiftare talar om att valens ”renhet” och ”kvalitet” måste säkras, argument som påminner om retoriken under segregationseran.

Vi ser ett parti som har försatt sig i en kollektiv psykos. I Arizona pågår en farsartad omräkning av rösterna i ett valdistrikt som vanns klart av Joe Biden. Den är beställd av delstatssenatens republikanska majoritet och inspirerar nu andra delstater att göra detsamma. En stor majoritet av partiets väljare – uppemot 70 procent i vissa mätningar – säger sig tro på Donald Trumps lögner om att han vann valet och att stormningen av Kapitolium den 6 januari genomfördes av vänsterextremister, inte av Trumpsupportrar och vit makt-anhängare. Partiledningen jamar med, skräckslagen att stöta sig med den store ledaren.

För att hejda en hotande utveckling mot autokrati vädjar forskarna i uppropet till kongressen att rösta för två lagförslag som antagits av representanthuset och nu ligger på senatens bord för behandling. Det ena skulle väsentligt utöka möjligheterna att rösta medan det andra skulle återställa två viktiga bestämmelser i 1965 års rösträttslag, som Högsta domstolen annullerade 2013. De uppmanar också senaten att avskaffa

filibustern, taktiken att genom förhalning hindra ett lagförslag från att gå till omröstning. Men inget av detta lär ske, förslagen är omstridda även inom Demokraternas egen partigrupp.

Statsvetarna undviker att göra några förutsägelser, men låt mig avsluta med ett tänkbart framtidsscenario. Inför mellanårsvalet 2022 ska valdistrikten ritas om, utgående från resultatet av fjolårets folkräkning. I de flesta delstater är det majoriteten i delstatskongressen som gör det, och här har Republikanerna en stor fördel genom att de kontrollerar det stora flertalet (30) av dem. Om de lyckas vinna tillbaka majoriteten i kongressen är det den nuvarande partiledningen som styr processen när nästa presidentval ska bekräftas.

I januari röstade hela 147 av kongressens republikaner emot certifieringen av 2020 års presidentval. De ville alltså ogiltigförklara det val som de ansvariga i alla 50 delstater hade godkänt, liksom ett 60-tal federala domstolar som unisont avvisade klagomålen från den trumpne förloraren. Till förnekarna hörde partiets nuvarande ledare i huset Kevin McCarthy, Steve Scalise och Elise Stefanik. Hur kommer de att ställa sig i en framtida majoritetsställning om Demokraternas kandidat skulle vinna igen 2024? Kommer de då att följa lagen eller ge efter för trycket från basen och en oförbätterlig expresident?

En av uppropets undertecknare är Harvardstatsvetaren Daniel Ziblatt, medförfattare till den hyllade boken ”How democracies die”. I en intervju med Jake Tapper på CNN fick han nyligen frågan hur stor oro han

hyser för den amerikanska demokratin. På en skala från 1 till 10, där 1 står för ”inte orolig alls” och 10 för ”livrädd”, svarade han 8. Där vill jag också placera mig. Systemet har överlevt både krig och kriser, men man får gå tillbaka till inbördeskriget för att finna ett större inre demokratihot än det som landet i dag står inför.

Erik Åsard är författare och professor emeritus i Nordamerikastudier.

Erik Åsard

11 Ali Esbati spred osann propa-ganda

Komplicerad konflikt. Så skrev V-riksdagsmannen Ali Esbati ironiskt i sociala medier till ett filmklipp som han delade. Sekvensen förklarades med orden ”Tungt beväpnade israeliska soldater griper en sjuårig palestinsk flicka i hennes skola”. Jag tolkar Esbatis två ord så här: ”Se bara hur israelerna beter sig. Hur kan någon tycka att detta är komplicerat?”

11 Ledare: Ett dråpslag mot svensk kulturpolitik

I oktober 2014 poserade den nytillträdda kulturministern Alice Bah Kuhnke (MP) på sitt tjänsterum framför ett inramat broderi med texten ”Visst behöver vi en kulturrevolution nu”. Och visst blev det en sådan, såväl under som före och efter hennes tid.

Revolutionen har lett till att svensk kulturpolitik på statlig, regional och kommunal nivå nu präglas av stark styrning mot mer eller mindre konkreta politiska mål. Bland annat ska kulturen leverera ökad jämställdhet, bättre hbtq-perspektiv och mindre rasism. Kulturen förväntas fungera som myndighet, skola och åsiktspolis.

Protester har förekommit, men de har varit få och timida. Man biter inte den hand som föder en. Stöden från stat, kommun och region är ofta avgörande för om svenska kulturskapare alls ska kunna göra det de lever för och samtidigt betala hyran.

På torsdagen kom en statlig rapport som är ett veritabelt dråpslag mot den febrila politiska styrningen av konst, musik, litteratur och film. Det är Myndigheten för kulturanalys som levererar 300 sidor av belägg för hur kulturen med hjälp av bidragsvapnet stryps av politiker och tjänstemän. Kritiken är delvis, för att vara myndighetsprosa, brännande:

”Konstnärer och kulturskapare påverkas på ett sätt som inte är i enlighet med idealet om konstnärlig frihet”, slås det fast. Det kan vi låta sjunka in. I ett av världens mest demokratiska länder inskränker politiker och tjänstemän ett av fundamenten för yttrandefrihet: konstnärlig frihet.

Vad gäller statlig politik fokuserar utredningen på tre giganter i stödbranschen: Kulturrådet, Konstnärsnämnden och Filminstitutet. Föga förvånande får det genompolitiserade Filminstitutet skarpast kritik:

”Hela 38 procent av de sökande av Filminstitutets stöd anser att bidragsgivaren inte alls eller i liten utsträckning lever upp till idealet om konstnärlig frihet. Motsvarande siffror för Kulturrådet och Konstnärsnämnden är 14 respektive 15 procent.”

Myndigheten för kulturanalys har sänt en enkät till såväl stödgivare som mottagare. Den ger nedslående resultat för den som förespråkar fri konst. Så här säger en ansvarig stödgivare: ”Det kan jag tycka är svårt, när det söker någon som inte har så hög konstnärlig nivå, men de kan uttrycka sig i ord, skriva jättefint, och det är mångfald, och det är jämställdhet, och det är intersektionellt perspektiv och bla bla bla. Men det finns inte så mycket substans i det.”

Kulturen som en floskelmaskin som göder sig själv: floskler in, floskler ut. Tack för den revolutionen.

Är det då något fel med feminism, antirasism och hbtq-rättigheter? Tvärtom. Felet är tanken att politiker ska ta sig rätten att detaljstyra kulturen, gå in i konstskapares huvud. Kulturen måste få vara spretig, bråkig, konträr – framför

allt måste den få vara ett självändamål. Nästa gång kanske det är helt andra politiker och värderingar som tacksamt kliver in på den manege som krattats av dagens ansvariga.

Det är sorgligt att detta vansinne fått pågå i åratal, och att inte någon av de alliansregeringar som kallade sig liberala gjorde något för att bryta utvecklingen. Vem har egentligen efterfrågat dessa idéer från början? Varför i all världen fick de så stor makt? Hur bryter vi utvecklingen, och hur hindrar vi att det händer igen?

Må rapporten från Myndigheten för kulturanalys innebära att denna - genompolitiserade mardröm för den fria konsten snart är över.

DN 11/6 2021

11 Med ett bra ledarskap i elförsörjningen hade inte kärnkraft behövt panikstartas

Låga elpriser för hushåll och näringsliv, från energikällor med låga utsläpp av koldioxid, har varit en klimat- och kostnadsmässig fördel för Sverige. Hushållens pengar har kunnat gå till

annat. Landets elintensiva industri har givits ett försprång.

Behovet av en omställning av samhället för klimatets skull ökar behovet av elkraft. Transportsektorn ska ställas om och Sverige kan också komma att bli en än större exportör av ren el till länder med betydligt mer problematisk energimix.

Sett till Sverige kommer behovet att öka med 10–40 procent till 2045 efter att ha varit i det närmaste oförändrat i 30 år. Behovet av planerbar kraft kommer att nästan fördubblas som en följd av den vind- och solkraftsutbyggnad som tillkommer.

Eftersom en hel del av infrastrukturen i näten börjar bli ålderstigen finns också en renoveringspuckel som Sverige skjutit framför sig. Behovet av investeringar och reinvesteringar från privata och offentliga aktörer, i produktion och i nät av olika slag, kan uppgå till 1 000 miljarder kronor under perioden 2020–2050.

Energi- och infrastrukturdebatten kokar ofta över inför enskildheter för vilka det är lätt att uppbåda starka känslor och hejarklackar. Kärnkraftens vara eller inte vara är en sådan, och det är också frågan om höghastighetstågen. Däremot ligger frågan om hur allt mer utsläppsfri elkraft i framtiden ska ta sig från producent till konsument och puttrar i ett långkok.

Systemfrågor med stora åtaganden och komplexa samband gör sig inte på löpsedlar, även om rak rapportering om uteblivna näringslivssatsningar visar hur viktig frågan är.

”Mitt i sommaren startas oljekraftverk och skattebetalarna tvingas betala 300 miljoner

kronor för att panikstarta nedlagd kärnkraft”, berättade DN förra sommaren (12/7 2020) om den situation som hotar tusentals jobb i sydligaste Sverige och som ansvarsfördelningen är oklar för.

På samma sätt avslöjade DN (19/2) att Ica helt enkelt inte kunde få el till en Maxi-butik med bygglov i expansiva Arninge i Täby, vilket delvis skulle hanteras med ett otillåtet trixande med elberedskapspengar.

Det är uppenbart att framtidens elförsörjning behöver politiskt ledarskap och helhetssyn, och inte de akututryckningar som vi sett exempel på de senaste åren.

Sverige har i själva verket goda förutsättningar att lyckas bättre med detta än många andra länder.

Och att det inte är någon brist på pengar för gigantiska infrastrukturprojekt visar ju gökungen höghastighetsbanor.

Jens Runnberg

jens.runnberg@dn.se

11 Pandemins barn får inte bli en förlorad generation

Vad kunde vi ha gjort annorlunda under pandemin? Det lär bli en fråga för debatt nu framöver, när vi börjar snegla mot det efteråt som kommer allt närmare, snart inom räckhåll. Redan har det hunnit talas om vad mer vi kunde ha gjort för våra äldre: mycket! Men vi bör också begrunda vad vi faktiskt hade kunnat göra för de yngres skull – och vad vi kan göra för dem i framtiden.

Skolorna har aldrig stängt helt i Sverige, men i många fall övergått till distansundervisning. Det har kostat på, i synnerhet för de som är trångbodda och därför inte har någon egen vrå att dra sig undan till för att plugga, de vars föräldrar varken har råd med bra lunch eller kan hjälpa dem med skolarbetet, de som lever under dysfunktionella familjeförhållanden. Men pandemin är jobbig för alla.

I våras, när undantagstillståndet pågått i ett år, kom en rapport från Rädda Barnen som visade att många barn och unga känner sig isolerade och deprimerade. Särskilt jobbigt tyckte de det var att också deras fritidsaktiviteter blivit inställda. Föga förvånande, för att den psykiska hälsan går hand i hand med den fysiska är ju klarlagt sedan länge. Och vad hade det inte betytt om det funnits en genomtänkt plan för

hur de skulle fortsätta få komma ut och röra på sig?

I stället lade många kommuner sten på börda, alldeles i onödan, genom extra nitiska nedstängningar.

Att idrottshallarna bommade igen är en sak. Men i exempelvis Stockholm smälte kommunen även uterinkarnas isar, och meddelade dessutom att den inte heller skulle ploga upp de frusna sjöarna eller staka upp skidspår i friluftsområdena. Detta trots att vi alltså hela tiden vetat att viruset har en begränsad räckvidd utomhus och folk dessutom knappast trängs där.

I mitten av januari ändrade sig kommunen plötsligt, men då var det på många håll för sent för att dra i gång något. Så gick därför ändå en hel vinter till spillo.

Med resten av året har det inte varit mycket bättre. Svenska Livräddningssällskapet bedömer att det knappt har förekommit någon simundervisning alls under pandemin (Ekot 7/4).

De barn och unga som blivit lidande måste vi försöka fånga upp nu när restriktionerna lättar, och utomhusbassängerna öppnar igen. För drunkningen sker stilla och tyst, och förloppet är snabbt. Den kan drabba också vana simmare, men särskilt utsatta är förstås de som ännu inte lärt sig. Och att planera för hur det här - kunskapsglappet ska kunna överbryggas redan i sommar är bara en början.

Pandemins barn får inte bli en förlorad generation.

Lisa Magnusson

lisa.magnusson@dn.se

11 ”Låt ansvar för artskydd bli naturlig del av skogsbruket”

Artskyddsutredningen, som tillsattes som en del av januariavtalet föreslår nu bland annat två nya möjligheter till ersättning för skogsägare. Vi lämnar också förslag på hur mer kunskap om biologisk mångfald kan göras tillgänglig och hur myndigheternas arbete med att utreda och lagföra artskyddsbrott kan stärkas, skriver utredaren Lars Tysklind.

DN. DEBATT 210611

Artskyddsutredningen överlämnar nu betänkandet ”Skydd av arter – vårt gemensamma ansvar” (SOU 2021:51) till miljödepartementet.

Vi har haft två huvuduppdrag:

Det ena uppdraget har fokuserat på att utreda fridlysningsreglerna och hur skyddet av fridlysta arter ska tillämpas i samverkan med mänskliga verksamheter som exempelvis skogs- och jordbruk.

Det andra uppdraget har fokuserat på frågor kopplade till artskyddsbrottslighet, exempelvis olaglig handel med skyddade arter eller olagliga samlingar av fågelägg.

Utredningen tillsattes i maj 2020 som en del av januariavtalet mellan S, MP, L och C. Enligt punkt 26 i överenskommelsen – Värna och stärk den privata äganderätten till skogen – ska artskyddsförordningen ses över för att effektivt och rättssäkert kunna skydda hotade arter och vara tydlig gentemot markägare om när man har rätt till ersättning. Frågan om skydd för fridlysta arter har diskuterats mycket under senare år, främst kopplat till skogsbruket. Det är vår förhoppning att utredningens betänkande kan bidra med klargöranden och konstruktiva förslag som leder framåt.

Ungefär samtidigt som utredningen tillsattes lade EU-kommissionen fram en strategi för biologisk mångfald för 2030, som syftar till att motverka förlusten av biologisk mångfald på global nivå. Vi menar att utredningens förslag verkar i strategins riktning och därmed bidrar till att Sverige tar ansvar för sin del i genomförandet av EU:s mål.

Vi drar slutsatsen att nuvarande svenska regler för skydd av fridlysta arter i stort sett uppfyller de krav som ställs på medlemsländerna enligt EU:s fågeldirektiv och livsmiljödirektiv (art- och habitatdirektivet).

En annan slutsats är att reglerna behöver bli tydligare för att underlätta för markägare och verksamhetsutövare. Det ska klart framgå hur reglerna kan påverka olika verksamheter, vilka anpassningar som kan krävas och när det finns möjlighet att få ersättning. Utredningen föreslår bland annat att fridlysningsreglerna ska framgå direkt av miljöbalken, att reglerna tydligt ska återspegla EU:s fågel- och livsmiljödirektiv och att listorna över nationellt fridlysta arter ska ses över, men också förenklingar i markägares och verksamhetsutövares kontakter med myndigheter.

En sådan förenkling som vi föreslår är att Skogsstyrelsen ska få rätt att pröva undantag (dispens) från fridlysningsreglerna, i samband med handläggning av ärenden som gäller skogsbruksåtgärder. Länsstyrelserna föreslås att ha kvar sitt ansvar för sådan prövning.

Utredningen konstaterar att kunskap om arter och biologisk mångfald är centralt för ett effektivt artskydd. Det är också viktigt att markägare och verksamhetsutövare har tydliga spelregler att förhålla sig till. Enligt nuvarande regler ska den som planerar en åtgärd eller verksamhet ha den kunskap som behövs för att bedöma verksamhetens miljöpåverkan. Utredningen konstaterar att miljöbalkens kunskapskrav omfattar alla situationer där miljöbalken gäller, alltså även i situationer när fridlysta arter kan påverkas. En markägare eller verksamhetsutövare måste alltså ha tillräcklig

kunskap för att kunna bedöma om en åtgärd kan få sådana konsekvenser för fridlysta arter att åtgärden inte är tillåten.

Vi föreslår därför att sådana åtgärder alltid ska anmälas till tillsynsmyndigheten för samråd enligt miljöbalken. Tillräcklig kunskap är också en förutsättning för att anpassningar och hänsyn till fridlysta arter ska kunna läggas på minsta möjliga nivå. Om kunskap saknas ska miljöbalkens försiktighetsprincip gälla, och alla anpassningar för att skydda fridlysta arter måste göras med goda marginaler. I övrigt föreslår vi inga ändringar i miljöbalkens nuvarande regler om kunskapskravet.

Vi menar att ansvaret för kunskap om arter och biologisk mångfald är delat mellan enskilda verksamhetsutövare och staten. Staten bör ha ansvar för att ta fram mer övergripande kunskap om biologisk mångfald, till exempel genom nationella inventeringar, miljöövervakning, stöd till forskning, etcetera.

Vi föreslår därför en rad åtgärder och uppdrag som kan bidra till att ta fram sådan kunskap och göra den lätt tillgänglig. Denna kunskap kan användas av alla som behöver förstå hur den egna verksamheten eller den egna åtgärden kan påverka fridlysta arter. Närmare kunskap om ett område eller hur den egna verksamheten påverkar måste dock markägaren eller verksamhetsutövaren ta ansvar för.

Ett av utredningens uppdrag har varit att klargöra när staten ska betala ersättning, om en pågående verksamhet måste anpassas av hänsyn till fridlysta arter. Eftersom frågan främst har varit aktuell inom skogsbruket drar vi slutsatsen att sådana ersättningsregler ska

spegla de principer som slagits fast inom den svenska skogspolitiken.

Skogsbruket har i dag två jämställda mål: miljömålet och produktionsmålet, som ska uppnås genom frihet under ansvar. Eftersom de båda målen är jämställda konstaterar utredningen att ansvaret för biologisk mångfald bör ingå som en naturlig del av skogsbruket. Det innebär i sin tur att åtgärder och verksamheter måste anpassas till naturmiljön och till de arter som lever där. I de fall det krävs så omfattande hänsyn att verksamheten inte kan bedrivas, oavsett vilken metod som används, ska det finnas möjlighet att söka ersättning. Staten kan dock aldrig ge ersättning till någon för att denne ska följa lagen. Det skulle vara oförenligt med ersättningsrättsliga principer och sannolikt också med EU:s regler om statsstöd till kommersiella verksamheter.

Målet för bevarande av biologisk mångfald måste rimligen vara att flertalet arter ska kunna samexistera med mänsklig verksamhet. Skyddade områden blir då ett viktigt komplement, men behovet av områdesskydd minskar när arter har möjlighet att leva kvar i de betydligt större arealer som utgör ett brukat vardagslandskap.

Utredningen föreslår två nya möjligheter till ersättning. För situationer där arternas skyddsbehov är sådant att verksamhet inte kan bedrivas, oavsett metod, föreslår vi en ny form av biotopskydd för fridlysta arter. Ersättning ska då lämnas enligt befintliga regler för områdesskydd. Vi föreslår också att ersättning ska kunna lämnas om en verksamhet inte kan anpassas med någon rimlig metod, som minskar risken för skador på fridlysta arter. En förutsättning för sådan ersättning är att man

har ansökt om dispens från artskyddet, men fått avslag. I andra fall där verksamhet behöver anpassas utöver rimlig hänsyn finns möjlighet att ingå naturvårdsavtal.

Vi lämnar en rad förslag som ska stärka myndigheternas arbete med att utreda och lagföra artskyddsbrott. Till exempel föreslår vi ett totalförbud mot äggsamlingar. Det är redan i dag förbjudet att samla fågelägg i naturen, men det är svårt och resurskrävande att bevisa brott. Ägg från livsmedelsproduktion ska vara undantagna från förbudet, liksom konstnärligt utsmyckade ägg från sådana fåglar.

Trots den stora mängd förslag vi lägger återstår många frågor att lösa. Flera förslag handlar därför om kommande myndighetsuppdrag och fortsatta utredningar. Vi tror och hoppas ändå att det svenska artskyddet kan ta ett steg framåt genom vårt betänkande. Det är en stark önskan från vår sida att slutsatserna kan bidra till en konstruktiv och framåtsyftande debatt rörande hur biologisk mångfald ska kunna skyddas.

Viktigast är att möjliggöra en samexistens där vi alla tar vårt gemensamma ansvar för biologisk mångfald och skydd av arter.

Lars Tysklind, särskild utredare, - Artskyddsutredningen

11 Ökat sug efter droger banade väg för nya knarkhandlarna

Framgångarna med Encrochat sänkte inte den svenska droghandeln. Nya aktörer klev snabbt in och tog över importen av kokain, cannabis och annan narkotika. Det är polisens slutsats efter måndagens razzia mot 155 svenskar.

– Kokainmarknaden har vuxit nåt så djävulskt, säger polisens narkotikaexpert Lennart Karlsson.

Mängder av häktningsförhandlingar hölls i går, torsdag, mot de svenskar som gripits i Trojan Shield, den internationella jätteoperation som drogs i gång sedan amerikanska FBI infiltrerat krypteringstjänsten Anom.

Den röda tråden i de totalt över 30 svenska utredningarna är droger. Och mer droger.

Trots att coronapandemin begränsat rörligheten över världen har kokain, cannabis och annan narkotika fortsatt att strömma in i Sverige under 2020 och 2021. Inte heller den tidigare Encrochat-operationen, där ett par hundra misstänkta narkotikabrottslingar gripits, tros ha fått någon större betydelse för narkotikatillgången.

Det framgår när detaljerna i den svenska delen av Trojan Shield nu börjat klarna.

– Bara här i södra Sverige har vi beslagtagit ett halvt ton narkotika vid de här insatserna, berättar Mats Karlsson, som är chef för polisens underrättelseenhet i Region Syd.

En av de misstänkta narkotikaorganisationer som nu avslöjats tack vare sina Anom-mobiler har haft sin bas i Kristianstad – en stad som tidigare inte förknippats med narkotikaaffärer på den här nivån. Tio män och en kvinna sitter häktade för delaktighet i synnerligen grovt narkotikabrott mellan januari och maj i år.

– Mer än så kan vi inte säga eftersom utredningen fortfarande är inne i ett tidigt skede, säger åklagare Helena Ljunggren.

Källor till DN tycker sig se ett mönster där narkotikahandlare väljer att etablera sig på nya orter. Ett annat aktuellt exempel är Nyköping, där sju män och två kvinnor nu häktats för bland annat synnerligen grovt narkotikabrott. En av de misstänkta är den flerfaldigt dömde narkotikabrottslingen Kjell Johansson, 72, sedan 1980-talet omskriven som ledare för Grodmansligan.

– Det är nog ingen slump att vissa aktörer söker sig till orter där vi inte har lika stor närvaro och där man tror sig kunna vara mer ifred, säger en polis med god insyn i den lokala narkotikamarknaden.

En kanske ännu viktigare förklaring till spridningen över landet kan vara att efterfrågan på narkotika bedöms ha ökat i breda lager. Som DN berättat tvingades svensk polis nyligen medge att man kraftigt underskattat den totala omfattningen av den svenska narkotikahandeln. Information från fjolårets hackning av den

krypterade mobilappen Encrochat pekar på att den totala omsättningen uppgår till mellan 100 och 150 ton årligen i stället för, som tidigare beräknat, 15 ton.

De källor som DN pratat med är samstämmiga: det är kokainet som står för den stora ökningen.

– Det finns hur mycket kokain som helst i landet just nu. Vad som klart och tydligt indikerar det är att inga grossister längre tar in en vara som är svagare än 85 procent.

Det säger Lennart Karlsson, mångårig narkotikaspanare i Stockholm och ordförande för Svensk narkotikapolisförening. Som en jämförelse var den genomsnittliga renhetsgraden i början av 2010-talet så låg som 30 procent.

– Kokainmarknaden i Sverige har vuxit nåt så djävulskt. Därför är det där väldigt många kriminella vill vara, plus att det även ger viss status jämfört med att handla med andra droger.

Samtidigt har konsumentpriset legat kvar på samma nivå: runt 800 kronor per gram kokain. Svenska köpare får därmed en betydlig starkare drog för mindre pengar, inflationen inräknat. Följden har, enligt Lennart Karlsson, alltmer övergått från att vara en partydrog till att användas i vardagen.

– Kokainet har flyttat till en arena som är betydligt mer svårupptäckt för polisen. Jag vet fall där hemmafruar tagit kokain medan de stått och lagat mat och en kille som dragit ett par linor inför nästa Teams-möte vid datorn.

För att bibehålla vinstnivån har smugglarna successivt ökat sina importvolymer, vilket bekräftas av de aktuella Anom-utredningarna.

– Det vi sett är att man tar in allt större partier. Och inte sällan kör man två laster på samma gång, för att vara säker på att åtminstone den ena kommer in i landet, säger Mats Karlsson, underrättelsechef i Region Syd.

Först i nästa vecka väntas polisens Nationella operativa avdelning presentera de totala beslagssifforna från Trojan Shield. Men oavsett vilka volymer det rör sig om är narkotikaexperten Lennart Karlssons bedömning att det är ytterst svårt att påverka tillgången på narkotika genom polisiära insatser.

– Det finns för mycket pengar att tjäna för att inte nya aktörer ska ge sig in på marknaden så länge efterfrågan ser ut som den gör.

Lasse Wierup

lasse.wierup@dn.se

Fakta. Gripna i Sverige

Göteborg. Tretton män i olika konstellationer häktades under torsdagen, de flesta för narkotikabrott och två för grovt vapenbrott.

Kristianstad. Tio män och en kvinna mellan 20 och 46 år misstänks för synnerligen grovt narkotikabrott under våren 2021.

Nyköping. Sju män och två kvinnor misstänks för synnerligen grovt narkotikabrott. En av de gripna är 72-årige Kjell Johansson, som sedan

1980-talet återfallit i grova narkotikabrott. Bland de andra finns en tidigare företrädare för moderaterna på kommunal nivå.

Stockholm. Tre män i 30-årsåldern misstänks ha planerat ett mord i Stockholm under maj 2021. Två av männen är knutna till Bandidos MC.

Stockholm. Två män misstänks ha utfört ett sprängdåd mot en bostadsfastighet i Skogås.

Uppsala. 16 män i olika åldrar misstänks för grovt narkotikabrott och grov narkotikasmuggling. En av männen har nyligen åtalas för grovt näringspenningtvätt om två miljoner kronor. Ytterligare två män har gripits i Spanien. Flera handgranater har beslagtagits.

Örebro. Tre män mellan 37 och 66 år misstänks för synnerligen grovt narkotikabrott. 37-åringen är den utvandrade Maximilian Rivkin, som enligt FBI ska ha arbetat för mobilföretaget Anom Enterprise och sålt krypterade mobiler till svenska kriminella.

11 Mord i Bromma utreds på nytt efter tillslaget

Nu har Stockholmspolisen återupptagit en nedlagd mordutredning. En tidigare friad 22-åring misstänks åter för mord på en jämnårig man i Bromma.

– Jag kan av säkerhetsskäl inte svara på frågor, säger åklagare Maria Hävermark.

Storrazzian mot mer än 150 brottsmisstänkta svenskar följs nu av mängder av häktningsförhandlingar runt om i landet.

Två av dem som hittills häktats är en 22-årig man från Tensta och en 39-årig man bosatt i Arvika. Den yngre av männen anklagas för mord och den äldre misstänks ha hjälpt gärningsmannen att komma undan.

Det aktuella mordet skedde den 2 november förra året i ett bostadsområde vid Söderberga allé i västra Bromma. Dödsoffret, även han 22 år gammal, sköts ner av en ensam skytt inför ögonen på sin flickvän.

Efter tre veckor hade åklagare Maria Hävermark och polisutredarna ringat in den ovan nämnde 22-åringen från Tensta. Men efter nästan två månaders häktning bedömdes bevisen dock vara otillräckliga och i april släpptes mannen fri.

Därmed såg fallet ut att bli ett i mängden av olösta mord i Stockholm. 22-åringen bestämde

sig för att kräva skadestånd från staten för tiden i häkte och i förra veckan inkom hans ansökan till Justitiekanslern. Men bara några dagar senare, tidigt i måndagsmorse, stormade polisen mannens bostad igen. Då hade det FBI-material som överlämnats till Sverige blåst nytt liv i utredningen.

– Jag har återupptagit utredningen eftersom vi fått ny bevisning i form av chattar från appen Anom, berättar Maria Hävermark.

En fråga som kan väntas få betydelse i fallet är vad svensk polis visste och inte när 22-åringen i Bromma sköts till döds.

Det är känt att svensk polis bjöds in till ett nära samarbete med FBI, Europol och andra utländska myndigheter redan i september i fjol, detta efter att operationen mot mobilappen Anom avslöjat flera pågående mordplaner i Sverige. Liksom efter Frankrikes hackning av Encrochat lade svensk polis därefter stor kraft på att försöka rädda liv.

– För Sveriges del har det varit en högre andel våldsbrottslighet som har kommunicerats via Anom. Och i de fallen där vi har bedömt att här måste vi ingripa omedelbart, då har vi också gjort det, säger underrättelsechefen Linda H Staaf, som deltagit i det internationella samarbetet.

Vilka insatser som eventuellt gjordes för att förhindra mordet i Bromma är för närvarande okänt. Maria Hävermark ville på onsdagen inte ge några ytterligare kommentarer, detta på grund av ”säkerhetsskäl”.

Lasse Wierup

lasse.wierup@dn.se

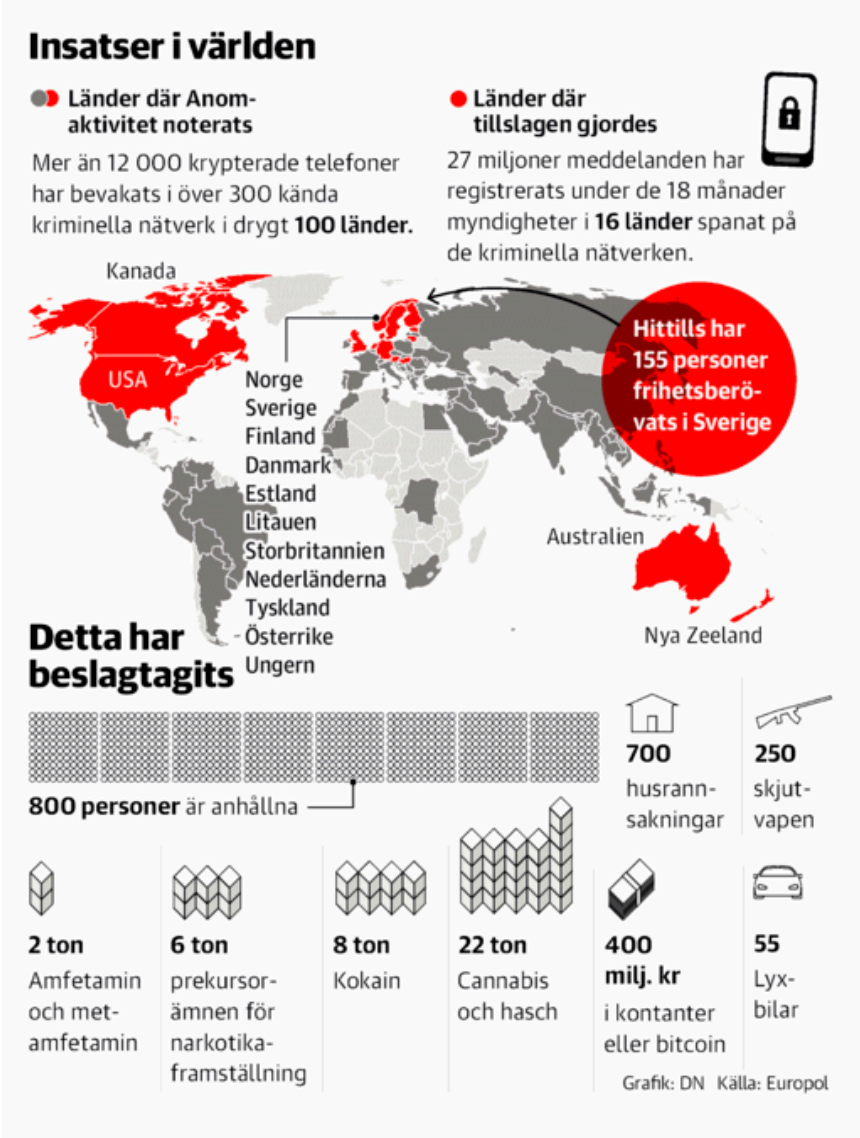
Insatser i världen
Länder där Anom-aktivitet noterats
Mer än 12 000 krypterade telefoner har bevakats i över 300 kända kriminella nätverk i drygt 100 länder.
Länder där tillslagen gjordes
27 miljoner meddelanden har registrerats under de 18 månader myndigheter i 16 länder spanat på de kriminella nätverken.
Kanada
USA
Norge
Sverige
Finland
Danmark
Estland
Litauen
Storbritannien
Nederländerna
Tyskland
Österrike
Ungern
Hittills har 155 personer frihetsberövats i Sverige
Australien
Nya Zeeland
Detta har beslagtagits
800 personer är anhållna
700 husrannsakningar
250 skjutvapen
2 ton Amfetamin och metamfetamin
6 ton prekursorämnen för narkotikaframställning
8 ton Kokain
22 ton Cannabis och hasch
400 milj. kr i kontanter eller bitcoin
55 Lyxbilar
Grafik: DN Källa: Europol

11 Här slog polisen till mot Anom-nätverken

FBI, Europol, svenska polisen och myndigheter i alla deltagande länder beskriver insatsen Trojan Shield som ett av de värsta slagen någonsin mot organiserad brottslighet. Spaning genomfördes i över 100 länder och över 800 personer – varav 155 i Sverige – greps i 16 länder.

De gripna i den sprängda krypteringsplattformen Anom misstänks ha bedrivit ett sofistikerat upplägg av gränsöverskridande verksamhet med miljontals dollar i vinster på narkotikasmuggling, pengatvätt och systematiska övergrepp i rättssak.

Insatsen Trojan Shield inleddes med FBI:s intresse för ett företag som sålde krypteringsmobiler uteslutande till personer med koppling till organiserad brottslighet i olika delar av världen. Efter ett framgångsrikt rättsfall lyckades den federala polisen smida en plan där de tog över verksamheten under namnet Anom.

Kommunikationsapparaterna försågs med en digital huvudnyckel som dechiffrerade alla meddelanden till och från dem. Polis och åklagare skulle alltså kunna se all

kommunikation i realtid utan att användarna hade en aning om det.

Australisk polis var en tidig samarbetspartner, men allteftersom växte det internationella spaningsarbetet. Växte gjorde också Anoms popularitet i kriminella kretsar och när polisen genomförde ett globalt koordinerat tillslag under natten till i måndags hade man säkrat 27 miljoner meddelanden mellan brottslingar i arbete, huvuddelen av dem är personer i nätverkens toppskikt.

Över 800 personer greps och 700 husrannsakningar genomfördes i 16 länder. Tonvis av olika sorters narkotika och så kallade prekursor-ämnen för drogframställning togs i beslag, liksom flera hundra skjutvapen, 55 lyxbilar och 400 miljoner kronor i kontanter eller bitcoin.

Svensk polis har sagt att man också har kunnat förhindra över tio mord – internationellt uppskattar den samordnande Trojan Shield-gruppen att totalt 150 mord och ett stort antal omfattande narkotikaaffärer har förhindrats.

Australiens federala polis AFP har publicerat filmer från flera gripanden och husrannsakningar där det framgår att många verkligen varit helt omedvetna om att de misstänkta har varit under övervakning under mycket lång tid. Under de senaste tre åren har 224 personer gripits i Australien, 500 åtal väckts, 3,7 ton narkotika säkrats och miljontals dollar beslagtagits.

Under insatsen Trojan Shield har hittills 155 personer frihetsberövats i insatser som rör svenska förundersökningar, varav 70 i måndagens gryningsräd. 10 personer greps i

polisregion Öst där en rad husrannsakningar också genomfördes.

21 personer anhölls i Västsverige där över 300 poliser slog till på olika platser och i polisregion Syd sitter uppemot 30 personer frihetsberövade med koppling till Anom-fallet. Ett tjugotal personer greps också i Region Stockholm där polisen gjorde ”ett stort antal husrannsakningar”.

Ossi Carp

ossi.carp@dn.se

11 Ligaledare greps hos ex-polischef

72-årige Kjell Johansson, en av Sveriges mest ökända narkotikabrottslingar, har gripits i polisoperationen Trojan Shield. Razzian skedde på den hästgård i Småland som ägs av den våldtäktsdömde före detta polischefen Göran Lindberg, 75.

– De brukade umgås och sa att de var gamla barndomsvänner, berättar en granne.

Polisbilarna rullade in på gårdsplanen till en jordbruksfastighet utanför småländska Vimmerby i måndags. Anledningen var att amerikanska FBI och svensk polis hade fattat misstankar mot en av gårdens hyresgäster – den flerfaldigt narkotikadömde Kjell Johansson.

– Han är misstänkt för synnerligen grovt narkotikabrott under tiden januari fram till gripandedagen, säger kammaråklagare Jonas Peterson till Expressen.

Enligt SR Kalmar ägs gården av den före detta länspolismästaren Göran Lindberg, ofta kallad ”Kapten Klänning”, och som dömts för bland annat grov våldtäkt. Göran Lindberg ska ha hyrt ut en av gårdens byggnader till Kjell Johansson.

Kjell Johansson, som sedan 1980-talet beskrivits som ledare för ”Grodmansligan”, flyttade, enligt folkbokföringen, till Göran Lindbergs fastighet 2014 – samma år som han släpptes från sitt senaste fängelsestraff. Även Göran Lindberg frigavs villkorligt 2014 efter att ha avtjänat ett sexårigt fängelsestraff för grov våldtäkt, våldtäkt, sexköp och misshandel.

Obekräftade uppgifter pekar på att männen lärde känna varandra när de båda vårdades inom Kriminalvården. Till boende i området ska de dock ha presenterat sig som ”gamla vänner”.

– Uppfattningen jag har fått är att de kände varandra sen barndomen eller kanske studietiden, säger en person.

Kjell Johansson har återkommande dömts för grova narkotikabrott sedan början av 1980-talet. Det senaste brottet, som resulterade i 14 års fängelse, gällde smuggling av 30 kilo

amfetamin från Tyskland till Danmark tillsammans med en ledare för den kriminella grupperingen Bandidos MC.

Lasse Wierup

lasse.wierup@dn.se

11
Deltavarianten oroar: ”Har visat sig vara annorlunda”

Hittills har 71 fall av deltavarianten konstaterats i Sverige, med två utbrott i Värmland och Blekinge. Enligt statsepidemiolog Anders Tegnell är deltavarianten den mest oroande för både Sverige och Europa i stort just nu.

– Den har visat sig vara annorlunda från andra varianter och har möjligen

kapaciteten att ta över, säger Anders Tegnell.

I Värmland smittspårar man även de som har fått en vaccindos för att hejda spridningen.

Smittspridningen i Sverige minskar på nationell nivå, men det finns några undantag i den annars positiva utvecklingen.

I Värmland och Blekinge har två smittoutbrott upptäckts, båda av dem drivs av den virusvariant som upptäckes i Indien och som WHO gett namnet Delta.

– Den förekommer i stora delar av Sverige, men i låga nivåer. I Värmland har vi ett ganska omfattande utbrott och i Blekinge ett mindre sådant, sade Anders Tegnell på torsdagens pressträff.

Totalt har 71 fall av delta hittats i elva regioner i Sverige. Utvecklingen är oroande, enligt Folkhälsomyndigheten. Deltavarianten kan ha kapacitet att ta över i Sverige, enligt Anders Tegnell.

– Delta har definitivt kommit att bli den variant som är mest oroande både i Sverige och Europa, säger statsepidemiologen.

I Storbritannien har deltavarianten blivit helt dominerande – enligt landets hälsominister Matt Hancock står den för 91 procent av de nya konstaterade fallen.

Med anledning utvecklingen har Folkhälsomyndigheten anpassat smittskyddsåtgärderna, bland annat utökas typningen av positiva prover. I Värmland och

Blekinge har man satt in extra åtgärder i smittspårningen.

– Successivt kommer vi även att skärpa hanteringen av covidfall över huvud taget för att möta det nya hotet som den här varianten kan innebära, säger Tegnell.

– Man behöver vara ännu noggrannare i smittspårningen och kanske också göra som man nu gör i Värmland att man även smittspårar bland de som fått en dos vaccin, specificerar han.

Studier från Storbritannien visar på något sämre effekt av första dosen vaccin på Delta.

– Det har visat sig att vaccinationsskyddet efter en dos är lite påverkat, men efter två doser ger vaccinet ett bra skydd även mot denna variant, säger statsepidemiologen.

Sverige har likt många andra länder förlängt intervallet mellan första och andra vaccindosen, med hänvisning till det relativt goda skydd mot covid-19 som en spruta ger. I nuläget ser inte Folkhälsomyndigheten någon anledning att anpassa den rekommendationen på grund av deltavariantens intåg i landet.

Utbrottet i Värmland är främst koncentrerat till skolmiljö. Även där tycker regionen sig se att Delta smittar fler än de andra varianterna.

– Vi har ju haft rätt många mindre skolutbrott. I Värmland tycker man att man hittar fler fall än man gjort i liknande utbrott tidigare. Det stöds också av brittisk data som tyder på att spridningspotentialen är större. Men det verkar inte vara annorlunda i vilka kontakter som man smittas i, säger Anders Tegnell.

Den så kallade brittiska varianten, som fått namnet alfa, tog över i Sverige under hösten. Alfa har konstaterats vara mer smittsam än den ursprungliga virusvarianten. I och med Delta tycks spridningspotentialen fått ytterligare en skjuts.

– Jag tror att det har lyft sig ett snäpp till, säger Anders Tegnell.

Sverige står dock bättre rustat att förhindra Deltavariantens framfart jämfört med när alfavarianten snabbt blev dominerande i höstas, enligt statsepidemiologen.

– Nu befinner vi oss i en tid på året då vi vet att viruset sprids väldigt mycket mindre, och vi har även en ökad andel av befolkningen som är vaccinerad. Det är möjligt att det blir som i Storbritannien, att den tar över, men att det ändå blir på låga nivåer.

Hamilton Steiner

hamilton.steiner@dn.se

Amanda Dahl

amanda.dahl@dn.se

Fakta.

Tidigare har de olika virusvarianterna benämnts utifrån vilket land de upptäckts i, men tidigare i juni gav WHO varianterna formella namn.

Här är varianternas nya beteckningar:

Alfa: Den brittiska varianten.

Beta: Den sydafrikanska varianten.

Delta: Den indiska varianten.

Gamma: Den brasilianska varianten.

11 Dansk–svenska samtal om avlyssning

Danmark bedriver inte systematisk avlyssning av sina partner. Det har statsminister Mette Frederiksen försäkrat sin svenske kollega Stefan Löfven (S), enligt statsrådsberedningen.

De båda statsministrarna har nu pratat om avslöjandena i Danmarks radio, SVT och flera internationella medier om att USA via Danmark avlyssnat allehanda politiker i Norden och övriga EU, även svenska politiker och tjänstemän.

Löfvens pressekreterare Mikael Lindström skriver i en kommentar att Löfven tog initiativ till mötet som hölls i måndags.

TT

11 Tullverket varnar för nätdrog

Över 80 000 doser har Tullverket beslagtagit hittills i år av uppåtdrogen ”kristall” som blir allt vanligare i Sverige.

Tullverket varnar nu för de farliga så kallade designerdrogerna.

Hittills i år har Tullverket beslagtagit över 15 kilo av 3-CMC, vilket är mer än vad man hittade under hela förra året.

– Mycket går vidare till östra Götaland men det är så pass stora mängder och doser att det inte ska slutkonsumeras där. Med största

sannolikhet säljs det vidare därifrån, säger Martin Peterson på Tullverket.

TT

11 Nye lillprinsen döps i augusti

Prins Carl Philips och prinsessan Sofias son prins Julian kommer att döpas i Drottningholms slottskyrka lördagen den 14 augusti. Dopet förrättas av överhovpredikanten biskop Johan Dalman och pastorn i Kungliga Hovförsamlingen, ordinarie hovpredikant Michael Bjerkhagen.

Prins Julian föddes den 26 mars i år och är den första i kungafamiljen som fötts utan att få titeln kunglig höghet. Han har fått tilltalsnamnet Julian, följt av Herbert och Folke.**TT**

11 Fyra personer greps på militärt skyddsområde

Fyra personer har anhållits efter att ha befunnit sig på ett militärt skyddsområde i Vidsel i Lappland. Personerna greps på onsdagskvällen, enligt Norrländska Socialdemokraten.

Det är oklart vad de fyra gjorde på området.

TT

11 Vetenskaps-akademien får ny chef

Hans Ellegren har valts till ny ständig sekreterare för Kungliga Vetenskapsakademien. Bland annat utdelar akademien Nobelprisen i fysik och kemi samt Sveriges Riksbanks pris i ekonomisk vetenskap till Alfred Nobels minne.

TT

11 Pandemin bidrog till 7 000 fler döda

Förra året bidrog covid-19 till att drygt 7 000 fler dog i Sverige jämfört med åren 2015–2019, visar Socialstyrelsens dödsorsaksstatistik för 2020. Sjukdomen slog extra hårt mot vissa grupper av utrikesfödda.

Totalt avled 98 229 personer, vilket kan jämföras med i genomsnitt 91 070 mellan 2015 och 2019.

En viktig förklaring var covid-19 som var den tredje vanligaste dödsorsaken med 9 441 dödsfall. Toppade listan över de mest frekventa dödsorsakerna gjorde hjärt- och kärlsjukdomar, 27 973 dödsfall, följt av tumörer, 23 485.

Ungefär 60 procent av dödsfallen i covid-19 inträffade under första halvåret och resterande 40 under andra halvan.

Hög ålder var den största riskfaktorn. Nio av tio som dog i sjukdomen var över 70 år. Sju personer var i åldrarna 0-19 år, varav fem under 18 år.

Socialstyrelsens siffror visar även att födelseland haft betydelse. Dödligheten i covid-19 var oproportionerligt hög hos personer födda i Turkiet, Syrien, Somalia, Irak, Iran, Grekland och Chile.

Bland avlidna män födda i Somalia var det över 50 procent som dog av covid-19, medan

motsvarande andel bland män födda i Sverige var cirka 10 procent.

DN

11 DN rättar

I torsdagens DN smög sig ett par fel in i faktarutorna om vad som krävs vid inresa i länder i Europa. I Spanien krävs intyg om vaccination, test eller genomgången infektion enbart för personer över 12 år, men även yngre personer måste kunna visa upp den qr-kod som erhålls efter hälsodeklarationen. Svenska medborgare som återvänder från Storbritannien behöver inget negativt covidtest. I Norge lättades inresereglerna på onsdagen. I delar av upplagan kom de nya uppgifterna inte med.

11 Anna Bratt: Så kan du leva efter vaccineringen

Snart har varannan person över 18 år i Sverige fått minst en dos covid-19-vaccin.

Här är tre frågor och svar om hur vaccinet påverkar hur vi kan leva.

1. Hur kan jag leva efter den första vaccinsprutan?

De vaccin som ges i Sverige ger ett gott skydd mot allvarlig sjukdom ungefär tre veckor efter den första sprutan.

Efter den tiden kan man börja umgås lite friare med människor utanför sitt eget hushåll, både inomhus och utomhus, och man kan gå till vårdcentralen eller frisören. Men man bör vara fortsatt försiktig om man träffar personer som hör till en riskgrupp. Det är också bra att undvika trängsel i butiker och kollektivtrafik.

Den som hör till en riskgrupp och inte kunnat vara på sin arbetsplats kan nu enligt Folkhälsomyndigheten återvända till jobbet. Men man bör först fråga sin läkare om det är lämpligt.

Det är viktigt att komma ihåg att man fortfarande kan få en mildare infektion och smitta andra. Vaccinets skyddseffekt kan också variera något mellan individer och vara lite sämre hos äldre personer. Så man bör fortsätta följa de allmänna rekommendationerna.

2. Blir livet som vanligt igen efter spruta två?

Nej, kanske inte riktigt. Vi kommer fortfarande att behöva hålla avstånd och visa hänsyn till andra så länge smittspridningen pågår. Först omkring en vecka efter andra dosen får man ett maximalt och mer varaktigt skydd mot svår sjukdom. Då är också risken mindre för att man själv sprider smitta.

Men vaccin kan aldrig ge ett fullständigt skydd. Att till exempel Pfizer/Biontechs vaccin visade på en skyddseffekt på 95 procent i den kliniska studien betyder att de vaccinerade hade 95 procents lägre risk att bli sjuka i jämförelse med kontrollgruppen (placebo) som inte fick vaccin.

Inget vaccin ger 100 procents skydd, som jämförelse har influensavaccin ett skydd på - ungefär 60 procent. Om man trots vaccination får covid-19 är infektionen oftast lindrigare.

Risken att man ska bli sjuk och smitta andra trots att man har tagit båda sprutorna är mycket låg men inte noll. Därför rekommenderas vi att fortsätta att hålla avstånd och visa hänsyn mot riskgrupper ett tag till, även efter dos två.

Sedan har vi det här med vaccinernas skydd över tid. Forskarna vet inte med säkerhet hur länge skyddseffekten varar, men man talar om uppemot ett år. Effekten klingar dock av med tiden. Om farmor fick sitt vaccin i april, så har hon fortfarande ett bra skydd nu, men hur är det i början av nästa år? Det vet vi inte i dag, och ännu är det inte klart när vi får påfyllnad med dos nummer tre.

3. Skyddar vaccinet mot de nya virusvarianterna?

Vaccinerna skyddar bra mot det virus (som kallas alfa) som nu dominerar i Sverige, men de har något sämre effekt mot vissa andra varianter (beta, gamma och delta). Om man har tagit båda vaccinsprutorna och följer rekommendationerna så har man gjort det man kan för att slippa bli sjuk och minska risken för att föra smittan vidare.

Nu går smittspridningen ner i Sverige vilket är en lättnad, men man bör fortsätta att följa utvecklingen.

Eller som Gunilla Karlsson Hedestam, professor i vaccinimmunologi vid Karolinska institutet, uttrycker det:

Oavsett om man vaccinerats eller ej så bör smittspridningsnivån där man befinner vara en avgörande faktor i den personliga riskanalysen.

Anna Bratt

anna.bratt@dn.se

11 Nu har över 4 miljoner fått vaccin

Fyra miljoner i Sverige har fått minst en dos vaccin. Även bland yngre åldergrupper är vaccinationstäckningen hög, enligt Folkhälsomyndighetens siffror.

– Nu är det väldigt mycket dos två som ges, säger statsepidemiolog Anders Tegnell.

Över 90 procent av alla som är 65 år och äldre har fått första vaccindosen. 49 procent alla vuxna i Sverige fått minst en dos och 24 procent är fullvaccinerade.

– Den höga täckningen fortsätter nedåt i allt yngre åldersgrupper, säger statsepidemiolog Anders Tegnell.

Tidigare har Folkhälsomyndigheten oroat sig över att utrikesfödda i nedre 60-årsåldern vaccinerar sig i lägre utsträckning än Sverigefödda. Ny statistik visar att trenden nu har brutits. Vaccinationstäckningen bland utrikesfödda uppges ha stigit från 59 till 67 procent de senaste tre veckorna.

Ossi Carp

ossi.carp@dn.se

Amanda Dahl

amanda.dahl@dn.se

11 Kartläggning visar kommunerna som är bäst på klimatarbete

Många kommuner anger att de har påverkats av klimatförändringar – samtidigt är det få som har avsatt resurser för att arbeta med klimatanpassningsfrågor.

Det visar en kartläggning som gjorts av IVL Svenska miljöinstitutet och Svensk försäkring.

Lomma kommun är bäst i Sverige på att klimatanpassa sitt arbete, tätt följt av Norrköping.

På delad tredje plats hamnar ytterligare två skånska kommuner: Ängelholm och Kristianstad, tillsammans med Arvika, Skövde och Söderhamn.

Kartläggningen har gjorts i enkätform och skickats ut till samliga 290 kommuner i landet, varav 180 kommuner har svarat. Den visar att kommunernas klimatanpassningsarbete skiljer sig åt rejält, där en del kommit långt, medan andra knappt kommit igång med arbetet.

Att det ser så olika ut beror på en bland annat på en otydlighet från regeringens håll. menar Staffan Moberg, expert på klimatskador på Svensk försäkring.

Enligt ett regeringsuppdrag ska varje kommun senast 2026 ta fram en risk- och sårbarhetanalys över de faror som finns relaterat till klimatförändringar och utefter dessa göra en klimatanpassningsplan – något som inte alla kommuner känner till.

– Undersökningen visar att det är ungefär 30 procent som inte alls vet om att det finns ett regeringsuppdrag. Här behövs det en tydlig vägledning och det här ansvaret tar inte regeringen, varken denna eller tidigare regeringar som har sysslat med den här frågan efter klimat- och sårbarhetsutredningen, säger Staffan Moberg.

Enligt Staffan Moberg spelar även kommunernas storlek och även tidigare utsatthet för klimatrelaterade fenomen roll.

– En del kommuner resonerar ”klimatanpassning, det behöver inte göras i vår kommun, vi kommer inte beröras”. Men överallt i Sverige kan händelser inträffa som har med klimatet att göra. Ett enkelt exempel är kraftiga skyfall.

Han fortsätter:

– Och sen tror jag en väldigt bärande del i det hela är att vi ser att större kommuner, kommuner längs kuster och sådana kommuner som har råkat ut för händelser är bra på klimatanpassning.

Små kommuner saknar ibland kunskap, eller resurser för att arbeta med klimatfrågor, menar han.

– Det är ändå 89 procent som säger att man har påverkats av klimatförändringar, men bara

ungefär 40 procent som har avsatt finansiella eller personella resurser för att arbeta med det. Det är en väldigt stor skillnad, säger Staffan Moberg.

Med regeringsuppdraget till kommunerna tillkom en summa pengar avsedd att gå till en risk- och sårbarhetsanalys. Men enligt Staffan Moberg försvann ofta de pengarna in i den allmänna budgeten – på grund av just uppdragets otydlighet.

– Varje kommun ska fatta sitt eget beslut om tidshorisonten, om hur omfattande skyfall, eller hur många grader man behöver ta hänsyn till. Dessutom har pengarna styrts efter storlek på kommun, inte efter behov, vilket innebär att stora kommuner med stora resurser fått mer pengar i bidrag, säger han.

Politisk vilja och samverkan såväl internt i kommunens olika förvaltningar, som externt med till exempel näringsliv, lyfts fram som framgångsfaktorer i de kommuner som fått höga poäng.

Så även i Lomma, som legat i topp i flera år, där kommunen redan 2007 integrerade klimatanpassningsfrågorna i kommunens övriga planering.

En kommun som sticker ut lite extra är Borås, som förbättrat sitt klimatanpassningsarbete avsevärt sedan den senaste undersökningen, från 7,5 poäng till 27,5.

Framstegen förklaras främst av det politiska stöd som getts åt klimatfrågorna.

Även i övriga kommuner som fått höga betyg beskrivs den politiska viljan och att

”klimatanpassningsfrågan legat högt på den politiska agendan” som avgörande för att de ska kunna arbeta ordentligt med frågan.

När det gäller Ängelholm och Kristianstad spelar det geografiska läget också in – översvämningshotet är ständigt närvarande.

Ett förbättringsområde som Staffan Moberg ser hos majoriteten av kommunerna – och som han menar går relativt snabbt att åtgärda – är bristen på informations- och kommunikationsmaterial kring vilka risker det finns.

Han reagerade även på det faktum att enbart 11 procent hade undersökt risken för gräs- och skogsbränder. Ytterligare 9 procent var på gång, men 80 procent hade över huvud taget inte tittat på det.

– Det är ett fenomen som kommit upp de senaste åren ändå, och därför var vi intresserade av att undersöka om man tagit tag i det här i kommunerna. Skogsbränder och gräsbränder är också en sån fråga som kan inträffa var som helst i landet.

Samtidigt visar undersökningen också att andelen kommuner som arbetar med klimatanpassning har ökat sedan tidigare undersökningar. Totalt ligger nu siffran på 89 procent, jämfört med 87 procent 2019. I tillägg till detta har andelen kommuner som följer upp och utvärderar sina klimatanpassningsåtgärder ökat med 15 procent sedan 2019.

– Sen kan man alltid fundera på, de som inte svarar, hur ligger de till? Det vet vi inte. Samtidigt tycker jag det är strongt av dem som är dåliga att ändå rapportera. Det kan vara en

signal också, om att ”vi behöver hjälp”, säger Staffan Moberg.

Anna Skoog

anna.skoog@dn.se

Fakta. Undersökningen

Kartläggningen har gjorts i form av en enkätundersökning som skickats till samliga 290 kommuner i landet under våren 2021, varav 180 har svarat på enkäten.

Enkäten rymmer frågor kring bland annat om det finns några specifika mål för klimatanpassningsarbetet i kommunerna, om det fattats ett politiskt beslut om att de ska arbeta med klimatanpassning, om kommunerna följer upp och utvärderar arbetet och om de gjort en analys över hur kommunen kan påverkas av framtida klimatförändringar.

De olika frågorna poängsätts sedan och maxpoäng är 33. Hälften av de kommuner som svarat, 97 stycken, når inte upp till hälften av maxpoängen. 47 kommuner har fått under 10 poäng. Endast 15 har fått mer än 30 poäng.

Källa: IVL Svenska miljöinstitutet och Svensk försäkring.

Kommunerna i topp

1. Lomma (32,2 poäng)

2. Norrköping (32 poäng)

3. Ängelholm, Söderhamn, Skövde, Kristianstad, Arvika (31,5 poäng)

4. Stockholms stad, Huddinge, Boden (31 poäng)

5. Västerås, Linköping, Karlstad, Göteborgs stad, Botkyrka (30,5 poäng)

6. Umeå (29,5)

7. Värnamo, Ljungby, Helsingborg, Götene (29 poäng)

8. Växjö, Malmö stad, Danderyd (28,5 poäng)

9. Trelleborg, Södertälje, Lund (28 poäng)

10. Ystad, Västervik, Vellinge, Järfälla, Eksjö, Borås (27,5 poäng)

11 Örebroskolor stängs – kopplingar till IS

Skolinspektionen stänger två skolor i Örebro som drivs av Al-Ahzar-stiftelsen, bland annat efter det att Säpo bedömt att barn troligtvis utsätts för radikalisering och rekrytering till våldsbejakande miljöer.

– Det är mycket allvarligt att våldsbejakande extremister tar sig in i skolväsendet, säger skolinspektionens jurist Anders Gullberg.

Skolinspektionens beslut beror på yttranden från flera olika instanser, däribland Säkerhetspolisen, Säpo, där det framgår att en person som fram tills nyligen satt i stiftelsens styrelse har rest till Syrien för att ansluta sig till IS.

”Enligt Säkerhetspolisen är AA (den före detta styrelseledamoten) alltjämt en anhängare av våldsbejakande islamism och AA har ett brett kontaktnät inom den våldsbejakande islamistiska miljön i Örebro”, skriver Skolinspektionen i sitt beslutsunderlag.

I Skolinspektionens beslut framgår det också att barn i verksamheten enligt Säpo ”troligtvis utsätts för radikalisering och rekrytering till en miljö som accepterar våld eller brottslighet som metod för politisk förändring”.

Flera anställda, utöver den före detta styrelseledamoten, ska också ha varit under uppföljning av Säpo med anledning av att det funnits misstankar om att de har varit anhängare till den våldsbejakande islamismen i Örebro.

Uppgifter från Säpo visar också att styrelsen godkänt undervisning där det finns risk för att barn utsätts för ”icke demokratiska värderingar”.

Al-Azhar-stiftelsen i Örebro har möjlighet att överklaga beslutet. I ett yttrande till Skolinspektionen har stiftelsen sagt att skolan är verksam i ett område där radikalisering och rekrytering till våldsbejakande extremism förekommer och att det är en utmaning för skolan. Stiftelsen tillbakavisar Säpos uppgifter.

– Det är mycket allvarligt att man tillåter inflytande från personer som ingår i en våldsbejakande extremistisk miljö och att man tillåter undervisning där det finns risk för att barn utsätts för icke-demokratiska värderingar. Vi tar det på största allvar, säger han.

TT

11 Ukraina går till motattack i eskalerat propagandakrig

Ukraina tar krafttag för att rensa ut rysk påverkan. Samtidigt uppstår ständigt nya plattformar.

Propagandakriget mellan Ukraina och Ryssland är betydligt intensivare än det som pågår vid fronten.

KIEV. De unga männen står på raka led, klädda i jeans och vita skjortor. Flaggorna de vecklar ut är klarblåa och på dem står inte ett

ord på ryska. Bara på engelska och spanska: ”Patriots for life.” ”No pasaran!” (Ungefärlig översättning: ”För evigt patrioter.” "Ingen ska komma förbi!”)

Demonstrationen i Kiev ser internationell ut. I själva verket är den ordnad av det proryska partiet ”Oppositionsplattformen för livet”. Den framställs som en demonstration för att hedra de ukrainska veteranerna i andra världskriget på den så kallade Segerdagen den 9 maj. Det är vad till exempel Tetiana Lygina tror att hon ska delta i. Hon har gått hit tillsammans med sin granne Irina Jefimova, eftersom hon anser att det är viktigt att minnas andra världskrigets fasor.

– Så många dog under andra världskriget. Och nu fortsätter våra bästa unga människor att dö vid fronten i östra Ukraina. Det är dem jag vill hedra, säger Tetiana.

Men faktum är att tillställningen inte handlar om att hedra någon. Den handlar om att upprepa samma rituella sätt att fira Segerdagen som Putinregimen har utvecklat i Ryssland. Det betyder att man sjunger sovjetmarscher och mobiliserar så kallade ”odödliga regementen” där människor bär på fotografier av anhöriga som varit med i kriget. De proryska partierna i Ukraina jobbar ofta via sovjetnostalgin.

– Vi tillhör den generationen som alltid har firat Segerdagen den 9 maj. Att de nu har ändrat till den 8 maj är inte okej. Varför ändra på sådana saker? undrar Irina Jefimova.

Sedan 2015 firar Ukraina minnet av andra världskriget både den 8 och den 9 maj. Att fira

Segerdagen den 9 maj var en sovjetisk tradition, som dåvarande president Petro Porosjenko ville ta avstånd från. (När tyskarna kapitulerade hade det redan hunnit bli den 9 maj i Moskva.)

Porosjenko gick in för att fira enligt västeuropeisk tidtabell istället för rysk. Vips fick det proryska partiet ”Oppositionsplattformen för livet” ett instrument för att mobilisera sina stödtrupper. I fem år har de jobbat för att den 9 maj ska förbli den ”riktiga” Segerdagen. De marscherar varje år, och möts av ukrainska nationalister som hånar dem. Ibland har situationen urartat i handgemäng.

Samtidigt har den ryska propagandan i Ukraina försvagats.

I början av året stängde Ukrainas president Volodymyr Zelenskyj tre rykspråkiga tv-kanaler, med motiveringen att de bedriver ett propagandakrig för Kremls räkning. Kanalerna NewsOne, Kanal 112 och ZIK ägdes alla av Taras Kozak, som sitter i det ukrainska parlamentet Rada. Men den person som egentligen anses stå bakom kanalerna är den proryska affärsmannen och politikern Viktor Medvedtjuk. Han är personlig vän med Putin, och till och med gudfar till en av hans döttrar.

Länge var Medvedtjuks inflytande starkt eftersom alla kände till hans vänskap med Putin. Han hade en informell roll, där han inte syntes särskilt mycket men ständigt drog i trådar. Nu sitter han i husarrest, anklagad för högförräderi. Det är en allvarlig anklagelse. Samtidigt behöver Medvedtjuk inte sitta i vanligt häkte – något som har väckt kritik eftersom det tyder på att han får specialbehandling.

I demonstrationståget står Tatiana Levtjenko med en svartvit bild av en avlägsen släkting – hennes mans morbror som var stridspilot. Hon anser att kriget i östra Ukraina är USA:s fel.

– Vi är ett instrument i amerikanernas kamp mot Ryssland. Under sovjettiden var vi bland Europas högst utvecklade industriella nationer. Nu har vi blivit en koloni. Vi är en konsumtionsmarknad dit alla säljer sina produkter. Europa, USA, Kina… slitna åt alla håll hela tiden.

– Så Ryssland är vår vän? undrar Tetiana Lygina torrt.

– Ni får tycka vad ni vill. Jag anser att USA utnyttjar oss. Inte Ryssland.

När demonstrationståget sätter igång är det tydligt att tillställningen är orkestrerad. Svartklädda män springer fram och tillbaka och ordnar in folk i ledet. De vägrar svara på mina frågor. Längst fram går den proryska parlamentarikern Ilja Kiva, samt en grupp ryskortodoxa präster och nunnor. En inhyrd skåpbil leder tåget, utrustad med en jättelik högtalare. Sovjetmarscherna dånar.

– En gång när jag gick i ledet den 9 maj fick vi potatis kastade på oss. Folk förolämpade oss. Jag vet inte som händer i dag. Om de tänker kasta saker på oss igen, säger Tatiana Levtjenko.

Flera år i rad har den här marschen slutat i handgemäng då den har mötts av nationalister. Också i år står nationalistgrupperingar längs gatan och följer de marscherande. En kvinna ropar:

– Ganba! Skam!

Något våld uppstår inte. De marscherande har poliseskort. På vägen genom stan stöter jag ihop med Roman, en belarusisk student som filmar demonstrationen. Han är mycket upprörd.

– Ukraina krigar mot Ryssland och de här förrädarna tillåts marschera på öppen gata! Att tillåta detta är att skjuta sig i foten, säger Roman.

Han har flytt Belarus efter höstens demonstrationer mot Lukasjenko och vill inte uppge sitt namn av säkerhetsskäl.

När Segerdagsmarschen är slut får jag på nytt syn på Tetiana Lygina. Hon säger att deltagandet var ett misstag.

– Jag hade ingen aning om att det var en sådan här marsch. Jag ville hedra våra veteraner, jag visste inte att det där partiet hade kapat den.

Enligt den politiska analytikern Volodymyr Fesenko är det omöjligt för Ukraina att förbjuda den här sortens marscher.

– Vi har politisk pluralism i Ukraina. Man måste minnas att en stor del av den ukrainska befolkningen fortfarande känner lojalitet med Ryssland. Och ännu fler är kritiskt inställda till de politiker som har suttit vid makten sedan Majdanrevolutionen 2014. Vi har proryska partier i parlamentet. De utgör cirka tio procent, men de gör allt de kan för att påverka. Det är en del av demokratin att de sitter där.

Samtidigt anser Fesenko att president Volodymr Zelenskyj gjorde rätt i att stänga de proryska tv-kanalerna. Det var annars ett beslut som väckte kritik inte bara i Ryssland. EU:s utrikeschef Josep Borrell varnade för att kampen mot desinformation ”inte får föras på bekostnad av det fria ordet”.

– Vi befinner oss mitt i ett krig. Då stänger länder tv-kanaler, det är en del av krigföringen. De tv-kanalerna som stängdes ned spred en mycket aggressiv rysk propaganda. Jag tror det var bra för medielandskapet att de försvann, säger Fesenko.

Ukraina har dessutom stängt ned ryska sociala medier, som odnoklasniki, vkontakte och den ryska sökmaskinen yandex.

Samtidigt, konstaterar Fesenko, har kriget lett till att en majoritet av ukrainarna numera vill gå med i EU. Också stödet för Nato har ökat betydligt.

– Före 2014 ville bara 20 procent av ukrainarna gå med i Nato. Över 70 procent var mot. Efter annekteringen av Krim och kriget i Donbass är cirka 45 procent för medlemskap i Nato. Det har Putin själv ställt till med.

Fakta. Ryska plattformar städas bort

År 2015 beslöt Ukrainas dåvarande president Petro Porosjenko att Ukrana inte längre skulle fira Segerdagen (då man minns andra världskriget) enbart den 9 maj som man gjort på sovjettiden, utan både den 8 och 9 maj. Han döpte också om dagen, som nu heter ”Dagen för segern över nazismen”.

I februari 2021 stängde Ukrainas president Volodymyr Zelenskyj tre ryskspråkiga tv-kanaler i Ukraina: NewsOne, Kanal 112 och ZIK. De ägs av parlamentsledamoten Taras Kozak, men anses allmänt vara ett instrument för Putins personlige vän, affärsmannen Viktor Medvedtjuk.

11 Nya anklagelser från juntan mot Aung San Suu Kyi

Militärjuntan i Myanmar har lagt till - ytterligare anklagelser, den här gången om korruption, mot den avsatta ledaren Aung San Suu Kyi.

Anklagelserna gäller att hon skulle ha tagit emot både kontanter och guld av en tidigare minister samt att hon har utnyttjat sin ställning i samband med att hon hyrde mark för sin välgörenhetsorganisations räkning.

Suu Kyi har anklagats för en rad brott, och två rättegångar om tidigare anklagelser mot henne drar i gång på allvar nästa vecka.

Bland annat ställs hon inför rätta för att ha brutit mot restriktioner under förra årets valkampanj samt påståenden om att hon ägt oregistrerade walkie-talkies.

TT-AFP

11 Tolkar kan få komma till Belgien

Afghanistan/Belgien. De runt 30 afghanska tolkar som arbetat med belgiska trupper i Afghanistan kan komma att erbjudas hjälp att bosätta sig i Belgien. Detta i samband med att landet lämnar Afghanistan efter nästan 20 års militär närvaro, och därför inte längre kan garantera tolkarnas säkerhet.

Beskedet gavs av den belgiska försvarsministern Ludivine Dedonder under torsdagen. Ministern uppgav att det redan nu finns en afghansk tolk som tillsammans med sin familj inom kort kommer att resa till Belgien. **TT-AFP**

11 835 000

dollar, omkring 6,9 miljoner kronor, har en pensionerad nunna erkänt att hon förskingrade från en katolsk skola i Kalifornien, för vilken hon tidigare var rektor. Enligt den 79-åriga nunnans advokat var det ett spelberoende som fick henne att bränna skolans pengar – som varje år kom in i form av terminsavgifter – på kasino- och hasardspel. Nunnan riskerar nu 40 års fängelse.

TT

11 Högerextremister i insatsstyrka

Tyskland. Frankfurtpolisens särskilda insatsstyrka (SEK) kommer att upplösas efter anklagelser om högerextrema kopplingar, rapporterar Hessenschau.

Ett tjugotal av styrkans medlemmar misstänks för att ha varit med i chattgrupper där nazistiska symboler och uttalanden som skulle kunna utgöra hets mot folkgrupp har delats.

Beslutet om upplösning har fattats av delstaten Hessens inrikesminister Peter Beuth (CDU).

TT

11 Macron: Insats i Mali avslutas

Frankrike. Den franskledda insatsen i Sahel-regionen, som Sverige deltar i, kommer att avslutas i sin nuvarande form, meddelar Frankrikes president Emmanuel Macron.

Insatsen i Mali och Sahel-regionen, som går under namnet operation Barkhane, ska i stället ersättas av en internationell insats som Frankrike kommer att delta i. Men den franska närvaron i regionen kommer att genomgå omfattande förändringar, enligt Macron.

TT-AFP

11 Putin säkrar makt när oppositionen förbjuds

En domstol i Moskva har totalförbjudit den fängslade oppositionsledaren Aleksej Navalnyjs antikorruptionsstiftelse med motiveringen att den är ”extremistisk”. Det är ett försök av Vladimir Putin att kväva de sista resterna av politiskt motstånd i Ryssland inför parlamentsvalet i september.

KOMMENTAR

Man kunde ha trott att Putinregimen redan hade strypt det mesta av det oberoende ryska medborgarsamhället. De stora massmedierna, liksom parlamentet och domstolarna, är sedan länge under Kremls kontroll.

För att gå från auktoritärt styre till fullfjädrad diktatur återstår att pressa tillbaka och avskräcka vad som finns kvar av självständiga individer och institutioner.

Allt som kan förknippas med Navalnyj och hans anhängare är den stora källan till Kremls irritation. Inte minst Navalnyjs många avslöjanden om korruptionen bland ryska politiker och höga tjänstemän. Det som sved mest var sannolikt när hans medarbetare i januari publicerade en undersökning om ett lyxpalats vid Svarta havet som påstods ägas av

Putin. Redan efter en vecka hade videon setts av över 85 miljoner tittare.

Navalnyj överlevde på ett mirakulöst sätt ett giftmordsattentat i augusti 2020, som han anklagade Putin för att ligga bakom. Efter att ha vårdats i Berlin greps han vid återkomsten till Moskva och spärrades in i en straffkoloni.

Men det har inte varit tillräckligt för att få bukt med den opposition Navalnyj leder. Ingenting av det hans rörelse står för ska få existera på Rysslands politiska scen. Därför har domstolen förklarat att FBK, den av Navalnyj grundade oberoende antikorruptionsstiftelsen, är en extremistisk organisation.

Förbudet mot FBK och andra av Navalnyj ledda organisationer träder i kraft omedelbart. Det innebär att ingen information får spridas med dessa grupper som avsändare, medier får inte förmedla information om dem, inga ekonomiska transaktioner får genomföras, och att de som är anställda eller på något sätt kan knytas till en Navalnyj-grupp inte får delta i val.

Ingen tvivlar på att domstolens utslag är ett beställningsverk från Kreml. Det av Putin stödda partiet Enade Ryssland har stadigt förlorat i popularitet, och det gäller att till varje pris förhindra att några oppositionella kandidater kommer in den ryska Duman.

Domen är avsedd som tillämpning av en lag som Putin signerade för en vecka sedan, där ”extremister” förbjuds att delta i val i tre år framåt. Det gäller bland annat följande kategorier:

Anhängare till Navalnyjs aktiviteter – det kan vara personer som bara en enda gång deltagit i en aktion eller demonstration – förbjuds att delta i val.

Personer som offentligt uttalat sig positivt om någonting i Navalnyjs verksamhet, till exempel manat till ”smart röstning” på regimkritiska kandidater i tidigare valkampanjer.

Personer som stödjer Navalnyjs eller hans anhängares verksamhet.

Det blir också olagligt att ordna demonstrationer där det förekommer några symboler som kan knytas till Navalnyjs rörelse. Den som deltar i en sådan manifestation hotas av böter eller arrest i upp till 15 dygn.

Värre straff, upp till åtta års fängelse och 700 000 rubel i böter, hotar den som finansierar organisationer som har klassats som extremistiska.

Den som fortsätter att vara aktiv i en av Navalnyjs ”extremistgrupper” kan dömas till sex års fängelse.

För Navalnyj själv, och hans ledande medarbetare, utsträcks förbudet att delta i val till de sex närmaste åren. De får inte heller grunda några nya organisationer ända tills 2031. Om de bryter mot det förbudet hotas de av tio års fängelse.

På Navalyjs Instagramkonto kunde man i torsdags läsa kommentaren: ”När korruption är den enda grunden för statens makt är de som kämpar mot den extremister”.

Michael Winiarski

11 Castillo utropar sig till vinnare i Peru

Vänsterkandidaten Pedro Castillo utropar sig till segrare i Perus presidentval efter att 99 procent av rösterna räknats. Hans motståndare, högerpopulisten Keiko Fujimori, hävdar valfusk och kräver att en halvmiljon röster underkänns.

– Folket har talat, sa en lycklig Pedro Castillo från en balkong i huvudstaden Lima.

Han uppmanar sina väljare att inte tro på motståndaren Keiko Fujimoris påståenden.

– Jag ber er, låt er inte provoceras, sa Pedro Castillo.

Keiko Fujimori hävdar att det skett oegentligheter vid hundratals vallokaler och har presenterat en konspirationsteori om att Pedro Castillos parti förfalskat röster på landsbygden där Keiko Fujimori inte vann många röster. Oberoende valobservatörer stödjer inte hennes påstående utan menar att valet gått rätt till. Ändå dröjer valmyndigheten i landet med att bekräfta att Castillo vunnit.

När 99,1 procent av rösterna räknats leder han med 50,2 procent medan Keiko Fujimori har fått 49,8 procent av rösterna. Resultat visar hur polariserat Peru blivit. Av 18 miljoner röster skiljer det endast 67 000 röster mellan de två kandidaterna som står på varsin sida av det politiska spektret. Castillo är en marxistisk

grundskolelärare som låg bakom en nationell lärarstrejk för fyra år sedan och som motsätter sig den marknadsliberala politik som rått de senaste tjugo åren i Peru.

Trots att Peru haft den största ekonomiska tillväxten i Latinamerika de senaste åren har tidigare regeringar inte använt rikedomen från mineralexport till att satsa på skolor och sjukhus. I stället har pengarna gått till att göra redan rika personer ännu rikare i huvudstaden Lima med tio miljoner invånare, menar Castillos anhängare. De klagar på att landsbygden är eftersatt och ser ett hopp i att Castillo, som kommer från en bondby i Anderna i norra Peru, ska ändra på det.

Den före detta presidenten i grannlandet Bolivia, Evo Morales, gläds åt valresultatet i Peru.

– Stort grattis till denna seger, som är det peruanska folkets seger, men också en seger för de av Latinamerikas folk som eftersträvar social rättvisa, skrev Evo Morales på Twitter.

Under valkampanjen varnade högerpopulisten Keiko Fujimori väljarna att Castillo kan göra Peru, som till ytan är Sydamerikas tredje största land, till ett nytt Venezuela där ”hunger, våld och död härskar”. Hon ställde marknaden mot marxismen och väckte liv i kommunistspöket. Hennes strategi lyckades till viss del. På en månad gick hon från 30 procents stöd till att nästan få 50 procent av rösterna.

Valmyndigheten har meddelat att den behöver tio dagar på sig för att fastställa resultatet, vilket gör att spänningen stiger i Peru. Det finns en risk att Keiko Fujimori eldar på känslorna och att oroligheter bryter ut.

Det är tredje gången hon ställer upp i ett presidentval och denna gång har hon mest att förlora. Hon står åtalad för korruption och om hon förlorar valet väntar ett 30-årigt fängelsestraff. Om hon däremot blir vald kan hon hävda politisk immunitet och slippa fängelse.

Amerikanska staternas organisation, OAS, har 40 personer på plats som övervakar valet. Kommissionen leds av Paraguays före detta utrikesminister Rubén Lezcano som säger att de avvikelser som påträffats inte nämnvärt påverkar valresultatet. Det mesta tyder därför på att Perus näste president blir den 51-årige Pedro Castillo som byggt sin politiska karriär på att staten ska ha mer att säga till om i utvecklingen av landet. Castillo är inspirerad av Bolivia, där pengar från gruvexporten de senaste tio åren gått till att förbättra livet på landsbygden.

Henrik Brandão Jönsson

11 Krogar vill få EM-dispens och ha öppet sista kvarten

Hundratals barer, restauranger och hotell landet över har ansökt om tillstånd att få visa herrarnas fotbolls-EM. Men coronarestriktionerna ställer till det. Vid 22.30, då krogarna måste stänga, är kvällsmatcherna inte slut.

Tänk dig följande: Ställningen är 1–1 när Sverige på måndag premiärspelar mot Spanien i fotbolls-EM. Det är en kvart kvar att spela.

Men för den som ser matchen på en bar eller en restaurang blir det ingen rafflande avslutning – det blir i stället hemgång klockan 22.30.

– Då stänger vi av skärmarna och man får titta klart på sin mobil under vägen hem, säger Samuel Laulajainen som är vd på Södra Teatern i Stockholm.

– Vi har ju inget annat alternativ, så är det bara.

Scenariot är påhittat – men problematiken högst reell för de drygt 380 etablissemang som under juni och juli kommer att visa fotbolls-EM. För under mästerskapets gruppspel spelas matcherna i regel på tre olika klockslag: 15, 18 och 21.

Och det är den sena matchen som hamnar i kläm under de nuvarande coronarestriktionerna som gäller till åtminstone 1 juli. Bland

matcherna som påverkas märks, utöver Sverige–Spanien (14 juni), även Frankrike–Tyskland (15 juni), Spanien–Polen (19 juni) och Portugal–Frankrike (23 juni).

I restaurangbranschen diskuteras det nu hur – eller om – situationen går att lösa.

– Eftersom vi bara har fått servera alkohol till åtta tidigare så har det varit en icke-fråga. Men med lättade restriktioner är detta nästa stora fråga, säger Samuel Laulajainen på Södra Teatern.

På Södra Teatern laddar man för en folkfest och på uteserveringen kommer omkring 400 gäster att kunna se matcherna varje dag. Samtidigt menar Samuel Laulajainen att han hade velat se någon form av dispens – och det är han inte ensam om.

Branschorganisationen Visita driver frågan om att låta de ställen som visar fotbolls-EM ha kvar gästerna till dess att matcherna har slutat. Enligt chefsjuristen Stefan Lundin förs löpande dialog med Folkhälsomyndigheten där EM-matcherna är en av de saker som diskuteras.

– Vår uppfattning är att de lättade restriktionerna var ett steg i rätt riktning men ett krav på att stänga 22.30 är fortfarande en allvarlig begränsning i restaurangernas möjlighet att bedriva verksamhet. Det är de sena EM-matcherna en tydlig illustration på, säger Stefan Lundin.

– Vår huvudpunkt i allt detta är att inga begränsande regler ska ligga kvar längre än nödvändigt.

På sociala medier vädjar även Camp Sweden, svenska landslagets supporterorganisation, och restaurangkedjan O'Learys om att låta gästerna vara kvar till klockan 23.

– Vi hoppas såklart att vi får gehör från regering och myndigheter för vårt förslag. Det skulle göra stor skillnad för hela branschen och även vara väldigt positivt för alla fotbollsfans, säger Linda Eriksson, kommersiell chef på O'Learys.

Men någon sådan dispens är osannolik att få, enligt Lotta Sahlin Skoog. Hon är tillsynsstrateg på länsstyrelsen i Västra Götaland och berättar att frågan har diskuterats under ett möte mellan länsstyrelsen och Folkhälsomyndigheten tidigare i veckan.

– Det finns ingen möjlighet till dispens. Lagen är att man ska sluta servera klockan 22 och att restaurangerna ska vara tömda 22.30, säger Sahlin Skoog.

De restauranger och barer som DN har varit i kontakt med vittnar alla om ett mycket stort intresse för att se fotbolls-EM. Men enligt Vinny Than, som äger och driver sportbaren Vinny's i Malmö, är det också en hel del som lär välja att se de sena kvällsmatcherna hemifrån.

– Vi kan bara visa första halvleken och det är ett problem. Många har sagt att de kommer titta hemma, säger Vinny Than.

På O'Learys vid Avenyn i Göteborg är alla tre våningar redan fullbokade till två av Sveriges tre gruppspelsmatcher. Till premiärmatchen mot Spanien finns det ett fåtal bord kvar.

– Det kan nog bero på att folk inte är riktigt säkra när det inte går att se klart den. Men det är också två bord kvar så den är i stort sett

fullbokad även om vi hade velat visa sista kvarten, säger restaurangchefen Daniel Johansson.

Han tror inte att det kommer att bli några problem att tömma lokalerna under pågående fotbollsmatcher om man redan från början är tydlig med vilka öppettider som gäller. Samtidigt hymlar han inte med att många tycker att det är tråkigt.

– Många av våra gäster är extremt sportintresserade och det är klart att de tycker det är tråkigt att vi inte kan visa hela kvällsmatcherna. Ur en smittspridningsaspekt tror jag inte att en halvtimme extra skulle göra så stor skillnad, men vi följer de restriktioner som finns, säger Daniel Johansson.

Robin Salomonsson

robin.salomonsson@dn.se

11 Ränteavdrag kan kompenseras av barnbidrag

Socialdemokraterna öppnar för ett avtrappat ränteavdrag.

Och för att inte hushåll med svagare ekonomi ska drabbas ser finansminister Magdalena Andersson (S) höjda barnbidrag som en möjlig kompensation.

Ännu ett förslag i underlagsrapporten för ökad jämlikhet till Socialdemokraternas partiledning har uppmärksammats av Dagens industri. Det

handlar om räntesubventionerna på bostadslånen, som föreslås trappas ned. I rapporten som TT läst finns även fler liknande förslag på bostadsområdet.

”Återinför uppskovsräntan, trappa ned ränteavdraget successivt och minska möjligheterna att skjuta upp vinstbeskattning vid en bostadsförsäljning”.

Ränteavdraget är det hetaste, och slår hårdast på hushållsekonomin.

Nämner man ränteavdrag i det här landet, då går folk upp i falsett.

– Det förstår jag verkligen. Bostaden är den största investeringen för de allra flesta. Ska man då justera villkoren i efterhand för det, ja då måste man gå fram med en oerhörd stor varsamhet och mycket långsamt, och komma med åtgärder som justerar i andra änden, säger Magdalena Andersson.

– Barnbidrag till exempel är ett träffsäkert sätt för barnfamiljer som sitter på stora lån, snarare än personer i min ålder, fortsätter hon, och lägger till att arbetsgruppen även föreslår indexering av barnbidragen, liksom många andra bidrag.

I dag krävs aktiva politiska beslut, annars ligger bidragen fast, vilket gjort att många ersättningar tappat i värde när inflationen tar sin del.

Men hon betonar att det är många om och men innan ränteavdraget rörs.

– Om det är så att vårt eget parti bestämmer för att gå vidare, så behövs ett brett samarbete i riksdagen. Att ändra sådana här saker kan inte

göras hit och dit, utan bara i ett brett samförstånd om det skulle bli aktuellt, och då till exempel i samband med en större skattereform.

Och det finns en bred samsyn i riksdagen, det är bara Moderaterna som säger nej till en generell avtrappning av ränteavdraget, enligt en sammanställning som Dagens industri gjort.

Ränteavdraget anses driva upp bostadspriserna. Men avdraget har också inkomstpolitiska konsekvenser. Grovt sett kan sägas att ränte-avdraget gynnar de bättre bemedlade, ungefär på samma vis som den sänkta fastighetsskatten, med ett tak, gjorde.

Men att återinföra den gamla fastighetsskatten säger Magdalena Andersson fortsatt blankt nej till.

– Kritiken mot fastighetsskatten, som dessutom var berättigad, var att den var väldigt oförutsägbar, som dessutom är väldigt svår att kompensera för med andra åtgärder.

TT

Fakta. S-förslagen på olika kapitalskatter

Miljonärsskatt: En ny kapitalskatt ska införas. Skatt ska betalas efter bärkraft. Nivån för fribeloppet bör sättas så att det träffar de rikaste och kombineras med ett tak. Den gamla förmögenhetsskattens sambeskattning återinförs ej och bostäder ska inte ingå.

Stramare 3:12-regler (beskattning av fåmansföretagare)

Höjd skatt på onoterade aktier och andelar: Skatten ska likställas med den generella skattesatsen på 30 procent, vilken gäller för utdelningar från börsnoterade aktier och andelar. I dag är skatten 25 procent vid försäljning av onoterade aktier.

Rimligare beskattning vid bostadsförsäljning: Återinför uppskovsräntan, trappa ned ränteavdraget successivt och minska möjligheterna att skjuta upp vinstbeskattning vid en bostadsförsäljning. Ett syfte är också att minska överhettningen på bostadsmarknaden.

Tak på sparande i Investeringssparkonto (ISK): ISK ska begränsas kraftigt. Samtidigt behöver reglerna för kapitalförsäkringar reformeras.

Fördubbla bankskatten: Bankerna utgör en stor risk för den finansiella stabiliteten och borde därför bidra mer till det gemensamma.

11 Ljusning i sikte för modehandeln

I takt med att samhället stegvis öppnas har landets modehandlare anledning att ana ljus i tunneln. Det visar månadens stilindex från Svensk Handel.

Den totala försäljningen av kläder i fysiska butiker och e-handel ökade med 18,1 procent i maj jämfört med samma månad föregående år. Skoförsäljningen ökade med 28 procent under månaden som gick.

Jämfört med maj 2019 backar dock både klädoch skohandeln med 18 respektive 30,2 procent.

”Det är glädjande att försäljningen i såväl klädsom skohandeln äntligen ökar, men även om utvecklingen går åt rätt håll är det långt kvar till de nivåer vi såg innan pandemin slog till”, säger Mats Hedenström, näringspolitisk chef på Svensk Handel, i ett pressmeddelande.

Minskad rörlighet och fysiskt umgänge under pandemin har gjort att stor del av den försäljning som skett har gått via e-handeln. Fyra av tio svenskar handlade kläder eller skor på nätet under förra året.

”För många modehandlare har e-handeln vägt upp för en del av försäljningsbortfallet i butikerna, men den bästa sommarpresent som butiker i stadskärnor och köpcentrum kan få är att resandet och rörligheten i samhället åter kommer igång”, säger Mats Hedenström.**TT**

11 Centern vill sänka skatten på ISK-sparande

Till skillnad från Socialdemokraterna vill Centerpartiet sänka skatten på det så kallade ISK-kontot.

Bland annat vill C skattebefria de första 150 000 kronorna på ISK-sparandet, rapporterar SVT.

C vill också ta bort räntegolvet som skatten på ISK-konton baseras på. I dag kan räntan inte gå under 1,25 procent, men utan golvet skulle räntan ha legat på 0,9 procent förra året.

– Det är för att få igång en kultur hos människor att faktiskt lägga undan en liten del av sin lön för att kunna spara för framtiden, säger C-ledaren Annie Lööf till SVT.

Debatten om sparformen ISK fick fart sedan en arbetsgrupp under ledning av finansminister Magdalena Andersson (S) nyligen presenterade en rapport inför Socialdemokraternas kongress i höst. Där finns tankar på att begränsa ISK, men enligt S handlar det inte om vanliga löntagares sparande utan om dem med miljoner på kontot.

TT

11
Köttproducent fick betala 90 miljoner i lösen

Nya detaljer framkommer nu kring köttproducenten JBS och den cyberattack som företaget drabbades av. JBS tvingades betala elva miljoner dollar, drygt 90 miljoner svenska kronor, i kryptovalutan bitcoin, när verksamheten slogs ut, skriver Wall Street Journal.

JBS, en av världens största köttproducenter, fick avbryta sin verksamhet i Australien i förra veckan när man drabbades av cyberattacken och kontaktade då FBI. Även oljeledningen Colonial Pipeline drabbades av en liknande attack i slutet av maj.

TT

11 Sydkoreanska företag kan börja vaccinera

Sydkorea planerar för att eventuellt vaccinera anställda vid en rad stora företag, allt för att undvika produktionsavbrott på grund av pandemin. Myndigheter har kontaktat företag som Samsung och LG för att förhöra sig om företagens vaccinbehov, skriver lokala medier.

Flera sydkoreanska bolag som exempelvis Hynix och Samsung har hamnat i fokus då bristen på så kallade halvledare gett stora konsekvenser över hela världen och just Sydkorea är en av världens största producenter av dessa. Samtidigt har Sydkorea inte riktigt haft samma fart på vaccineringen som många andra länder. Avsikten är nu att 70 procent av befolkningen ska vara vaccinerad under tredje kvartalet och att landet uppnår flockimmunitet före november.

TT

964/

11 Barnläkare mobiliserar – kräver nytt sjukhus

Nya Karolinska planerades aldrig för barnsjukvård. Missnöjet med att ha tvingats in i den nya byggnaden har aldrig riktigt lagt sig, och invigningen av ett nytt barn- och ungdomssjukhus i Göteborg har gett ny energi till barnläkare på Karolinska som nu mobiliserar för ett nytt barnsjukhus.

– I Göteborg gör man allt rätt, och vi måste gå i samma riktning, säger Björn Larsson, överläkare i barnanestesi på Karolinska.

En staty av den älskade barnboksförfattarinnan utanför entrén på den glasinfattade sjukhusbyggnaden i Solna signalerar att Nya Karolinska också är ett sjukhus för barn. Kvar finns namnet Astrid Lindgrens barnsjukhus, men verksamheten ryms inte längre i en byggnad.

– För oss blev det tydligt när man invigde ett nytt barn- och ungdomssjukhus i Göteborg att där gör man det rätta för barnsjukvården. Vi går i helt fel riktning, säger Björn Larsson.

Tillsammans med kollegorna och barnläkarna Mikael Finder, Johannes Jacks, Stavroula Anastasopoulou och Märit Lundblad står han bakom ett upprop för ett nytt barnsjukhus i

Solna, som ska samla barn- och ungdomssjukvården, och lyfter att sjukhuset på en rad punkter inte lever upp till barnkonventionen som är svensk lag.

– Hela byggnaden är avsedd för vuxna. Astrid Lindgrens barnsjukhus är bara ett sjukhus till namnet – i verkligheten är det splittrat på många olika enheter. En stor del av operationerna sker på Gamla Karolinska, säger Stavroula Anastasopoulou.

En stor del av verksamheten finns dessutom på Karolinska i Huddinge och delar av vården i Danderyd.

Mikael Finder beskriver också den motsägelsefulla bristen på lokaler i det nya sjukhuset.

– För familjer med svårt sjuka barn finns inte alltid plats i ett mottagningsrum där det ska rymmas läkare, föräldrar, tolk och ett barn i rullstol till exempel.

De är alla läkare verksamma inom barnsjukvården och fackligt förtroendevalda, men understryker att de agerar på eget initiativ och oberoende av sjukhusets läkarförening.

När Nya Karolinska öppnade i november 2016 hörde barnsjukvården till de första verksamheterna att flytta in i den moderna sjukhusbyggnaden, och som lämnade det helt barnanpassade gamla Astrid Lindgrens barnsjukhus, för att dela lokaler med bland annat hjärtsjukvård och cancervård för vuxna.

När det gäller barnanpassning har den toppmoderna sjukhusbyggnaden i Solna inte

levt upp till förväntningarna. DN har i flera artiklar uppmärksammat avsaknaden av lek- och uppehållsrum för barn och deras föräldrar, liksom svårigheten för föräldrar att kunna övernatta nära sina svårt sjuka barn. Väggar har slagits ut, och lokaler byggts om för att kunna organisera arbetet på ett patientsäkert sätt. Nyligen skedde en omfattande ombyggnation av Ecmo-centrum. Inspektionen för vård och omsorg har också gjort nedslag och konstaterat att sjukhusets barnakut inte är anpassad för barn.

Fortfarande har många föräldrar till svårt sjuka barn ingenstans att övernatta inne på sjukhuset, utan är hänvisade till övernattningsrum en och en halv kilometer bort.

– Det är väldigt långt om man har ett svårt sjukt barn. Även om man bygger om, så blir lokalerna aldrig helt fungerande. Det blir också dyrt att fortsätta så här, säger Märit Lundblad.

Läkargruppen lyfter att intensivvårdsresursen för barn, som ska serva hela landet, är underdimensionerad. Som en konsekvens sker potentiellt riskfyllda transporter av barnpatienter mellan Huddinge och Solna, som tidigare har DN berättat.

De påpekar också avsaknaden av ett andaktsrum, som fanns på gamla Astrid Lindgrens barnsjukhus för att kunna ta ett värdigt avsked av avlidna barn.

– Nu förvaras barnen i stället på patologen, säger Björn Larsson.

Han påpekar att planeringen av Drottning Silvias barn- och ungdomssjukhus i Göteborg som tog emot de första patienterna i april, i

kontrast till planeringen av Nya Karolinska, involverat personal under hela processen.

– Det behövs här också för att Stockholm ska klara konkurrensen om de högspecialiserade uppdragen, säger Björn Larsson.

Responsen då för att hålla samman barnsjukvården, har sporrat till uppropet som samlat 350 namnunderskrifter.

Ett nytt barnsjukhus bör av logistiska skäl ligga i anslutning till ett universitetssjukhus, enligt förslaget. Initiativtagarna har också en tilltänkt plats för en ny byggnad, på tomten för byggnaden Norrbacka vid den gamla sjukhusdelen i Solna.

Svante Norgren, temachef för barnsjukvården på Karolinska i Huddinge och Solna, har tagit del av uppropet.

– Jag tycker att det är bra med en bred och öppen dialog, säger han och lägger till att han anser att förslaget ger en förenklad bild av barnsjukvårdens villkor.

– I den här diskussionen måste man fråga sig vad som är mest prioriterat för att utveckla barnsjukvården – att samla vården på ett ställe, samband till forskning och annan högspecialiserad vård, eller att man räddar så många liv som möjligt per krona.

Norgren lyfter att ett barnsjukhus för den specialiserade barnsjukvården i Solna samtidigt skulle innebära att vissa barnpatienter får längre resvägar.

– Det kan hända att vi kommer i ett annat läge, om sjukhuset måste byggas ut, och då kan det

bli aktuellt med en ny separat barnsjukhusbyggnad, säger Svante Norgren.

Anna Gustafsson

anna.gustafsson@dn.se

Fakta.

Karolinska har det senaste året genomfört omfattande förändringar i den kritiserade organisationsmodell som infördes med hjälp av konsulter från Boston Consulting Group.

Ett förslag att slå ihop barnintensivvården med intensivvård för vuxna väckte i höstas massiva protester även utanför Karolinska, vilket fick sjukhusledningen att backa.

Astrid Lindgrens barnsjukhus byggdes 1993-1995 då barnklinikerna på Danderyds sjukhus, S:t Görans sjukhus och Karolinska sjukhuset slogs ihop.

I november 2016 flyttade två tredjedelar av verksamheten in i den nya sjukhusbyggnaden Nya Karolinska. På sjukhuset finns en fjärdedel av landets intensivvårdsplatser för barn. Sjukhuset tar emot 180 000 patientbesök per år.

Källa: Karolinska,

Stiftelsen för Astrid Lindgrens barnsjukhus.

11 Socialborgar-rådet vill se hårdare straff

Jan Jönsson, (L), socialborgarråd i Stockholms stad, anser att rättsväsendet borde straffa gängkriminella hårdare.

– Om det bara blir korta straff så kan inte socialtjänsten se effekten i områdena där det varit problem, säger han.

DN har tidigare i veckan rapporterat om ett tjugotal personer från de ledande nätverken i Stockholmsregionen har gripits som en del av den internationella insatsen Trojan Shield.

Stockholmspolisen har den senaste tiden varit mycket framgångsrik i kampen mot gängen. Därtill har flera juridiska mål, inte minst den stora rättegången mot 30 personer med kopplingar till det så kallade Vårbynätverket, slagit hårt mot nätverken.

Robert Karlsson, biträdande regionpolischef, har dock tidigare berättat för DN att det resultatrika arbetet riskerar att öka våldet tillfälligt.

När ledarskiktet i ett kriminellt nätverk slås kan ett maktvakuum uppstå, något som ofta leder till en kamp om vem som ska ta över ledarrollen, med skjutningar och andra våldsbrott som följd.

Några extra resurser från socialtjänstens sida för att stoppa nyrekrytering till de kriminella

gängen i Stockholmsområdet, har inte satts in efter Trojan Shield-operationen.

– Socialtjänstens arbete är mer ett långsiktigt arbete, säger socialborgarrådet Jan Jönsson (L).

I och med att ett flertal personer gripits rubbas gängens hierarki. Hur förberedd är socialtjänsten på att det skulle kunna ske nya rekryteringar?

– Socialnämnden fördelade nyligen ut 33 miljoner till stadsdelar med utsatta områden. Det ska gå till förstärkt fältarbete och att flera av stadsdelarna ska kunna placera socialsekreterare på polisstationerna, säger Jan Jönsson.

Han tillägger att pengarna även ska gå till extra resurser i skolan där socialarbetare ska arbeta tillsammans med skolornas elevhälsor. När ett omfattande tillslag sker blir det rörelse inom gängmiljön.

Men för grovt kriminella personer som står på tur för att komma upp i hierarkin har socialtjänsten svårt sätta in förebyggande insatser, menar Jan Jönsson. Den gruppen av individer har enligt socialborgarrådet ofta hamnat för djupt i kriminalitet för att de ska kunna nås av insatser.

– De är så långt nergångna i kriminaliteten och vår målgrupp är den yngre generationen.

Jan Jönsson anser att straffen borde skärpas för grova brott kopplade till kriminella nätverk. Längre straff ger en positiv inverkan på närsamhället, framhåller han.

– Om det bara blir korta straff så hinner socialtjänsten och skolan inte få effekt på det

förebyggande arbetet förrän personerna är ute igen och härjar. Vill man få effekten att stoppa rekryteringar måste de vuxna som är ledande inom gängen hållas borta.

Vad har ni för ansvar?

– Det är ett för dåligt arbete som bedrivits i många år, i kombination med att socialtjänstens och skolans arbete inte har nått fram till individerna när de var unga.

Bim Jacobsson

bim.jacobsson@dn.se

11 Polisen: Studentfirandet blir som ett kosläpp när restriktionerna lättats

Studentfiranden runt om i Stockholm har lett till stök. På torsdagsförmiddagen larmade personal på en gymnasieskola polisen sedan situationen i samband med ett utspring blivit ohållbar.

– Restriktionerna har lättats och det blir som ett kosläpp, säger Mats Eriksson, vid Stockholmspolisens mediecenter.

I fjol ställdes studentfiranden in, men i år är de tillbaka och har lett till många samtal till polisen om stök runt om i staden.

– Det skjuts raketer, smällare och brandsläckare har tömts på skolor. Det skapar otrygghet bland medborgare, människor blir rädda och ringer oss för att fråga vad vi gör och vad vi gör åt det, säger Mats Eriksson.

– Det är fler utspring på gång så det blir ett arbete under dagen.

När polisen har kommit till platserna har det blivit lugnt och det finns i nuläget inga misstankar om brott i samband med de händelser som polisen ryckt ut till.

– Jag förstår att man vill fira, men det får inte skapa otrygghet. Det är mycket folk på stan och många som festar. Restriktionerna har lättats och det har blivit som ett kosläpp.

På grund av pandemin är de traditionella lastbilsflaken förbjudna. Men nu varnar polisen för en ny trend där studenter i stället hänger ut genom fönstret på personbilar.

– Det är direkt olämpligt. För det första ska du ha bälte på sig och för det andra ska du hålla dig innanför bilen. Folk hänger ut genom fönstret och filmar sig själva. Man får naturligtvis tjoa och timma men det vore tragiskt om det skulle ske en olycka på grund av det, säger Mats Eriksson.

Marijana Dragic

marijana.dragic@dn.se

11 ”Liljeholms-badet är bortom all räddning”

I nästa vecka avgörs Liljeholmsbadets öde. Trots kritik backar inte fastighetsborgarrådet Dennis Wedin (M) på att badet ska rivas.

– Oberoende sakkunniga gör bedömningen att badet är bortom all räddning. Vi har nått vägs ände, säger han.

På onsdag i nästa vecka väntas stadsbyggnadsnämnden fatta beslut om rivningslov för Liljeholmsbadet på Södermalm och säga ja till ett förhandsbesked om en ny flytande byggnad med samma utseende.

– Då kan vi gå vidare och hitta en lämplig aktör. Jag har ingen annat besked än att det är den grönblå majoritetens linje, säger Dennis Wedin (M).

Liljeholmsbadets vänner har samlat in runt fyratusen underskrifter för att stoppa rivningen. De vill att badet ska bogseras till en torrdocka och undersökas igen.

– Vi har gjort en ny undersökning. Företaget Ramboll, som bland annat sysslar med samhällsutveckling inom ingenjörsteknik, har gjort en bedömning. De här är inte en båt utan en ponton och de sakkunniga dömer ut betongen och även armeringen har omfattande skador. När den föregående majoriteten utredde

byggnaden år 2017 såg man samma sak, säger Dennis Wedin.

Rambolls rapport visar att kostnaden för att renovera badet i värsta fall skulle kunna landa på 330 miljoner kronor. Deras grundbedömning är, enligt Dennis Wedin, att badet är bortom räddning.

– De oberoende experterna menar också att badet skulle behöva byggas ut, på grund av moderna myndighetskrav på tillgänglighet och arbetsmiljö. Att få bygglov till att utöka den ianspråktagna ytan är i princip omöjligt, byggnadens nuvarande yta är den som gäller av hävd. Vi har nått vägs ände, säger han.

Om stadsbyggnadsnämnden säger ja till rivning ska staden gå vidare med att hitta en köpare till badet.

– Det kommer inte bara att vara köpesumman som avgör utan även köparens planer. Det är för tidigt att säga hur en ny byggnad skulle se ut, men den ska gestaltningsmässigt vara i enlighet med hur det har sett ut tidigare, säger Dennis Wedin.

Den som köper badet får rätten att uppföra en ny byggnad på samma plats.

Stockholms stad har fått kritik för skenande kostnader för renoveringarna av bland annat Medborgarhuset, Östermalmshallen och Liljevalchs konsthall.

– Då utredde staden inte riskerna ordentligt innan man började med arbetet. Det är det Ramboll verkligen har gjort nu, vi kan inte chansa med kanske 330 miljoner av skattebetalarnas pengar.

Stockholms stad satsar de närmaste tre åren 1,7 miljarder kronor på att renovera tre bad och bygga ett nytt.

– Vi fortsätter värna badanläggningar som är öppna och tillgängliga för alla, säger Dennis Wedin.

Mia Tottmar

mia.tottmar@dn.se

Fakta. Invigdes 1930

Liljeholmsbadet stängdes våren 2016 på grund av anläggningens dåliga skick, badet bedömdes vara en säkerhetsrisk.

Det byggdes på ett varv i Nyköping och invigdes år 1930, då fanns flera flytande badhus på Stockholms vattendrag.

Bassängen är 16,7 meter lång och 0,9–2,7 meter djup, och vattnet är cirka 30 grader varmt.

På 1950-talet sjönk anläggningen och fick bärgas, då renoverades och moderniserades badet och flyttades cirka 100 meter.

Liljeholmsbadet är grönklassat enligt Stockholms stadsmuseums klassificering och bedöms ha ett högt kulturhistoriskt värde.

11 Rekordstor upphandling när SL byter operatör

När SL upphandlar en ny aktör till Stockholms tunnelbana blir det den största offentliga upphandlingen i Sveriges historia, enligt region Stockholm. Det totala värdet beräknas landa på mellan 40 och 50 miljarder kronor.

Antalet resenärer per dag i Stockholms tunnelbana har ökat med 100 000 personer sedan 2009, och enligt region Stockholms prognoser väntas befolkningsökningen i tunnelbanans upptagningsområde öka med drygt 50 procent de kommande 30 åren.

För att få ekvationen att gå ihop påbörjade regionen utbyggnaden av tunnelbanesystemet 2019. Nya tunnelbanevagnar ska successivt introduceras, tunnelbanan ska byggas ut med 18 stationer och systemet ska få tre mil nya spår.

På tisdag nästa vecka påbörjas parallellt upphandlingen för ansvaret som innefattar t-banans drift, fordon, stationer och hela den kringliggande verksamheten. I dag drivs detta av Hongkong-baserade MTR.

– Vi vet att det här är ett internationellt sett oerhört eftertraktat kontrakt. Vi har fått goda signaler från omvärlden om att det finns ett stort intresse hos många välrenommerade tunga

aktörer, säger Kristoffer Tamsons (M), trafikregionråd och ordförande för SL.

Kontraktsvärdet uppgår till omkring 40 till 50 miljarder kronor och blir därmed inte bara den största offentliga upphandlingen i Sveriges historia, utan troligtvis också den största ickemilitära upphandling i världen det år den går i lås.

– Vi vet att kollektivtrafiken som helhet står inför stora förändringar, med teknikskiften och behov av att tänka nytt. Det är en oerhört central verksamhet där vi har oerhört högt ställda krav på den som kör tunnelbanan.

MTR fortsätter att köra tunnelbanan till 2023, med möjlighet till förlängning, som längst till slutet av 2025. Upphandlingen är beräknad att avslutas vid årsskiftet 2023-2024.

– Under upphandlingen är det här ingenting som resenärerna kommer att lägga märke till, säger Kristoffer Tamsons.

TT

Fakta. Tunnelbanan

Stockholms tunnelbana ska 2019–2030 utökas med 18 nya stationer – ett arbete som beräknas kosta 32 miljarder kronor.

Den kommande upphandlingen omfattar tunnelbanans drift, fordon, stationer och hela den kringliggande verksamheten.

Successivt tas nya tunnelbanevagnar i drift och 2024 ska samtliga 96 nya vagnar vara ute i trafiken. De kommer att ersätta de äldsta -vagnarna samt de nyare vagnarna som kör på tunnelbanans röda linje. Antalet tunnelbanevagnar uppgår i dag till drygt 500 stycken.

11 ”Omöjligt att spara till eget boende om hyrorna höjs”

Bostäder. Januaripartiernas förslag att tillåta marknadshyror i nyproduktion har väckt många reaktioner bland läsarna.

Då regeringen häromdagen kom fram med en utredning om att avreglera delar av hyresmarknaden, närmare bestämt den del som kommer att tillkomma från och med mitten på nästa år, tycker jag även att det blir viktigt att diskutera vad en avreglering av hela hyresmarknaden skulle innebära.

Andelen av hyresmarknaden som är avreglerad kommer nämligen att öka i takt med tidens gång. För våra barnbarn kommer en fullständig avreglering vara en realitet om det här förslaget går igenom.

En avreglering skulle leda till att fastighetsägare får en liknande ställning som banker. Hyreshus är finansiella tillgångar, och precis som krediter är hyresrätter något du lånar ut och som behåller sitt nominella värde. Utlånade pengar får bankerna tillbaka och hyresrätten får fastighetsägarna tillbaka.

I princip kan man som ägare bara hyra in en förvaltare som sköter allt. Och alla renoveringar

för att hyresrätterna ska behålla samma värde täcks av hyreshöjningar.

Sverige har redan problem med bankernas särställning, att de styr för mycket utan att ta ansvar. Vill vi skapa en till sådan maktfaktor som tar över andra halvan av bostadsmarknaden? Och som i längden har makt över svenskarnas möjlighet till en rimlig boendekostnad?

Bostadsmarknaden går inte att jämföra med någon annan marknad. Alla behöver en bostad, och därför kan man ju räkna ut efterfrågan på den totala bostadsmarknaden till antal hushåll. Det gör att fastighetsägare tjänar på bostadslöshet, för då går efterfrågan upp. Är det verkligen bra att ha en marknad inom ett område där ena parten tjänar på att folk inte har någonstans att bo?

Så länge staten reglerar hyresrättsmarknaden menar jag även att bostadsrättsmarknaden är sund. Då kan människor välja mellan att hyra eller köpa. På så sätt styrs efterfrågan på bostadsrätter av andra saker än bostadslöshet, till exempel drömmen om att äga sin egen bostad och slippa betala andras räntor och amorteringar.

För det är det hyresgäster gör. De betalar andras amorteringar och ränta. Därför förstår jag inte hur politikerna, om förslaget röstas igenom i riksdagen, kan vilja pressa hyresgäster på ännu mer pengar. De är redan en utsatt grupp. Hur ska en hyresgäst någonsin kunna spara till ett eget boende om marknaden får pressa upp hyrorna?

Emelie Fureskog, ekonom, Stockholm

11 ”Marknads-hyror skapar ett uppdelat samhälle”

Marknaden är en mekanism som underlättar varuutbyte, köp och försäljning av mat, kläder, möbler, cyklar, bilar, båtar, ja alla de prylar vi behöver. Detta bör skötas av marknaden.

Men bostaden är ingen pryl som ska säljas på marknaden. Att ha någonstans att bo är en social rättighet, på samma sätt som utbildning, sjukvård och äldreomsorg.

Läggs alla hyreslägenheter ut på marknaden löses förstås problem för dem som har pengar. Marknaden skapar alltid sitt eget kösystem: först i kön alltid den som betalar mest. En del kallar det för valfrihet. De med pengar behöver inte uppleva det förnedrande i att eventuellt behöva stå i samma kö som en rad fattiglappar och rent av kunna missa en attraktiv lägenhet som i stället går till en av fattiglapparna. Så vidrigt orättvist, tycker de.

Om marknaden släpps fri skulle Stockholms innerstad kommer att befrias från alla dessa låginkomsttagare, och liknande kommer situationen bli i alla våra städer. Ännu mer än i dag hamnar de rika för sig och de fattiga för sig. Är det något marknaden kan så är det att sortera oss efter inkomst.

Per Sundgren, Stockholm

11 Kajsa Haidl: Årets val av Sommarpratare är spretigt och härligt oförutsägbart

Det är förmodligen vanligare att en greve är Sommarvärd än att en arbetare är det”. Så skrev Aftonbladets Daniel Suhonen förra året och den åsikten är han inte ensam om.

Såhär års brukar kritiken komma, den om hur Sommar i P1 mest av allt är en bunt självcentrerade och varumärkesbyggande kändisar från Stockholm som lägger orimligt stor vikt vid sin barndom. Hur Sommarpraten har stelnat i sin form, hur livsberättelserna följer samma dramaturgi – och framför allt om hur de *vanliga* människornas röster saknas i mixen.

Men i år finns det faktiskt mindre fog för den kritiken. Visst, listan rymmer ett par säkra Sommarkort, som Niklas Strömstedt (27/6), Amelia Adamo (18/7) och Agneta Sjödin (13/7), varav den sista, ofattbart nog, aldrig har Sommarpratat förut.

Men de kända ansiktena är klart färre i år. En förklaring skulle förstås kunna vara att kulturvärlden mer eller mindre legat nere sedan

i fjol och att hela det ekosystemet har halkat efter. Det fanns helt enkelt för få filmaktuella skådespelare och albumaktuella artister att välja på (vilket får en att tänka på den vansinniga köbildningen som lär vara ett faktum inför nästa sommar).

Men jag tror mer att det handlar om en nödvändig, och förhoppningsvis bestående, renodling av konceptet som redaktionen har gjort, med tanke på konkurrensen från poddvärlden och annat kvalitetsinnehåll. Och att Sommarchefen Bibbi Rödöö och hennes medarbetare landat i slutsatsen att det inte räcker med att vara känd eller ha gjort något stort för att göra ett bra program.

I år är det tydligt att redaktionen har tänkt innehåll framför person. Annars hade man inte stoppat in en kommunpolis (12/7), en hundcoach (5/7) och en språklärare från Höör (5/8) jämte Donald Trumps ekonomiska rådgivare Tomas J Philipson (9/7) och Mikael Dolsten, forskningschef på Pfizer (4/7).

Här finns potential för Sommar när det är som allra bäst – de genuint intressanta historierna som är personliga men samtidigt säger något om nu.

Som Nicolas Lunabba (19/8), verksamhetsledaren på Helamalmö, som ska prata om unga människor som mördar. Eller äldreforskaren Ingmar Skoog (2/8) som lär ha ett och annat att säga om hur myndigheter behandlat äldre under pandemin.

Jag är nyfiken på släktforskaren Peter Sjölund (7/7) som med dna hjälpte polisen att lösa dubbelmordet i Linköping. Och DN:s egen

Rysslandskorrespondent och utmärkta berättare Anna-Lena Laurén (12/8) som ska berätta om sitt slitiga förhållande till Gud. Och förstås Karin Bodin (28/6), vd:n på Polarbröd som i fjol fick se sin familjs livsverk, bageriet, brinna upp och hur man går vidare från det.

Glädjande är också att just Stockholmscentreringen är mindre märkbar i år, med bland andra serietecknaren Mats Jonsson (15/7) om varför han lämnat storstan och Elin Anna Labba (3/8) som tar lyssnaren till Sápmi. Artisten Tusse Chiza (7/8) och regissören Goran Kapetanovic (29/7) berättar sina historier om att vara på flykt och psykologen Hanna Wallensteen (19/7) om uppväxten som adopterad.

Sommar i P1 blir bara större och slår nästan varje år lyssnarrekord. Återstår att se om årets spretiga och härligt oförutsägbara urval bara är intressant på pappret eller om det också kan älskas av publiken.

Kajsa Haidl

kajsa.haidl@dn.se

11 Tydligare gräns krävs för konstnärlig frihet

Är kulturpolitiken som förs på nationell, regional och kommunal nivå förenlig med det uttalade idealet om konstnärlig frihet? En ny rapport från Myndigheten för kulturanalys visar att det finns risk för att politisk styrning i flera avseenden kan påverka den konstnärliga friheten negativt.

Myndigheten för kulturanalys fick 2019 i uppdrag av regeringen att titta närmare på tillämpningen av den så kallade principen om armlängds avstånd – det vill säga tanken att politiker inte ska lägga sig i kulturens innehåll.

I rapporten ”Så fri är konsten” konstaterar myndigheten nu att det förekommer kulturpolitisk styrning på kommunal-, regional-, och regeringsnivå som påverkar, eller riskerar att påverka, den konstnärliga friheten på ett negativt sätt.

Bland annat nämns hur den statliga bidragsgivningen till kultursektorn är utformad, och då lyfts Kulturrådets ansökningsblankett fram som ett specifikt exempel.

Kulturrådet, och andra statliga bidragsgivare, ska på uppdrag av regeringen exempelvis rapportera om hur de bidrar till hållbar utveckling och integrera olika

gruppers rättigheter i sin verksamhet. Kulturrådet ska även i viss utsträckning arbeta med att främja vissa perspektiv i det konstnärliga innehållet.

Men det framgår, enligt rapporten, inte av regeringens styrning hur Kulturrådet ska förhålla sig, eller inte förhålla sig, till dessa perspektiv i bidragsgivningen.

I ansökningsblanketten får de som söker bidrag en fråga om hur de integrerar olika former av rättighetsperspektiv i sitt projekt, sin verksamhet eller sin musikutgivning.

– Då tolkar en majoritet av de sökande det som att det handlar om att de ska beskriva hur de här olika perspektiven kommer in i det konstnärliga innehållet, säger Pelle Amberntsson, utredare och analytiker på Myndigheten för kulturanalys.

– Oavsett hur vällovliga de här olika perspektiven är så är det helt enkelt inte fullt förenligt med konstnärlig frihet, då det finns en tydlig risk att de sökande påverkas i en viss riktning. Sedan är det svårt för oss att säga exakt hur mycket man påverkar de sökande.

Amberntsson säger att det är ”fullt rimligt” att statliga bidragsgivare med offentliga medel tittar på hur deras medel exempelvis sprids över landet, eller att det finns en rimlig fördelning mellan kvinnor och män.

– Det är inte det vi ifrågasätter. Däremot är det problematiskt med formuleringar och information till sökande som signalerar, eller riskerar att signalera, att de värderar ”om ditt

konstverk har den här ingången, kanske problematiserar den här samhällsfrågan eller har det här perspektivet”, säger han.

– Där menar vi att det måste dras en tydlig gräns – det ska man helt enkelt avstå från. Det är den principiella hållningen som vi tycker behöver stärkas. Om man vill värna den konstnärliga friheten så ska gränsen vara så tydlig som det bara går.

Enligt utredningen är det inte heller möjligt att tillämpa principen om armlängds avstånd fullt ut på regional och kommunal nivå. Dels saknas det skydd mot politiskt inflytande över konstnärligt innehåll som armlängdsprincipen förutsätter, dels är flera regioners och kommuners förhållningssätt till armlängdsprincipen tvetydigt.

11
Klimatforskar-na är överens om det viktiga men inte om allt

Av krönikörer kan man få intrycket att vetenskapen är splittrad i fråga om den globala uppvärmningen. Det stämmer inte. Men alla är inte eniga om allt. Författaren Jonas Gren mejlar med världsledande klimatforskare om problemet *tipping points*.

Om min dotter får ett barnbarn, kommer det att börja skolan i slutet av det här seklet. Då kan havet ha lagt stora delar av Falsterbo och Bangladesh under sig. Men utvecklingen är inte given. Den beror både på vad människor väljer att göra och hur jordklotet reagerar på uppvärmningen.

Men bara för att saker är oklara betyder det inte att vi inget vet. Journalister sviker sitt uppdrag och agerar civilisationskritiskt kring en fråga som inte ens är avgjord vetenskapligt, menade Lena Andersson nyligen i Svenska Dagbladet. Maciej Zaremba svarade i DN (25/5) att vi måste värna våra skeptiker, även när de råkar hamna snett i klimatfrågan. Jag menar att utgångspunken är felaktig. Summan av alla jordens väder, det vill säga klimatet, och hur det påverkar resten av planeten, kan inte redas ut i skeptiska skribenters hjärnor.

Den senaste tiden har jag mejlat och pratat med ett tjugotal naturvetenskapliga klimatforskare, flera av dem världsledande. Tro mig, deras diskussioner handlar om något helt annat än huruvida problemet är människoskapat eller allvarligt. Det handlar om varianter av illa. Ingen av dem säger att det skulle vara för sent att agera.

En av dem jag haft kontakt med är Thorsten Mauritsen vid Stockholms universitet. Han medverkar i FN:s klimatpanel IPCC men är noga med att påpeka att han talar för sig själv, inte för panelen. Mauritsen är skeptisk. Inte till att klimatförändringar finns, eller att de orsakas av mänskliga utsläpp, eller att jorden går en varmare framtid till mötes så länge utsläppen fortsätter. Allt detta är grundläggande fysik, lika lite omdebatterad inom akademin som att jorden kretsar kring solen. Däremot konstaterar

han att många forskningsartiklar på sistone behandlar så kallade *tipping points*. Alltså hur delar av jordklotet, som korallreven eller permafrosten på norra halvklotet, riskerar att knuffas över i nya tillstånd i takt med att de värms. I revens fall betyder det att de dör. I permafrostens att den tinar och börjar släppa ut växthusgaser. Det Mauritsen framför allt reagerat på är ett antal studier – varav en kom häromveckan – som varnar för dominokedjor av tipping points där uppvärmningen till slut blir självgående. Mauritsen skriver till mig: ”Tipping point-diskussionen har spårat ur och jag och många av mina kollegor är ganska frustrerade över detta.”

Ämnet är komplext. Egentligen för stort och rörigt för att reda ut i en kulturartikel. En stol får utgöra ett banalt exempel. Den har två jämviktslägen. Den kan stå och den kan ligga. Om du väger på stolen kommer den vid en viss vinkel – dess tipping point – att välta bakåt. Du har pressat stolen in i ett nytt jämviktsläge (och sannolikt fått ont i bakhuvudet). Liknande så kallade ”tipping elements” finns överallt i världen. Samma geografiska plats kan vara täckt av skog eller öken. Inlandsisar kan existera eller smälta bort. Det handlar om fenomen som antingen finns eller inte, beroende på förutsättningarna.

”Tipping elements” existerar även i samhället. Fossilbränslebruket i världen befinner sig i ett jämviktsläge. Liksom andra komplexa system upprätthålls det av vad forskarna kallar förstärkande återkopplingar: subventioner, ovilja att reglera en lukrativ bransch och fossilberoende infrastruktur. Dessa återkopplingar skulle kunna bytas mot andra, som skatt på växthusgasutsläpp, subventioner

av förnybara material och förändrade livsstilar. Samhället (systemet) skulle då kunna knuffas över en tipping point till ett nytt, fossilfritt jämviktsläge.

Det centrala här är att klimatforskarna inte betraktar tipping points på ett enhetligt sätt. Thorsten Mauritsen och flera av hans kollegor tittar på det meteorologiska klimatsystemet: solinflödet, gaserna, vattnet, luften. Det vill säga: fysiken och kemin. Grundhållningen är att klimatet fungerar hyfsat förutsägbart. Stoppar man in en viss mängd växthusgaser i atmosfären kommer medeltemperaturen att höjas gradvis.

Men så finns också klimatforskarna bakom de allt mer frekventa studierna om tipping points. I dessa studier kartläggs processer som förstärker eller försvagar uppvärmningen. Ekosystem – som skogar – påverkas av medeltemperaturen, men systemen påverkar också i sin tur medeltemperaturen. Sambanden är svåra att förutsäga, förändringarna sker inte alltid gradvis. Och till skillnad från stolen, som kan resas upp igen, är det svårt att återskapa en skog som brunnit och blivit savann.

I en uppmärksammad artikel i tidskriften PNAS 2018 resonerar de ledande forskarna på området – Will Steffen, Katherine Richardson och svensken Johan Rockström med kollegor – att jordens uppvärmning på sikt skulle kunna slinka oss ur händerna. De beskriver ett scenario där mänskliga utsläpp tvingar upp medeltemperaturen två grader över förindustriell nivå (i dag har den stigit drygt en grad), vilket sätter några av jordens tipping points i rullning. Skogar dör och slutar ta upp växthusgaser; metan släpps ut från

permafrosten. Detta kan innebära ytterligare en halv grads uppvärmning, vilket i sin tur kan knuffa andra system, fler skogar, havsströmmar, över sina trösklar, så att den globala uppvärmningen far iväg som ett självspelande piano. För all överskådlig framtid skulle jorden vara fastlåst i en resa mot ett mycket varmt tillstånd, ett så kallat *Hothouse earth*.

Steffens forskargrupp påstår inte att detta redan händer. Artikeln var en uppmaning till andra att testa hypotesen. Osäkerheten är stor. Thorsten Mauritsen och hans kollega, meteorologiprofessorn och klimatforskaren Michael Tjernström, tvivlar. ”Med en dåres envishet fortsätter jag att hävda att det saknas vetenskapliga belägg för att en uppvärmning skulle fortsätta av sig själv även om drivningen från ökade växthusgaser försvann”, skriver Tjernström till mig.

Jag kontaktar Steffen, Richardson och Rockström. Enligt dem finns tydliga vetenskapliga bevis för att hypotesen om Hothouse earth måste tas på allvar. I den paleoklimatologiska historien existerar exempel på system som tippat över. Nya rön om den pågående uppvärmningens effekter på Amazonas, permafrosten och jordens växtlighet visar, menar de, att stora system på jorden håller på att destabiliseras. De bedömer att risken finns att IPCC underskattar hur mycket och oåterkalleligt jordsystemet förändras när det värms. Flera andra ledande klimatforskare jag har kontakt med anser att risken för tipping points är reell, även om vi i dag inte vet exakt när de kan passeras.

Klart är att IPCC:s riskanalys förändras i takt med att kunskapen ökar. För 30 år sedan, berättar Johan Rockström, bedömde klimatpanelen att tipping points möjligen kunde överträdas vid sex graders uppvärmning. I dag är bedömningen att vissa av dem kan passeras redan vid en till tre graders höjning av temperaturen. ”IPCC sammanfattar det globala kunskapsläget och är därmed den minsta gemensamma nämnaren i klimatforskningen. Det är det vetenskapliga golvet vi alla står på. Sedan har vi en spretig forskningsfront som rör sig framåt hela tiden och som ligger utanför IPCC. Så är det. Och så skall det vara”, skriver Johan Rockström i ett mejl.

Dödliga värmeböljor, torka, stigande hav, påverkan på ekosystemen och att sårbara samhällen drabbas hårdare än andra, är några av svaren jag får när jag frågar klimatforskarna vad som oroar dem mest.

I olika tappningar återkommer farhågan som Michael Tjernström formulerar så här: ”vår uppenbara oförmåga att agera kraftfullt tillräckligt snabbt”.

Att agera resolut i osäkerhet är en svår konst. Det om något har coronakrisen visat. Klimatfrågan präglas dock i grunden inte av oklarhet. IPCC-rapporterna, byggda på tusentals studier, förmedlar en tydlig och allvarlig bild av framtiden. Klimatforskarna är entydiga: avskaffa fossilbränsleanvändandet så snart som möjligt för att minska riskerna.

Ändå finns osäkerheter. Att ha koll på alla aspekter av jordsystemet i uppvärmningens tidevarv är inte möjligt. Jag menar att denna

insikt föranleder stora mått av ödmjukhet. Särskilt hos oss med pennans makt. Vad vi skriver och säger får följder. Trumpetar man ut i offentligheten att klimathotet är överdrivet, bör man ha täckning för det. Likaså den som påstår att uppvärmningen har passerat en global tipping point och redan nu skenar iväg bortom kontroll.

Den samlade forskarbedömningen är att uppvärmningens allvarligaste konsekvenser är fullt möjliga att undvika.

För att förstå var vi är, måste vi lyssna på experterna. Som alltså är överens om det viktiga, men inte om allt. Planetens förvecklingar kan däremot inte avgöras av enskilda fritänkare. Vi kan inte killgissa oss ur klimatkrisen.

11 ”Midsommar är det stora svenska traumat”

Sune blir fjortis i ny rom com för hela familjen. Filmfredags *Hanna Mellin* har träffat regissören Erland Beskow och - pratat känslor, förväntningar och midsommarplaner.

Erland Beskow rullar in i Gamla stan på en glänsande svart vespa med matchande hjälm, det är en perfekt look för regissören som förvandlat skolgossen Sune till fjortis i ”Sune. Uppdrag midsommar”. När hjälmen åker av ser

Beskow så nöjd och förväntansfull ut som bara en som väntat mycket länge på att se sin första långfilm gå upp på bio kan göra.

– Jag blev väldigt glad när biograferna öppnade upp igen. Hela våren har jag gått omkring och tänkt att det nog inte kommer bli något. Jag har försökt ställa in mig på premiär till hösten men även på att filmen skulle gå upp på en strömningstjänst, men man vill ju visa den på bio. Inte minst för att fotot är så vackert, och inspirerat av Carl Larssons måleri. Filmen skulle haft premiär på juldagen men på sätt och vis är det ju perfekt tajmning nu till sommaren. Eftersom folk har så höga förväntningar på just midsommar så är det kul att göra en film där inget blev som man tänkt sig, säger han.

Att inget blir som Sune Andersson tänker sig är lite av hans signum, den linblonda tjejtjusaren skapad av författarna Anders Jacobsson och Sören Olsson och huvudperson i ett femtiotal böcker som blivit tv-serier, julkalendrar och -filmer.

Sune är en snäll *everyman* som mest längtar efter att få vara ihop med någon. Det är hans familj med knasiga pappa Rudolf i spetsen som hitills varit de mest handlingskraftiga vilket - resulterat i dråpliga situationer men i ”Sune. Uppdrag midsommar” har det blivit ändring på den saken.

– Sune och hans Sophie har blivit tonåringar nu, det går ju inte att mörka. Man kan inte göra om skådespelarna till elvaåriga barn och Elis Gerdt och Lily Wahlsteen, som spelar dem, är ju precis så valhänta och valpiga som man är i den åldern. De är underbara, säger Beskow över en

nybakad bulle på ett av Skeppsbrons sjönära fik.

Så, Sune har blivit fjortis?

– Japp, säger Erland Beskow glatt. Traditionellt sett har Sune varit en något passiv person som saker liksom bara händer men i den här filmen har han fått en mer aktiv roll och gör grejer för att nå sitt mål, som naturligtvis är att bli ihop med Sophie. Han genomgår en slags förändring och utvecklas som människa.

Hur då?

– Sune har utvecklats till att bli mer samtida och han får nya insikter. När jag läste manuset förvandlades jag direkt till mitt mest dramaturgiska jag, säger Erland Beskow som har erfarenhet från filmvärlden men även författat och regisserat tv-serier.

– Jag började direkt fundera över vad karaktären vill, vad det stora nederlaget i handlingen är och så vidare. Ihop med producenten Linus Torell och Malin Söderlund så dissekerade jag allt. I filmens början är Sune ganska rigid, han vill att kärleken ska vara som i en romantisk komedi. Ett typiskt exempel är att han bjuder Sophie på ostron i stället för pizza som hon egentligen vill ha. Hela historien i ”Sune. Uppdrag midsommar” har drag av klassiska romantiska komedier.

Springs det på flygplatser?

– Nja, mer bussar som åks ikapp men sen kanske det inte går riktigt som man tror. Det gäller att man vet vad man ska säga när man hinner ifatt någon, Sune måste lära sig vad Sophie vill. Hela filmen börjar med att Sophie gör slut och Sune får för sig att han ska

återskapa sina föräldrars perfekta midsommar då de träffades för 20 år sedan. Hela gänget åker till den lilla orten Myshult, men när de kommer fram så är midsommar förbjudet.

Förbjudet?

– Exakt. Det är ju det stora svenska traumat, att midsommar inte skulle bli av. Särskilt jobbigt är det för Sune som har bestämt sig för att bli ihop med Sophie på just midsommar, det är hans stora plan. En hälsning från pappa Rudolf till sina framtida barn för 20 år sedan får Sune att oroa sig för hur det ska gå för hans och Sophies barn egentligen.

Det verkar som att mycket står på spel för Sune?

– Ja verkligen, filmen handlar om relationer och förväntningar. Håkan gör ju såklart inte läget bättre, men han eldar på med tips och råd. Han har ju ett jäkla driv och tar inte ansvar för något. Han är nio år, det är hans frikort. Håkan är den enda i filmen som är helt bekymmersfri egentligen. Sunes föräldrar, Rudolf och Karin börjar fundera på hur livet blev som det blev och deras relation sätts i gungning.

Hur är det egentligen med familjen Andersson? Kommer vi fortfarande att skratta åt dem?

– Det kommer man absolut att göra, men kanske också gråta en skvätt. Jag är en sucker för när folk gör fina saker för varandra, ”Sune. Uppdrag midsommar” är en väldigt varm film. Sune och Sophie *bondar* över att de gör något ihop för en annan människa. När jag ser sådant på film börjar jag alltid grina. I en scen blir Sune påkörd av en bil, men vi kände att det skulle bli lite magstarkt att visa smällen, säger Erland Beskow som fortfarande ser mycket glad ut.

Nej men, du får inte ha ihjäl Sune!

– Nej, inte ha ihjäl honom. Han skulle bara bli påkörd och så ligga där som den döende dandyn i Sophies armar. Det sker i en av Sunes rom com-fantasier och skulle spelas in i New York men det fick bli i Göteborg under rådande pandemitider och det blev bra ändå.

”Sune. Uppdrag midsommar” är Erlands debut som långfilmsregissör och fast han provat på många olika roller inom filmbranschen i karriären så var den här upplevelsen något alldeles speciellt.

– Jag kom till set första inspelningsdagen och var väldigt nervös. Allt var redan förberett och jag behövde inte flytta på så mycket som en lampa. Regissörsarbetet kändes lyxigt och oroligt samtidigt, man har ju ett enormt ansvar för allt. Den första natten sov jag nästan ingenting. Vi bodde mitt i scenografin, i stugbyn i Myshult dit familjen Andersson åker. De unga filmarbetarna satt och spelade gitarr runt lägerelden medan jag som är eh, något äldre försökte gå och lägga mig tidigt.

Var vad det bästa med inspelningen?

– Att skådespelarna gav mig sådant som jag inte hade kunnat tänka eller skriva själv. Fredrik Hallgren som spelar Rudolf Andersson fick ordet ”va” i manus att sträckas ut i en lång - improvisation. Det blev fruktansvärt roligt.

Som det ska vara i Sunes värld?

– Precis som det ska vara.

Hanna Mellin

hanna.mellin@dn.se

ERLAND BESKOW.

Född: 1965.

Karriär: Har tidigare bland annat regisserat julkalendern ”Jul i Kapernaum” för SVT (1995) och tv-serier som ”Expedition Kekkaluokta” (2002) och ”Helt perfekt” (2018).

Romkom-favoriter:

”Sömnlös i Seattle”, 1993 (”Jag blir ju som tokig i Meg Ryans blick på Tom Hanks i slutet där på taket. Så fint!”).

”City of angels”, 1998 (”Supersorgligt och superromantiskt).

”Familjen Belier”, 2014 (”Jag har gråtit hejdlöst även till denna filmpärla som bara måste ses”).

”Blinded by the light”, 2019 (”Jag grät hejdlöst till denna fina film om en ung kille som upptäcker Bruce Springsteen och blir helt förälskad i musiken”).

Aktuell: ”Sune. Uppdrag midsommar” har biopremiär den 11 juni.

SUNE OCH HANS VÄRLD.

Han dök först upp som 7-årig karaktär i radioavsnittet ”Sagan om Sune” som snabbt blev till en följetång. Den första Suneboken gavs ut 1984 av författarparet Anders Jacobsson and Sören Olsson och den senaste, ”Sune i Ullared” kom 2015.

Tv-serier: ”Sune” (1987–1988), ”Sunes jul” (1981), ”Håkan Bråkan” (2003), ”Sune och hans värld” (2002–2003)

Filmer: ”Sunes sommar” (1993), ”Sunes familj” (1997, dansk tolkning av den första filmen), ”Sune i Grekland” (2012), ”Sune på

bilsemester” (2013), ”Sune i fjällen” (2014), ”Sune vs Sune” (2018), ”Sune. Best man” (2019).

11 Nya Sunefilmen synar sommarkraven

”Sune. Uppdrag midsommar”

Regi: Erland Beskow

Manus: Christoffer Sandler, Thobias Hoffmen, Sören Olsson. I rollerna: Elis Gerdt, Sissela, Benn, Fredrik Hallgren, Tea Stjärne, Baxter Renman, Eyla Welderström, Lily Wahlsteen, Olle Sarri, Sanna Sundqvist, Göran Rangerstam, m fl.

Längd: 1 tim 25 min (barntillåten).
Språk: svenska. Biopremiär.

Betyg: 3

Olika versioner av den röriga men kärleksfulla - familjen Andersson har kommit och gått, men mellanpojken Sunes kärlek till Sophie består. En av de mest slitstarka romanserna i svensk film. När trilogi nummer två, som startade med ”Sune vs Sune” 2018, nu går i mål börjar det bli allvar. Barnaåren är oåterkalleligen över och Sune (Elias Gerdt med kongenial målbrottsröst) har börjat knarka romantiska komedier – och framför allt alla dess storslagna kärleksgester – för att ta sin passion till nästa nivå.

Problemet är att Sophie (Lily Wahlsteen) inte är med på det där snabbtåget med vita dukar, ostron, rosor och drömmar om framtida barn. Hon gör slut. Allting ställs på sin spets när bägge ungdomarnas familjer ska fira midsommar tillsammans i Myshult, där Sunes mamma Karin (Sissela Benn) har ärvt ett hus.

Det tillgjorda bynamnet bådar illa. Stämningen på plats är allt annat än mysig och det visar sig minst sagt besvärligt att få till den där härliga traditionella svenska midsommaren som särskilt mamma Karin drömmer om. Allt det där med blomsterkransar, dans runt stången och jordgubbsfrossa. Inte för att Sune bryr sig direkt. Han vill bara än en gång få chansen att övertyga sin älskade om deras eviga kärlek, och börjar byta tjänster med den fastboende, problemtyngda flickan Alex.

Sjunde svenska ”Sune”-filmen (det finns en dansk också) lyckas faktiskt komma med något som känns nytt och fräscht, ett grundtema som är väl anpassat till Sunes och Sophies

vuxenblivande – liksom förstås också till säsongen. Sommaren, liksom kärleken, har ju en viss tendens att blir en riktig kravmaskin. Hur hanterar man egentligen alla de förväntningarna som ställs? Vad gör man när de tar över, upphör att vara en motor och reduceras till tvångströjor?

”Sune: Uppdrag: Midsommar” är bäst på de stora linjerna. Det slarvas lite med intrigdetaljer och karaktärsutvecklingar. Lillebror Håkan (Baxter Renman) hittar inte riktigt sin givna plats som comic relief denna gång, och låter mest som ett äppelkäckt, lillgammalt barn i en gammal amerikansk såpa.

En sårig skilsmässa och en kronisk sjukdom inom ramen för historien höjer dock insatserna. De välfunna rom com-referenserna, det drivna tempot, den välskrivna dialogen och den intensiva sommarkänslan ger flygkraft som lär bära över den hårt konkurrensutsatta biosommaren.

Se mer. Tre andra bioaktuella familjefilmer: ”Aya och häxan” (2020), ”Cruella” (2021) och ”I krig med morfar” (2020).

Helena Lindblad

helena.lindblad@dn.se

11 Vem var rädd för kritiken på Virginia Woolfs tid?

Var kritiken verkligen bättre förr? I sina essäer beskriver Virginia Woolf det tidiga 1900-talets litteraturkritik som en skjutbana där böckerna passerar revy och kritikern bara har en sekund på sig att ladda och sikta och trycka av. Roza Ghaleh Dar återknyter bekantskapen med en författare som kanske främst var läsare.

Inte behövde Virginia Woolf oroa sig över sin lyskraft. Redan under sin livstid nådde hon stor framgång med sina romaner. Sättet hon skrev på – ett gränsöverskridande poetiskt språk som spillde över fiktionen i essän, biografin i fiktionen och introspektionen ut i världen – gjorde henne till en hyllad författare och modernistisk pionjär.

Låt vara att publikframgångarna dröjde. Storverken ”Jacobs rum”, ”Mot fyren” och ”Mrs Dalloway” gavs ut i tät följd och cirkulerade till en början mestadels inom litterära kretsar. En del röster har grämt sig över detta, att det var de mindre ansedda verken som skulle komma att förlösa storpublikens intressen. Men nämns dessa titlar vid namn (”Orlando”, ”Flush”, ”Åren”) är dragningskraften lika påtaglig ett sekel senare. Också Woolfs politiska dimension lyfts fram mer och mer. Utöver långessäerna

”Ett eget rum” och ”Tre guineas” – numera betraktade som feministiska klassiker – formar hennes fiktion sin egen revolt.

I forskaren Elsa Högbergs nya studie ”Virginia Woolf and the ethics of intimacy” (Bloomsbury, 2020) utforskas hur gränsdragningar och hierarkier upplöses genom det intima mötet som Woolfs stil och karaktärer eftersträvar. Denna estetiska erfarenhet genom litteraturen skulle kunna beskrivas som en ömsesidig förvandling, som i sin tur också skulle kunna tillskrivas det intima mötet mellan läsare och författare.

Men när Woolf själv lyfte pennan från papperet var oron som infann sig återkommande. Den första skrivna läsakten, tidningarnas recensioner, genererade osäkerhet. Förutom perioder av sjukdom var det bara dessa som tycktes få henne att tappa greppet om pennans livsström. En viss känslighet kanske tillkom av att vara dotter till den välkände Leslie Stephens, en framstående journalist, författare och redaktör, i vars skugga Woolf länge sökte efter sin egen tillblivelse. Eller kanske av paret Woolfs umgänge, där vänner och kollegor knutna till Bloomsburygruppen kunde agera både som bödlar och frälsare i redaktionella sammanhang.

Vännen Katherine Mansfield uttryckte sig kritiskt om romanen ”Natt och dag” i tidningen, men sade sedan privat att den var enastående, genombrottsromanen ”Jacobs rum” som fick Woolf att hitta sin egen röst avfärdades av kritikern John Middleton Murry som ett verk i avsaknaden av det viktigaste – en berättelse, medan poeten T S Eliot inte tog henne på allvar förrän han kom över hennes noveller. Blev

recensionerna så småningom välvilliga framstod de som motsägelsefulla. Lovorden värmde inte, kritiken sved. Det är vad Woolf i sina dagböcker kallar för författarens melankoli. Känslan av ett misslyckande vid den slutliga bedömningen.

Om Woolfs sägs det att hon framför allt fann vila och avbrott i läsakten, genom noggranna läsningar av sin samtid och klassikerna. Men läsandet gled inte sällan över i skrivandet. Böckerna hon läste levde sitt eget liv och ville komma till uttryck. Vid sidan av sitt författarskap skrev Woolf drygt 600 artiklar, varav mycket var litteraturkritik. Recensionernas effekt kunde inte heller kringgås. Som förläggare fick Woolf en direkt insyn i vad tidningarnas omdömen betydde för försäljningen. Och inte ägnade hon lite bläck åt att skriva om vikten av att kunna leva på sitt arbete, om vikten av pengar. Framför allt som kvinna.

Men hos Woolf finns också ett ständigt sökande efter att bryta sig loss, att komma undan marknadens flottiga fingrar, bort från den granskande blickens sökande efter ett varumärke att paketera. Erfarenheter som sammantaget – att recensera och bli recenserad – finns att ta del av i essäserien ”The common reader” (1925/1932). Dessa samlingar i två band skulle kunna beskrivas som en studie i skrivandets och läsandets konst. Här diskuterar Woolf bland annat vikten av biblioteket som en helig plats som inte ska överlåtas till auktoriteter, hur läsakten är en process som medför en frihet men också ett ansvar, och om svårigheten att närma sig böckerna med ett vidöppet sinne. Vad böckerna faktiskt kan ge oss ska inte förväxlas med våra förväntningar på

dem. Litteraturen, såväl i skrivandet som i läsandet, är att förmå se det osynliga och inta nya perspektiv.

Kring just den spänning som kan uppstå i mottagandet av ett verk kretsar essän ”Att recensera” (1939) som ingår i volymen ”Böcker” i den serie av Woolfs essäer som förlaget Ellerströms nu presenterar. Här noterar hon i en snabb historik att vissa klassiker aldrig recenserats, exempelvis ”Hamlet”. Recensionerna har uppstått med dagstidningarnas framväxt och utvecklats över tid. Det är den egna samtidens hantering och mottagande av böckerna som Woolf kritiserar, då hon menar att den främst skapar likgiltighet hos både läsaren och författaren och utgörs av en rad motstridiga och individuella uppfattningar som inte bringar reda i den obrutna mark som en nyutgiven bok innebär.

Men varför har recensionerna inte längre något värde? I essän ”Hur bör man läsa en bok?” beskriver Woolf sin tids litteraturkritik som en skjutbana där böckerna passerar revy och kritikern bara har en sekund på sig att ladda och sikta och trycka av ”och därför nog kan ursäktas om han tar kaniner för tigrar, örnar för fjäderfän, eller bommar totalt och slösar sin kula på någon fredlig ko som idisslar i en hage längre bort.” Dessa förväxlingar, stränga domar och generaliseringar sker i ett medielandskap vars ekonomiska aspekter står i förgrunden, frammanar processioner där recensionen slutligen går miste om sitt värde och träffar författarens anseende i stället för dess hantverk.

Men förmådde Woolf själv undgå dessa tankegångar och fallgropar? Om James Joyces roman ”Ulysses” (som gavs ut av paret Woolf)

skriver hon i sin dagbok att den är ”misslyckad” och att Joyce skriver som ”en självlärd arbetare”. Hon överväger att sluta skriva för Times Literary Supplement när hon avråds av sin redaktör att använda det starka ordet ”skabrös” i en recension om författaren Henry James verk. Inte heller har hennes skildringar av Londons skuggestalter i essän ”Att strosa omkring på gatorna” uppmärksammats för att vara särskilt politiskt medvetna.

Vad är det då Woolf i all enkelhet föreslår som en lösning på kritikens kris? Utöver det ”långsamma” och ”oprofessionella” läsandet, där de som fäller sina omdömen bör göra det med ”stor medkänsla och samtidigt med stort allvar” efterlyser Woolf också ett eget rum för det litterära samtalet. För sanningen är att författaren längtar efter en uppriktig och intelligent åsikt om sitt verk, efter en kritik som inte har i syfte att skjuta ner författaren men att få den att få syn på vad den själv förbisett och förbättra sitt arbete.

Utifrån kritikern Harold Nicholsons termer talar Woolf om ”dialogens värde” och föreställer sig ett enskilt litterärt samtal mellan recensenten och författaren, där varken oro för en försämrad försäljning eller sårade känslor behöver kasta skuggor över omdömet om boken. Recensenten behöver inte göra sig märkvärdig över författaren för att underhålla sina läsare eller tillskansa sig nya uppdrag. Medan författaren inte längre skulle behöva känna att kritikern talar om något som den inte skrivit, så som den oftast gör nu, hävdar Woolf.

Nog skulle vi sakna tillkännagivandet av litteraturen som en egen konstform i tidningen? Och kanske är Woolfs dröm redan uppfylld med

dagens skrivarskolor, där deltagarna genom regelbundna textsamtal utvecklas i läs- och skrivkonsten utan att behöva ta hänsyn till marknadens kommersiella syften.

Men utifrån Woolfs gränsöverskridande arbete skulle också en större fråga kunna ställas, som handlar om en önskan att närma sig ett tilltal stärkt av ett empatiskt och innerligt språk samt fritt från frestelsen att ställa sig i predikstolen. Om sitt eget skrivande sa Woolf att hon föredrog textur framför struktur, om läsandet att hon föredrog nöje framför innebörd. Dramaturgin fanns i den sensoriska förnimmelsen av själva skriv- och läsakten. Inte i en prydlig uppställd intrig med tydliga syften.

Vi vet att konsten att kunna läsa har en avgörande roll, inte bara i litteraturkritiken, utan i det egna skrivandet och det egna livet. Att öppna sig för det oväntade och främmande har ett värde för den egna subjektiviteten. Kanske kan detta exempel enklast styrkas genom Woolfs egna dagböcker. I dessa framträder hon för oss både som författare och läsare, av det egna livet, och av den egna dagboken. Hon kliver ut ur sina berömda svartvita porträtt och går på fester och tebjudningar, spelar badminton i fruktträdgårdar och superar i Soho, lånar böcker på nationalbiblioteket i London och förfasas över att piloterna i de små nedstörtade tyska flygplanen varit kvinnor för att ge mer utrymme åt bomberna.

Och mitt i allt detta rus och lidande försvinner vissa datum helt från sidorna. Då det litterära arbetet tar vid och stundtals beskrivs som den största lyckan. Och vi får bland annat veta att Woolf gör dessa anteckningar för att eventuellt kunna skriva sina memoarer vid ålderns höst.

Samtidigt framträder successivt något nytt i dagböckerna som hon överraskas av.

Om sin dagbok skriver hon: ”Det roar mig att se hur den frambringar en person med nästan ett eget ansikte.” En förvandling som uppenbarar sig i det allra mest välbekanta och intima.

Roza Ghaleh Dar

11 Postnord transporterar inte bara luft

Den 15 maj lämnade jag in ett paket på Ica på Tjörn. 6,3 kg som skulle levereras till en myndighet i Göteborg, vilken angavs med namn, boxnummer, postnummer och ort. Fraktkostnaden blev hela 335 kronor, men det är kanske att betrakta som lång väg från Tjörn till östra Göteborg.

Den 9 juni kontaktas jag av mottagaren som inte sett till paketet. När jag går in på Postnords hemsida och eftersöker paketet med hjälp av dess ID får jag veta att det har transporterats en hel del, men inte till mottagaren.

Mitt stackars paket har rest fem gånger mellan Tjörn och Härryda!

Samma dag ringer jag Ica-butiken som bekräftar att de har ett paket som åkt fram och tillbaka på order från Postnord dessa snart fyra veckor. Jag har nämligen inte uppgivit adress för utlämning, enbart boxnummer!

Något ingen upplyst mig om under dessa transportveckor i blå skåpbilar.

Kontakten med Postnords kundservice ger ett ej förhandlingsbart besked: jag måste hämta ut paketet samt återigen betala frakt till Göteborg! (Jag överväger att hämta ut paketet och ta det på cykel till Göteborg för att säkra leveransen.) Det visar sig dock att jag kan reklamera fraktavgift nr 2. Om jag får pengarna återstår att se.

Jag åker mina fjorton kilometer till nämnda Ica-butik, hämtar ut paketet som nu är fraktskadat! Ny omtejpning av förstående personal, ny frakt och nu även gatuadress angiven.

Åter hemma har jag fått brev från Postnord. Det är en påminnelse om att det finns ett paket på Ica att hämta ut, som väger 6,3 kg. Det vill säga det paket jag nyss skickat iväg för andra gången!

Det är inte bara luft som Postnord transporterar i onödan, även tätt packade paket kan få många åkturer hos dem.

Göran Lindén

11 Ordningen återställd på G7-mötet

Helgens G7-möte är Angela Merkels sista och Joe Bidens första. Stafettpinnen lämnas från den tyska förbundskanslern tillbaka till den amerikanska presidenten.

Donald Trumps tid i Vita huset innebar att USA abdikerade från rollen som den fria världens ledare. Presidenten lämnade klimatavtalet som företrädaren förhandlat fram. Hotade att överge Nato. Startade handelskrig med sina allierade.

Något amerikanskt moraliskt ledarskap – att stå upp för demokrati och mänskliga rättigheter – var Trump över huvud taget inte intresserad av. I stället gullade han med Vladimir Putin och Kim Jong-un.

Ingen världsledare såg med större bestörtning på detta än Angela Merkel.

Tyskland kan aldrig ersätta USA. Landet är bara en fjärdedel så stort. Någon militär kraft att tala om har det inte. Men som ledare för en ekonomisk stormakt och i synnerhet som EU:s viktigaste spelare kunde Merkel i alla fall temporärt axla en del av ansvaret.

Hon har sett till att Europa fungerat som motor i det internationella klimatarbetet och att unionen under pandemin agerat mer kraftfullt än på länge. Framför allt har Merkel passionerat försvarat den regelbaserade internationella ordningen.

När hon i höst lämnar kanslerposten kan hon göra det i förvissning om att ordningen är återställd. Det är dock inte detsamma som att allt är frid och fröjd.

Joe Bidens stora löfte inför helgen, om en halv miljard vaccindoser till fattiga länder – de andra deltagarna lovar lika många till – lär nagelfaras. Är det tillräckligt? Kommer inte större delen av leveranserna ske först nästa år?

Det är ändå bättre än när Donald Trump 2018 lämnade mötet i vredesmod, vägrade skriva under slutkommunikén, och kallade värden, Kanadas Justin Trudeau, för ”ohederlig och svag”.

Martin Liby Troein

martin.liby-troein@dn.se

12 Ledare: Bättre lyssna själv än bara höra på andra

Utfallet av Operation Trojan Shield är lika häpnadsväckande som fantastiskt. Över 800 personer har gripits världen över, misstänkta för ytterst grov brottslighet, varav 155 i eller med koppling till Sverige. Vapen, kontanter och tonvis med narkotika har beslagtagits. De svenska häktena klarar knappt tillströmningen, och gängkriminaliteten i landet har tillfogats ett hårt slag.

Amerikanska FBI försåg brottssyndikaten med en krypterad app, Anom, och kunde avlyssna deras konversationer i realtid. Likheter finns med Encrochat och Sky ECC, där bland annat fransk polis knäckte låset till tjänsterna. Båda var skräddarsydda för att ligorna skulle kunna skydda sig mot rättsstaten.

Den rödgröna regeringen tar nu åt sig äran och hyllar svensk polis. Och polisen har i och för sig agerat utifrån den information fransmän och amerikaner fixat fram.

En reflektion är ändå nödvändig att göra i kölvattnet av dessa tillslag: Svensk polis har inte lagliga möjligheter att genomföra den avlyssning, utan konkret brottsmisstanke, som kollegorna har stått för. Och som alltså har lett till en rad gripanden och förhoppningsvis kommer att resultera i många fällande domar.

Situationen är otillfredsställande.

Inrikesminister Mikael Damberg (S) är alltså lycklig över de åtgärder amerikansk och fransk polis har vidtagit, väl medveten om att de är förbjudna i Sverige. Och regeringen vill inte ens utreda saken, med hänvisning till att det pågår en helt annan utredning om hemlig dataavläsning. Självklart måste det gå att göra både och.

Damberg meddelar att han ”inte stänger dörren”, men det låter som att han inte tänker lyfta ett finger. Genom att förhala skjuter han undan en tänkbar strid inom regeringen, eftersom Miljöpartiet reflexmässigt brukar säga nej till utökade polisbefogenheter. Centern vill inte heller vara med.

Svenska domstolar tillämpar fri bevisföring. Principen innebär att vad som helst kan anföras i en rättegång, även om bevis kan ha säkrats på olaglig väg. Det är därför det material utländsk polis samlat in kan användas mot de gängkriminella, trots att metoderna är otillåtna här. När det gällde Encrochat sa sig åklagare inte veta hur Frankrike burit sig åt.

Advokaterna protesterar, av naturliga skäl. Fri bevisföring gör det lättare att fälla åtalade, men samhällets dubbelmoral är uppenbar även här.

Det går inte heller att undgå ekot från FRA-striden för drygt tio år sedan. Frågan var i grunden om FRA skulle få tillgång till elektronisk kommunikation i kabel, som fullständigt hade tagit över den radiotrafik signalspaningen historiskt hade riktats mot.

Många invändningar framfördes, inklusive från den här ledarsidan, innan alliansregeringen med knapp nöd fick igenom lagen. Debatten renderade en del förstärkta kontrollfunktioner, men gav också resultatet att bara regeringen och Försvarsmakten – inte polisen, Säpo eller tullen – fick använda sig av FRA.

Men när verkligheten förändras måste också verktygen anpassas. Vårens tillslag har visat vilken verkan moderna metoder kan ha. Förhoppningsvis renderar de också i fällande domar. Det är i så fall befängt att utnyttja andra länders resurser till sådant vi inte vill göra själva.

Framför allt: Genom att tillåta hemliga tvångsmedel får Sverige också chansen att bestämma – och begränsa – hur de används. I

dag har vi alltså ingen aning. Här måste rättssäkerheten stärkas.

Det är inte fråga om att skrota rättssamhället, utan om att ta upp kampen med den organiserade brottslighetens tekniska innovationer. Sverige måste slå vakt om både medborgarnas personliga integritet och deras trygghet.

DN 12/6 2021

12 Bevittnar vi framväxandet av en tråkig Generation Zzzzzz?

Det pratas mycket om den lilla klick barn och unga som är ute på gatorna och langar knark, rånar, slåss och värre. Men kanske borde vi också oroa oss för de andra? Den tysta, skötsamma majoriteten.

För nog är det fantastiskt att den nya generationen på det hela taget begår betydligt färre brott. Att tonårskriminaliteten, enligt

Brottsförebyggande rådet, faktiskt halverats under de senaste två decennierna. Men sedan tidigare vet vi också att de som är unga nu även tillbringar allt mer tid hemma, att de dricker mindre, över lag umgås sällan med vänner.

”Många studier visar att det finns en ökad föräldrakontroll, och på något sätt är ungdomarna mer som kompisar med sina föräldrar. Tidigare var det inte så att unga ville umgås med föräldrarna, men nu verkar det vara helt okej för många”, säger Jukka Törrönen, professor vid Institutionen för folkhälsovetenskap vid Stockholms universitet (DN 7/6). Det beror inte på pandemins tillfälliga tvång, trenden har varit tydlig länge. Men den speglar inte nödvändigtvis vad de unga verkligen vill.

För Jukka Törrönen tillägger att sociala medier också har lett till ökad social kontroll, att ”ungdomarna lever i en tid som inte är så privat”. Exakt samma sak säger Brottsförebyggande rådets utredare, professor Robert Svensson (Ekot 7/6). Det är inte så mycket det att andra ungdomar mobbar den som gör bort sig. Problemet är de vuxna. ”Nu med mobiltelefoner så har föräldrarna en annan typ av kontroll på sina barn. Man har en annan insyn i deras liv, även om de är ute”, säger han.

Bevittnar vi alltså framväxandet av en tråkig Generation Zzzzzz?

Att föräldrar har en nära kontakt med sina barn är både fint och värdefullt, men det är inte meningen att de ska vara deras bästisar. De ska vara just föräldrar. Och i detta ingår att – hur smärtsamt det än är – lära sig att börja släppa taget när barnen blir större, så där som i Bodil

Malmstens dikt: ”Ingenting får hända dig/Nej vad säger jag/Allt måste hända dig/och det måste vara underbart”.

Hur ska något underbart kunna hända om tonåringarna sitter hemma och glor på tv med mamsen och pappsen varenda kväll? Eller om de sms-övervakas så fort de väl sticker näsan utanför dörren?

Nej. Ungdomen ska vara en tid av dumdristigheter och farligheter och misstag, av balanserande på ansvarslöshetens rand och sedan tillbaka, in i ett vuxnare liv. Internet kan inte ersätta verkliga erfarenheter, mamma och pappa kan inte ersätta jämnåriga vänskaper. Jag hoppas verkligen att de som är unga nu – och framför allt deras föräldrar – ska inse det.

Lisa Magnusson

lisa.magnusson@dn.se

12 ”Tillsätt en skogsberedning för att bromsa polariseringen”

Debatten kring skogen har varit intensiv. Men förändringar av svensk skogspolitik måste ske i en noggrann och brett förankrad process. Riksdagens partier bör därför tillsätta en parlamentarisk skogsberedning. Annars riskerar polariseringen att öka tills all möjlighet till samsyn har försvunnit. Det vore den verkliga tragedin, skriver Håkan Buskhe och Göran Persson.

DN. DEBATT 210612

Den senaste tiden har det pågått en intensiv debatt om skogen och skogsnäringen, som det så ofta blir när olika intressen möts i ett komplext ämne. Användningen av skogen måste med nödvändighet innebära rimliga avvägningar kring olika intressen och näringar. Bolaget FAM, som ägs av Wallenbergstiftelserna, har för sin del och mot bakgrund av sina stora intressen i svensk skogsnäring därför tagit initiativ till ett projekt som går under namnet ”Framtidens skogsnäring”. Det är tänkt att vara en plattform för samtal, kunskapsutbyte och samverkan kring skogsfrågor.

Få saker är större och viktigare för Sverige än hur vi brukar vår skog. Det har stora ekonomiska, regionalpolitiska, kulturella, miljömässiga och klimatpolitiska konsekvenser. Därför har vi historiskt sett endast ändrat vår skogspolitik efter ordentliga parlamentariska beredningar, där alla olika intressen kan komma till tals. Nuvarande skogsvårdslag från 1993 tillkom efter en sådan genomgripande process. För skogen är tiden som har förflutit sedan dess inte lång, men vi kan trots det se positiva effekter.

Till exempel har vi dubbelt så mycket skog i dag som för 100 år sedan. Andelen äldre skog och volymen död ved ökar också varje år, vilken är hem för många skogslevande arter. Utan aktiv skötsel av skogarna skulle dominansen av gran bli ännu större, på bekostnad av lövträd som är särskilt viktiga för biologisk mångfald. Andelen lövträd har ökat de senaste tjugo åren, även om mer kan göras på det området. Samtidigt återstår många utmaningar – och det finns en

kunskapsbrist som måste åtgärdas genom mer forskning.

Värnandet och utvecklandet av skogens biologiska mångfald är helt uppenbart en nyckelfråga för dagens och framtidens skogsnäring – och en förutsättning för att skogsråvaror ska kunna fortsätta spela en avgörande roll för att ersätta fossila råvaror i samhället. Utmaningen är att uppnå båda dessa målsättningar, samtidigt som skogsnäringen kan fortsätta utgöra en viktig ekonomisk resurs för det svenska samhället.

Debatter tjänar till att belysa vad som skiljer olika aktörer åt – men efter ett tag bidrar de även till att synliggöra det som förenar. Vår uppfattning är att följande punkter kan utgöra grund för vad vi hoppas blir ett brett och konstruktivt samtal om Sveriges skogar:

1 Skogen är en strategisk resurs för det svenska samhället. Därtill bär den på stor betydelse för många näringar och intressen – för skogsnäringen, för rennäringen, för turistnäringen, för miljörörelsen, för friluftsintresset, och så vidare. När dessa olika perspektiv på skogen kolliderar uppstår konflikter. Dessa konflikter måste hanteras med respekt, men också med insikt i att kompromisser kontinuerligt krävs mellan olika näringar och intressen.

2 Det är både nödvändigt och möjligt att kombinera produktionsperspektivet med en offensiv klimatagenda och biologisk mångfald. Det konstlade motsatsförhållandet mellan skyddad skog och produktionsskog måste nyanseras. Dagens hållbara skogsbruk är beroende av såväl miljömässig, social som ekonomisk hållbarhet – och dessa dimensioner

är dessutom förutsättningar för varandra. I denna del har FSC- och PEFC-certifieringssystemen tjänat och tjänar oss väl. Med grund i skogsvårdslagens jämställande av produktions- och miljömålen har certifieringen tillkommit som en stark drivkraft för ökad hänsyn i skogsbruket. Denna utveckling fortsätter, och i det arbetet är miljörörelsen en viktig part.

3 Användning av skogsråvara bidrar till cirkularitet i ekonomin och till att fossil energi och fossila råvaror kan ersättas, vilket är en förutsättning för att vi ska klara av målen i Parisavtalet. Vi har respekt för debatten om systemgränser och om behovet av att på kort tid minska utsläppen av koldioxid till atmosfären, men ser samtidigt att skogens främsta bidrag till klimatfrågan är den stora inbindning av koldioxid som sker i den växande skogen, och den substitution av fossila råvaror som skogsindustrins produkter bidrar till. En framtidsinriktad skogspolitik måste med andra ord ha blicken fäst både i mossan och i atmosfären.

4 Det är tydligt att Sverige inte kan fortsätta att betrakta sin skog som enbart en nationell fråga. Den svenska skogens betydelse sträcker sig långt utanför landets gränser. Tillsammans med Finland står Sverige för nästan en tredjedel av all skog i hela EU och för mer än hälften av all strikt skyddad skog. Vår kompetens på skogsområdet står sig väldigt stark, men vi måste fullt ut engagera oss i de europeiska institutionerna för att få gehör för vår syn på skogsbruk och miljövård – samt lyssna och lära på områden där vi kan utvecklas. Den hemläxan behöver göras av både näringen och av beslutsfattare.

Dessa fyra punkter – skogen som strategisk resurs, behovet att värna biologisk mångfald, skogens betydelse för klimatet samt en mer internationell syn på skogen – är de hörnstenar som vi tror måste utgöra grunden för en konstruktiv diskussion om skogens framtid.

Innan detta kan göras behöver vi dock diskutera problematiken som ligger i att Sverige rapporterar skyddad skog med en helt annan metodik än andra EU-länder. Tyskland anger exempelvis att 81 procent av den tyska skogen är skyddad, jämfört med Sveriges dryga 8 procent. Detta är missvisande. Gapet beror till mycket stor del på att Tyskland rapporterar skog med landskapsskydd – där skogsbruk är tillåtet – som skyddad, medan Sverige inte gör det. Skulle Sverige använda den tyska metodiken skulle vi kunna klassificera uppemot hälften av den svenska skogen som skyddad. På goda grunder gör vi inte det – men det innebär att alla jämförelser med andra länder blir felaktiga och att Sverige konsekvent hamnar på bottenplats.

Vår syn på frågan är att en rimlig utgångspunkt för en diskussion om skydd av skog vore de 26 procent av skogsarealen som är undantagen från skogsbruk. Vid sidan av de formellt skyddade områdena ingår då även så kallade skogliga impediment, hänsynsytor samt frivilliga avsättningar. Den sistnämnda kategorin uppgår i dagsläget till en yta stor som Skåne. Oavsett vilken nivå vi till slut landar på bör vi säkerställa att den metodologi vi använder inte avviker från den som används i de länder vi vill jämföra oss med. Annars är risken att en felaktig syn får styra beslutsfattandet kring de svenska skogarna – både i Bryssel och på hemmaplan.

Efter den intensiva debatt som pågått och pågår kring skogen är det nödvändigt att alla förändringar av svensk skogspolitik sker efter samma typ av noggranna och brett förankrade process som vid tidigare tillfällen. Vi menar att det svenska politiska systemet har ett absolut ansvar att hantera skogsfrågorna. Riksdagens partier bör därför komma överens om att tillsätta en parlamentarisk skogsberedning. Om inte detta sker finns en risk att polariseringen fortsätter att öka tills all möjlighet till samsyn har försvunnit. Det vore den verkliga tragedin.

Skogliga impediment är mark vars virkesproducerande förmåga är låg. Till impediment brukar räknas fjäll, berg (hällmarker), mossar och kärr och liknande för skogs- eller jordbruksproduktion olämplig mark.

Hänsynsyta är ett mindre område med skyddsvärda biotoper. Exempel på hänsynsytor är bryn mot våtmark, alkärr eller bryn mot annat ägoslag.

Håkan Buskhe, vd FAM, ett bolag som ägs av de tre största Wallenbergstiftelserna. FAM är en av de större privata skogsägarna i Sverige via det helägda Kopparfors Skogar och som näst största ägare av Stora Enso

Göran Persson, fd statsminister och skogsägare. Han var med på 1990-talet när den nuvarande skogspolitiken utformades efter insatser av två olika regeringar och en parlamentarisk utredning

12
Semestertider – då försöker många flytta andra dosen

Trots Folkhälsomyndighetens rekommendationer om hur viktig vaccindos 2 mot covid-19 är, och att den ska tas på samma plats som dos 1, väljer nu allt fler personer att boka av eller boka om den andra dosen – för att det krockar med semesterplanerna.

– Vi har sett att det finns en tendens till att folk bokar om och inte inser hur viktigt det är att dels ta den andra dosen på utsatt tid, och dels hos samma vaccinatör, säger Kristine Rygge, vaccinsamordnare i Västra Götalandsregionen.

Utöver att det krävs två doser för att bli fullvaccinerad mot covid-19 rubbas också regionens vaccintilldelningssystem om folk avstår dos 2, eftersom vaccinatörerna automatiskt tilldelas dos 2 där dos 1 har getts. En annan konsekvens av att boka in sig för den andra sprutan på en annan vaccinationsmottagning är att man riskerar att ta någon annan persons dos 1.

Hur är det ens möjligt att boka dos 2 på en annan plats?

– Det förekommer att folk bokar in sig som en ny dos 1 i stället, för att försöka kringgå systemet, eller i hopp om att det är okej. Och inte säger att de redan fått en dos. Med det fördelningssystemet vi har till regionerna blir det onödigt snurrigt.

– Jag har förståelse för att saker och ting kan ändras, till exempel om någon flyttat till en ny region, och då löser vi det. Men man ska inte göra det bara för att man ska på semester eller annat, säger Rygge.

Problemet har även uppmärksammats i Region Skåne.

– Tänk på det när du bokar dos 1 att du också är tillgänglig för att ta dos 2. Vi har inte vaccin så att vi kan ha många ombokningar och avbokningar. Hela systemet bygger på att du kommer på din andra tid, sade Maria Landgren, läkemedelschef och vaccinsamordnare i Region Skåne, till DN tidigare i veckan.

Region Stockholm upplever däremot inte att det finns någon problematik med av- och ombokningar av dos 2. En förklaring till det kan vara att regionen har ett annat system för bokning av dos två än vad till exempel Västra Götaland och Skåne har – i Stockholm måste man inte vända sig till samma vaccinatör som vid första dosen. Så länge man bokar via appen Alltid öppet registreras doserna i ett journalsystem vilket innebär att patienterna har fler valmöjligheter.

Enligt Emma Spak, hälso- och sjukvårdschef på SKR, Sveriges kommuner och regioner, har problematiken kring felaktiga bokningar av dos 2 lyfts från flera håll. Västra Götalandsregionen

med flera har valt att lägga ansvaret för att boka dos 2 på vaccinatörerna. I andra regioner bokas patienterna in för dos 2 i samband med att första dosen ges. Samtidigt, menar Emma Spak, har samtliga regioner varit tydliga med vad som gäller.

– Det har kommit förslag om att bokningssystemen ska vara hårdare och ställa mer krav. Men samtidigt vill man ha så enkla system som möjligt, den balansgången finns också, säger hon.

Återkommande vaccinfusk kan innebära att regionerna ändå behöver skärpa kontrollsystemen, förklarar Emma Spak.

– Det är väldigt tråkigt om människor försöker kringgå de system som är etablerade. Till alla som nu planerar sin sommar, vädjar vi att man ska försöka anpassa att planera sin bortavaro så att man kan ta båda doserna på samma ställe, säger hon.

Ulrika Holmqvist är primärvårdschef för Närhälsan i Norra Bohuslän och Dalsland, där många av de populära semesterorterna finns samlade. Enligt henne har de fått en del förfrågningar från patienter som vill ta dos 2 på någon av deras vaccinationsmottagningar – något de inte har möjlighet att erbjuda. Några har även försökt boka in dos 1 ännu en gång, men de har fått vända i dörren, berättar hon.

– Man får inte lov att göra så. Det är riskfyllt, eftersom vi hanterar olika vacciner. Man ska se till att ta samma vaccin. Dessutom registreras det fel, som att de har fått två dos 1, säger Ulrika Holmqvist.

Hur vet ni vilka av dem som kommer för en första dos som redan har fått den?

– Vi frågar varje person. Och säger man att man inte redan fått en dos trots att man har det far man med stor osanning. Dels går man emot de instruktioner som finns vid bokningen för där står det tydligt att det bara gäller dos 1, och dels ljuger man oss rakt upp i ansiktet.

Marie Morell, ordförande i Sveriges Kommuner och Regioners (SKR) sjukvårdsdelegation, hoppas att människor respekterar vårdens planering.

– Vi vädjar till medborgarna att de har förståelse för det här. Det är väldigt viktigt att man tar sin andra dos inom rätt tidsintervall så att vi får en så bra täckning som möjligt, säger hon.

Anna Skoog

anna.skoog@dn.se

12 Carlson:

Tredje dos kan behövas

Coronavirusets deltavariant är ett orosmoln, anser Folkhälsomyndigheten. Nu överväger man att ge riskgrupper en tredje vaccindos till hösten för att öka skyddet.

– Det är ett möjligt alternativ som vi kan komma att föreslå lite längre fram, säger generaldirektör Johan Carlson.

Även om smittspridningen minskar i Sverige är Folkhälsomyndigheten orolig över den virusvariant som upptäcktes i Indien och som

av WHO fått namnet delta. Utbrott av deltavarianten har upptäckts på flera håll i landet och myndigheten ser det som nödvändigt att trappa upp och utföra en mer noggrann smittspårning.

Under en pressbriefing med socialminister Lena Hallengren (S) på fredagen pekade Folkhälsomyndighetens generaldirektör Johan Carlson ut varianten som ett orosmoln.

– Den tycks ha en högre smittspridningsförmåga. Det är viktigt att inse att det inte är läge att lätta på restriktioner och sitt eget förhållningssätt nu, särskilt gäller det personer som inte påbörjat sin vaccination. Vi ser framför allt en spridning i yngre åldersgrupper som kan spilla över till andra, säger Johan Carlson till DN.

Flera mindre studier pekar, enligt Carlson, på att en första vaccindos inte skyddar lika bra som en andra dos mot deltavarianten.

– Efter att det har gått en tid efter den andra dosen så har vaccinet en god effekt även mot den här varianten. Men vi har anledning att vara lite bekymrade under den här mellanperioden, säger han.

Nu diskuterar myndigheten möjligheten att ge riskgrupper en tredje vaccindos under hösten för att stärka skyddet.

– Man kan överväga att ge det lite tidigare till äldre och andra riskgrupper för att öka skyddsnivån. Det är fortfarande så att inga vaccin ger hundraprocentig skyddseffekt. Det är ett möjligt alternativ som vi kan komma att föreslå lite längre fram, säger han.

Hanna Jakobson

hanna.jakobson@dn.se

12 Efter lyftet – nu blir Gamlestaden modell för andra områden

Gamlestaden i Göteborg var först i landet med ett projekt där privata, offentliga och ideella krafter gick samman för att lyfta en sliten stadsdel. Nu har regeringen bett Boverket snabbutreda hur modellen skulle kunna spridas.

Rune Johansson kommer in strax efter öppning på restaurang Hing Wa och beställer en ”nummer sexti, plus”. Då får han en nudelrätt, med biff. Familjen som driver kinakrogen här, har verkat på Hornsgatan i Gamlestaden i tretton år, men Rune är nyinflyttad.

– Gamlestaden hade ju ett riktigt dåligt rykte förr, med Original Gangsters och Albanligan och allt, men nu är det så lugnt här, säger han, och jämför med området han lämnade i augusti – Biskopsgården på Hisingen.

Runes gamla hemtrakt är ett av de områden som i dag listas som särskilt utsatta av polisen. Hade listan gjorts för tjugo år sedan hade Gamlestaden med all säkerhet funnits med på den, men nu gör stadsdelen inte det.

Malin Rosenqvist är eldsjäl i sin bostadsrättsförening, och bor två gathörn bort från Hing Wa. Hon är också

verksamhetssamordnare i en ideell förening som samlar fastighetsägare av alla de sorter i stadsdelen, och som jobbat träget i två decennier nu för att lyfta Gamlestaden bort från eländesrubrikerna och utsattheten. Snart ska de träffa bostadsminister Märta Stenevi (MP), eftersom regeringen och deras budgetkamrater är extremt nyfikna på arbetssättet.

– Är du göteborgare och lite äldre åker du nog helst bara förbi Gamlestaden utan att stanna. Då vet du bara att ”här är det nedgånget och otryggt”. Men det stämmer ju inte längre och många av min jämnåriga ser Gamlestaden som en plats där det händer mycket nu, säger Malin.

Annika Falmann nickar. Hon kommer också från en bostadsrättsförening och har varit engagerad i trygghetsarbetet här sedan starten 2001.

– Jag var småbarnsmamma då, nyss utskriven från BB, och vissa kvarter ville man helst inte passera. Det fanns massor av ungkarlshotell här på den tiden och det pågick handel från bil-skuffar överallt, säger hon.

När DN träffar Föreningen Fastighetsägare i Gamlestaden i solen på Holländareplatsen är hela skalan av medlemmar representerade. De små bostadsrättsföreningarna, men också jättar som kommunala Poseidon och privata Platzer. På medlemslistan finns också församlingar, däckfirmor och kommunens fastighetskontor. Tillsammans får de både ekonomiska muskler och en infrastruktur som kan förverkliga insatser ingen av dem hade mäktat med var och en för sig.

– Hej, hej!

Två ordningsvakter i gula västar vinkar åt gruppen på torget. De är båda avlönade genom samarbetet. När de går i riktning mot studenthemmet på Brahegatan passerar de under specialritade gatlyktor som hänger ut från träfasaderna – belysningen är också ett resultat av fastighetsägarnas arbete.

Men i flera av de här projekten har föreningen också hjälp av kommunen och polisen. Sedan 2018 är samarbetet formaliserat i ett avtal som precis förlängts i ytterligare tre år. Platssamverkan, som modellen kallas, är något som prövats på många håll i Sverige.

Sofielund i Malmö har jobbat så här i tio år, och näraliggande Kroksbäck startade ett projekt i mindre skala för två år sedan. I Stockholms-området är Järva, Skärholmen och Rågsved igång med fastighetsägarföreningar sedan drygt tio år tillbaka och i Göteborg finns också projekt på Hisningen och i Bergsjön. Men Gamlestaden med sina tjugo år har jobbat längst.

Den som tände gnistan här i början av 2000-talet var statsvetaren Helena Holmberg. Hon är politiskt aktiv i Liberalerna, men numera också anställd av kommunen för att jobba med den här typen av stadsutveckling.

– Man ska veta att arbetet tar tid. Som torget här på Holländareplatsen. Vi började prata om det nästan direkt, och nu 20 år senare så är stenbeläggningen äntligen fin och lamporna på plats. En bra restaurang har öppnat, och snart kommer bänkar och lite flaggspel. Man måste ha tålamod.

– Som fastighetsägare handlar det om att mjukt styra sina hyresgäster, säger Magnus Alexandersson från Poseidon.

– Nu försöker vi till exempel uppmuntra den kinesiska restaurangen att kanske utvidga och starta sushi här mot torget. Och tygaffären som aldrig skyltade om och sällan var öppen har fått en bättre tillvaro på annat håll, nu ligger det en trevlig second hand butik här i stället.

Gentrifiering, brukar det kallas, när högstatusverksamheter flyttar in i ett tidigare lågstatusområde och när hyreslägenheter görs om till bostadsrätter. Det där är en lite känslig fråga för fastighetsägargruppen visar det sig, men vad hände egentligen med dem som förr bodde på ungkarlshotellen?

– Många av dem finns ju kvar, men de är ”insprängda” i våra vanliga fastigheter. Ansvaret för ett kommunalt bostadsbolag som Poseidon ligger fast, men vi hanterar sociala boenden annorlunda i dag, säger Magnus Alexandersson.

– En viss gnutta gentrifiering är kanske också bara bra, säger stadsbyggnadskontorets Mattias Westblom och får medhåll av Malin Rosenqvist.

– Alltså, vad är alternativet, brukar jag fråga dem som kritiserar. Ska vi skita i Gamlestaden då och låta allt bara förfalla?

I hennes eget kvarter var det väldigt nedgånget innan fastigheten köptes loss från värden och gjordes om till en bostadsrättsförening. Renoveringarna har kostat på men nu finns här grillplats och lekplats, bersåer och blomlådor. Gruppen som samarbetar kring närmiljön i

Gamlestaden brukar hämta inspiration från varandra och odlingslådor är något man hittar även på gården till Poseidons nybyggda hyreshus.

Rami el Hajk far fram på en gul trehjuling i gångarna mellan planteringarna när samverkansgruppen tittar in på Bunkebergsgatan. Treåringens föräldrar sitter vid ett fikabord och håller koll på sin son.

– Här är verkligen jättefint! Jag har ingen erfarenhet alls av att odla men nu har vi ansvar för låda nummer elva här på gården och får se hur det går, säger Dalia Neder Allow och ler.

En man som följer utvecklingsgruppens promenad genom stadsdelen hör egentligen inte hit, rent formellt. Han heter Johan Norling och kommer från Västkuststiftelsen som är i färd med att anlägga en pilgrimsled genom Göteborg. Efter att ha förstått hur stort lokalt engagemang det finns här i Gamlestaden blev det självklart för honom att låta leden från Masthuggskyrkan till Nylöse kyrka passera just Holländareplatsen.

– Det är en otrolig del av staden, med sin industrihistoria och kulturhistoria och samtidigt så naturnära. Precis här borta flyter ju Lärjeån genom det vi brukar kalla Lilla Amazonas, säger Johan Norling.

Kulturhistorien som han refererar till är Gamlestadens äldre benämning – Nya Lödöse. Den historiska föregångaren till Göteborg fick stadsprivilegier redan 1473 och alltså firar 550-års jubileum inom kort. Industrihistorien Johan Norling syftar på är såklart SKF – Svenska kullagerfabriken – vars huvudkontor och

produktionsanläggning är en del av stadsdelens nav.

– Efter guldåren tilläts Gamlestaden förfalla. Under slutet av 1900-talet placerade kommunen en oproportionerligt stor del människor med sociala problem här. Ett tag var en tiondel av bostäderna uthyrda till missbrukare. Enkäter kring utflyttning som gjordes då visade att skälet ofta var otrygghet, säger Helena Holmberg.

De senaste årens undersökningar som hon initierat visar att strömmen vänt. Bilstölderna har gått från att vara fyra gånger så många som i resten av staden, till att ligga på samma nivå. Inbrotten är färre än genomsnittet. Grannkontakten ökar och barnfamiljerna återvänder.

Men allt går inte att kontrollera. Förra året sköts en man ihjäl på öppen gata när han besökte stadsdelen. Ännu en gång blev Gamlestaden föremål för svarta och skrämmande rubriker. Det platssamverkansgruppen gjorde då var att omedelbart informera invånarna genom ett eget nyhetsbrev om allt de själva visste om händelsen. I brevet uttalade sig kommunpolis Håkan Svedberg och sa att detta var en händelse som bröt mönstret.

– För oss inom polisen är Gamlestaden i dag en lugn stadsdel. Många minns att för 20 år sedan hörde mycket av den svåraste organiserade kriminaliteten i Göteborg hemma just i Gamlestaden, och så är det inte nu.

Den 18 februari i år gav regeringen Boverket i uppdrag att kartlägga erfarenheterna som gjorts

i Gamlestaden och på andra håll efter olika former av platssamverkansprojekt. Myndigheten ska också komma med förslag som kan underlätta bildandet av nya satsningar på fler håll.

Senast den 31 december i år ska Boverket redovisa uppdraget för bostadsminister Märta Stenevi (MP).

Kristina Hedberg

kristina.hedberg@dn.se

Fakta. Gamlestaden

Gamlestaden ligger i nordöstra Göteborg, vid Säveåns utlopp i Göta älv.

I dag bor cirka 10 000 personer i stadsdelen.

Namnet kommer från att den första stadsbildningen i området låg just här – Nya Lödöse, som fick stadsprivilegier under sent 1400-tal, 150 år innan staden Göteborg bildades.

I folkmun säger man Gamlestan.

12 Ny metod identifierar maskerade – 40 personer åtalas för upplopp

Göteborg. Det var annonserat som en demonstration till stöd för Black lives matter-rörelsen. Men efteråt utbröt upplopp och hundratals maskerade män kastade stenar, flaskor och knallskott.

Snart åtalas 35-40 personer för bland annat våldsamt upplopp. Försök att identifiera ytterligare tio våldsverkare görs nu med en helt ny analysmetod.

En arbetsgrupp om sju utredare och analytiker under ledning av kammaråklagare Elisabeth Trouvé har landat i att bevis från 145 timmar av insamlad film och vittnesmål från poliser räcker för att gå till domstol med brott som följde på Black lives matter-demonstrationen i Göteborg för ett år sedan.

Polisen har tidigare sagt att många av de misstänkta inte tros ha haft direkt koppling till själva demonstrationen – men tog tillfället i akt och var där i syfte att skapa bråk.

De 35–40 åtalen väntas inom några veckor men fler åtal kan bli aktuella längre fram, säger polisens utredningsledare Anna Kildebo.

– Det är tio ytterligare personer som vi försöker få identitet på genom den nya tekniken, säger hon.

Integritetsskyddsmyndigheten kritiserade i vintras ett par enheter inom svensk polis för att de använt det omtalade amerikanska programmet för ansiktsigenkänning, Clearview AI, i strid med brottsdatalagen.

Men det Anna Kildebo syftar på är en metod som Nationellt forensiskt centrum, NFC, testat och rättsligt utrett och sedan några veckor tillbaka kan använda skarpt.

Det handlar om automatisk bildanalys där programmet ger förslag på vem en person kan vara eller där man, till exempel, kan söka på en grön väska i ett stort material. Sedan kan polisen gå vidare med en sökning i eget register.

De 145 timmarna film kommer från polisens kroppskameror, drönare i luften, fasta övervakningskameror och inte minst inskickat från allmänhetens mobiltelefoner.

– Vi har i huvudsak tagit oss fram med traditionell bildanalys och analytikerna har jobbat riktigt hårt för att skapa filmer där domstolen ska kunna följa de brott som en person begått när denne rört sig genom stan eller bytt kläder med varandra, säger Anna Kildebo.

För att få en hanterlig struktur på rättegångarna har åklagaren valt att skapa sju olika så kallade rättegångsgrupper med misstänkta som har agerat på samma plats. Enligt utredningsledaren Anna Kildebo har flera i förhören svarat ”inga kommentarer” när de tillfrågats om de syns på bilderna.

– Men det finns också exempel där de erkänner när de väl ser filmklippen.

Brottsrubriceringarna är i de flesta fall sabotage mot blåljusverksamhet alternativt våldsamt upplopp, men även skadegörelse och våld mot tjänsteman förekommer. I flera fall ska man också ha gett sig på personer som filmat uppploppsscener.

– De yngsta kanske inte riktigt förstår vad de ställt till med, de har dragits med i ett grupptryck. Några har skämts i efterhand när de greppat vad som hänt och fått träffa poliser som berättat hur de upplevde saken. Några har också sagt att det var på skoj, inte så allvarligt. Men poliserna som vittnar ger verkligen en annan bild, säger Anna Kildebo.

Många under 15 års ålder deltog i uppploppen. Socialsekreterare har därför hållit så kallade orossamtal med 127 ungdomar.

– Då har barnen fått komma tillsammans med vårdnadshavare och även fått träffa poliser som i många fall själva arbetade under uppploppen. Det har varit en viktig del, utöver åtalen, och vi tror ju att dessa samtal har en förebyggande effekt.

Det allra första åtalet efter uppploppet väcktes av kammaråklagare Elisabeth Trouvé redan den 20 november. Det gäller en 26-årig man som då var frihetsberövad av andra skäl. Utöver våldsamt upplopp misstänks han även för egenmäktigt förfarande.

På polisens bilder syns han bland dem som deltog i den uppmärksammade plundringen på

Torggatan av den flyttbil som en kvinna körde, där vandaler kastade bohaget ut på gatan.

Mannen anger inga politiska motiv. I stället säger han enligt Kriminalvårdens utredning att alkohol- och narkotikamissbruk ”sannolikt är drivande för kriminaliteten”.

I polisförhör får mannen frågan om han tyckte att situationen var lekfull eller om han funderade på att de faktiskt hade sönder saker.

– Hade jag varit ensam så hade jag absolut inte gjort det här men du vet i en folksamling så får man en helt annan energi du vet? Jag hade aldrig gjort det om jag var ensam. Det jag såg på filmen var lite som efter en fotbollsmatch, säger han.

Lars Näslund

lars.naslund@dn.se

Fakta. Oroligheter ubröt efter en demonstration

Händelserna den 7 juni i fjol skakade om ett i övrigt pandemistängt Göteborg. Polisen hade lämnat tillstånd för en stödmanifestation efter att George Floyd kvävts till döds av polisen i Minneapolis i USA ett par veckor tidigare. Villkoret var dock att maximalt 50 personer fick samlas på Heden.

När fler personer deltog upplöstes demonstrationen. Efteråt utbröt oroligheter och polisen bedömde att ett par tusen drog runt på gatorna ner mot Gustaf Adolfs torg.

Många som slutit upp beskrevs av polisen som för dem kända ansikten från problemförorter.

Innan den stökiga kvällen var över hade flera poliser skadats och efteråt var upprördheten stor hos de som anordnat demonstrationen för att protesten ”kapats” av bråkmakare.

12 Lex Lilla hjärtat sågas av barnrättsorganisationer

Flera barnrättsorganisationer är kritiska mot regeringens förslag till Lex Lilla hjärtat – en lag som skrivs för att stärka omhändertagna barns trygghet. En stor del av kritiken handlar liksom tidigare om att ”barnets bästa” inte införs som ett självständigt kriterium i lagen.

När utredaren presenterade Lex Lilla hjärtat i mars fick förslaget kraftig kritik för att vara otillräckligt.

Syftet med utredningen ”Barnets bästa när vård enligt LVU upphör” var bland annat att stärka tvångsvårdade barns rätt till stabilitet, anknytning och trygghet efter de brister som visat sig genom fallet Lilla hjärtat, den treåriga flicka som dog hemma hos sin biologiska mamma efter att hon inte fick vara kvar i familjehemmet som hon tvångsvårdats i.

Utredaren föreslår bland annat att tvångsvård av barn inte ska upphöra förrän de omständigheter som föranledde vården har förändrats på ett ”varaktigt och genomgripande sätt”.

Det har tolkats som en förstärkning av vad som redan gäller, men har ifrågasatts för att vara otillräckligt.

På fredagen gick remisstiden ut för ett 40-tal organisationer och myndigheter som fått ge sina synpunkter på lagförslaget, och flera av dem instämmer i kritiken.

Barnombudsmannen, BO, skriver bland annat att det ”saknas analyser angående barnets rättigheter i förhållande till föräldrarnas rättigheter” och att ärendet därmed inte är tillräckligt utrett. BO menar att flera viktiga områden helt saknas i utredningen.

”Barnombudsmannen delar inte uppfattningen i betänkandet, att barnets bästa skulle vara ett för rättsosäkert och otydligt begrepp för att kunna utgöra ett självständigt kriterium vid bedömningen av om vården ska upphöra eller att det skulle bli för svårt för domstolar att tillämpa.”

Rädda Barnen menar att ett ”barnrättsbaserat synsätt inte har genomsyrat bedömningar och förslag som läggs fram i promemorian”.

”... det är tydligt att barn fortfarande inte ses som rättighetsbärare. Detta blir särskilt tydligt i beskrivningen av Europakonventionen och hur den har tillämpats av Europadomstolen, där utredningen endast beaktar föräldrarnas rätt till familjeliv och inte reflekterar över att barnet har en självständig rätt till familjeliv, som inte är knuten till föräldrarnas.”

Rädda Barnen kräver i ett pressmeddelande att utredningen om Lilla hjärtat skrotas och görs om, för att ”stärka barns rättigheter på riktigt”.

– Vi är trötta på förslag med duttändringar som inte skulle skapa stor förändring för barn i praktiken. Vi vill se en ny stödmekanism för barn och unga, en instans som sätter barnet i centrum och som utgår från ett barnrättsperspektiv, säger Karin Sjömilla, barnrättsjurist på Rädda Barnen.

Även Unicef är ”tveksam till utredningen i sin helhet”, trots att man menar att flera av de enskilda förslagen i övrigt är ett steg i rätt riktning, men att andra intressen än barnets rättigheter – till exempel den starka föräldrarätten – får fortsatt företräde.

”Unicef Sverige delar inte utredarens bedömning av att barnets bästa som självständigt rekvisit inte bör införas”, skriver organisationen.

Även organisationer som Maskrosbarn och Barnrättsbyrån har liknande invändningar medan andra remissinstanser, som kommuner,

domstolar och myndigheter över lag är mer positiva till lagförslaget.

Juan Flores

juan.flores@dn.se

12 100-åring dog efter smitta i hemtjänsten

En 100-årig kvinna i Göteborg avled med covid-19 efter att ha fått besök av smittad hemtjänstpersonal.

– Jag är så jävla arg, säger en av kvinnans söner till Göteborgs-Posten.

En anställd inom hemtjänsten i det aktuella området konstaterades ha covid-19 i början av mars. Efter det togs prover på all personal inom enheten. De som var symtomfria fortsatte dock att arbeta som vanligt, helt enligt de nationella riktlinjerna.

Under ett besök hos den 100-åriga kvinnan fick en anställd ett sms om att hen hade covid-19. Sedan kom beskedet att även 100-åringen var smittad, trots att hon fått sin första spruta med vaccin. Kvinnan blev sämre och togs in på sjukhus, men avled.

Peter Nolskog, biträdande smittskyddsläkare i Västra Götalandsregionen, anser inte att hemtjänsten gjorde fel.

– Det är en riskbedömning där slutsatsen är att man inte kan stänga ner hela verksamheter under smittspårning i en grupp, säger Nolskog till GP.

TT

12 Skånsk advokat försätts på fri fot

Rättegången mot den advokat som i maj åtalades för stämpling till mord har avslutats. Den misstänkta släpps på fri fot i väntan på dom i Lunds tingsrätt, skriver Sydsvenskan.

Brottmålsadvokaten, hemmahörande i Skåne, misstänks för att ha planerat och beställt ett mord på sin före detta frus nya man.

En man i 40-årsåldern har också åtalats, de båda åtalade nekar till anklagelserna. Advokaten menar att hans konversationer med den andra misstänkta, som hittats i datorer och

telefoner, snarare var fantasier än konkreta planer.

Amanda Dahl

amanda.dahl@dn.se

12 Fler hoppade av SFI under pandemin

En större andel elever hoppade av undervisningen i Svenska för invandrare (SFI) under 2020 än tidigare år, visar nya siffror från Skolverket. 47 procent avbröt studierna under året, jämfört med 41 procent 2019.

Under 2020 slutfördes 50 600 kurser i SFI. Av dessa fick 95 procent av kursdeltagarna ett godkänt betyg, medan 5 procent fick underkänt.

TT

12 Fler hoppade av SFI under pandemin

En större andel elever hoppade av undervisningen i Svenska för invandrare (SFI) under 2020 än tidigare år, visar nya siffror från Skolverket. 47 procent avbröt studierna under året, jämfört med 41 procent 2019.

Under 2020 slutfördes 50 600 kurser i SFI. Av dessa fick 95 procent av kursdeltagarna ett godkänt betyg, medan 5 procent fick underkänt.

TT

12 Trots varning: Svenska reseråd ändras inte

WHO har varnat för resor inom Europa i sommar. Men socialminister Lena Hallengren (S) ser ingen anledning att ändra några rekommendationer.

– Det är viktigt att den rörlighet som finns för andra EU-medborgare också finns för oss i Sverige, säger hon.

Under torsdagen uppmanade WHO:s Europaavdelning i en kampanj att ställa in sommarens utlandssemester.

– Vi har varit i denna situation tidigare. Under förra sommaren växte antalet smittade bland unga, för att sedan sprida sig uppåt och orsaka nya smittotoppar och nedstängningar. Låt oss undvika att göra det misstaget igen, sa WHO:s Europachef Hans Kluge.

Kampanjen kom bara kort efter att EU-parlamentet gett klartecken till ett grönt vaccinpass som ska underlätta resandet inom EU.

Men den svenska regeringen, som fattar beslut om eventuella reseavrådan, har inga planer på att avråda från resor inom Europa.

Socialminister Lena Hallengren säger att regeringen knappast uppmanar till resor.

– Men för oss är det viktigt att den rörlighet som finns för andra EU-medborgare också finns för oss i Sverige. Sen ska man alltid iaktta stor försiktighet, att fundera på vart man åker, hur man gör där och hur man ska agera om man blir smittad eller behöver ta sig därifrån. Den situationen är inte helt borta. Men att vi skulle avråda från alla resor ser jag inte i dagsläget, säger hon.

Folkhälsomyndighetens generaldirektör Johan Carlson menar att det är viktigt att man inför en resa tar reda på riskläget på orten och följer de restriktioner som gäller på plats.

– När man kommer hem ska man vara uppmärksam på symtom. Reser man mot

förmodan utanför Europa så är det självisolering och testning som gäller, säger han.

UD avråder i dag inte från resor inom EU/EES/Schengen samt till Storbritannien. På regeringens hemsida finns en lista över vilka länder som omfattas.

Den 1 juni hävdes avrådan även för länder på EU:s undantagslista, Australien, Israel, Nya Zeeland, Rwanda, Singapore, Sydkorea och Thailand. Från den 10 juni hävdes också avrådan från icke nödvändiga resor till Japan.

För övriga länder gäller avrådan från icke nödvändiga resor fortfarande till och med den 1 juli 2021.

Hanna Jakobson

hanna.jakobson@dn.se

12 ”Inte aktuellt avbryta Maliinsats”

Frankrike vill förändra sin militära insats Operation Barkhane i bland annat Mali. Det bedöms dock inte på kort sikt påverka den svenska Malistyrkan. Försvarsminister Peter Hultqvist (S) har talat med sin franska kollega Florence Parly och uttalar sig i en skriftlig kommentar: ”Förändringarna bedöms i nuläget inte påverka Task Force Takuba, så för dagen påverkas alltså heller inte det svenska bidraget till Takuba.”

TT

12 Man skjuten vid mack i Jakobsberg

En man skottskadades på fredagskvällen vid en bensinstation i Jakobsberg i Järfälla. Skjutningen inträffade vid 20.40-tiden och polisen larmades till platsen sedan flera personer ringt om höga smällar i området.

– Mannen var vid medvetande och kunde tala med polisen när han fördes till sjukhus, sa Åsa Wallentin vid Stockholmspolisen.

Polisen sökte under kvällen efter flera personer som hade lämnat platsen efter skjutningen.

Clas Svahn clas.svahn@dn.se

12 Vaccingåvan ett sätt för G7 att lätta sitt dåliga samvete

Världen behöver 11 miljarder vaccindoser. Därför är den miljard doser G7-länderna nu lovar att skänka fattiga länder som bäst ett första steg på vägen ut ur pandemin. Motiven för gåvan är inte heller bara ädla. Det handlar också om de rika ländernas dåliga samvete.

KOMMENTAR.

Under 2020, innan det ens stod klart att de nya vaccinerna fungerade, skyndade sig världens rika länder att köpa upp lagren i förväg.

USA, Tyskland, Storbritannien, Israel och andra välbärgade länder tingade doser långt utöver vad som behövdes för skydda de egna befolkningarna. De betalade frikostigt.

Resultatet är att av de cirka två miljarder doser vaccin som hittills har delats ut, har 85 procent gått till invånare i rika länder. Världens fattigaste länder har fått 0,3 procent av doserna, enligt en beräkning gjord av New York Times.

Detta är en bakgrund till att de sju rika demokratierna i G7 nu basunerar ut att de tänker köpa upp en miljard doser – varav USA står för hälften – och skänka dem till främst länder i Afrika.

Den rika världen har helt enkelt dåligt samvete, och detta är ett sätt att göra bot och bättring. Även om det förstås inte lanseras så.

– Det handlar om att rädda liv, tack vare amerikanskt ledarskap, amerikanska arbetare och hårt arbete, sa Joe Biden när han offentliggjorde nyheten.

– Vi gör det för att rädda liv, för att stoppa pandemin. Bara det.

Naturligtvis är vaccinet välkommet i de fattiga länder där i vissa fall så få som en ynka procent har fått en spruta.

Men epidemiologer och hjälporganisationer gör inte vågen.

Många påpekar att Världshälsoorganisationen WHO nyligen beräknade att det behövs ungefär

11 miljarder doser för att verkligen stoppa pandemin. Och att det är bråttom – eftersom nya, mer smittsamma varianter hela tiden hotar att dyka upp.

– Visst, detta kommer att hjälpa många, men det är ändå en droppe i havet, säger Niko Lusiani, vaccinchef på organisationen Oxfam. Han påpekar att med nuvarande vaccinationstakt kommer det att ta 57 år för de fattiga länderna att uppnå samma skydd som G7-länderna har i dag.

Andra menar att enbart doser inte räcker. Enorma investeringar måste göras i infrastruktur och utbildning i fattiga mottagarländer. Ta bara en sådan sak som att Pfizers vaccin måste förvaras i 70 minusgrader – något som i nuläget är mycket svårt i exempelvis många afrikanska länder.

Samtidigt finns också misstanken att både USA och andra rika länder agerar i egenintresse. Att gåvorna är ett sätt att stärka inflytande i mottagarländerna.

Såväl Kina som Ryssland använder sedan länge vaccin som ett geopolitiskt verktyg. I Kinas fall har generositeten nästan bara riktats mot länder som deltar i landets ”Nya Sidenvägen”-projekt, medan Ryssland har använt sitt Sputnik V- vaccin för att så split i Europa.

Nu kommer de rika demokratiernas motdrag mot Peking och Moskva. Men den här gåvan till de fattiga har ”inga förbehåll” och innebär ”inga krav på politiska gentjänster”, säger Biden med en tydlig syftning på de auktoritära stormakterna.

Kanske är det så. Tidigare donationer av överskottsvaccin från USA och andra länder har dock följt ett mönster som varit politiskt betingat snarare än epidemiologiskt, påpekar tre forskare i tidskriften The Lancet.

Länder i Asien och Oceanien har exempelvis fått mer än 60 procent av donationerna så här långt, medan länder i Sydamerika och Centralasien – där covidläget är som svårast – i många fall har blivit utan.

Den inflytelserika tidskriften The Economist menar att just vaccineringen i fattiga länder är något av århundradets chans för G7-länderna, ett tillfälle att visa världen fördelarna med demokrati och fria marknader, men att de rika länderna håller på att missa den chansen.

Internationella valutafonden, IMF, beräknar att det skulle kosta 50 miljarder dollar att vaccinera 70 procent av världens befolkning till april 2022 genom det internationella samarbetet Covax. Det motsvarar långt mer än en miljard vaccindoser – men skulle ändå bara kosta 0,13 procent av G7-ländernas sammanlagda bnp.

Ur det perspektivet är Bidens och de andra ledarnas gåva obegripligt snål, skriver The Economist.

Dessutom är ”vaccinegoismen” knappast ett avslutat kapitel. För parallellt med det nyvakna talet om donationer har den rika delen av världen på sistone sett till att boka upp sig på enorma mängder vaccin för egen del.

EU, med 445 miljoner invånare, tingade nyligen 1,8 miljarder doser från Pfizer – varav 40

miljoner är öronmärkta för Sverige. G7-mötets värd Storbritannien, för sin del, har beställt fem gånger fler doser än vad landet behöver.

Ingmar Nevéus

12 Boris Johnson: ”Underbart att få träffa alla på det här viset”

USA är tillbaka – och vill återuppbygga relationerna till de stora västliga demokratierna. Med det budskapet anlände president Joe Biden till Carbis Bay vid kusten i sydvästra England, där G7-länderna håller toppmöte i helgen.

Men det innebär också att förväntningarna är högre ställda än när Donald Trump var president.

I flera år har toppmötena i G7-gruppen – där USA, Storbritannien, Frankrike, Tyskland, Italien, Kanada och Japan ingår – präglats av påtaglig oro för Trumps oberäkneliga infall och vredesutbrott. Men när den traditionsenliga gruppbilden togs på stranden på mötet i Carbis Bay på fredagen var det gott om avslappnade leenden, armbågshälsningar och en och annan ryggdunk.

Även EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen och rådsordföranden Charles Michel var inbjudna.

– Det känns underbart att få träffa alla på det här viset. Våra länder måste nu se till att återuppbygga – bättre, grönare och rättvisare, sa Boris Johnson när han välkomnade de övriga.

På agendan står hur ekonomin ska stabiliseras efter det senaste årets omvälvningar, en minimiskatt för multinationella bolag, hur vaccinering ska garanteras för hela världens befolkning – och konkreta åtgärder mot klimatförändringarna.

Redan innan världsledarna satt sig ned kom dock kritik om att det förslag som ligger på bordet om en miljard vaccindoser i gåva till fattigare länder kan vara otillräckligt.

Det återstår också att se vad de ”konkreta åtaganden” i klimatfrågan som Joe Biden aviserat inför mötet innebär. Och hur vattentät minimiskatten för stora bolag är.

Men med Joe Biden som amerikansk president är förväntningarna högre ställda än tidigare.

Senast G7-gruppen möttes var i Biarritz 2019, och då utmynnade mötet bara i en utfästelse om 20 miljoner dollar till släckning av bränder i Amazonas.

Förra året ställdes toppmötet in helt – formellt på grund av pandemin, men också för att de övriga inte ville ge Donald Trump hjälp i valrörelsen inför presidentvalet i USA.

Pandemin är dock inte över, och mycket står på spel. I Storbritannien stiger smittotalen till följd av den så kallade deltavarianten av viruset, och återhämtningen är ännu skör.

I nästa vecka fortsätter Biden rundresan i Europa med separata möten med Nato, EU och Rysslands president Vladimir Putin.

Erik de la Reguera

erik@delareguera.se

Fakta. G7- länderna

G7 bildades 1975 och står för Group of Seven. Det är ett informellt forum för dem som brukar kallas världens rikaste: Frankrike, Italien, Japan, Kanada, Storbritannien, Tyskland och USA. EU deltar också med representanter, samt i år även Australien, Sydafrika och Sydkorea som Storbritannien bjudit in som gäster.

Kina, vars ekonomiska och politiska makt tog fart långt efter det att G7 bildades, ingår inte.

Mellan 1997 och 2014 kallades klubben för G8. Då ingick även Ryssland, vars förtroende dock ansågs förbrukat i och med invasionen av Krim.

STORBRITANNIEN
Carbis Bay
London
30 mil

12 Boris Johnson: ”Underbart att få träffa alla på det här viset”

USA är tillbaka – och vill återuppbygga relationerna till de stora västliga demokratierna. Med det budskapet anlände president Joe Biden till Carbis Bay vid kusten i sydvästra England, där G7-länderna håller toppmöte i helgen.

Men det innebär också att förväntningarna är högre ställda än när Donald Trump var president.

I flera år har toppmötena i G7-gruppen – där USA, Storbritannien, Frankrike, Tyskland, Italien, Kanada och Japan ingår – präglats av påtaglig oro för Trumps oberäkneliga infall och vredesutbrott. Men när den traditionsenliga gruppbilden togs på stranden på mötet i Carbis Bay på fredagen var det gott om avslappnade leenden, armbågshälsningar och en och annan ryggdunk.

Även EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen och rådsordföranden Charles Michel var inbjudna.

– Det känns underbart att få träffa alla på det här viset. Våra länder måste nu se till att

återuppbygga – bättre, grönare och rättvisare, sa Boris Johnson när han välkomnade de övriga.

På agendan står hur ekonomin ska stabiliseras efter det senaste årets omvälvningar, en minimiskatt för multinationella bolag, hur vaccinering ska garanteras för hela världens befolkning – och konkreta åtgärder mot klimatförändringarna.

Redan innan världsledarna satt sig ned kom dock kritik om att det förslag som ligger på bordet om en miljard vaccindoser i gåva till fattigare länder kan vara otillräckligt.

Det återstår också att se vad de ”konkreta åtaganden” i klimatfrågan som Joe Biden aviserat inför mötet innebär. Och hur vattentät minimiskatten för stora bolag är.

Men med Joe Biden som amerikansk president är förväntningarna högre ställda än tidigare.

Senast G7-gruppen möttes var i Biarritz 2019, och då utmynnade mötet bara i en utfästelse om 20 miljoner dollar till släckning av bränder i Amazonas.

Förra året ställdes toppmötet in helt – formellt på grund av pandemin, men också för att de övriga inte ville ge Donald Trump hjälp i valrörelsen inför presidentvalet i USA.

Pandemin är dock inte över, och mycket står på spel. I Storbritannien stiger smittotalen till följd av den så kallade deltavarianten av viruset, och återhämtningen är ännu skör.

I nästa vecka fortsätter Biden rundresan i Europa med separata möten med Nato, EU och Rysslands president Vladimir Putin.

Erik de la Reguera

erik@delareguera.se

Fakta. G7- länderna

G7 bildades 1975 och står för Group of Seven. Det är ett informellt forum för dem som brukar kallas världens rikaste: Frankrike, Italien, Japan, Kanada, Storbritannien, Tyskland och USA. EU deltar också med representanter, samt i år även Australien, Sydafrika och Sydkorea som Storbritannien bjudit in som gäster.

Kina, vars ekonomiska och politiska makt tog fart långt efter det att G7 bildades, ingår inte.

Mellan 1997 och 2014 kallades klubben för G8. Då ingick även Ryssland, vars förtroende dock ansågs förbrukat i och med invasionen av Krim.Källa: **Reuters, TT**

12 Lovisa Herold: Obekväma samtalsämnen när Merkel tar avsked

Berlin. Hon har skrattat tillsammans med George W Bush, skålat med Barack Obama och kindpussats med Donald Trump. Joe Biden är den fjärde amerikanska presidenten under Angela Merkels tid vid makten.

G7-mötet i Cornwall blir förbundskanslerns sista. Men avskedet lär inte bli lättsamt.

Den 17 juli 2006 poserade Angela Merkel för världspressen mellan Rysslands president Vladimir Putin och USA:s dåvarande president George W Bush. Det som senare blev ett G7-möte var, i början av Angela Merkels tid som förbundskansler, ett G8-möte. Ryssland uteslöts från toppmötena efter annekteringen av Krim 2014.

Nu, nästan 15 år senare, deltar Angela Merkel vid sitt sista G7-möte som Tysklands förbundskansler. Efter valet i september kommer hon att gå i pension. Om det känns vemodigt för förbundskanslern lär det inte märkas.

I stället förväntas hon ägna sitt sista toppmöte åt obekväma samtalsämnen.

– Vi kommer att behöva prata om relationerna med Ryssland och Ukraina, och självklart även med Kina, sa Angela Merkel till nyhetsbyrån AP i maj.

Vid mötet i Cornwall står Angela Merkel, precis som hon gjorde för 15 år sedan, mellan USA och Ryssland. Ja, bildligt förstås, inte bokstavligt talat. Tysklands strategi har länge varit att försöka påverka Ryssland genom att föra en dialog med regimen. Det är svårsmält för amerikanerna, som förespråkar hårdare tag mot landet i öst. I april i år införde USA vad som beskrivits som de hårdaste sanktionerna mot Ryssland på tio år.

Samtidigt närmar sig ett konkret resultat av det tysk-ryska relationsbygget sitt mål. Gasledningen Nordstream 2, som löper mellan de båda länderna, är nästan färdigbyggd. ”En dålig deal för Europa”, har Joe Biden sagt om ledningen.

”Ett rent affärsmässigt projekt”, har Angela Merkel sagt i försvar.

Även i relation till Kina vill Joe Biden se en hårdare linje än Angela Merkel. Julia Friedlander, före detta chef för Europafrågor i Vita husets säkerhetsråd, säger till den tyska tidningen Handelsblatt att frågan har topprioritet.

– USA har stort intresse av att få med Tyskland på sin sida i fråga om Kina, säger hon.

Ytterligare ett känsligt ämne rör vaccin. I början av maj meddelade Joe Biden att han ville släppa patenten för covid-19-vaccin fria, för att ge fler möjlighet att framställa dem. Tyskland, som har en stark läkemedelsindustri, protesterade mot beslutet.

I Cornwall förväntas Tysklands förbundskansler ännu en gång fokusera på att hitta kompromisser. Att G7-mötet är hennes sista lär den pragmatiska ledaren inte fästa någon större vikt vid. Men världen utanför, som vant sig vid att se den kortklippta kvinnan i byxdress bland de många kostymklädda männen, undrar vem som kommer att kunna ta hennes plats.

Bokstavligt, och bildligt, talat mellan världens mäktigaste män.

Lovisa Herold lovisa.herold@dn.se

12 Ylva Johansson sågar Danmarks nya asylpolitik

EU-kommissionär Ylva Johansson är kritisk till Danmarks beslut att flytta asylprocessen ut ur landet, för att minimera antalet asylsökande.

– Det är ett flagrant brott mot grundläggande mänskliga rättigheter, säger hon.

Nyligen antog det danska folketinget ett förslag om att inrätta mottagandecenter för asylsökande i tredje land. Den som beviljas asyl ska ändå inte få komma till Danmark. Lagens uttalade mål är att inte ta emot några asylsökande alls.

– Förslaget är dåligt och fullkomligt orealistiskt. Vill man att människor ska kunna söka asyl i Danmark innan de kommer till EU kan man öppna den möjligheten på en dansk ambassad. Man vill inte att det ska vara möjligt att söka asyl från EU:s territorium – det är ett flagrant brott mot grundläggande mänskliga rättigheter. Jag kommer aldrig att gå med på att man går ifrån Genèvekonventionen och EU:s fördrag, säger Ylva Johansson.

Sedan 2019 ansvarar hon för inrikes frågor inom EU-kommissionen. Dit hör migration, korruption, droger och organiserad brottslighet – områden som de flesta EU-invånare anser

måste lösas genom EU, inte enbart i enskilda länder. Det är också frågor som berör i princip alla. Kommissionären möter sällan någon som vill avskaffa hennes uppdrag.

Det gör inte hennes uppgift enkel.

EU-samarbetet pressades hårt i samband med flyktingkrisen 2015, och synen på migrationen splittrar fortfarande medlemsländerna. I höstas lade Ylva Johansson fram ett förslag till asyl- och migrationspolitik.

Varför skulle man enas den här gången?

– Detta är inte den enda fråga där medlemsländerna tycker olika. Jag tror att tricket är att behandla migrationen som vilken annan tråkig EU-fråga som helst. Man ska inte göra för mycket ideologi av den, inte släppa fram några drama queens and kings, säger Ylva Johansson.

Hon betonar att situationen i dag är väsensskild från 2015, då två miljoner flyktingar kom på kort tid. 2019 kom 140 000 personer till EU. Flertalet är inte flyktingar och har inte rätt att stanna. Viljan hos medlemsländerna att komma överens är därför högre i dag, menar Ylva Johansson. De flesta anser till exempel att en solidaritetsmekanism, där länder som utsätts för hårt migrationstryck får hjälp av andra, ska vara obligatorisk.

Ylva Johansson förordar ett närmare samarbete med ursprungsländer och de regioner migranterna passerar, bland annat för att bekämpa organiserad smuggling.

Den europeiska gräns- och kustbevakningsbyrån Frontex skakas samtidigt av en rad avslöjanden. En utredning pågår om korruption på högsta nivå inom Frontex och i veckan riktade EU:s revisorer skarp kritik om ineffektivitet, senfärdighet och brist på analys mot Frontex. Det är en växande myndighet, som ska få 10 000 anställda. I Frontex styrelse finns representanter för de 27 medlemsländerna, och två för kommissionen.

Ylva Johansson välkomnar granskningen av Frontex, och lägger skulden för missförhållandena på ledning och en bristande styrning. Som kommissionär är hon själv högst politiskt ansvarig för Frontex, men Ylva Johansson säger att hennes inflytande är alldeles för litet.

– Frontex har mycket makt. Det gör att man måste titta på hur myndigheten styrs. Det är inte jag eller kommissionen som styr den, utan medlemsländerna, genom styrelsen, säger hon.

– Jag har hela det politiska ansvaret för Frontex, men har inte rätt att lyfta telefonen och tala om för direktören hur han ska göra.

Frontex har nekat till att ha medverkat i så kallade *push backs*, när asylsökande migranter som kommit in i EU förs tillbaka till andra sidan gränsen. Hur situationen uppkommit kan kommissionären inte svara på, men hon betonar att ansvaret för gränsen ligger på medlemsländerna:

– Jag ser allvarligt på de väl underbyggda rapporterna om att asylrätten kränks vid EU:s yttre gräns. I mitt förslag finns specifika förslag

att alla länder ska ha en oberoende övervakning av gränsbevakningen. Det ska också vara obligatoriskt för medlemsländerna att utreda anklagelser om *push backs*.

Sanna Torén Björling

12 Pia Gripenberg: Fler kan följa det danska spåret

Danmark har röstat igenom ett asylsystem som förmodligen strider mot EU:s lagstiftning och internationella överenskommelser.

Fler länder kan inspireras av det danska spåret. Det gör det ännu svårare för EU-

kommissionär Ylva Johansson att driva igenom en gemensam migrationspolitik.

Danmark har ett undantag när det gäller asyl- och migrationsrätten i EU. Det gör det svårare för EU-kommissionen att agera, hur illa Ylva Johansson och många andra än tycker om det danska beslutet.

Vad värre är, sett ut kommissionens synvinkel, är att beslutet i Köpenhamn kan komma att kopieras av fler EU-länder. Tidigare i veckan kallade Österrikes inrikesminister Karl Nehammer det danska asylsystemet för ett ”lockande angreppssätt”. Han planerar att åka till Danmark redan nu i juni för att studera hur lagen fungerar i praktiken.

En förhastad resa med tanke på att Danmark ännu inte har slutit avtal med något enda land för att härbergera asylsökanden. Men är Österrike inspirerat betyder det att fler länder kan börja snegla på den nya danska lagen.

I korthet innebär den att en person måste komma fysiskt till Danmark för att söka asyl. Sedan flygs personen till ett annat land (Rwanda har nämnts) under tiden asylansökan hanteras. Inte ens om personen får asyl ska han eller hon få leva i Danmark, utan i stället integreras i exempelvis Rwanda.

Att sluta avtal med länder utanför EU för att minska antalet asylsökanden har annars varit EU-ländernas främsta politiska åtgärd sedan flyktingvågen 2015. Med Turkiet finns en överenskommelse. EU samarbetar även med Marocko och Libyen. I korthet handlar det om att länderna ska stoppa båtar från att sätta kurs mot Europa.

Jämfört med 2015, då över en miljon flyktingar och migranter kom till EU, är det nu snarare en rännil. Hittills i år har drygt 30 000 människor kommit hit. FN uppskattar att 784 har dött eller saknas.

Vad som ska hända med dem som ändå lyckas nå Europa är det betydligt svårare för EU-länderna att enas om. Fortfarande är många kvar i läger i Grekland. Italien och Malta vill inte själva ta hela ansvaret för dem som tar sig över Medelhavet.

I maj vädjade EU-kommissionen om övriga länders solidaritet när runt 1 400 migranter kom till italienska ön Lampedusa. Irland och Litauen ställde upp. De lovade ta emot tio asylsökande vardera. Luxemburg ställer också upp, men det är oklart hur många. Pandemin och risk för smitta har angetts som en förklaring till det njugga svaret på vädjan.

Italiens premiärminister Mario Draghi har i vilket fall tröttnat. Han har drivit igenom att migrationsfrågan tas upp på nästa EU-toppmöte, som är vid midsommar.

Om han, och EU-kommissionen genom Ylva Johansson, kan öka trycket på länderna att bli överens i asyl- och migrationspolitiken är det en mycket stor bedrift.

Pia Gripenberg

12 FN:s sändebud besökte Iran för att få fart på fredssamtal

Det pågår intensiva ansträngningar för att få fart på den förlamade fredsprocessen i Jemen, från FN:s fredsmäklare och från Jemens grannland Oman. Regeringskoalitionen i Jemen säger att de upphört med sina flygattacker, men uppgifterna är motstridiga.

I en intervju med saudiskt stats-tv säger Turki al-Maliki, talesman för den militärkoalition som stöder regeringen i Jemen, att flygattackerna mot huthiernas ställningar avslutats.

– Vi försöker bereda vägen för en fredsprocess i Jemen, sade Turki al-Maliki enligt nyhetkanalen al-Jazeera.

Men samtidigt kom på fredagen uppgifter om nya flyganfall mot Jemens huvudstad Sanaa, som kontrolleras av huthierna. Flera nyhetsbyråer rapporterar om en stor explosion som kan härröra från en ammunitionsdepå.

Koalitionen, anförd av saudiska F-15-plan, började attackera Sanaa i mars 2015. Syftet var att driva ut huthierna som intagit Sanaa hösten 2014 och jagat regeringen på flykt.

Den saudiske försvarsministern Mohammed bin Salman sade då att militäroperationen skulle vara över på sex veckor. Men nu har det gått över sex år, och den Saudiledda koalitionen försöker fortfarande bekämpa de så kallade huthirebellerna. Det enda som hänt är att huthierna utökat sitt territorium och att det mänskliga lidandet i Jemen förvärrats.

FN har gjort tappra försök att medla, men utan påtagligt resultat. Visst hopp om ett genombrott väcktes efter det så kallade Stockholmsavtalet: huthier och Jemens regeringsföreträdare träffades utanför Stockholm i december 2018.

Parterna kom bland annat överens om en vapenvila och tillbakadragande av styrkor från den viktiga hamnstaden Hodeidah, och att minska stridigheterna kring staden Taiz.

Men Stockholmsavtalet har aldrig kommit att genomföras fullt ut. Kriget har fortsatt. Huthierna har stärkt sin vapenarsenal och avfyrar regelbundet missiler över gränsen mot Saudiarabien och mot regeringshållna städer och samhällen i Jemen.

I dagarna har emellertid visst hopp väckts om att fredsprocessen i Jemen äntligen ska ta fart. Det handlar dels om att Saudiarabien ger signaler om att man vill avsluta stridigheterna, dels att FN:s särskilda sändebud i Jemen, engelsmannen Martin Griffiths, tillbringat två dagar i Teheran och bland annat träffat den iranske utrikesministern Mohammed Javad Zarif.

Även om Iran inte erkänner det utåt är det ett faktum att iranierna har stort inflytande på huthirörelsen, som de bland annat utbildat

militärt. Zarif skrev i ett twittermeddelande att mötet med Griffiths var ”givande”, men gav inga detaljer eller utfästelser.

I tillägg till detta har representanter för Oman i dagarna träffat representanter för huthierna i Sanaa. Sultanatet Oman, som gränsar till Jemen i öster, har den senaste tiden varit alltmer aktivt i att hitta vägar att få igång den jemenitiska fredsprocessen.

Men fredsansträngningarna är sköra – det har hänt förr i Jemenkriget att vad som uppfattats som vägar framåt plötsligt stängts, och att strider blossat upp igen. Och det är inte mer än fem dagar sedan som huthierna raketbeskött en bensinstation utanför staden Marib i norra Jemen och dödade minst 17 civila.

Erik Ohlsson

Fakta. Kriget i Jemen

Det pågående kriget i Jemen är inne på sitt sjunde år. I mars 2015 började en militärallians ledd av Saudiarabien att flygbomba områden kontrollerade av den regimfientliga huthimilisen.

Sedan dess har omkring 130 000 människor dödats och tre miljoner har drivits på flykt. Därtill har tusentals dött i kolera. Coronapandemin har också drabbat Jemen hårt.

Det har gjorts åtskilliga försök att medla i kriget, främst från FN, men den svenska regeringen har också varit aktiv. Hittills har dock inte fredsförsöken lett någonvart.

12 Grönt ljus för ressugna tyskar den 1 juli

Tyskland. Reseavrådan hävs för de flesta länder efter den 1 juli, det beskedet gav landets utrikesminister Heiko Maas under fredagen. Beskedet är ytterligare ett steg mot det normala i takt med att en allt större andel av den vuxna befolkningen nu fått vaccin mot covidsmittan.

Utrikesministern meddelade att länder som rapporterat mellan 50 och 200 fall per 100 000 invånare under en sjudagarsperiod kommer efter månadsskiftet inte längre att klassas som en riskzon. För länder med hög smitta, eller spridning av särskilda mutationer av viruset, kommer dock avrådan fortsatt att råda.

TT-AFP

12 Gräsbrand spred sig över fjord utanför Bergen

Norge. Två kraftiga gräsbränder eldhärjar nu den norska ön Sotra väster om Bergen. Elden uppstod under förra veckan och har nu fått ny spridning till följd av hårda och oförutsägbara vindar, uppger brandkåren. Räddningstjänsten vittnar om att elden ”hoppat” över den intilliggande fjorden Kårtveitpollen.

– En remsa av elden löpte i väg från stadsområdet, brann förbi en byggarbetsplats och hoppade rakt över Kårtveitpollen. Vi har uppskattat att hoppet var mellan 260 till 270 meter, säger räddningschef Jarl Hestad till NRK.

TT-NTB

12 Inget vaccin – ingen - mobiltelefon

Pakistan. De som vägrar vaccinera sig mot covid-19 ska få sina mobiltelefoner spärrade. Den hårda linjen införs i Punjab, Pakistans folkrikaste provins, med 28 miljoner invånare.

– Först var det bara ett förslag, men vaccintvekan är så stor att beslutet fattades, säger Hammad Raza, talesman för provinsens primärvård.

Pakistan vaccinerar över 200 000 personer varje dag. Men mindre än var 20:e invånare har hittills fått en dos. **TT-AFP**

12 Pinsamt historiskt fel på staty över Putins förebild

I historieskrivningen är tsar Alexander III känd som en bakåtsträvare. Men för Putin är han en tsar som försvarade Ryssland. Nu har den ryske presidenten stolt avtäckt en ny staty över idolen – men det visade sig att monumentet innehöll ett historiskt fel.

Varje dag då min dotter och jag åker sparkcykel på väg till skolan i Sankt Petersburg fnissar vi åt statyn över tsar Alexander III vid

Marmorpalatset. Hästen står med alla fyra ben utspärrade. Vi föreställer oss hur vår ridlärare skulle kommendera kejsaren: ”SAMLA HÄSTEN för Guds skull!”

Men statyn var i själva verket oerhört nydanande då den avtäcktes år 1909. Skulptören Paolo Trubetskoj bröt med hur kejsaren traditionellt avbildades. I stället för att som brukligt idealisera imperatorn gjorde Trubetskoj en personlig tolkning av Alexander III, känd för sin kraftiga fysik. Tsarfamiljen lär inte ha uppskattat tolkningen. Sonen Nikolaj II var så sårad att han ville flytta statyn till Irkutsk.

Nyligen avtäckte Vladimir Putin en ny staty över Alexander III i Gattjina utanför Sankt Petersburg. Den avbildar tsaren sittande på sin tron, stor och mäktig, som en oemotståndlig klippa. Budskapet är inte direkt finstilt. Vladimir Putin är mycket förtjust.

– Storartat! En klippa! Precis som han själv var, i sina gärningar och till sin karaktär! Jag gratulerar konstnären! sade Putin då han nyligen invigde statyn.

Det visade sig snabbt att konstnären hade försett tsaren med en felaktigt utformad orden. Stjärnan ska ha åtta uddar, men visade sig vid avtäckningen vara sexuddig. Nu har den bytts ut.

Under tiden har den oberoende ryska pressen roat sig kungligt på konstnärens och Putins bekostnad. Att Putin har valt just Alexander III till sin förebild får många att höja ögonbrynen. Han drog tillbaka många liberala reformer som

fadern Alexander II hade genomfört och var närmast att betrakta som en reaktionär stofil.

Därför gör det här felet den ryska intelligentian extra förtjust. Att den sexuddiga stjärnan liknade Davidsstjärnan gör det hela ännu bättre. Alexander III var nämligen en känd antisemit.

– Till ytterlighet konservativ, dåligt utbildad, isolationist, antisemit. Men kring Alexander III har det skapats en mytbildning att han skyddade Rysslands andliga och kulturella värden mot en fientlig omvärld, säger historikern Irina Karatsuba i en intervju med den oberoende tv-kanalen Dozjd.

Felaktigheter är ingen ovanlighet när Putinregimen reser nya statyer över sina idoler. År 2017 invigdes en staty i Moskva över Michail Kalasjnikov, ingenjören som uppfann världens populäraste automatkarbin AK-47. På baksidan av statyn fanns en avbildning av en automatkarbin. Tanken var troligen att den skulle föreställa en AK-47, men vapnet visade sig vara det tyska Sturmgewehr 44.

Putinregimen betraktar historien som ett skafferi varifrån man plockar åt sig vad man behöver. Det spelar ingen roll vad som är sant eller falskt. Det viktiga är vilka knappar man för tillfället behöver trycka på.

Att ta in riktiga historiker som kontrollerar detaljerna blir i sammanhanget överflödigt.

TT

12 Presidentens rasistiska uttalande väcker avsky

Rio de Janeiro. Argentinas president hånas i sociala medier efter att ha påstått att landet är överlägset Mexiko och Brasilien eftersom Argentina befolkats av europeiska migranter. Hans rasistiska uttalande har väckt avsky i hela Latinamerika.

– Mexikanare härstammar från indianer, brasilianerna från djungeln, men vi argentinare kom med båt från Europa, sa president Alberto Fernández under den spanske premiärministern Pedro Sánchez statsbesök i landet.

Argentinas president trodde att han citerade den mexikanske poeten, Nobelpristagaren Octavio Paz, men i själva verket är frasen hämtad från en låt med den 72-årige argentinske rocksångaren Litto Nebbia.

– Jag är pro-europeisk. Jag tror på Europa, fortsatte den argentinske presidenten.

På Twitter skapades genast hashtagen #VergüenzaNacional, nationell skam, där hans uttalande fördömdes. Från Brasilien skrev president Jair Bolsonaro i stora bokstäver ”DJUNGELN” och postade en bild från Amazonas, där han, iklädd fjäderskrud, träffar ursprungsbefolkningen.

En av Bolsonaros söner skrev att ”Argentina är ett sjunkande skepp”. Andra postade bilder på kända nazister som tog båten till Argentina efter andra världskriget och integrerades i samhället. Någon publicerade bilder på när brittiska krigsfartyg lade ut från hamnen i Southampton för att slåss mot Argentina under Falklandskriget. Texten löd: ”Européer på väg till Argentina.”

Mellan 1881 och 1914 migrerade två miljoner italienare och 1,4 miljoner spanjorer till Argentina som redan hade utrotat stora delar av sin ursprungsbefolkning. Migranterna byggde Buenos Aires som blev tredje stad i världen – efter London och Chicago – att utrustas med en tunnelbana. 1920 öppnade Nordiska kompaniet, NK, ett varuhus på affärsgatan Calle Flórida i Buenos Aires.

Sedan dess har det gått utför. Argentina har en av de högsta utlandsskulderna i världen och nästan hälften av befolkningen lever i fattigdom.

Presidentens kritiserade uttalande har aktualiserat en fras av Argentinas främste författare, Jorge Luis Borges. Han skrev att ”argentinaren är en italienare som pratar spanska, tänker som en fransman och strävar efter att bli en engelsman”.

Den argentinska självbilden är i själva verket en identitetskris som lett till att Buenos Aires är en av de städer som har flest psykoterapeuter per capita. Alberto Fernández har bett om ursäkt för sitt nedlåtande uttalande och erkänt att det fanns ursprungsbefolkning i Argentina innan européerna kom:

– Jag menade inte att förolämpa någon, skriver han på Twitter.

Henrik Brandão Jönsson

12 Maorier kan ha varit först till Antarktis

Antarktis. Nya Zeelands ursprungsfolk maorierna kan ha varit först till Antarktis – 1 300 år innan kontinenten ”upptäcktes”. Det visar en studie publicerad i Journal of the Royal Society of New Zealand, rapporterar CNN.

Upptäckten av Antarktis har i modern historieskrivning tillskrivits en rysk expedition från 1820. Och en amerikansk upptäcktsresande har räknats som den första att landstiga där året därpå.

Men en studie visar att polynesiska sjöfarare (ett folkslag som maorierna är del av) närmade sig kontinenten över tusen år före det.

– Vi har polynesiska berättelser om resor mellan öarna, och om hur (upptäckaren) Hui Te Rangiora och hans besättning på fartyget Te Ivi O Ateaatt reser in i Antarktis vatten, troligtvis i början av 600-talet, säger forskaren Priscilla Wehi.

Studien bygger bland annat på berättelser som traditionellt överförs muntligen inom den maoriska kulturen. De skildrar både resandet och kunskaper om navigation och astronomi.

Forskarna har också hittat en stor mängd litteratur i ämnet som bygger på studier som har gjorts utanför den traditionella vetenskapstraditionen och som tidigare inte har granskats ordentligt.

TT

2 Han trotsar butiksdöden och utmanar e-handeln

Pandemin har fått kunderna att överge den fysiska handeln till förmån för nätet. Det räds dock inte Peter Lindståhl, som snart öppnar en ny butik på ett av Stockholms mest exklusiva shoppingstråk.

– Längtan efter det fysiska har aldrig varit så stor som nu, säger han.

Men kommer klädbranschen att kunna ta igen sig?

Stegen ekar när Peter Lindståhl går runt i den tomma lokalen. Om några veckor kommer lokalen att intas av byggarbetare, som ska göra den stora ytan redo inför öppningen i oktober.

Då kommer shoppingsugna konsumenter kunna besöka Sveriges första så kallade ”flagship store”, en slags huvudbutik som även fungerar som reklampelare, för det amerikanska sportvarumärket Under Armour. Butiken slår upp portarna på en av Stockholms finaste shoppingadresser, ett stenkast från det anrika varuhuset NK.

– Hälsotrenden har aldrig varit så stark som nu, vare sig det handlar om kost, livsstil eller träning. Folk kommer alltid att träna. Därför tror jag att det här området kommer att växa, säger Peter Lindståhl.

Han är vd och medgrundare av Nordic Retail and Sports Sweden, som driver Under Armours alla butiker i Norden. Tidigare har varumärket enbart sålts i mindre skala hos kedjor. Lokalen på Hamngatan blir den tredje fysiska butiken.

Det är en frisk fläkt i kontrast till den så kallade butiksdöden, en trend som spätts på av pandemin. Med social distansering som ny norm har den digitala omställningen flyttat flera år framåt. Inom sällanköpshandeln, som sport- och klädhandeln räknas till, kan hälften av all handel ha flyttat till nätet redan 2030 enligt en ny rapport från branschorganisationen Svensk Handel. Det innebär att upp till 10 000 butiker kan komma att stänga de närmaste åren, och upp till 35 000 arbetstillfällen försvinna.

Det skrämmer dock inte Peter Lindståhl. Han handlar själv en del på nätet, men menar att den fysiska butiken alltid kommer att fylla en funktion.

– Jag tror att alla stora varumärken kommer att klara sig långsiktigt. De är de mellansmå butikerna utan ett tydligt koncept som kommer att konkurreras ut och försvinna. Nischade varumärken, som Under Armour och Sail Racing, har en naturlig plats på marknaden eftersom de inte har några konkurrenter.

Till butiken kan kunden komma för att känna på varan innan köp, prova ut rätt storlek, få personlig rådgivning och få tag i produkten snabbt. Där ser e-handeln än så länge sig själv besegrad. Det betyder dock inte att konkurrensen aktörerna emellan är låg.

– Du måste sticka ut ur mängden för att ha en chans att klara dig. Butiker blir mer och mer innovativa för att erbjuda det som grannen inte har. Vårt största vapen är vår personal. Du kan ha en hur cool butik som helst, har du inte medarbetare som ger kunderna en fantastisk upplevelse spelar det ingen roll.

Det är kombinationen av varumärket, personalen, upplevelsen och renodlad butik som är lyckoreceptet för bolaget enligt vd:n. I butiken som just ny byggs kommer det till exempel att gå att skanna foten för att hitta rätt sko.

Det är ett koncept som han format under de 20 år som han arbetat inom detaljhandeln. Peter Lindståhl har även medgrundat det företag som i början av 2000-talet drev klädmärket G-Stars butiker i Norden. När det gick som bäst hade de

drygt 30 butiker öppna. Jeansen med en 96:a på baksidan var en särskilt populär modell.

– Föräldrarna slogs om jeansen. Det var inte ovanligt att vi sålde 100 par innan lunch.

G-stars moderbolag köpte sedermera tillbaka rättigheterna, och Peter Lindståhl startade därefter den verksamhet som lade grunden till företaget Nordic Outlet Sweden, som säljer vidare osålda kläder via olika outlets. I dagsläget driver företaget tio sådana lokaler, med fler på intåg.

Han spår en snabb tillväxt i de två bolagen, och räknar med att omsätta 100 miljoner inom ett år. Än så länge är bara outlet-delen lönsam. Förhoppningen är att den nya flaggskeppsbutiken ska bli något av ett ekonomiskt draglok.

Han delar till vis del den optimistiska inställningen med Svensk Handels chefsekonom Johan Davidson. Med allt fler svenskar vaccinerade spår han ett uppsving för klädhandeln till hösten, så väl till e-handeln som till den fysiska butiken.

– Kläd- och skohandeln kommer att få en viss revansch, säger han.

Men även om Svensk Handel skönjer en återhämtning inom kläd- och skoindustrin är siffrorna fortfarande lägre än vanligt.

– Klädbranschen brottades med lönsamhetsproblem redan innan pandemin. 2019 var rörelsemarginalen 0,6 procent i snitt i traditionella klädföretag. Det är den bransch som är mest konkurrensutsatt av e-handeln, och

det har tilltagit nu under pandemin, säger Johan Davidson.

Peter Lindståhl tvekar om verksamheten någonsin kommer att bli digital. Han erkänner dock att han har börjat titta på möjligheten.

– Det finns en del av mig som säger att vi aldrig kommer att bli digitala. Man ska göra det man är bäst på. Och det är fysisk handel.

Denna gång driver han dessutom butiker inom en kategori som ligger honom extra nära hjärtat. Peter Lindståhl har tävlat i slägga och kula på hög nivå. Han beskriver sig skämtsamt som något av ett svart får, i en familj som annars domineras av politiker och höga tjänstemän. Mamma Kajsa Lindståhl var Sveriges första kvinnliga fondbolags-vd och har tidigare suttit i fjärde AP-fondens styrelse.

Morfar Gösta Bohman var partiledare för Moderaterna och finans- och ekonomiminister på 1970-talet.

– Jag satt i fiskebåten med Carl Bildt och morfar på landstället på Sundskär. Att det var viktiga personer insåg jag först i efterhand.

Det har gett honom en drivkraft som kommer till nytta på idrottsplanen så väl som på butiksgolvet. Kanske har det aldrig varit så viktigt som nu, när världen så smått börjar återgå till det normala.

– Folk är sugna på att komma ut, se på bio, träffa människor, göra sådant som man inte kunnat göra under pandemin. Längtan efter det fysiska har aldrig varit så stor som nu. Det gäller även den fysiska butiken.

Lokalen på Hamngatan inhyste tidigare en bank. Med fastighetsägarens nya satsning är förhoppningen att fler konsumenter ska hitta tillbaka till stadskärnan. Men det är även en speciell lokal på ett annat sätt.

På andra sidan gatan ligger nämligen den tomma lokal där Peter Lindståhl en gång i tiden krängde G-Star jeans till hungriga föräldrar. När han går förbi utanför noterar han att en mindre logga fortfarande sitter kvar på väggen.

– Det har förmodligen suttit en affisch över. Jag tror att det var en inredningsbutik här innan.

Även den lokalen är nu en byggarbetsplats.

Julia Caesar

julia.caesar@dn.se

Fakta. Peter Lindståhl

Ålder: 45 år.

Bor: Stockholm.

Gör: Vd för Nordic Retail and Sports Sweden AB. Har grundat bolaget tillsammans med två tidigare kollegor samt sambon.

Bakgrund: Har tävlat i slägga och kula på hög nivå. Studerat ekonomi och marknadsföring i USA. Medgrundare till Global Retail Sweden som drev G-Stars butiker i Norden under flera år.

12 E-handelsnestorn tror att ljusningen för detaljhandeln blir kortvarig

Detaljhandeln vädrar morgonluft när pandemirestriktionerna börjar släppa. Efter ett tufft år hoppas många handlare att kunderna ska återvända till butikerna.

– Det blir en kortvarig glädje, säger e-handelsveteranen och riskkapitalisten Patrik Hedelin.

Sommar, vaccin och lättade restriktioner är alla positiva nyheter för detaljhandeln som pressats hårt under covid-19-pandemin. Färska siffror från Svensk handels Stilindex visar att försäljningen av kläder ökade med 18 procent i maj, jämfört med samma månad i fjol. Försäljningen av skor ökade med hela 28 procent.

– Det är glädjande att försäljningen i såväl klädsom skohandeln äntligen ökar, men även om utvecklingen går åt rätt håll är det långt kvar till de nivåer vi såg innan pandemin slog till, säger Mats Hedenström, näringspolitisk chef på Svensk Handel, i en kommentar till siffrorna.

Många handlare väntar sig att kunder som valt bort besök i fysiska butiker och i stället handlat på nätet nu ska återvända. Men den förhoppningen grusas rejält av Patrik Hedelin, medgrundare och partner på riskkapitalbolaget Eequity, som har specialiserat sig på investeringar i snabbväxande e-handelsbolag som Na-kd, Footway och Ideal of Sweden.

– Det blir en kortvarig glädje. Människor har rest mindre och sparat mer, samtidigt som det - funnits stora restriktioner kring att handla i butiker. Därför finns det gott om pengar att spendera på stan när det släpps upp. Men över tid kommer det normaliseras, och förskjutningen mot näthandel kommer att fortsätta, säger han.

Patrik Hedelin gjorde sig ett namn som e-handelspionjär redan under it-bubblan i slutet av 1990-talet, då han var med och grundade boo.com.

Då var varken tiden eller tekniken mogen, men i dag är situationen en helt annan. Under årets första kvartal uppgav 77 procent av svenskarna att de handlat online vid minst ett tillfälle, enligt E-handelsbarometern.

– Pandemin har varit en digital omställning på steroider. Att handla på nätet är numera ett - etablerat fenomen i hela befolkningen. Däremot vill kunderna även kunna hitta nya produkter och bli inspirerade. Där fyller de fysiska butikerna fortfarande en viktig funktion, säger Patrik Hedelin.

Enligt Svensk Handels prognos kommer e-handeln att stå för uppemot 40 procent av den

totala handeln i Sverige år 2030. I fjol låg andelen på 14 procent.

– För många aktörer är fysiska butiker bara en stor skuld i balansräkningen där de sitter fast med dyra hyresavtal. Enda sättet att överleva är att minska antalet butiker och möta kunderna där de befinner sig. Många unga tjejer besöker inte fysiska butiker över huvud taget i dag. De hämtar sin inspiration via sociala medier och köper allt på nätet, säger Patrik Hedelin.

Hur ser du på framtiden för handelsplatser och köpcentrum kontra citylägen?

– Jag tror mycket på cityhandelns smidighet för kunder som vill handla något snabbt och spontant. Däremot ser jag inget skäl till att - besöka externa handelsplatser när jag kan handla all mat på nätet. Jag tror att många stora handelslador utanför våra stadskärnor kommer att få färre besökare framöver.

Fredrik Thambert

Fakta. Ökning i maj

Stilindex från Svensk Handel visar den totala försäljningen av kläder och skor i fysiska butiker och e-handel.

I maj ökade försäljningen av skor med 28 procent och kläder med 18 procent, jämfört med samma månad i fjol.

Däremot var skoförsäljningen 30 procent sämre än i maj 2019. Klädförsäljningen var 18 procent lägre.

12 Kronofogden minskar huvudkontorets lokaler

Hemmaarbete väntar även efter pandemin på Kronofogdens huvudkontor i Sundbyberg. Drygt 40 procent av ytan kommer att försvinna efter årsskiftet.

Nästa år väntar en rejäl bantning av lokalerna för Kronofogdsmyndighetens huvudkontor i Sundbyberg i Stockholm. Cirka 40 procent av kontorsytan kommer att försvinna enligt preliminära siffror. Samtidigt ska drygt 600 medarbetare fortsätta samsas om ytan.

– Exakt procentandel vet vi inte i nuläget, men det är en väsentlig andel, säger Max Wallenberg, pressansvarig på Kronofogden.

Det är en kombination av flera faktorer bakom beslutet.

– Vårt hyreskontrakt ska förhandlas om, och då blir det för dyrt för oss att ha kvar samma yta. I samband med det har vi sett hur bra det fungerat för våra medarbetare att arbeta hemma under pandemin. Därför planerar vi nu för ett mer flexibelt arbetssätt, säger Max Wallenberg.

Permanenta arbetsplatser kommer till stor del att försvinna till förmån för fler grupprum och andra typer av arbetsytor. Hur flödet av

medarbetare in och ut från kontoret ska fördelas rent praktiskt återstår att se.

Facket ser med tillförsikt på förändringen.

– Möjligheten till flexibla arbetsformer tas emot positivt av våra medlemmar. Vi ser flera fördelar med att kunna arbeta hemifrån, så länge det inte är påtvingat. Sen är det här nytt för oss alla. Det är viktigt att se till att arbetsmiljön är bra vid hemmaarbetet, säger Malin Almkvist Klaesson, avdelningsordförande i fackförbundet ST.

Samtidigt ser Kronofogden över möjligheten för personal som vill kunna arbeta hemma även efter pandemin, för övriga 31 kontor runtom i landet. Myndigheten har runt 2 300 medarbetare.

Kan det bli aktuellt med minskade kontorsytor på andra kontor?

– Det är inget som jag kan svara på nu. Men det hänger ihop med frågan om flexibla arbetsformer och hur många som väljer att ta tillvara på möjligheten, säger Max Wallenberg.

Förändringarna kommer att genomföras under våren 2022.

Julia Caesar

julia.caesar@dn.se

12 Maria Crofts: Det betyder ett minskat ränteavdrag för bolånetagare

Socialdemokraterna har öppnat för att sänka ränteavdraget, alltså skattesubventionen på lån. DN:s Maria Crofts reder ut vad det kan betyda för alla som har bostadslån.

TRE FRÅGOR. 1 Vad kommer att hända med ränteavdragen?

Det vet vi inte än för det finns inte ett färdigt förslag och riksdagen har inte röstat igenom någon förändring . Men partierna har haft olika idéer om ränteavdragen i ganska många år. Nu får man göra avdrag för 30 procent av den ränta man betalar upp till en räntekostnad på 100.000 kronor per år. Förslagen går i allmänhet ut på att procentsatsen ska sänkas lite varje år. Antingen till noll eller till en lägre procentsats,

2 Förlorar alla på minskade ränteavdrag?

Ja, alla som har lån nu får ökade kostnader eftersom de måste betala större del av räntan själva. Det gäller framför allt de som har stora lån. Men den förändringen är på kort sikt. Många bedömare tror att minskade ränteavdrag sannolikt kommer att hålla nere prisökningarna på bostäder. Det är en långsiktig förändring som kan göra det lättare för unga och andra

förstagångsköpare att köpa en bostad. Till slut kommer de flesta som har bolån att ha lägre ränteavdrag och ha köpt sina bostäder till lägre bostadspriser än om ränteavdragen ligger kvar på dagens 30 procent.

3 Hur mycket dyrare blir lånen?

Länsförsäkringar har gjort beräkningar för ett genomsnittligt hushåll med ett villalån på nästan 1,9 miljoner kronor och den genomsnittliga boräntan på 1,5 procent. Hushållet måste betala ungefär 2 800 kronor mer per år om ränteavdraget begränsas till 20 procent. Höjs räntan till 4 procent och ränteavdraget är 20 procent ökar räntekostnaden med 7 523 kronor per år jämfört med i dag.

Maria Crofts

maria.crofts@dn.se

12 Digital mösspåtagning och avstånd – men studenterna är lyckliga ändå

”Sjung om studentens lyckliga dar …” Studentutspringet blev inte som det brukar i år heller. Digital mösspåtagning, begränsat antal släktingar på plats och avståndsregler att förhålla sig till. Men

studenterna som DN träffade var glada och lyckliga ändå.

– Det känns som om myndigheterna motarbetat oss hela vägen, säger Benjamin Schwartz, som under ett tag gav upp hoppet att det skulle bli något fysiskt firande över huvud taget.

Solen gassar över Norra Reals skolgård i centrala Stockholm. Innanför de anrika portarna står trettiotre förväntansfulla studenter från klass NA 3 och trängs i väntan på att få springa ut. Rektorn har satt upp kravallstaket på skolgården för att kunna hålla coronarestriktionerna och avstånd mellan elevernas anhöriga.

Varje elev får ha sex anhöriga på plats. Väktare i uniform vaktar ingången till skolan. Anhöriga får anmäla sig till en man med svart tröja som ser ut som en dörrvakt med en viplista på en nattklubb.

– Här har rektorn varit generös. På många skolor är det max två anhöriga vid utspringet, säger mannen med listan, Joppe Pömsö, som är administrativ chef på skolan.

Utanför porten står Lars Grafström i sin gamla solkiga studentmössa och väntar på att få ta emot dottern Filippa. Han har fått låna en skinande blank veteran-Merca av sin vän som han ska köra hem dottern i.

– De får ju inte ha flak så det får bli så här i år.

Mösspåtagningen som annars brukar vara en stor tillställning där gymnasielever från hela Stockholm möts för att ta på sig mössorna,

dricka bubbel och bada i fontäner fick i stället genomföras digitalt.

– Det blir ju inte samma sak. Filippa säger: Pappa det känns som jag bara gått halva gymnasiet och har lika mycket kvar eftersom så mycket tid har spenderats hemma framför datorn med distansundervisning.

Plötsligt slås portarna upp. Ett glädjevrål dånar över skolgården. Låten ”This is freedom” dras på på högsta volym. Kramar och hejarop avlöser varandra.

I år är studentflak förbjudna. Ett alternativ har då blivit de omskrivna partybåtarna.

På Skeppsbrokajen har en grupp studenter precis stigit av firandet på en av partybåtarna. Klassen är en naturklass från gymnasieskolan Hvilan som ligger vid Frescati vid Universitetet.

– Eftersom vi inte fick ha flak valde vi det här alternativet. Vi hade partybuss eller partybåt att välja mellan, men vem vill sitta på en buss när det är varmt? Det här med båten var helt fantastiskt, säger Leo Vestling.

Men det var ändå strikta regler att förhålla sig till berättar Milo Belec.

– Vi fick bara sitta fyra och fyra vid varje bord i utmärkta rutor och vi fick inte stå upp med drickat och vi hade avstånd att förhålla oss till. Men det var jättefint ändå.

Har ni saknat festerna den här våren?

– Vi är naturvetare så vi festar inte så mycket ändå, säger Benjamin Schwartz och skrattar. All tid går åt till att plugga.

– Men det känns som att vi blivit motarbetade av myndigheterna hela våren. Först fick vi vara si och så många i en festlokal, sen ändrades det. Sen skulle vi få vara på partybåtar, sedan höll de på att förbjuda det.

– Vi har vant oss vid att inte kunna förvänta oss någonting, säger Carolina Boltenstern.

På kajen står nästa grupp studenter som väntar på att få stiga ombord. Alla Strand Rederis restaurangbåtar är fullbokade. Företaget kör flera turer om dagen dessa dagar.

– Man kan inte jämföra oss med något flak som man hämtat upp från Norrköping som det varit grus på utan vi är seriösa restaurangbåtar som serverar mat och dryck under kontrollerade former, säger Niklas vid rederiet Strand Rederi som är trött på negativa skriverier om partybåtarna.

Utanför Kungsholmens Västra gymnasium väntar Christian Karlsson i en veteran-Porsche för att hämta sin dotter Engla som springer ut från samhällsvetenskaplig linje i dag. Det är det sista utspringet av fem under dagen.

Stoltheten lyser i Christians och mamma Lottas ögon.

På Kungsholmens Västra gymnasium tillät rektor max två anhöriga per student. Utlagda rockringar markerade avståndet mellan föräldrarna. Lotta Olsson och Christian Karlsson stod förväntansfullt och väntade på deras dotter i en av dem.

– Det är tråkigt att publiken inte kunde vara större, men ändå bättre än vad det var förra året, säger Engla Karlsson.

Veteranporschen med ballonger vid sidorna åker i väg genom den stekheta eftermiddagen och ansluter till gänget med visslande och jublande bilar med svenska och utländska flaggor som trafikerar Stockholm den här sommardagen.

Josefine Hökerberg

josefine.hokerberg@dn.se

12 Regionen drar ner på fosterdiagnostik

Region Stockholm tvingas bli mer restriktiv med vissa ultraljudsundersökningar under sommaren på grund av att det saknas barnmorskor med ultraljudskompetens. Så kallade Kub-test kommer att vara svårt att genomföra för kvinnor under 35 år.

– Mottagningarna har resursbrist under sommaren av olika skäl, säger Bodil Klintberg, enhetschef på hälso- och sjukvårdsförvaltningen.

När semesterperioden närmar sig med stormsteg står det klart att Region Stockholm inte kommer att kunna erbjuda ultraljudsundersökningar i samma utsträckning som normalt. I ett brev som gått ut till alla barnmorskemottagningar framgår att alla remisser om ultraljud inte kommer att tas emot:

”Stor kapacitetsbrist råder på Stockholms ultraljudsmottagningar i sommar vilket innebär att från och med vecka 25 till och med vecka 33 saknas resurser att kunna ta emot alla remisser”, heter det i meddelandet, som avslutas med ”Vi önskar er alla en riktigt skön och härlig sommar!”.

Avsändare är Stockholms ultraljudsmottagningar dit barnmorskemottagningarna skickar remisser om ultraljudsundersökningar för gravida kvinnor. Bristen på barnmorskor gör att mottagningarna måste göra medicinska prioriteringar, och de med störst medicinska behov kommer att prioriteras först, enligt meddelandet.

Det är så kallade Kub-test som kommer att vara svårt att genomföra för kvinnor under 35 år. Kub-test är ett kombinerat ultraljud och blodprov som görs för att upptäcka kromosomavvikelser. Testet erbjuds i Stockholm till alla gravida kvinnor från 35 år och uppåt, men kvinnor under 35 får göra Kub-testet vid stark oro, enligt regionens riktlinjer.

– Från förvaltningens sida har vi inte ändrat något, men vi har full förståelse för att man nu måste prioritera och följa riktlinjen mer strikt. Tolkningen av riktlinjen har ofta varit mer

strikt, säger Bodil Klintberg, chef på enheten för barn, kvinnor och unga på hälso- och sjukvårdsförvaltningen.

Ultraljudsundersökningar drivs som vårdval i Region Stockholm, och barnmorskemottagningarna skickar remisser till ultraljudsmottagningarna. Undersökningarna utförs av ultraljudsbarnmorskor som kräver en särskild påbyggnadsutbildning.

Vanliga ultraljudsundersökningar, som görs rutinmässigt i graviditetsvecka 18 påverkas inte, enligt förvaltningen.

Det finns 13 mottagningar som utför undersökningarna på uppdrag av regionen och inom ramen för vårdval.

– Mottagningarna har resursbrist under sommaren av olika skäl, bland annat på grund av semestrar och pensionsavgångar. Graviditeterna tar inte paus över sommaren och undersökningarna kan bara göras vissa veckor i graviditeten.

Enligt Bodil Klintberg kan resurserna variera på olika mottagningar under sommaren.

Karin Pettersson, överläkare och sektionschef för graviditet och förlossning på Karolinska skriver i ett mejl:

”Det föreligger en brist på erfarna ultraljudsbarnmorskor och detta blir extra kännbart under sommaren. Men vi räknar med att kunna göra Kub även sommaren 2021 när det föreligger en medicinsk indikation.”

Enligt förvaltningen har grannregionerna också haft resursbrist under somrarna. Region Stockholm har kontaktat angränsande regioner och informerat om läget i Stockholm, då 15 procent av de kvinnor som gör Kub-undersökningarna har kommit från andra regioner tidigare somrar. Exempelvis har Akademiska i Uppsala tidigare inte utfört Kub-tester under sommaren.

Enlig hälso- och sjukvårdsförvaltningen har antalet ultraljudsundersökningar ökat de senaste åren, från i genomsnitt 2,7 per kvinna till 3,1 under en tioårsperiod.

– Sådant kan påverka resurserna. Vi vet inte exakt vad det beror på, men vi ska se över det här vårdvalet och gräva lite djupare. Vi kommer också att titta på den långsiktiga frågan om vidareutbildning, säger Bodil Klintberg.

Anna Gustafsson

anna.gustafsson@dn.se

12 Rekord för export av laddbara bilar ”Exporten avgörs inte av priset”

Coronapandemin har inte hämmat exporten av begagnade bilar. Förra året exporterades 106 000 stycken – och fler laddbara bilar än någonsin tidigare.

BCA är ett av Europas största auktionsföretag, specialiserade på

fordon, men säljer nästan enbart till bilhandlare. Som en av Sveriges största exportörer skickade BCA i väg över 4 000 bilar under 2020. BCA sålde 1,4 miljoner bilar i Europa under året. Försäljningschefen Johan Browaldh svarar på fyra frågor.

Utvecklingen har varit tydlig sedan ett halvt decennium. Det exporteras allt fler begagnade bilar från Sverige. 2015 var siffran 31 000 bilar varpå exporten stadigt ökade för att nå 119 000 bilar 2019. Förra året planade ökningen ut, men volymen var fortsatt hög och i relation till nybilsförsäljningen den högsta någonsin. Exporten av begagnade laddbara bilar fortsatte att öka. Elbilar ökade marginellt, medan laddhybrider ökade kraftigt, hela 32 procent. 7 627 laddhybrider och 1 813 elbilar exporterades under 2020.

Men de stora exportvolymerna handlar om bensin- och dieselbilar. 45 procent av exporten utgörs av bensindrivna bilar, trots att antalet exporterade bensinbilar minskade med tio procent från 2019 till 2020. Dieselbilar står för 38 procent av antalet exporterade bilar, men även de minskar i antal.

Den stora exporten av begagnade bilar påverkar landets vagnpark. Antalet bensinbilar minskar i trafik i Sverige sedan många år. Nytillskottet förmår inte uppväga utskrotning och export. Även antalet dieselbilar har planat ut. Eftersom dieseltillväxten i Sverige startade 2006 är utskrotningen inte påtaglig, men exporten är mycket hög i relation till den tynande nyförsäljningen av dieselbilar. Förra året nyregistrerades 68 073 dieselbilar, medan hela 40 722 begagnade dieselbilar exporterades. Mellanskillnaden skrotades.

Det såldes 3 525 nya gasdrivna bilar i Sverige under 2020, men utskrotning och export är större.

Det märks tydligt att priserna på begagnade bilar har skjutit i höjden de senaste åren. Prisökningen på äldre begagnade bilar kan i hög grad förklaras av att utbudet dräneras redan efter ett till tre år.

Men vad betyder exporten för elektrifieringen? Inte så mycket som man kan tro. Myndigheten Trafikanalys har studerat exporten av begagnade bilar och menar att elbilar snarare är i nivå med andra motortyper i relation till försäljningsandelen.

– Vi har räknat på exporten i relation till nyförsäljningen under åren 2017–2020. I genomsnitt exporteras omkring 3,4 procent av dessa bilar, men bland elbilar är exportandelen 3,2 procent. Däremot ligger laddhybrider över snittet, 5,8 procent av laddhybriderna exporteras, säger Mikael Levin, utredare på Trafikanalys.

Det hindrar inte att det finns statsfinansiella orsaker till att stoppa utflödet av laddbara bilar.

– Det är ju bilar som staten har subventionerat så det är förstås trist att de exporteras så snabbt, säger Mikael Levin.

De utländska uppköparna föredrar tydligt nyare elbilar. Av de som exporterades förra året var en tredjedel yngre än ett år.

Med laddhybrider är det en annan sak. Där kommer en exportökning när de är tre år. Elbilar har uppenbarligen en annan typ av användare, med kortare tidshorisont.

Trafikanalys gör bedömningen att exporten kommer att avta de närmaste åren.

– Vi ser att begagnatpriserna har ökat i Sverige, marknaden söker en jämvikt. Under årets första fyra månader har exporten minskat 24 procent jämfört med 2020. En orsak är säkert en starkare valuta, men hur mycket de olika faktorerna spelar in har vi inte analyserat, säger Mikael Levin.

Eftersom export och nyförsäljning tömmer och fyller på i samma kärl – läs vagnparken – så innebär den sammantagna exporten att elektrifieringen påskyndas. Av de exporterade bilarna är nio procent laddbara. Samtidigt fylls bilståndet på med en nyförsäljning som till 40 procent är laddbar. Men hade exporten enbart varit fossilbränsledriven hade elektrifieringen av svenska vagnparken gått ännu snabbare.
Mikael Stjerna

12 Priset på begagnade bilar stiger

Priset på begagnade bilar tar fart igen, visar ny statistik. Nya skatter och brist på komponenter spås vara anledningarna.

I höstas ökade priserna på begagnade bilar kraftigt, men sedan årsskiftet har ökningen kommit av sig. Hittills i år är ökningen 2,7 procent varav maj månad låg bakom nästan hela uppgången. Det visar siffror, baserat på 26 000 bilaffärer, som bilförmedlaren Kvdbil har tagit fram. Maj månads uppgång tror man är en indikation på att priserna kan vara på väg upp igen.

Högre malus-skatter på nya bilar antas ha lett till att fler tittar på begagnade alternativ. Även bristen på halvledarkomponenter, som gjort att biltillverkarna har haft svårt att leverera fordon, anses vara bidragande.

De senaste tolv månaderna har priserna på begagnade bilar ökat med 12,6 procent, och sedan bonus/malus-systemet infördes 1 juli 2018 är ökningen 31,2 procent.

DN

12 Hyundai slutar att utveckla motorer

Hyundai ska minska antalet förbränningsmotorer i utbudet för att frigöra resurser till en större satsning på elektriska fordon, rapporterar nyhetsbyrån Reuters. Enligt en källa har koncernen slutat att utveckla förbränningsmotorer. Hyundai har delvis bekräftat uppgifterna och menar att man accelererar utvecklingen av miljövänliga alternativ som vätgasfordon och elbilar samt

ska förbättra effektiviteten på de förbränningsmotorer som blir kvar i utbudet.

DN

12 ”Exporten avgörs inte av priset”

BCA är ett av Europas största auktionsföretag, specialiserade på fordon, men säljer nästan enbart till bilhandlare. Som en av Sveriges största exportörer skickade BCA i väg över 4 000 bilar under 2020. BCA sålde 1,4 miljoner bilar i Europa under året. Försäljnings-chefen Johan Browaldh svarar på fyra frågor.

1. Varför har exporten av begagnade bilar vuxit just de senaste åren? Den europeiska marknaden har ju varit öppen sedan 1990-talet.

– Valutaförändringar spelar in, men det är inte en avgörande faktor. Snarare beror exportökningen på en ökad digitalisering, hög transparens och bättre logistiklösningar.

2. Är priserna på begagnade bilar lägre i Sverige?

– Prisskillnaden är inte stor. Tyska priser ligger på samma nivå. Det är efterfrågan som styr. Men svenska bilar är attraktiva för att de är välutrustade, för att det finns många olika märken i utbudet och för att de inte har gått så många mil. Vi har ett relativt stort utbud av yngre bilar, bilar som är 3–5 år är attraktiva.

3. Varför finns det så stort utbud av nyare bilar i Sverige?

– Den stora tjänstebilsmarknaden är en orsak. Vi ser också att privatleasingmarknaden har vuxit sig stor i Sverige och ger ett stort tillskott av nyare bilar på begagnatmarknaden.

4. Vilka länder går bilarna till?

– De stora exportländerna är Tyskland, Holland, Frankrike och Finland. Men vi ser inte alltid var slutkunden finns. Tyskland, Danmark och Polen fungerar som mellanstationer, många handlare där har i sin tur kontakter i andra länder dit bilarna skickas.

Mikael Stjerna

12 Erik Wedberg: Läser inte Per Bolund motorsidorna?

Förslaget från utredaren säger att fossila drivmedel ska vara utfasade i Sverige år 2040. Miljö- och klimatminister Per Bolund tycker att det ska gå fortare än så, och bryr sig inte om hur det går till. Vi borde kunna förvänta oss mer.

Är det viktigast att bli färdig först, eller att göra något på ett så smart och långsiktigt hållbart sätt som möjligt? ”Nu kommer vi att ta ett samtal med de partier som samarbetar kring Januariavtalet. Men för oss är det målet som är det viktiga, att vi faktiskt blir det första fossilfria välfärdslandet. Exakta vägen dit är kanske inte det väsentliga”.

Så sa miljö- och klimatminister Per Bolund till Dagens Nyheter den 1 juni, som en kommentar till regeringens utredning om när fossila drivmedel ska fasas ut.

Utredarens slutsats lät vettig, det vore bra att sätta upp 2030 som ett mål att sikta på när man arbetar för att ställa om transportsektorn till förnybara drivmedel, men att 2040 är ett troligare årtal för när det kan vara helt genomfört.

Och, tillägger utredaren, det är viktigt att verka för att hela EU försöker bli fossilfritt.

Att välja rätt väg, inte den snabbaste, mot fossilfrihet kräver kunskap och förståelse om vad som händer i bilbranschen just nu. En minister som säger att det inte är väsentligt hur vi kommer dit låter illavarslande.

Per Bolunds kommentar får det att låta som att det är viktigast att vara först, hur långt efter andra EU-länder eller hela världen är, tycks inte spela någon roll.

Vi ska kunna slå oss för bröstet och vara bäst i klassen. Hur vi gör för att komma dit är oväsentligt.

Då kan vi väl förbjuda fossila drivmedel redan nu och vinna tävlingen? Ja, det är en väg vi skulle kunna ta.

Men vi som skriver på de här motorsidorna varje vecka, och ni som läser dem, vet att det inte är så enkelt att bli fossilfri bilist om man bor en bit utanför storstäderna, där laddstolpar och biogasmackar lyser med sin frånvaro.

Ett förbud hjälper inte så mycket.

För att nå en fossilfri transportsektor år 2030, helst utan att drabba delar av samhället och boende i glesbygd negativt är det bråttom.

Man borde redan nu ha vägen dit utstakad.

Erik Wedberg

erik.wedberg@tmag.bonnier.se

Rött ljus. Nissan Leaf börjar bli gammal och uppföljaren Ariya blir rejält försenad. Det går fort i elbilsracet och nu verkar pionjären Nissan hamna på efterkälken.

12 Dyrköpt familjekomfort

Det finns en marknad även utanför taxiföretagen för eldrivna familjebussar. Här är bilen som alla familjer borde ha – men som ingen kommer att köpa: Toyota Proace Verso electric.

Toyota Proace Verso electric är en konstruktion från PSA – eller numera Stellantis – en koncern där bland andra Citroën, Opel och Peugeot ingår, men försedd med Toyota-emblem. Inget fel med det, Peugeot ligger före Toyota när det handlar om elbilar så det kan ses som naturligt. Den här bilen har funnits som eldriven hantverkarbil under andra varumärken ett tag. Nu finns den som transportör av människor. Bilen vi kör här är toppmodellen Executive med sex sittplatser och med ett pris i just det här utförandet på hela 737 375 kronor. Det kan möjligen gå att räkna hem ekonomiskt om man driver en taxiverksamhet.

Den finns dock i enklare utföranden, då har den tilläggsnamnet Shuttle och är niositsig. Grundpriset är dock fortfarande hutlösa 556 125 kronor med batteri på 50 kilowattimmar och 624 875 kronor med 75 kilowattimmar stort batteri. Lägg därtill diverse utrustning som kostar extra.

Det första jag gör är att lyfta ur en av bakstolarna. Jag ska nämligen ta hem en nyinköpt cykel, och med de sex sittplatserna monterade i bilen är bagageutrymmet minimalt. Att ta ur stolen är enkelt, den sitter monterad i

skenor i golvet, men den är tung. När den väl är ute ur bilen så ökas dock lastutrymmet med en dryg kubikmeter.

Mellan stolarna i den mittersta raden sitter en flexibel och flygplansinspirerad mittkonsol med ett djupt förvaringsfack. På framstolarnas ryggar finns nedfällbara bordsskivor med fästen för läsplattor eller rent av analoga böcker. Varsin stol, mugghållare, gott om plats tack vare bilens bredd på 192 centimeter gör bilen som gjord för en långresa. Men trots det förhållandevis stora batteriet på 75 kilowattimmar så står det aldrig mer än 33,4 mils räckvidd på displayen när jag tar ur laddsladden på morgonen. I stadstrafik varierar förbrukningen mellan 2,4 och 2,9 kilowattimmar per mil, och vid motorvägskörning går den gärna över tre kilowattimmar per mil.

Jag har förmånen att kunna ladda hemma och betalar nästan exakt 1,50 kronor per kilowattimme, vilket ger en drivmedelskostnad på strax under fyra kronor per mil. Väldigt mycket billigare än diesel eller bensin. Men det går inte att komma ifrån det höga inköpspriset för familjebussen som man inte vill åka på långresa med då den utsätter familjen för laddstopp varannan timme och man tvingas att betala dyrt för att snabbladda längs vägen.

Proace Verso electric har en ombordladdare med stöd för laddeffekt på 11 kilowatt, vilket gör att laddning från tomt till fullt batteri går på cirka 7-8 timmar om du har en 11 kilowattsladdare hemma. De flesta nya elbilar kan dock laddas med 22 kilowatt. Det borde Toyotan också kunna.

Den har däremot stöd för 100 kilowatts snabbladdning, vilket innebär att den kan laddas fullt på en dryg halvtimme. Om nu laddaren mot förmodan skulle råka ge den effekten.

Men hur är bilen att köra? Jo, den är riktigt bra. Den eldrivna familjebussen väger 415 kilogram mer än en konventionellt driven Proace Verso, och batterierna är placerade i golvet vilket ger en stabil körkänsla. Bilen går tungt över skarvar i vägen och gungar till när man exempelvis har passerat ett gupp på motorvägen. Nackdelen är att maxlasten blir lidande när själva bilen är så tung. Endast 455 kg får lastas enligt Transportstyrelsens register.

Trots längden på drygt fem meter är bilen smidig att hantera, med snäv vändcirkel. Och tack vare den föredömligt lådformade karossen är det lätt att ha uppsikt över var den börjar och slutar.

För dagligt bruk kring hemmet, med sällan mindre än fyra barn i varierande storlekar i bilen, fungerar Proace verso electric utmärkt. El fylls på under natten och ger tillräcklig räckvidd för dagliga resor. Sidodörrarna skjuts enkelt upp med en knapptryckning och ljudkomforten är god. Men är den här bilen värd över 700 000 kronor? Nej, för de pengarna får man en Skoda Enyaq med 50 mils räckvidd plus en ny Dacia Spring – Europas billigaste elbil. Tyvärr är det priset som fortfarande hindrar de flesta från att slå till på en elbil.

Marcus Engström

marcus.engstrom@mag.bonnier.se

Fakta. Toyota Proace Verso Electric Executive

Miljö

Koldioxidutsläpp: 0 gram/km.

Elförbrukning vid blandad körning: 2,4-2,7 kWh/mil.

Räckvidd: 33 mil.

Ekonomi

Pris/Förmånsvärde/Privatleasing: 737 375/6 648/ ej möjligt kronor.

Inköpsbonus: 70 000 kronor.

Fordonsskatt: 360 kronor per år under de tre första åren, därefter 360 kronor per år.

Garantier: Nybil 3 år, vagnskada 3 år, rostskydd 6 år, batteri 8 år.

Teknik

Motor: Elmotor 136 hk, 260 Nm.

Batterikapacitet: 75 kWh.

Drivning: Framhjulsdrift.

Växellåda: 1-växlad reduktionslåda.

Acceleration 0-100 km/tim: 13,3.

Toppfart: 130 km/tim.

Digitalt

Pekskärm: 7 tum.

App: My T.

Apple CarPlay/Android Auto: Ja/Ja.

OTA (nätuppdatering): Nej.

Mått/vikt

Längd/bredd/höjd: 531/192/190 centimeter.

Bagagevolym: 980 liter.

Tjänstevikt: 2 515 kg.

Maximal släpvagnsvikt: 1 000 kg.

Betyg del för del

Köregenskaper 3

Säkerhet 4

Komfort 5

Miljö 5

Ekonomi 3

Totalbetyg = 20 av 25

Plus

Alla får plats.

Hög komfort.

100 kW snabbladdning.

Minus

För högt pris.

För kort räckvidd.

Få förvaringsutrymmen vid förarplats.

12 Flyttlass till förorten

Ett första flyttlass går till det nybyggda området i södra Stockholm. En Volvo Amazon tjänstgör som flyttfordon och småprylarna är packade i kassar från EPA.

En stad i förvandling, även om det så kallade miljonprogrammet närmade sig sitt slut när denna bild togs i januari 1972. Mellan åren 1965 och 1975 skulle det byggas 100 000 bostäder per år för att råda bot på den bostadsbrist som rått i landet sedan 1950-talet och med det även höja bostadsstandarden.

På bilden ser vi Lars-Erik Svensson bära papperskassar från lågprisvaruhuskedjan EPA till det nya hemmet i Vårby gård.

– Vi flyttar de lättare grejorna i egen bil i dag. I morgon blir det till att släpa på tunga möbler uppför trappan till det nya hemmet på Bäckgårdsvägen 2, berättar han.

Under lördagen hade 24 ”nybyggare” flyttat in i det snabbt uppväxande området, läser vi på bildens baksida. 10 000 invånare skulle finnas här när allt var färdigbyggt, någon gång under slutet av 1974.

Nere vid vattnet fanns ännu gården kvar som gett området dess namn. Den 5 maj 1975 brann dock huvudbyggnaden, som i bland kallas Vårby slott, efter att ha förfallit under många år. Om du känner dig lite törstig när du läser detta är

det inte konstigt alls. Vårby är också känt för sin hälsobrunn, mineralvattenfabrik och senare även bryggeriet som lades ned 2013.

Nu har vi malt nog om byggnader och drycker. Låt oss i stället vända blickarna mot en 65-åring. Nej, inte Lars-Erik Svensson, utan bilmodellen bakom honom, Volvo Amazon som lanserades 1956. En modell som knappast behöver någon närmare presentation även om vi gjorde en sådan under denna vinjett den 30 mars i år. Då var det ett gäng Amazoner ämnade för export som visades på bilden. Här ses ett av de närmare 300 000 exemplar som såldes i Sverige. Gissningsvis är den av 1967 års modell, med extraljus monterat i grillen och registreringsskylt med länsbokstav – något som fasades ut året efter bilden togs.

Produktionen av modellen Amazon var till ända i juli 1970. Kanske går Lars-Erik Svensson och drömmer om den nyare modellen 140-serien. Eller också blir det tunnelbanan från det nya hemmet. Stationen Vårby gård togs i bruk i oktober 1972.

Peter Klemensberger

peter.klemensberger@mag.bonnier.se

12 Kungen gör Solliden till konsertscen

I sommar öppnar kungen och hans familj upp sitt Solliden för konsertpubliken. Carola, Peter Jöback och Lena Philipsson är några av de artister som kommer att uppträda på slottets scen.

– Det är tänkt som en långsiktig satsning under många år framöver, säger arrangören Patrik Krall.

I över fyrtio år har det arrangerats konserter på Sofiero slott i Helsingborg. I sommar startar en ny kunglig musiktradition som är tänkt att bli permanent – konserter på Carl XVI Gustafs privatägda Sollidens slott på Öland, som kungafamiljen använder som sommarresidens.

Bakgrunden är att kungen redan för tjugo år sedan lät bygga en scen på Solliden, som sedan har använts blygsamt. Men i vintras fick verksamhetschefen Carolina Thaysen ett telefonsamtal av arrangören Patrik Krall som driver nöjesbolaget Krall Entertainment.

– Det klickade jättebra. Jag kände att här är det nån som har exakt samma tankar kring vad vi vill göra. Som förstår potentialen med den lilla scenen och den här fantastiska miljön, säger Thaysen.

Initiativet, beskriver hon, handlar om att skapa mer liv och rörelse på Solliden. Men också om att skapa intäkter till det privatägda slottet som

drivs som ett aktiebolag och inte täcks av apanaget.

– Kungen tycker att det är jättetrevligt att vi aktiverar Solliden. Han tycker att det ska bli roligt att det kommer mer musik här, säger Thaysen.

Under vårens planeringsarbete har Patrik Krall skickat sammanlagt ett fyrtiotal artistnamn med förslag på vilka som kan uppträda.

– De har varit högst involverade med att komma med egna förslag. Många namn har varit uppe för diskussion. Lill Lindfors är till exempel ölänning och nära vän till kungafamiljen, så det har varit ett önskemål från deras sida. Carola var ett annat, säger Krall.

Man blir onekligen nyfiken på kungens musiksmak?

– Vad jag har förstått så är hans musiksmak oerhört bred, en allätare. Både han och drottningen har ju besökt flera av våra arrangemang på bland annat Borgholms slottsrutin och också Diggilooturnén, där har det varit en blandad skara av artister.

Den 3 juli invigs satsningen på Sollidens slott med en konsert av Peter Jöback. Senare i sommar gästas scenen av bland andra Lena Philipsson, Bo Kaspers Orkester, Arvingarna och Lisa Nilsson. Patrik Krall säger att initiativet är en långsiktig satsning.

– Nu gör vi det coronasäkert med sittande publik och 500 personer. Men tanken framöver är att behålla den intima känslan, kanske max 900 personer. Det är ingen rockarena, vi vill inte ha någon fylla eller party, publiken kommer aldrig behöva sitta med hörselskydd. Vi vill

skapa en fin och intim stund mellan artist och publik.

Kajsa Haidl

kajsa.haidl@dn.se

Konsertprogrammet på Solliden slott.

3-4/7 Peter Jöback, 9/7 Lena Philipsson, 13/7 Carola, 15/7 Smith & Thell, 17/7 Hasse Andersson, 23/7 Bo Kaspers Orkester, 26/7 Lisa Nilsson, 30/7 Arvingarna, 3/8 Lill Lindfors, 4/8 Magnus Carlsson, 13/8 Magnus, Elisa och Marcos.

Samtliga artister uppträder med orkester. I sommar tar man in max 500 sittande i publiken.

På slottet visas även en utställning med glaskonstnären Bertil Vallien till den 3 oktober.

12 ”Nuet i en - fågels blick bär du med dig”

Tomas Bannerhed har gått från klarhet till klarhet som en av våra främsta samtida naturskildrare.
Boklördags *Pontus Dahlman* möter sin gamla klasskamrat över termoskaffe och tubkikare vid ett junikärr.

Den Tomas Bannerhed jag en gång lärde känna var en annan. Då var han den storstadsbereste globetrottern. På hans lägenhetsväggar i Växjö hängde gigantiska fotografier med motiv från fjärran land. Visst pratade han om litteratur i dimmorna från våra Marlboros på festerna.

Men fåglarnas familjeliv? Eller ännu osannolikare: buskstjärnblommans kluvna kronblad?

Vid det här laget har han hunnit ge ut fyra böcker som alla bottnar i botaniska och ornitologiska observationer. Nya ”En vacker dag” beskriver en försommarvandring från gryning till skymning, på Lovön i Mälaren. Den rymmer också teckningar av Mattias Bäcklin. Recensionerna har varit översvallande.

Nu riggar han upp sin tubkikare och riktar in den mot hägerkolonin på andra sidan Isbladskärret på Djurgården – ”åker jag inte ut till Lovön så brukar jag ta mig hit” – medan jag dukar fram termoskaffe och rågbrödsmackor på ett fågelskitsfläckat utebord.

Runtomkring oss vaggar vitkindade gäss med tultande ljusgrå ungar. I sin nya bok skriver Bannerhed att han gärna skulle vara en fiskgjuse. Hela kärret sjuder av fågelliv denna overkligt vackra junidag. Hur hamnade vi här?

– Min ingång till naturen och fåglarna var egentligen språket som omger dem. Till exempel kallas gässens ungar för borymmare, ett väldigt bra och ganska roligt ord, de heter så för att de lämnar boet nästan omedelbart.

– Och se där, över gräset, en aurorafjäril! Min favorit! Fantastisk på nära håll, vit med partier i knallorange längst ut på vingen. Att veta dess namn och hur den lever skärper min blick. Det är också lättare att tycka om och värna om något som har ett namn.

Aurorafjärilen dyker upp även i ”En vacker dag”. Men detta att Tomas Bannerhed grundat sitt författarskap på naturen som finns och funnits i hans närhet, och dessutom blivit en fågelauktoritet i radio, är alltså ingen självklarhet. Debutromanen ”Korparna”, som kom 2011 och förärades Augustpriset, har en fågelbesatt pojke kallad Klas i huvudrollen och utspelar sig otippat på och kring ett sjuttiotalslantbruk. I det innersta av Småland.

– Som ung läste jag Ulf Lundells ”Jack” och fångades av det fantastiska livet för en ung och fri människa i en storstad. Så jag ville skriva en storstadsroman. Bli och vara en urban människa, ändå hamnade jag i den här potatisplockningen vid en myr i Småland, i min uppväxtmiljö.

– Det var något med livet som pågick där som satt som en tagg i mig, behövde bli formulerat. Sådant som hade med traditionens makt, skuld och barnets ansvar att göra. Vad händer med en människa som stannar kvar mot sin vilja, som Klas psykiskt sjuka pappa som övertagit jordbruket? Vilka konsekvenser får det att istället följa sin inre röst? Jag fick helt enkelt strunta i vem jag ville bli och söka mig bakåt för att hitta något som brände till.

På Biskops Arnös skrivarutbildningkom arbetet med debuten igång. Men ett inslag saknades. Något som kunde bli instängdhetens motpol.

– Ganska tidigt fick jag idén att Klas kunde ha ett stort fågelintresse. Så jag övertog den här pojkens storögda blick på naturens värld eftersom jag själv började förkovra mig på en tolvårings nivå.

– Det hade också kommit till en punkt där jag kände att det inte går an att gå runt på den här jorden ett helt liv, utan att veta vad blommorna och träden och fåglarna heter.

– Se där kommer tofsvipan igen, säger han och pekar ut över Isbladskärrets växtsnärjiga vattenspegel. Och hör du, vilket fantastiskt kvidande läte den har?

Hur vill du beskriva det?

– Som … Gummianka, i badkaret! Till saken hör att jag hade växt upp i ett fågelparadis, dit folk vallfärdade från hela Kronobergs län. Till Lidhemssjön högst en kvart hemifrån med cykel. Det fanns en siloanläggning i byn och högst upp på den satt fågelskådarna. Så jag hade allt det här inpå mig, men var fullkomligt ointresserad. Jag ville bli som Jack.

Han berättar att han efter ”omvändelsen” började sätta i sig mängder av böcker i naturgenren.

– Det var ju Linné som satte igång allt egentligen, artkunskapens glädje, att gå ut och förundras även av det lilla. Inse att man kan skapa närvaro i en text genom att beskriva ett asplöv i mening efter mening.

– Betraktandet av naturen är också ett sätt att komma bort från sig själv. Fåglarna struntar ju fullständigt i vem jag är, och jag kan gå helt upp i nuet. Och om man vill komma riktigt nära. Då är ett trick att låta sig förstubbas. Det går till som så att man sätter sig på en stubbe, och efter ett tag har fåglarna glömt att man var människa.

I ett av de självbiografiska partierna i ”En vacker dag”, frågar han sig vad hans far, om han levt, skulle tänkt om rikedomen i naturen som hans son nu lärt sig uppskatta:

”Du var ju jämt ute på åkrarna och bland djuren, hörde och såg nog allt, visste vad det betydde om den första ärlan gick i plogfåran eller stod på taket, om vipan lade äggen högt eller lågt”, skriver han.

”Varför pratade vi aldrig om det?

För att vi spelade Lantbrukaren och Läshuvudet i en pjäs utan slut, och nästan utan repliker. ”

Vi pratar om hur besöket på en plats kan framkalla minnen att använda litterärt. På andra sidan kärret ser vi så plötsligt en kvinna som stannat till i en glänta, och gör ett slags egendomlig lunchgymnastik med knäböjningar.

Bland de humoristiska inslagen i den nya boken finns skildringar av just sådant här: hur bokens berättare distraheras och avbryts av en sorts intränglingar. Man får känslan av att Tomas Bannerhed vill ha naturen för sig själv, vilket ju inte alltid är så enkelt efter pandemins uppblossande frilufsande, som tidvis gjort det ”trångt i naturen”.

– Jag gläds visst åt att folk börjat ge sig ut i markerna. Men man måste också tänka på att naturen inte finns till för oss, utan finns till för sig själv. Vissa verkar se naturen som ett smörgåsbord att roffa åt sig från. Men man måste visa respekt och göra sig omärklig så gott det går, istället för att fara fram med skramlande terrängcyklar där fåglarna häckar.

Hur ställer han sig då som naturskildrare till en annans sorts människans annektering av naturen, den som sker inom konsten och litteraturen och kallas antropomorfisering? Förmänskligandet av djuren och växtligheten, som man kan hitta i allt från Disneys Bambi, till Nobelprisvinnande poeten Louise Glücks talande blommor?

– Det kan vara en jättestor fara och ger ingen verklig insikt. En kliché är ju att tala om fåglarnas frihet, fåglar vet ingenting om frihet, det är bara drifter och instinkter.

Ändå använder du ju själv greppet i ”En vacker dag”, när du lägger ett slags repliker i deras näbbar?

– Ja, för att öka inlevelsen i deras liv! Jag skriver ut det jag, i sekunden jag hör den, tänker att grönfinken vill säga med sin sång. Den sjunger ju för att få en partner. ”Kom hit om du

vill flytta ihop, än är det inte försent.” Just det kan man tänka att den vill ha sagt.

Han tar upp handkikaren: ”Det var något som flög över trädranden.”

– En stund som denna, det är något med tiden också, att den stannar upp. Jag hatar det digitala som översköljer oss. Vad har det bidragit till, självbespegling, psykisk ohälsa, ytlighet. Den här digitala jakten på nuet är bedräglig.

Men det är ju på ett sätt det du förespråkar, att man uppgår i nuet framför en?

– Ja, men det är naturens nu. Det digitala nuet är konstruerat och lämnar bara tomhet efter sig. Nuet i en fågels blick bär du med dig, som ett minne, i månader, kanske år.

Han skiftar kikare ännu en gång, till den långa uppförstorande tuben. Riktar den mot något som får honom att höja på ögonbrynen.

– Kolla, det är faktiskt en rörhöna. En sotsvart rallfågel med en mycket karaktäristisk näbb; lackröd upp mot roten och vaxgul spets. Den har jag aldrig sett här förut.

Vi packar ihop för att fortsätta vandringen Isbladskärret runt. Än är det långt kvar av denna psalmvackra junidag.

– Rörhöna, ja herregud.

Säger Tomas Bannerhed och försvinner in i grönskan.

Pontus Dahlman

Tomas Bannerhed väljer …

Tre naturskildringar du inte får missa:

”Min vän fjällpiparen” av zoologen Bengt Berg. En gripande skildring av kärleken till en liten vadarfågel i Lappland för över hundra år sedan. Berg var föregångare i mycket – poet, fotograf och naturvårdare i ett.

”Oset och Kvismaren” av Erik Rosenberg. Debutboken av den kanske främste fältornitologen som funnits. Ingen kan ge liv åt ett äventyr i fågelmarkerna som han. Ingen kan beskriva en beckasin som han.

”Sverigeböckerna” av Carl Fries. En sådan rikedom, en sådan glädje att läsa! Sammanlagt fem titlar om vårt odlingslandskap och samspelet mellan natur och kultur. Fries visste allt men skrev med lätt hand.

12 ”Jag blev överraskad av att det kändes så tungt att skriva boken om Utøya”

För tio år sedan kastade sig Ali Esbati ut i fjorden för att undkomma terroristen - Breivik på Utøya. Nu har han skrivit en bok om attentatet där 69 personer sköts till döds. Boklördags *Malin*

***Ullgren* och *Paul Hansen* har mött författaren och politikern.**

Det har regnat ihållande och dagens stora händelse – att den tidigare statsministern Gro Harlem Brundtland har talat – är över.

Det är den 22 juli 2011, kring fyra på eftermiddagen, och nu står Ali Esbati i en sal i det vitmålade huvudhuset på Utøya och håller ett föredrag för unga socialdemokrater, feminister, antirasister och vänstersinnade ungdomar. En del är äldre funktionärer och aktiva i Arbeiderpartiet.

Han talar, för den särskilt intresserade publiken, om de svenska Moderaternas ”extreme makeover”, den som förvandlade ett högerparti till något som kunde tilltala mittenväljare.

Plötsligt sprids en oro i salen och den väcks inte av det Ali Ebati säger om nya Moderaterna. En av åhörarna räcker upp handen. Han säger att det kommit nyheter om en explosion inne i Oslo.

Esbati skyndar på med sin presentation. Ett informationsmöte om explosionen planeras till 16.30. Efter föredraget kommer tre personer fram till honom och undrar om de kan få power-pointbilderna med alla dess siffror mejlade till sig, för de kan visa sig vara användbara i den kommunala valrörelse som väntar i Norge.

Nästa gång Ali Esbati öppnar powerpointfilen är hösten 2020, då han arbetar med sin bok ”Man kan fly en galning men inte gömma sig för ett samhälle”. I boken skriver han:

”Datorn anger att powerpointfilen är senast ändrad den 22 juli 2011, klockan 16:26. Jag googlar namnen. Får upp ett aktivt twitterkonto och en presentationshemsida för lokalpolitiker i Arbeiderpartiet. Det tredje namnet hittar jag på listan över dem som miste livet på Utøya. Ålder, 18.”

Man behöver inte ta i för att säga något om den existentiella avgrund som öppnade sig denna julidag på ön i Tyrifjorden.

Det räcker att läsa raden om det tredje namnet: en tonåring planerade för sin framtid. Denna framtid varade bara en liten stund till.

Ali Esbatis bok kommer ut nu, när det har gått tio år sedan terrorattentatet han överlevde.

Anders Behring Breivik dömdes den 24 augusti 2012 till 21 års fängelse för att ha mördat 77

människor: åtta dödades i bombattentatet i regeringskvarteren i centrala Oslo, 69 människor sköts till döds på Utøya under sommarlägret som hölls av det norska arbetarepartiets ungdomsförbund.

– Jag känner mig tacksam för att jag kom därifrån med livet i behåll. Tänker att jag hade tur, som till skillnad från många andra inte ens såg någon bli skjuten även om jag såg människor som var skadade och blödde, säger Ali Esbati.

Det är en dryg månad kvar till tioårsdagen och ännu vet han inte om han kommer att åka till Utøya och delta i någon ceremoni; pandemirestriktionerna gör en resa svår att planera.

2011 bodde han i Oslo och arbetade på tankesmedjan Manifest. I dag är han riksdagsledamot för Vänsterpartiet och dess arbetsmarknadspolitiska talesperson. Vi sitter i hans soffa i lägenheten i Liljeholmen strax utanför Stockholms innerstad. Genom de öppna fönstren hörs då och då det sugande ljudet från tvärbanans räls. Båda tittar vi ofta på klockan under intervjun, eftersom han har lovat sin dotter Leila att hämta henne tidigt från fritids.

Hon låg i sin mammas mage när terrordådet skedde. Under rättegången visade det sig att Ali Esbatis dåvarande sambo, den norska journalisten och författaren Marte Michelet, hade varit en av Anders Behring Breviks tänkta måltavlor: som feminist, som antirasist, som en norsk kvinna som levde med en vänsterman född i Iran.

Leila vet i stora drag vad hennes pappas bok handlar om, men kanske inte mer än vad ett

lågstadiebarn kan greppa. Boken har dedikationen: ”Till Leila, eshgh-e baba” – pappas kärlek på persiska.

– Jag tänker att hon en dag ska kunna läsa den, säger Ali Esbati.

Strax efter informationsmötet om explosionen i Oslo ställdes smörgåsar fram i samlingshuset på Utøya. Det var då de första smällarna – ljudet av *något*, men osäkert exakt vad – hördes. Så kom skottljuden närmare och en kvinna ropade att de alla måste ut, *ut* ur huset.

Under en dryg timme försökte Ali Esbati undkomma mannen som sköt; följa stigar bort från smällarna, ligga tätt intill marken, ringa larmcentralen, sms:a med sin gravida sambo. Han beskriver ett slags lugn, som inte var ett äkta lugn.

– Jag har tänkt på det efteråt, att det här konstiga lugnet var en reaktion, ett fokus. Att det tillståndet kan ha gjort att jag inte blev varse saker jag annars skulle ha sett. Jag kan ha gått förbi någon som var död, utan att förstå vad jag såg. Känslan av akut fara kom gradvis.

Till slut blev faran mer än tydlig, när Ali Esbati tillsammans med andra hade sökt sig ner mot vattnet. De hade hört helikoptrar och sett de blinkande ljusen från ambulanserna och -polisbilarna på fastlandet och väntade nu på räddningen, som verkade så nära.

Men när det plötsligt rörde sig i skogsbrynet, var det skytten som stod där. Ali Esbati kastade sig ut i fjorden:

”Det sägs att man ska se sitt liv passera revy i nära-döden-situationer. Så är det inte nu. Min

upplevelse är fysisk. Musklerna spänner sig. Jag försöker förvänta känslan av en kula som spränger sin väg genom ryggen. Instinktivt böjer jag ned huvudet – kroppen föredrar ett skott i ryggen framför hjärnan.”

Han talar milt och på sätt och vis ganska vant om Utøya, eftersom han tidigt valde att vara en del av dokumentationen om terrordådet, som han säger. Det är när han ska beskriva det som var de värsta ögonblicken som rösten brister. Det var inte att ligga i vattnet och försöka förbereda sig på att inte drunkna vid en skottskada. Det var det som en stund senare utspelade sig på uppsamlingsplatsen för dem som hämtats från ön.

– Vi gick upp för en liten stig där bussar väntade för att ta oss till Sundvolden Hotel, där vi skulle evakueras. En del grät medan de återförenades. Andra stod ensamma och skrek av sorg. En kille slog och slog på en trafikskylt. Att se alla dessa människor i upplösning och veta att de hade alla skäl för sin förtvivlan – det är det värsta.

– Det gick på något sätt så fort, mellan att räddas och inte riktigt veta vad som hade hänt och att sedan se katastrofen uttryckas hos människorna vid bussarna. Det var först när jag satt i min svärmors bil vid tretiden på natten, på väg hem till Oslo, och vi hörde radionyheterna tala om uppåt 80 döda, som omfattningen av det som hänt började gå upp för mig, säger Ali - Esbati.

Han tystnar och sväljer med handen framför munnen, tittar bort.

Har du haft fantasier om att skada Breivik?

– Nej, jag har inte det. Kanske hade det varit annorlunda om han inte gripits. Eller om han - varit död, då hade man också kunnat skapa sig en massa föreställningar.

Dagarna direkt efteråt var paniken lättväckt. När han skulle möta en vän på klassiska Hotel Bristol i Oslo, medan människor tågade genom staden med rosor i en manifestation mot terrordådet, fick han plötsligt för sig att han måste kolla så att byxorna inte var blöta av fjordvatten. När någon i hotellköket tappade en tallrik i golvet fick han hejda impulsen att krypa ihop och skydda huvudet.

– Jag hade börjat träffa en terapeut tidigare den sommaren för att jag kände mig på gränsen till att gå in i väggen. Hon var egentligen mer - engagerad i sin karriär som känd sexolog i norska medier än i vanlig terapi, tror jag.

– Ändå gick jag dit någon vecka efter terrordådet. Jag minns den bisarra känslan när jag sa ”Ja, jag missade ju förra gången, för jag var med om det här massmordet…” Hennes svar var ett ”Jaha.” och sen fortsatte hon att rita upp olika saker på ett papper, som skulle hjälpa mig på något sätt. Jag gick inte tillbaka till henne, det kändes inte riktigt meningsfullt.

Han skrattar lite åt minnet av den misslyckade kristerapin. Den mest akuta stressreaktionen satt inte kvar så länge. Det var först flera år senare, när han blev utbränd på riktigt, som han började nysta i upplevelserna från Utøya tillsammans med en terapeut.

– Det var mycket som kom upp i terapin som inte hade med Utøya att göra. Men jag hade fått mindre marginaler, det hade gått åt så mycket energi till att hantera terrordådet.

På väggen mitt emot hans soffa i vardagsrummet hänger serieskaparen Sara Granérs affisch med den rosa, gulliga och oroande kaninen och texten ”Jag vill inte dö jag vill bara inte leverera”.

Känns det fortfarande som att det tar energi att bära på erfarenheten?

– Ja, lite känns det så. Åldern spelar också roll, att man orkar mindre. Utøya skapade en del sårskorpor som på ett sätt gör en mer tålig, men också en del som blir mer blottlagt, oskyddat på ett dåligt sätt.

Boken har han skrivit på lediga stunder, framför allt utifrån anteckningar han gjorde precis efter terrorattentatet.

– Det var svårare än jag trodde att skriva den, även om processen att få ihop en berättelse egentligen har pågått i snart tio år. Att nu som förälder tänka på alla förlorade unga liv, vad de föräldrarna har gått igenom, gav en ny dimension till smärtan. På något sätt blev jag överraskad av att det kändes så tungt att gå in i alltsammans igen.

Kanske kunde man ha föreställt sig att de tio år som har gått sedan en högerextremist dödade 77 människor skulle ha sett ut på ett annat sätt.

Till exempel att rasism och högernationalism hade blivit mer marginella företeelser än de var 2011, till och med politiskt omöjliga. Åtminstone under 2010-talet, åtminstone i Skandinavien.

Så blev det inte.

Den paradoxen är en del av vad Ali Esbati skriver om. Utifrån en vänsterpolitisk,

antirasistisk ståndpunkt, försöker han beskriva det norska debattklimat som rådde när terrorn inträffade, och hur det utvecklades till något ännu giftigare.

Ingen kunde säga med säkerhet att det skulle komma någon som sköt barn på ett politiskt sommarläger. Samtidigt växte sannolikheten för en sådan händelse när så mycket i det offentliga samtalet och under så lång tid hade kretsat kring allt som är dåligt med invandring och med muslimer. Då kommer det till slut att finnas en eller flera labila personer som pushas över kanten och som gör om debatten till fysiskt våld, menar Ali Esbati.

– Det som har varit mest frustrerande under de tio år som har gått är allt som *inte* hände. I dag står högerpopulismen och islamofobin på många sätt starkare än då. Idéerna om ”populationsutbyte”, ”kulturmarxism”… sådant har nått in i en mainstreamhöger, liksom en speciell sorts antifeminism som anser att det finns ett förklenande av manliga värden som pumpas in i våra barn genom förskolornas pedagogik.

I Norge uppstod mycket snart efter terrordådet en dragkamp om hur stor betydelse den redan då invandringsfokuserade debatten hade för Anders Behring Breiviks radikalisering.

– Det som snabbt och som delvis tog över efterspelet till attentatet, handlade om hur - beredskapen hade fungerat och om hur olika myndigheter hade agerat. Debatten vändes med viss naturlighet mot den sittande regeringen, vilket var Arbeiderpartiet. Därför kunde högerpopulistiska Fremskrittspartiet, som en

del av oppositionen, komma till makten två år senare, säger Ali Esbati.

På ett sätt, tycker han, ”vann” de som inte ville se någon koppling mellan ett främlingsfientligt samhällsklimat och Anders Behring Breiviks terror.

– I de flesta länder, inte bara i Norge, är det svårt att diskutera de egna högernationalistiska partierna. Man hittar olika sätt att ursäkta dem, att se dem som en rimlig del av det egna.

Du avbildades som upphetsad apa i en norsk karikatyrteckning några år efter Utøya. Du fick en ganska kort paus från offentlig rasism efter att du hade överlevt ett rasistiskt motiverat terrordåd?

– Jo. Det var jobbigt att apbilden avfärdades som en fråga om yttrandefrihet, i olika politiska läger, även bland vissa vänsterdebattörer. Som vanligt i Norge, skulle jag säga. Trots att ingen - någonsin föreslagit ett förbud, bara att man vill påpeka att det är en klassisk rasistisk figur att göra en människa, född i ett utomeuropeiskt land, till ett översexuellt djur.

– Det blev också extra obehagligt när det kom hat och hot från folk som, till skillnad från Breivik, inte satt i fängelse. Den där sammansmältningen av det vulgoreaktionära med väletablerade, närmast högvälborna personer som skickade hotbrev, var väldigt obehaglig att möta. Hur fredar man sig från samhällseliten? Allt det där bidrog till att jag ville hem till Sverige igen. Vi har haft en större medvetenhet om rasism och populism, ett klokare samtal än i Norge. Inte minst därför att fler röster i den svenska debatten har flyktingbakgrund. Men tonläget i Sverige har

också blivit mer likt det norska bara under de senaste åren.

Ali Esbati var nio år när han flydde med sin familj från Iran 1986. I boken återger han anteckningar ur sina första skrivböcker från skolan i Alvik i Stockholm. Pojken är ögonblickligt förälskad i sitt nya land. Men han noterar också att det förekommer rasism. Det han vet är att den inte är typisk, inte acceptabel.

– Jag tänker att det är den stora skillnaden mellan det tidiga 1990-talet och det som hänt under 2010-talet: så länge man lyckades undvika skinheadsen på helikopterplattan mellan Gamla stan och Slussen, skulle man klara sig. Men deras ideologi är inte lika isolerad längre. Det har gått fort de senaste åren. Vilket kanske är typiskt Sverige – när det väl händer, går det fort.

Du mötte unga människor med färska krigserfarenheter på Utøya, som lämnat ett krig för att hamna i ett terrordåd. Hur mycket av din egen barndom i krigets Teheran fanns med dig medan ni flydde från Anders Behring Breivik?

– Jag tänkte inte på det i stunden, men precis efteråt. När jag ringde pappa efter att jag hade kommit i säkerhet fattade jag direkt att han känslomässigt var tillbaka i Iran, i sina erfarenheter av att folk miste livet på orimliga sätt.

Är du rädd för att en liknande händelse som den på Utøya ska inträffa?

– Inte så konkret. Det är mer en gnagande rädsla, att det bubblar en massa saker där ute, som jag inte vet vilka uttryck de kommer att ta sig. Jag är rädd för att färre förstår

främlingsfientlighetens risker, att färre är beredda att säga ifrån.

Malin Ullgren

malin.ullgren@dn.se

ALI ESBATI.

Född 1977 i Teheran, flydde till Sverige 1986 med sin mamma och sin lillebror, hans pappa återförenades med familjen ett år senare.

Bor i Stockholm. Ordinarie riksdagsledamot (V) sedan 2014.

Civilekonom från Handelshögskolan i Stockholm. Förbundsordförande för Ung Vänster 2001–2004.

Flyttade till Oslo 2008 och arbetade som debattredaktör på tidningen Klassekampen. 2009 var han med och grundade tankesmedjan Manifest Senter for samfunnsanalyse i Norge, där han bland annat arbetade som verksamhetschef.

Aktuell med boken ”Man kan fly en galning men inte gömma sig för ett samhälle”, som kommer ut samtidigt i Norge och i Sverige. Här ges den ut av Leopard förlag.

12 Pia Huss: I barnlitteratu-ren är tjuvarna lätt identifierade och gärna iförda tvärrandiga tröjor

Det kryllar av skurkar i den nordiska barnlitteraturen just nu: familjen Knyckertz, Dillstaligan och norska Kjell i ”Korvtjuven”. Vad är det som gör tjuvarna så intressanta?

Vad vore den svenska bokvärlden utan skurkar? Rätt mycket fattigare. Vårt svenska deckarunder gynnar både litteraturexport och insomningsrutiner. Rövare har för övrigt alltid haft en given och spänningshöjande roll inom kulturen, inte minst inom barnkulturen, och med tiden har litteraturbovarna blivit närmast invasiva. Varje förlag med självbevarelsedrift söker frenetiskt efter begåvade deckarförfattare, särskilt sedan Martin Widmark och Helena Willis sopat banan med ”LasseMajas detektivbyrå”.

När vuxenlitteraturen oftast lägger fokus på rättvisans sida, är det i barnböckerna bovarna som sätter snurr på berättelsen. Dessutom ofta så avväpnande komiska! Alltså, vem gillar inte Tjuven Gustav, pajsaren som i Barbro Lindgrens böcker om ”Loranga, Masarin & Dartanjang” snubblar fram med hela Lorangas förråd av silverpokaler instoppade under tröjan. ”Flugbett”, påstår han vid direkt fråga.

Tjuven Gustav: knäpp, älskansvärd och någon som gör prick precis det som minsta barn vet är förbjudet. Och visar stolt upp det dessutom. Till skillnad från skurkar inom vuxengenren, har barnlitteraturens tjuvar ofta humor och självinsikt och viftar glatt med en vänlig sensmoral. Åtminstone somliga.

Det var på femtio- och sextiotalet som tjuvarna började kapa åt sig allt större utrymme i barnlitteraturen. Kasper, Jesper och Jonatan i Torbjörns Egnérs ”Folk och rövare i Kamomilla stad”, yrkesförbrytaren Ville Vessla i Åke Holmbergs böcker om Ture Sventon, helvassa Gullan som var skurk i Nils-Olof Franzéns böcker om Agaton Sax och Pippi Långstrumps eviga antagonister Dunderkarlsson och Blom.

Just nu firar tjuvarna nya triumfer i barnlitteraturen. De stjäl hundar, smågodis, juveler eller bullar som i Emelie Andren och Jeanette Mildes ”Pellas polisbil” och ser till att mjukisar försvinner som i Camilla Läckbergs och Millis Sarris ”Super-Charlie och gosedjurstjuven”. Men tjuverierna får ibland även metaforisk betydelse som i vackra ”Sagotjuven” av Graham Carter.

Vissa tjuvar vantrivs också å det grövsta i sin roll. Lille Ture, sonen i Anders Sparring och Per

Gustavssons böcker, om den minst sagt långfingrade Familjen Knyckertz, vägrar hålla sig på brottets bana. Till familjens stora förtret är han en person som gör rätt för sig, som hellre betalar för lördagsgodiset än snattar det och dessutom skriver snälla brev till grannpolisen. Familjen hukar under vanäran och Ture blir ideligen uppläxad. Läget påminner starkt om det som gäller för Lilla spöket Laban, Inger och Lasse Sandbergs lille mörkrädde gast som inte heller han uppfyller förväntade plikter. I gott sällskap av Marianne Gretteberg Engedals Kjell i norska bilderboken ”Korvtjuven”. Snälle Kjelle som bara stjäl saker ingen behöver. Men bara om han måste. Fast det måste han ju när familjen bestämmer.

I barnlitteraturen är tjuvarna lätt identifierade och gärna iförda tvärrandiga tröjor. Förmodligen ständigt på rymmen, ibland oklart från vad. Men det är ju den eviga jakten som gör läsmödan värd. Så ock i Jens och Hedda Lapidus serie om Dillstaligan där huvudpersonerna Jonathan, Zasha och Bollan kör ett kombo av egna snälltjuverier och bovjakt.

Vad är det då som gör dessa barnboksvärldens småbanditer så omtyckta? Förmodligen deras egensinne, deras humor, allmänna löjlighet och förmåga att, i likhet med Jönssonligan, oftast göra bort sig. För vem älskar det perfekta?

Kanske står svaret också att finna i det utopiska förhållande att inom barnlitteraturen - i stark kontrast till motsvarigheten inom ungdomslitteraturen - är majoriteten av alla små tjuvar trots allt mycket älskade och omhuldade av sina familjer. Och det vet vi ju, kärlek är allt.

Pia Huss

kultur@dn.se

13 Vi kan inte dumpa dem på kurderna

På Sverigedemokraternas valkonferens 2018 sa Jimmie Åkesson (SD): ”Vi vill inte ha andra länders kriminella i vårt land.” Därför krävde han och partiet obligatorisk utvisning på livstid av grova vålds- och sexualförbrytare, och att Sverige i de fall länderna inte vill ta emot sina medborgare ska sätta press.

Även om det finns skäl att kritisera metoderna och delar av det som Åkesson förespråkar är grundprincipen rätt: Varje land har ett ansvar för sina egna medborgare. Om Land A vill utvisa någon till Hemland B, bör det senare därför se till att processen sker så smidigt som möjligt.

Det är vad Sverige förväntar sig att andra ska göra och det är så vi ska agera nu när det kurdiska självstyret har meddelat att ett antal svenska IS-kvinnor och deras barn kommer att skickas hit i höst. Anledningen är att självstyret inte har hittat tillräckligt med bevis för att väcka åtal mot personerna, som trots det utgör ett säkerhetshot. Det betyder att Sverige, precis som övriga stater, har en skyldighet att öppna dörren, samarbeta och – om möjligt – döma kvinnorna här hemma.

Det tycker dock inte SD, trots att partiets riksdagsledamot Katja Nyberg, med hänvisning till att brottslingar är kvar i Sverige, förra året frågade justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S) hur regeringen ämnar arbeta för

att verkställa utvisningsbeslut med verkställighetshinder. I stället menar den rättspolitiske talespersonen, Adam Marttinen, att det är huvudlöst att medverka till att svenskar som har rest till IS ska återvända, samt att regeringen bör försöka dra ut på situationen, göra så lite som möjligt för att underlätta och förhandla med andra länder om att ta emot dem.

Förutom att det sista är orealistiskt önsketänkande vore agerandet hyckleri. Vi förväntar oss att vi ska slippa ta hand om andra länders problem. Då kan vi inte dumpa våra på dem.

Susanne Nyström

susanne.nystrom@dn.se

13 Ledare: Skolan måste lägga grunden för bra motionsvanor

Kommer ni ihåg när dåvarande folkhälsominister Gabriel Wikström (S) sa att sitta var bland det farligaste man kunde göra? ”Det är det nya röka”, slog han fast, och var på många sätt rätt ute. Mellan fyra och fem miljoner dödsfall skulle kunna undvikas varje år

om världens befolkning rörde sig mer och det behövs inte nödvändigtvis jättestora förändringar för att kurvan ska vända.

Enligt ”Riktlinjer för fysisk aktivitet och stillasittande”, som Folkhälsomyndigheten presenterade förra veckan, minskar risken för ohälsa och förtida död mer än vad man tidigare trott bland personer som är lätt till måttligt aktiva jämfört med dem som inte är det. Därför är det övergripande budskapet i rapporten att all rörelse räknas enligt devisen: ”Det är bättre att vara lite fysiskt aktiv än att inte vara aktiv alls.”

Men det betyder inte att ett par minuter om dagen är tillräckligt för att lösa den pågående övervikts- och fetmaepidemin. Rekommendationen är att barn i snitt ska ha en pulshöjande aktivitet en timme per dag och en fysisk aktivitet som stärker muskler och skelett minst tre gånger per vecka. Vuxnas behov är något lägre, men gemensamt för såväl yngre som äldre är att många är för inaktiva, vilket gör att antalet överviktiga och feta ökar. Bland mellan- och högstadieelever har andelen med övervikt eller fetma mer än fördubblats under de senaste 20 åren, förekomsten av fetma hos vuxna har tredubblats sedan 1980 och i dag är varannan svensk överviktig eller fet.

Det leder dels till ökad risk för bland annat depression, cancer, diabetes och död. Dels till samhällskostnader. Bara fetman går på cirka 70 miljarder kronor om året för hälso- och sjukvård och förlorad produktion.

Det visar varför en god hälsa inte bara gynnar den enskilde, som har ett stort ansvar för sin

egen situation. För givetvis ska ingen tvingas ut i löparspåret.

Samtidigt är övervikt och stillasittande ofta inte resultatet av aktiva val – åtminstone inte enbart – och samhället kan göra mycket för att främja goda motionsvanor. Det gäller inte minst vid stads- och samhällsplanering, eftersom rörelse enklare blir en naturlig del av vardagen om det finns attraktiva gång- och cykelvägar, grönområden och platser för lek.

Vidare kan skolans och förskolans roll inte överskattas, eftersom ungas stillasittande inte är jämnt fördelat. Barn till lågutbildade tillbringar mer tid framför skärmar och deltar i lägre utsträckning i organiserade idrottsaktiviteter än barn till högutbildade, vilket inte bara får konsekvenser här och nu. Mycket tyder på att att den som rör på sig som ung får in en god vana och är fysiskt aktiv även som vuxen, och vice versa.

Därför är det inte orimligt att motion och hälsa får en mer framskjuten plats i undervisningen. Bland annat eftersom det finns ett samband mellan träning och skolresultat, och för att pengarna lika gärna kan satsas i ett tidigt skede av problemkedjan.

Dessutom har skolan ett kompensatoriskt uppdrag och ska ge alla barn goda möjligheter att forma sitt liv. Det inkluderar rimligtvis en god hälsa.

DN 13/6 2021

13 Peter Wolodarski: En krönika jag inte trodde jag skulle skriva.

Vi lever i de tvära kastens tid. Om 2020 gick till

historien som ett mörkt år, har den senaste

tiden framkallat skäl till stark optimism.

Trots pandemi, ekonomiska risker och globala spänningar måste man vara riktigt dystert lagd för att inte noterna ljuspunkterna i tillvaron just nu:

Vaccinrevolutionen

När det nya coronaviruset spreds över världen förra våren, hette det att vi skulle få vänta i flera år på ett effektivt vaccin. Sanningen är att det tog ett drygt halvår innan läkemedelsbolag som Pfizer, Biontech, Moderna och Astra Zeneca var redo att leverera kraftfulla skydd mot covid-19.

I Israel, som varit snabbast i världen med att vaccinera sin befolkning, har vardagslivet äntligen kommit tillbaka. Land efter land följer nu i Israels spår. Resultaten är enastående: människor skyddas från allvarlig sjukdom och i värsta fall död. Här hemma har hälften av alla svenskar hunnit få en första dos – en fjärdedel

är fullvaccinerade. Såväl smittspridning som antalet inlagda på iva sjunker stadigt.

Det finns risker för bakslag och nya varianter kan visa sig motståndskraftiga mot vaccinen. En stor del av världen väntar fortfarande på sina doser.

Men det vi nu bevittnar med framför allt mRNA-vaccin är historiskt. Vetenskapliga framsteg bidrar till att åter öppna världen.

Är detta början på något större?

När man är inne i en kris syns mest svårigheter. Efter hand visar det sig ofta att kriser blir brytpunkter, som också kan leda till något radikalt bättre. Det gångna årets jakt på ett effektivt vaccin visar hur en redan påbörjad medicinsk revolution kan få en unik skjuts i ett akut läge. Hur långt detta bär är oklart, men har vi tur kommer pandemin att fungera som en katalysator för framsteg på en rad områden. Det gäller såväl förutsättningarna för globalt hälsoarbete som möjligheten att skydda människor mot svåra sjukdomar.

Företaget Biontech, som ligger bakom ett av covid-vaccinen, har som egentlig affärsidé att använda mRNA-vaccin för att göra individ-anpassade cancerbehandlingar.

Kommer det projektet att lyckas? Det vet vi inte. Men det gångna året har påmint om att forskare, läkemedelsbolag och stater kan åstadkomma blixtsnabba framsteg när de verkligen måste.

Nya vindar för samarbete och klimat

Pandemin har tvingat världens länder att samarbeta mer, eftersom smittan inte bryr sig om några nationsgränser. Med Joe Biden som president i USA har den globala samverkan fått en rejäl skjuts framåt.

Världens mäktigaste stat är åter intresserad av samarbete på en rad områden, inte bara genom att riva upp Trumpadministrationens destruktiva beslut om att lämna Världshälsorganisationen WHO.

Inför helgens G7-möte meddelade president Biden ensidigt att USA kommer att donera en halv miljard Pfizer-vaccin till 92 länder med låga eller medellåga inkomster.

Den amerikanska regeringen driver också på för global samverkan på skatteområdet, för att slå undan benen på skatteparadis och tvinga tech-jättarna att göra rätt för sig. Dessutom har man fört tillbaka USA in i Parisavtalet.

Det var många som oroade sig för att just klimatarbetet skulle ta skada av pandemin, men nu märks ett förnyat intresse för att motverka den krisen.

USA är alltså åter engagerat, tunga aktörer i näringslivet skyndar på omställningen och det blir allt svårare för fossilberoende företag att fortsätta som tidigare. I slutet av maj kom en banbrytande dom mot oljebolaget Shell i Nederländerna. Den lär få efterverkningar internationellt. För första gången fattades ett domstolsbeslut om att en stor förorenare måste minska sina utsläpp.

Ekonomin tar åter fart

Pandemin bromsade in världens ekonomier, men inte så mycket som många befarade – och framför allt inte så mycket i de länder som kommit långt i digitaliseringen.

För Sveriges del ser krisen tvärtom ut att ha hjälpt många framtidsbranscher. Det kanske till och med är så att ett land som Sverige, vars näringsliv vilar tungt på högre utbildning och framgångsrika företag i industri- och techsektorn, kan gå ur krisen som en vinnare. Svenskar är tidiga med att bejaka ny teknik och har historiskt visat stor villighet att snabbt ställa om.

Det finns varningar för bubblor och stigande räntor. Men också där ligger Sverige bra till med låg statsskuld.

Två positiva saker i Sverige

Här hemma har den senaste tiden också bjudit på två överraskande ljuspunkter, som inger hopp om att komplexa problem kan lösas.

För det första har arbetsmarknadens parter än en gång visat att de kan ta sig an svåra utmaningar. Veckans paket om arbetsrätt och omställning visar att den svenska modellen inte bara fungerar. Den är en stor fördel för Sverige. Den grå, lågmälda kompromissen är hundra gånger bättre än kontroversiell lagstiftning och allvarliga konflikter mellan företag och fackföreningar.

För det andra har den grova brottsligheten i Sverige fått sig en allvarlig knäck, tack vare ett effektivt internationellt polissamarbete.

Bilden av vad som pågått i svenska städer är inte vacker, och det behövs en genomgripande diskussion om hur det kunnat gå så snett. Men - äntligen tycks utvecklingen drivas åt rätt håll.

Har jag målat en orealistisk glädjebild? Finns det inte gott om problem i vår samtid?

Absolut.

Men efter ett år av mörker måste man också få tillåta sig att ta vara på det positiva i tillvaron, inte minst som en kontrast mot allt elände.

Det är trots allt bara sommar en gång om året. Glad sommar, förresten!

Peter Wolodarski
peter.wolodarski@dn.se

13 ”Nya las kan leda till mer oförutsägbara uppsägningar”

Förslaget till nytt las-paket som nyligen presenterades kommer inte att göra det enklare för arbetsgivare och arbetstagare att veta vad som gäller vid uppsägningar av personliga skäl. Trots en uttalad målsättning om att det skulle bli så. Regeringen måste nu ge välformulerade och tydliga svar på oklarheterna, skriver arbetsrättsforskarna Niklas Selberg och Erik Sjödin.

Det första steget för att genomföra principöverenskommelsen om las som arbetsmarknadens parter ingått presenterades nyligen av regeringen och samarbetspartierna. En uttalad målsättning med förslaget är att öka förutsägbarheten vid uppsägningar av personliga skäl, alltså att göra det enklare för arbetsgivare och arbetstagare att veta vad som gäller.

Men det liggande förslaget kommer inte att förverkliga den målsättningen. Tvärtom innebär det en lägre grad av förutsägbarhet. Det kommer, om förslaget genomförs, att bli svårare för arbetsgivare och arbetstagare att veta vad som blir följden av olika handlingar på en arbetsplats eller i en anställning. Förklaringen är lagförarbetenas låga kvalitet: De är kalkerade på en partsöverenskommelse och det anges inte vilken betydelse Arbetsdomstolens befintliga rättspraxis ska tillmätas vid tolkning av den ”moderniserade” las.

Förslaget är genomgripande, och den mest centrala ändringen är att sakliga skäl ersätter saklig grund vid uppsägning på grund av personliga skäl. Avsikten är att få till en betydande ändring av innebörden att fokus i rättstillämpningen ska vara på allvaret i arbetstagarens överträdelse, i stället för som i dag där fokus på en prognos över framtida lämplighet.

Lagförslaget rör alla arbetstagare i Sverige och syftar till att uppnå ökad förutsägbarhet ifråga om uppsägning exempelvis med anledning av misskötsamhet eller bristande prestationer. Det anges att bristande förutsebarhet i den här

frågan ger upphov till tvister som är skadliga för både arbetsgivare och arbetstagare.

Parterna på arbetsmarknaden får genom förslaget utökade möjligheter att ingå kollektivavtal som avviker från den kommande nya las. Det är tydligt att avsikten är att de föreslagna lagändringarna ska gälla under lång tid. Parterna på arbetsmarknaden får med förslaget makt att reglera också vad som ska vara skäl för uppsägning. Ändringar i syfte att möta nya utmaningar ska ske genom att parterna förhandlar nya kollektivavtal. När lagförslaget presenterades betonade arbetsmarknadsministern att ”Staten” nu gör sin del för att möjliggöra nya överenskommelser mellan parterna på svensk arbetsmarknad.

Tillkomstsättet för dessa förändringar avviker kraftigt från hur lagstiftning normalt kommer till. I det här fallet är det parterna på arbetsmarknaden som har presenterat en lista på ändringar de efterlyser. Den utredning som först tillsattes och som leddes av Gudmund Toijer (SOU 2020:30) kom alltså att läggas till handlingarna till förmån för nuvarande förslag. En avgörande skillnad mellan de båda är att Toijerutredningen inte föreslog någon ändring av saklig grund för uppsägning vid personliga skäl.

För den som regelbundet läser kollektivavtal är det tydligt att partsöverenskommelsen som ligger till grund för lagförslaget uppvisar stora likheter med det sätt på vilket frågor hanteras i kollektivavtal. Att skriva lag är emellertid något helt annat än att förhandla och ingå kollektivavtal. Tolkningen av kollektivavtal utgår från avtalstexten och syftar till att identifiera avtalsparternas gemensamma avsikt.

Tolkningen utgår från att texten har sin grund i två parter med en gemensam uppfattning, och från att parterna själva bestämmer över tolkningen.

Lagtolkning följer andra principer: här handlar det om att ta fasta på lagens ordalydelse och tolka den i ljuset av förarbetena. Förarbetena är vanligen mycket utförliga och i praktiken nödvändiga hjälpmedel vid lagtolkning. I lagförslaget saknas dessa utförliga analyser. Detta kommer att orsaka problem vid lagtolkningen, särskilt om den nya regeln om sakliga skäl för uppsägning på grund av personliga skäl. I det stora flertalet av Arbetsdomstolens domar om saklig grund – även de som avgjorts under 2020-talet – finns hänvisningar till lagförarbetena, som alltid har varit och alltjämt är av avgörande betydelse för att tolka las. Även i framtiden kommer vi att behöva förarbeten av hög kvalitet – men det saknas i det föreliggande förslaget.

Antalet domar från Arbetsdomstolen som rör uppsägning på grund av personliga skäl räknas i dag i tusental och handlar om det mesta som kan förekomma i mellanmänskliga relationer. Rättspraxis är i sig en oerhört viktig källa till kunskap om hur las ska tolkas. Domarna från Arbetsdomstolen är lika viktiga för tolkningen av arbetsrättslig lag som förarbetena är. Det är därför av avgörande betydelse för förutsägbarheten att det i framtiden står klart hur denna rättspraxis ska bedömas i förhållande till det nya som förslås.

När vi nu tagit del av den nyligen presenterade departementspromemorian kan vi konstatera att den efterfrågade förutsägbarheten kommer att utebli. Detta beror på att parternas

överenskommelse får tjäna som förarbete. Det är till och med så att den text som parterna enats om används som författningskommentar, vilket normalt är den mest auktoritativa förklaringen av lagtextens innebörd. Men också för att lagförslaget inte tydligt förklarar hur man ska se på den befintliga rättspraxisen från Arbetsdomstolen. Promemorian är här tvetydig då förklaringen av förslaget gör olika jämförelser med vad som gäller i dag och på något ställe rent av uttalar att ”Sammantaget är ingen ändring avsedd”. Det upprepas till exempel att ”Även bakgrunden och orsaken till de omständigheter som läggs arbetstagaren till last ska beaktas i bedömningen” – det vill säga det som gäller i dag, men som alltså skulle ändras. Förarbetena förklarar inte heller hur bakgrund och orsak till arbetstagarens agerande ska beaktas i rättstillämpningen.

Ju fler oklarheter om rättsläget som kvarstår i förarbetena, desto fler frågor kommer att överlämnas till Arbetsdomstolen att avgöra. Detta förskjuter fokus i rättsbildningsprocessen på arbetsmarknaden från både parterna och lagstiftaren till domstolen – och detta är i sig i strid med idealen bakom den svenska modellen.

De föreslagna ändringarna av las är inte det största som hänt svensk arbetsmarknad i modern tid men de är de största och mest genomgripande ändringarna sedan lagstiftningen trädde i kraft. Det finns anledning att tro att de ändringar som nu förutskickats kommer bli sista gången på lång tid som ändringar av dessa delar av las kommer att ske. De förarbeten som låg bakom 1982 års las har haft stor betydelse för förståelsen av innebörden av det svenska anställningsskyddet. Om ökad förutsebarhet ska förverkligas behöver

ett betydande arbete ägnas åt att tydliggöra innebörden av det nya begreppet sakliga skäl. Ska rättstillämparen, parter och enskilda börja om på nytt, från noll, eller ska den tidigare praxisen bestående av tusentals mål alltjämt beaktas? Om lagstiftaren inte ger tydligt besked i den frågan kommer förutsebarheten att minska.

Av omsorg om regleringen av arbetsmarknaden hoppas vi att den ”moderniserade” las kommer bli så tydlig som möjligt. Vi efterlyser att regeringen tar ansvar för att förklara innebörden av den regel som de nu föreslår genom att skriva ordentliga förarbeten som ger välformulerade och tydliga svar på hur vi ska se på Arbetsdomstolens hittillsvarande praxis. En hänvisning till parternas förslag är härvidlag otillräckligt. Som lagförslaget om anställningsskydd ser ut i dagsläget kommer förutsägbarheten i tvister om uppsägningar på grund av personliga skäl minska avsevärt – tvärtemot parternas och politikernas önskemål.

Niklas Selberg och Erik Sjödin, forskare i arbetsrätt verksamma vid Lunds respektive Stockholms universitet

13 I slutna Facebook-grupper uppmuntras föräldrar att få bebisars tungband klippta

Fler föräldrar än någonsin vänder sig till vården för att få hjälp med att klippa sina bebisars tungband. I stängda Facebookgrupper rekommenderas de att söka sig till privata kliniker – som klipper ”ordentligt”.

Men det finns svaga vetenskapliga belägg för att tungbandsklipp hjälper.

Och inget stöd för att saxen måste gå så djupt.

Det gjorde så ont när nyförlösta Evelin försökte amma sitt första barn. Bröstvårtan var helt sned, mjölken läckte ut. Hon grät av smärta när hon på BB försökte komma underfund med hur man egentligen gör.

– Vården sa till mig ”det är dina bröstvårtor det är fel på, prova amningsnapp”. Så det gjorde jag. Då slutade det göra ont, men mjölken rann ju fortfarande ut.

Evelin hade startat en grupp för mammor i Norrköping på Facebook och vände sig dit när problemen med amningen inte blev bättre.

– Där skrev jag ut min frustration och det var många som kände likadant. Och då var det faktiskt en mamma som tipsade mig, ”har ni kollat tung- och läppband”?

Enligt forskningen är tungbandet för kort hos 4 till 11 procent av alla bebisar. Det syns oftast tydligt, strängen under tungan fäster långt fram och gör att tungan klyvs i en hjärtform. Men en ny rörelse vill göra gällande att strama tungband inte alltid syns. Att den som håller i saxen måste klippa djupt. Och att även läppbandet, slemhinnevecket som förenar överläppen med käkbenet, kan vara för kort på bebisar.

– Jag hittade den här gruppen på Facebook, Svensk stödgrupp för kort läpp- och tungband. De hade en symtomlista som jag läste och kände ”jo, men det är ju precis såhär”.

Evelin vände sig till Barnavårdscentralen, BVC.

– De första två personerna jag träffade där sa bara nej, eller att jag skulle prova med ersättning på nappflaska i stället. Den tredje sa rakt ut ”jag vet inget om det här, du får nog träffa en specialist”. Då fick jag remiss till sjukhuset i Norrköping.

Hon berättade om remissen i gruppen.

– De sa direkt, nej åk inte dit. Du ska åka till Amelie i Mörby centrum.

○ ○ ○

För tio år sedan klipptes färre än 800 tungband per år på svenska barn. Sedan dess har det ökat varje år för att explodera någonstans runt 2015. Det är samtidigt som stödgruppen för kort läpp- och tungband startar.

De senaste siffrorna från Socialstyrelsen är från 2019 och visar att över 3 000 klipp gjordes – men mörkertalet är förmodligen stort. DN:s granskning visar att exempelvis två privata kliniker i Västra Götaland har stått för hundratals klipp – och inte registrerat dem.

Uppmärksamheten i sociala medier har lett till en anstormning till BVC landet runt. Rikshandboken för barnhälsovård har fått uppdatera sina riktlinjer eftersom frågorna är så många. Huvudbudskapet är att kunskapsläget om nyttan med klipp är osäkert och att BVC ska remittera vidare till öron-näsa-hals eller amningsmottagning om tveksamhet råder.

Förutom tungbandet klipps ibland läppbandet, men för detta ingrepp saknas relevanta siffror.

En tredjedel av alla rapporterade klipp i Sverige gjordes 2019 på en privat, landstingsansluten klinik i Mörby centrum i Stockholm. Då handlade det om 1 100 ingrepp. Statistik som Region Stockholm har tagit fram åt DN visar att antalet året därpå var uppe i nästan 2 000 stycken.

Människor åker hit från hela Sverige. De propsar på att få träffa en Amelie.

Varför vill så många klippa i sina bebisars tungor hos en specifik läkare i Mörby?

○ ○ ○

Hon kallar sig själv ”svensk mästare i tungband” och i dag är hon klädd i operationskläder. Läkaren och kirurgen Amelie Björlins leende syns under munskyddet när hon tar emot 15 veckor gamla Benjamin och hans mamma Malin.

Kliniken som ligger på femte våningen i Mörby centrums galleria heter Danderyds öron-näsa-hals och Malin har varit här tidigare, för två år sedan, med sin dotter, som då var i Benjamins ålder. Dottern ammade och gick upp fint i vikt, men när Malins kusin berättade om sin förstföddas för korta tungband började Malin fundera över om det inte kunde vara fallet för dottern också.

– Jag började reagera på att vissa saker stämde in. Hon tappade greppet vid amning, svalde mycket luft, tappade vakuum. Jag hade inte ont och det är inget jag hade reagerat på annars, men när jag hörde min kusin prata om det, så kollade jag upp det och gick med i Facebookgruppen.

Malin vände sig till BVC, som skickade remiss till Amelie Björlin.

– De hade som regel att skicka dit. I efterhand har jag hört att det är dit de flesta vill komma.

Amningen gör inte ont nu heller, men Malin tycker att många andra symtom på kort tungband stämmer in på sonen. Även BVC i hennes nya hemområde har som rutin att skicka remiss till just Amelie Björlin.

Malin blir placerad i en undersökningsstol inne på ett av klinikens små rum. Benjamin sitter i knäet, han har just vaknat efter resan hit och tittar sig storögt omkring.

– Han sväljer mycket luft, han tappar vakuum, han släpper taget…, säger Malin.

– Hela tiden, fyller Amelie Björlin i. På och av, på och av. Sen äter han en kort stund, sen blir han arg och somnar och sen igen och igen?

– Ja precis, säger Malin.

– Gör det ont på dig? undrar Amelie Björlin.

– Nej, men bröstvårtorna blir liksom läppstiftsformade, svarar Malin.

– Ja men då tittar vi då. Han har ju klassiska symtom, säger Amelie Björlin och sätter på sig blåa plasthandskar.

Tungbandet är inte jättekort, konstaterar hon.

– Men det är ett tungband. Jag brukar inte vilja klippa läppbandet om det inte är så att det är något… men du har ju klassiska symtom så om du vill kan jag klippa både och, så slipper du komma tillbaka.

En operationssköterska kommer in i rummet och förbereder för ingreppen, som ska göras direkt. Benjamin får lite sockerlösning i munnen och sedan en spruta i överkäken, för att bedöva inför läppbandsklippet.

Bedövningen i överkäken behöver verka i en halvtimme, men tungbandet klipps direkt efter att Amelie Björlin har duttat lite bedövningssprej under tungan. Det går fort – men det gör ont. Benjamin skriker.

– Det är inte roligt. Alla gråter. Men det går över snabbt, säger Amelie Björlin.

Malin har åkt hit från Järfälla, men många reser betydligt längre än så. Amelie Björlin har rykte

om sig att vara bäst i Sverige. Hon är känd för att klippa ”ordentligt” så tungan blir ”helt fri”. Och dessutom är hon en av få i Sverige som klipper läppband.

Ryktet sprids via Facebookgrupper. Mest via den slutna grupp som drivs av Svenska Tungbandsföreningen, som vill att alla bebisar i Sverige ska screenas för kort, ”bakre” tungband.

Bakre tungband är ett outforskat ämne i Sverige, anser gruppen. Svenska läkare borde lyssna på den riktiga experten.

En amerikansk läkare vid namn Bobby Ghaheri.

○ ○ ○

Doktor Bobby Ghaheri är egentligen inte så sugen på att prata. Han misstror medier, tycker att journalister bara är ute efter att skapa sensation och fiska efter klick. Samtidigt känner han att han har ett ansvar att förmedla information. Så han ställer upp på en videointervju.

– Oftast missförstår folk och det är inte med flit, men jag vet mer om det här ämnet än i princip någon annan. Många som inte förstår vad jag gör, förstår inte ens varför de inte förstår, säger Bobby Ghaheri.

Öron-näsa-halsspecialisten driver en klinik i Portland, Oregon, där han tar emot bebisar med för korta tungband. Han beskriver sig själv som en föregångare, en ledstjärna och en expert och han tycker att sax är ett förlegat verktyg för dessa ingrepp. Även i USA är korta tungband ett kontroversiellt ämne, men där har utvecklingen kommit längre än i Sverige. Explosionen av ingrepp har fått stor uppmärksamhet i

medierna under de senaste åren och debatten är laddad i sociala medier.

”En amningskonsult berättade just för mig att korta tungband är överdiagnostiserade och att den senaste ökningen i ingrepp är en övergående fluga. Jag nästan grät av glädje”, twittrade en amerikansk barnläkare i slutet av maj, vilket fick hundratals personer att gå till angrepp mot honom, men också tusentals att trycka på gillaknappen. Vissa läkare höll med, andra sa emot, tandläkare blev vansinniga, mammor meddelade att en man som aldrig ammat inte har något att säga till om i frågan.

Och Bobby Ghaheri skrev ett svar bestående av 19 tweets för att visa på att tungbandsklipp är här för att stanna.

Varje vecka utför han personligen 25–30 ingrepp på sin klinik. Och varje månad får han mejl från svenska mammor som vill ha råd och hjälp. Mammor som inte får hjälp av den svenska vården, eller som har läst sig till på Ghaheris sajt att klippet deras bebisar fått förmodligen är alldeles för grunt.

– Jag har en väldigt stor sajt och många följer mina inlägg på Facebook. Svenska mammor hör av sig och vill veta vad de ska göra. Jag kan inte diagnostisera någon över mejl, men jag kan hjälpa dem med vart de ska vända sig. Det finns några få läkare i Sverige som vet hur man ska utföra det här ingreppet, säger Bobby Ghaheri.

Den läkare han oftast tipsar om är Amelie Björlin i Mörby centrum.

– Jag träffade henne när jag föreläste i Stockholm och hon är förtjusande.

Bobby Ghaheri rekommenderar också svenskorna att kontakta läkare i Norge, Danmark och Finland. Han är väl medveten om att hans namn är hyllat i den svenska Facebookgruppen för tungband.

– Jag tror den främsta orsaken till att människor har knutit an till mig är att jag har gjort mig själv väldigt tillgänglig online på ett område där det inte finns så mycket professionell vägledning.

Orsaken till att det saknas vägledning, enligt Ghaheri, är att läkare är ovilliga att ta in ny information. Som den om ”bakre” tungband till exempel, vilket är något Ghaheri talar och skriver mycket om. Ett kort tungband behöver inte synas, det kan finnas där ändå, säger han. Om det är kort längst bak, i själva fästet.

Han pratar intensivt och snabbt, gestikulerar med händerna medan han talar. Rummet han sitter i är dunkelt, dagen har precis börjat gry i Portland, som ligger nio timmar efter Sverige.

Vetenskapen bakom tungbandsklipp är svag. Det går att slå fast. Det råder endast konsensus kring att ett klipp kan hjälpa mot smärtsam amning – men många bebisar med strama band ammar också utan problem. Om det är själva klippet som hjälper, eller om amningen bara med tiden ändå skulle ha blivit lättare av sig själv, har också varit svårt att bevisa.

Professorer, forskare och läkare som DN har talat med hänvisar alla till en metaanalys publicerad 2017 där man har gått igenom ett

stort antal studier om ämnet. Analysen konstaterar sammanfattningsvis att resultaten varierar, att studierna är små, att många studier har metodologiska problem och att man borde göra randomiserade studier om detta ämne, alltså dela upp deltagarna i en testgrupp och en och kontrollgrupp, som inte får någon behandling.

Enligt Bobby Ghaheri är vetenskapen svag på grund av att ”alla bara försöker bevisa att tungbandsklipp inte hjälper”.

– De säger att det är överdiagnostiserat, det är misstänkt, det handlar bara om att tjäna pengar och de försöker inte förstå vetenskapen, vilket är vad jag försöker göra. Vi har publicerat ett par studier och ska förhoppningsvis publicera en tredje snart.

Studien har dock redan refuserats av en stor vetenskaplig tidskrift. Men det beror endast på att redaktören till den hade orimliga krav, säger Ghaheri.

För den svenska tungbandsgruppen är det Bobby Ghaheri säger sant. Hans ord om hur det kanske inte finns tillräckligt med evidens – men däremot gott om ”klinisk erfarenhet” – upprepas ofta i gruppen.

Däremot pratar de inte om hans syn på riskerna.

○ ○ ○

”Min bebis på två och halv månader fick klippt tungbandet för en och halv vecka sedan. Det blev inte jättestor förändring ännu, kanske lite mindre rapar och bättre mående på dagen, men klickljudet är kvar och reflux är kvar”, skriver en

mamma, som fått hjälp på sjukhuset i sin hemkommun, en stor stad i Västsverige.

En av gruppens grundare ber om att få se bild och kommer sedan med sitt utlåtande.

”Tyvärr ser det mycket kort ut fortfarande. Jag tror jag skulle åka till Kolikhjälpen om ni behöver hjälp snabbt, eller även till Amelie på Danderyd ÖNH i Mörby centrum”, svarar hon.

Men inte ens alla som kommer till Amelie Björlins klinik känner sig hjälpta. Hon har lärt upp flera yngre kollegor, men gruppen anser att de klipper för dåligt.

För lite.

”Min bebis fick tungbandet klippt i Mörby centrum, det var inte Amelie som klippte och jag tycker inte att symtomen har försvunnit”, skriver en mamma.

”Tyvärr är det bara Amelie som klipper tillräckligt mycket. Jag skulle be att få ett återbesök hos henne så hon kan titta på det”, svarar en av gruppens administratörer.

Klippen har ökat i ett fåtal av Sveriges regioner och absolut mest i Stockholm. Remisserna om att få hjälp har däremot blivit fler i hela landet. På öron-näsa-hals-kliniken i Linköping har antalet patienter som sökt vård för ankyloglossi, som stramt tungband heter på läkarspråk, gått från 49 stycken 2016 till 147 år 2020. Men det innebär inte att patienterna har fått vård. För det tycker inte alltid öronläkarna att de behöver.

– Det är mycket vanligare att vi får remisser i dag, men antalet diagnoser skulle jag säga är

ungefär detsamma som tidigare, säger Charbél Talani, specialistläkare på öron- näs- och hals-kliniken i Region Östergötland.

Många med misstänkta problem i Östergötland vänder sig aldrig dit, visar DN:s granskning. De ber att få remiss direkt till Mörby centrum i stället. Som Evelin i Norrköping, som råddes att omdirigera sin remiss från sjukhuset där. På det sättet koncentreras antalet klipp till huvudstadsregionen.

Charbél Talani håller med den amerikanska barnläkaren på Twitter om att det kan handla om en trend.

– Tungband kan ha effekt på amning, det är visat. Som småbarnsförälder blir man nervös, varför ammar inte ungen. Man tänker kanske som mamma att det är ens eget fel. Jag tror det blir en desperation. Och så blir det en modefluga. Man hittar något som ska förklara alla symtom som finns, säger Charbél Talani.

Den slutna Facebookgruppen säger att väldigt få känner till fenomenet ”bakre” tungband. Det beror enligt Talani på att det är ett felaktigt begrepp.

– Man har ett tungband. Det är som att du har en och samma näsa, sen har vissa näsan lite högre upp och andra lite längre ner.

Vi sitter inne i ett typiskt landstingskonferensrum på Linköpings universitetssjukhus. Charbél Talani har noterat ökningen i intresse för tungband hos föräldrar under de senaste åren, men inför intervjun med DN har han också läst ikapp forskningen som finns.

– Orsakerna till det ökade intresset handlar om större fokus på amning, fler amningsmottagningar, att det finns grupper på sociala medier där folk samlas och talar om det här, säger Charbél Talani.

Fokuset på amning syns särskilt i USA, där den har ökat från låga nivåer under det senaste decenniet. I Sverige har amningen enligt Socialstyrelsen legat ganska konstant samtidigt som tungbanden har börjat klippas mer frekvent. Charbél Talani tror också att det finns en annan anledning till boomen.

– Jag tror att man kan tjäna pengar på det här. Och när man kan tjäna pengar på sjukvård, så som det börjar bli i Sverige – särskilt i Region Stockholm – så har man ett incitament att behandla folk.

Då kan läkare enligt Talani gå i bräschen och säga ”jag är specialist på det här, jag klipper gärna tungbandet på ditt barn för att bota det från de här symtomen”.

– Problemet är generellt att vi i samhället inte har tid att hitta en orsak som ofta är komplex, vi går direkt på snabba lösningar.

Amning är den vanligaste orsaken till att mammor börjar fundera över tungband. Men i sociala medier, och i den svenska, stängda tungbandsgruppen på Facebook, beskrivs tungbandet som roten till mycket: Kolik. Dålig sömn. Svag viktuppgång. Språkstörningar.

– Det finns inget stöd för att det hjälper mot något annat än smärtsam amning. Inte mot kolik, inte mot kräkningar, inte mot

andningsuppehåll under sömnen, inte mot något annat, säger Charbél Talani.

Han tycker ändå att vården ska vara generös med klipp i de fall där det behövs. Typen av klipp han utför är små och medför också små risker. Studierna som finns om risker handlar just om de enkla klippen.

Evidensen måste styra. Även små ingrepp är onödiga ingrepp – om de inte behövs.

– Man ska akta sig för att göra behandlingar som man inte riktigt tror på. Till syvende och sist vill vi ju hjälpa patienten. Och det gör vi inte genom att göra behandlingar vi inte har stöd för.

○ ○ ○

Under besöket hos Amelie Björlin pratar hon ingenting om risker eller komplikationer. På papperet som Malin får med sig hem står det att det är ovanligt med en större blödning efter ett tungbandsklipp, men att man vid behov kan trycka en kompress på såret i 1–2 minuter.

Läppbandsklipp nämns inte över huvud taget. Trots att det är där risken för blödning är som störst.

Förra året rapporterade australisk press om hur en känd barnprogramledares son fick föras med ambulans till sjukhus efter ett tungbandsklipp. Den som utförde ingreppet klippte i en artär, vilket ledde till att bebisen, då sju veckor gammal, höll på att förblöda. Han fick läggas in, få blodtransfusion och hamnade i respirator på barnintensiven, innan han tillfrisknade.

Det finns andra dokumenterade fall utomlands. I den svenska tungbandsgruppen beskriver en mamma från södra Sverige en liknande upplevelse. Hennes bebis tung- och läppband klipps hos Amelie Björlin i Mörby centrum. Läppbandet slutar inte blöda. Bebisen måste till sist läggas in och ges blod.

– Jag önskar att hon hade hört av sig, sådana saker vill jag veta, säger Amelie Björlin när jag återberättar historien för henne.

Hon sitter i sin knallblåa soffa hemma i lägenheten utanför Stockholm. Operationskläderna har hon bytt ut mot blus och en jeanskjol. Amelie Björlin säger att risken för blödning finns, även om den inte är stor. Hon känner till ett annat barn som fick söka akut vård i Göteborg efter ett klipp hos henne.

– Det var en sjumånaders bebis och det blödde mycket, han var svår att hålla still. De lade en liten sudd under läppen, bebisen behövde inte bli inlagd. Det var ingen fara, säger hon.

Amelie Björlin vet om att hon ses som en hjälte i tungbandsgruppen. Hon tycker inte om det. På vissa sätt ser hon gruppen som ”sektlik”.

– Jag tycker det är jobbigt faktiskt. En del i den där gruppen kopplar ihop allting med tungband, saker som inte har med amning att göra alls. De oroar mammor i onödan, även om de också hjälper många. Det är viktigt för mig att stå helt oberoende.

Tungbandsgruppens administratörer tillbakavisar kritiken om ”sektlik”.

– Jag tycker det är väldigt hårt att kalla en grupp för sektlik. Vi upplever att det är en stor

skillnad i hur det är klippt och välkomnar att fler läkare lär sig. Amelie är duktig men om man jämför finns det ännu bättre kompetens utomlands, säger en av dem till DN.

Amelie Björlins kall är att hjälpa och att utbilda. Kliniken i Mörby centrum startade hon själv, med hjälp av sparade pengar och lån, 2013. Hon ville inte ha med ”några riskkapitalister”. Hennes vision var en klinik driven av professionen.

Nu är hon 68 år och för ett par år sedan sålde hon sin klinik till yngre läkare. Själv jobbar hon deltid. Tungbanden är en stor inkomstkälla, det syns i beloppen utbetalade från Region Stockholm som DN har tagit del av, och det säger Amelie Björlin själv.

– Det är ju ganska bra betalt per klipp, tre gånger så mycket som för ett vanligt mottagningsbesök.

Syftet har aldrig varit att bli rik, säger hon.

– Jag skulle kunna tjäna jättemycket pengar, mitt mål har alltid bara varit att hjälpa mammorna med amningsproblem. Många viftar bara bort deras problem vilket är jättesynd.

Amelie Björlin säger att hon klipper längre in under tungan än många andra läkare, men hon tycker för den sakens skull inte att andra gör fel. De gör bara för lite. Hon tror helt klart att boomen av tungbandsklipp beror på Facebookgruppen.

– Att det har blivit en sådan hausse, det tror jag absolut har med sociala medier att göra.

Ibland, säger Amelie Björlin, kan det kännas som ”ska vi klippa hela världen?”

– Men det är ju för att de dras till vår klinik. Jag tror detta är här för att stanna, för vi vet ju att amning är det bästa för barnet.

Och när Amelie Björlin tror att amning underlättas av klipp – då klipper hon. Fast ibland, säger hon, är mammorna väldigt måna om att få ingreppet utfört av henne trots att det inte är amningen som krånglar. De kan vilja förebygga saker längre fram, som språkutvecklingen. Det är Amelie Björlin emot.

Klipper du ibland även när du inte tror att det behövs?

– Ser jag ett tungband och symtomen stämmer så klipper jag. Men om någon mamma kommer och de har rest jättelångt, då är det svårt. Jag brukar säga att jag inte tror att det kommer att hjälpa, men då vill de i alla fall. Och eftersom det är ett ofarligt ingrepp så…

○ ○ ○

Är det ett ofarligt ingrepp? Nästan alla läkare DN kontaktar säger det.

Bobby Ghaheri säger annorlunda. Hans patienter får skriva på ett dokument inför operationen där de godkänner att de är medvetna om riskerna som finns. Barnet riskerar främst blödning, men också infektion, nervskador och smärta, bland annat.

– Det gäller att bestämma sig för vad som är värst: problemet – eller risken? säger Bobby Ghaheri.

– Men jag säger också till mina patienter att jag är väldigt bra på det jag gör. Det är däremot inte alla.

Läkaren Amelie Björlin är inne på samma spår. Hon är kirurg. Hon vet hur området hon arbetar med fungerar.

– Om det då inte är en som är läkare som klipper så är det såklart en risk. Tungbandet kan ligga helt i botten. Då är det ju muskler man klipper i och det kan blöda mer.

För några år sedan bad Amelie Björlin metodrådet i Region Stockholm att yttra sig om läpp- och tungbandsklipp.

– Det var efter att Facebookgruppen startades och jag kände att det började bli för mycket, så jag ville att de skulle analysera om det är så att det hjälper.

Metodrådet gick då igenom det vetenskapliga kunskapsunderlaget. Samma sak hade tidigare skett i Region Västra Götaland. Frågan ställdes även där från en privat klinik och svaret blev att ingreppet inte kunde bekostas av regionen – vetenskapen var för svag och behovet för litet.

När DN talar med Kristina Tedroff, Region Stockholms medicinska rådgivare, som skrev yttrandet Amelie Björlin syftar på, rullas ett missförstånd upp.

Kliniken i Mörby centrum har avtal med regionen, som betalar ut drygt 3 000 kronor per tungbandsklipp. Men det tycker Kristina Tedroff att Region Stockholm borde ha slutat med – för tre år sedan.

– Jag har sagt till avtalsenheten jättemånga gånger att det här måste ni se över. Om det tas

fram ett underlag, varför följer man inte underlagen? Utredningen som vi i Metodrådet genomfört och som är skattefinansierad blir då helt förgäves. Dessutom är ersättningsnivån på tok för hög för ett mycket kort och enkelt ingrepp. Skattemedel används felaktigt. För mig är det här helt bisarrt, säger Kristina Tedroff.

Sedan kliniken öppnades och fram till och med april i år har Region Stockholm betalat ut 28,8 miljoner kronor till den, för tung- och läppbandsingrepp. Detta trots att regionens eget yttrande slår fast att det helt saknas evidens för att klippa läppbandet på bebisar. Cirka 17 av dessa miljoner har betalats ut efter att yttrandet skrevs 2018.

– Jag har hört andra som antyder att man är kvinnofientlig när man säger detta. Det är man ju inte. Det är ju frågan om att vi har våra gemensamma resurser. De ska räcka till så mycket som möjligt. Här hade det nog varit betydligt mer effektivt att istället använda en del av dessa resurser till att finansiera barnmorskeledda amningsmottagningar, säger Kristina Tedroff.

Emma Bouvin

emma.bouvin@dn.se

Av /Emma Bouvin /Lotta Härdelin /Elin Lindwall

Så gjordes granskningen

DN:s reporter har blivit insläppt i den slutna, svenska tungbandsgruppen som har över 7 000 medlemmar.

Administratörerna har vetat att syftet var att skildra boomen med tungbandsklipp i Sverige och via gruppen har DN fått kontakt med många mammor som berättar om sina erfarenheter.

DN har också talat med ett tiotal BVC-läkare och barnläkare, med barnmorskor, professorer i pediatrik och med öron-näsa-hals-läkare.

Vi har begärt ut statistik från Socialstyrelsen och från flera svenska regioner för att få en övergripande bild av läpp- och tungbandsvården.

Emma Bouvin är reporter på DN och skriver granskningar och reportage. Hon har två barn och har flera gånger, både innan och efter detta reportage, uppmanats att kolla tungbanden på dem. Förra året blev hon nominerad till Stora journalistpriset tillsammans med Mikael Delin för reportaget ”Det känns som att vi var på coronas ground zero i Stockholm”.

Lotta Härdelin är fotojournalist på DN med fokus på klimatförändring och migration. Det senaste året har hon i huvudsak skildrat effekterna av pandemin. 2021 utsågs hon till Årets fotograf i Sverige. Hon har tre barn, men de var bebisar innan tungbandsboomen kom till Sverige.

Elin Lindwall är nyhetstecknare och illustratör. Hon gör visuell journalistik till alla avdelningar och har under de senaste åren bidragit med den digitala utvecklingen av grafikpresentationer.

Fakta. Nationella riktlinjer saknas

4–11 procent av alla bebisar föds med kort tungband – men av dem är det bara 20 procent som har problem att amma, enligt studier. Det innebär i Sverige cirka 2 300 bebisar per år.

Det finns inga regler i Sverige om vem som får klippa tung- eller läppbandet på en bebis. Alla som klipper är inte läkare.

Juristen Anders Alexandersson på Socialstyrelsen: ”Vårdgivaren ansvarar för att det är en person med rätt kompetens som utför uppgiften, och den som utför uppgiften får inte heller åta sig uppgiften om hen inte klarar av att fullgöra den patientsäkert och enligt så kallad ‘vetenskap och beprövad erfarenhet’”.

Flera andra länder som har sett en boom i tungbandsklipp har infört nationella riktlinjer. Både Danmark och Norge gjorde det förra året. Nya Zeeland införde regler i januari, efter larm från läkare om att en alldeles för stor andel bebisar fick sina tungband klippta jämfört med hur stor andel som bedöms ha riktiga problem.

I USA har tungbandsklipp jämförts med trenden att ta bort samtliga barns halsmandlar, som var stor för ett par decennier sedan, innan man insåg att det inte fanns fog för ingreppet om barnet inte hade besvär.

Både Amelie Björlin och Svenska tungbandsföreningen, som driver Facebookgruppen, efterlyser nationella riktlinjer i Sverige.

Fakta. Svårt att uppskatta riskerna

Förra året genomfördes en systematisk litteraturöversikt om allvarliga komplikationer efter tungbandsklipp, som publicerades i tidskriften International Journal of Pediatric Otorhinolaryngology.

I översikten fann forskarna fallrapporter som rapporterade 47 allvarliga komplikationer hos 34 patienter. Komplikationerna var ätsvårigheter, blödningar, luftvägspåverkan, infektioner, samt komplikationer till följd av skador på strukturer och körtlar.

Forskarna varnar för att den ökade oron för bakre tungband kan leda till mera aggressiva ingrepp, vilket i sin tur kan öka risken för allvarliga komplikationer.

Enligt studien är det svårt att uppskatta hur ofta tungbandsklippning leder till allvarliga komplikationer. Ingreppen utförs av flera olika grupper av utövare, med olika tekniker, och de olika utövarna kan ha varierande grad av uppföljning.

13 Sveriges dyraste badhus planeras i Göteborg

Göteborgs nya centralbad har fastnat än djupare i beslutsleran.

Den styrande alliansen har, som väntat, kommit fram till att även den sänkta prislappen, 1,8 miljarder, inte går att leva med.

Nu talar politikerna i stället om att riva klassiska Valhallabadet och i stället bygga nytt intill ersättaren till Scandinavium – eller på ”heliga” Heden.

Socialdemokraterna och Demokraterna, fullmäktiges två största partier, begärde nyligen i likhet med Sverigedemokraterna att kommunstyrelsen nästa vecka beslutar om ännu ett omtag genom en så kallad återremiss.

På fredagen stod det klart att allianspartierna kommer att stödja förslaget, vilket lett till att Miljöpartiet nu anklagar alliansen för att ha brutit en överenskommelse om att rädda kvar hela eller delar av Valhallabadet, invigt 1956 – medan företrädare för alliansen anser att det är MP som rest sig och gått.

– Ja, vi hade en uppgörelse och vi har hela tiden varit beredda att diskutera utformningen, men

till en rimlig kostnad, säger Axel Josefson (M), kommunstyrelsens ordförande.

Det som nyligen landat på politikernas bord är en beräkning från det kommunala bolaget Higab som indikerade att det skulle kosta omkring 250 miljoner plus eventuellt ytterligare 100 miljoner för höjd standard för att livstidsförlänga Valhallabadet, med sin speciella arkitektur och sina mosaikväggar.

Samtidigt måste politiken ta ställning till kalkylen på 1,8 miljarder för att etablera ett nytt centralbad där huvudspåret har varit strax öster om den kommande stationen för tågtunneln Västlänken, i den nya stadsdelen Gullbergsvass.

– Det blir för oss helt orimligt att lägga runt en halv miljard på Valhalla samtidigt som vi behöver bygga nytt. Det går inte, säger Axel Josefson.

De tre partierna S, D och SD vill sedan länge att ett nytt badhus ska placeras i det så kallade evenemangsområdet och intill det framtida Scandinavium som just nu utreds efter en politisk överenskommelse i januari i år.

Det är alltså nu även alliansen öppen för.

– Vi har sagt att vi är beredda att titta på ett bad norr om Valhallagatan i evenemangsområdet. Det innebär att vi får fler alternativ att ta ställning till i nästa steg. Det viktiga är att det går att hitta alternativ med tillräckligt starkt stöd för att det ska hålla över flera mandatperioder, säger Kristdemokraternas Elisabet Lann, politiskt ansvarig för idrottsarenafrågorna.

Men fredagens besked anser hon inte ska tolkas som att det är klappat och klart med ett bad intill nuvarande Scandinavium. Axel Josefson säger till DN att Gullbergsvass fortfarande finns kvar på bordet vid sidan om evenemangsområdet, liksom Heden.

Heden är den i decennier omdiskuterade öppna ytan mitt i stan mellan Avenyn och Ullevi där en befintlig detaljplan eventuellt skulle medge ett badhus intill det så kallade exercishuset. Den tanken är Elisabeth Lann öppen med att hon är nyfiken på.

– Det är viktigt, tycker jag, att badhusdiskussionen inte låser frågan om de övriga arenorna vi ska bygga, eftersom vi inte kan riva Valhallabadet förrän en ersättare är på plats. Därför finns skäl att titta på befintlig detaljplan för Heden där ett bad heller inte skulle inskränka på vårt kära Heden, som jag ser det. Tidsaspekten är viktig, liksom - prislappen. Men jag är inte ultimativ om placeringen, säger Elisabeth Lann.

För alliansen och kommunstyrelsens ordförande Axel Josefson har centralbadsfrågan länge varit en huvudvärk. Risktagandet att driva igenom ett närapå tvåmiljardersbeslut kort inpå nästa års val med en svag majoritet har burit honom emot.

Förhandlingarna de sju partierna emellan som slöt den tidigare överenskommelsen har varit intensiva de senaste dagarna. När DN på tisdagen frågade Axel Josefson om alliansens hållning svarade han:

– Jag kan inte kommentera det just nu utan vill avvakta våra samtal.

Men på fredagen stod det alltså klart att överenskommelsen rivs upp. Samtidigt finns ett hårt tryck på att frågan, som ältats det senaste decenniet, får en lösning. Liberalernas Axel Darvik säger till DN att ”Göteborgarna ska kunna kolla på världsartister och sportevenemang även framöver. Besöksnäringen i Göteborg är beroende av att vi löser detta så att vi kan behålla och skapa fler jobb.”

Lars Näslund

lars.naslund@dn.se

Fakta. Badet ska få två 50-metersbassänger

Förstudien om ett nytt centralbad vid Gullbergsvass innehåller följande delar:

Två 50-metersbassänger varav en med höj- och sänkbar botten.

Två undervisnings-/varmbassänger med höj- och sänkbar botten.

En hoppbassäng.

En teknikbassäng/varmpool

Familjefunktioner med lek-/varmpooler och lekytor.

Utrymmen för gym, föreningar samt en relaxavdelning.

Tävlingsbassängen får en läktarkapacitet på 2 000 personer vilket är kravet för att få arrangera långbane-SM.

Fakta. Göteborgs nya - centralbad har krympt

I den nya förstudien har centralbadets storlek krympts en aning, från 14 500 kvadratmeter byggarea till 12 100.

Det tänkta utomhusbadet har strukits.

Den årliga driftskostnaden, efter att intäkter från besökarna räknats bort, beräknas bli 91 miljoner kronor.

Centralbadet har dimensionerats för upp till en miljon besökare årligen.

Källa: Göteborgs stad

13 på Ringhals ska utredas

Incidenten i reaktor tre på Ringhals kärnkraftverk i början av juni ska granskas, rapporterar Ekot i Sveriges Radio. Fästanordningen på ett bränsleelement, som innehåller cylindrar med uran, lossnade i samband med att elementet skulle flyttas till en bassäng för rengöring.

Ringhals utreder nu hur det kunde hända och därefter kommer även Strålsäkerhetsmyndigheten att göra en granskning.

– Det här är en ovanlig händelse, och vi vill naturligtvis säkra att det hanteras på ett

strålsäkert sätt, säger Kristina Keltler Mossberg på Strålsäkerhetsmyndigheten och betonar att det inte finns någon anledning till oro hos allmänheten.

TT

13 Fler badplatser har blivit ”EU-bad”

Fler badplatser i Sverige har registrerats som EU-bad, vilket innebär att badvattnet regelbundet kontrolleras av kommunen. Förra året var antalet EU-bad 438, i år har de ökat till 445 stycken, enligt Havs- och vattenmyndigheten (Hav).

I Sverige ska bad som har fler än 200 badande per dag under badsäsongen registreras som EU-bad, och skyltar som visar hur kvaliteten på vattnet är ska finnas på plats. Av EU-baden bedöms 90 procent ha tillfredsställande, bra eller utmärkt badvattenkvalitet.**TT**

13 80-åring åtalas för sväng vid flygbas

En 80-årig man som i april skulle hjälpa sitt värnpliktiga barnbarn med en punktering utanför F17 i Kallinge körde fel och hamnade inom det militära skyddsobjektet. Därför åtalas han för obehörigt tillträde till skyddsobjekt, rapporterar P4 Blekinge. När morfadern och mormodern kom till flygbasen var bommen nedfälld och det var rödljus vid inpasseringen. De körde då över på andra sidan vägen och hamnade på det skyddade området. Mannen talade med vakten och kunde sedan hjälpa barnbarnet att laga bildäcket. Han medger att han tillträdde skyddsobjektet, men nekar till brott, rapporterar SVT Blekinge.

TT

13 Rasets stora fallhöjd en av orsakerna till katastrofen

Extremt hög fallhöjd för bergraset, rasmassor av sten och is som rörde sig extra snabbt samt olyckligt placerade vattenkraftverk. Det är huvudorsakerna till katastrofen i Himalaya som krävde mer än 200 människoliv, enligt en ny studie.

På förmiddagen söndagen den 7 februari 2021 lossnade ett stort parti av den branta nordsidan av berget Ronti Peak i Himalaya i Chamolidistriktet i den indiska delstaten Uttarakhand.

Brottet skedde på 5 500 meters höjd. En blandning av sten och is rasade 1 800 meter ner i dalen nedanför. Raset var gigantiskt, brottytan nära toppen var 550 meter bred och 180 meter i höjdled. Volymen av rasmassorna uppgick till cirka 27 miljoner kubikmeter, det motsvarar ungefär innehållet i 45 Globenarenor.

Katastrofen ledde till att drygt 200 personer omkom eller saknas och att två vattenkraftverk fick stora skador.

Den extraordinära fallhöjden pekas ut som en av huvudorsakerna till att raset fick så stora konsekvenser, i en ny studie publicerad i tidskriften Science. Den bekräftar en teori som har lanserats tidigare.

– En enskild katastrof är alltid svår att koppla direkt till mer långsamma klimatförändringar, men med tanke på den snabba och stora uppvärmningen som sker globalt generellt, och i Himalaya-regionen i synnerhet, så är det klart att vi kommer att se mer av den här typen av katastrofer, säger Mats Eriksson, vatten- och klimatexpert på Stockholm International Water Institute, SIWI, och en av författarna till studien.

Den andra huvudorsaken var att proportionerna av sten och is i rasmassorna var i det närmaste optimala för att isen skulle smälta av friktionen som uppstod. Det gjorde att massorna rörde sig extra snabbt och skapade en översvämningsvåg som vällde fram i floderna Rishiganga och Dhauliganga.

Kraften var våldsam, stenar på åtta meter i diameter spolades 200 meter upp på dalens sidor.

De flesta människor som omkom var arbetare vid de vattenkraftverk som förstördes. Forskarna beskriver placeringen av vatten-kraftverken som ”olycklig” och pekar ut den som den tredje huvudorsaken till katastrofens omfattning.

– Investeringar i infrastruktur måste planeras noggrant och med höga säkerhetsmarginaler i bergsmiljöer som Himalaya. Lokalbefolkningen bör involveras från början i planeringen. De sitter ofta på viktig lokal kunskap om miljö- och naturförhållanden i området.

Inga varningssystem fanns i området, om det hade funnits hade kanske några liv kunnat räddas.

Regionen Hindu Kush Himalaya är extra utsatt för klimatförändringen. Området kallas ”den tredje polen” och är efter Antarktis och Arktis det område i världen som har störst permanent istäcke. I de höga bergstrakterna går förändringen snabbare än det globala genomsnittet.

Om den globala uppvärmningen blir runt 1,5 grader kommer en tredjedel av regionens glaciärer att vara borta år 2100.

– Katastrofen är ett mycket tydligt, och varnande, exempel på vad vi kan se mer av framöver. Som alltid är det oftast de fattigaste som betalar det högsta priset, säger Mats Eriksson.

– I Chamoli var huvudparten av arbetarna gästarbetare från andra delar av Indien och från Nepal. De jobbar ofta under dåliga förhållanden med inadekvata löner och utan sociala förmåner eller tillräckliga försäkringar. I det här fallet fick de betala med livet.

Artikeln har 54 författare, det är ovanligt många och den har även gjorts på ovanligt kort tid.

– Idén är att visa på möjligheten att snabbt sätta samman ett internationellt team av forskare som på mycket kort tid kan ge värdefull information om bakgrund och händelseförlopp som är till nytta för samhälle och medborgare, säger Mats Eriksson.

Jannike Kihlberg

jannike.kihlberg@dn.se

Fakta. Rapporten från Himalaya

Raset inträffade den 7 februari och 204 människor omkom eller saknas. Videoinspelningar från katastrofen spreds snabbt i sociala medier och nådde stor internationell uppmärksamhet.

Forskare pekar ut tre huvudorsaker till att raset fick så stora konsekvenser:

Extremt hög fallhöjd för bergraset, ett fall på 1 800 meter från 5 500 meter över havet till 3 700 meter över havet.

Sammansättningen av sten, 80 procent, och is, 20 procent, var optimal för att isen skulle smälta, smältvattnet gjorde att rasmassorna rörde sig extra snabbt.

Kraftverken i området var olyckligt placerade.

Forskarna har kommit fram till sina resultat genom att bland annat studera satellitbilder, seismiska mätningar samt videoinspelningar som ögonvittnen gjorde.

13 Pengar till markägare ska ge färre konflikter

Nya möjligheter för markägare att få ersättning, fler sätt att skydda natur och en översyn av listan med fridlysta arter. Så vill Artskyddsutredningen mäkla fred i striden om skogen.

– Förhoppningsvis kan det här sänka konfliktnivån, säger utredaren Lars Tysklind.

Att utreda och reformera artskyddet är en av flera punkter i januariavtalet som berör den konfliktfyllda motsättningen mellan naturvård och skogsbruk. Förhandlingarna var hårda när avtalet kom till, särskilt mellan Centern, som försvarar äganderätten, och Miljöpartiet, som prioriterar den biologiska mångfalden.

För att lösa konflikten tillsattes Artskyddsutredningen, som har letts av Lars Tysklind, tidigare riksdagsledamot för Liberalerna. I torsdags presenterades resultatet.

Ett problem som vållat mycket strid är oklarheter om ersättningen till markägare som fått nej på att avverka med hänvisning till artskyddsförordningen. Många har inte fått någon ersättning alls. Det har också funnits oklarheter i hur de EU-direktiv som ligger till

grund för de svenska reglerna ska tolkas när de gäller artskyddets omfattning.

Utredarna vill öppna för nya möjligheter till ersättning för markägare när skogsbruket måste begränsas av hänsyn till växter och djur. Men det är bara när inskränkningarna blir omfattande som pengar ska betalas ut, enligt förslagen. Då kan det bli aktuellt att freda de aktuella områdena genom naturvårdsavtal eller biotopskydd. Skyddsformerna finns i dag, men utredningen föreslår att de ska kunna tillämpas mer flexibelt. En nyckelfråga i sammanhanget är vad som ska tolkas som ”rimlig” anpassning av skogsbrukets metoder.

Samtidigt vill utredningen stärka artskyddet genom att flytta över fridlysningsreglerna till miljöbalken för att de ska få större juridisk tyngd. Det föreslås också att Naturvårdsverket får i uppdrag att se över och uppdatera den nationella listan över fridlysta arter. Mer resurser till länsstyrelserna för ökad tillsyn i skog och mark är ett annat förslag.

– Vi hoppas att det här kan bidra till ett fungerande system där vi kan ha både ett effektivt artskydd och ett rättssäkert värnande om äganderätten, med ersättningar när det är motiverat. Förhoppningsvis kan det här sänka konfliktnivån, säger Lars Tysklind.

Utredningen har också haft i uppdrag att föreslå skärpningar mot artskyddsbrott. Ett förslag där är totalförbud mot äggsamlingar. Handel med fridlysta arter bör också kriminaliseras, enligt utredarna.

Konflikterna kring artskyddet och hur det ska tolkas har varit en följetong i svenska

domstolar. Ett uppmärksammat fall, som ställt frågorna på sin spets, gäller några skogsfastigheter utanför Bollnäs där markägarna fick nej på grund av att fågeln lavskrika häckar i området. Andra fall har gällt tjäder och orkidén knärot.

Världsnaturfonden WWF varnar för att lagändringar som utredningen föreslår försvagar skyddet för fåglars livsmiljöer. På plussidan finns till exempel att listan med fridlysta arter ska uppdateras och förbudet mot äggsamlingar. Som helhet kan utredningens förslag skapa en bättre balans mellan skogsbruk och artskydd, bedömer Emelie Nilsson, sakkunnig på WWF.

– Vi tror att de här åtgärderna skulle innebära ett steg framåt för artskyddet, säger hon.

Gunnar Lindén, ansvarig för naturvårdsfrågor på LRF Skogsägarna, är betydligt mer kritisk. Han menar att de föreslagna modellerna för ersättning till skogsägare till och med kan bli sämre än de som finns i dag.

– Staten skulle i praktiken kunna välja vilka regler man tillämpar för att kunna betala mindre till skogsägaren, säger Gunnar Lindén.

Han menar också att den föreslagna lagstiftningen öppnar för retroaktiva föreskrifter om vad som är tillåtet, exempelvis förbud mot avverkning på våren när fåglarna häckar.

– Det vore en klar försämring av äganderätten, säger Gunnar Lindén.

Nu väntar förhandlingar mellan regeringen och samarbetspartierna om vad i utredningen som

ska läggas skarpt på riksdagens bord. Rebecka Le Moine, Miljöpartiets talesperson för biologisk mångfald, ser positivt på förslaget att ett område ska kunna skyddas för att bevara en art som lever där, även om området i sig inte motiverar exempelvis ett naturreservat.

– Många av de konflikter och rättsfall som har varit handlar om just det, skogar som i sig inte är skyddsvärda men likväl lever det arter där som tjäder, bombmurkla eller knärot, säger hon.

Däremot är hon, liksom Världsnaturfonden, bekymrad över att utredningens förslag på andra sätt skulle kunna leda till sämre skydd för fåglars livsmiljöer.

I mars kom ett avgörande från EU-domstolen i ett svenskt rättsfall som kan leda till en striktare syn på markanvändning och ett förstärkt artskydd. Fallet gäller byggplaner i en skog i Härryda. Beskedet från EU-domstolen gjorde att Artskyddsutredningen blev försenad med en månad.

Hans Rosén

hans.rosen@dn.se

Fakta. Artskyddsförordningen

Den svenska artskyddsförordningen grundar sig på EU-lagar: livsmiljödirektivet och fågeldirektivet. Det handlar om vilken hänsyn som måste tas för att bevara växter och djur.

Direktiven kom till för 20 år sedan men har inte börjat tillämpas i Sverige förrän de senaste åren. Det blev snart uppenbart att de svenska

reglerna innehöll många oklarheter. Resultatet blev segslitna processer i domstolarna där naturvård stått emot skogsbrukets intressen.

För att lösa problemen tillsattes Artskyddsutredningen, efter en överenskommelse i januariavtalet, som lades fram den 11 januari 2019, mellan Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Centern och Liberalerna.

DN/

13 Vaccin ges till alla över 18 år som bor på asylboende

De tre regioner i Sverige som har de största asylboendena, Västra Götaland, Halland och Norrbotten, har alla börjat erbjuda vaccin mot covid-19 till alla över 18 år som bor på asylboende. Det visar en rundringning som Sveriges Radio Ekot har gjort.

– Att vi nu väljer att vaccinera den här gruppen på en gång kan motiveras på flera olika sätt. Bland annat med att de kanske bor tätare, det kan vara svårt att nå dem utifrån språkbarriärer och det är också en grupp som kanske har en socialt mer utsatt situation, säger Pia Näsvall, hälso- och sjukvårdsdirektör i Region

Norrbotten, om varför yngre personer ur den här gruppen erbjuds vaccin före samma åldersgrupp bland allmänheten.

Äldre asylsökande har redan innan kunnat boka vaccintid via 1177.

En av dem som i veckan har blivit vaccinerad är 33-åriga Aso i Vänersborg.

– Förut var jag väldigt orolig, jag försökte hålla mig inne på rummet. Nu är jag väldigt glad att jag fått första dosen, jag hoppas att jag inte får biverkningar och att livet kan gå tillbaka till hur det var före corona, säger hon till radion.

TT

13 Advokaterna hotas av uteslutning: ”Har aldrig kallat mig kungen”

De båda advokater som omskrivits som ”Kungen” och ”Prinsen” slår nu tillbaka mot Åklagarmyndigheten. Anklagelserna om att de ska ha läckt hemlig information till kriminella är falska, påstår männen. Men när de i veckan fick

chans att försvara sig inför Advokatsamfundets disciplinnämnd valde bara den ena att delta.

”Det saknas någon som helst vederhäftig utredning /…/ Han har inte heller i något yrkesmässigt sammanhang kallat sig ”Kungen”.

Så skriver advokat Filip Rydin, som företräder en av de aktuella försvararna, och menar att Åklagarmyndigheten skapat ett ”politiskt tryck” för att Advokatsamfundet måste utesluta mannen.

”Han har vare sig visslat på en kriminalvårdare eller kallat honom ’hund’”, hävdar i sin tur advokat Tomas Olsson, som agerar ombud för den av försvararna som blivit omskriven som ”Prinsen”.

Formuleringarna ingår i det omfattade motangrepp som de båda Stockholmsadvokaterna, 28 respektive 41 år gamla, dragit i gång inför att Advokatsamfundets disciplinnämnd senare i juni ska besluta om deras yrkesmässiga framtid. I veckan kallades advokaterna till möte i nämnden, där de fick möjlighet att svara på frågor. Bara 28-åringen valde att delta.

– Jag kan inte kommentera vad som hände och inte hände på grund av sekretessreglerna i samfundets stadgar, svarar Filip Rydin på DN:s fråga om varför 41-åringen avstod.

De skrivelser som han och Tomas Olsson tidigare skickat in visar dock att advokaterna på punkt efter punkt avfärdar Åklagarmyndighetens påståenden om att de skulle ha begått

brott mot tystnadsplikten och brutit mot god advokatsed.

– Det finns absolut ingen grund för uteslutning, så mycket kan jag säga, fortsätter Filip Rydin.

Anklagelserna som nämnden ska pröva är minst sagt allvarliga: 28-åringen och hans 41-årige chef påstås ha använt en krypterad Encrochat-mobil för att informera en gängledare inom Vårbynätverket och andra kriminella om sådant de fått reda på i hemliga polisutredningar. Under signaturerna ”Kungen” och ”Prinsen” ska advokaterna vidare ha gett råd om hur deras klienter skulle komma undan polisen. Även brott mot Kriminalvårdens regler finns med på listan.

”Deras beteende riskerar, förutom att förstöra utredningsarbete avseende mycket allvarlig brottslighet, dessutom att allvarligt skada allmänhetens och rättskedjans förtroende för advokatkåren”, skrev chefsåklagare Stefan Bergman och vice chefsåklagare Stefan Creutz när ärendet startade i februari i år.

Normalt är det förbjudet för polisen att ta reda på vad som sägs eller skrivs mellan advokater och klienter. Men när fransk polis i fjol överlämnade tiotusentals hackade Encrochat-meddelanden låg ”Kungens” och ”Prinsens” digitala kommunikation redan i öppen dager, som en del av utredningen mot ovan nämnda Vårbynätverket.

De skrivelser som DN nu läst visar att 28-åringen och 41-åringen följt en gemensam linje i hopp om att få behålla sina advokattitlar. I första hand vill de få chattarna underkända som bevis, i andra hand nekar de till att över huvud

taget ha använt signaturerna ”Kungen” och ”Prinsen”.

”Det finns inte någon som helst utredning i ärendet som antyder att så skulle ha varit fallet”, skriver Filip Rydin, som är starkt kritisk till att Åklagarmyndighetens uppgifter blivit offentliga – detta då anmälan till Advokatsamfundet även skickats till Justitiekanslern. Enligt Rydin har en hotbild nu uppstått på grund av att 41-åringen beskrivits som lierad med Vårbynätverket. Ett sprängdåd mot den fastighet där mannens advokatkontor haft sin verksamhet kan mycket väl ha med detta att göra, menar Rydin.

– När det nu skedde en sprängning kan man ju utgå från det.

DN har sökt såväl de båda advokaterna som Advokatsamfundets generalsekreterare Mia Edwall Insulander. Ingen av dem har velat ge någon kommentarer. Inte heller åklagarna Stefan Bergman och Stefan Creutz vill uttala sig om samfundets handläggning.

Lasse Wierup

lasse.wierup@dn.se

Fakta. Nära kollegor på samma byrå

De båda advokaterna har under flera år arbetat tillsammans på en av Stockholms mest framgångsrikta advokatbyråer. Båda har varit flitigt anlitade av brottmisstänkta med koppling till den kriminella gängmiljön.

41-åringen har flera gånger tidigare anmälts till Advokatsamfundets disciplinnämnd men hittills undgått klander.

28-åringen har däremot nyligen prickats för att ha ljugit för polisen i samband med att han sökte kontakt med en frihetsberövad klient. En utredning om brott mot yppandeförbudet pågår just nu också vid Åklagarmyndighetens riksenhet mot internationell och organiserad brottslighet.

13 Storsatsning ska ge vaccin på 100 dagar vid nästa pandemi

Inom hundra dagar ska det gå att få fram vaccin vid nästa stora pandemi. Det målet har G7-länderna – däribland USA, Storbritannien, Tyskland och Frankrike – enats om, säger toppmötets värd Boris Johnson.

Samtidigt väntas G7-länderna kräva att Kinas roll i coronavirusets uppkomst granskas på nytt.

De sju ledarna för G7-länderna möts i helgen i Carbis Bay i sydvästra England – ett toppmöte som är tänkt att bli startpunkten för återuppbyggnadsarbetet efter pandemin.

– Vi måste lära oss av det som hänt de senaste 18 månaderna och göra det annorlunda nästa gång. Jag är stolt över att världens ledande demokratier enats om att vi aldrig mer ska låta oss överraskas på det här sättet, sa Boris Johnson, som är värd för mötet.

Enligt den brittiske premiärministern har Joe Biden, Emmanuel Macron, Angela Merkel och de övriga världsledarna kommit överens om att följa de rekommendationer som lagts fram i en ny rapport som den brittiska regeringens chefsrådgivare i vetenskapsfrågor, Sir Patrick Vallance, och filantropen Melinda Gates varit redaktörer för: ”100 dagar för att svara på framtida pandemihot”.

I rapporten, som publicerades på lördagen, föreslås skapandet av ett nytt globalt informationsnätverk som snabbt ska kunna upptäcka nya pandemihot och ha tillräcklig kapacitet för att genast börja utveckla och producera test, antivirala läkemedel och vaccin. Nya mRNA-vaccin ska finnas att tillgå inom hundra dagar, enligt planen, vars huvuddrag väntas finnas med i en politisk deklaration som offentliggörs på söndagen.

”Carbis Bay-deklarationen utgör ett stolt historiskt ögonblick för oss alla”, twittrade Boris Johnson.

Rapportförfattarna hävdar att ett system som detta skulle ha kunnat rädda hundratusentals

liv och gjort nedstängningarna av samhällsliv och ekonomi betydligt kortare.

Exakt hur stora belopp som ska avsättas till satsningen var oklart när denna text skrevs, men förslaget har fått stöd av en rad stora läkemedelsbolag, som Pfizer och Astra Zeneca.

Den amerikanske presidenten Joe Bidens vetenskaplige rådgivare Eric Lander har tidigare sagt att 100-dagarsmålet är realistiskt.

– På ett sätt är det otroligt att vi lyckades ta fram effektiva vaccin på mindre än ett år. Men för att verkligen göra skillnad måste vi klara detta på 100 dagar. Det är absolut möjligt att göra, sa Lander.

Världshälsoorganisationen WHO skulle behöva reformeras och få en lite annorlunda roll om initiativet blir verklighet. G7-ledarna vill också se en ny utredning om coronavirusets uppkomst ”utan extern inblandning”, enligt ett utkast till slutkommuniké som Bloomberg News fått se – något som kan ses som en känga till Kina.

WHO:s generalsekreterare Tedros Adhanom Ghebreyesus välkomnar Carbis Bay-deklarationen och säger diplomatiskt att WHO är berett att ”söka svar på de utmaningar som vi gemensamt står inför”.

Såväl WHO som hjälporganisationer som Oxfam påminner samtidigt om att det i många fattigare länder ännu bara är en bråkdel som har vaccinerats mot covid-19.

Fler än 3,7 miljoner människor har hittills dött i sjukdomen i världen, och det är få forskare och politiker som vågar utropa seger i kampen mot viruset.

Trots det tycks stämningen vid toppmötet i Carbis Bay vara god, och hittills har inte meningsskiljaktigheterna mellan Storbritannien och EU-ledarna om brexit ställt till någon diplomatisk fadäs. De närvarande verkar trivas med att få mötas öga mot öga och äntligen slippa videokonferenser, där det ibland är svårt att veta vem som lyssnar.

På lördagskvällen var en middag inplanerad på stranden i Carbis Bay, och på söndagen – toppmötets sista dag – väntas mer konkreta besked om bland annat globala infrastruktursatsningar, klimatmålen, politiken gentemot Kina och Ryssland, och ett förslag om global bolagsskatt.

Erik de la Reguera

erik@delareguera.se

13 Katrine Marçal: Att träffa Biden är som en vanlig dag på jobbet för drottningen

London. I dag dricker Joe Biden te med den brittiska drottningen på Windsor Castle. Det är en större sak för Joe Biden än för Elizabeth II. Samtidigt som det är en större sak för Storbritannien än vad det är för USA rent diplomatiskt.

Den brittiska drottningen har träffat 13 av de senaste 14 amerikanska presidenterna: från Truman till Trump. Det var bara Lyndon B Johnson som hon missade. Att träffa Joe Biden blir därmed mest som ytterligare en dag på jobbet för den brittiska monarken. Men för en amerikansk president är det alltid en stor sak med ett officiellt besök hos drottningen på Windsor Castle.

I USA visar opinionsmätningar regelbundet att amerikaner oavsett partitillhörighet tycker bättre om brittiska kungligheter än sina egna politiker. Till och med en så populär president som Barack Obama hade lägre popularitets-siffror än vad den brittiska drottningen hade.

Joe Biden träffade den brittiska drottningen redan under fredagen i samband med G7-mötet. Men i dag blir det alltså officiellt te på slottet i Windsor. Alltihop är en del i den planerade brittiska charmoffensiven efter brexit.

Storbritannien är ute efter ett handelsavtal med USA och på kortare sikt att gränsen ska öppna igen mellan länderna.

Budskapet från den brittiska regeringen är att Storbritannien ”är tillbaka”. Okej, brexit må fortfarande skapa stora problem för handeln och kraven på självständighet i Skottland har långt ifrån tystnat och det är fortfarande rörigt inrikespolitiskt. Men Storbritannien är berett att åter spela en roll på världsscenen.

Storbritanniens utrikesminister Dominic Raab talade inför G7-mötet om de ”fördomar” som han upplever fortfarande existerar mot landet. Han sa till The Atlantic att många ”buntar ihop” brexit med ”en massa andra fenomen”. Som

Donald Trump och europeiska högernationalistiska partier.

Men Brexit handlar inte om den typen av nationalism eller främlingsfientlighet, sa Dominic Raab. Och nu på G7-mötet har Storbritannien möjlighet att visa upp detta för världen.

För Boris Johnson är inte minst klimatkrisen en nyckelfråga. Inte bara för att det onekligen är bra om vi lyckas rädda världen från klimatkatastrof. Utan också för att det politiskt ger honom en möjlighet att återuppfinna sig själv på världsscenen.

Och just gällande klimatfrågan är det lätt att hitta stöd i den brittiska kungafamiljen. Prins Charles har i decennier engagerat sig just i miljöfrågor. Enligt uppgifter till Tatler var han så entusiastisk när Joe Biden blev president på grund av vilken öppning det skulle kunna innebära för klimatet, att prinsen omedelbart ville hoppa på ett plan till Washington.

Men det satte protokollet p för.

Resten av kungafamiljen kan inte träffa Joe Biden förrän drottningen har gjort det.

Men nu ska drottningen alltså göra det.

Katrine Marçal

katrine.marcal@dn.se

13 Sovjets angrepp på Polen firas som helgdag i Belarus

Belarus ledare Aleksandr Lukasjenko tar inte bara till brutalt våld, fängslanden och tortyr mot de som motsätter sig hans diktatoriska styre. Han försöker också revidera andra världskrigets historia för att ställa sig in hos ryske presidenten Vladimir Putin, mannen som säkrar hans regims överlevnad.

KOMMENTAR

Lukasjenko utfärdade i veckan en presidentorder om att Belarus får en ny helgdag som ska benämnas Dagen för nationell enhet. Det valda datumet är den 17 september.

Dagen firas till åminnelse av att Polen detta datum år 1939 invaderades av Sovjetunionen, i enlighet med ett icke-aggressionsavtal mellan det nazistiska Tyskland och Sovjet, den så kallade Molotov-Ribbentroppakten. Anfallet skedde drygt två veckor efter att Tyskland den 1 september med sitt angrepp mot Polen inledde andra världskriget.

Pakten innebar att de två diktatorerna Adolf Hitler och Josef Stalin styckade upp Polen mellan sig. Den östra halvan, det som i dag utgör de västra delarna av Belarus och Ukraina,

inkorporerades i Sovjetunionen. Den andra halvan intogs av Tyskland.

Den sovjetiske utrikesministern Vjatjeslav Molotov, som signerat pakten med sin tyske kollega Joachim von Ribbentrop, konstaterade belåtet att den polska staten, ”denna monstruösa bastard av Versaillesavtalet”, hade upphört att existera.

Hitler bröt den tysk-sovjetiska pakten efter knappt två år och anföll Sovjetunionen i juni 1941.

I Moskvas historieskrivning nämndes aldrig att Sovjet befann sig i en vänskapspakt med nazisterna under världskrigets två första år. Att Sovjet försörjde Tysklands krigsinsats med olja och andra råvaror stämde inte med propagandabilden av en hjältemodig antifascism.

Efter Sovjets fall gjordes försök att göra upp med denna del av historien, som nu betraktades som mindre ärorik.

Även Putin hävdade så sent som 2009 att pakten var ”omoralisk”.

Men sedan började en återgång till den sovjetiska synen: Först var pakten ett nödvändigt ont, för att undvika krig tills Sovjet hunnit bygga upp sin krigsmakt.

I september 2019, i samband med 80-årsdagen av krigsutbrottet, hade Putin gått hela varvet runt: Nu var pakten med Nazi-Tyskland något att vara stolt över. Putin friskrev Stalin från medansvar för krigsutbrottet och lade skulden på Polen – krigets första offer.

I sitt presidentdekret skrev Lukasjenko att ”den 17 september innebar en handling av historisk rättvisa för den belarusiska nationen, som mot sin vilja delats 1921 i enlighet med fredsfördraget i Riga, och som för alltid bevarats i den nationella historiska traditionen”.

Fördraget i Riga, som slöts mellan det återuppståndna oberoende Polen och Sovjet, innebar att västra Belarus blev en del av Polen. Majoriteten i denna östra del av Polen var belarusier, och den diskriminerades av den polska nationalistregimen. Med Sovjets annektering i september 1939 inleddes Stalins terrorvälde: Hundratusentals polacker deporterades till Sibirien och över 20 000 sköts ihjäl av säkerhetstjänsten NKVD.

Efter andra världskriget, då västra Belarus åter blev en del av Sovjet, tvångsförvisades större delen av den återstående polska befolkningen till Polen.

Regimen i Minsk är mer isolerad än någonsin efter kapningen av passagerarplanet med journalisten Raman Pratasevitj ombord.

Lukasjenko har ett desperat behov av den ryske presidentens stöd. Sedan förra sommaren har Lukasjenko fått audiens hos Putin flera gånger, och Kreml har bistått honom med pengar, militära rådgivare och pr-konsulter.

Genom att ta efter Putins historierevisionism – där det ingår att rättfärdiga Sovjets allians med Tredje riket – försöker Lukasjenko visa att han förtjänar denna uppbackning.

Michael Winiarski

13 Fem nya invalda i FN:s säkerhetsråd

Världen. Albanien, Brasilien, Gabon, Ghana och Förenade arabemiraten. De är de nya icke-permanenta medlemmar som tar plats i FN:s säkerhetsråd 2022–23, skriver världssamfundet på sin hemsida.

De fem länderna röstades fram av FN:s generalförsamling på fredagen. Förenade arabemiratens plats vid det hästskoformade rådsbordet i FN-skrapan i New York är kontroversiell, då landet anses ha intressen i bland annat konflikten i Jemen. För Albanien blir det premiär i säkerhetsrådet.

FN:s säkerhetsråd har huvudansvaret för upprätthållande av internationell fred och säkerhet, enligt FN-stadgan. TT

13 Stridsflyg till ö efter ryskt intrång

Danmark. Ryska plan kränkte danskt luftrum vid två tillfällen på fredagen. Det danska försvaret meddelar att man skickat två stridsflygplan till Bornholm i syfte att ”förstärka dansk suveränitet”. Huruvida det har att göra med händelsen på fredagen framgår inte.

”Det är ett normalt förfarande att då och då använda andra flygplatser än F-16-basen i Skrydstrup”, skriver försvaret på Twitter.

Det danska försvarsdepartementet hävdar att ryska plan kontinuerligt flyger över danskt luftrum. **TT-Ritzau**

13 Krigsfångar byttes mot minkarta

Azerbajdzjan/Armenien. Femton armeniska krigsfångar släpptes under lördagen av grannlandet Azerbajdzjan. Fångarna tillfångatogs under fjolårets strider i utbrytarregionen Nagorno-Karabach.

I gengäld bistår Armenien Azerbajdzjan med kartor på minfält i Agdamdistriktet i Nagorno-Karabach. Utbytet är ett resultat av de förhandlingar som under den senaste tiden medlats fram av Georgiens premiärminister Irakli Garibashvili. **TT-AFP**

13 Johnson ”mindre optimistisk” om att öppna samhället

Premiärminister Boris Johnson är ”mindre optimistisk” när det gäller möjligheten att slopa de sista coronarestriktionerna den 21 juni. Regeringen i Storbritannien ska fatta det formella beslutet på måndag, men delta-variantens framfart har förändrat förutsättningarna.

I en intervju i Sky News på lördagen säger Johnson att det är uppenbart att deltavarianten är mer smittsam och att antalet nya fall och antalet patienter på sjukhus nu ökar.

– Vi vet inte exakt hur det kommer att påverka dödstalen men det är väldigt tydligt att det finns skäl till stor, stor försiktighet.

Till ITV säger premiärministern att man måste vara försiktig för att kunna leverera en oåterkallelig färdplan. Deltavarianten, som först blev känd som den indiska virusvarianten, har på kort tid blivit helt dominerande i Storbritannien. Den svarar för mer än 90 procent av alla nya covidfall.

Statistik från organisationen Public Health England visar att av de drygt 30 000 personer som smittats av deltavarianten den senaste

veckan är nästan två tredjedelar ovaccinerade. Av det totala antalet infekterade hade 6 procent fått två doser vaccin mot covid-19.

Tidningen The Sun uppger att slopandet av de sista restriktionerna kommer att skjutas upp i två veckor – från den 21 juni till den 5 juli. The Times skriver att det förs diskussioner om att flytta fram återöppnandet en månad.

Medicinska experter och läkarorganisationer som brittiska medier talat med säger samstämmigt att det är för tidigt att helt öppna samhället. Det sista steget innebär bland annat att nattklubbar och diskotek kan öppnas och att det blir tillåtet med stora folksamlingar.

Mia Holmgren

mia.holmgren@dn.se

13 Över 50 bybor dödade

Nigeria. Beväpnade boskapstjuvar anklagas för att ha dödat 53 människor i byar i nordvästra Nigeria. På motorcyklar drog ett gäng fram genom sex byar i delstaten Zamfara från torsdag till fredag. De besköt bönder ute på fälten och tvingade andra på flykt, enligt polisen och lokalbor.

En talesperson för polisen uppger att 14 kroppar har förts till delstatens huvudstad Gusau, medan lokalbor vittnar om att 39 döda begravts i grannstaden Dauran.

Byar i det aktuella distriktet Zurmi har gång på gång utsatts för liknande räder och i förra

veckan blockerade boende i området en större landsväg i protest och för att förmå myndigheterna att göra något åt attackerna.

TT-AFP

13 Hustrun vågar inte tro att valet hjälper dödsdömde maken

Den svensk-iranske forskaren Ahmadreza Djalali har suttit fängslad i Iran i över fem år, anklagad för spioneri i en rättegång som anses allt annat än rättssäker.

– Nuet är en plåga. Det behövs hårdare internationella påtryckningar mot Iran, säger hans fru Vida Mehrannia till DN.

Hon tror inte att Irans nye president, vem det än blir, kommer att förändra situationen för Djalali.

Tänk er att nästa telefonsamtal ni får mycket väl kan vara meddelandet om att den person ni älskar mest har avrättats.

Vida Mehrannia har levt under den pressen i snart fyra år. I slutet av april 2016 greps hennes make Ahmadreza Djalili i Iran. Djalali, forskare i katastrofmedicin vid Karolinska institutet, anklagades för spioneri av de iranska myndigheterna.

Året därpå, i oktober 2017, dömdes han till döden, efter en rättegång där han inte fått tillgång till försvarsadvokat. Några bevis för Djalalis påstådda spioneri har aldrig presenterats, annat än hans egna bekännelser som tvingats fram genom tortyr.

Sedan dess har Ahmadreza Djalali suttit fängslad i Iran. Tidvis har han varit isolerad. Djalali, som fyllde 50 år i januari i år, har omfattade hälsoproblem men nekas passande vård.

Det berättar Vida Mehrannia när DN ringer upp henne i bostaden norr om Stockholm. Ute är det en varm svensk försommarkväll med rop och skratt över nejden. Men Vida har svårt att glädja sig åt sommaridyllen.

– Det kan inte hjälpas. Men tankarna återkommer hela tiden till hur min man har det i fängelset.

Den senaste gången hon hörde hans röst var den 24 november förra året. Då hade

Ahmadreza Djalali flyttats till isoleringscell i det ökända Evinfängelset och fått besked om att hans avrättning var nära förestående.

– Samtalet varade inte ens två minuter. Han var förtvivlad när vi pratade, minns Vida Mehrannia.

Dödsstraffet verkställdes inte och Ahmadreza Djalali har fått lämna isoleringen, enligt uppgiftslämnare som Vida Mehrannia litar på.

– Men situationen är ju fortfarande extremt allvarlig för honom. Han skulle behöva tas till ett sjukhus utanför fängelset och få ordentlig vård.

Bland annat har han sviter av en slarvigt gjord bråckoperation och allvarlig blodbrist. Dessutom är han kraftigt underviktig.

Vida Mehrannia och Ahmadreza Djalali träffades för omkring 20 år sedan när de bägge studerade på universitetet i Tabriz i nordvästra Iran. De gifte sig och fick en dotter. År 2008 bestämde den lilla familjen sig för att flytta till Sverige. Djalali specialiserade sig på katastrofmedicin – hur sjukvård ska utföras på effektivast möjliga sätt i akuta situationer. Vida Mehrannia studerade biokemi vid universitetet i Uppsala.

Ahmadreza Djalali disputerade år 2012. Han hade forskaruppdrag i Italien och Belgien, men familjen bestämde sig för att ha Sverige som bas. De blev svenska medborgare, Vida födde en son. Men nu är framtiden som en dimma och nuet outhärdligt, för att tala med Vida Mehrannias ord.

– Jag försöker hålla ihop inför barnen. Vår son som är nio år nu vet inte att pappa sitter i fängelse. Jag säger att han är på jobb i Iran men inte kan komma hem på grund av covidpandemin.

Dottern har nyligen börjat läsa medicin vid samma institution som den där hennes far disputerade, Karolinska institutet.

– Det är glädjande men samtidigt smärtsamt. Hennes pappa borde vara här och stötta henne, säger Vida Mehrannia.

Hur orkar du?

– Jag försöker hålla mig sysselsatt. Mycket jobb och stort fokus på barnen. Jag har börjat spela tennis bara för att ha något att göra som skingrar tankarna. När jag stannar upp och funderar blir allt så plågsamt, svarar hon.

Den svenska regeringen har försäkrat att de arbetar med Ahmadreza Djalalis fall. Men Vida Mehrannia verkar sval inför UD:s eventuella ansträngningar:

– Jag vet ju att Sverige numera kräver Ahmadrezas frigivning och det är förstås bra. Men jag ser inga tecken på att Sveriges relationer med Iran påverkas av att en svensk medborgare sitter oskyldigt anklagad i dödscell där. Sveriges förhållande till Iran verkar lika vänskapligt som alltid. Det tycker jag är märkligt.

Det stundande presidentvalet i Iran tror hon inte kommer att påverka Ahmadreza Djalalis situation.

– Nej, det verkar ju som om den nye presidenten blir någon som är ännu mer fientlig mot länder i västvärlden, som Sverige.

Svenska Amnesty har hittills samlat in över 113 000 underskrifter med krav på att Djalali ska friges. Underskrifterna har skickats till Irans justitieminister Ebrahim Raisi, som inte reagerat på aktionen. Samme Raisi som nu är favorit till att vinna presidentvalet på fredag.

Erik Ohlsson

13 Karin Bojs: Den allra första geten som blev husdjur

Nya analyser av 32 getter från Zagrosbergen i Iran ger en unik ögonblicksbild av när människor gick från att vara jägare till att bli bönder.

KRÖNIKA För 11 600 år sedan inträffade en klimatförändring. Från att ha pendlat mellan värme och kyla, torka och regn, efter senaste istiden blev klimatet mer stabilt. Då började några tidigare stenåldersjägare öster om Medelhavet att delvis livnära sig på jordbruk.

Knappast någon händelse i mänsklighetens historia har fått större konsekvenser.

De senaste åren har dna-forskning nystat upp en rad detaljer om vad som hände vid jordbrukets vagga.

I veckan kom nya resultat som delvis flyttar fokus österut, till Zagrosbergen i Iran.

Resultaten bygger på 32 getter från de två utgrävningsplatserna Ganj Dareh och Tepe Abdul Hosein. De publicerades i veckans nummer av amerikanska vetenskapsakademiens tidskrift PNAS, med irländske genetikern Daniel Bradley och amerikanska arkeologen Melinda Zeder som huvudförfattare.

De två boplatserna användes under en period på cirka 600 år, för 10 200 år sedan till 9 600 år sedan. Forskarna kan visa att det under alla dessa år förekom två sorters getter i de små byarna: Ett mindre antal var de ursprungliga vilda besoargetterna som måste ha jagats i bergen, precis som tidigare på jägartiden. Men ett större antal av djuren måste ha varit tama getter som hölls som husdjur för köttets skull.

Så kallad domesticering – den evolutionära process där vilda djur genom människans avel - förvandlas till tama – brukar synas på djurens utseende. Vilda getter har större kroppar och större, sabelformade horn.

Men forskarna kunde inte se spår av att de tama getterna hade krympt i kropps- eller hornstorlek. Inte förrän efter drygt 1 000 år. Då dök getter med tamt utseende upp i Ali Kosh på iranska låglandet, som ligger en bra bit utanför

de vilda getternas naturliga utbredningsområde.

Att människorna i Ganj Dareh och Tepe Abdul Hosein höll sig med tama getter baseras på flera linjer av bevis.

Dna-analyser visar att det handlade om två distinkt olika grupper av getter. Den ena gruppen – de vilda – var genetiskt mer varierade och släkt med dagens besoargetter i området.

Den andra gruppen – den tama – var mer närbesläktade med varandra och alla bockar kom från någon enstaka fädernelinje. De visar också släktskap med tama getter från andra, något senare, stenåldersgetter så långt bort som i Serbien.

Analyser av benen tyder på att de vilda getterna jagades för köttets skull, och att jägarna prioriterade hannar över fyra år som ger mest kött. De tama hjordarna verkar däremot ha bestått mestadels av honor. Bockarna slaktades i allmänhet före 2,5 års ålder, förutom ett fåtal som behölls till avel. På så sätt kunde byborna maximera hjordarnas köttproduktion.

Många ben från små getfoster tyder på att de tama tackorna ofta drabbades av missfall. Forskarnas tolkning är att djurhållningen och ansamlingen av djur ledde till smittsamma sjukdomar, som brucellos.

Det har länge varit känt, baserat på arkeologiska fynd, att jordbruket först uppstod i ett halvmåneformat område som brukar kallas ”bördiga halvmånen”. Det sträcker sig från Jordandalen i nuvarande Jordanien, Israel och

Palestina, via trakter runt floderna Eufrat och Tigris i norra Syrien och östra Turkiet, till - Zagrosbergen i nuvarande Iran.

Ny dna-forskning visar att de nyblivna bönderna i östra Turkiet och iranska Zagrosbergen härstammade från den tidigare jägarbefolkningen i respektive område och var genetiskt olika grupper.

Men var det verkligen så att de olika befolkningarna uppfann jordbruket var för sig, oberoende av varandra? Knappast. Det är ungefär 65 mil mellan de två jordbruksvaggorna, och det var ingen omöjlig sträcka att avverka för den tidens nomader.

Säkerligen överförde de kunskap, avelsdjur och utsäde till varandra. Får, grisar, kor, getter, korn, olika sorters vete och baljväxter ... Den aktuella studien i PNAS tyder på att resan för de tama getternas resa började just i Zagrosbergen.

Karin Bojs

vetenskap@dn.se

13 Odlat kött klart att äta – men vill vi ha det på tallriken?

Nyligen serverades den första köttbiten odlad i ett laboratorium på restaurang. Ett företag vill börja sälja sitt odlade kycklingkött i USA. Och japanska forskare har hittat ett sätt att få köttceller att forma sig som en muskel. Att producera kött utan ett djur är närmare än någonsin. Nu är frågan om folk vill det.

En lördag i vintras serverades en bit kyckling på en restaurang i Singapore. Men köttet kom inte från en kyckling, utan bestod av köttceller från ett djur, som hade växt fram i ett laboratorium.

Det var första gången någonsin som odlat kött serverades allmänheten. Singapores myndigheter hade gått före resten av världens och godkänt köttet, som tillverkades av det amerikanska företaget Eat Just.

Kort därefter meddelade en annan tillverkare, Upside Foods som fram till nyligen kallade sig Memphis Meats, att de stod redo att börja sälja odlat kött till konsumenter i USA. Allt som återstår nu är att myndigheterna säger ja, enligt bolaget.

Kött som växer i laboratorier i stället för på djurkroppar har i flera år omgivits av hajp, inte

minst bland Silicon Valleys riskkapitalister som formligen har öst pengar över tillverkarna, även långt innan de kunde visa någon produkt värd namnet.

Löftet är storslaget: Att folk ska kunna fortsätta äta sitt älskade kött, men utan de negativa konsekvenserna. Utan utsläppen av växthusgaser som framför allt nötkreatur bidrar med. Utan antibiotika och utan att djur behöver plågas och dödas.

Men hittills har det också mest varit just ett löfte. Visserligen har man kunnat producera kött på detta sätt i flera år. Redan 2013 producerade forskare i Nederländerna tillräckligt med odlat kött för en burgare, som stektes och åts upp inför publik.

– Folk kanske tycker att det här är ett galet sätt att producera kött. Men det är oundvikligt, för att producera kött med boskap som vi gör nu är inte hållbart, sa Mark Post, professor i vaskulär fysiologi vid universitetet i Maastricht till BBC då.

Men att skapa en enstaka burgare, eller några kycklingbitar till restaurangen i Singapore, är en sak. Storskalig tillverkning är något helt annat. För att ens marginellt kunna påverka världens köttkonsumtion behövs en enorm kapacitet byggas upp och metoderna måste visa sig fungera på industriell nivå.

– Vissa har trott att bara man kan göra något i liten skala så är det bara att göra det i en större behållare. Men celler fungerar inte så, säger Neil Stephens, sociolog vid Brunel University i

London som började forska om attityder och kultur kring odlat kött för mer än tio år sedan.

I grunden bygger allt odlat kött på samma princip: Riktiga animaliska celler från ett djur placeras i näringslösningar och stimuleras på olika sätt så att de växer till en köttmassa. Det är ingen slump att den där första burgaren var just en burgare, för det har visat sig lättare att skapa något som liknar köttfärs än en rejäl biff.

Men nu har forskare vid Tokyos universitet presenterat en metod som de säger får köttceller att växa i samma riktning, så de lägger sig i rader och efter en tid skapar något som liknar en muskelfiber.

Metoden bygger på små plattor av en gel, formade med kanaler. De staplas på hög och när köttceller växer mellan dem formar de sig i stråk, tätt intill varandra. Efter två veckors tillväxt, då de bland annat stimuleras med elektricitet, har fibrer skapats och kvar finns en liten bit kött som enligt forskarna liknar en muskel.

Exakt som en vanlig muskel är den inte, medger de i studien, publicerad i tidskriften npj Science of Food i mars i år. Deras odlade köttbit krymper betydligt mer när den värms än kött från ett djur, vilket tyder på att den innehåller mycket mer vatten. Men ju längre köttet fick växa, desto fastare blev konsistensen, vilket forskarna ser som en tydlig indikator på att metoden gör jobbet.

Experimentet gav en köttbit på några gram, som ingen har smakat än – universitetets etikkommitté måste säga sitt först. Dessutom behövde den färgas för att se någorlunda

aptitlig ut. Nu siktar forskarna på odlade biffar som väger ett hekto.

– Vi kommer också lägga till vävnader som fett och blodkärl för att göra köttet mer realistiskt, säger professor Shoji Takeuchi vid Tokyo-universitetet, som ledde projektet, till New Scientist.

Men frågan om odlat kött på allvar kommer utmana kött från djur som föda handlar inte bara om biologi, celler och vävnad. Lika viktigt är om människor kommer acceptera det, som ett alternativ till djurkött, eller helt enkelt som ett slags kött bland andra. Kommer det upplevas som äckligt? Mer etiskt? Exklusivt, eller som det enda realistiska? I vår föda finns redan många exempel på artificiella, eller alternativa, ingredienser. Vanillin, som ger vaniljsmak, är ett exempel. Kommer odlat kött gå samma väg? Det är sådana frågor som sociologen Neil Stephens vid Brunel University i London intresserar sig för.

Han tror inte att odlat kött är lika enkelt att introducera som kemiskt framställd vaniljsmak.

– Många håller inte med mig, men jag tror att kött är något av ett specialfall. Det har en så djupt liggande mening. Vi vet att kött har alla möjliga samhälleliga betydelser. Runt makt, genus och maskulinitet. Runt speciella tillfällen, som en särskild kötträtt på julbordet. Kött är inte som vanilj.

Den stora frågan är givetvis denna: Kommer folk vilja äta odlat kött? I så fall kommer det genomgå olika faser, tror Neil Stephens. Den första skymtar vi redan nu, när en exklusiv

restaurang i Singapore kan servera en dyr bit odlad kyckling som skulle vara ännu dyrare om den inte såldes med förlust för uppmärksamhetens skull.

– För vissa blir det en statusfråga att vara bland de första att prova. Men för att det ska lyckas sedan behövs de som inte drivs av att se cool ut på Instagram, utan som bryr sig om miljö och djur och är beredda att betala lite mer för det. Och sen kommer det viktiga steget, när det blir normaliserat. Det är åtminstone en vision, att folk köper odlat kött utan att tänka på det. De köper bara bra kött till ett bra pris.

Många som i dag förespråkar odlat kött, säger Neil Stephens, har tidigare förespråkat veganism men kommit till slutsatsen att moraliska argument för att få folk att ändra sin diet bara fungerar till en viss gräns. Odlat kött, om det lyckas i stor skala, skulle göra så att folk kan fortsätta köpa och äta vad de vill men med andra konsekvenser.

Man ska också komma ihåg vad ”lyckas i stor skala” skulle betyda. Köttproduktion är en gigantisk industri. Ett alternativt sätt att producera det skulle kräva både att de tekniska problemen blir lösta, men också enorma resurser för att bygga fabriker. Och det skulle utmana en mäktig köttindustri som knappast snällt skulle se på och låta det ske.

– Det finns en föreställning om att barn i framtiden kommer prata med sina föräldrar och bli förbluffade när de får höra att man förr i tiden dödade djur för att göra kött. ”Varför skulle man göra det!?” Men... Det skulle i så fall vara en bra bit in i framtiden, säger Neil Stephens.

Linus Larsson

linus.larsson@dn.se

Fakta. Riktiga djurceller, inte ”vegetariskt”

På senare år har många växtbaserade alternativ till kött lanserats, med argument att de ”blöder” eller på andra sätt liknar kött från ett djur.

Ett exempel är amerikanska Impossible Foods, som har en speciell genteknik för att framställa hem, ett ämne som ska ge dess köttalternativ en ”blodig” smak. Men även det är skapat av växter av olika slag.

Odlat kött är däremot ”riktigt”, i betydelsen att de är riktiga köttceller. Det har dock visat sig svårt att odla dem i vilken form som helst.

13 LO: Unga kan bli lurade på sommarjobbet

I stora delar av Sverige är det färre unga som har lyckats få ett sommarjobb av kommunerna och genom Arbetsförmedlingen i år. Lands-organisationens ungdomsförbund, LO ung, ser samtidigt att risken för dåliga arbetsförhållanden kan öka. Till DN ger LO sina bästa tips för hur man som ung ska tänka på det nya jobbet.

Det första jobbet är ofta ett extrajobb eller sommarjobb, och erfarenheten kan bli en viktig pusselbit i en framtida karriär. Varje år erbjuder därför kommunerna feriejobb till unga mellan 16 och 19 år och i år har intresset varit större än vanligt.

Stockholms stad räknade med att kunna erbjuda 9 000 sommarjobb i år men fick in över 17 000 ansökningar. Över 2 000 extra arbetstillfällen förhandlades även fram i kommunen, vilket innebär att ungdomarna kommer att vara anställda av staden men utföra arbetsgifter åt ett externt företag.

Det kan bland annat handla om kolloverksamhet eller entreprenörskap.

Att ansökningarna ökar kan vara en effekt av att allt fler stannar hemma under pandemin, samtidigt som många arbetsgivare tvekar att anställa, menar Johan Eklöf, analytiker på Arbetsförmedlingen.

Antalet sommarjobbannonser har minskat kraftigt även hos Arbetsförmedlingen i spåren av pandemin. 2019 anmäldes 95 000 jobb i Platsbanken under perioden december till april – under samma period i år handlar det om en siffra på 82 000.

Minskningen sker i landets samtliga län förutom Dalarnas län och har varit särskilt tydlig inom hotell, restaurang och turism.

– Om man tittar tillbaka på förra året såg antalet sommarjobb ganska normalt ut för att pandemin inte hann göra ett stort utslag. Det är först i år som man ser en stor minskning, men det är bara marginellt färre jobb inom vården i vår Platsbank, säger Johan Eklöf och fortsätter:

– För sommarjobb i år så är tjänster inom äldrevården och hemtjänsten dominerande hos Arbetsförmedlingen. Hittills i år har det rört sig om 23 000 platser för undersköterskor.

Efter den 1 juni då regeringen lättade på restriktionerna såg Arbetsförmedlingen även en tillströmning av sommarjobb på bland annat caféer och restauranger.

– Vi har sett att ungefär 300 jobb tillkommit sedan mitten av maj. Men det är svårt att uttala sig om huruvida trenden kommer att hålla i sig men det visar ändå att det inom besöksnäringen finns en positiv framtidssyn, säger han.

De allra flesta unga har positiva erfarenheter av sina sommarjobb, menar LO:s ungsekreterare Josefin Johansson. Men som ung och ny på jobbet är det viktigt att ha koll på risker och regler då det kan vara svårt att säga till om något inte är som det borde. Det finns också risk att bli lurad jobbet.

– I vissa fall kan unga ha blivit lovade jobb som sen bara dragits tillbaka. Då är man chanslös om man inte har skrivit något kontrakt.

– Vi befarar att arbetsgivare kan bli ännu mer kreativa i en pressad situation som pandemin. Viktigt är därför att vara extra uppmärksam på att undvika muntliga avtal och känsloargument om att det till exempel ”är en tung period och att du därför ska provjobba gratis”, säger hon.

Det finns även arbetsgivare som tycker att man bara ska arbeta för glädjen att få ha ett jobb, förklarar Josefin Johansson.

– Därför kan det vara bra att vända sig till facket för att få mer information om löner och villkor inom det område du ska arbeta.

Hon menar också att unga ska vara noga med att det skrivs ett avtal, där arbetstider, lön och försäkringar framgår.

Under 18 år gäller särskilda regler för arbete och arbetsgivare och man har rätt till att få en ordentlig arbetsinstruktion innan man börjar, menar Josefin.

– Det är viktigt att man inte bara gör på samma sätt som de erfarna. Det är bra att ha en mentor som kan hjälpa till med dessa frågor, det har alla nya rätt till.

Johanna Sundbeck

johanna.sundbeck@dn.se

Fakta. Viktiga punkter för unga sommarjobbare

Skriv avtal

– Se upp med muntliga avtal, dessa brukar man oftast stöta på inom hotell- och restaurangbranschen. Be om att få ett skriftligt avtal gärna på ett A4. Du kan använda argumentet att det gynnar både dig och arbetsgivare att ha ordning och reda på det viset, säger Josefin Johansson.

Det här ska finnas med i anställningsbeviset:

Vad du ska arbeta med

Mellan vilka datum du är anställd

Vilka arbetstider du har

Vilken lön du ska ha

Vilken ersättning du får för eventuell övertid och obekväm arbetstid

Försäkring

– Ta reda på om du är försäkrad om något skulle hända. Man kan alltid ramla och slå sig, då är det viktigt att det finns en arbetsskadeförsäkring som ska ingå i ett kollektivavtal till exempel.

Lön

– Du ska få lönebesked varje gång du får betalt så att du kan kontrollera att allt stämmer. Det kan vara svårt med lön och olika avtal i olika branscher så fråga facket hur hög den avtalsenliga lönen är för ditt jobb. Även om man inte har hunnit gå med i ett fackförbund så kan man säga att ”det är mitt första jobb”, de är generösa med stöttning.

Hitta ett jobb och våga stå på dig

– Det finns många spännande jobb och viktigt är att inte stirra sig blind på en bransch. Får man en dålig magkänsla som nyanställd så ska man gå på den. Var inte rädd för att ta upp problem för att arbetsgivaren behöver dig och du ska kunna ställa krav.

Källa: LO

Tips. Tänk även på det här

Semesterersättning:

1 Du har rätt till minst 12 procents semesterersättning på lönen. Ersättningen betalas antingen ut varje gång man får lön eller när du slutar.

Skatteintyg:

2 Tjänar du mindre än 20 135 kronor 2021 behöver du inte betala skatt. Men om arbetsgivaren inte ska dra av den så behöver du

lämna in ett intyg. Det beställer du från Skatteverket.

Arbetsintyg:

3 Se till att din arbetsgivare skriver ett intyg som du kan visa upp nästa gång du söker jobb.

Pension:

4 Du tjänar in allmän pension när du tjänar mer än 19 257 kronor under året och betalar skatt. För sommarjobb rör det sig i allmänhet om små summor, men tänk på att pengarna ska stå och växa i 40–50 år.

Tjänstepension:

5 Tjänar du in oavsett ålder inom kommun och landsting och från 25 års ålder i privat sektor. Den motsvarar 4,5 procent av lönen. Tjänar du mindre än cirka 15 000 kronor under året betalas den ut i pengar, annars sparas den tills du går i pension.

Källa: Arbetsförmedlingen, LO

14 Ledare: Lita inte på att tillit räcker som styrmetod

Debatten om det som med ett samlingsbegrepp kallas new public management (NPM) har rasat med stegrande intensitet länge nu. Få ting är så kritiserade som denna styrningsform av offentlig verksamhet, för vilka alla möjliga missförhållanden inom skola, vård och omsorg beskylls.

Forskarna Gabriel Heller Sahlgren och Nima Sanandaji, som i veckan presenterade rapporten ”Effekter av new public management i välfärden

– vad säger forskningen?” (Timbro), konstaterar också att det förekommer definitioner i vilka ”NPM inget mer blir än ett samlingsnamn för all styrning av offentlig sektor som anses icke önskvärd”.

Just missnöjet med NPM var också skälet till att dåvarande civilminister Ardalan Shekarabi (S) 2016 sjösatte Tillitsdelegationen. Tanken var att skapa ett alternativ till det fokus på de näringslivsinspirerade metoder – till exempel mätning, målstyrning och konkurrens – som karakteriserar NPM, och i stället verka för ”tillitsbaserad” styrning.

Det bör sägas att det inte är märkligt att NPM drabbats av en backlash. Exemplen är många på när jakt på effektiviseringar med NPM-verktygen gått ut över kvaliteten. Hemtjänstens minutscheman och polisens så kallade ”pinnjakt” som ledde till att svårlösta brott bortprioriterades så att uppklarningsprocenten skulle höjas, är naturligtvis två sådana.

Mycket av det som skapar kvalitet inom offentlig verksamhet – skola, vård och omsorg – kan inte mätas på ett enkelt sett. Och sektorn ska inte styras med dumsnålhet som ledstjärna.

Det betyder dock inte att det alltid är styrningsformen som är problemet. Ibland är politiker helt enkelt inte beredda att lägga de resurser som krävs på en verksamhet. Eller att det är en god idé att överge NPM-verktygen rakt av för ett tillitsbaserat alternativ.

Sanandaji och Heller Sahlgren har letat efter empiriska studier som visar på det förnuftiga i just tillitsbaserade styrmetoder och finner att ”det finns oss veterligen faktiskt ingen

kvantitativ forskning alls som visar att fokus på professionella normer och tillit skulle generera positiva effekter på kvaliteten i välfärden”.

Författarna beskriver detta ideal som vilande på ”lös empirisk grund” vilket de finner ”anmärkningsvärt givet den viktiga roll i debatten som tillitsbaserad styrning spelat under de senaste åren”. De föreslår i stället ett fortsatt fokus på att stärka existerande system ”och inte på hur man bör ta bort incitament och ersätta det med något så grumligt som ’tillit’”.

Deras råd är i stället att offentliga beställare bör mäta kvalitet med robusta metoder och publicera resultatet, ställa krav på utfall i stället för processer samt säkerställa att alla utförare av välfärdstjänster har incitament att upprätthålla kvalitet.

Det är också viktigt att förstå utgångsläget vid den tid, någon gång under 1980-talet, när NPM började få genomslag i offentlig sektor i Sverige. Produktiviteten hade då fallit 1,5 procent om året 1970–1980. Varje satsad krona gav allt mindre utfall. Resursslöseriet var omfattande och ineffektiviteten uppenbar. Dit vill vi inte tillbaka.

Kritiken mot NPM-styrning från professionen har många gånger varit välmotiverad. Men den otvetydiga effektivitetsvinst som resultatbaserad ledning inneburit ska inte kastas ut med badvattnet i en tid när pendeln riskerar svänga för långt åt föreställningen att blind tillit räcker.

DN 14/6 2021

14 Kuppmakare och terrorister skapar fransk-svenskt dilemma i Mali

Emmanuel Macron har tröttnat på kaoset i afrikanska Mali. På torsdagen meddelade den uppenbart frustrerade presidenten att den franskledda militära insatsen i landet ska avslutas i sin nuvarande tappning.

Riktigt vad det betyder är oklart, liksom hur tidsramen ser ut. Att det får konsekvenser för de svenska soldaterna på plats är dock oundvikligt.

Sverige har sedan ett antal år tillbaka ett par hundra man i Mali. Det är i nuläget dels specialförband som ingår i den av Frankrike dominerade antiterroristoperationen Barkhane. Dels är det ett bidrag till FN:s fredsstyrka Minusma, och en mindre grupp i en EU-insats.

Mali var länge något av västvärldens hyggligt stabila favorit, och tog emot massor av bistånd. Fattigdom, korruption och klientelism försvann inte för det. Ett separatistuppror i norr 2012 blandades snart med islamistiska extremister, smuggelpengar och vapen från det sönderfallande Libyen.

Frankrike, som aldrig helt tagit sin hand ifrån ex-kolonierna i Västafrika, intervenerade året därpå för att återställa ordningen. I dag finns över 5 000 franska soldater i Sahelregionen, där

Mali ingår. De stöttas alltså av trupper från Sverige och flera andra EU-länder.

Framgångarna är begränsade. Något slut på kriget är inte i sikte. Terrorister, löst knutna till IS och al-Qaida, gör fortfarande Mali livsfarligt. Drygt 50 franska soldater har dödats sedan 2013. Den utländska närvaron möts ofta av demonstrationer i städerna.

Och i maj genomförde överste Assimi Goïta sin andra statskupp på nio månader. Presidenten och premiärministern avsattes. Det västafrikanska samarbetsorganet Ecowas uteslöt först Mali, för att sedan uttala sitt stöd för den nya ”övergångsregeringen”. Malisk militär anklagas dessutom regelbundet för illdåd och övergrepp mot civila.

Macron intog en mycket tolerant attityd till kuppen i det närliggande Tchad härförleden, men juntan i Mali tål han inte. Det beror också på att den kan tänka sig att förhandla med just de jihadister Frankrike bekämpar.

Det talas om ”Frankrikes Afghanistan”, något Macron inte vill höra inför presidentvalet nästa vår. Att han skulle kunna lämna Mali åt sitt öde verkar dock föga troligt. I den internationella insats han nu förespråkar vill han säkert ha ett rejält handtag av USA, vilket Joe Biden efter reträtten från Afghanistan sannolikt är måttligt intresserad av. Och EU är bra på mycket, men inte på krig i Afrika.

De svenska soldaterna sköter säkerligen sitt jobb i Mali, men insatsen är beroende av vad Frankrike gör. Efter kuppen har samarbetet med malisk militär avbrutits, men vad händer

om armén vägrar släppa makten? Vänta och se, måste vara hållningen för dagen.
Tillfredsställande är det inte.

Gunnar Jonsson

gunnar.jonsson@dn.se

14 Michael Winiarski: Nato och G7 pekar ut Kina som största hotet

Joe Biden träffar ingen före- trädare för Kina under sin resa i Europa. Ändå har Kina varit det dominerande ämnet under G7-mötet i Storbritannien.

Även under måndagens toppmöte med Nato i Bryssel kommer utmaningen från den framväxande supermakten i Asien att stå högt upp på dagordningen.

Enligt rapporter från Cornwall ägnade ledarna för sju av världens rikaste demokratier en god del av helgen till att försöka hitta en formel för ett balanserat uttalande om Kinas människorättskränkningar.

Stämningen mellan USA och de övriga G7- och Natoländerna är förvisso en helt annan än när Donald Trump satt i Vita huset. Trump stod isolerad på världsscenen. Och vid Natos senaste toppmöte i december 2019 blottades de öppna sprickorna mellan USA och Europa.

Det slutade med en mindre skandal när en rasande Trump i förtid stormade ut från mötet utan att delta i den avslutande presskonferensen. Den snarstuckne Trump tålde inte att det kommit ut att tre andra Natoledare – Emmanuel Macron, Boris Johnson och Justin Trudeau – påstods ha hånat honom.

Ingen lär skratta åt Biden när Natos stats- och regeringschefer möts i Bryssel under måndagen. Till skillnad från sin företrädare ser USA-presidenten sina utländska allierade som en tillgång.

I flera frågor i världspolitiken – Ryssland, Iranavtalet, Parisavtalet och Ukraina – har de motsättningar som rådde under Trump mildrats eller lösts upp. Och Bidens personliga relationer med ledare som Macron och Trudeau är goda.

Men i andra frågor råder oenighet, däribland hur det geopolitiska och ekonomiska hotet från en diktatur som Kina ska bemötas. Hanteringen av Kina har skapat misstämning, särskilt mellan USA och Tyskland.

Inför den avslutande G7-deklarationen försökte USA:s president pressa de andra stats- och regeringscheferna om ett skarpt uttalande mot Kinas behandling av den uiguriska minoriteten i Xinjiang och demokratin i Hongkong. USA:s utrikesminister Antony Blinken kallar behandlingen av uigurerna för ”folkmord”. I den frågan vill Tysklands förbundskansler Angela Merkel gå försiktigare fram, så det blev en kompromiss. I slutdeklarationen uppmanar G7-ledarna Kina att respektera mänskliga rättigheter och friheter, liksom fred och stabilitet omkring Taiwansundet.

G7 enades också om att skapa ett ”grönt” globalt infrastrukturprojekt som alternativ eller medtävlare till Kinas så kallade Belt and Road-initiativ (”Nya Sidenvägen”).

Kinas växande globala politiska, militära och ekonomiska ambitioner svävar också som ett orosmoln över Nato. Det visar hur Atlantpaktens roll åter är på väg att förändras.

Under kalla krigets konfrontation mellan USA och Sovjet var Natos militära styrka koncentrerad på att försvara Europa.

Efter kommunismens fall gick ett stort antal tidigare medlemsländer i den Moskvaledda Warszawapakten upp i Nato. Och så småningom utvidgades Natos uppdrag till Afghanistan och ”kriget mot terrorn”.

Fokuset på Kina innebär inte att Nato är på väg att utvidga sitt operationsområde till Stilla havet eller östra Asien. I stället beror det på att Kina börjar betraktas som ett möjligt säkerhetshot, inte bara i Sydkinesiska sjön och

Sydostasien, utan också i Europa och den västra hemisfären.

Sedan 2015 har Kina deltagit i årliga militärmanövrar med Ryssland, och kinesiska krigsfartyg har för första gången seglat i Medelhavet.

Det finns också en oro för att Kina planerar att etablera militär-baser i Afrika. Kina har redan en marinbas i Djibouti vid Afrikas horn, sedan 2017, vid sidan av USA:s Japans och Frankrikes baser.

Särskilt bekymmersamt skulle enligt den amerikanska försvarsledningen vara ett kinesiskt fotfäste i Västafrika, som ger Kina militär närvaro i Atlanten.

Natos generalsekreterare Jens Stoltenberg har också varnat för att ”Kina kommer till oss”, inom såväl det digitala området (telebolaget Huawei) som Afrika och Arktis.

Michael Winiarski

13 ”Korvbråket” kastade en skugga över toppmötet

G7-toppmötet i Carbis Bay utmynnade i ökad pandemiberedskap, förnyade klimatmål, ett förslag om global bolagsskatt – och skärpt ton mot Kina.

En triumf för diplomatin, enligt Boris Johnson. Men för värden finns också smolk i bägaren: bråket med Emmanuel Macron om Nordirland.

Korvbråket. Så har den laddade konflikten mellan Storbritannien och EU om brexitavtalet om Nordirland beskrivits i brittiska tabloider.

Frågan stod formellt sett inte på agendan när sju av världens rikaste demokratier – USA, Storbritannien, Tyskland, Frankrike, Italien, Kanada och Japan – samlades till toppmöte i Carbis Bay i sydvästra England. Men den uppges ändå ha kommit upp i flera av de möten som ägde rum bakom stängda dörrar i helgen.

Vid ett möte på tu man hand ska Boris Johnson bland annat ha frågat Macron vad han skulle säga om någon försökte förbjuda korvtransporter mellan Paris och Toulouse. Macron ska enligt brittiska diplomat- källor ha svarat att det inte var en bra jämförelse, då Storbritannien och Nordirland är ”två olika länder”.

Franska diplomatkällor sa lite spydigt till olika medier att ”till och med Boris Johnson borde veta att Nordirland inte är en del av Storbritannien”. Men för Johnson är unionen av länderna (eller riksdelarna) i Förenade konungariket Storbritannien och Nordirland (som är det officiella namnet) naturligtvis av största vikt.

Storbritanniens utrikesminister Dominic Raab beskriver Macrons kommentar som ”anstötlig”.

– En del EU-ledare har här i Carbis Bay beskrivit Nordirland som något av ett eget land – och det är fel. Det skapar bara ökade motsättningar. Vi skulle inte tala om Katalonien på det viset, eller om Korsika i Frankrike, sa Raab på söndagen.

Macron tycktes försökte tona ned saken på söndagen, då han sa att Frankrike ”aldrig har ifrågasatt brittisk suveränitet över landets territorium”.

Men frågan har kastat en skugga över G7-mötet som annars får anses ha varit en framgång, jämfört med de senaste fyra årens diplomatiska trippande på tå kring den tidigare amerikanske presidenten.

”Diplomatin är tillbaka” skrev Joe Biden på Twitter när han anlände till G7-mötet, och det är också det starkaste intrycket efter mötet. En rad nya eller nygamla målsättningar sattes upp, bland annat om klimatpolitiken, som en direkt följd av att USA åter stöder Parisavtalet.

G7-ledarna enades om att driva på för en global minimiskatt för bolag på 15 procent, vilket kan få stor betydelse på sikt. Men många av de initiativ som aviserats, som en internationell satsning på grön infrastruktur och ett tidigt varningssystem för nya pandemier (”global pandemiradar”) behöver mer konkret form innan de kan bli verklighet.

Erik de la Reguera

erik@delareguera.se

14 Katrine Marçal: De som ogillar Boris Johnsons gröna profil skyller på hans nya fru

London. Boris Johnson har som värd för G7-mötet drivit på för en mer ambitiös klimatpolitik. Men den brittiska regeringen har också gett grönt ljus för en ny kolgruva och tilllåter privata företag att expandera flygplatsen Heathrow.

Kommentar. DN:s korrespondent i Storbritannien

Premiärministerns vinglighet får konsekvenser för FN:s stora klimatkonferens Cop26 i november där Storbritannien står värd.

De som ogillar Boris Johnsons nya gröna profil brukar skylla saken på hans nya fru. Den brittiske premiärministern är nämligen gift med Carrie Johnson, tidigare Symonds, en pr-kvinna och djurrättsaktivist som har blivit en politisk kraft att räkna med vid hovet på 10 Downing Street i London.

Och Carrie Johnson är 33 år gammal. Hon hör till en generation som i den anglosaxiska världen associeras till en uppsättning

värderingar som kallas för ”woke”. Sammanfattningsvis: feminism, antirasism och Greta Thunberg.

En person som Carrie Johnson må rösta på de konservativa men på grund av generationen som hon tillhör – samt faktum att hon är välutbildad kvinna – är det ändå feminism, antirasism och vegetariska köttbullar med Greta Thunberg.

Eftersom Boris Johnson har gift sig med en kvinna som är 33 år gammal har han också förändrats, menar de som gärna vill se Carrie Johnson som en klimatförändringarnas blondlockiga Anne Boleyn.

Fast det är att göra det alldeles för enkelt för sig.

Boris Johnson har lovat att Storbritannien ska gå snabbare fram än alla andra länder och vill minska de brittiska koldioxidutsläppen med 68 procent på ett decennium. Han har förbjudit bensin- och dieseldrivna bilar från att säljas i landet från år 2030 och lägger sig därmed i linje med det i Storbritannien inte alltid så populära EU. Han har gjort stora investeringar i vätgasteknik och vill göra de brittiska öarna till ett ”Saudiarabien för vindkraft”.

Allt detta innebär att Storbritannien står inför stora förändringar.

Och den konservativa regeringen inför politiskt komplicerade avvägningar.

Övergången till elbilar kommer innebära att staten förlorar alla intäkter från bensin- och dieselskatter. De kommer att behöva ersättas.

Enligt Financial Times tittar brittiska finansdepartementet i stället på vägavgifter och omfattande trängselskatter. Och det här kan bli impopulärt i stora delar av Boris Johnsons konservativa parti.

Att ställa om de brittiska bostäderna kommer att bli ännu knepigare. Brittiska hus är världsberömt dragiga. Över en halv miljon privatägda byggnader är k-märkta och att till exempel sätta in dubbelglasade fönster i många av dessa är ett brott som är straffbart med upp till två års fängelse.

Detta är så att säga den kulturella kontexten som omställningen kommer att behöva ske inom.

Den brittiska regeringen tittar på skatte-incitament för att få folk att lägga pengar på att isolera vinden i stället för att renovera badrummet. Men framför allt handlar det om att brittiska hus måste byta värmesystem till miljövänligare alternativ. Och eftersom det här är en kostnad som delvis kommer att behöva tas av hushållen själva kan det bli politiskt knepigt.

Vad som har förvånat många är hur Boris Johnson å ena sidan dundrar fram med väldigt ambitiös klimatpolitik. Men å andra sidan leder en regering som på flera områden verkar göra precis tvärtom.

Regeringen gav till exempel grönt ljus för en ny kolgruva i nordvästra England. Och gällande infrastruktur är man exempelvis inte emot att expandera flygplatsen Heathrow utanför London. Bara för några veckor sedan godkände man dessutom ny utvinning av olja och gas i Nordsjön.

Men framför allt anser många att regeringen har skjutit sitt eget ordförandeskap på FN:s stora klimatkonferens i Glasgow i november rejält i foten med finansdepartementets senaste budget. Där beslutade man nämligen att skära ner det brittiska biståndet från 0,7 till 0,5 procent av bnp.

Detta orsakade ramaskri internationellt.

Rachel Kyte, som tidigare ledde klimatarbetet på Världsbanken, kallade det till exempel för ”Det enskilt dummaste självskadebeteende inom klimatdiplomatin som jag har sett på mycket länge”.

Även i det brittiska parlamentet är motståndet stort mot beslutet. Och det handlar naturligtvis om vilken signal det sänder. Internationella klimatförhandlingar brukar nästan alltid koka ner till vilket ansvar den rika världen har mot den fattiga. Det är här som diskussionerna brukar bryta samman. Och inte hjälper det då att Storbritannien som värdland ett par månader innan konferensen skär ner sitt bistånd på det här sättet?

Den brittiska regeringen försvarar sig med att man inte tänker röra just klimatbiståndet. Men kritikerna menar att detta inte spelar någon större roll.

Skadan är redan skedd.

Men hur går allt detta egentligen ihop? Hur kan Boris Johnson göra stora gröna investering – och samtidigt säga ja till en ny kolgruva?

Det är nu vi kommer till varför de som uppfattar hans nya fru som ansvarig för klimatpolitiken har fel. Det brittiska konservativa partiet har en

mångårig historia av miljöengagemang, det var inget som kom in med Carrie Johnson. Men den långa konservativa historien är också full av precis den här typen av paradoxer.

Det brittiska konservativa partiet uppstod på 1700-talet som ett intresseparti för landsbygdens markägande aristokrater. Mot dem stod vad som så småningom blev det liberala partiet: de representerade de nyrika köpmännen i städerna.

Ända sedan dess har de konservativa varit landsbygdens parti. Man var för träd och mot utbyggnad av järnvägen. In i allt detta växte en romantisk miljömedvetenhet som exempelvis tar sig uttryck hos JRR Tolkien. Den engelske fantasyförfattarens stora epos ”Sagan om ringen” är ett exempel på ett djupt konservativt verk som samtidigt rasar mot miljöförstöring.

När ”Sagan om ringen” slog igenom stort i hippierörelsen på 1960-talet satt Tolkien själv i tweedkavaj i Oxford och fattade noll.

Boris Johnsons far, Stanley Johnson, är en man i den här traditionen. Han ser inga problem i att hålla tal för Extinction Rebellion när de ockuperar Londons gator med anarkistiska slagord om klimatet.

Men Stanley Johnson är samtidigt på alla sätt en konservativ expolitiker.

Saken är bara den att det konservativa partiet också har en annan sida – den marknadsliberala. Från 1980-talet och framåt togs partiet över av det som brukar kallas för nyliberal ideologi. Margaret Thatcher predikade vikten av privatiseringar, ekonomiska

incitament och allmän amerikaniserad framtidsoptimism.

Thatcher kom ju också från den lägre medelklassen, vilket ofta surt påpekades.

Och hennes arv finns också kvar i det konservativa partiet.

När Boris Johnson sätter världens ambitiösaste mål för att minska de brittiska koldioxidutsläppen plockar han från JRR Tolkiens brittiska konservatism.

När han inte stoppar privata företag från att expandera Heathrow plockar han från Margaret Thatchers.

För omvärlden ser det förstås ut som om han vinglar.

Men för det konservativa partiet är detta vinglande en på alla sätt välbekant dans.

Katrine Marçal

katrine.marcal@dn.se

14
Gränshandeln förberedd när restriktionerna lättades

Efter 15 månader med stränga restriktioner är det fritt fram för fullvaccinerade norrmän att åka till Sverige och handla. I Strömstad andas lokala företagare ut efter ett mardrömslikt år.

– Nu är det full fart framåt, säger Ole Jørgen Lind, butikschef på Maximat.

På Coop i Storlien vågar dock inte säljchefen Lena Davidsson lita på att gränsen förblir öppen. Hon väntar med att ta hem stora mängder färskvaror.

Maja Bobaric stod först i kön när det blev möjligt att korsa gränsen vid Svinesund klockan tre på fredagseftermiddagen. Då var kön av bilar lång på den norska sidan. För NRK beskriver Maja Bobaric att det var en fantastisk känsla att återvända till köpcentret i Strömstad.

– Jag vara bara tvungen att åka direkt nu när möjligheten gavs. Dels för att handla läsk och kött, dels för att åka ut och röra på mig, säger hon.

Roy Nilsbakken från Moss åkte till Sverige för att delta i en begravning i Uddevalla och göra

nödvändigt arbete på sin stuga. Han passade också på att fylla bilen med varor i Strömstad.

— Jag har köpt läsk till fem familjer, lite kött och brunkräm till min fru. Huruvida det var nödvändigt att stanna för att handla kan diskuteras. Men det är lagligt och jag är fullvaccinerad. Dessutom var det nästan inga människor där, säger han till NRK.

Jørn och Turid Andersen från Fredrikstad var entusiastiska över att kunna korsa gränsen. De har lastat en kundvagn full med läsk, godis och tobak.

– Äntligen. Det har varit tomt utan resorna till Sverige och dyrt att handla i Norge, säger paret till TT.

På Maximat, beläget i Nordbys köpcentrum en bit utanför Strömstad, har förberedelserna för att ta emot norska kunder pågått i flera veckor.

Det började med pallar fyllda av torrvaror, därefter beställdes varor med lite längre hållbarhet och när den norska regeringen i förra veckan meddelade att de stränga karantänsreglerna hävs för delar av befolkningen öste butikschefen Ole Jørgen Lind på med färskvaror.

Butiken är en av Nordens största men tiden sedan coronapandemin slog till har varit som en lång ökenvandring, enligt Ole Jørgen Lind. Ett vanligt år omsätter butiken omkring 900 miljoner kronor, men 95 procent av kundbasen försvann över en natt när den svensk-norska gränsen i fjol stängde. Maximat tappade i stort

sett hela omsättningen medan personalstyrkan, som då uppgick till 220 anställda, halverades.

Sedan dess har butiken ekat tom och jobbet som butikschef har mer liknat en vaktmästarroll.

– Det har ju blivit så. Vi har stora ytor med mycket utrustning som ska servas och oljas, golvbrunnar som ska vattnas, säger Ole Jørgen Lind.

Även på Stene Mat utanför Strömstad har personalen börjat bunkra upp med matvaror, berättar ägaren Thore Malmquist. Men efter förra sommarens nitar, då delar av gränsen tillfälligt öppnades bara för att kort därefter stängas igen, finns fortfarande viss oro för ett liknande scenario.

– Man har gått på några smällar men vi är försiktigt optimistiska, säger Malmquist.

Karantänskravet i Norge har inneburit att norska medborgare som varit utanför landets gränser varit tvungna att sitta i karantän under tio dagar. I fredags klockan 15.00 hävdes restriktionen för fullvaccinerade och personer som har haft covid-19 det senaste halvåret. Totalt finns det omkring 1,3 miljoner norrmän som uppfyller kriterierna för att slippa inresekarantänen.

Under pandemin har Strömstad, som enda kommun i landet, fått 3,5 miljoner kronor i stöd från Tillväxtverket och Västra Götalands-regionen. För pengarna har ett omställningskontor dragits i gång för att dels stötta lokala näringsidkare som drabbats hårt av pandemin – dels för att hjälpa kommunen att utveckla en arbetsmarknad som är mindre beroende av Norge.

– Strömstads näringsliv är oerhört beroende av två näringsgrenar: gränshandeln och turism. När gränsen stängdes slog man undan benen för båda eftersom även turismen är uppbyggd kring norska turister, säger Kent Hansson (S), kommunstyrelsens ordförande i Strömstad.

I Storlien i Jämtland, som ligger ett par kilometer från gränsen, gläds handlarna åt att de norska kunderna börjar komma tillbaka – med de vågar inte riktigt lita på att gränsen ska förbli öppen.

– Vi har förberett oss på att norrmännen kommer tillbaka. De populäraste varorna är läsk, öl och tobak och det har vi laddat upp med. Vi har ännu inte tagit hem så mycket fläskkött och färskvaror, som norrmännen normalt köper mycket av. Jag minns förra hösten då gränsen öppnades och sedan stängdes igen efter en vecka, säger Lena Danielsson, säljchef på Stora Coop.

I Storlien, som ligger tio mil från Norges tredje största stad Trondheim, är gränshandeln viktig och skapar många arbetstillfällen. När Fjellhandel, ett drygt 10 000 kvadratmeter stort köpcentrum med sikte på norska kunder, slog upp portarna i våras sammanföll invigningen med att Norge stängde gränsen som en följd av coronapandemin. Då försvann nio av tio kunder.

Stora Coop fick permittera och säga upp delar av personalen. I dag arbetar ett 20-tal personer i butiken. Nu ska fler anställas, men de begränsade öppettiderna kommer att bestå tills gränsen öppnas för alla norrmän.

Robin Salomonsson

robin.salomonsson@dn.se

Mia Holmgren

mia.holmgren@dn.se

14 Förslaget: Din brevlåda kan flyttas 200 meter

Det kan bli längre till post- lådan med ett nytt förslag från Post- och telestyrelsen (PTS).

– Vi menar att upp till 200 meter är ett rimligt avstånd till sin postlåda, säger Emma Maraschin, enhetschef för postfrågor på PTS.

Just nu håller PTS på att ta fram ett nytt regelverk för postutdelning. Ett av förslagen

innebär att Postnord får rätt att anvisa en plats för att samla ihop flera postlådor på samma ställe. Platsen för utdelning får ligga högst 200 meter från bostaden.

– För den stora mängden användare tänker vi oss att man kan ha lite längre till sin anordning än i dag, säger Emma Maraschin på PTS.

De som i dag har en egen postlåda eller eget brevinkast kan alltså behöva gå till en lådsamling om det är villakvarter eller anordning med boxar om man bor i lägenhet. Det kan också bli möjligt att brev och paket delas ut på samma ställe.

Sedan flera år har brevvolymerna minskat kraftigt, medan e-handel och paketleveranser ökar.

– Vi tror att det här i slutändan bättre kommer att motsvara mottagarnas behov. Men vi vet att postfrågor är något som väcker starka känslor. Och jag tror att initialt kan det säkert väcka oro över hur det här ska gå till, säger Emma Maraschin.

För de som i dag har långt till postlådan – ofta långt längre än 200 meter – slår PTS fast att det inte får bli ännu längre.

Förslagen har nyligen presenterats för utvalda aktörer för att de ska komma med synpunkter. Processen är fortfarande i ett tidigt skede och PTS räknar med att förslagen kan träda i kraft 2023.

Hyresgästföreningen och Fastighetsägarna hör till dem som konsulterats, och de är eniga om att det är ett riktigt dåligt förslag.

– Vi ser med stor oro på det här förslaget som riskerar att innebära en kraftig försämring av servicen kring postutdelningen, säger Rikard Silverfur, chef för utveckling och hållbarhet på Fastighetsägarna.

Han pekar på att de allra flesta hushåll i dag har postutdelning i anslutning till den egna adressen. Runt 4,4 miljoner hushåll berörs av förslaget och skulle kunna få postlådan flyttad.

– Även om det inte sker över en natt så ges Postnord möjlighet att kräva flytt, säger Silverfur.

Reaktionerna från medlemsföretagen handlar om oro för försämrad service, men de har också en rad praktiska frågor om allt från upplåtelse av mark till säkerhets- och trygghetsaspekter.

TT

14 Elsa Kugelberg: Ingen behöver förklara för dagens studenter att rättvisan har förlorat

Dagens studenter blev berövade delar av sin utbildning. Vem orkar med konstant distansundervisning? Tron på allas likvärdiga livschanser känns långt borta. Det rådande systemet behöver synas och reformeras.

Min syster sprang ut i fredags och även detta år var studentmottagningen vad studentmottagningar alltid är. Man står där med jordgubbstårta och känner att juni, sommaren och livets alla möjligheter ligger öppna.

Den här generationen, som inledde tonåren med skolstrejk mot ett ohållbart politiskt system, blev förvisso berövade delar av sin utbildning till följd av en pandemi som det systemet misslyckades hantera. Efter i princip konstant distansundervisning ligger många efter. Högskoleprovet ställdes in och de har inte lärt sig vad de borde.

Företrädare för lärar- och elevorganisationer har krävt att de nya studenterna ska kompenseras genom en egen ansökningskvot till universitetet, eller åtminstone en extra meritpoäng.

På grundkursen i statskunskap kommer de få höra att rättvisan kräver att vi inte ska bedömas efter faktorer vi inte själva kunnat påverka. Sådant som hudfärg, klass och kön. Den typ av positiv särbehandling som diskuterats för 02:orna används för att förbättra möjligheterna för dem som tidigare fått en dålig chans, så att glappet till de mer tursamma inte ska bli för stort.

I förra veckans partiledardebatt framhöll Vänsterpartiet i riksdagen att jämlika samhällen ”ger större frihet och mer möjligheter till alla människor”, medan Liberalerna i motsats till vad de kallade lika ”utfall oavsett ansträngning” sa sig vilja fokusera på allas likvärdiga livschanser.

Distinktionen mellan utfall och möjligheter dyker ofta upp, och ofta utan poäng. För i vilket ögonblick ska en situation anses övergå från att innebära lika möjligheter till att bli ett utfall av människors olika ansträngning? Hur ska man se på förslaget om en egen högskolekvot för dem som nu tar studenten? Är det att likställa utfallet från deras gymnasieprestation med 00:ornas? Eller att ge dem likvärdiga möjligheter till högre utbildning?

Alla är med på att om betygen skiljer sig åt mellan dessa årskullar beror det på att de fått olika förutsättningar. I nyöversatta ”Vad är poängen med jämlikhet?” (Ad hoc) visar Elizabeth Anderson det generella problemet med att även annars tala om ”eget ansvar” utifrån lika möjligheter i samhällen där någon likvärdighet i möjligheter inte finns. Det vill säga, i samhällen som vårt.

Makthavare gillar att understryka individers eget ansvar för systemproblem – ju mer arbetslösheten, sjukskrivningarna och 02:ornas kunskapstapp antas bero på att enskilda inte ansträngt sig, desto mindre ansvar att utkräva av politikerna själva.

Resultatet blir ett outhärdligt övre samhällsskikt som felaktigt tror att deras framgångar är oberoende av samhället, och en annan grupp som de tursamma inte skäms över att tränga ut.

Historikern Katrina Forrester har beskrivit hur förra seklets största bok inom politisk filosofi, John Rawls ”En teori om rättvisa”, när den gavs ut 1971 mer var en spegel av efterkrigstidens ideal om ett frihetligt välfärdssamhälle, än en förutsägelse av de decennier av avreglering och ekonomisk liberalisering som väntade.

I ”In the shadow of justice” skriver Forrester att Rawls verk därmed länge hade något spöklikt över sig – efter att det amerikanska välfärdsprojektet dödförklarades levde den liberala jämlikheten vidare bara i filosofers hårklyverier över möjligheter eller utfall.

Fram tills nu då. För New Yorker berättar progressiva gräsrotsrörelser som Justice Democrats om ett politiskt landskap i förändring, hur de kan fira att jämlikhetsreformer som förut ansågs tillhöra en vänsterliberal idealvärld genomförs av presidenten: om ens idéer är ”otänkbara under nuvarande paradigm, innebär det bara att det kommer behövas ett nytt”.

Det behöver ingen förklara för våra småsyskon.

Elsa Kugelberg elsa.kugelberg@dn.se

14 Är personalen kvar när teatern öppnar igen?

När teatrarna stängde förra våren försvann jobben för de frilansande kulturarbetarna. Många sökte sig till andra yrken. Nu oroar sig branschen för en långvarig kompetensbrist.

I Oscarsteaterns ”Rain man”-ensemble har en skådespelare utbildat sig till yogainstruktör, en ljudtekniker satsat på hälsorådgivning och en regiassistent blivit agent under pandemin.

Snart startar repetitionerna av föreställningen ”Rain man” på Oscarsteatern med Robert Gustafsson och Jonas Karlsson som bröderna Raymond och Charlie Babbitt. Det är femton månader sedan föreställningen lades på is på grund av pandemin. Många av medarbetarna har sysslat med något helt annat än teater under tiden. Ljusdesignern Robert Hvenström har till exempel startat möbelsnickeri och skådespelaren Sofia Ledarp har utbildat sig till yogalärare.

– Totalt rör det sig om 150 personer som vi normalt skulle ha anställt under den här perioden i våra olika produktioner, som vi nu inte kunnat erbjuda jobb. Det är alltifrån foajépersonal till kreatörer, säger teaterchefen Johan von der Lancken.

Det finns en oro för att det blir svårt att locka tillbaka främst frilansar som under nedstängningen hunnit etablerat sig i nya branscher med säkrare anställningsvillkor och högre löner. När arbetsgivarorganisationen Svensk Scenkonst gjorde en enkät bland 90 chefer om kompetensförsörjningen efter pandemin befarade alla som svarade bestående problem.

– På tekniksidan finns spetskompetens som är attraktiv i närliggande branscher, som event, säger Mikael Brännvall, vd på Svensk Scenkonst till DN.

Bland konstnärer finns indikationer på tidigarelagd yrkesväxling. Dansare påbörjar ofta omskolning i 30-årsåldern, sångare vid 55.

– Om du är 25 26 år och missar ett och ett halvt år av din karriär, då kanske du väljer att lämna yrket i förtid. Dansare måste träna varje dag och det har varit problematiskt att genomföra digitalt under pandemin, säger Mikael Brännvall.

Särskilt hårt kan det här slå regionalt, till exempel mot länsteatrar.

– På en mindre ort är det väldigt sårbart, det kan räcka med att ett par personer försvinner för att det ska uppstå brister. Det kan ta flera år att bygga upp ny kompetens på tillräcklig nivå, säger Mikael Brännvall.

Nu hoppas han att staten ger fortsatt ekonomiskt stöd till både privata och offentligt ägda kulturverksamheter medan restriktionerna lättar.

– Även om man får ha 500 personer som sitter med en meters avstånd i en salong, så är det långt ifrån maxkapaciteten för många. Då är det svårt att få lönsamhet.

Inom fackförbundet Scen & Film har ordförande Simon Norrthon haft kontakt med medlemmar som omskolat sig till bland annat vårdpersonal, florister och lärare det senaste året.

– En del har även satsat på kompetenshöjning inom sitt yrke inför att branschen öppnar igen.

Nyutexaminerade kommer att få det extra tufft på arbetsmarknaden, spår han.

– De har inte kunnat spela sina examensföreställningar inför publik och har haft svårt att få praktikplatser och ett första

jobb. Vi riskerar att förlora en hel generation, säger Simon Norrthon.

För de etablerade stjärnorna ger de strömmade tv-tjänsternas dramer nya jobbmöjligheter. Det märks i Oscarsteaterns ensemble. Robert Gustafsson har under repetitionsuppehållet deltagit i inspelningar av ”Det som göms i snö 2” för Viaplay och ”Den osannolike mördaren” för Netflix medan Jonas Karlsson varit upptagen med ”Harmonica” för Viaplay.

– Det är en kraftigt expanderande näring och under pandemin har många produktioner som annars skulle förlagts utomlands hållits kvar i Sverige, säger Simon Norrthon.

Per Bengtsson

kultur@dn.se

Fler på Oscars som växlade spår under pandemin.

Robert Hvenström, ljusdesigner – startade möbelsnickeri.

Therese Lewis-Andersson, skådespelare – arbetat med hästuppfödning samt lärare för barn/ungdom i teater (Kulturama).

Lukas Ohlsson, scenchef – omskolad till lärare vid Frans Schartaus YH-utbildning.

Lina Lundstedt, säljare på Oscars – kundansvarig, digitala webb-konferenser.

Polly Kisch, skådespelare – har dubbat film.

Maria Sohlman, Oscars scenograf – jobbar med nya ”Solsidan” på TV4.

Robert Gustafsson, skådespelare – Spelat in tv-serien ”Det som göms i snö 2” och ”Den osannolike mördaren”.

Jonas Karlsson, skådespelare – har spelat in ”Harmonica” och ”Karl-Bertil Jonssons julafton”.

14 Det här är viktigast för barnen – och så formas barns tankar

Att bry sig om varandra är viktigast av allt, säger barn i en ny studie. Pengar spelar däremot inte så stor roll. Men hur formas barns tankevärldar om livet och döden? Två professorer – en i utvecklingspsykologi och en i religionsvetenskap – berättar hur de ser på det.

Döden. Innebär den ett omedelbart och definitivt slut på allt? Eller finns det ett liv efter detta? Om det tänker vi olika, vi vuxna – och det gör även barn.

Jari Ristiniemi är professor i religionsvetenskap vid Högskolan i Gävle. Han och hans kollegor har forskat om tankevärldar hos barn mellan 6 och 9 år, med fokus på tankar som handlar om livet och döden.

Barns tankar påverkas av familjen, kompisar och samhället, konstaterar Jari Ristiniemi.

– Men det intressanta är att vi kom fram till att barn också formar egna, barnspecifika tankar och värderingar om livet och döden, att de tar ställning. Allra mest intressant är att vi också såg att barn skapar sina egna tankar om vad som är viktigt i livet och om vad som är mindre viktigt, kanske till och med problematiskt.

”Det viktigaste i livet är att känna att man är en del av de andra, att man känner sig som en kompis.” Så uttryckte sig ett av barnen som forskarna träffade. Och mycket av det som barnen tyckte var allra viktigast handlar på olika sätt om relationer, berättar Jari Ristiniemi.

– Det är viktigt att vara snäll och att bry sig om varandra, att vara tillsammans med vänner och familj – och också att ha mat på bordet. Men pengar är inte så viktigt, säger många av barnen när vi frågar. Mycket pengar kan i stället skapa problem, tycker en del.

Barnen i studien har fått lyssna på högläsning av delar av Astrid Lindgrens ”Bröderna Lejonhjärta” och se delar av Leif Krantz film

”Pojken med guldbyxorna”. Därefter har de pratat med forskarna om livet och döden.

”Jag undrar hur det är att dö. Är det trevligt eller stannar vi i kistan?” funderade en 7-åring.

”Jag vet, man kommer upp till himlen”, svarade ett barn.

”Jo, det är så här, att man vet inte vad som händer om man inte har dött men jag tror att när man dör, då blir man en ängel och då kan man förvandla sig till vad man vill, när som helst”, svarade ett annat.

Tanken om förvandling är ett exempel på vad forskarna klassar som barnspecifika tankar, det vill säga tankar som har formats inom barnet, helt eller delvis.

– Men att ha en naturalistisk syn, att man dör och sedan är det över – det tycker vi är tankar som finns i vår tid, som barnen har tagit till sig från sin omgivning eller samhället. Sådant klassar vi som tidsspecifikt, säger Jari Ristiniemi.

Pehr Granqvist är professor i utvecklings-psykologi vid Stockholms universitet. Han berättar att barn redan tidigt kan berätta väldigt kloka saker.

– De kan säga sådant som visar att de har klart för sig att pengar inte är så viktigt, att materiella saker inte är så viktiga, utan att det viktiga är relationer och liv. Det finns en hel del forskning på att barn från låga åldrar är väldigt bra på att skilja ut sådant som är essentiellt och betydelsefullt från annat.

Till exempel har man i forskning sett att fyraåringar tycker att det är en större moralisk överträdelse att vara elak mot någon än att äta glass med händerna, berättar Pehr Granqvist.

– Fast de vet att de inte ska göra något av det, tycker de att det ena är värre än det andra.

Och även riktigt små barn kan, om de är verbalt utvecklade och har stött på begreppet ”död”, prata om döden, enligt Pehr Granqvists erfarenhet. Han hörde en gång en tvåårig flicka fråga ”Dödde hon?”, när hennes storasyster blev tyst och hade somnat.

– För henne betydde ”dödde” att storasyster försvann, att hon inte var kontaktbar längre och att hon inte gjorde något ljud ifrån sig. Man kan se det som ett litet barns första försök att förstå vad ”död” innebär.

För lite äldre barn kan dödsbegreppet bli mer känslomässigt laddat, delvis för att barnet förstår mer om det. Ofta kretsar känslorna kring en rädsla för separation från närstående, säger Pehr Granqvist.

– Nyligen pratade jag med en 4-årig pojke som tänkte på döden. När jag frågade vad som händer när man dör berättade han att man ligger ner i ungefär två år och gör ingenting, sedan växer man upp och får välja vem man ska bli – man kan till exempel bli en hund. Lite reinkarnationstankar, alltså.

Att det funkar så hade pojken kommit på själv, berättade han när Pehr Granqvist frågade.

– Men jag tror inte att det är så enkelt. Jag tror att barn använder sig av det som finns omkring dem – det kan vara vad som helst, kanske en

film eller en saga – och att detta samspelar med vad de har inom sig.

I sin bok ”Attachment in religion and spirituality” argumenterar Pehr Granqvist mot den uppdelning som finns, både hos allmänheten och i forskarvärlden, mellan olika synsätt kring hur barn tillägnar sig tankar.

– Å ena sidan har vi miljöteoretiker som tittar på social inlärning. För dem kommer nästan allt utifrån. Å andra sidan har vi vissa evolutions- och kognitionsforskare som menar att det mesta barn tänker är ett resultat av deras kunskapsmässiga, kognitiva, mognad. Den bygger i sin tur på barnens medfödda genetiska program som utvecklas och kommer till uttryck på olika sätt beroende på ålder. Kultur och annat har inte så mycket med det att göra.

Ingen av dessa ståndpunkter stämmer, enligt Pehr Granqvists sätt att se.

– Som jag ser det är det alltid en växelverkan mellan det som kommer inifrån barnet, till exempel barnets genetiska disposition, det som kommer utifrån barnet, till exempel kultur, samhälle och omvårdnad, och allt det som föds ur samspelet mellan dessa två delar, till exempel barnets personlighet och kognitiva mognad, säger Pehr Granqvist.

Maria Zamore

”Det kan bli problem när man har mycket pengar”

Några exempel från forskarnas samtal med barnen:

Om döden

Barn 1: ”Man kan dö av sjukdom, man kan dö i en brand.”

Barn 2: ”Men när man blir väldigt gammal kanske man tycker att det är jättesvårt att leva så att man, liksom, vill dö.”

Barn 3: ”Jag hoppas att jag aldrig vill det! Men varför måste vi dö?”

Barn 2: ”Hjärtat slutar pumpa efter så många år.”

Barn 4: ”Kroppen blir gammal och slutar fungera.”

Barn 5: ”Vad kan man göra då, man kan inte ens tänka, bara ligga där och allt blir svart – eller kommer vi till en annan värld?”

Barn 6: ”Den där människan under jorden, den människan kommer aldrig att leva igen.”

Om pengar

Barn 1: ”Det kan bli problem när man har mycket pengar.”

Barn 2: ”Kanske slutar man bry sig om andra människor när man tänker för mycket på pengar.”

Barn 3: ”Men när man är så rik, varför vill man ha mer pengar då?”

Tror ni att rika människor har problem med sina pengar? undrade forskarna. Flera barn svarade spontant ”Ja!”

Barn 1: ”Man kan förlora vänner.”

Barn 2: ”Man kanske inte bryr sig om någon när man bara vill köpa saker.”

”Ja, för då kan man bli helt galen och då kan man köpa saker man inte vill ha, då kan man köpa jättemycket, och då blir det kaos i huset”, sa ett barn.

Om elakhet

Forskarna frågade varför Tengil i Bröderna Lejonhjärta är så elak.

Barn 1: ”Kanske någon hotade honom?”

Barn 2: ”Han har inga vänner, för att man inte får vara med och då blir man jättearg.”

Barn 3: ”Hans föräldrar kanske var elaka mot honom och han kanske hade något storasyskon som tog allt så att han inte fick någonting.”

Barn 4: ”Någon hade varit dum mot honom och sagt att han varit feg eller så, och då ville han visa att han inte var feg och så blev han tuff och cool och så blev han dum också och sedan tyckte han att det var bra att vara dum, och så fortsatte han.”

Jari Ristiniemi och hans kollegor samtalade med ett 40-tal barn i Sverige mellan 6 och 9 år. De två studierna ”Where to and why? Children on meaning and value from a new materiality perspective” och ”Perceptions of death among children in Sweden”, som båda är publicerade i tidskriften International Journal of Childrens Spirituality, utgår från ett interaktionistiskt perspektiv. Det innebär kortfattat ett synsätt att vi människor påverkar och påverkas i samspelet med vår omgivning.

14 Det måste vara lätt att göra rätt

När klimatfrågan diskuteras är det ofta en sak som glöms bort: konsumentmakt. Kanske för att det är svårt för den genomsnittlige att veta vad som är ”rätt”, även om många sannolikt går på känsla och väljer förpackningen som är märkt ”ekologisk”.

För viljan är det inget fel på. Det framgår i den nya rapporten ”Svenskar och hållbarhet – svenska folkets attityder till hållbarhet 2021”, från analys- och kommunikationsbyrån Insight Intelligence.

Där svarar två av tre att företags hållbarhetsarbete påverkar deras val av varor och tjänster i ganska eller mycket stor utsträckning. Tre av fyra uppger att det är ganska eller mycket viktigt att det man köper har en certifiering eller innehållsförteckning som säkerställer etisk och hållbar produktion.

Vidare letar var fjärde efter märkningar kopplade till hållbarhet när de ska ta reda på hur företag ligger till. Och i tidigare undersökningar framgår att över hälften tycker att det är viktigt med oberoende certifieringar för ändamålet.

Varför inte ge kunderna vad de vill ha? Det vill säga ett enkelt klassificeringssystem (kanske en 1–5-skala), vilket påminner om den deklaration av växthusgaser som nyligen föreslogs av Lars Josefsson, tidigare vd för Vattenfall, som har deltagit i FN:s klimatarbete (SvD 12/6).

”Konsumenterna måste ges möjlighet att rösta med fötterna”, skriver han, vilket sannolikt en hel del skulle göra. 74 procent menar att de vill leva mer hållbart och de flesta säger att de åtminstone i någon mån är beredda att betala mer för sådana produkter.

Däremot orkar många inte ställa varje vara och tjänst mot andra alternativ på daglig basis, om det kräver gedigen research och dessutom snarare blir en uppskattning än ett facit. Därför förutsätter grön konsumentmakt att informationen är enkel, lättillgänglig och går att lita på.

Det måste bli lika lätt att jämföra klimatavtryck som kilopris.

Susanne Nyström

susanne.nystrom@dn.se

14 I Vladimir Putins Ryssland förföljs både religiösa och oppositionella

I juli 2020 fick ryskan Valentina Baranovskaja, 69, en stroke. Det gjorde att hennes rättegång sköts upp. Men i december återupptogs den, och tre månader senare föll domen: två års fängelse.

Samtidigt dömdes hennes son, Roman, till ett ännu längre straff: sex år. De båda var skyldiga till samma brott. De är Jehovas vittnen.

Vittnena tror att antalet som får komma in i himmelen är exakt 144 000. Dessa ska senare, för att citera Wikipedia, ”härska över jorden med Jesus som kung och överstepräst”. Ett vittne firar inte jul, tar inte emot blodtransfusioner och gör inte värnplikt. Många känner dem bäst genom att de ibland knackar på dörren och delar ut skrifter.

Man kan ha synpunkter på en hel del av detta. Men att tillhöra en kyrka som predikar sådant kan rimligtvis inte vara skäl att dömas till fängelse i ett fritt samhälle.

Tyvärr var det länge sedan Ryssland kvalade in som ett sådant. År 2017 slog en domstol fast att Jehovas vittnen är ”extremister” – samma kategori som till exempel nynazister och IS – och inledde en hårdför förföljelse av trons utövare. Medlemmar berättar om tortyr med elchocker.

Deras hem har stormats av polis, hundratals har gripits, biblar, datorer, telefoner och andra personliga ägodelar har konfiskerats.

President Vladimir Putin har sagt sig helt oförstående till trakasserierna. Man måste motvilligt beundra de ryska polischefer som i dagens Ryssland genomför så konsekventa och hårdslående åtgärder utan Putins godkännande.

Enligt BBC har också den ryska ortodoxa kyrkan krävt att Jehovas vittnen ska förbjudas, vilket är en aning märkligt mot bakgrund av hur de ortodoxa förföljdes under Sovjettiden.

Förföljelserna av samfundet är aktuella ur en annan aspekt. Nyligen klassades oppositionspolitikern Aleksej Navalnyjs

organisation som extremistisk och förbjöds av rysk domstol. År av trakasserier mot Jehovas vittnen visar vad Navalnyjs anhängare nu har att vänta. För att tala med brittiska The Guardian: gripanden, övervakning och fängelse. Tortyr.

På onsdag möter Joe Biden Vladimir Putin i Genève. Det är klart att det är en rysk provokation att rikta ännu ett juridiskt dråpslag mot Aleksej Navalnyj bara dagar före mötet. Det finns inga ord Biden kan säga i Schweiz som kommer att lätta regimens grepp om det ryska folket. Sanktioner och en enad demokratisk omvärld är den enda framkomliga vägen.

Inskränkningar i religionsfriheten och förbud av opposition – om det fanns några tvivel om att Putin förvandlat Ryssland till en diktatur bör de vara skingrade nu.

Erik Helmerson

erik.helmerson@dn.se